I 13820

DOCUMENTE

PENTRU

LIMBĂ ȘI ISTORIĂ

CULESE ȘI PUBLICATE

DE

Dr. ILARION PUȘCARIU,

Archimandrit, deputat congresual și sinodal, asesor consistorial referent, membru representanței comitatului Sibiiu, membru representanței cetății Sibiiu, membru pe viață al Asociațiunei transilvane pentru literatura română și cultura poporului român, membru comitetului central și directorul despărțământului I. al aceleiași Asociațiuni etc.

Tomul I.

SIBIIU.

TIPARUL TIPOGRAFIEI ARCHIDIECESANE.

1889.

Episcopul Vasiliu Moga.

Nr. 18320

DOCUMENTE

PENTRU

LIMBĂ ȘI ISTORIA

CULESE ȘI PUBLICATE

DE

Dr. BLASIU FRANCU

B 13820

ACADEMIA R.S.R.
FILIALA CLUJ
BIBLIOTECA
Nr. 13.820 19 76

Precuvêntare.

Aşi cădea numai în greşala unei repetiţiuni genante, dacă aşi mai încerca şi eu sĕ justific însemnătatea şi necesitatea colecţiunilor şi publicaţiunilor de documente istorice preste tot, şi în special a documentelor despre limba şi istoria noastră naţională. — Nu numai academiile şi societăţile literare de toată specialitatea, dar şi privaţii, — încât le ajung mijloacele şi sunt spriginiţi de publicul inteligent, — şi-au făcut de cea mai pronunţiată ocupaţiune d'a aduna şi eternisa toate urmele istoriei şi limbei lor.

Întrebarea poate aşadară fi numai, că ce urme, ce monumente, în deosebi ce documente pot avea valoare de a fi publicate.

Academiilor şi societăţilor literare, istorice, archiologice etc. le stau la dispoziţiune îndestulitoare — pot dice, coplesitoare — archivele publice şi private; pe când chiemarea privaţilor, după natura lucrului, trebue sĕ se restringă la documentele, ce sunt încă resipite, poate şi ignorate pe la particulari. — Şi între acestea, care ar fi mai demne şi corespundĕtoare scopului?

Dacă considerăm d. e. că oraşul Braşovului publică (vedi Quellen zur Geschichte der Stadt Kronstadt, I. Band, 1886) în socotelele sale dela 1503 etc. câtă vamă de pesce sărat a ridicat dela negutătoriul cutare şi cutare dela Ploiesci, Tîrgovisce, Câmpulung etc., dacă aflăm între manuscrisele bibliotecei cei mari din Viena pănă şi câte un petecuţ de hârtiă cu însemnarea darurilor, ce au primit solii trimişi din partea României, Moldovei la cutare şi cutare ocasiune etc., apoi putem veni la convicţiune, că nu se poate ignora nici cea mai mică însemnare privitoare la trecutul nostru.

*

Înainte de anii 1830 neavênd jurnale periodice, faptele noastre istorice le însemnau în delineamente generale numai puținii chronicari, eară jurnalele, ce au început a se ivi după aceea, încă n'au putut cuprinde tot, — prin urmare ori-ce nu s'a publicat până acum și privesce trecutul nostru, ne dă material binevenit pentru d'a fi publicat, cu deosebire manuscrise de tot feliul, inscripțiunile monumentale, ruinele edificielor istorice, legendele despre acelea etc.

În deosebi, ce ne privesce pre noi românii din țerile Coroanei Ungare, deoare-ce viața noastră publică s'a concentrat mai cu samă pe terenul bisericesc, aci aflăm un teren destul de larg d'a mai găsi atari urme istorice. Ce ar plăti astădi d. e. dacă am avea numai un pomelnic, care sĕ cuprindă seria chronologică a metropoliților începênd dela Ieroteu, primul metropolit al Albei-Iulie (1025).

Archivele episcopiilor noastre în cea mai mare parte s'au ars, s'au prăpădit. Numai pe la comunele bisericesci, pe la familiele preoților de odinioară, pe la particulari mai afli câte un protocol, câte un act oficios, câte o însemnare scurtă pe tablele cărților bisericesci despre câte un eveniment istoric.

Toate acestea pot avea însemnătatea lor istorică și limbistică. Deci toți câți au adunat și mai adună atari urme prețioase vor contribui obolul lor, cărămida lor la edificiul istoriei și limbei naționale.

Înainte de toți literatul Timoteiu Cipariu a cunoscut între români valoarea și însemnătatea documentelor limbistice și istorice pentru români și a început ca o albină încă de pe la anii 1846 ale aduna și ale aduce la lumină pentru lumea literară. Scrierile sale pe acest teren sunt destul de însemnate și posteritatea va fi pururea cu deplină recunoscință pentru ostenelele puse pe acest teren.

Ce a făcut Cipariu se poate privi numai ca un început, care era trebuință a se continua. Metropolitul Andreiu Bar. de Șaguna în anul 1859 sub Num. 953 din 19 Septembre

a făcut un apel către preoțimea din eparchia Ardealului a aduna tot feliul de documente vechi, precum și a culege datele din tradițiunea poporului despre biserici și mănăstiri din țeară și despre evenimente remarcabile din viața politică și bisericească a poporului român.

Acest apel n'a remas fără resultat, pentru-că a incurs un material frumos, pe care Șaguna l'a esploatat și folosit pentru începutul unei istorii bisericesci naționale a românilor. Materialul prețios despre numerul însemnat de mănăstiri în Ardeal, ce se află în istoria lui bisericească, edată în tipariu ca manuscris, este de a se mulțĕmi acestei încercări. Nu puțin a contribuit ierarchii nostri români de ambe confesiuni în aceasta direcțiune pe la anul 1862, când la rugarea d. I. Cav. de Pușcariu au adunat prin protopresbiteri și i-au comunicat datele privitoare la familiele nobile române, ce compun o frumoasă colecțiune de documente.

Ca o continuitate în urmărirea acestei idei se poate privi conclusul adunărei generale a despărțĕmêntului Sibiiu al Asociațiunii transilvane pentru literatura română și cultura poporului român ținute în Avrig în anul 1884, prin care despărțĕmêntul și-a impus de problemă a sa a aduna în tot locul, unde se află, scrisori, documente și cărți vechi dela comune și privați, acelea ale câsciga pentru Asociațiune spre a se feri mai sigur de perire și a se conserva pentru aceia, cari avênd cunoscințele pregătitoare în paleografia românească, sĕ poată trage folos din ele pentru istoria națională română și pentru literatura românească.

Sinodul archidiecesei gr. or. române a Transilvaniei prin conclusul seu din anul 1885 Nr. prot. 185 a însărcinat pre consistoriu archidiecesan a aduna cărțile vechi și alte documente și anticități de pe unde se vor afla și ale conserva în loc sigur la archiepiscopie.

Încă mai sunt multe scrisori vechi, diplome, ce privesc familiele române, apoi manuscripte și cărți vechi aruncate

ici și colea, care până acum mai mult întêmplarea le-a conservat, decât îngrigirea oamenilor; fără îndoială multe prin negrige s'au perdut; de acestea nu me ocup, ci ḑic de cele ce se mai pot afla, că este oara a unspreḑecea, ca sĕ le adunăm. Lucrarea aceasta nu este de unul, de doi, ci este o lucrare destul de însemnată pentru a se angagia la ea mai mulți, sau mai bine ḑicênd, toți românii inteligenți. Deci scrierea aceasta a mea este totdeodată un apel îndreptat la inteligința română și în special la frații preoți și învĕțători, cari sunt rugați a conlucra la scopul atins.

Studiind modalitatea, cum sĕ se țină în curent cestiunea aceasta, am venit la convingerea, că presa este mijlocul cel mai corespunḑĕtoriu; căci prin publicarea scrisorilor și documentelor vechi, lucrarea se ține de o parte într'o continuitate și se susține un interes viu între cei ce posed un simț bun pentru astfel de obiecte, eară de altă parte documentele și scrierile aflate nu se depun simplu în casul cel mai bun în vre-un archiv sau bibliotecă, unde au se ḑacă vre-un secul, până când din întêmplare vor ajunge pe mâna vre-unui specialist, care sĕ le scie apreția; ci ele se fac deodată cunoscute publicului cărturariu, care după deosebitele daruri ale minții și după ingeniositatea sa, va afla în ele una sau alta și va trage din ele folosul, ce se poate trage din atari documente.

Pĕtruns de aceste convingeri voiu face un modest început prin publicarea de scrieri și documente în ordinea de timp, în care 'mi vor veni la mână; despre o aranjare sistematică ḑară a lor nu poate fi vorba; nici că se poate aceasta pe câtă vreme nu sunt adunate toate. Lucrarea intenționată se va mărgini a aduna și face cunoscut materialul ca atare; a altora lucrare va fi apoi a folosi acest material. Ce se va putea face deodată cu publicarea, vor fi numai anumite observări, ca și în treacăt despre unele sau altele, ear mai ales despre împregiurările din afară, unde un document sau altul s'au aflat, sau se poate afla și vedea.

Sĕ nu aștepte însĕ nimenea, ca deodată dela început sĕ surprind lumea cu lucruri mari. Între cele ce se vor publica, pot fi lucrări, care pentru unii pot avea, eară pentru alții nu pot avea interes. Ba ici colea se pot strecura și lucruri, care aflând o aprețiare greșită, în deobsce se nu aibă însemnătatea, ce li se dă. Între mai multe documente, ce se scot la iveală, este de ajuns ca unul se aibă valoarea, care sĕ remunereze osteneala întocmai ca un mărgăritariu aflat în massa de năsip.

Avênd acestea în vedere rog pe frații preoți și învĕțători sĕ nu pregete a'mi face cunoscut ori-ce scriere veche, sau document istoric, eventual a mi-l comunica, pentru a face usul cuvenit de el. Între acelea nu se înțeleg numai documente scrise în toată forma în diplome pe pergamant, ci și alte, care la părere se arată de puțin interes, precum: notițe familiare vechi pe cărți, pe obiecte, eară mai ales manuscrise vechi. Între lucrările, ce cad aici sunt și tradițiunile, ce se conservează în popor despre mănăstiri vechi din țeară, cari au încetat în decursul timpului și despre alte evenimente generale sau locale. Ostenelele puse și serviciile, ce s'ar face pe aeest teren, me ofer a le remunera după putință. Pe lângă scoaterea la iveală a documentelor intenționez a se aduce în siguranță acelea. Bibliotecile noastre, câte le avem și câte se vor mai înființa, sunt locul cel mai corĕspunḑĕtoriu pentru conservarea sigură a lor. După ce se va face usul cuvenit de documentele aflate pe calea publicității le voiu pregăti calea, ca aceste documente după natura lor, sĕ ajungă într'una din bibliotecile noastre. În Sibiiu avem biblioteca archiepiscopiei, pentru care s'a făcut și până acuma apel din partea consistoriului la publicul român. Tot aici este biblioteca Asociațiunei transilvane.

La aceste idei am ḑat espresiune în numerii 113 și 114 din anul 1886 și numĕrul 11 din anul 1887 ai „Tel. Rom.“ când am și început cu publicarea de documente. Acum după o lucrare de doi ani de ḑile în această direcțiune, când acest

tom este încheiat, pot constata, că nu m'am înșelat în prospectele, ce mi-le am făcut; căci din mai multe părți am fost încuragiat și spriginit într'atâta, încât dispun încă astădi de un material bogat, pentru a putea continua cu publicațiuni pentru tomul II. La început voiam a me mărgini pe lângă publicarea documentelor numai în diariul „Telegraful Roman"; mai mulți amici însă ai literaturei noastre me făcură atent, că de un folos și prețiu și mai mare ar fi, dacă documentele s'ar aduna pentru sine separat, ca să se poată esploata mai cu înlesnire de cei ce ar voi să compileze istoria noastră națională. Ideea aceasta, aflându-o de bună, m'am și decis a o accepta, și astfeliu dintr'un modest început, care avea de scop mai mult a descepta interesul și a-l ținea într'o continuitate am ajuns ca prin edarea documentelor în carte separată să se atingă și scopul practic, pentru folosirea mai înlesnicioasă a documentelor.

Recunosc că colecțiunea aceasta de documente își are scăderile ei, căci nu e de ajuns sistematică — ceea ce nu s'a putut altcum; recunosc și aceea, că ici și colea se vor fi strecurat și unele erori la transcriere sau decopiare; însă aceste scăderi se pot emenda prin alții, cari poate dispun de mai mult timp ca mine.

Decumva, după punerea în cumpănă a mancităților indicate, ar mai resulta pentru opul acesta vre-un merit, dator me simt a nu primi pentru mine tot meritul, ci a-l împărți cu aceia, cari mi-au fost de ajutoriu la lucrarea aceasta cu cuvêntul și cu fapta. În deosebi me simt datoriu cu adêncă mulțămită Escelenției Sale, Domnului archiepiscop și metropolit, Miron Romanul, care nu numai mi-a pus la dispositiune unele isvoare, dară însuși a conlucrat la descifrarea unor documente. Mai departe mulțămesc dlui Ioan cav. de Pușcariu, care mi-a deschis colecțiunea sa privată de documente istorice. Dl Ioan Paraschiv, subjude regesc în Sas-Sebeș, la rugarea mea nu numai mi-a pus la dispositiune portretul episcopului Vasiliu Moga, — unicul esemplariu ce s'a păstrat — spre

folosire pentru cartea mea, dară înțelegênd, că Escelența Sa Domnul archiepiscop și metropolit, Miron Romanul, voesce a'și procura o copie de pe acel portret pentru reședința archiepiscopească, s'a resolvat a dona esemplariul original, ce era proprietatea sa, pentru archiepiscopiă, — o faptă frumoasă, ce eu din recunoscință către donatoriu nu o pot retăcea fără o onorifică amintire la acest loc.

Am pus în fruntea opului portretul episcopului Vasiliu Moga, pre lângă reservațiunea a publica mai târdiu o biografie despre acest bărbat, de care este legată istoria bisericei noastre în timp de 35 ani.

Încheând aceasta precuvêntare, pentru mine nu îndrăsnesc a pretinde alta, decât a nu-mi se trage la îndoială bună-voința, de care am fost inspirat și condus în lucrarea de față.

În convingere, că lucrarea mea poate fi bună și folositoare, o voiu continua cu ajutoriul lui Dumnedeu, rugând pre amicii mei și pre aderenții acestei idei a nu-mi detrage nici pentru viitoriu încurajiătoriul sprigin.

Sibiiu, 10 Martiu 1889.

Dr. Ilarion Pușcariu.

Indice.

Pag.

I. Codicele „Lazar“ 1
II. Odă de George Lazar 30
III. Învețatul popa Petru din Hodac 35
IV. O serie de documente și date istorice bisericesci dintre anii 1783—1788:

1. Actul denumirei de episcop a lui Gedeon Nichitici . . 45
2. Gubernatoriul Bruckenthal scrie episcopului Nichitici pentru scoale 48
3. Ordinațiune episcopească în causa condițiunilor de primire la preoție 52
4. Ordinațiune episcopească despre judecarea preoților . . 53
5. Ordinațiune episcopească în cause de căsătorie . . . 55
6. Ordinațiune episcopească privitoare la fii de grăniței . 57
7. Ordinațiune episcopească pentru observarea esamenului de 6 săptămâni la treceri religionare 58
8. Ordinațiune episcopească pentru ascultare de stăpânire 60
9. Ordinațiune episcopească pentru desarmare 61
10. O pastorală 61
11. Ordinațiune episcopească în causa opririi a venì preoți din România 63
12. Ordinațiune episcopească în causa tacsei sidocsiale . . 65
13. Ordinațiune episcopească în causa reducerei serbătorilor 66
14. Rescript impĕrătesc în causa reducerii sĕrbătorilor . . 71
15. Ordinațiune episcopească pentru îndreptarea de erori în causa reducerii sĕrbătorilor 75
16. Ordinațiune episcopească pentru admisibilitatea căsătoriei a patra 77
17. Ordinațiune episcopească a se colecta bani pentru purtarea rĕsboiului cu Turcii 78
18. O pastorală cerculară pentru supunere 78
19. Resultatul visitațiunei canonice a eparchiei Transilvane prin episcopul Gedeon Nichitici 89

Pag.

V. O serie de documente și date istorice bisericesci dintre anii 1788–1810:

1. Notiță despre moartea episcopului Nichitici 155
2. Notiță despre venirea episcopului Gerasim Adamovici . 155
3. Ordinațiune episcopească în causa interdicerii căsătoriilor premature 155
4. Pastorală pentru conformare față de noul sistem administrativ politic 156
5. Ordinațiune episcopească pentru servicii divine la moartea imperatului Iosif II 161
6. Însciințare episcopească despre depunerea protopresbiterului din Brașov, Georgiu Radovici 162
7. Ordinațiune episcopească a nu pedepsì preoții pre cineva cu pedepse grele 164
8. Ordinațiune episcopească privitoare la scutirea fiilor de preoți dela serviciul militar 164
9. O singelie 166
10. O normă stolară 168
11. Notiță despre moartea episcopului Gerasim Adamovici 171
12. Ordinațiune consistorială pentru estradarea vaselor bisericesci de preț pentru acoperirea speselor de resboiu 171
13. Ordinațiune consistorială pentru a nu publica preoții nimic 173
14. Publicațiune consistorială despre denumirea de vicariu episcopesc a lui Nicolau Hutovici 173
15. Indreptare a readuce la viață pre cei înecați 174
16. Ordinațiune politică pentru a cerceta biserica . . . 175
17. Notificare consistorială despre denumirea de director scolar a lui George Haines 175
18. Ordinațiune consistorială în privința cualificațiunii învețătorilor 176
19. Ordinațiune pentru asistența unui organ politic la visitațiunile protopresbiterale 177

VI. Date și acte de sub episcopul Vasiliu Moga dintre anii 1811–1845:

1. Prima pastorală a episcopului Vasiliu Moga 177
2. Ordinațiune episcopească pentru candidații de preoție a cunoasce limba germână și alte limbi 181

Pag.

3. Ordinațiune episcopească a se face rugăciuni pentru încetarea ciumei 181
4. Ordinațiune episcopească pentru tractarea cucuruzului necopt în timpul foametei 182
5. Magistratul Brașovului oprește trecerea granitei sub pedeapsă de moarte 183
6. Ordinațiune episcopească privitoare la pregătirea clericilor 183
7. Publicațiune episcopească a pedepsì cu moarte pe cei ce înjură 184
8. Ordinațiune episcopească în causa trebilor scolare și îndatoririi sĕ se învețe scrisoare cu litere latine . . . 185
9. Ordinațiune episcopească a se colecta bani pentru institutul de surdo-muți din Vácz 186
10. Ordinațiune pentru omorîrea paserilor 186
11. Ordinațiune pentru folosirea ghindei în timpul foametei 187
12. Ordinațiune a nu emigra în Moldova 187
13. Ordinațiune episcopească, prin care se desleagă postul din causa foametei 187
14. Notificare despre un dar dela metropolitul din Carlovit pentru casele episcopiei din Sibiiu 188
15. Ordinațiune pentru regularea causei scolare 189
16. Ordinațiune episcopească pentru pomenirea episcopului Bucovinei Daniil Vlahovici 191
17. Provocare a contribui pentru acoperirea speselor de pregătirea mirului 192
18. Ordinațiune episcopească pentru timpul deniilor . . . 192
19. O dare de seamă despre colecta făcută pentru cumpĕrarea casei clerului din Sibiiu 193
20. Ordinațiune a se serba ḑiua regelui Stefan al Ungariei 193
21. Ordinațiune a nu slugì ca preoți tată și fiul 194
22. Ordinațiune a nu se scrie la guvern în limba românească și a se învĕța limba magiară în seminariu 194
23. Ordinațiune pentru facerea esamenului de 6 septemâni pentru cei ce vor a se întoarce la biserica ortodocsă 195
24. Ordinațiune pentru folosirea literilor latine în scrierea românească 195
25. Ordinațiune pentru ținuta liniscită a poporului cu ocasiunea desființării dietei din Cluș la anul 1835 . . . 196
26. Notificare despre câștigarea a 30 mii florini pe seama clerului 197
27. Notiță despre moartea episcopului Vasilui Moga . . . 198
28. Ordinațiune pentru scrierea cu litere latine 198

Pag.

VII. O diplomă din anul 1662 199

VIII. Un Chrisov dela Michail Apafi din anul 1682 . 217

IX. Date și documente la istoria bisericei din părțile Oradei-Mari:

1. Date din tradițiunea unui bătrân 219
2. Cercularîu dela episcopul Isaia pentru banii bisericilor 222
3. Constituirea consistoriului greco-oriental român în Oradea-Mare 225

X. Confesiunea credinței Unitarilor după un document din anul 1752 228

XI. Acte de sub împărăteasa Maria Theresia privitoare la regularea referințelor între românii greco-orientali și românii uniți:

1. Act public în limba românească din anul 1761 . . . 231
2. Act privitoriu la espulsarea din țară a călugărilor gr. or. 234
3. Act, prin care se dă românilor greco-orientali toleranță religionară pe lângă anumite condițiuni 235
4. Act, în care se cuprind condițiunile de toleranță . . . 239
5. O tabelă statistică din anul 1762 despre starea bisericei greco-orientale din Transilvania în comparație cu biserica unită 244
6. Act, prin care episcopul din Versețz se denumesce administrator preste eparchia Transilvaniei 246

XII. Istoricul fundațiunei „Romantzai“ 253

XIII. O Serie de documente dintre anii 1848—1861 privitoare la istoria națională și bisericească a românilor din Ungaria și mai ales din partea Transilvaniei:

1. Actul de denumire al archimandritului Andreiu Șaguna de vicariu general în eparchia gr. or. din Transilvania 261
2. Un conclus al Universității săsesci din Sibiiu, prin care se dă românilor drepturi 262
3. O adresă a comitetului națiunei române către episcopul Andreiu Șaguna 264
4. Respunsul episcopului Șaguna către comitetul național . 267
5. Un diariu al episcopului Andreiu Șaguna din anul 1850 269
6. Un diariu al episcopului Andreiu bar. de Șaguna din anul 1857 314

Pag.

7. Un diariu al episcopului Șaguna din anul 1860 . . . 321
8. Episcopul Șaguna scrie episcopului Eugenie Hackman al Bucovinei în causa desfacerii ierarchice de metropolia Carlovițului 339
9. Respunsul episcopului Hackman către Șaguna . . . 340
10. O altă scrisoare a lui Șaguna către Hackman . . . 342
11. O epistolă a lui Andreiu de Mocioni către Șaguna . . 346
12. Scrisoarea lui Șaguna către metropolitul gr. cath. Alecs. St. Șuluțiu pentru conducerea unei deputațiuni la împăratul 347
13. Metropolitul Șuluțiu încunosciințează pre episcopul Șaguna despre resultatul deputațiunei la Majestate 348
14. Șaguna face reflecsiuni către Șuluțiu în privința resultatului obținut de deputațiune la Majestate 352
15. Adresa lui Emanuil Gozsdu către metropolitul Alecsandru St. Șuluțiu, prin care cere părerea, cum are să reprezenteze la dieta din Pesta interesele românilor din Ardeal 353
16. Metropolitul Șuluțiu consultează pre episcopul Șaguna în privința cuprinsului epistolei lui Gozsdu 356
17. Respunsul metropolitului Șuluțiu către Gozsdu în causa românilor din Ardeal 362
18. Respunsul episcopului Șaguna către Gozsdu la o epistolă în causa românilor din Ardeal 369
19. Părerea incidentală a lui Georgiu Barițiu către Gozsdu în causa românilor ardeleni 382

XIV. Ruina mânăstirei dela Sâmbătă de sus 385

Erata.

La	pagina	4	rêndul	19	cetesce	codice	în	loc	de „codic“
„	„	9	„	21	„	făpturile	„	„	„ „făpurile“
„	„	54	„	9	„	biserică	„	„	„ „biserică“
„	„	209	„	8	„	Clain	„	„	„ „Clan“
„	„	210	„	5	„	proin	„	„	„ „prodin“
„	„	215	„	9	„	esimează	„	„	„ „esmiează“
„	„	216	„	11	„	Acaţiu	„	„	„ „Aicaţiu“.

I.

Un manuscris vechiu aflat în biblioteca lui GEORGE LAZAR.

Condus de ideia a afla și aduna scrisori și cărți vechi, de pe unde se mai păstrează, am întreprins în vara anilor 1884 și 1885 o călătorie prin comunele de pe sub munții Făgărașului, începênd dela Porcești și Avrig până la Poiana-Mărului. În aceasta călătorie nu m'am înșelat în așteptările mele, pentru că ostenelele mele au fost destul de remunerate prin succesele avute. Așa mai în toate comunele cu deosebire la acelea în apropierea cărora au esistat oarecând mânăstiri, am aflat cărțile bisericești cele mai vechi, cari au eșit mai întâiu sub tipariu în limba română. Mai multe din acestea mi-am procurat, parte prin donațiune, parte prin cumpărare. Despre aceste cărți îmi reserv a face o dare de seamă cu altă ocasiune.

Deocamdată me voiu oprí a vorbí ceva despre biblioteca aflată a literatului român *George Lazar,* născut în Avrig la 1779 și îngropat acolo 1823. Dând cu socoteala, că trebue să fi rămas ceva din cărțile și scrisorile lui *George Lazar* în aceasta comună, mi s'a făcut descoperire din partea administratorului protopresbiteral de atunci Vasiliu Maxim, că esistă atari cărți și scrisori rămase după Lazar, și că aceste

cărți se află în păstrare la dênsul; cu ocasiunea ținerei adunării generale a despărțemêntului III al asociațiunii transilvane ținute în Avrig în 1884 mi-am făcut o consemnare despre aceste cărți și mai târdiu cu buna înțelegere mi le-am procurat prin cumpĕrare.

Adevĕrat, că puține din aceste cărți anticuariate au vre-o valoare mai însemnată, ele însĕ au un preț de afecțiune mai ales astădi, când în regatul României discipulii și adoratorii lui Lazar, voind a eternisa numele lui îi ridicară de curênd o statuă în Bucuresci. Mai pre toate cărțile rĕmase după Lazar este scris cu mâna proprie numele lui cu litere latinesci frumoase, iară ici colea se află prin cărți notițe și însemnări de pe timpul acela, scrise de mâna lui.

Este frumos monumentul ridicat în Bucuresci pentru George Lazar și face onoare tuturor discipulilor lui față de dascălul lor mult meritat. Însĕ eu așa țin, că posteritatea și tinerimea mai mult sĕ împresionează de o trăsătură de peană cu mâna lui Lazar, decât de o statuă de marmoră eșită din fantasia unui artist, care poate nu conține nimic genuin și autentic din trăsăturile feții sĕrbătoritului dascăl. Deci țin mult la aceia și cred, că cu mine vor consimți toți, că bibliotecei rĕmase după Lazar se cuvine un loc de frunte în una din bibliotecile vre-unui institut românesc mai însemnat. Eu nu sunt în stare a propune, unde ar fi locul cel mai convenabil pentru aceasta bibliotecă, de aceea mărginindu-me a face aceasta cunoscut, las această întrebare deschisă pentru ceice se vor interesa dimpreună cu mine de soartea acestei biblioteci. Între cărțile rĕmase după George Lazar se află și mai multe manuscrise. Trecênd preste unele manuscrise, cari conțin studii de scoală ale lui Lazar, me opresc a vorbí despre unele manuscrise vechi, legate într'o carte din ale cărei table de

lemn groase legate în piele, una este întreagă, ear ceealaltă de jumĕtate. Pelea în locul, unde sĕ țin scoarțele a dispărut și a rĕmas numai pânza groasă de cânepă și aceasta foarte stricată de vechimea timpului. Aceste manuscrise de conținut mai ales religios mi-au atras mai mult atențiunea dela prima vedere a lor, nu numai prin vechimea cărții, ce se arată în afară, dar mai ales prin o limbă archaică. Hârtia și scrisoarea acestor manuscrise se par a fi aceleași afară de 3 foi din urmă. Colecțiunea întreagă a acestor manuscrise cu litere cirilice mĕrunte, cu inițiale mari este numerisată jos cu litere, după foi în continuitate preste toate manuscrisele, afară de 3 foi din urmă, care formează un ce particular. În scrisoare cuvintele în cele mai multe locuri nu sunt despărțite. Dintre foi lipsesc la început nouĕ și în alt loc alte trei. Cele rĕmase sunt 84. Hârtia acestui codice, care după cum cualifică domnul Hășdău, *) atari colecțiuni de manuscrise după însușirile lui se poate grupa în categoria de *codex miscellaneus,* este format cuart mic, groasă, mai mult aspră decât netedă de coloare albă-gălbue, afumată și înroșită ici colea prin vicisitudinile timpului. Marca fabricei de hârtie, ce se distinge bine pe unele foi la partea, unde sunt prinse de legătură este coroana, pe unele foi este o coroană mai mare și mai resfirată și pe alte foi este altă coroană mai adunată și mai simplă, mai este și a 3-a și a 4-tra figură a fabricei pe unele foi — adecă o figură, care seamănă cu desemnul unui parisol sau parapleu — și altă figură, ce represintă o stea cu semilună. Cele 3 foi din urmă se deosebesc în toată privința de celelalte părți ale acestui codice.

Hârtia deși mai peloasă este mai fină și mai lucie, strălucitoare așa, că la prima vedere face impresiune

*) Cuvinte dein bĕtrâni, Tom. II prefacia §. 14.

de pergament. Scrisoarea nu este *per estensum* ca în cealaltă parte, ci în două coloane, adecă în o coloană tecstul slavean în a doua coloană paralel acelaşi tecst şi limbă română. Scrisoarea însaşi este mai frumoasă şi mai regulată.

Părţile acestui codice sunt următoarele:

1. Canonul din Joia Paştilor, în care ici colea sunt stihuri şi în limbă slavonă; îndeosebi indicările de locuri şi de rêndul (tipic) bisericesc sunt în limba slavă. Această parte cuprinde 18 foi.

2. Cele 10 porunci ale legii vechi şi alte învěţături, pe 3 foi.

3. Gromovnicul lui Iraclie împěratul, pe 9 foi.

4. Psalmii, pe 44 foi.

5. Sentinţe biblice şi adevěruri din viaţă pe 6 foi.

6. Învěţături despre alte lucruri, pe 3 foi ultime.

Din toate manuscrisele numěrate aci ale acestui codic, vom reproduce unele părţi ca probe de limbă veche românească.

Manuscrisul ântâiu.

Cuprinde serviţiul bisericesc al patimilor, ce sě ţine în Joia mare seara cu cetirea a 12 Evangelii.

„Triodionul“, în care se cuprinde acest serviţiu al patimilor, s'a tipărit pentru întâia oră în usul bisericilor române la Bucuresci sub Constantin Basarab Voivod la anul 1700, precum în genere tipărirea aproape a toate cărţile rituali în usul bisericilor române din acel timp datează. Triodionul acesta poartă în sine istoria limbei noastre de pe acel timp, când ea începu a fi descătuşată din legăturile limbei slavone. Şi în această carte numai tipicul, paremiile şi apostolul

sunt traduse în limba românească, eară cântările şi Evangeliile sunt în limba slavonă. Tecstul românesc din acest Triod este o traducere bună, care a servit de basă la următoarele ediţii, când adecă întreg cuprinsul cărţii s'a tipărit în limba românească. Deşi tipărirea acestor cărţi rituali bisericesci, se începe abia pela 1700 — totuşi de aici nu urmează, că românii n'ar fi avut încă traduceri, manuscripte, cari se folosiau la serviţiul divin. O probă despre acest adevěr ne poate da şi manuscrisul din cestiune, care se vede a fi decopiat după alte manuscrise şi mai vechi, folosite la serviţiul bisericesc.

Despre vechimea limbei din manuscrisul de faţă ne putem convinge din asemânările, ce le vom face ici colea cu traducerile tipărite, ce esistă.

Forma, în care se presintă manuscrisul despre slujba patimilor, ca unul a cărui limbă românească abia se poate înţelege, şi ca unul, care are intercalate cântări şi în limba slavoană, printre cele românesci ne face impresiunea unor prime încercări de traducere a cărţilor bisericeşti.

Eată probe din cuprinsul acestui manuscris:

Аcтѫзи фѵ юда пребеге а винде домнѵль.[1] чела че а маи денаинте де вѣкь. мънтѵиторѵл лѵмий. фостаѵ ши диѧ. ѕ. пьини сѫтѵрь мѵлциме де ѡамини. астѫзи юда чел фърѫделѣціе се лъпѫдѫ де дѵмнезеѵ ши приими пре диаволѵл оучиник фиинд лѵи, єлѵши винде пре домнѵ сѫѵ. чель чи єра кѵ мань ши сѫтѵра єль ѡамини.

---

[1]) Tecstul folosit acum: Astădi priveghiază Juda sě vêndă pre Domnul.

Принсерѫте доамне чеи фѫрделѣце ши аша зисе ши. кѫ вецн. вѫтѫма пѫсторюл ши сѫ рѫсипи тѫрма а вї ѡ҃и. кѫ єѕ кѫ оученичи миеи. пѫтѣрѣшь, маи мѫлть де вї легиѡ҃не. де дѫери. чи дделѫнгь рабдѫ. се-се искѫндѣскѫ. чеѧ спѫсь воа҃хѫ прочии миеи фѫрѫ вѣсте таинь доа҃мне мѫриѧ тѧ҃.

Tecstul folosit astăḑi dela această stihiră:

Doamne răbdând toate, așa ai ḑis celor fără de lege, ce te au prins: De ați și rănit pre păstoriul și i-ați risipit cele 12 oi, pe ucenicii mei, dară aș fi putut sĕ aduc înnainte mai mult de cât 12 leghioane de îngeri, ci rabd în delung, ca sĕ se plinească cele, ce am arătat voue prin prorocii mei, cele nearătate și ascunse: Doamne, mărire ție!

Спѫнець ѡ҃вѣрѣилорь че аци аѫзить де мѫнтѫиторѫль нѡстрѫ анѫ спѫсе лѣце воахѫ. ши пророчѣскѫ проповедѫирѣ кѫмь аѫ грѫить лѫ пилать. кѫ єл є дила дѫмнезеѫ. кѫвѫнть ши извѫвитори сѫфлетелор. ноастре.

Пѫсерѫ треизечи де арџинци прець. прецѫить. ши негѫцарь. де фичорїи, лѫ израиль. привегѣць. ши вѫ рѫгаць. сѫ нѫ кѫдеци дѫпасте. дѫхѫль. амѫ трезвире. трѫпѫлѫи слабѫ дрепт ачеѧ превегѫ.

Дерѫкѫсе лѫминѫ ка дтро кѫмаше (haină) ши голь стѫтѫ. ла жѫдекатѫ. ши пре фаце ловитѫри. приими. де мѫниле челорь. фѫрѫделѣце челѣ зидить єль. ши дкрѫче. гѫвоздитѫ домнѫл мѫритаѫ атѫнче де тоть висѣречїи. спарсѫрѫсе ши соа҃реле дтѫнекѫсе нѫ рѫбдѫ. ѫнде вѫзѫ пре дѫмнезеѫ кинѫиндѫл ши єль сѫ кѫтремѫрѫ тоатѫ лѫме ачелѫи се не дкинѫ.

ОУченикѫл се дзпѫдѫ де дѫмнезеѫ ѣрѫ тлѫхаруль. стригѫ поменѣце доамне. дмпѫрѫциа та. слѫжескь нащери та. дичи рогѫмѫ поменѣце ѡ҃мь юбить креци кѫнтѫ цїе.

Кѫ ачеѧ бѫкѫресѫ. де дџерѫл приимисе ши нащерѣ. зидиторѫлѫї сеѫ фечоа҃рѫ тине мѫримѫте.

Дпакѫ лѫме хр҃с чела. чи динтро фатѫ трѫп приимиши. ши пелице (Trup) аи лѫать. ши глас сѫ те слѫвим кавюбитори де ѡ҃амини.

Ѻ девиндере нѫле фѫ дестѫл хр҃с роделор ѡ҃вреџи. чи ши кѫ капетеле клѫтѧ шиши вѫтѣ жокь. шиль ѡ҃кѫрѧ. чи дѣде лор хр҃с дѫпѫ лѫкрѫл лор кѫ нѫ дницлѫсѫрѫ ата сокотинце.

Домнѫл динтрѫ тине. Дпелицесь ел кѫноскѫтаѫ домнѫл. нѫскѫтоа҃ре фечоареи ѫна бласвитѫ аколѫ ачеї-а роагѫ сѫ мѫнтѫѧскѫ сѫфлетеле ноастре.

Ѩша грѫи дѫмнезеѫ кѫтре їюда. ѡмини меи. чевѫ фѫкѫи воахѫ. де вѫ скѫлать пре мине ѡ҃рѫби вощри. лѫминаи стрикацнн. кѫрџиї вѫрѫбатѫл фиинд дпать болѫнавѫ де. лй де ан скѫлаюль ѡ҃минии миеи че вѫ фѫкѫ ѫн дерѣптѫ манѫ. фїѧре мѫ дѣдетѫ ши пѫнтрѫ апѫ ѡ҃цетѫ пѫнтрѫ че варѫ фи амь юбн. вои мѫ рѫстигнице ши нѫ вои маи рѫбда де акѫмь. чи вои киема честе лимбн се мѫ лаѫде кѫ татѫль. ши кѫ дхѫль свѫть. ши ѫ҃ вои да лор виѧцѫ вѣчи.

Аѣтѫзи подоаба бисѣречии спре арѫтаре ѡврей-лорь спарсесѫ ши соареле лѹминаши аскѹнсе кѫ вѫзѹ ювиторѹл рѫстигнить.

Леѹвиторіи посѫрѫ исраилилор їюдеи ши фарисеи ши чата апостолѣскѫ стрига кѫтрѫ єи. а҃тѫ бисѣрека че аць бои спарть. а҃тѫ миелѹл че аць бои рѫстигнить ши лгроапѣль дѣдетѫ чиель лпѹтѣре сѫлѹ скѹлать. нѹ вѫ лшеларець їюдѣилорь. кѫ ачеаста а҃сте вина ца ши люмина ши лпѫкѫторѹль лѹміи.

Фичоарѫ прѣчинститѫ ши не испити де нѹнтѫ нѫскѹтаи кѹ фаце. фоста мѹмѫ невѫститѫ нѫскѫтоаре домнѹлѹи марїе роагѫ пре домнѹл х҃с сѫ спѫсаскѫ сѹфлетеле ноастре.

Кѫндь стѫтѹ наинте лѹи каїафа ши дѣдерѫ лѹи жѹдекаре. атѹнче тѫриле черѹлѹи кѹтремѹрѫсе ши кѫндѹл лнѫлѫцарѫ пре крѹче лтре доі тлѫхари. єи сокотирѫ кѫ самѫнѫ кѹ чеі фѫрѫделѣџе. пре ачела че а҃сте фѫрѫ де пѫкате дерепть ачѣа. спѫсѣще ѡмѹл фѫрѫ пѫкате доамне мѫріа та.

Сѫборѹл ѡвреескь лѹ лпилатѫ черѹрѫте а те рѫстигні доамне. винѫ амѹ лтине нѹ афларѫ виноватѹл пре варава слобозирѫ. ши пре тине. дѡамне цѹдекарѫте спре ѹчидере. пѫкатѹши агонисирѫ. чи дѫ лор дѡмне дѹпѫ лѹкрѹл лорь кѫ лдешерть спре тине се лѹцарѫ.

Бѹкѹрѫте чѣа чи кѹ бѹкѹріе дила лцері лѹаши ши скѹши зидиторѹл тѫѹ фичоарѫ рогѹмѫ. мѫнтѹеще сѹфлетеле ноастре чеи чи те мѫрескь.

Доамне чель тлѫхари че фѫкѹ кѫлкѫторѹлѹи приимишиль. ши чела че лсинце мѫиниле спѹркатѹшаѹ ши пре ноі кѹ єль нѹ немеримь кѫ аі лдѹлчить ши ѡмь ювитори.

Пѹцин глас лѫсе тлѫхарѹл пре крѹче ши маре крединце афлѫ лтрѹн час спеисѫ ши лть єль ѹша раюлѹи дешискисѫ ши лтрѫ ши ачела покѫинце лѹи приими ши доамне слава та.

Бѹкѹрѫте фичоарѫ ши ѹше де кѹвѫнтѹл дѹм нєзѹлѹи нострѹ ка о маикь роагѫ сѫ мѫнтѹаскѫ сѹфлетеле ноастре.

Нѹ ка ѡврѣии се прѫзнѹимь чи пашиле ноастре дерепть ноі. се жѹнге хртос дѹмнезеѹ чи сѫ не кѹрѫцимь ноі де доамне кѫнд беі вени лмпѫрѫциа та ферикаци[1]) де чеі че сѫнть кѹ инима кѹратѫ кѫ ачѣа ворь ведѣ пре дѹмнезеѹ.

Виацѫ пѹртѫторе але тале коасте сѫнть. ши ка де єдемь изворь кѹрсе ши кѹвинтеле тале хрстосе адѫпѫ раюл. ши тѹтиндине лпарѫтесе ка лчепѹтѹл апеі лтрѹ патрѹ єуглїа лѹмѣ. адѫнѫнді. фаптеле (Făpurile) весѣлескѹсе ши лимбиле. кѹ крединце лбацесе лкинѫмѹне лпѫрѫциеі тале.

Ферикаци де чеі че фак. пѫчиле кѫ ачѣа фии лѹ дѹмнезеѹ кемасѫворь.

Рѫстигнит дерепть ноі пѫнтрѹ сѫ не избораскѫ фѫрѫ моарте ши сѫ лпѹнсѫ лкоасте ка

---

1) Vedi cuvêntul: fericaţi în vocabulariul codicelui Voroneţian.

Се не исвораскъ пикътȣръ де віацъ. кȣ гъвоаѕде гъвоѕдит ши пре нои де кинь немънтȣи нальтееи цинѣреи тале Хсе ши нои кредемь ши кемъмȣте віаце. сънедаи Хсе слава крȣчеи мънтȣире ши а кинȣиріеи тале.

Tecstul folosit astădi al acestei stihiri este: Rěstignitu-te-ai pentru mine, ca sě-'mi fântânesci mie ertare; împunsut-e-ai în coastă, ca sě-'mi isvorăsci mie părae de viața, cu piroane te-ai pironit, ca vědênd adâncul patimilor tale înnălțimei puterii tale sě strig ție, dătătorule de viață Christoase, mărire crucii tale Mântuitoriule și patimii tale.

Ферикаци веци фи къндь ворь ꙟпȣта воахѡ. ши въ ворь гони. ши ворь гръи тоате кȣвинтеле рѣле. спре вои ши вор зиче къ миньцинь пънтрȣ нȣмеле миеȣ.

Скриптȣра мънеи ностре пре крȣче спартȣѡаи. доамне. ши местекашите ꙟморци ши мȣнчиторȣл де аколь легат ель ши избъви ши тоци дин невоіа. морьциии. кȣ ꙟвиіаре лȣи ши пре нои лȣминъ ѡмь юбитори доамне (În tecstul folosit astădi este frasa următoare: „prin care ne-am luminat, Doamne iubitoriule de oameni.") ши стригъмȣци поменѣще ши пре нои ꙟпърѫціа та.

Ръстигнирѣ та Хсе тоате фаптȣриле се кȣтремȣраръ ȣрѕитȣриле. пъмънтȣлȣи кȣ фрикъ съ клътиръ дециниѣрѣ та ши лȣмина аскȣнсе ши бисѣрека спарсесе ши мъгȣриле (Munți) се кȣтремȣраръ ши пиетриле се деспикаръ ши тълхарȣл крезȣ стригъ

кътръ єль. мънтȣеще не. поменѣще пре нои доамне ꙟпърѫціа та.

Спълъши пичоареле ши наинте кȣръци аскȣнсȣл кȣмине кȣтъїре. дȣмнеѕеаскъ ꙟцелепчȣне та аи тъи слȣжитори дин сиѡнъ кътръ кодрȣрȣл маре аль маслинȣлȣи кȣ тине єширъ кънтъндȣци де ѡамини юбитори.

Tecstul folosit astădi: Dacă ș'au spălat picioarele și mai 'nainte s'au curățit cu împărtășirea dumnedeescii tale taine Christoase, slugile tale s'au suit acum împreună cu tine în Sion la muntele cel mare al măslinilor, lăudându-te pre tine, iubitoriule de oameni.

Зисаи веници социлорь ши нȣ въ темеци акȣмь апропиисе часȣль принсе вои фи. ши ȣчись де мъниле челорь фърьделѣце тоци въ веци ръсипи. іаръ пре мине мъ веци лъса. чи въ вою адȣна се мъ мъртȣрисице къ сънть юбитори де ѡамени.

Ръстигнитȣл лȣи пинтрȣ нои фȣ. венице тоци се кънтъм къ прѣ ачѣста възȣ маріа спре крȣче ши гръи се[2]) веи ръбда ши а те ръстигнирѣ тȣ єщи фиюль миеȣ ши дȣмнеѕеȣль миеȣ.

Альеи миель миелȣшель възȣл кътръ жȣнгѣре дȣкъндȣл. ши дȣпъ єль мерџе мріе кȣ алте жȣпънѣсе рȣмпъндȣши пърȣл ши зичѣ. ȣнде мерџе фиюлъле. аша таре ши гракеши алергарѣ фачи. ши

[2]) Se lat. si = dacă.

адоарѣ ши ѥсте алтъ нѹнтъ. ѧкана. галалеюлѹи ши акѹмь те припеши съ фачи лор апа винь ши пре тине мѣримь.

Пиерѣторийи воинничи (Ostași, soldați) ши де дѹмнезеѹ рѣтѣчиць хикаснинды глоателе ши пре домнѹл ѹчисѣрѣ ѧнаинте та стѣтѹрѣ хс̃е ши ка пре ѹн недирепть. трасерѣте фѣкѣторюль тѹтѹрора че предѣл мѣримь.

Тлѣхарѹл еа кѹ бѹнъ ѧнцелепчюне раюл и ѧкѹвиѡшатѹлаи. доамне чи ши пре ноі кѹ лемнѹль крѹчиеи лѹминѣзене ши спъсѣщене.

Тоате фаптеле скибарѣсе кѹ фрикъ вѣзиндѹте хс̃е пре крѹче. голь ши легать ши темеюль пѹмънтѹлѹи кѹтремѹрѣсе тоате кѹ тине киндѹирѣ челаче тоате лѣѹ зидить де вое пинтрѹ ноі рѣбдаши доамне мѣріи та.

Спре лемнѹл вѣзиндѹте легать хсе зидиторюл ши домнѹл тѹтѹрора чѣѧ че пре тине. тѣѹ нъскѹть стрига кѹ амарь фиюль миеѹ че съ фѣкѹ бѹнътате кипѹлѹи тъѹ. грѣбѣще амѹ ши ѧвиаже ка съ бѣзи ши є̑ѹ а та ѧвиере диѧ моарть.

Ѧврѣмѣ ачѣѧ ѧвисе і̑с̃ диминаца ѧнтрѹна де симбете ши се арѣтъ ѧтъю мѹерилорь карелe венирѣ съ ваѕе гроапа ши грѣи лорь бѹкѹрацивъ. ѩрь але съ апропиарѣ де се апѹкарѣ де пичоареле лѹи ши съ ѧкинарѣ лѹи. атѹнче грѣи лор. і̑с̃. нѹ въ темереце спѹнеце фрацилор міеи съ мѣргъ ѧгалалеи ши аколо мъ борь вед҃.

Cele doue-spre-ḑece evangelii, ce se spun la Joia Mare sunt indicate în manuscrisul acesta cu începutul și finitul fiecăreia în limba slavonă.

Evangelia aci reprodusă singură în tecst român și întreagă nu este dintre cele doue-spre-ḑece ci un adaus de sine stătătoriu.

Tecstul acestei evangelii dela Mateiu cap 28 ne pune în posiție a face asemênare cu același tecst cuprins în testamentul nou tipărit la Alba-Iulia în anul 1648, și apoi cu alt tecst edat la finea secolului al XVII în România.

Eată mai întâiu același tecst în testamentul nou tipărit la Alba-Iulia:

Зикѧнд, бѹкѹрацивъ, ѩрь але венирѣ кѹпринсѣрѣ пичоареле лѹи ши съ ѧнкинарѣ лѹи атѹнчи зиче і̑с̃ лор, нѹ въ тѣмерѣци ши вестици фрацилор миеи съ мѣргъ ѧн Галилеа ши аколо ме вор вед҃.

Eată și tecstul din testamentul nou edat sub Ioan Constantin Basarab:

Зикѧнд, бѹкѹрацивъ, ѩрь але апропииндѹсѣ апѹкарѣи лѹи пичоареле, ши съ ѧнкинарѣ лѹи. Ѧтѹнча зисе і̑с̃ лор, нѹ въ темереци, мерцеци де вестици фрацилор миеи съ мѣргъ ѧн Галилеа ши аколо ме вор вед҃.

Comparând aceste trei versiuni ale unui și aceluiași tecst vedem, că toate variază în cuvinte și în ordinea cuvintelor și toate trei au o parte, adecă cuvintele din urmă aproape întocma.

Conclusiune.

Dacă versiunea din manuscrisul nostru era decopiată simplu după o carte tipărită, era de așteptat

ca decopiatoriul să decopieze întocmai fără modificări dela sine. Versiunea de față din manuscris nu este dară decopiată de pe un tecst tipărit cunoscut, ci independentă.

Versiunea aceasta manuscrisă este evident, că numai mai vechie poate fi și atari versiuni particulare, ce ca manuscrise erau în usul bisericesc le-au avut traducĕtorii și le-au și folosit la traducerile mai corecte tipărite mai târdiu. Acest adevĕr urmează din natura lucrului și se confirmă prin împregiurarea, că versiunea deși deosebită totuși ici colea se potrivesce în cuvinte și în ordinea lor cu versiunile tipărite.

Manuscrisul al doilea.

Din acesta reproducem:

Ѕ҃че порѹнчи҃ а лецеи веки. порѹнка дентзю҃. Грзи домнѹл чѣсте кѹвинте тоате кзтрз мѡусею грзиндь.

Вѹ сзнть домнѹл домнезеѹл тзѹ карелє тѣмь скос дзнь ца҃ра єгиптѹлѹи динь каса робїеи. нѹ фїе цїе дѹмнезеи фзрь мин.

а до҃а порѹнкз.

Сз нѹце фачи цїе идоль. ши тоатз лкипѹитура҃, кзтесь лчерю сѹс ши кзтес пре пзмзнть жось ши кзтес лтрѹ апе сѹпь пзмзнть. сз нѹ. те лкини лор, ничи сз слѹжеще лор. кз єѹ сзнть домнь дѹмнезеѹл тзѹ дѹмнезеѹрь виирю. карелє даѹ пзкателє пзринцилорь пре фичори пзнз ла трем ши а патра. рѹдз челорь че ѹрзскь пре мине.

а трем порѹнкз.

Нѹ лѹа кѹвзнтѹл домнѹлѹи дѹмнезеѹлѹи тзѹ лхарь. кз нѹ ва кѹрзци домнѹл пре чела чи балѹва нѹмеле лѹи лдешерть.

а патра порѹнкз.

Ѧдзци аминте де зиза сзнбетеи. сзѹ сфи҃цещи, шасе зиле сз лукри ши фз тоате лукрѹриле тал. ѕарь лзза симбетеи домнѹи дѹмнезеѹлѹи тзѹ. сз нѹ фач лтрѹ л тоть лукрѹл. тзѹ ши фичорѹл тзѹ. ши фата та. слѹга та ши слѹжника та. боѹль тзѹ. ши асинѹл тзѹ ши тоть добитокѹл тзѹ каре лзкуи-аще ла тине.

а чинчѣ порѹнкз.

Чинстеще пре татз тзѹ ши пре мѹмз та. ка сзци фие бине ши сз аиби аи мѹлци пре пзмзнть бѹн карелє цѣѹ дать домнѹл дѹмнезеѹл тзѹ цїе.

а шасѣ порѹнкз.

Нѹ оучиде.

а шаптѣ порѹнкз.

Нѹ фач кѹрбие.

а wпта порѹнкз.

Нѹ фѹра.

а ноа порѹнкз.

Нѹ мзртѹриси пре вечинѹл тзѹ мзртѹрие стрзмбз.

а зѣчѣ порѹнкз.

Нѹ похти мѹарѣ. вечинѹлѹи тзѹ. ничи сатѹл лѹи. ничи слѹга лѹи. ничи слѹжника лѹи. ничи боѹл лѹи. ничи асинѹл лѹи. ничи тоть

добитокѹль лѹи. ничи кѣте сѫнть але апроапелѹи тѣѹ. доаѡ. порѹнчи а лецеи векн. чи ѧтрѹале тоатѣ лѣцѣ. Ши. пророчіи. разъмѣ.

Сѣ юбещи пре домнѹл дѹмнезеѹл тѣѹ. кѹ тоатѣ инима та кѹ тотѣ сѹфлетѹл тѣѹ. кѹ тоатѣ тѣріа та ши кѹ тоть кѹцетѹл тѣѹ. Ѧ доа. Сѣ юбещи пре апроапел тѣѹ ка ши сингѹр пре тине.

Manuscrisul al treilea.

Titula: Громовникѣ а лѹи Иракліе ѧпърат, карєле аѹ фост нѹмъръторіѡ де стѣле аре ачесте сѣмне ши аша сѫнт.

Lăsând numerii, ce figurează reproducem numai unele nume folosite de luni și din zodii:

Мартѣ = Martie, Април = Aprile, Маіа = Maiu, Авгѹст = August, Ѻктовріе = Octobre, Декевріе = Decembre, Генъаріа = Ianuariu, Февъраріе = Februariu.

Бѣрбѣче = berbece, цѣмѫнѣ = gemen, ракѣ = rac, лев = leu, фатѣ = fecioară, вѫнътрѫ = vênătoriu, корн де капръ = căprior, Оудѣлъ = udătoriul, вицел = taurul.

Din semnele prevestitoare reproducem cea următoare:

Ѩрь се ва тѹна ѧтраміаѕъѯи. ши ва фи кѹтремѹрь ѧтрачель локь воиничи ши воръ пъръси пре ѧпъратѹл. ши се воръ мѹта ѧтралть локь ла алть ѧпъратъ. Ѩрь маи апои Ѩрь съ

воръ ѧтѹрна. кѹ пачє. ши гадинилорь сълбатечи перире. ши сѣ воръ спѣмѫнта четъціле — Ѩрь сѣ ва тѹна нѡаптѣ. мѹерилорь че лор. търоасе ва фи перире. ши воръ бирѹи алте лимбн. ши моарте. грабникѣ ва фи. ши маи мареле. пре врѣжмашѹл сѫѹ ва бирѹи — Ѩрь сѣ ва фи кѹтремѹрь нѡаптѣ фиворь ръѕбоае ши ва фи моарте маре пре ѧ чътъци. ши лимбилор ва сѣ ле фіе алть ѧпъратъ. ши апои ва лѫса ѧпъръціѧ ши ва фѹци ѧтралть локь. ши ѧпъръціѧ лѹи ва лѹа алть ѧпъратъ ши ва пѹстіи бисѣречи мари. ши де грабъ воръ пери. ши ѧлатѹрѣ деспре рѣсъть пѫине нѹ ва фи. Ѩрь фиери воръ фи мѹлте.

Manuscrisul al patrulea.

Acest manuscris conține psalmi întocmiți pentru serviţiul divin; asemenea conține rugăciunile ceasului III-lea și al VI-lea, apoi rugăciunea de masă și ceasul IX; în fine rugăciunea de seara și Pavecerniţa.

Asemănênd versiunea acestor psalmi cu tecsturile, ce esistă tipărite, ne convingem, că ea derivă din acelaşi isvor cu versiunea psaltirei diaconului Coresi tipărită la anul 1577, cu care congruează întocmai, cu puţine mici abateri, care vin a se pune în contul decopierilor greşite.

Întrebarea, ce ni se pune dela sine este, dacă acest manuscris dateaza înnainte, sau după tipărirea psaltirea lui Coresi.

Dacă manuscrisul din cestiune ar conţiné psalmii în ordinea cuprinsă în psaltirea lui Coresi, nimic

n'ar fi mai natural, decât a privi acest manuscris de o simplă decopiare din cartea tipărită, ceea ce, față de scumpetea cărților tipărite în timpurile mai vechi nu este raritate. Manuscrisul nostru însĕ conține psalmi întocmiți și ordinați pentru serviţiul bisericesc. Această împregiurare ne înduce la presupunerea, că acest manuscris poate fi mai vechiu decât însași ediția în tipariu a psaltirei de Coresi.

Eată, cum basez eu părerea aceasta.

Urmele cele dintâiu de limbă bisericească sunt păstrate în cărțile bisericesci.

Impulsul la traducerea cărților bisericesci s'a dat prin trebuința simțită a serviţiului bisericesc în limba poporului. Dela acest adevĕr mânecând, este natural, că mai întâiu s'au tradus din limba slavonească și din greceasca cărțile rituale și numai mai târdiu s'au aflat bărbați români de carte, cari au edat părți sau întreagă sânta scriptura în tipariu. Și până la edarea în sistem a cărților sânte la tipariu a trebuit sĕ esiste părțile din acele cărți nu numai traduse bine, rĕu, pe românesce, dară folosite la serviţiul divin și întocmite spre acesta. Editorii în tipariu a cărților sânte în limba românească n'au trebuit sĕ fie totdeodată și traducătorii lor. E de presupus, că ei la edarea cărților au avut la mână traduceri, ce se folosiau pe atunci și acelea le-au tipărit întocmai sau cu unele îndreptări, ce au aflat cu cale.

Nu ne-a venit la mână, nici când tecstul original întreg al psaltirii de Coresi; de aceea nu putem scí, dacă și acolo se află reprodus pentru care-va serviţiu bisericesc simbolul credinții, adecă „Credeul“, care în manuscrisul nostru se află.

Dacă nu se află, — părerea mea, că manuscrisul, de care se tractează aci, ca unul, ce avea o de-

stinaţiune practică poate data înnainte de a se eda psaltirea lui Coresi — apare cu atât mai temeinică.

Reproducem în cele următoare din acest manuscris — prelângă doi psalmi și „Credeul.“

Милѹеѫшемъ домне дѹпъ маре мила та. ши дѹпъ мѹлте ефтеишѹгѹреле тале. кѹрѫцѣще фъръ леџиле мѣле. че маи врътосѹ мъ лъ де фъръ леџиле мѣле. ши де пъкателе мѣле кѹрѫцѣшемъ. къ фъръ леџиле мѣле єѹ џиѹ. ши пъкатѹль міеѹ ѧнтре мине ѣсте пѹрѹрѣ. џіе ѹнѹѫ грешии ши тлеишѹгь ѧтре тине фічю. ка се дерептеџиге кѹвинтеле тале. ши сѫ ѧвинџи. кѫнд вери жѹдека. адекъ де фъръдѣџе ѧчепѹтѹсь ши ѧпъкате нъскѹмъ мѹма мѣ. адекъ дѣдевъръ ювитаи. фъръ вѣсте ши аскѹнсѹл мъндріи тà ивитѹмиѧи. стропишимъ кѹ съпѹнь ши кѹрѫцескѹмъ. лямь вери ши маи врътось де зъпада ѧнзълбимъвои аџѹлѹви миеѹ даи бѹкѹрие ши веселие. бѹкѹрѫсе ѡаселе плекате. ѧтоарьче фаца тà де пъкателе мѣле. ши ѧтоате фърълеџиле мѣле кѹрь инимъ кѹрать зидѣще ѧтрѹ мине домне. ши аχь дерепть ѧноеще ѧнтрѹ згъѹль міеѹ. нѹ лъпъда мине де фаца тà. ши дχѹль сфинть аль тъѹ нѹ лѹа дела мине. дъми бѹкѹрія спенїа та. ши дχѹль влъдическь ѧтърѣшемъ. ѧвъци фъръ леџиле кълилорь тале. ши некѹраци кътръ тине ѧтоарьчесеворь. избъвѣшемъ де стрѫмби домне дѹмнезѹль спъсенїеи мѣле. бѹкѹрѫсъ лимба мѣ дерептъцїен тале. домне ростѹлѹми дескиде. ши ростѹл міеѹ спѹсе лаѹда тá. кѫсаи врѹть врѣ.

комѫндарѣ да ѡ врѣмѧ. тоатѣ арселе нѫ дѫлче врѫши. командарѣ зеѫлѫи дѫ҃ъ фрѫмть. инимѫ фрѫмть ши плекать дѫмнезеѫ нѫ кинѫеще. феричѣзе доамне дѫлче воеи тале сиѡнѫль. ши съ зидѣскѫ пѫреціи їерлимѫлѫи. атѫпче дѫлче врѫши. комѫндаре дерептѫціеи. лнѫлцарѣ тоатѫ спре ардере. атѫнче ворь лнѫлца спре алтарюль тѫѫ вицеи.

Лѫѫдаци нѫмеле домнѫлѫи лѫѫдаци ши роби домнѫлѫи. стѫнь лкаса домнѫлѫи лкѫрциле касеи зеѫлѫи нострѫ. лѫѫдаци домнѫль кѫ дѫлче є домнѫль. кѫнтаци нѫмеле домнѫлѫи кѫбее. кѫ шковѫ алѣсе лѫишь домнѫль. ши израиль лдостоиничіе лѫи ши. кѫ єѫ кѫноскѫи кѫ маре є домнѫль. ши домнѫл нострѫ спре тоци зеитоатѣ кѫте врѫ домиѫль фѣче. лчерю ши лпѫмѫнть. лмѫри ши л тоатѣ фѫрѫ фѫндѫриле. рѫдикѫ нори дила фрѫшитѫль пѫмѫнтѫлѫи. фоулцерѫл лплоаель фѣче. скоасѫ вѫнтѫри де лвистиѫриле сале. чель че вѫтѫмѫ лтѫи нѫскѫци єгитѫлѫи. дела ѡмь пѫнѫ ла витѫ. тремисе сѣмне ши чюде пре мижлокь де тине єгипте. спре фарѫѡн ши спре тоци ши роби лѫи. чель чи вѫтѫмѫ лимби мѫлте ши ѫчисе лпѫраци тари. сиѡнѫ лпѫратѫль амореиеи. їѡгѫ лпѫратѫль басанѫлѫи. ши тоатѣ лпѫрѫцииле хананѣилорь ши дѣде цѫриле лорь л ѡ чине ѡчинѫ лѫ израиль ѡаминїи съи. дѫамне нѫмеле тѫѫ лвѣкь. ши памтѣ та лнѣмь ши лнѣмь. кѫ жѫдекѫ домнѫл ѡаминилорь съи. ши де ши роби съи роагѫсе ши идоли

лимбилорь арцинть ши ѫрь лѫкрѫль мѫинилорь ѡменещи. рость лѫ ши нѫ грѫескь. ѡкіи лѫ ши нѫ вѫдь. ѫреки лѫ ши нѫ лѫдь. нечи ѫсте сѫфлеть лростѫль лорь. фие ка еи чеѫ чеи факь. ши тоци чеиздѫескѫсе лтрѫнши. каса лѫ израиль благословици домнѫль. каса лѫ аронь благословици домнѫл. каса лѫ ливиеи благословици домнѫл. чине тѣмецивѫ де домнѫл благословици домнѫл. благословитѫ домнѫл де л сиѡнь виетори л іер҃лимѫ.

Крези лнтрѫль дѫмнезеѫ пѫринтеле. атоть цииторѫль фѫкѫторю черюлѫи ши аль пѫмѫнтѫлѫи. тѫтѫрорь. вѫзѫтелорь ши невѫзѫтелорь, ши лтрѫнѫль домнѫл і҃с х҃с фїюль лѫ дѫмнезеѫ ѫнѫль нѫскѫть, че є дела пѫринтеле нѫскѫть маи наинте де тоци вѣчи. лѫминѫ деѧн лѫминѫ. дѫмнезеѫ адеверить дила дѫмнезеѫ адевѫрать нѫскѫть. ѣрь нѫ фѫкѫть, лнтроѡ фире а пѫринтелѫи че кѫ динсѫль фѫрѫ тоатѣ пентрѫ ноі ѡмини. ши пѫнтрѫ сп҃енїа ноѡастрѫ погорѫ де л черю ши се лнтрѫпошѫ дела дх҃ѫль сф҃нть ши дила фата маріѧ сѫ лпелицѫ ши сѫ рѫстигни пентрѫ ноі лѫилеле лѫи пилать деѧн понть ши се кинѫи ши фѫ ѧгропатѫ. ши лвисе атрѣѧ зи дѫпѫ скриптѫрь. ши сѫ сѫи спре черю ши шаде дѣдирѣпта татѫлѫи. ши ѣрѣ ва вени лнтрѫ мѫрирѣ. сѫ жѫдече вїи ши морціи, че лнѫрѫцїа наре сфрѫшит ши атрѫ дх҃ѫль сф҃нть адеверить че є де виаце фѫкѫторю. чеѣ че дела пѫрнтеле че кѫ пѫринтеле ши кѫ фїюль ине лкинѫмь. шиль мѫрим

пре чела че лаꙋ грѣить пророчїи лнтрꙋ сфи̑ть асѣборюлꙋи. ши апостолѣскѫ бисѣрика мѫрꙋтурисескь. ѕи ботеѕь де ѫртаре пѫкателорь. ащептѫмь лвиѫре морцилорь ши виѫца че ва сѫ фїе лвѣкь. амин.

Manuscriptul al cincilea.

cuprinde următoarele:

Сократ зис ничи ѕи лꙋкрѫторꙋ нꙋ є маи маре ка чела че лꙋкрѣѕѫ либꙋꙋлꙋи. соломон зис мꙋере бꙋнѫ ѭсте кꙋнꙋнѫ бѫрбатꙋлꙋи ши чеи токмеще каса лꙋи бине дерепть ачеѫ ѡ̑ тримет дꙋмнеѕеꙋ лтрацꙋтꙋлꙋ. лкѫ мꙋере лцелѣптѫ рѫдикѫ ши касѫ. ыр чѫ небꙋнѫ ѡ рѫсипеще кꙋ мѫниле иеи.

Нꙋмаи пинтрꙋ кѫ нꙋ поате вїе ѡмꙋль фѫрѫ мꙋере дерепть ачеѫ.

Соломон зиче. кѫ нꙋ є ничи ѡ рѫꙋтате ка вениндꙋ шарьпелꙋи аша є ши мѫнїа мꙋерѣскѫ, ыръш маи бине є а ста наинте леꙋлꙋи ши шѣрпелꙋи. декѫть лнаинте а мꙋери мѫниѡсѫ. ши ырь дии мꙋери бине лтѫю пѫкатꙋл ши диитрачела мꙋрим тоци.

Соломон дин треи мїе де бѫрбаци гѫсїѡ мꙋлци бꙋни.

Ырь диитро мие де мꙋери ничи ѕна нꙋ афлаи бꙋнѫ.

Зи̑с ꙋнꙋл, де лцелепци кѫ треи лꙋкрꙋре гонескѫ ѡмꙋль дин касѫ фꙋмꙋль ши каса коперит рѫꙋ. ши мꙋере рѣ.

Ыръш де похтеле челе трꙋпеши маи мꙋлть цин мꙋериле декѫт бѫрбаци.

Рѫꙋтате завистїеи.

Пиѕма ꙋнде ѭсте маре рѫꙋтате ѭсте либовꙋлꙋи ши є л доа лꙋкрꙋре ꙋна ѭсте кѫндь пареꙋ ѡмꙋлꙋи де биле алтꙋѫ.

Ялта ѭсте. кѫндь те бꙋкꙋри де рѫꙋл алтꙋѫ.

Сти григорїе зис кѫ нꙋ є маи маре пѫкать. декѫть пиѕма ши ꙋнде ѭсте пиѕма аколо. ничи диниѡарѫ нꙋ є паче ничи либовь ши ачаста и ма греꙋ. пѫкать л лꙋме. завистїе радипишеть. пентрꙋ завистїе скрие. ѭковѣ: кѫ ера.

Платон зис завистникꙋл ничи дѫнѫ̑ѡарѫ нꙋ є фѫрѫ боалѫ. ничи скꙋмпꙋл фѫрѫ фрик.

Тꙋлие зис пентрꙋ завистїе скрие лѣце вѣке кѫ каинь пѫнтрꙋ кѫ че вѫзꙋ тоате лꙋкрꙋриле лꙋи авель фрате сѫꙋ кѫ ле мꙋлци дꙋмнеѕеꙋ ши кѫꙋтѫ спринселе ши ле приими. ада̑се дель ꙋчисе. че нꙋмаи че ера дои фраци лнтѫю нѫскꙋци атꙋнче ши ачаста фꙋ лтѫю вѫрсаре де сѫнце пре пѫмѫнть дин рѫꙋтате завистиеи.

Дарꙋл бꙋкꙋріеи.

Бꙋкꙋріе ѭсте лꙋкрꙋл либовник ѡдихиѫ ши веселіе сꙋфлетꙋлꙋи ка сѫ сѫ бꙋкꙋре сꙋфлетꙋл лпохтеле сале кꙋмь сѫ каде.

Рѫꙋтате жалостеиеи.

Дѣчи жалостеи рѫꙋтате бꙋкꙋриеи кꙋмь макропіе. кѫ ѭсте лдоѡ лꙋкрꙋри. лтѫю ѭсте кѫндь

желѹще wмѹль де врѹнь лѹкрѹ маре че є маи асѹпра де пѹтере лѹи. ачѣста съ кѣмъ жале кѹрать.

Дарѹл пачилорь.

Пачиле съмть кѹм грѫще. сф҃нтѹл пернадон ѥсте бѹнѫтате минциеи. лцелепчюне смеритъ инимеи рѫпашсь сѹфлетѹлѹи. соци де сѹфлет омѹлѹи.

Рѫѹтате мѫниеи.

Аристотеле грѫще къ wмѹл чель небѹн кѹрѫнд арат мѫниа са ѥрь линима лцелептѹлѹи w аскѹнде.

Їсѹс сирах зис Завистіе ши мѫніа лпѹцинѣзе зилеле wмѹлѹи ши гѫндѹриле бѫтрѫнескь wмѹль. родіе зис мѫниѡсѹл рѹшине наре.

Лѡтечник грѫще чине съ афлъ лтрѹ мѫніе гѫситѹ є де диѧволѹль.

Вріміе зис мѫніа ѥсте небѹнѹлѹи лкѹвинте ѥрь лцелептѹлѹи лѹкраре.

Дарѹль мл҃стеніеи.

Мила ѥсте кѹм грѫще ст҃н авгѹстин съ даи мишѣлѹлѹи. ка съ аи лсѹфлетѹл тъѹ милъ.

Видіе зис ди нарь греши wмѹль милъ нѹ ѥ требѹи.

Платон зис нѹи ничи пѹдра фрѹмос ка мл҃стеніа съ храним флѣмѫнзіи ши съ слѹжим болнавилорь ши надѣпѣм сътошіи ши приимим странї чи ши лбрѣкѣм голіи. ши съ скѹмпърѣмь робиціи. ши съ лгропѣм морціи.

Соломон зис чине ва да мѣсерѹлѹи нѹ се ва кѫи.

Видие зис де сар арѣта wмѹлѹи че грешѣше пѹцини wамени арь хи лѹме.

Рѫѹтате немл҃стеніиеи.

Касіѡдорь зис маи грєѹ пѣкать де немл҃стеніа нѹ ѥсте ашиждирѣ ши чела че похтѣще съ съ лбогъцѣскъ де wстенѣла ши де сѹдориле алтора.

Дарѹл євтиншѹгѹлѹи.

Аристотеле зис чине рѣсипеще бѹнѫтате са фърѣ мѹсѹрѣ кѹрѫнд ва кѫдѣ лмесирѣтате.

Соломон зис де вери съ фачи бине сокотеще кѹи фачи бине ка съ аибі дила динсѹл мѹлцѣмитъ апои.

Алиѱандрѹ зис дѣ алтѹе съ дѣ ши ціе алціи.

Ст҃н петрѣ зис маи бине съ даи де кѣт съ ѥи.

Соломон зис фраціи нѹ юбескь фрателе сѣѹ чел мѣрь ши приетенѹл фѹце де динсѹл.

Рѫѹтате скѹмпѣтеиеи.

Ст҃н григорїе зис тоате лѹкрѹриле че ціи лѹми лѹ лчипѹть ши сфрѣшит. нѹмаи скѹмпѣте наре сфрѣшить.

Дарѹл лнвѣцѣтѹріеи.

Платон зис кѹтѣ съ нѹ лвеци пре соцѹл тъѹ лнаинте алтора ничи кѫндь ѥсте мѫніѡсь.

Рѫѵтате фѫцѫріеи.

Катон зис кѫндѣ те мѫрѣще wмѵл нѵ лѵѡа аминте ши де алте лѵкрѵри сѫ нѵл крези.

Дарѵл преведеріеи.

Давидь зис лчепътѵра лцелепчюниіеи фрика лѵи дѵмнезеѵ.

Седекіе зис кѫндь бери сѫ сфътѵещи каѵтѫ кѵи це лаи сватѵл сѫ нѵ арате таина та че маи таре де тине сѫци лтѫрѣскѫ сфатѵл.

Рѫѵтате небѵніеи.

Соломон зис маи бине адорми де кѫть кѵ небѵнѵл а боровь.

Лнкѫ маи бине сѫ те тимпини кѵ леѵл ши кѵ ѵрсѵл кѫндь ле ши пѵіи декѫть кѵ небѵнѵл мѫниѡс.

Дарѵл дерептѫціиеи.

Синакь зис чине нѵ цие токми каса са кѵм сѫ поаѳ токми алтора.

Рѫѵтате недерептѫціиеи.

Синак зис патрѵ пѫкате мари. чин фач рѫѵ wмѵлѵн челѵи бѵнь. ши кѵрвеще кѵ бѫрбатѣ. ши чине цине плата нѫимитѵлѵи. ши мѫртѵріе минчинѡасѫ.

Соломон зис. чине сапѫ грѡапа алтѵл лсѵши ва кѫде лнтрѫнса.

Пентрѵ недрептате скріе л wтичник кѫ диꙗвѵлѵл врѵ сѫ ш мѵере. сѫи фак фете сѫ ле мѫрите ши сѫши дѵкѫ цинеріи сѫи лмѵнкѫ шиш лѵ w мѵере пре стрѫмбѫтате шіи нѫскѵ шапте фѣте. че диптѫю фѵ мѫндріѫ. че w мѫрит дѵпѫ бопри. Л дwаѵw скѵмпѣте. чи ѿаѵ мѫритать дѵпѫ чеѫ че юбескь арцинтѵл. Л трею стрѫмбѫтате чи wаѵ мѫритат дѵпѫ wаминіи чеи проши. Л патра завистіа че wаѵ мѫритат дѵпѫ меще ри. Л чинче wаѵ мѫритат. дѵпѫ слѵжитори бесеречіи. Л шасе лнѫлцаре че w дѣде мѵерилорь. Л шапте и че маи ре. че нѵ врѵ сѫ w мѫрите. че w цинѵ лкасе сѫ хїе кѵркѫ. дѣчи де требѵеще кѵива сѫ мѣргѫ лкаса лѵи ши w ва афла.

Manuscrisul al șeselea.

Se deosebesce după formă întru toate de celelalte cinci. Aci se vede altă hârtie, altă scrisoare. Hârtia este mai groasă, dară mai bună și mai fină. Scrisoarea este mai îngrijită și mai frumoasă. În privința ortografiei încă sĕ deosebesce într'atâta, că în loc de ѕ se folosesce s.

Scrisoarea merge pe douĕ coloane; în coloana primă este același tecst în limba slavonă, în a doua coloană paralel este traducerea românească. Este evident, că acesta este originalul traducerii, căci altcum n'ar avea înțeles aședarea traducerii românesci față cu tecstul slavon.

Cuprinsul manuscrisului este următoriul:

Сенакь ѕис. ѿмѵль похтитóрю. нúчн ѵн лѵ́крѵ алѵ́ме нѵ ва пѵтѫ̀ цинѫ̀.

Сократь ѕис. чúне ва врѫ сѫши ѫ̆мплѫ по́хта сѫ̀. ѫ̆сте ѿмь перúть ши рѫсипит.

Пентрꙋ несокотинца скрїе а҃ѡ҃тичникь. къ ѣ́ра ѡ҆а́ре ка́рѣ ѡ҃ фечоа́рж веститж ши́ кꙋра́тж а҃нꙋ́ме а҃си́нта. чѣ де мꙋ́лте ѡ҃рзі а҃ꙋзіѫ̀ дѣ мꙋе́рь грж́индь кѫи ма́ре невóж кꙋрвїиеи. ши пꙋ́се а҃ гѫндꙋл сѫꙋ́ съ їспитѣ́скж а҃ча̀ по́хтж съ ва́ж ѡ҆а́ре ѥ҃сте а҃ша̀ кꙋм сѫ́кь мꙋе́риле. ши кемж̀ пре ѵн воні́кь че́лѣ ю҃вїа де тѣ́нърж. ѥ҃рж ѥ́ль вени́ ши́ дормѝ кꙋ нꙋ́са. шѝ де мꙋлте ѡ҃ры фѣчерж кꙋрвїе. ѡ҆а́ре кѫндь врꙋ́ съ съ та́е съ нꙋ маи кꙋрва́скж.

Да́рꙋл, вѫздрѫжанїееи.

Маре ѥсте дарꙋл вѫздрѫжанїиеи. чи́неши ва цинж по́хта трꙋ́пꙋлуи а҃сáмѫнѕее вѫздрѫжа́нїа а҃́синꙋлуи сѫлбатекь чеи́ че дѫнѕѡа́рж нꙋ́ ва а҃пъ тꙋ́рбꙋре. ши́ кѫндь ви́не ла ва́ле. ши́ де ва гѫси́ а҃́па тꙋ́рбꙋре. ва́ ста́ а҃коло́, доѡ́ сав треи си́ле шѝ нꙋ ва ва пѫнѕ нꙋ́ съ ва́ лимпеѕи а҃́па.

Пентрꙋ̀ цинѣ́рж гржéскь творецїи. къ дирéпть а҃ча̀ фа́че дꙋмнѕѕꙋ ѡ҃мꙋль кꙋ́ гꙋ́рж ми́кж, ка́ съши цїе пѫ́нтечеле. шѝ трꙋпꙋлъ стѫ́ндь дирепть, нꙋ ка̀ а҃ добитоа́челор. а҃́къ лѣ́мба а҃ꙋ пꙋ́сь а҃гꙋ́рж кꙋ́ трéи сѣ́дꙋре. мжса́леле. дѝнцїи. оу҃́стнеле. ача́тѣ фѣ́че дꙋмнѕѕꙋ, съ а҃́ибж вѫздрѫжа́нїе ли́мба ѡ҃мꙋлуи.

Соломон зи. кꙋм Платон зи́се. патрꙋ лꙋ́крꙋре сѫ́мть чѣ́ кꙋнꙋ́еле ши́ перде ѡ҃мꙋл вꙋнѕтѫцилѣ. кѫ́ндь, ва сѫ́ци фа́кж би́не чева́, ѥ́ль похтѣ́цїе сѣтѣ́ смѣреци лꙋи мꙋ́лть. ши́ кѫндь, нꙋ́ фаче кꙋрꙋндь. ши́ кѫндь фа́че. че нꙋ́ кꙋ невоѝнцж. ши́ кѫ́ндꙋл фа́че де сѫ́рть, баламꙋтиндь.

Пентрꙋ мѫндрїѫ скрїе а҃лѣцѫ ча҃ ва́ке кѫ́ дѣка́ фѣ́че дꙋмнѕѕꙋ, пре дїаволꙋл маи фрꙋмос ши маи ма́ре де то́ци а҃нџерїи че́рюлуи. ѥ҃рѫ ѥ́ль а҃тѫ́та съ мѫндрѝ. кѫ́ть гѫндѝ ѥ́ль съши пꙋе скаꙋнꙋль де сꙋпра стѣ́лелорь. ши́ съ хїе а҃сѣ́миене кꙋ́ дꙋмнѕѕꙋ́. ѥ҃рѫ дꙋмнѕѕꙋ́ вѫсꙋ́ а҃часта а҃грѫнесꙋл. дѣ́чиа лепъдѫ̀ дин черю кꙋ́ тоа́те пꙋтéриле лꙋи. дерепть а҃ча ѥ҃сте мѫндрїѫ рѫдъчи́на тꙋтꙋрор рѫꙋтѫцилѫрь.

Din fie-care parte a codicelui s'a reprodus în cele premergătoare atâta, cât s'a crediut a fi de ajuns pentru caracterisarea limbei, în care este scris. 'Mi reservez la ocasiune binevenită a da publicului și unele „facsimile“ după fotografiă despre scrisoarea folosită în el. Deocamdată aflu de trebuință spre deosebire de alte codice, ce voiu publica mai târdiu a numí codicile acesta cu numele, ce ni se pare mai corespunzĕtoriu „*Codicele Lazar*“, fiindcă, precum am spus mai sus, s'a aflat în biblioteca lui Georgiu Lazar. Ficsarea codicelui acestuia cu un nume este necesară și pentru aceea, ca revenind asupra lui sau eu cu darea de „facsimile“ a scrisorii sau alțiia, sĕ se înlesnească tractarea despre el.

II.

O odă de George Lazar.

Dintre cele rămase după George Lazar, îmi mai venì la mână o broşură de patru foi tipărite, care cuprinde o odă în limba românească, compusă şi edată de numitul învĕţat cu ocasiunea logodirei împĕratului Francisc I, la anul 1808.

Poesia este interesantă nu numai pentru cuprinsul ei, dară şi pentru versificaţiunea şi ortografia, în care este scrisă.

Poesia constă din 78 versuri de câte 11 silabe ($5^1/_2$ metri) cu cadenţe, dară fără rytm şi fără cesură.

În poesia de faţă, pre lângă versificaţiunea principală mai formează literile iniţiale şi finale acrostichoane pentru sine, şi afară de aceea mai formează litera mijlocie un acrostichon pentru sine în limba maghiară. Deci

acrostichonul ăntăiu

este format din iniţialele versurilor de sub numerii impar şi din finalele versurilor de sub numerii par şi constă din doauĕ versuri în limba latină de următoriul cuprins:

Vivas Austriae imperator ac Auguste Francisce
Cum tua electa consorte Ludovica, laetissime.

Acrostichonul al doilea

se formează în limba germană din iniţialele versurilor de sub numerii par şi este de următoriul cuprins:

Es lebe der Kaiser Franz und die neue Kaiserin.

Acrostichonul al treilea

se formează din litere dela mijlocul versurilor de sub numerii par în limba magiară şi este de acest cuprins:

Éljen a felséges császár urunk Ferencz sokáig.

Scrierea este cu litere latine. Ortografia folosită de George Lazar în această odă este de tot barbară; consonantele derivate se scriu cu câte douĕ şi trei consonante originale.

Pentru **i** scurt nu numai la finea cuvintelor, dară chiar în mijloc, în diftongi se folosesce **y**.

Broşura din cestiune este format cuart, ediţie de lucs. Titula ei scrisă cu litere mari şi arangiată pe întreaga pagină primă este următoarea:

VERSURY

DE LAUDE IN LIMBA DACO-ROMANEASKE

LA

LOGODIREA

PREA ENELTZATULUI NOSTRU MILOSTIV IMPERAT, STEPEN, SCHI TAYKE

FRANTZ I.

KU

LUDOVICA

PREA ENELTZATA MILOSTIVA IMPERETEASSE, STEPENE SCHI MAYKA NOASTRE

KARY LA ANNUL

1808

SMERIT ASSE ALKETUI SAU INDREZNIT.

VIENNA

Szau typerit ku slovele lui Girold.

Pe pagina a doua, de-a stânga așa dară, la mijlocul paginei este tipărit:

PRIN

GEORGIE LAZAR,

askultetoriul S. S. Theologiy intral dojlea ann, despre partea Cleruluy romanesk ne unit din M. Principat al Transylvaniy, in prea vestita Universitate dela Vienna.

Pe pagina a treia se începe oda însași, care în rênduri resfirate se întinde pe patru și jumětate pagini.

Deasupra pe pagina, unde se începe oda este a se cetí următoarea îndrumare tipărită:

„Szlovele tseale mary deprin kapetile versurilor, schi tseale mary deprin milslok trebue de osseby se se tseteaske in dsoss. *Litterae majores deorsum legendae.*“

În următoarele dăm loc acestei ode ocasionale întocmai precum se află tipărită în broșură:

Viu schi „eu“ jate! Ka fijul tse kreaste
*E*n mila perinteask**E**, schi trejeast**E**,
Iizy aduk prinos, putzine jar sokotesc,
*S*chi ku atsesta sfentu**L** thron sel meres**C**.
Viu! ka un rob prea zmerit pementescu
*L*a skaonul tsel sfent, schi indreznesc**U**,
Atzy adutse dzertfe din toate tse am,
*E*ale! ke sent in num**E** d'jun supus nea**M**.
Stau, jate! 'n gjenunky, ku frik' adeverat,
*B*ukurendume d'al **N**ostru imperat**T**.
Al nostru imperat zik, schi te slevescu,
*E*sty perinte, tayke b**A** te numes**U**.
Unde ateta povatze vom afla?
*D*e makar unde vom **F**i, schi vom umbl**A**;

Supt prea perintesty aripile tale,
*E*n odichne, schi pats**E** muza Schad**E**.
Toate dsemerea, schi ket au fost, tempul
*R*eu, dinpreune veaku**L**, dend schi gendu**L**;
Reul coplischi mintea omeneaske,
*K*ary ku Sindse keunta **S**e se pleteask**E**.
Ispita de suss, bitsjul domnezeesc
*A*l opri tsine poat**E**? nuy omenes**C**!
Amarul ense prea blend tu lay purtat!
*I*n nekaz perintesk **G**lass neay areta**T**.
En tot veakul neay aperat ku mila,
*S*uferind de toate p**E**rtzile **S**îl**A**.
Iate! dar schi robi tey! Kum te jubesc,
*E*n tot locul kum sau strin**S**, schi te sleves**C**.
Multzimy alearge'n grediny pusse noao,
*R*amury de flory impletes**C** numay doa**O**.
Primeastele! dreaptey tale Sceptru bun;
*F*eritsire Kurtzi **S**chi, dragoste spu**N**.
En multzy, schi prea feritsitzy any norokos,
*R*odul thronuluy sel **A**dtusy seneto**S**.
Ramurile, jate! Kum sent ku roao:
*A*scha în thron mila **S**fente se ploa**O**;
Atuntsy schi suditzilor tey robilor,
*N*orokul va kurdse i**Z**vor cerilo**R**.
Totzy dar venim la al nostru imperat;
*Z*ertfe adutsem, ke s**A**u inkredinza**T**.
O zi enalet, tuturor prea sfente,
*U*nul fieste ka**R**e, sfent o kent**E**.
Resseri detsy schi Comèta, ka un gol
*N*umit spre ata prezn**U**ire vint so**L**;
Adukend kununy ku prinos tserescu
*D*oao, la preaanaltul th**R**on pementes**U**

Csinste; una krestetuluy teu numind,
*D*reapta ta ku sfent sceptr**U** prea interin**D**;
Alta domney dend, schi krejeassiy noao,
*I*ate! blende mayke **N**ö fatse noa**O**!
Vézy! Ke ensuschy schi putearea de sussu;
*E*n kare nedezdea **K**u tot tzay puss**U**,
Glessujeaste, ba ku drag atzy preznui
*N*u treatse, zioa ku **F**olos atzy tsinst**I**.
Un domn, ah! tayke neamuluy omenesc!
*E*n tserju, vézy! schi stelel**E** te prosleves**C**.
Slevite fije schi'n noy zioa asta,
*U*nul, ah! ba totzy ku do**R** fac atsast**A**.
Tzie! ah! prea mayka noastre! krestetul
*E*n multzy feritsitzy any, pr**E**kum libanu**L**,
En frunzaske; ka preannalte dreapta ta
*K*ermujaske'n multzy any **N**eamul ku mil**A**.
Feritsite se fiy'n kessetorie!
*A*ni tey totzy vie**T**zi vesseli**E**.
Rupesse la tine viklesugul tot,
*I*n frike in naintet**Z**y zake dzos mor**T**;
Atuntsy toate neamurile, robi tei,
Slevivor ku drago**S**te stepeni se**I**.
Norocul, kreade! Ka kedru ku folos
*E*nke va kreste prea, **O**h! ba prea frumo**S**.
Coprinde mayke, ah! ba ja tsam adus;
*R*amuri sent, tzie au **K**resckut, eu leam pu**S**.
In sen tzine, gridzeaste bine tse ay;
*I*mperat este, asch**A** pre altul na**I**.
Slava, noy robi tey umilit vo dem,
*N*itsy pre altzi, deket vo**I**, perintzy ave**M**.
Coprinde ense in nume de bine,
*N*uy, de ket inimiy **G**raju dela min**E**.

III.

„Învețatul popă Petru din Hodac".

Interesant nu numai din punct de vedere politic și interconfesional, dară și social și cultural pentru istoria Transilvaniei, este un document în limba magiară din 15 Iuniu 1704, comunicat de dl protopresbiter din Mureș-Oșorheiu, Parteniu Trombitaș de Bethlen.

În satul Erdö-Szent-György (Sângiorgiul de pădure), situat pe frumosul șes al Târnavei mici, din vechime sunt locuitori români greco-orientali și maghiari reformați. Posesori mari în aceasta comună, tăiată în două părți de Târnava mică, erau principele Vittenberg, ca succesor prin căsătorie al familiei conte Rhédei, Teleki Samuel, Kemény Pál și Zék Jánosnő, ca succesori în feliurite chipuri ai familiei Bánffy Péter.

Acestia pela anul 1704 aveau o moară de măcinat făină în mijlocul satului, care astădi încă esistă. Aceasta se putea susține numai cu un iaz, făcut cruciș peste apa Târnavei; dară în anii mai înnainte de 1704 rupându-li-se iazul, după o tradiție vechie nu se afla așa meseriași de moară, ca să poată lega iazul, căci ori și câți se apucau de acest lucru, trebuia să-'l părăsească din causă, că ce lucra ḑiua, noaptea apa ducea.

În anul mai sus numit, într'o ḑi, când lucrau oamenii români la iaz, au sosit acolo un popă, Petru

numit, ce se ḑicea a fi din părțile Szász-reghenului din satul Györgyén-Hudák.

Mai sus de locul, unde era a se lega iazul, era un podișor crucis preste Târnavă pentru trecerea pedestru dintr'o parte de sat în cealaltă și trecênd preste acel podișor și strĕinul popa Petru cu o straiță în spate, după ce dede binețe cătră lucrătorii români la iaz și după rĕspuns de mulțămită din partea acestora, sĕ fi ḑis cătră lucrători, că în zadar se ostenesc cu acest iaz, că până nu-'l va lega dênsul, nu va sta și după schimbarea acestor vorbe s'a dus mai departe. Nu mult după aceea sosiră diregătorii curții, cărora lucrătorii români le descoperiră, ce ar fi ḑis un călĕtor strĕin.

Diregătorii au trimis fără întârḑiere a căuta în toate părțile pe strĕin și după ce l'au aflat s'au tocmit cu el, de le-a legat iazul, închieind contract cu el.

Popa Petru, apucêndu-se de legatul iazului, ar fi ținut rugăciunea sfințirei apei pe amêndouĕ marginile Târnavei și așa legând iazul, a stat ḑeci de ani nemișcat.

Din documentul, ce 'l reproducem mai jos în limba magiară după original și-apoi și tradus în limba românească, se vede între altele:

1. că după legile și usanța țĕrii, românilor ortodocși nu le era ertat în comitate a zidí o biserică fără concesiunea posesorilor de pământ. O atare concesiune n'a fost posibil a se esopera pentru românii ortodocși din Erdő-Szent-György, nici în urma întrepunerei metropolitului ortodocs.

2. În casul de față o atare concesiune s'a dat pentru un câștig avut dela facerea iazului prin preotul Petru.

3. Și aceasta concesiune s'a dat pe lângă anumite condițiuni, cari toate merg întru a subordina pe preoții nostri superintendentului reformat și pe românii ortodocși preste tot a-i face accesibili pentru religiunea reformată. În special li se pune condiția românilor ortodocși, că dacă nu trec la reformație, sĕ rĕmână în religiunea ortodocsă rĕsăriteană, — ceea ce atât însemnează: sĕ nu treacă la catolicism prin poarta unații, care li-se deschisese.

4. Că în acel timp în tot ținutul nu se afla un meseriaș priceput, pentru a face iazul unei mori pentru boeri și domni de pământ, afară de popa românesc, Petru, care se numesce *învețat* și se privia înzestrat cu daruri estra-ordinari.

5. Că domnii țĕrei reformați unguri, măcar că desprețuiau religiunea ortodocsă rĕsăriteană și o persecutau până la estirpirea ei din țară, totuși aveau mare respect de afuriseniile popilor românesci și țineau mult la puterea rugăciunei lor; pentru aceea și vedem în contractul de față și aceea condițiune, ca preoții de religiunea ortodocsă rĕsăriteană cei de atunci și cei următori sĕ-și aducă aminte în rugăciunile lor de domnii pământesci.

Tecstul original al documentului din cestiune este următoriul:

„Item In Anno 1704 Die 15-a Junii, az Nemes
„országnak Guberniumnak, 's az Reformata valláson
„Püspök Urnak Vesprémi István Urnak, Maros széki
„Madarason lako Tiszteletes Esperest Urnak, 's Maros
„széki fő király Biro ura uraméknak, Kereszturon lako
„Kereszturi János Urnak 's Süketfaluban lako Bothos
„Imre Urnak, Adjuk O Ngknak kegyelmeknek, Mi
„Erdö-Sz.-Györgyi Possessori Uraiméknak tudtára
„Maros székben levő Joszágunkban.

„Mi Tekintetes Nemzetes Rhédei Pál, 's Tekin-
„tetes nemzetes Bánffi Péter, 's Tekintetes nemzetes
„Nehai Rédei Jánosné Aszonyom, Tekintetes nem-
„zetes fiaimmal együtt Rhédei Lászlo, Rhédei Mihály,
„Rhédei Sándor 's Tekintetes nemzetes Rhédei Ferentzel.

„Az Erdö-Sz.-Györgyi Görög orthodoxa valláson
„levő olá Templomnak Contractionalis levele, kit adtunk
„mi földes Urakk punctumokkal együtt, sequitur eo
„modo, elsőben hatalmasan fogták volt az Templom-
„nak épitésére Jobbágyaink az olá Püspök Tanátsá-
„bol, s 12 olá Papokat küldett volt potentiose, fel
„akarta állitani, mi pediglen földes Urak repellaltuk
„az Püspök embereit, tudván miis azt a Romai fel-
„séges Császár koronás Királyunk 's fejedelmünktől,
„helyben állitván a Nemes országnak 's földes ős Urak-
„nak minden igazságokat confirmálván hogy égy Keresz-
„tény Atyafiu is avagy subditus Jobbágyok földes
„Urak engedelmek nélkűl gyalázatra bosszura olá Tem-
„plomat senki ne épitsen, külömben nem, hanem okkal
„s jo moddal. Látván mi azért, hogy az olá Jobbágyink
„hatalmasan felig felrakták az Templom fáit sok ké-
„relemre mi hozzánk valo instantziáját az jolelkű
„'s Isten félő Tudos Görgény hudóz olá Pap Péter-
„nek, Püspök Urnak recomandatoria levelét, hogy
„külső-artificiumra is volna értelme, miis meg engedtük
„az Görög valláson valo Religiora felépiteni Tem-
„plomokat, olyan Conditioval mint hogy az küküllő
„vize malmunk gáttyát elszakasztotta volt, s gátunk
„drágás kötésire valo Malommestereket nem akartunk
„miis kárunkra szegödni, de maga az fellyebb neve-
„zett olá Pap Péter Malmunknak gáttyát ajándékon
„kötösse azon jó munkáját, s hasznunkat tapasztal-
„ván, miis közönségesen ezeknek a Punktumoknak rendi
„szerint mint a Tiszteletes Tudos Pap Péternek, Job-
„bágyinknak engedtük meg az Templomokat felépiteni,

„ugy hogy maga lakjék mellette, vagy fia avagy
„unialatlan Pap.

„*1. Primo.* A oláh Pap az Cálvinista Religio ellen
„ne praedikaljon, az Tiszteletes kalvinista Praedicátor az
„orthodoxa Religio ellen, sem egyik vagy másik Nyáj-
„ból, Juhbol, farkas modra rapiálni vagy hitegetni,
„semmidön urak dolgában se vendég helyben, sem
„utzán avagy utban, egy szoval semmi modon valla-
„sok felett nem engedtetik meg disputálni a ki pe-
„diglen animi confectiojában nem nyogodnék, tehát
„meg fenekeltessék lapáttal kapu közöt ugy hogy
„más emelje fel az föld szinéről.

„*2. Secundo.* A mostani Görög ortodoxa valláson
„lévő Tiszteletes Péter Pap Hiti szerént az orthodoxa
„vallástól el ne szakadjon, se az Reformatusok mellöl,
„hanem az Reformatus Püspök Uramtól halgasson,
„mind az Aprobata is doczál az oláh Papok felöl,
„jól alkalmaztassa magát a szomszédokkal mind a
„Recomandatoria Levélben irva vagyon felölle, ha
„tisztességesen viseli magát, mind maradéka ha itt
„akarnának lakni, mind pedig az kik megmaradnak
„ebben az mi contractionalis punctumok rendi szerént
„ollyan audientiaja légyen mint az mi Praedicatorunk-
„nak Posteritásink successorink elött, a mely oláh
„Pap pedig az orthoxa vallás mellöl 's kötésünk nem
„állana, az ollyan Pap sem hideg sem meleg faáz,
„ellenűnk rebellál, semmi képpen nem engedjűk, hogy
„Joszágunkban lakjék az olyan hite szegett embert
„vagy oláh Papot.

„*3. Tertio.* Az oláh Esperest, ha idegen valláson
„állana, az mi Reformatus Püspök uramtól nem hal-
„gatna, Joszágunkban nem engedtetik meg semmi kép-
„pen praescribálni ő Kegyelmék az görög valla-
„son lévő oláh Papnak, sem Jobbágyainknak egy
„szoval.

„*4. Quarto.* Reggel az oláh Papnak Posteritá-
„sinktól engedtessék meg legelsöbben az Istennek
„szent házában officiumot szolgálni, Vetsernyére pedig
„az mi embereink menyenek elöbb az Templomban
„azután az görög valláson lévő oláh Papp Jobbá-
„gyinkkal együtt, Husvét napján éjszakára valo vi-
„radolag extra ordinaria kiáltásokat Templomoknál,
„kolompozásokat, az micsoda vak szokások vagyon
„az oláh nemzetnek, meg ne engedtessék semmi képpen.

„*5. Quinto.* Az mely oláh ember Papjának bérét
„nem akarná fizetni, avagy Clácában dolgozni, vagy
„Beszerikájok hoz segiteni, vagy Papp házához sz.
„égyházfiaknak parancsololásokat halgatni, az olyan
„szofogadatlan ember az udvari Gondviselöktől fene-
„keltessék meg jól (ut supra signatum est) azomban
„az Papnak bérit egésszen meg fizetni.

„Mi fellyebb meg nevezett uri személlyek contrac-
„tizálván eszerént élő nyelvel is parancsoljuk, hagyuk
„posteritásinknak, successorinknak megtartsák ezen
„kötésünket, mint mi is megtartottuk életünkben mind
„az Jobbágyink mind az orthodoxa valláson lévő oláh
„Pap mi érettűnk 's nemzetségünkért az élő Istennek
„könyörögjenek, látván ök is mi töllünk, Istenfélő en-
„gedelmességünket igaz Possessoroknak Tutoroknak,
„az oláh Görög vallásu Templomának szép emlékezetet
„hagyván, mind ebben a Seculumban, mind pediglen
„az örök életben az Atya Istennek dicsösségben örök-
„kön örökké Amen.

„*fide nostra mediante coram nobis Petrus Li-*
„*terati jurator de Havadttó m. p. et Andreas*
„*Nagy de Erdő Szent György m. p.*“

În traducere românească se presintă astfel:

„Tot în anul 1704, ḑiua 15 Iunie, sub guvernul nobilei provincie, când se afla ca episcop al religiunei reformate Vészpremi István, cinstitul domn protopop al scaunului Murĕşului din Mădăraş şi ca domn primariu al judeţului în scaunul Murĕş dnii Kereszturi János din Keresztur şi domnul Bothos Imre din Süketfalva. Măriilor sale le facem cunoscut noi domnii posesori în Erdő-Szent-György din moşia noastră, care o avem în scaunul Murĕşului.

Noi cinstiţii şi de bun neam Rhédei Pál, cinstit şi de bun neam Bánffi Péter, cinstita şi de bun neam doamnă, Rhédei Jánosnő, cu cinstiţii şi de bun neam fii mei împreună: Rhédei Lászlo, Rhédei Mihály, Rhédei Sándor, şi cu cinstitul şi de bun neam Rhédei Ferencz.

Cartea contracţională a bisericei greco-ortodocse din Erdő-Szent-György, care noi domnii posesori din Erdő-Szent-György cu punctele dimpreună am dat'o: sequitur eo modo:

Mai înnainte cu mare putere s'au fost apucat iobagii nostri de ridicarea unei biserici la sfatul episcopului român şi doi-spre-ḑece popi românesci, trimiţêndu-se cu puterea, au voit a o edifica; însĕ noi domni posesori am rĕspins pe oamenii episcopului, sciind şi noi acele drepturi, date dela înnălţatul împĕratul nostru roman şi încoronatul nostru rege şi principe, confirmate ţĕrei noastre şi domnilor posesori vechi, după care nici unui creştin nici unui iobagiu supus nu este ertat fără învoirea domnilor posesori spre rusinare şi batjocură sĕ édifice biserică românească altmintrelea fără numai cu cauţie şi bun înţeles.

Vedêndu noi dară, cum că iobagii nostrii români au ridicat cu puterea lemnele bisericei de jumĕtate,

după multă rugarea lor și către noi și după ce în scris au cerut dela noi însuflețitul și de Dumnedeu temătoriul învețat popă românesc Petru din Györgyön-Hodák, pe care domnul episcop l'a recomandat ca pricepętoriu și în alte meserii din afară, am conces pentru religia greco-ortodocsă a edifica biserică cu aceea condițiune: fiindcă apa Târnavei a rupt iazul morii noastre și pentru diregerea iazului costisitoare, nici noi n'am voí spre paguba noastră a tocmí, pentru ca susnumitul popă românesc Petru sĕ direagă în dar iazul morii noastre, ear noi vędênd osteneala și acest lucru bun al lui în folosul nostru, am conces și noi din parte-ne, conform punctelor următoare atât onoratului și învețatului popă Petru, cât și iobagilor nostri a ridica o biserică, cu aceea, că sau dênsul sau fiiul seu sau popa neunit sĕ locuiască lângă dênsa.

1. Primo. Popa românesc sĕ nu predice în contra religiei calvine, nici cinstitul predicator calvinesc în contra religiei ortodocse, nici unul nici altul n'are voiă oile din turma celuilalt ca lupul sĕ le răpească sau amărască, nici când vor fi în slujbă domnească, nici în crăjmă, nici pe uliță, nici pe drum, cu un cuvênt nici într'un chip sĕ nu se dispute despre religie; iară care în convincțiunea inimei nu s'ar putea odihní, acela sĕ se bată cu lopata preste șędut sub poartă așa, încât alții sĕ-'l ridice de pe fața pământului.

2. Secundo. Cinstitul popa Petru, care acum se ține de religia ortodocsă, după credință, sĕ nu se abată dela religiunea ortodocsă și nici de către reformați, fără sĕ asculte de domnul episcop reformat precum și „aprobatele," ne învață despre preoții românesci sĕ se aibă bine cu vecinii, după cum e scris în cartea recomêndătoare despre dênsul. Dacă se va purta omenesce în religia sa atât el cât și succesorii sei, dacă vor voí a ședé aicia precum toți aceia, cari

vor rĕmâné pe lângă punctele acestea contracționale, vor avea audiență ca și predicatorii nostri înnaintea noastră, următorilor și succesorilor nostri; iar care popă românesc se va depărta dela religia ortodocsă și dela legătura aceasta, un atare popă, nici rece nici cald revoltează în contra noastră și pe unul ca acela renegat de religia sa, fie om de rênd sau popă românesc, nu-'l vom suferí, ca sĕ locuiască în moșia noastră.

3. Tertio. De cumva protopopul românesc s'ar abate dela religia sa și n'ar asculta de domnul nostru episcop reformat, nu-i este iertat a prescrie în moșiile noastre nici într'un chip, nici domniile Sale popi românesci de religia greacă cu un cuvênt nici iobagilor nostri.

4. Quarto. Preotului românesc sĕ-i fie ertat din partea posteriorilor nostri a sĕvêrși slujba dimineața mai înnainte în casa Domnului, ear la vecernie oamenii nostri sĕ meargă mai înnainte la biserică și apoi preotul românesc de religiunea grecească cu iobagii nostri la olaltă în ḑorile de ḑi la Pasci nici într'un chip sĕ nu sufere strigările estra-ordinare și escesurile, ca nisce obiceiuri ale neamului românesc.

5. Quinto. Poporenii, cari n'ar voí sĕ plătească preotului român simbria sau a-i lucra în clacă sau a ajuta la biserică și la casa parochială, sau care n'ar asculta poruncile curatorului suprem, acela român sĕ se bată bine preste șędut (ut supra signatum est) și simbria tot sĕ i-o plătească preotului.

Noi mai sus numitele persoane domnesci subscriind contractul cu limbă vie, poruncim și orânduim posteriorilor nostri, sĕ împlinească punctele acestea contractuale, precum le-am împlinit și noi în viața noastră,

ca așa să se roage iobagii nostri și popa românesc de religiunea ortodocsă către Dumnedeu cel viu pentru noi și neamurile noastre, vĕdênd și dênșii dela noi obedienta noastră a dreptilor posesori și tutori către Dĕeu lăsând prin aceasta bisericei greco-ortodocse un memorandum frumos și în seculul acesta și în viața vecinică spre mărirea lui Dĕeu Tatăl, în vecii vecilor Amin.

Prin noi și în presența noastră:

Petru Literati, jurator de Havadttö, m. p. și Andreas Nagy de Erdöszentgyőrgy m. p.“

IV.

O serie de documente și date istorice

de sub episcopul eparchiei greco-orientale române a Transilvaniei, Gedeon Nichitici, care sêrb de naționalitate, a fost cel dintâiu episcop după restaurarea eparchiei în urma vacanției de 83 ani, causată prin „unire“ sau „unație.“

Anii 1783—1788.

Între mai multe manuscrise, *) ce posed dela strămoșul meu Popa Bucur Pușcaș și dela moșul meu, Popa Leonte Pușcaș din Sohodolul Branului, se află și o colecțiune de ordinățiuni episcopesci, de dispoțiuni ale magistratului Brașovului și alte notițe de înteres istoric din jumĕtatea a doua a secului al 18-lea și din deceniile prime ale secului nostru. Din acestea am ales și destinat spre publicare, pe acelea, cari au mai multă valoare istorică pentru timpul acela.

Datele acestea se refer mai ales la activitatea celor doi episcopi greco-orientali de naționalitate sêrbi în eparchia Ardealului adecă de sub episcopii Gedeon Nichitici și Gerasim Adamovici, cari ambii sunt îngropați în comuna Rĕșinari. Ele sunt destul de interesante pentru istoria noastră bisericească și merită a fi adunate, mai ales din causă, că în archivul archi-

*) Cuprinsul lor este mai ales materie bisericească, religioasă, morală. De interes este la aceste manuscrise și scrisoarea frumoasă și ornamentica literilor inițiale și a altor figuri, aflătoare în manuscris, din cari la timpul seu voiu reproduce „facsimile“ prin fotografie.

episcopiei noastre din Sibiiu nu se mai păstrează asemenea date, fiind nimicit întreg archivul episcopiei noastre din anii înnainte de 1848 prin revoluțiunea din acest an. Este trebuință, ca din datele, ce se mai află ici-colea să se facă colecțiuni, ca din ele să poată afla datele necesare cei ce ar fi chemați să compună istoria bisericei noastre din Ardeal în mod mai complet și mai sistematic.

Seria datelor acestora în formă de ordinățiuni episcopesci, o întroducem cu alte trei acte contimporane, care în copii ne veniră la mână pe altă cale și adecă:

1. Resoluțiunea împărătească din 6 Nevombre 1783 despre denumirea lui Gedeon Nichitici de episcop al românilor greco-orientali din Ardeal.

2. O adresă a guvernatorului baron Bruckenthal cătră episcopul Gedeon Nichitici privitoare la înființarea de seminar și scoli pentru românii greco-orientali.

3. Un estras alăturat la hârtia de sub 2), despre un rescript împărătesc din 14 Iulie 1785, privitoare la acelaș obiect.

Încheierea o vom face cu reproducerea după originalul, ce-'l posedem, a notițelor oficioase despre resultatul visitațiunei, ce o a făcut episcopul Gedeon Nichitici în eparchia sa, în anul 1787.*)

O copie în limba latină de pe resoluțiunea împărătească dela 6 Novembre 1783, adresată patriarhului sêrbesc, prin care dintre candidații propuși împăratului spre a fi denumit de episcop al Ardealului, cu numĕrul R. 307 din 1783 împĕratul

*) Despre acest operat vom vorbí ceva mai pe larg la locul, unde se va reproduce. Deocamdată atâta însemnăm, că s'a aflat la familia parochului Iosof din Tilișca.

denumesce de episcop al eparchiei vĕduvite a Ardealului pre Gedeon Nichitici, pe lângă salariul anual de 4000 florini cu locuința în Sibiiu. Tot prin aceasta resoluțiune se face denumitul episcop dependent în cele dogmatice și spirituale de patriarchul sêrbesc și și de sinod, la care are dreptul a participa ca și ceialalți episcopi sêrbesci fără a se bucura de drepturile ce le are națiia ilirică în Ungaria.

Tecstul resoluțiunei este următoriul:

„*Altissima Resolutio*

„ddto 6-ae Novembris 1783, quoad episcopatum „Transylvaniensem.

„Iis, quae Exellentia Vestra pro vacante in Tran„sylvania G. n. u. r. Episcopatu restaurando sub „7-a proximo praeteriti mensis proposuerat Individuis „Suae Majestati Sacrosanctissimae demisse relatis dig„nata est Eadem altissima primo loco propositum Gedeo„nem Nichitics pro episcopo in Transylvania non „unito denominare; vultque benignissime, ut idem „penes 4000 fl. salarium ex objectis in Regno quoque „Hungariae usuvenientibus percepiendum, sedem habi„tationis Cibinii figat et in Dogmaticis et pure Spiri„tualibus ab Excellentia Vestra et Sinodo Archiepis„copali dependeat, huicque Synodo uti reliqui episcopi „non uniti interveniat, ab omnibus tamen, quibus „natio in Hungaria Illyrica fruitur Privilegiis exclusus „sit. Altissimam hanc Resolutionem ea cum requisitione „Excellentiae Vestrae significandam duxi, ut neo de„nominatum Episcopum de illa plenarie instruere et „quam primum concreditum sibi in Bucovina negotium „confecerit, pro recipiendis Collationalibus ulteriori„que agendorum instructione horsum inviare non „gravetur. Ceterum solita cum observantia perse-

„vero Exellentiae Vestrae. Viennae 6-a Novembris,
„1783. Servus obligatissimus Comes Franciscus Eszter-
„házy m. p.

„Excellentissimo ac Reverendissimo Arhiepiscopo
„Carlovitzensi Moysi Putnik. —

2. Prin adresa din 30 August 1785, guvernatorul țĕrii, baronul Bruckenthal, comunică episcopului Gedeon Nichitici un estras din rescriptul regesc datat din 14 Iulie 1785, prin care împĕratul Iosif II pune în vedere înființarea unui seminar pentru clerul neunit în Timișoara din propriile mijloace și dispune a se studia și a i-se face propunere, cum s'ar putea înființa o scoală trivială și totdeodată normală pentru românii greco-orientali.

Acest act de grație împĕrătească se aduce în legătură cu evenimentele revoluțiunei din 1784 și prin el se intenționează de a face o mulțămire românilor greco-orientali sau neuniți, precum se numiau atunci. Bună-voința împĕrătească a rĕmas însĕ față de românii greco-orientali și de astă-dată nerealisată, pentrucă nu scim, sĕ se fi înființat în Timișoara cândva, vre-un seminar pentru clerul neunit, nici careva scoală normală sau trivială din mijloacele erariului. Cum vine însĕ, că chiar cetatea Timișoara s'a ales ca loc pentru înființarea unui seminar pentru clerul neunit din Transilvania, remâne încă o cestiune de deslegat. Noi însĕ credem, că nu grești, dacă susținem, că causa a fost tot aceea, pentru care episcopii români greco-orientali, după restaurarea erarchiei bisericesci, nu erau suferiți în Sibiiu, ci trebuiră sĕ locuiască în Rĕșinari, precum scim despre episcopii Gedeon Nichitici și Gerasim Adamovici. Mai scim și aceea, că și mai târdiu episcopului Vasilie Moga, i-a fost un lucru dintre cele mai grele, ca pe banii bisericii sĕ

cumpere o casă în cetatea Sibiiului. Esplicarea ar urma dela sine, dacă lângă prejudețele sasilor din Ardeal mai luăm și aceea, că în fruntea guvernului se afla un sas.

Din toate se vede, că sus erau cele mai bune intențiuni și față de românii gr-or., jos însĕ acele intențiuni se paralisau dacă nu altcum, dară prin modalități de felul acesta, după care pentru românii din țara Ardealului, nu se afla loc pentru un seminar decât într'un oraș afară de țeară.

Tecstul adresei gubernatorului, baronului Bruckenthal, cătră episcopul Gedeon Nichitici, este, după o copie, ce o posedem, următorul:

ad Nrum 6315/1785.

„*Reverendissime Domine Episcope, nobis observande!*

„Plusquam paterna est Sacratissimae Suae Maje-
„statis, qua in magis magisque exaltandam populorum
„suorum felicitatem fertur, intentio; perspecto enim eo,
„quod principalis potenti tumultus causa in naturali ple-
„bis valachicae ruditate et extrema tam quoad bonos mo-
„res, quam ipsam etiam religionem ignorantia sita sit, ad
„excolendum societatique humanae magis ad tempe-
„randum hunc quoque populum Benignum suum
„convertere dignata est animum, eoque fine Semina-
„rium pro Clero non Unito in Libera Regiaque civitate
„Temesvár e propriis sumptibus instituere decrevit;
„quae Clementissima resolutio dum Reverendissimae Do-
„minationi Vestrae pro praevia saltem notitia comu-
„nicatur, ulterius eaedem Dominationi Vestrae intimari,
„ut in conformitate acclusi Regii Rescripti ddto 14
„Julii a. c. emanati extractus, quo intelligenter cum
„D. Scholarum Nationalium Inspectore Martonffi pla-
„num omnibus numeris absolutum elaborare horsum-
„que quantocitius submittere. Suarum ducat hac

„provinca institui et unde necesarii in hunc finem „sumptus creari, et ad minimum una trivialis et simul „normalis Schola pro formandis ad methodum norma„lem Ludimagistris absque ullo temporis dispendio „errigi possit ac an non aliquae in praevium finem „applacidandae et fors iam dotatae reperiantur Scholae? „Caeterum Sacratissima Sua Majestate Zelum Reve„rendissimae DVestrae in sedandis tumultuantium ani„mis testatum summa benignitate suscipiente, eandem „Reverendissimam DVestram penes altissimae suae „complacentiae notificationem de eo quoque affidari „clementer iussit, quod data ocasione congruam eiusdem „habitura sit rationem. Pro praesenti vero titulo re„munerationis 1000 fnos eidem ad cassam cameralem „perquam benigne assignavit.

In reliquo manemus Reverendissimae DVestrae.

E regio M. Principatus Transylvaniae guvernio. Cibinii, 30 Aug. 1785. Obligat. parat.

Baro *Bruckenthal* m. p. *David Székelly* m. p.

Ladislaus Turi m. p.,
secret.

Eară estrasul provocat în această adresă este următoriul:

Nr. 6315.

Extract

Eines Allerhöchsten Hof Rescripts dto. 14-ten Iulii 1785.

„*Sechstens.* Da unter die wirkenden Haupt„sachen der letztern Aufruhr auch insbesondere die „ausserordentliche Finsterniss, welche unter dem walla„chischen Volke in der Religion und Sitten noch allent„halben herschet gezehlet werden kann, so ist es auch „eine der ersten Nothwendigkeiten, dass die noch „fast ganz mangelnden National Normal Schuhlen bei

„den Wallachen eingeführt und besonders zum Unter„richt des äusserst unwissenden Griechisch nicht Unir„ten Cleri ein Seminarium hergestelet werde.

„Zur Errichtung dieses Seminarii haben wir die „Stadt Temesvar, als welche am gemächlichsten für „alle nicht Unirte Bischöfe lieget, bestimmt und „wollen die dazu nöthige Kösten auf Uns übernehmen, doch haben wir vorerst dem Metropoliten „von Karlowitz aufgetragen, darüber einen Vorschlag „und Ausarbeitung zu verfertigen und solchen unserer „höchsten Einsicht und Benehmigung zu unterziehen.

„Was aber die Wallachischen Normal Schuhlen „betrift, so verordnen Wir hiemit gnädigst, dass nach„dem für die Griechisch-Unirte schon eine Principal „Schuhl zu Blasendorf bestehet und mehr andere „Schuhlen aus dem Studienfond gestiftet worden, für „die nicht Unirte hingegen nach der Zeit keine der„gleichen Mittel zu ihrer Aufklärung vorhanden „ist, Ihr mit dem nicht unirten Bischof Niketici, „und dem Oberaufseher der Normal Schuhlen Már„tonffi in Erwägung ziehet sollet, wie unsere hierun„ter hegende heilsame Absicht auch auf das nicht „unirte Volk, welches bei der dermahlen noch be„stehenden Gehässigkeit zwischen den Unirt und „nicht Unirten die Schuhle der erstern nicht leicht be„suchen dürfte, verbreitet, und für die Jugend desselben „auch einige Normal Schuhlen im Lande errichtet wer„den könnten, wo so dann Ihr den Austrag Euerer Bera„thung nebst ein Vorschlag, wie und woher der hiezu „nöthige Fundus zu creiren wäre? Unserer Schluss„fassung zu unterziehen haben werdet, doch wollen „wir auch indessen Euch hiemit aufgetragen haben, „dass wenigstens die Errichtung einer Trivial und „zugleich Normal Schuhle zum Unterricht der künftigen „Schuhlmeister für die nicht Unirte ungesäumt vorge-

„nommen werden solle. Annebst werdet Ihr auch die „Studien Commission dahin verhalten, dass Selbe auch „inzwischen bis die nicht unirte Schuhle werden, können „zu Stand gebracht werden, über den Fortgang des „National Schuhl Unterrichts bei den Unirten von „halb zu halb Jahr durch Euch die Anzeige anhero „mache, und mit derselben auch in Beziehung auf „die nicht Unirte, nachdem ihre Schuhlen errichtet „sein werden, in gleichen Fristen fortfahre.

„Gegeben in Unserer Stadt Wien dto 14-ten Juli „1785.

Joseph m. p., *Carl Graf Palffy* m. p.
Ad mandatum S. C. et Regiae Mattis Propium.
Johann v. Neuhold m. p.“

Din colecțiunea de documente și notițe istorice de preotul Bucur Pușcaș (Pușcariu) din Sohodol se reproduc în cele următoare unele de oare-care valoare istorică din timpul păstoriei episcopului Gedeon Nichitici.

3. O ordinățiune episcopească, adresată către protopresbiterii din eparchie, privitoare la pregătirea candidaților de preoție, la recerințele împreunate cu instituirea lor de preoți.

Nr. 37.

*Prea cucernice V.-Protopoape Chir**) *George nouĕ prea iubite!*

„Fiind dieci pentru primirea darului preoției: „Viind aicea cu dreptăți și atestaturi proaste, în zadar

*) Acesta este George Radoviciu, care în unele locuri se numesce protopop, într'alte vice-protopop și într'alte namesnic, în Brașov și care, precum vom vedé din o ordinățiune episcopească a fost suspendat de guvern pentru neîmplinirea vestirilor la o cununie în Tractul Brașovului.

„fac chieltuială, neputêndu-se primi cu acele atestaturi „proaste. Pentru aceasta fac aceasta rênduială: ca la „diecii, cari vor vrea sĕ se preoțească, unde va fi mare „lipsă și nu va fi alt preot, ca sĕ slugească, întâiu „sĕ poruncesce la diac sĕ învețe sĕ scie cetania, scri- „soarea, cântarea, rânduiala bisericii și catachismusu. „După aceea sĕ-și ia atestat dela sat, făcut înaintea „cinstitei table sau a domnului, ce se va rânduí dela „cinstita tablă cu iscălitura și obicinuita pecete, și a „domnului, posesorul, arĕtând câte familii sau case „sunt în sat neunite și precum iaste biserică și precum „iaste lipsă mare de preot și precum tot satul poftesce „pe diacul și precum iaste neunit și nu iaste obage. „Lângă atestatul cinstitei table sĕ aibă manumisie, „adecă slobozenie dela domnul posesorul cu iscălitura și „pecetea sa. Mai pe urmă sĕ dea protopopul locului „atestat cu iscălitura și pecetea sa precum diacul iaste „neunit, iaste slobod, căsătorit, pre lege, cu nici un nume „rĕu, învĕțat cu toate cele mai sus dise. Și aceasta încă „sĕ se scrie, în locul acela, unde vrea sĕ se preoțească dia- „cul, cine au slujit mai nainte sau nimenea a slujit sau din „vecinătate, sau au murit preotul și când și precum iaste „mare lipsă de preot. Cu acestfel de dreptăți poate vení „diacul la primirea darului preoții. Așa făcênd mila „Prea puternicului Dĕeu sĕ fie cu prea Cucernicia ta. „Pururea rĕmâind de tot binele voitor, Sibii *Gedeon* „*Nichitici,* episcopul Ardealului.“ —

---

4. O altă ordinățiune episcopească, prin care se regulează judecata preoților culpabili:

Nro. 1005.

Prea cucernice protopoape Chir George nouĕ prea iubite!

„Vĕdênd multe neajungeri și neîndreptări între „pricinile, care sĕ întêmplă între preot și între mirean

„pentru îndreptarea acelora aceasta rênduială a face „și a ve arĕta Consistoriumul nostru a socotit adecă, „de va avea vre un mirean cu vre un preot pricină „sau pârâ nu grea, atunci protopopul locului cu doi sau „trei preoți țiind Consistoriu, *) sĕ hotărească și gă- „sindu-se preotul cu vină sĕ nu-'l bată nece sĕ nu-'l „birșugească nece sĕ-'l oprească de patrafir, ci sĕ-l „pedepsească cu mătanii, cu cetania psaltirei sau „a Evangeliei sau cu ducerea la biserca proto- „popului, ca sĕ slugească acolo o sĕptĕmână sau mai „mult după vina lui. Dară găsindu-se preotul în „vină grea și ar fi vrednic de lipsire, atuncea sĕ „nu hotărească, ci sĕ trimită la archiereu pe pârâșul „și pârâtul cu arĕtarea vinei, cum au aflat și au în- „țeles de dênșii. Pănă în cât a fost dată pricina lor „înaintea protopopului. Atuncea viind părțile amân- „doauă înaintea Consistoriumului episcopesc după „sfânta Pravilă și după puterea prea înălțatelor rânduele „se va face judecată și îndreptare și îndestulare. „Dară înțelegênd protopopul, că iaste vre un preot „neascultătoriu și neîmplinitoriu de datoria sa cea „preoțească și umblând în beții și în lucruri ne- „cuvioase, întâiu sĕ-l certe protopopul în taină „după cuvêntul evangeliei; apoi nici așa îndreptându-se „sĕ-l pedepsească după chipul cel mai sus dis; dară „nici așa îndreptându-se sĕ-l arete înaintea archi- „reului. Nădăjduind, că de vei urma învĕțăturei noastre „cei archieresci, dată la 16 Iulie 1784 Nro. 13, nu „se vor întêmpla neîndreptări și pâri între preoți și „între mireni, cari și acum poftorind, poruncesc, ca „sĕ ve siliți după numita poruncă pre sine și pre „preoți și pe parochienii sei a învĕța și așa a se purta

*) Astădi, după organisarea cuprinsă în „Statutul organic“: scaunul protopopesc.

„și a vieţuí. Așa urmând mila prea puternicului „Dumnedeu, sĕ fie cu prea Cucernicia ta. Pururea „rĕmâind al prea Cucerniciei tale de tot binele voitor. „În Sibii 18 Septembre 1784. *Gedeon Nichitici* „episcop.“

---

5. Ordinățiune episcopească, prin care se regulează lucrurile pregătitoare pentru căsătorie.

Nro. 173.

Prea Cucernice v. protopop Chir George nouĕ iubite!

„Nădăjduiesc precum antecesorii mei episcopii cei „dinaintea mea sĕ fie făcut rênduele pentru cei-ce „vor sĕ se cunune, ca mai nainte sĕ strige în bise- „rică prin preot pentru ferirea întêmplătoarelor pricini „celor rele ale celor ce se căsătoresc. Dară pădesce-se „aceea rênduială au nu, mie nu-mi iaste cunoscut, „mai mult. Credênd, că nu se va fi pădind. Pentru „aceea de folos acea rânduială aflând, a o întări și „a o aședa de trebuință aflăm a o face cunoscut:

„1. Vrênd cineva a se căsători sĕ meargă la „protopopul locului, ca sĕ scoată țedulă de slobodenie. „La aceasta dator va fi protopopul ca sĕ cerceteze „pe logodnicul și pe logodnica, sĕ scie Tatăl nostru „și Credeul și Dece porunci, și acele fețe sĕ aibă țe- „dulă dela preotul seu, precum nu iaste între dênșii „nici o pricină, nice sunt legați sau tocmiți cu alte fețe „sau sĕ nu fie răpit sau sĕ nu fie fugit. Dară de va „fi logodnicul sau logodnica din alte țĕri moscenitoare „crăesci, sĕ aibă atestat dela protopopul sau dela pre- „otul lui sau dela vre-un domn de varmeghie sau dela „magistrat, făcut și întărit sau dela domnul seu pre- „cum fața aceea nu iaste cu altă față legată sau căsă- „torit sau sĕ nu fie fugit dela părinți, sau sĕ nu

„fie lăsat pre altă muere, care poate au avut alt „bărbat și sĕ nu fie făcut răpire sau sĕ fie fugit și „precum iaste aceea față slobodă. Așa sciind cele „mai sus dise și nefiind nici o rudenie și avênd atestat „precum s'au dis, și dela protopopul țedulă de slo-„boțenie.

„2. Cu acea țedulă, mergênd cei ce vor sĕ se „căsătorească la preotul seu, acela vĕțênd slobozi-„toarea țedulă, în ziua Duminecei sĕ strige în biserică „pe logodnicul și pe logodnica după formularul aicea „adăugat, fiind amêndoi dintr'un loc.

„3. De va fi o față de legea noastră și alta de „altă lege, precum în biserica părții de altă lege se „face vestirea așa și în biserica feții de legea noastră „sĕ se facă vestirea.

„4. De va fi o față dintr'un loc și alta dintr'al-„tul, într'amêndouĕ locurile sĕ se facă vestirea.

„5. Sĕvêrșindu-se strigarea sau vestirea în trei „Dumineci și neaflându-se nici o împedecare, slobod „va fi preotul a sĕvêrși cununia.

„6. După sĕvêrșirea cununiei, preotul sĕ pue în „potrocolul bisericei numele și porecla celor cununați „și a nașilor cu însemnarea ziilei, lunei, anului. Ca „sĕ se facă vestirea aceasta în biserică s'au porun-„cit prin înaltul rescript guvernial sub datul 10 August, „anul curinte sub Nro 1318 prin puterea decretului „împĕrătesc dela 6 Iulie 1784. Precum aceasta am „primit, așa preoților a urma am poruncit și singur „vei fi silitor a împlini cu preoții porunca și rên-„duiala aceasta sĕ ne faci scire. Așa făcênd mila „prea puternicului Dumnezeu sĕ fie cu prea Cucer-„nicia ta, pururea rĕmânênd al Cucerniciei tale de „tot binele voitor. S'au dat în Sibii, *Gedeon Ni-„chitici*, episcop neunit.

„(Se face scire iubirilor voastre de Christos, pre-„cum s'au logodit cutare fecior de ani.... din cutare „loc..... cu cutare fată.... din cutare loc.... de „scie cineva rudenie sau altă împedecare sĕ arete.)“

---

6. Fii de grăniței se țin în evidență și nu le este ertat a se depărta sub nici un titlu.

Nro. 122.

Cucernice V. protopoape Chir George nouĕ prea iubite!

„Prin aceasta însciințăm precum am primit dela „Înaltul crăescul guvern un milostiv intimat din 7 „Septemvre Nro. 2265, în care arată înțelegerea sfa-„tului curții celui ostășesc, precum feciorii militarilor „a graniței fără scirea și căpĕtata îngăduință a regi-„menturilor din locurile sale, o parte se duc la scoalele „provințialicesci, alții primesc slujbile orășesci și prin „provincie încoace și încolo rătăcesc, fiindcă acest „fel de chip de a sa voiă iaste a umbla în potriva „rânduelii militării a graniței și prin prea bunul „regulament se ține și se pădesce, ca cei-ce sunt „băgați în catastihul militar fără scirea regimenturi-„lor mai vêrtos afară de prin prejurul seu se nu „îndrăsnească nime la slujbă a se da, nice în scoală „a merge. Pentrucă și prea Osfințitul crăiasca sa mă-„rire prin milostivul seu dicrĕt dela 2 Iulie anul „curinte, care au poruncit și au oprit ca nimenea sĕ „nu îndrăsnească pe feciorii militarilor granițîi fără „căpĕtată slobozenie a regimenturilor nice la slujbă „nice la scoală a primi. Prin puterea dară acestui milos-„tiv intimat tare poruncesc aceasta la toți preoții, „dascălii și parochienii din protopiatul vostru sĕ „vestesci ca pe feciorii militarilor granițîi nici la slujbă

„nici la scoală a se primi fără căpětata slobodenie „a regimenturilor sě nu îndrăsnească; și precum „aceasta așa am primit așa va urma sě ne însciin- „țedi. Așa făcênd, mila Prea puternicului Dumnedeu „sě fie cu prea cucernicia ta. Pururea rěmâind al Cu- „cernicii tale de tot binele voitor, *Gedeon Nichi- „tici*, episcop."

---

7. Între mijloacele pentru propagarea unirii românilor cu scaunul Romei, se numeră și greutățile, pe lângă care cei trecuți la unire puteau sě se reîntoarcă în sinul bisericei ortodocse rěsăritene. O atare greutate este și esamenul de șase sěptěmâni, care trebuiau sě-l facă la preotul unit.

Facerea a tot feliul de greutăți din partea regimului catolic, pentru cei-ce voiau a se întoarce în sînul bisericei ortodocse, s'a arětat în interesul unirei cu atâta mai de lipsă, cu cât cu restituirea erarchiei bisericii române ortodocse din Transilvania după o întrerupere de 83 ani prin aședarea de episcopi mai întâiu sêrbesci la Sibiiu, românii ortodocsi începură a se reculege și biserica lor, a se consolida și fără atari greutăți și terorisări din afară ușor s'ar fi putut întêmpla ca toți românii sě se reîntoarcă la biserica veche și unirea sě se pericliteze și nimic sě se aleagă din lucrările forțate de mai multe decenii.

În cele următoare reproducem două ordinățiuni, privitoare la acest esamen prescris:

Nro. 14.

Prea Cucernice între preoți Chir George nouě prea iubite!

„Te însciințez precum înălțatul crăesc guvern „prin milostiva sa poruncă dela 22 Iulie anul curinte „întemeiat prin milostivul dicret dela 26 Iulie bine „au voit a poruncí ca întru starea unirei foarte sě „se priveghieze, ca dela legea cea catolicească nime- „nea fără de esamen adecă fără învěțătura cea de „șase sěptěmâni la alte legi sě nu meargă, nice sě se „primească, că foarte se vor pedepsí cei ce vor face în „potriva acesteia; pentru aceea ve poruncesc, ca sin- „guri așa sě urmați și preoților așa a urma sě porun- „cesci, că într'alt chip tare se vor pedepsí; așa făcênd „mila prea puternicului Dțeu sě fie pururea cu prea „Cucernicia ta, pururea rěmâind al prea cucerniciei „tale, de tot binele voitoriu. Sibii, — *Gedeon Nichi- „tici*, episcop neunit al Ardealului."

Altă ordinățiune, privitoare la esaminarea de șase sěptěmâni, în care se înfrânează unele abusuri în privința tacsei, ce luau preoții uniți.

Nro. 651.

„Crăescul guvern în rescriptul seu din 30 Decem- „vrie Nro 11,873 anul trecut ne-au arětat, cumcă prea „Osfințita mărire prin dicretul seu din 23 Noemvrie „anul trecut, au poruncit, ca de acum înainte preoții „cei uniți pentru facerea esamenului de șase sěptě- „mâni numai atuncea sě aibă plata orânduită, când „ar voí a face întreg satul sau vr'o câțiva oameni „la olaltă, când ar face vr'un esamen și l'ar chema „ei la satul seu, altmintrelea unul singur sě facă la

„preotul locului fără nici o plată, care prea înaltă „rânduială ți se însciințează. Sibii, 13 Decemvrie, 1786. „De tot binele voitor *Gedeon Nichitici,* episcop neunit „al Ardealului.“

---

8. Ordinățiunea următoare caracterisează timpul mișcărei revoluționare conduse de Horea.

Nro. 145.

Prea Cucernice protopoape Chir George nouĕ prea iubite!

„Pentru-că datoria fiesce-căruia preot totdeuna „și mai vêrtos în post, a petrece în parochia sa și „a îngrijí pentru mântuirea sufletului seu și a popo- „renilor sei, cu pocăință și cu fapte bune, îndreptând „viața s'a și a poporenilor sei, pentru aceea poruncim „prea Cucerniciei tale și tuturor preoților din proto- „popiatul vostru la toate satele, singur mergênd sĕ „vestesci preoților, ca sĕ pădească parochia sa, în- „vĕțênd norodul, ca sĕ fie în linisce, în pace, în „fapte bune creștine, întru ascultarea înaltelor porunci „guvernicesci și supunerea slăvitei varmeghii și a „domnilor sei, pădindu-se de tot rĕul, de umblarea „încoace și încolo, de întâlnirea cu alți preoți și de „vorbiri fără de treabă. Și așa făcênd, vor avea milă „dela înălțatul crăesc guvern, dela slăvita varmeghie „și dela domnii sei, după cum și după porunca îm- „pĕratului dela 22 Novembrie sub Nro. 1081, se „poruncesce, ca protopopul și preotul sĕ nu îndrăs- „nească a face săboare, nici adunări fără scirea cră- „escului guvern și slăvitei varmeghii. Și a noastră „această învĕțătură tot preotul sĕ-o pue în protocolul „lui și sĕ înplinească așa și așa și mila lui Christos „sĕ fie cu prea Cucernicia ta, pururea rĕmâind al „prea Cucerniciei tale, de tot binele voitor, *Gedeon „Nichitici.* Orăștie în 19 Noemvrie, 1784.

---

9. O altă ordinățiune de acest fel:

„Prin aceasta ve însciințez, că am primit o mi- „lostivă poruncă dela Înălțatul crăescul guvernium „dela 8 Fevruarie, anul curinte sub Nro 889, prin „care arată, că: făcêndu-se întrebăciune prin măria-sa „domnul fișpanul a vestitei varmeghii Szolnok din „lăuntru, împreună cu Doboka de sus, a făcut înal- „tul și crăescul guvern aceasta rênduială, ca numai „dela preoții, cari sunt chiar în suspicie adecă în „bănuială sĕ se ia armele și nedêndule de bună voe, „atunci vestita varmeghie sĕ le ia cu puterea. Pentru „aceasta poruncesc, ca sĕ arĕți preoților aceasta po- „runcă și sĕ-i dojenesci, ca sĕ se pădească de toată „pricina bănuelii și dela cari se vor cere armele prin „vestita varmeghie sĕ le dea fără toată înpotrivirea sĕ „nu aștepte sĕ-i silească. Sibii, 19 Fevruarie, 1785. „De tot binele voitor, *Gedeon Nichitici,* episcop.“

---

10. O pastorală.

Nro. 148.

„Pentru prea înălțatul și mijlostivul monarchul no- „stru prin osebită dată poruncă, mie prin escelența sa „dl baron de Bruckenthal, guvernatorul craesc comu- „nicăluită, au poruncit, ca cu prilejul săborului, care au „fost sĕ îndemnez și sĕ sfătuesc pe prea Cucerniciele „voastre spre binele cel de obsce: Pentru aceea cu pri- „lejul adunării, ce au trecut, cu numele prea milostivu- „lui monarchului nostru, am sfătuit pe prea Cucerniciele „voastre, care sfat acuma în scris trimiț, ca acelora „care se cuvine pe larg sĕ arĕtați, adecă fiind cre- „dința cea creștinească sĕ aveți dragoste desĕvêrșit „pentru Dumnedeu, cela ce ne dă viață, ne ține, ne „hrănesce și ne îndestulează cu bunătățile cele pă-

„mêntesci, sĕ-l iubim din tot sufletul și din toată „inima, împlinind voia lui cea sfântă și poruncile „lui, care sunt spre cunoscință, spre slava, spre „dragostea lui Dumnedeu și spre binele omului, „aproapelui și a tot creștinului, avênd grije după „sine, ca sĕ fiți adevĕrați creștini și credincioși su- „puși ai Sale împĕrătesci mĕriri, nu numai cu nu- „mele, ci și cu fapta, așa și pe preoții și pe mirenii „din protopopiatul vostru a urma sĕ-i învĕțați, — „asemenea preoții sĕ învețe pe parochienii sei prin „acest chip se pădesce legea lui Dumnedeu, sĕ în- „plinesce porunca împĕrătească și sĕ ține binele cel „deobsce. Se cade sĕ fiți pildă bună înăintea preoților „și mirenilor, fiind silitori spre împlinirea datoriei cei „creștinesci, sĕ fiți ascultători și supuși prea înălțate- „lor și înduratelor împĕrătescilor rêndueli, milostivilor „poruncilor guvernii, dând toată cinstea, respectul „și ascultarea slăvitelor varmeghii și domnilor stăpâ- „nilor locurilor. Așa și pe preoții și pe mirenii sĕ „învĕțați a urma, așa și preoții pădind pacea, în tot „locul a fi și ferind pre preoții și pe mirenii, așa și „preoții sĕ învețe pe parochienii sei de tot felul de „rĕu și de bărfelele și crederile cele deșarte a pros- „tilor și de toate smintelele și minciunile oamenilor „celor rĕi, ca sĕ nu se samene ceva rĕu întru norod „nelăsând ca sĕ înșale cineva, că prin unele ca acelea „mult rĕu sĕ poate pricinui, după cum sciți, că în „anul trecut prin minciunile unora resvrătitori, în- „șelându-se norodul, în câtă nenorocire a căduț și „câtă pagubă și neodichnă la principatul acesta s'au „făcut; puteți cunoasce ce mare pĕcat iaste înaintea „lui Dumnedeu și ce mare greșală de moarte iaste „înaintea împĕratului, prin care greșală perde omul „dela Ddeu raiul și dela împĕratul mila și cade în urgiă „și în pedeapsă și în lumea aceasta și în cea vii-

„toare, pentru care pricină ve sfătuesc a avea frica „lui Dumnedeu și a fi în bună pace și linisce și a „ve pădí de tot pĕcatul și de toată turburarea, că „aceea este în potriva lui Dumnedeu, în potriva îm- „pĕratului și în potriva statutului țĕrii. Într'aceea „dară frica lui Dumnedeu, în pacea și liniscea cea „bună sĕ întăriți pe preoții și pe mirenii, ferindu-ve „de tot rĕul și de toată turburarea, fiind că Dumnedeu „iaste resplătitor și în lumea aceasta și în cea viitoare „stăpânia cea pământească după datoria sa ce are cătră „Dumnedeu trebue sĕ pedepsească pe neascultător, „și turburători. Deci poftorind porunca cea milostivă „împĕrătească ve sfătuim, ca sĕ fiți blânzi, acultă- „tori și supuși, credincioși, drepți și buni, că toată „stăpânirea dela Dumnedeu iaste rânduită. Se cade „sĕ aveți dragoste adevĕrată cătră tot omul și cătră „toate națiile creștinesci, care se află în mare principa- „tul Ardealului, priveghind, ca să fie pace între pre- „oți și între norod, pădindu-ve de tot rĕul și așa „veți avea dar dela Dumnedeu și dela prea milostivul „stăpân împĕrat milă și dela smerenia noastră bla- „goslovenie. S'au dat în Sibii, 24 Maiu, 1785. De tot „binele voitoriu, *Gedeon Nichitici*, episcopul Ardealului.“

---

11. În timpul vacanții episcopiei, respective metropoliei române ortodocse după sĕvêrșita unire la 1700—1783, creștinii ortodocsi din Ardeal lipsiți de păstorul lor primiau pentru serviciele lor bisericesci publice și private preoți chirotoniți în România. Încă înainte de restaurarea episcopiei vĕduvite esistau ordinațiuni guverniale, prin cari în interesul propagandei catolice se opria venirea de preoți din țĕri vecine. După restaurare încă sub primul episcop de

naționalitate sêrbească cu numele Gedeon Nichitici venirea preoților din țĕri strĕine fu cu atât mai mult oprită prin nouĕ ordinățiuni, cu cât românii ortodocsi acum își aveau episcopul lor. La acest obiect se referă următoarea ordinățiune:

Nr. 29.

„Fiind că înaltul crăesc guvern prin milostivul „seu dicret la 9 Dechemvrie anul trecut sub Nro. 9288 „m'au însciințat precum a sa împĕrătească mărire la „8 Maiu anul 1757 și la 10 Maiu an. 1769 și „la 10 Iulie 1777, au dat poruncă ca preoții, cari „sunt preoțiți în Valachia sĕ nu se primească în loc „de preoți, parochi nicăirea. Așa dela 30 August 1785 „Nro 6551 prea tare a oprit ca sĕ nu fie aceea primiți, „nici că va sĕ scie de dênșii. Însĕ înțelegênd, că mulți „din acei preoți, care sunt preoțiți în Valachia și de „antecesorii mei neîntăriți, neprimiți și nerecunoscuți „îndrăsnesc a slují, pentru aceasta după primirea acestei „întru asemênarea mai sus pomenitelor porunci în„pĕrătesci, sĕ opriți pe toți preoții, preoțiți în Vala„chia, cari n'au întărire dela antecesorii noștri sau „dela noi a slují preoțesce și a ținé parochia și sĕ „le poruncesci, ca la nimic preoțesc lucru și paro„chiă sĕ nu se amestece și în locul lor a purta grijă „la parochie sĕ rânduesci preoți din vecinele sate, „pănă ce vei trimite dieci, ca sĕ-i preoțim pe satele „acelea, unde iaste lipsă doară. Care protopop va „îngăduí pe vre un preot de aceștia a sluji, neîn„doit sĕ scie, că în grea pedeapsă va cădé. S'au „dat în Sibii, 12 Ianuarie, 1786. De tot bine-voitor, „*Gedeon Nichitici,* episcopul Ardealului.“

---

12. Precum este cunoscut tacsa sidocsială la început mai mică, astădi urcată, ce se adună dela familiile greco-orientale din eparchia Transilvaniei, — s'a întrodus sub Iosif II.

În următoarele dăm loc unei ordinățiuni, privitoare la această tacsă.

Nro. 6190.

„Pentru aceasta a sa cesaro-crăiască și aposto„licească mărire bine au voit prin milostivirea sa „adecă dela 23 curent 1785, comunicăluită, a rânduí „pe sama mea și pe a Vicarețului meu Ioan Popo„viciu dela preoți sub numele sidocsiei sĕ se strîngă „dela tot preotul, dela toată gasda sau familiă sau „ce are în parochia sa doi crăițari și jumĕtate, în„cepênd dela întâia ḑiuă Novembrie 1784 pănă „la luna lui Novembrie anul curgător 1785, din care „es pe sama mea unguresci florinți 4000 și a Vica„reșului Ioan Popoviciu florinți 400 și prisosesc florinți „600 spre rĕmâitoriul fonduș la întêmplări de ne„ajungere sĕ se dea la cassa provințialicească și sĕ „se ție acolo pentru numita pricină. Pentru aceasta „pentru anul trecĕtor, care prea înălțata mai sus nu„mită crăiască mărire au fost poruncit ca provincial„cassa de m'au înprumutat, care trebue sĕ se întoarcă „și sĕ se plătească, vei avea datorie fără toată zăbava, „însciințând pre preoții din protopopiatul vostru, ca „tot preotul, care a ținut pănă acum parochie în „satul seu, sĕ dea de toată familia sau gasda doi crăi„țari și jumĕtate din toată parochia sa, și prea „cucernicia ta, primind dela ei sĕ dai cuitanție pe „câte familii, câți bani sau dat fără toată zăbava, „stringênd această sidocsie sĕ ai a aduce banii înpreună „cu Contro-cuitanția preotului și cu specificația preoți-

„lor cu numĕrul gasdelor și al banilor, dela cari ai pri-
„mit la noi la Sibii. Așa făcênd, mila prea puterni-
„cului Dḑeu sĕ fie cu prea Cucernicia ta, pururea
„rĕmâind, Sibii, 21 Octomvrie, 1785. De tot binele
„voitor, *Gedeon Nichitici,* episcopul Ardealului.“

---

13. O ordinățiune episcopească din 9 Decembre 1786 privitoare la decretul împĕrătesc de sub Iosif II, despre reducerea sĕrbătorilor la greco-orientali. *)

Nro. 542.

„Întru alte multe purtări de grije și bună așe-
„ḑare spre folosul supușilor sei și-au adus aminte
„Inalta a sa prea înălțata cesaro-crăiască împĕrătească
„mărire, tocmită rânduială a face la biserica noastră
„celor cari ne numim neuniți, pentru prăsnuirea
„prasnicilor, ca sĕ fie în toate moscenitoarele țĕrii ai
„sei cesaro-crăesci împĕrătesci măriri, pretutindenea
„asemenea și unele și aceleași ḑile ale sfinților și
„prasnicilor, ca sĕ se înainte prăsnuiască, înțelegên-
„du-se și bine dovedindu-se, cum și prea Cucernicii
„tale iaste cunoscut nunumai aicea întru pădită de
„Dḑeu eparchia noastră că la unele locuri, prăs-
„nuesc unele prasnice, la alte sate earăși altele și la
„oare-cari foarte puțin; ci însĕ și în alte eparchii
„țĕrei unguresci, aflându-se nu de un fel prăsnuirea,
„bine a voit întâiu aicea la soborul cel mare**) în anul

*) Veḑĭ în Nro. 1—2 al ḑiariului „Transilvania,“ anul 1887 tractatul de Georgiu Bariț̦iu despre micșorarea numĕrului sĕrbătorilor.

**) De aici lămurit se vede, că în cestiunea aceasta a regulării sĕrbătorilor pentru greco-orientali, ca într'o cestiune de mare însemnătate canonică și rituală, nu s'a dispus deadreptul din partea împĕratului, ci mai înainte s'au ascultat sinodul eparchial din Sibiiu, și cel metropolitan din Carloveți, și astfel cel puțin în formă s'a observat autonomia bisericească.

„trecut la luna lui Maiu, ḑiua, care înaintea comisarie-
„șilor a Înaltului crăesc guvern s'au ținut ș'apoi earăși la
„osfințitul sinod dela Carloveț, care în anul curgĕtor
„în luna lui Maiu 22 începutul seu a avut, a se
„lua înainte și aceea una statornică și întru toate
„asemenea, prăsnuirea prasnicelor hotărească și sĕ
„intruducluească, care la amêndouĕ în sus numite
„soboare, aleasă și așeḑată rênduială prin milostivul
„cesaro-crăesc cuvênt și decretul împĕrătesc formu-
„lare, dat, luat, sub ḑiua a 7-a a lunei lui August, după
„călindarul cel nou, anul curgĕtor, bine au voit a în-
„tări și pretutindenea asemenea a le prăsnuí, au sloboḑit
„și cu din adinsul, după cum se cuvine cu evlavie
„a le ținé și nimica întrênsele nice lui-și nice cari sunt
„sub lucrurile domnilor pământesci cuprinși, a lucra
„au poruncit; ear acestea prasnice, după cum ur-
„mează acestea sunt:

„În luna lui Ianuarie:

„1. La 1-a: Tăerea împrejur a Mântuitoriului și
„Sf. Vasilie.

„2. La 6-a: Botezul Domnului Isus Christos.

„3. 30-a: Sf. Erarși, Vasilie cel mare, Grigorie
„Bogoslovul și Slataust.

„În luna lui Februarie:

„4. La 2: Stretenia Domnului.

„În luna lui Martie:

„5. La 25: Buna vestire a Născătoarei de Dḑeu
„Fecioarei Mariei.

„În luna lui Aprile:

„6. La 23: Sf. George.

„În luna lui Iunie:

„7. La 24: Nascerea Sf. Ioan Botezătoriul.

„8. La 29: Sfinții Apostoli: Petru și Pavel.

„În luna lui Iulie:
„9. La 20: Sfântul proroc Ilie.
„În luna lui August:
„10. La 6: Schimbarea feții Mântuitoriului.
„11. La 15: Adormirea Născătoarei de Dțeu, „Fecioarei Mariei.
„12. La 29: Tăerea Capului Sf. Ioan.
„În luna lui Septembre:
„13. La 8: Nascerea Născătoarei de Dțeu, Fe-„cioarei Mariei.
„14. La 14: Înălțarea cinstitei Cruci.
„În luna lui Octomvrie:
„15. La 26: Sf. Dimitrie.
„În luna lui Noembrie:
„16. La 8: Săborul Sfinților Arhangheli: Mihail „și Gavril.
„17. La 21: Ducerea în biserică a Născătoarei „de Dumnețeu.
„În luna lui Decembrie:
„18. La 6: Sf. Nicolae.
„19. La 25: Nașterea Mântuitoriului nostru Iisus „Christos.
„20. La 26: Săborul prea sfintei Născătoare de Dumnețeu.
„21. La 27: Sfântul archidiacon și întâiul mu-„cenic Stefan.
„22. Pentru fiesce care din naționul celor neu-„niți, patronul al naționului, adecă pentru sêrbi la „14 la luna lui Ianuarie, ce se prăsnuesce sfântul „archiepiscop Sava; pentru greci la 21 Maiu; Sfinții „Constantin și Elena și pentru români la 14 Octom-„vrie: Sfânta Prea cuvioasa Paraschiva.
„23. Vinerea cea mare în sĕptĕmâna Patimilor.

„24. Lunea Sfintelor Pasci.
„25. Marța Sfintelor Pasci.
„26. Înălțarea Domnului nostru Iisus Christos.
„27. Luni după Rusali: Pogorârea Duhului Sfânt.

„Eară alte toate prasnice, cari la unele locuri „obicinuite era a se ține, sunt blagoslovite și des-„legate întrênsele a lucra și a nu le prăsnuí; pentru „aceea și datori sunt preoții fiesce-care în poporul „seu în fiesce-care di a Duminecei, după sevêrșirea „Sfintei liturgii, Sfântul acela sau Prasnicul dintru „mai sus pomeniții, cari s'ar întêmpla întru sĕp-„tĕmâna cea următoare, creștinilor a spune și a le „vestí, la care di a sĕptĕmânei va cădé, că în cutare „di iaste și a prăsnui trebue cu umblarea la biserică, „cu rugăciune, cu evlavie și cu ascultarea și pová-„țuirea Sfintei Scripturi și poruncilor lui Dțeu, eară „nu cu jocuri necuvioase și cu beția neînsĕturată și „cu săturarea pântecelui, dintru care urmează sfada, „gâlcevile și de multe ori și bătaia și nenorocoase „uciderí și moarte aproapelui seu, pentru cari lucruri „necuvioase și legii lui Dumnețeu foarte protivnice „nu numai dreaptă judecată tisturilor și diregătorilor „lumii acesteia și resplătirea vor căpĕta unii, ca aceia „preste sine, ci încă și urgia și mănia lui Dțeu asupra „lor, preste hotarele sale pornesc și trag.

„Acestea dară prasnice, prăsnuind, cum se cuvine, „nice o îndoială nu poate avea, că legii cei crescinesci, „îndestulare nu fac și poruncilor bisericii cei sfinte „nu urmează, carea ca o purtătoare de grije, maica „tuturor spre odichna trupului, cum și spre povățui-„rea duhovnicească așa și spre bucuria sufletească „cu aducerea aminte lucrurilor minunații lui Dțeu „și vieții Sfinților, cărora prăsnuindu-se aceste pome-„nite sus dile cu toată putința a fi următoare a bine „aflat a fi destule și folos a le putea aduce cu înțe-

„leapta socotință, au socotit nu numai prin îndreptarea „Prea Cucerniciei tale și a preoților priveghială caută „sĕ se plinească și la vit sĕ se aducă, ca prin cu- „vinte povățuitoare așa și prin pildă bună Prea Cu- „cernicia ta cu preoții la toate celelalte ḑile cu toate „fameliile voastre, la case, la câmpuri și la alte „trebi ale voastre sĕ lucrați și oamenii a lucra fără în- „doială, sĕ îndreptați blagoslovenia acestui sfințit sobor. „Nebăgători de seamă se vor socotí unii ca aceia, ce și „milii cei părintesci, Prea Înălțatului împĕratului no- „stru, care bine a voit prin tisturii sei cei politicesci „spre aceasta rênduială, cum se vor purta preoții, „bună pață și priveghială a o avea, va fi nevrednic „și pentru aceea se va socotí urgisit și pentru ca sĕ „se înstatornicească aceasta mai bine, altor lipsă este „ca bisericile, cari de isnoavă face sau mai făcute „ale sfinți; Așa dară fără scirea noastră nici una sĕ „nu se înceapă, căreia vom arĕta ce hram sĕ aibă „și pe care sfânt noi vom socotí, îi vom rênduí pa- „tronul și spre acela cu vremea și biserica vom sfinți.

„Care rênduială, precum preoților, Prea Cucer- „nicia ta, și la protocolul fiesce-cărei parochii din „cuvênt în cuvênt a face sĕ le scrie așa și mare „priveghială a purta ca ei, după cum s'au însemnat „mai sus în Dumineca aceea, după cum urmează „creștinii, unul dintre prasnicele însemnate, după sfâr- „șitul Sfintei slujbe, la creștini ḑiua prasnicului aceluia, „numitului sfânt sau prasnic, sĕ însciințeze și a prăsnuí „sĕ se vestească; spre alții, cari nu sunt aici însemnați „cu tăcerea sĕ treacă. Pre lângă care mila prea „puternicului Dḑeu și milostiva cea archipăstorească „cu blagoslovenia archierească sĕ fie cu voi, rĕmâind „al prea Cucerniciei tale, de tot binele voitor. S'au „dat în Sibii, în 9 Decembrie, 1786, *Gedeon Nichi- „tici,* episcop.“

---

14. Tot în obiectul regulărei respective reducerii sĕrbătorilor a urmat o patentă împĕrătească din 30 Ianuariu 1787 sub Nro. 9040, pe care o reproducem după originalul românesc tipărit, ce s'a aflat la biserica din Sebeșul de jos.

La Num. 9040.

„Iosif al doilea cu mila lui Dumnḑeu ales al romanilor, „împĕrat pururea August, craiul apostolicesc al Ger- „manii, Ungarii, Bohemii, Dalmații, Croații, și Slavonii, archipovĕțuitoriul Austrii; Iproci.

„Cinstiților și de bun Neam, iproci! De vreame „ce binele supușilor noștri celor credincioși pravo- „slavnici de legea grecească pofteasce dela noi, ca în „rêndul împuținării sĕrbătorilor aceeași împĕrătească „și părintească purtare de grijă sĕ avem cătră dên- „șii, carea și cătră cei ne-uniți o am arĕtat, și voauĕ „crăescului nostru gubernium prin preaînaltul în 7 „ḑile Avgust anul 1786, subt numĕrul 8861 dat „rescriptum al nostru cunoscută a vi-o face ne-am „milostivit, și pentru aceastași pricină și pentru ca „încât e cu putință, întru toată aceeași rênduială „sĕ se ție între uniți și între ne-uniți, foarte de lipsă „este, ca sĕrbătorile, care noi pentru biserica ne-unită „a rĕsăritului le-am așeḑat acelea, și pravoslavnicii „cei de legea grecească sĕ le ție: (afară de aceea ce „pentru fiește care neam de osebi sau fost dat, „adecă: a s. Sava archiepiscopul, a s. sfințitul Con- „standin și Elena, și a s. Paraschevei.) Drept aceea „spre plinirea acestora milostiveaște rênduim, ca de „acum înainte, și numiții pravoslavnici de legea gre-

„cească numai acealea sĕrbători sĕ le ție, care aici „urmează, adecă:

„În luna lui Ianuarie:

„1. În ḑiua 1. Tăearea împrejur a Domnului „nostru Iisus Christos.

„2. În ḑiua a 6. Botezul Domnului nostru Iisus „Christos.

„3. În ḑiua a 30. Trei sfinți archierei: Vasilie, „Grigorie, și Ioan Zlatoust.

„În luna lui Fevruarie.

„4. În ḑiua a 2. Stretenia, adecă: Întimpinarea „Domnului nostru Iisus Christos.

„În luna lui Martie.

„5. În ḑiua a 25. Bunavestire a Născătoarei „de Dumnedeu.

„În luna lui Aprilie.

„6. În ḑiua a 23. Sfântul Mucenic Georgie.

„În luna lui Iunie.

„7. În ḑiua a 24. Nașterea sfântului Ioan Bo- „tezătoriul.

„8. În ḑiua a 29. S. S. și întru tot lăudații „Apostoli Petru și Pavel.

„În luna lui Iulie.

„9. În ḑiua a 20. Sfântul Proroc Ilie.

„În luna lui Avgust.

„10. În ḑiua a 6. Schimbarea la față a Domnului „nostru Iisus Christos.

„11. În ḑiua a 15. Adormirea preasfintei Năs- „cătoarei de Dumnedeu.

„12. În ḑiua a 29. Tăerea Capului s. Ioan Bo- „tezătoriul.

„În luna lui Septemvrie.

„13. În ḑiua a 8. Nașterea preasfintei Născă- „toarei de Dumnedeu.

„14. În ḑiua a 14. Înălțarea sfintei Cruci.

„În luna lui Octomvrie.

„15. În ḑiua a 26. Sfântul marele Mucenic „Dimitrie.

„În luna lui Noemvrie.

„16. În ḑiua a 8. Soborul sfinților Îngeri Mihail „și Gavriil.

„17. În ḑiua a 21. Întrarea în Biserică a prea- „sfintei Născătoare de Dumnedeu.

„În luna lui Decemvrie.

„18. În ḑiua a 6. Cel dintru Sfinți Părintele nostru Nicolae.

„19. În ḑiua a 25. Nascerea Domnului nostru „Iisus Christos.

20. În ḑiua a 26. Soborul preasfintei Născătoa- „rei de Dumnedeu.

„21. În ḑiua 27. Sfântul întâiul Mucenic, și „Archidiacon Stefan.

„Lângă aceastea:

„22. Vinerea mare din sĕptĕmâna Patimilor.
„23. A doua ḑi de Pasci.
„24. A treia ḑi de Pasci.
„25. Înălțarea Domnului nostru Iisus Christos.
„26. A doua ḑi de Rusalii.

„Dintru care chiar se înțelege, cumcă sĕrbătorile, „care aici nu sunt însemnate, trebue sĕ se socotească „a fi deslegate și scădute.

„Însĕ după rênduiala, carea prin înaltul rescript „al nostru din 7 Avgust o am arĕtat, și acum po-

„runcim, ca sĕrbătorile și ceale legate, și ceale des-
„legate, totdeauna cu împĕrătescul nostru Nume pre-
„oții (în Biserică) să le vestească norodului. Și acea-
„stă preaînaltă anoastră rênduială tuturor judecă-
„torilor, și deregătorilor locurilor sĕ li se facă în știre,
„dênduli-se înainte, cumcă bună grije sĕ aibă, ca sĕr-
„bătorile, care pentru pravoslavnicii cei de legea
„grecească le-am întărit, și le-am aședat a se ținé
„sĕ se vestească a fi legate: eară cealelalte sĕ se
„vestească deslegate întru acesta chip, cum întru cele
„deslegate fără de împedecare fiește-carele sĕ-și poată
„lucra lucrurile sale. Eară de cumva undeva acea-
„sta prea înaltă a noastră Poruncă nu s'ar ținè,
„atuncea Episcopilor locurilor, sau de va fi lipsă și
„deregătorilor celor mai mari sĕ se facă însciințare.

„Așijderea și aceasta poruncim, ca preoții cei
„pravoslavnici de legea grecească sĕ nu se îndestu-
„leaze numai cât cu gura au vestit norodului sĕr-
„bătorile cele deslegate, ci și ei însiși întru aceale
„dile lucrând la câmp, și la alte trebi, sĕ dea pildă
„bună: așijderea mai marii locurilor prin seamne
„din afară, precum sunt slobozirea têrgurilor întru
„aceaste dile, deschiderea boltelor, și oprirea jocuri-
„lor (unde numai în sĕrbători se păzia aceastea) sĕ
„se sîrguiască deplin a arĕta, cumcă aceaste sĕrbă-
„tori sunt deslegate.

„Așijderea vor putea și pravoslavnicii de legea
„grecească de aci înainte a ținé sĕrbătorile sfinți-
„lor întru a cărora cinste ar fi vr'o biserică sfințită
„(adecă hramul). Eară nădăjduim, cum de aici îna-
„inte și Archierei cei pravoslavnici de leagea gre-
„cească nu vor sfințí vre-o biserică, nici vor
„alege hramul întru cinstea vre-unui Sfânt ca acela a
„căruia sĕrbătoare au sau deslegat, sau nici odată n'au
„fost legată. Drept aceea pentru mai mare încredințare,

„și Episcopii cei pravoslavnici de legea grecească, da-
„tori vor fi în sfêrșitul fiește-căruia an a trimite voauĕ
„catastihul bisericilor, care preste an le-au sfințit.

„Această împĕrătească a noastră rênduială voauĕ
„crăescului nostru guvernium cu o poruncă ca
„aceasta vi se face în scire, ca spre plinirea ei toate
„ceale ce sûnt de lipsă despre toate părțile sĕ rên-
„duiți și așa sĕ aședați lucrul, ca împuținarea sĕrbă-
„torilor la uniți, și la ne-uniți tot întru aceeași vreme
„sĕ se înceapă. Dat în Viena 30 Ianuarie, 1787.

Iosif m. p.

Karol Gróf Pálfi m. p.

Alexandru Pastori m. p.

---

15. În fine prin următoarea ordinățiune episco-
pească se rectifică unele erori, ce s'au strecurat în
decretul împĕrătesc privitoriu la sĕrbători, cu ocasi-
unea tipăririi lui în limba germână.

Nro. 148.

„Spre representația Escelenției Sale Domnului
„metropolit din Carloveț, și a noastră cătră dênsul,
„care a fost trimis la mărirea împĕrătească, pentru
„accea, pentru că noi am priceput din formularul
„sĕrbătorilor, cel-ce pe limba nemțească în Bécs s'au
„tipărit și la noi s'au trimes, cum că s'ar fi făcut
„o greșeală între dilele sĕrbătorilor, mutând o di
„pentru alta, adecă „diua crucii," care după călenda-
„riul nostru cel neunit se prăsnuesce la 14 dile ale
„lui Septemvrie, au mutat în tipăritul formular la
„19 Septemvrie și apoi „diua Sfântului archidiacon
„și mucenic Stefan," care după călendariul nostru
„se prăsnuesce la 27 de dile Dechemvrie și în tipă-
„ritul formular cu greșală s'a pus la 26 Dechemvrie.

„Așa și „ḑiua Sf. Ioan Bogoslovul și evangelist," care „după calendarul nostru, iaste pus la 8 ḑile ale lui „Maiu cu greșeala tipariului s'a pus la 27 Dechem- „vrie, prin care representație am cerut, ca să se în- „voiască mărirea sa împĕrătească, a se prăsnuí ḑilele „acestor sfinți după ducerea calendariului nostru, „eară nu după arătarea formulariului celui nemțesc. „Pentru aceste însemnate sĕrbători ne-au arĕtat Înal- „tul crăescul guvern prin intimatul seu din 8 Martie „anul curgĕtor Nro 2838, la noi trimis, cumcă „mărirea împĕrătească bine au voit a îngăduí prăs- „nuirea acestor 3 sfinți, după cum s'au arĕtat în „formulariul nostru la luna Dechemvrie anul trecut „sub Nro. 542, trimis, adecă „Înălțarea crucii" la „Septemvre 14 ḑile, la 26 soborul „Prea sfintei Năs- „cĕtoare de Dḑeu" și pe „sfântul mucenic și archi- „diacon Stefan" la 27 Dechemvrie, după călendariul „bisericii noastre neunite a rĕsăritului, a prăsnuí și „această însemnare a acestor trei prasnice și învoi- „rea împĕrătească. Pentru aceea ți-se însciințează, „ca de cumva tisturile a varmeghii, cari au a priveghia „pentru prăsnuirea prasnicilor acelora cari, în Sf. „sinod a Carlovețului s'au întărit și legat, te-ar în- „drepta sau te-ar silí ca acestora aici însemnaților „sfinți, ḑilele să se prăsnuiască după îndreptarea for- „mulariului celui nemțesc și tipărit al sĕrbătorilor să le „areți, cumcă cunoscênd împĕrătească mărire, după re- „presintația noastră a fi făcut greșala prin tipar în for- „mulariul cel nemțesc, pentru numitele sĕrbători, „au poruncit prin mai sus însemnatul dicret guver- „nialicesc, ca să le prăsnuiți după ducerea formulariului „nostru și în ḑilele dela noi însemnate, care porâncă, „cumcă la toți preoții protopopiatului teu, e publi- „căluită să ne trimiți relație. Sibii, în 10 Martie, „1787. De tot binele voitor, *Gedeon Nichitici,* episcop."

---

16. Ordinățiune episcopească, privitoare la admiterea prin împĕratul Iosif II a căsătoriei a patra.

Nro. 190.

„Înălțatul crăescul guvernium prin rescriptul seu „din 3 Aprilie anul curgĕtor sub 2987, vestindu-ne, „cumcă prea osfințită mărirea sa împĕrătească, prin „dicretul seu de curte dela 8 Martie într'acest cur- „getor an, au poruncit, ca de acum înainte în pri- „cinile căsătoriei cu toată întregimea și păsirea s'au „lucrarea, precum la acatolici așa și la noi să se „urmeze, adecă întru asemănarea înălțatului patent „poruncitor, care îndreptarea păsirii pentru pricinile „căsătorii, au făcut*) și se vor da preoților prin ta- „blele varmeghiilor, după cum am scris la 13 Martie „1787 Nro. 177. Încă și aceasta bine au voit Mărirea „sa împĕrătească a poruncí, ca de aci înainte cea „oprită de legea neunită a patra căsătorie să fie slobod „și pentru ca Inaltul crăescul guvernium așa ne-au „îndreptat, ca arĕtându-ți aceste poruncitoare rêndu- „ele, să te povățuiască spre bună și chiar împlinirea „lor, pentru aceea întru asemênarea Prea înălțatelor „riscripturilor îți poruncesc, ca amêndoauĕ încheе- „tori, una pentru pricina căsătoriilor și alta pentru „slobodenie la a patra cununie întru vremea de douĕ „luni în bisericile ale parochiilor, preoților din proto- „popiatul teu, prin preoți să se publicăluească, spre în- „țelesul oamenilor, de trei ori în trei Dumineci, și pre- „cum că starea acestui nostru circular, după chipul în- „semnat tuturor preoților pentru vestirea l'ai îndreptat, „vei avea a ne face relație. În Sibii, 12 Aprilie, 1787. De tot binele voitor, *Gedeon Nichitici,* episcop."

*) Patenta aceasta împĕrătească, prin care se regulează trebile de căsătorie la greco-orientali, este cunoscută și noi posedem douĕ esemplare în forma publicării ei originale în limba română.

17. O ordinățiune episcopească, prin care se dispune colectarea de bani prin biserici pentru purtarea rĕsboiului cu turcii.

Nro. 101.

„După Prea înalta poruncă din 8 Ianuarie și „intimatul crăescului guvernium din 21 Februarie „anul curgĕtor se face de scire tuturor, cum-că, aflând, „Înălțata sa mărire au însciințat rĕsboiul cu turcul; pen- „tru aceea vei avea Prea cucernicia ta datorie a arăta „și a poruncí la toți preoții, ca atât banii la Sf. li- „turghie, utrenie de dimineață, cât și sara la vecernie, „după formulariul ce sĕ trimite aicea în dosul acesteia, „care și Prea cucernicia ta asemenea îl vei înpărtí „tuturor preoților, sĕ urmeze și sĕ silească cu tot „dinadinsul a ruga pe Dțeu și a împliní toate acestea „spre folosul nostru tutorora și spre isbăvirea creș- „nilor și a bisericilor celor de sub robia păgânilor „se află și rescumpĕrarea lor asceaptă și banii, cari „se vor strânge la sf. liturgie, sĕ se dea la mâna „perceptoriului locului, ca sĕ fie acolo în reservă, „de ar ajunge ceva lipsă de dênșii, spre ajutoriul „rĕsboiului. Al prea cucerniciei tale. Sibii, 16 Febru- „arie, 1788. *Gedeon Nichitici,* episcop.“

18. Un circulariu *) episcopesc, prin care se îndeamnă credincioșii bisericii la supunere și ascultare.

Nro. 213.

Gedeon cu mila lui Dumnedeu pravoslavnic episcop de legea grecească neunită în mare principatul Ardealului.

„Preacucernicilor protopopi, cucernicilor preoți, „și tot clerului de legea grecească neunită, ce se

*) Acest circulariu se află tipărit în tipografia lui Hochmeister din Sibiiu. Un esemplar am la mână, rĕmas dela popa Bucur Pușcaș.

BIBLIOTECA CENTRALĂ BLAJ

„află în mare principatul Ardealului, dela Dumnedeu „milă și dar, eară dela smerenia noastră molitvă „și blagoslovenie trimitem.

„Nunumai datoria noastră cea archierească aduce „cu sine, ca pururea sĕ ve aducem aminte purtarea „cea bună crescinească, și urmarea cea credincioasă, „ce și poruncile ceale preamilostive, rânduealele ceale „preaînalte, care s'au fost dat până acuma, și vi s'au „arĕtat dela noi prin circulari, fiind pentru bună „starea binelui de obsce ne îndatorează, ca sĕ nu „încetăm de a ve sfătuí, și a ve învĕța, ca sĕ fiți „supuși și ascultători de preaînaltele împĕrătescile „porunci și rândueli, din rostul apostolului Pavel, „care dice cătră Evrei, cap 13 st. 16 „supuneți-ve mai „marilor vostri, și fiți ascultători.“

„Datoria cea de frunte protopopească și preo- „țească iaste, ca singuri plecându-ve firea și mintea „voastră, cătră credincioasa înplinirea dregătorii și „chiemării voastre, sĕ ve arĕtați pildă vie, întru „urmarea trebilor și lucrurilor celor poruncite: și „întru ascultarea stăpânitorilor și tisturilor celor ce „poruncesc, ca o lumină sĕ fiți, luminând așa, ca „cei ce se vor uita la dênsa, sĕ poată vedea, și merge „pe calea cea dreaptă și neatedă, și așa încă ca sĕ „se poată împliní întru voi cuvêntul lui Christos, „care dice, „pildă am dat voue, precum am făcut eu voue „așa faceți voi altora.“

„Singuri preacucerniciile voastre, ca nesce adevĕ- „rați păstori bine sciți, că norodul întru viața cea „bună, se îndreptează de preoții sei, și se povĕțu- „esce dela dênșii spre purtarea sa cea bună, că oaia cu- „noasce glasul păstoriului seu, și în cătrău o pová- „țuesce, într'acolo merge, păstoriul dară cel bun pune „sufletul seu pentru turma sa, și o păstorească, o apĕră, „și o păzească de erburile cele veninate și stricătoare,

„adecă: preotul dă parochieanilor sei învĕțătură bună, „și îi păzeasce cu învĕțătura, ca sĕ nu cadă prin „fapte rele, în primejdia sufletului, și în stricăciunea „trupului: dară de și cade vre-unul în vre-o primej- „die din negrija și neînvĕțătura preotului, are sĕ dea „seamă preotul pentru sufletul acela înaintea lui „Dumnedeu după cuvêntul apostolului. Evrei cap. „13 st. 16 „Așijderea grăiasce sfânta scriptură și prin Ieze- „chil prorocul cap. 3 st. 18, cap. 24 st. 10, 11. Din mânile „voastre voiu cere sufletele lor.“

„Aflându-ve dară preacucerniciile voastre întru „îndestulată și temeinică urmare și înplinire a chie- „mărei voastre cei preoțesci și păstoresci, datori sunteți „a arĕta poporenilor vostri, cât iaste de mare pri- „veghiarea preaînălțatului și preamilostivului împĕ- „ratului nostru, ca moștenitoarele țĕrile împĕrătești „și tot norodul sĕ trăiască în liniște și în bună stare „sub aripile împĕrătesci! Câtă purtare de grije are! „ca sĕ ferească noroadele sale de toată întêmplare „ceai rea, cum bine și drept împĕrățesce și povĕțu- „esce, și dreptate face! cu milă și cu îndurare stă- „pânind, și în vremea aceștii răzmirițe cu vrășmașul „turcul, câte prea folositoare gătiri, și prea alese rân- „dueli au făcut, și au întărit hotarele cu mare oștească „putere, de suntem fără toată primejdia și fără frică.

„Pentru atâta prea bună stăpânire, și prea mare „purtare de grije, sĕ învĕțați pe norodul, fiesce-care „protopop în protopopiatul seu, în parochia sa, și „tot preotul în poporul seu, ca sĕ fie ascultători rân- „duelelor și poruncilor împĕrătesci, care se dau prin „tisturile împĕrătesci, în treaba deresului, drumurilor, „căilor, în treaba forșponturilor dusului și purta- „tului celor trebuincioase, pe seama oștilor împĕ- „rătesci, că de se și întêmplă de acest fel de „trebi mai des, decât de altă dată, sĕ împlinea-

„scă cu voe bună, fără răpscire, fără împotrivire, „fără zăticneală, și fără tot feliul de zăbavă, socotind „că pentru paza binelui deobsce sĕ facă acestea, ca „sĕ remânem în starea cea bună, în care suntem, „și ca sĕ ne păzească de toată bântuiala vrășmașu- „lui, după cum cu ochii noștri vedem, că suntem „păziți.

„Spre toate rânduelile cele preaînalte ducĕtoare „spre binele patriei, sĕ învĕțați pe poporenii vostri, „nu numai sĕ fie ascultători: ci și mulțĕmitori, în- „plinitori cu osêrdie și cu râvnă, și rugători cătră „Dumnedeu pentru preaînălțata curtea împĕrătească: „după cum dice apostolul Pavel cătră Timotei „cap. 2 st. 12 „ve rog, ca pentru toți sĕ faceți rugăciuni, „și mulțămită pentru toți oamenii pentru împĕratul și pentru „toată stăpânirea, ca sĕ petrecem viața liniștită întru toată „fericirea și curățenia.“ Aceasta mai chiar tâlcuesce apos- „tolul Pavel cătră râmleani cap. 13 st. 12. „Tot su- „fletul sĕ se supue stăpânirii, că cel ce se împotrivesce stă- „pânirii acela se împotrivesce poruncii lui Dumnedeu, și își „agonisește osânda. Și eară acolo: Nu iaste stăpânire, fără „cât dela Dumnedeu, toată stăpânirea dela Dumnedeu iaste „rânduită.“

„Eată chiar vedeți, cum iaste dator tot omul sĕ „asculte de stăpânire, și cum stăpânirea toate le rân- „duesce pentru bună starea norodului, și acelea cu „îngăduința voei Dumnedeesci sĕ facă, că fără „Dumnedeu nimica nu se face, omul gândeasce și por- „nesce lucrul cel bun, dar Dumnedeu cu darul seu „cel lucrător sĕvêrșesce, duchul sfânt așa ne învață.

„Sĕ nu se înșeale cineva din preoți cu orbiciu- „nea, sau cu răsvrătirea minții, amețindu-se dela stri- „cata fire, sĕ nu îndrăsnească, nici pe ascuns, nici

„în arătare, nici prin sine; nici prin alții, a răzvrăti „pe cineva din norod, spre nesupunere, sau spre „neascultare poruncilor și a tisturilor, că unul ca „acela, neuitându-se la starea lui cea preoțească (după „cum în anul trecut preaînaltă poruncă s'au fost „dat) îndată dela slăvita varmeghie se va prinde, și „cu grea pedeapsă se va pedepsí, și se va osândí, „precum rĕsvrătitoriul, așa și făcĕtoriul de rĕu.

„Aceasta singur duchul sfânt, prin apostolul „Pavel poruncește, cătră râml: cap. 13 st. 4. „De „faci rĕu, temete, că nu înzădar poartă sabia, că slugă Dumne„dĕească iaste, rĕsplătesce întru mănie, celuia ce face rĕu.“

„Păstoriul bun povățuind bine, turma lui pasce „pășunea cea bună și umblă nerătăcind pe calea „cea bună, și află odichna și îndestularea sa, așa și „preotul bine învĕțând pre parochienii sei, amêndoi, „adecă cel ce învață, și cel ce ascultă și urmează, „află odichnă, și îndestulare trupului și sufletului seu.

„Nădăjduind, că preacucerniciile voastre împreună „cu preoții sfatului nostru veți urma, și pururea veți „priveghia, și veți sfătuí pe poporenii vostri spre „ascultare, și spre grabnică și voioasă împlinire a „poruncilor, și nu veți da nici un fel de pricină cătră „neascultare, și nu veți fi nici odată pildă rea, ci „ve veți asemêna cuvêntului Ieremii prorocului cap. „3 st. 15 „voiu da voaue păstori după inima mea, și vor „pasce pre voi cu înțelegerea și cu învĕțătura.“

„Aceasta poftorim, ca credincioasă ascultare și „supunere cătră preaînălțatul împĕratul nostru, sin„guri deplin sĕ aveți, și cu înțelegerea și cu învĕță„tura prorocului sĕ învĕțați pe parochienii voștri ca „sĕ fie asemenea ascultători, și împlinitori de porun„cile împĕrătesci, care prin tisturile slăvitei varmeghii „se dau.

„Și aceasta a ve aduce aminte preacucernicilor „protopopi iaste foarte de lipsă, că în lucrurile cele „ce nu sunt chiar bisericesci și duhovnicesci, fără „știrea vestitei varmeghii sĕ nu ve băgați.

„Mai pe urmă de veți urma, (după cum de bună „seama nădăjduim), învĕțăturii noastre aceștia, mare „bucurie vom avea, și precum mila Dumnedeească și „împĕrătească veți câștiga, suntem încredințați, fiind „pururea rugători cătră Dumnedeu pentru bună sta„rea voastră, trimițându-ve molitvă și blagoslovenie „archierească. S'au dat în Sibiiu, 25 Aprile, 1788. „Mai sus numitul episcop, *Gedeon Nichitici.*

---

19. Manuscriptul original despre visitațiunea canonică întreprinsă în anul 1787 de episcopul *Gedeon Nichitici* în eparchia Transilvaniei.

S'a împlinit o sută de ani, decând episcopul eparchiei greco-orientali române a Transilvaniei, Gedeon Nichitici a întreprins visitația canonică în eparchia sa.

La 19 Maiu 1787 năpăstuitul episcop al năpăstuitei biserici ortodocse din Transilvania și-a început activitatea sa ca visitator al eparchiei sale cu comuna Sĕliște. Aici s'au adunat preoții din împregiurime cu protocoalele lor, cari apoi se visitară din foaie în foaie, din cerculariu în cerculariu, se confrontară cu formariul de atunci prescris pentru protocoale, și în manuscriptul original, care din întêmplare ni-a căduț în mână, se însemna, dacă preotul are singelie, și dacă el este în ordine cu protocoalele.

Lucrările acestea s'au continuat se vede în întreagă eparchia.

Vitregitatea timpurilor trecute pretutindenea ruine a lăsat pe urma sa în sînul bisericei noastre. Ce era

deci mai natural ca și aceea, ca originalul testificărilor despre această visitațiune ca ruină se cădă în mânile noastre tocmai după 100 de ani.

Ce era mai natural decât aceea, ca un preot dela sate sĕ ne trimită nouĕ acest prețios document despre o lucrare sĕvêrșită în eparchia noastră acuma o sută de ani, lucrare care pentru generațiunea de astădi este de cel mai mare interes.

În vieața unei biserici o sută de ani nu este tocmai lucru, despre care noi nici se nu visăm. Altcum e la noi. Revoluțiunea dela 1848 a nimicit archiva dela consistoriul nostru, așa, că noi trebue se căutăm a aduna de pe la privați actele și documentele pentru istoria mai proaspĕtă din vieața suferințelor noastre.

Originalul visitațiunei canonice, de care vorbim, s'a aflat la parochul nostru din Tilișca Vasilie Iosof, și după cum îmi scrie tênĕrul capelan de acolo, Vasiliu Iosof, dênșii încă nu sciu cum a ajuns manuscriptul în mânile lor.

Manuscriptul nu este complet; cât a rĕmas, este foarte bine conservat, durere numai, că multe foi lipsesc așa, că nu se poate da o icoană completă a lucrarii pentru toate comunele din eparchie.

Hârtia este durabilă, impărțită în doue. Pe fractura dela partea stêngă este însemnată comuna bisericească, urmează înmediat numele preoților, după cari se notează dacă are sau nu are singelie. Pe fractura din partea dreaptă urmează constatarea, dacă protocoalele bisericesci sunt în ordine, apoi instrucțiunea, ce se da cu acest prilegiu preoțimei și alte note de interes istoric. Pentru noi deși defectuos, acest manuscript are mare importanță. Vedem în el conscripțiunea de atunci a parochiilor noastre, un feliu de șemastism despre statul personal al preoților, și despre starea culturală, la care eram pe atunci.

Mai mult. Deși defectuos, acest manuscript ne permite sĕ facem o comparațiune între acum și mai înainte cu o sută de ani și sĕ vedem, ce ni s'a mai conservat din cele de atunci, pe ce locuri anume, și unde suntem în perdere.

O mângăere sufletească vor avea cetitorii nostri, cari au fericirea de a se fi păstrat în acest manuscript resultatul visitațiunei canonice de acum o sută de ani în locul nascerii lor. Ei vor vedè pe moșii și strămoșii lor din veacul trecut, cari între împregiurările de atunci au fost apostolii neamului nostru, căci pe acea vreme numai preoții au ținut sufletul în poporul român.

Pe sub munții Carpați multe documente s'au păstrat și încă multe se păstrează fără a se putea judeca importanța lor. În special la preoții nostri se vor fi afland multe cărți vechi, cari pot avea mare importanță pentru biserica noastră.

A le scoate la lumină și a le da publicității, aceasta este deocamdată chemarea noastră. Posteritatea apoi după ce noi le vom scăpa din perire, le va cerne, și va alege din ele materialul trebuincios pentru istorie.

Vom nota, că episcopul Gedeon Nichitici în întreagă visitațiunea, care în fragmentul dela noi se termină cu tractul Sibiiu, comuna Boița, la 20 Iuniu 1788 a fost însoțit de secretariul seu Dimitrie Cernovici, care a scris protocolul, și care din marcata scrisoare a lui judecând, a trebuit se fie un om energic, apoi în comisiune pretutindenea stă scris și protopopul tractului.

Visitațiunea se estinde asupra protopopiatelor de atunci:

1. Mercurea; 2. Sas-Sebeș; 3. Orĕștie; 4. Huniad; 5. Dobra; 6. Hondol; 7. Trestie; 8. Abrud; 9. Bĕlgrad; 10 Lunca; 11. Murĕș; 12. Ungra; 13.

Egerseg; 14. Idiciu la Reghin; 15. Brașov; 16. Făgăraș; 17 Corbi; 18. Sibiiu.

Tecstul manuscrisului este următoriul:

Anno 1787, în protopopiatul Mercurei, în satul Sèlişte, în 19 Maiu.

1. **Secel.** Popa Atanasie Manu, n'are singelie. Popa Iacob Popovici, are singelie.

Au și protocolul cercularelor, și al bisericei, de cei botezați, cununați și morți.

2. **Cacova.** Popa Dimitrie Ciucu, are singelie. Popa Ioan Proca, are singelie. Popa Toma Andreiu, n'are singelie.

Au și protocolul cercularelor, și al bisericei, despre botezați, și cununați și morți.

3. **Sibiel.** Popa Georgiu Popovici, are singelie. Popa Petru Budila, are singelie. Popa Stefan Tabac, n'are singelie.

Protocolul cercularelor numai din anul 1785 până la Nr. 170 din luna lui Aprile au, eară de pe anul 1786 și 1787 n'au scris, și, și în protocolul bisericei s'au aflat multe greșale, pentru aceea li s'au poruncit, ca sĕ plinească protocolul cercularelor, și sĕ îndrepte al bisericei după formulariu.

4. **Valie.** Popa Ioan Radu, are singelie. Popa Bucur Băila, are singelie. Popa Coman Atetu, are singelie.

Au și protocolul cercularelor și al bisericei, de cel botezați, cununați și morți. Numai că greșala protoc. cercul. aflându-o, li s'au poruncit sĕ-l îndrepteze.

5. **Sĕlişte.** Prot. Moise Moga, are singelie. Popa Ioan Popovici cel bĕtrân are singelie. Popa Ioan Popovici cel tênĕr are singelie. Popa Savva Popovici, are singelie. Popa Aleman Popovici, are singelie. Popa Stefan Marcu, are singelie.

Au și protocolul cercularelor, și al bisericei, despre cei botezați, cununați și morți.

6. **Galeș.** Daniil Munteanu, are singelie. Ioan Popovici, are singelie.

Au și protocolul cerculariului și al bisericei despre botezați, cununați și morți.

7. **Telișca.** Popa Daniil Miclĕuș, are singelie. Popa Dimitrie Miclĕuș, are singelie. Popa Miron Lal, are singelie. Popa Ioan Terhenu, are singelie.

Protocolul de cerculare au scris până la anul 1787, la luna Aprile, așa și protocolul bisericei ne-avêndu-l deplin scris li se poruncesce, ca mai degrabă sĕ-l scrie și sĕ-l isprăvească.

8. **Magu** și **Raișgor** (Rușciori.) Popa Dimitrie, n'are singelie.

Protocol de cerculare n'are deplin scris, și nici protocolul bisericei. Pentru aceea i-se poruncesce ca sĕ împlinească amêndoaue protocoalele.

9. **Alămor.** Popa Ioan Bezan, are singelia.

Arĕtând amêndouĕ protocoalele, și fiind că cel ce numai până la anul curgĕtoriu au avut porunci scrise, și acestalalt, al bisericei, cu greșale scrise, i-s'au poruncit, ca

cela sĕ-l implinească cu scrisoarea rĕmaselor porunci, și acestalalt mai cu bună îndreptare sĕ-l scrie.

10. **Loamneș** sau **Ladámos** și **Mândra.** Popa Radu Banciu, are singelie.

Acest preot arĕtând protocoalele sale, unul de poruncile cercularelor, carele nu numai fără toată rênduiala și cu necurățenie era scris, ci încă nici porunci de anul acesta afară de una era scrise, adecă numai din luna lui Decembre, eară celelalte întru aseménarea prea înaltelor date n'au scris, și protocolul bisericei despre cei cununați numai de trei foi, fără toată rênduiala avêndule, nu l'au făcut după chipul poruncit, ci fără toată rênduiala, și încă nici pe toți cei botezați, cununați și morți n'au scris. Pentru acea ca cu mai mare trezvie sĕ se afle întru paza poruncilor dela noi, întru asemênarea preaînaltelor date spre învĕțătura sa cu canonul trupesc se pedepsesce.

11. **Aciliu** și **Amnaș.** Popa Ioan Popovici are singelie. Popa Samuil Popovici, are singelie.

Arĕtând protocolul cercularelor, și fiindcă din anul 1785, trei porunci au lipsit, și din anul 1786, numai până la Noemvrie, și din anul 1787 numai vr'o două au scris, și celelalte cu lenevire le-a făcut, așa și protocolul bisericei după chipul însemnat nu l'au scris, și mai mult au rĕmas nescris, pentru aceea după preaînalta poruncă poruncindu-se neascultătoriului pedeapsă s'au hotărît. Pentru această lenevire pe numiții

preoți întru îndreptarea lor cu canonul trupesc a-i pedepsí.

Protopop Ioan Dobrot, ot Poiana. Protopop Moise Moga, paroch în Sĕliște. Protopop Ioan Popovici, paroch în Sĕliște.

Gedeon Nichitici m. p.
Cernovici m. p.

În Nagy-Ludos, anul 1787 21 Maiu s'au lucrat:

12. **Șugag.** Popa Ioan Fața, are singelie.

Protocol pentru aceea n'are, pentru că el acum de curênd fiind pe satul acesta preoțit, n'au aflat acolo protocol, acum dară i-se poruncesce, ca în grabă sĕ facă, și toate trecute porunci în trênsul sĕ scrie.

13. **Topêrcea.** Popa Adam Lup, are singelie. Popa Iosif Munteanu, are singelie. Popa Moise Fara, are singelie.

Protocolul cercularelor neavêndu-l deplin, ci numai până în luna lui Martiu 1786 scris, i s'au poruncit sĕ-l împlinească, dară al bisericei l'au avut deplin.

14. **Kis-Apold** și **Nagy-Apold** și orașul **Mercure.** P. Cazan Orăștean, are singelie. Ioan Bune, are singelie. Nicolae Cazan, are singelie.

Aceștia au amêndouĕ protocoalele, și al cercularelor, și al bisericei.

15. **Nagy-Ludos.** Mihail Popovici, are singelie. P. Georgiu Fulea, are singelie. P. Luca Sasu, are sing.

Și protocolul bisericei și al cercularelor au avut.

16. **Cherpiniș** și **Rece**. Popa Petru Dêrzu, are singelie. Popa Ioan Rufan, are singelie.

Au amêndouĕ protocoale.

17. **Gêrbova** s'au **Sas-Orbo**. P. Petru Cerc, are singelie.

Fiind parochia nouă, și el acum de curênd a venit acolo paroch, pentru aceea numai însemnări are și protocol va face.

18. **Rod**. P. Pavel Mihu, are singelie. P. Bucur Banciu, are singelie.

Au amêndouĕ protocoalele.

19. **Poiana** și **Dobêrca**. P. Prot. Ioan Dobrota, are singelie. Nicolae Dobrota, are singelie. Ioan Băilă, are singelie.

Au amêndouĕ protocoale.

20. **Jina**. P. Bucur Gru, are singelie. Ioan Strĕulea, are singelie. Dimitrie Boga, are singelie.

Au amêndouĕ protocoalele.

Anno 1787, în protopopiatul Mercurei, în satul Spring, în 3 Iunie (22 Maiu).

21. **Ermeneș** sau **Armeni**. Popa Vasilie Pogan, are singelie.

Protocolul cercularelor numai până la 18 Septembre 1786 are scris, și protocolul bisericei, al celor botezați, și cununați și morți nu l'au scris după formulariu, și preste aceasta arĕtând, că nu scie bine scrie, pentru aceea dară, că n'a avut protocoale, se opresce de patrafir, până nu va învĕța a scrie, și preoții din Ludoș sĕ slujească la Armeneș.

22. **Ola-Bogat** și **Kis-Kerek** sau **Broșteni**. P. Ilie Rĕul, are singelie. P. Sava Nascu, n'are singelie.

P. Ilie Rĕul au arĕtat amêndouĕ protocoalele, dară fiind că protocolul bisericei fără rênduială l'au scris, i-s'au poruncit, ca sĕ-l îndrepteze, dară popa Sava fiind-că numai până la 25 Martie a. 1785 au scris protocolul cercularelor, și al bisericei nu l'au arĕtat, până nu va arăta înaintea noastră amêndouĕ protocoale cu intregimea lor, se opresce de patrafir.

23. **Tohat** sau **Tĕu**. P. Radul Marcu, are sing. **Vereseghaza** sau **Roșia Beșeneu**. P. Andreiu Soica, nu are singelie.

Arĕtând protocol cu multa lipsirea cercularelor, și a bisericei pe o foaie, pentru aceea canonicesce i-s'au poruncit sĕ-l împlinească.

Acest de pe urmă preot din pricina beteșugului n'au putut întreg protocol a scrie.

24. **Ohaba**. P. Mihail Cazan, are singelie.

Au arĕtat amêndouĕ protocoale, dară fiind cel bisericesc mai mic, i-s'au poruncit sĕ facă mai mare.

25. **Poca-falva**. P. Vasilie Bârsan, are singelie.

Aducênd înainte amêndouĕ protocoale, și pentru că nici unul cu intregimea a sa n'au fost scris, i-se poruncesce, ca sĕ-le împlinească.

26. **Kis-Ludos** sau **Gusu**. P. Iacob Voina, are singelie.

Protoco: a cercula: până la 5. Martie a. 1786 are, și al bisericei au avut după rênduială.

27. **Kis-Ened** sau **Sângătin**. P. Stan Daian, are singelie.

Acesta, fiind preot nou numai din preoția a sa are porunci scrise, pentru aceea i-s'au poruncit, ca să scoată foile aceste, și să scrie apoi din început toate poruncile din protocolul de acuma, dar a botezaților numai pe o hârtie au scris, nefiindu-i protocol gata.

28. **Șpring** și **Ungureni**. P. Toma Cristian, are singelie. P. Petru Popovici, are singelie.

Protocolul cercularelor are, dară al bisericei numai de vre-o câte-va foi au fost, li s'au poruncit ca să-și facă protocol.

29. **Bozu** și **Conța**. Cosma Moldovan, are sing.

Protocol cercula: nu le are deplin scrise, și al bisericei nu este bun, pentru aceea i-se poruncesce ca să împlinească amêndouě.

S'au lucrat în satul Șpring în luna lui 3 Iuniu (22 Maiu) 1787, și poruncindu-se prin Preasfințitul tuturor preoților îndreptarea protocoalelor, încă și aceasta s'au poruncit, Protop. Ioan ot Poiana, ca să cumpere hârtie și să facă fiesce-cui preot protocol, întru care să se silească tot preotul până la întoarcerea noastră toate rêmase porunci, și în protocolul botezați, cununați și morți, după formulariul dat se așeze.

Gedeon Nichitici m. p.

Protop: *Ioan Dobrot,* ot Poiana m. p.

Protopopiatul Sas-Sebeşului. În Sas-Sebeş în luna lui Maiu, în 5 Iuniu (24 Maiu), anul Domnului 1787 s'au început lucrarea canonicescii visitații.

30. **Sas-Sebeș**. Prot. Avram Moga, are singelie. Popa Ioan Moga, are singelie. P. Ilie Moga, are sing.

Protocoalele amêndouě au început, și au rêmas nesĕvêrșite.

31. **Rĕhĕu**. P. Gavriil Cărpinișan, are singelie. P. Nicolae Mare, are singelie.

Protocolul bisericei are deplin, dară al cercularelor numai cu oareși-care porunci scrise, pentru aceea i-s'au poruncit să împlinească toate și să scrie în protocol.

Protocolul bisericei scris până la Novembre 1786 l'au produculuit și i-s'au poruncit ca să scrie cele rêmase.

32. **Deal** și **Câlnic** cu **Capolna**. P. Ioan Teodor, are singelie. P. Vasilie Negre, are singilie. P. German Rechebeu. Singelia i s'au luat la tabla Aiudului.

Protocol: bisericei are, dară al cercularelor nescriindu-l deplin, i-s'au poruncit să-l împlinească cu scrierea poruncilor.

33. **Lamcherech**. P. Ioan Groza. P. Ioan Petrașcu.

Protocol: bisericei nu l'au scris după formular, i-se poruncesce ca să-l facă după chipul însemnat, dară al poruncilor n'au.

34. **Saspuian de jos.** P. Opre Benna, are sing. P. Avram Benna:

Protocolul bisericei fiind afară de chipul rênduit făcut, i-se poruncesce, ca sĕ-l împlinească după chipul, și al cercullariului sĕ-l împlinească de tot.

35. **Pianu de sus.** P. Moise Dănilă, are singelie. P. Avram Moise: P. Ioan Popa:

Protoc. bisericei are, dară cercullariului n'are deplin scris, fiind că protop. n'au trimis porunci.

36. **Răchita, Strugariu** cu **Peterfaleu.** P. Ioan Raica, are singelie. P. Ioan Popovici are singelie.

Protocolul bisericei l'au scris fără rênduiala formulariului, și în protocolul cercularelor numai câte porunci avênd scrise, i-s'au poruncit sĕ facă alt protocol și sĕ scrie toate porunci.

37. **Vingard.** P. Ioan Micu, are testimoniu dela rectificătoriu cumcă singelia a lui s'au luat la tablă.

Protocol: cercular: până la 1785 are, așadară i-s'au poruncit sĕ-l împlinească, și protocolul bisericei oare cât este pe o hârtie are însemnat.

38. **Gêrbo.** P. Vasilie Bunaciu, are singelie.

Protocoalele arĕtând, și nefiind nici unul, nici altul bine făcut, i-s'au poruncit ca sĕ le îndrepteze.

39. **Dalia.** P. Simeon Gherghin, are testimoniu dela . . . și Gib vicareș. P. Ioan Chris-Ban, are singelie.

Are amêndouĕ protocoalele, și poruncindu-i-se pentru protocolul cercularelor, ca sĕ-l facă.

40. **Berghin** cu praedio **Secaș.** P. Georgie Nichita, are singelie.

Dară neavênd nici un protocol cu porunci, ca sĕ facă protocol, se opresce la arest o septămână la Sas-Sebeș.

41. **Mihailfalva.** P. Ioan Barna, are testimonie dela vica.

Protocoale n'are nici decum, arĕtând, că n'au căpĕtat porunci dela protopop, și fiind că la alți preoți au mers cercullariu, așadară până nu va scrie toate, în Sas-Sebeș va ședé.

42. **Heneifalĕu.** P. Petru Cutean, are singelia.

43. **Totoi.** P. Mihail Moldovan, are singelia.

Protocolul cercularelor neavênd, se opresce la Sas-Sebeș, până nu va scrie toate, și al bisericei se poruncesce sĕ facă.

44. **Drombariu** și **Șoșpatac** sau **Șousa.** P. Dimitrie Magde.

Protocoale amêndouĕ au adus, și fiindcă cela ce este de cercullare numai până la 1784 este scris, și al bisericei numai pe un conț era scris, așadară celui implinirea, și acestui bună întocmirea.

45. **Limba și Ciugud.** P. Pantelimon Popovici, are singelie.

Protocolul bisericei are, și protocolul cercularelor neavênd, i-se poruncesce ca sĕ-l facă, și toate porunci sĕ fie într'ênsul.

46. **Oarda de jos.** P. Ioan Coman, are singelie.

Protocolul cercularelor până la 1784 au avut scris, și al bisericei numai pe o hârthie deosebi au avut, așadară i-s'au dat înainte cuviinciosă împlinirea amenduror protocoale.

47. **Felșu-Varadia.** P. Georgie Jibotan, are singelie. P. Samuil Moldovan, are test.

Protocolul cercularelor numai încâtva l'au scris, li-se poruncesce sĕ împlinească de tot.

48. **Ola-Herepe.** P. Petru Lobonț, are singelie.

Are amêndoue protocoalele, dară nefiind al cercularelor deplin, i s'au poruncit sĕ-l scrie de tot.

49. **Demeter-Pataka.** P. Antonie Coman, are singelie.

Protocoale n'are, pentru aceea i-s'au poruncit, ca sĕ le facă.

50. **Alvinț, Borberech, Șebeșan.** P. Ioan Bena. P. Iacob Popovici. P. Samuil Bențe.

Acestor singeliile sunt la tabla Aiudului, arată prin testimoniu D. . . . . Solgăbirĕu, din a. 1784 și în Maiu dată.

Protocoale după rênduială nici unul n'are, li se poruncesce ca sĕ le facă.

Protocolul cercularelor n'are, i-se poruncesce sĕ-l facă, și al bisericei are.

51. **Șebeșel.** P. Georgie Niegre, are singelie.

Protocolul de porunci până la 1784 are, pentru aceea, și acestui împlinirea, și protocolului bisericei deplină facerea.

52. **Sasciori și Cacova.** P. Pavel Moga, are singelie. P. Moise Janco, are singelie.

Protocoale au, ci nesĕvêrșite, li se poruncesce, ca sĕ sĕvêrșască.

53. **Laz.** P. Trifon Moga, are singelie.

Acestui au fost amêndoue netrebuincioase, îi se poruncesce bună facerea lor.

54. **Tartaria.** P. Nicolae Popovici, are singelie.

Are slab protocol de cercularie, pentru acea cu tărie li s'au poruncit sĕ-l facă, al bisericei au.

55. **Cioara.** P. Ioan Popovici, are singelie.

N'are nici un protocol, pentru aceea i-s'au poruncit, ca se facă protocoale.

56. **Loman.** P. Opre Stan, are singelie.

Protocoale are amêndouĕ, dară pentrucă al cerculariului numai până la anul 1784 au scris, s'au poruncit, ca și cele urmatoare porunci sĕ scrie.

După sfêrșitul lucrărei acesteia tuturor înainte pușilor preoți prin Preasfințitul Domn Maria Sa Episcop li s'au poruncit, ca toți în scurtă vreme cele ce cu lenevià au trecut porunci și nu le-au scris,

să le săvârșască, și să le scrie, ca până la întoarcerea din visitație, să fie toți gata cu ele, și încă și cu protocoalele bisericesci să fie sorociți a scrie cele trebuincioase. Lângă care și sfatul cel archipăstoresc dându-le, toate faptele rele a nu le face le-au oprit.

Sas-Șebeș, 5 Iuniu (24 Maiu), 1787.

Gedeon Nichitici m. p.

Avram Moga m. p., protopop neunit în Sas-Șebeș.

Cernovici m. p., secretariu.

Protopopiatul Orăștiei, în Orăștia, 8 Iuniu (27 Maiu), 1887 s'au început a lucra visitație canonicească.

57. **Orăștia.** Prot. Lazar Stef, are singelie. Popa Ioan Popovici, are singelie.

Protocolul cercularelor are deplin, dară al bisericei încă n'au făcut, ci pe o hârtie scrie cei botezați.

58. **Turdaș.** P. Iosif Vlad, are singelie.

Protocoale are amêndouĕ, dară în protocolul cercularelor n'au scris toate porunci, i-se poruncesce împlinirea.

59. **Pricaz.** Popa Mangoț, are singelie.

Proto: bisericei n'au adus, dară protocolul cercularelor numai până 1785 are scris, pentru aceea este oprit în Orăștie la protopopul să împlinească.

60. **Al-Kenér** s'au **Jibot.**

61. **Balomir.** P. Georgie Oprița, are singelie.

Proto: cercul. are până la 1787 luna lui Mart. așișderea și proto. bisericei are,

dară nu după formular, pentru aceea i-se poruncesce întocmirea.

62. **Fel-Kenér** sau **Vinere.** P. Avram Curcesco, are singelie. P. Petru Nemeș, are singelie.

Protocol cercularelor au bine scris, și a bisericei n'au adus.

63. **Vaideiei.** P. Ioan Socol, are singelie. P. Ioan Petica, are singelie. Popa Adam Socol, supernumerar.

Protocoalele lor cu prilegiul focului celui întêmplătoriu la 12 Maiu, a. 1787, au ars.

64. **Romos.** Constantin Drăgan, n'au arătat singelia, spunênd, cumcă au rĕmas la protop. Nestor din Orăștie, și acum nu se află, dară alți preoți mărturisesc, cumcă au avut. P. Adam Vaidaian, are singelie.

Nici un protocol au arătat, spunênd cumcă fiind la Vaideiei la un scriitoriu au ars cu prilejul focului din Vaideiei, când au ars satul.

65. **Romoșel.** P. Toma Pop, are singelie. P. Ioan Pop, are singelie.

Protocolul cercularelor nefiind deplin scris, i-s'au poruncit împlinirea, și al bisericei numai ce l'au început.

66. **Șebeșel** și **Glăjăria.** P. Ionașcu Popovici, are singelie. P. Petru Popovici, n'are singelie, ci capelan este.

Protocol al cercularelor până la 6 Ianuariu 1786 are scris, pentru aceea i-se poruncesce împlinirea.

67. **Castău.** P. Daniil Popovici, are singelie. P. Adam Popovici, are singelie.

Proto. cercular. numai până la 1785 au scris pentru aceea se opresce la protop. în Orĕștie ca se împlinească tot prot.

68. **Berii**. P. Eliseiu Popovici are singelie. P. Ioan Popovici, are singelie.

Proto. al cercularelor are până la 1786 13 Iuniu i-se poruncesce implinirea.

69. **Sereca**. P. Ioan Michail, are singelie.

Protoco: cercu. numai până la 6 Ianuariu a. 1786 este scris, i-se poruncesce, sĕ-l împlinească, și protocolul bisericei avênd, nu l'au făcut după formulariu, ci i-se poruncesce sĕ-l facă.

70. **Benținț**. P. Ioan Mariș, are singelie.

Are protocol cercularelor deplin, și al bisericei.

71. **Pischinț** și **Dialmar**. P. Ioan Bota, are sing.

Are protocol de tot al cercularelor și al bisericei.

72. **Nagy-Denk**. P. Adam Bran, au fugit.

73. **Tamáspataka** sau **Tamásháza**.

74. **Martinești** și **Tormas**. P. David Avrămescu are singelie.

N'are protoc. cercularelor.

75. **Kis-Denk**. Mihail Chidu, mort.

76. **Álsó-Város-Vise** și **Bucium**. P. Mihail Popovici, are singelie.

Numai până la 1785 și Septem. au scris, așadară i-se poruncesce scrierea.

77. **Felsu-Város-Vize, Baia** și **Ludești**. P. Nicolau Sent. Joarna, are sing.

N'are nici un protocol scris, i-se poruncesce scrierea, fiindcă acum de curênd s'au aședat paroch.

In Chitidiu, (10 Iuniu) 30 Maiu, 1787 s'a luat înainte lucrarea cercetărei canonicesci.

78. **Bosoroci, Pocol** și **Vălcele rele** și **Luncani**. P. Damian Popovici, are singelie. David Craiu are singelie. P. Toma Popovici, n'are singilie, ci testimonie și nu scie scrie.

Protocolul cercul. n'are i-se poruncesce ca sĕ-l facă, și al bisericei nu este scris, i-se poruncesce sĕ-l scrie.

Notabene. Popa Georgie prevaricat, în Vălcele-rele în potriva poruncilor slujesce.

79. **Kis-Oklos, Costești**. P. George Popovici.

Protoc. cercul. n'au scris nici cât, și nici al bisericei n'are, dară nici scrie scie.

80. **Gânțaga** și **Covraci**. Popa Petru, a murit la 5 Maiu, 1787.

81. **Chitidiu**. Dumitru Popovici.

Protocolul cercularelor are bine scris, și al botezaților încă n'au început, dară protocol are.

82. **Olá-Brete, Jovalcele** și **Bățelari**. P. Mihail Roman are singelie. P. Samuil Janosca, are singelie. P. David Popovici are singelie dela noi, dară nu scie scrie bine.

Protocoalele au arĕtat, dară n'au scris.

83. **Grid.** P. Petru Danesco.

Protocoalele n'are nici decum.

84. **Măgura** și **Loșcad** sau **Feledițe.** P. Georgie Muntean, are singelie.

Protoc. cercular. are și al bisericei scris.

85. **Strigi-Sent-Georgie** și **Ohaba.** P. Stefan Popovici.

Prot. cerc. numai până la 1784 are scris, i-se poruncesce să scrie, și al bisericei are, dară n'au scris.

In Simeria, în 31 Maiu, 1787 prot. Orăștiei s'au lucrat canonicească visitație.

Nagi-Denk. NB. acest preot Adam Bran din locul acesta n'au venit înaintea noastră, fiindcă protop. din Orăștia ne-au spus, cumcă el la satul Corna, prot. Belgradului fără scirea noastră s'au mutat, pentru aceea se rênduesce popa Moise din Valea-Sânt-Ohaba să slujască la satul Nagi-Denk până se va întoarce el îndărept, sau se va face altă rênduială.

86. **Tamașpataca.** P. Lazar Popovici, are sing.

Protocolul cercularelor n'au protoculuit, și nici al bisericei, pentru aceea i-s'au poruncit ca să-l facă, și protop. Lazar cu prilegiul cetirei singiliei să-i cerceteze protocoalele.

87. **Strigi-Secel.** P. Dimitrie Popovici, are sing.

Protoc. cercularelor până la 6 Iuniu 1786 are, și al bisericei n'are, i-se poruncesce ca să-l facă, bater au arătat pe două coale scris.

88. **Boldogfalva.** P. Ioan Popovici, are singelie.

Protocolul al cercul. are și al bisericei, dară nu formulariu, i-s'au poruncit îndreptarea să facă.

89. **Bătrână** și **Tolgia.** P. Petru Magdoș, are singelie.

Fiind acum de curênd preoțit, n'are protoc. cercul. dară are al bisericei.

90. **Boldogfalva** sau **Simeria** și filia **Repaș.** P. Mihail Popovici, are singelie.

Protocolul cercul. au arătat, și al bisericei acum au început.

91. **Sânt-Ohaba.** P. Moise Popovici.

Protocol. cercularelor n'are deplin, ci numai până la 1784 scris, i-se poruncesce să-l împlinească, bater nu scie scrie, și al bisericei n'are protocol.

Cu sfârșitul lucrărei acestia, tuturor preoților poruncindu-se prin Preasfințitul D. Episcop, ca protocoalele rênduite cu bună socoteală să le scrie din vreme în vreme fără nici o întru rumpere poruncilor, așa și pe cei botezați, cununați și morți în protocol să-i însemneze, le-au dat și învățătura a sa archipăstorească pentru îndreptarea creștinilor a parochiilor lor. S'au dat în satul Simeria, în 31 Maiu, 1787. Protop. Orăștiei s'au săvârșit canonicească visitație.

Gedeon Nichitici m. p.

Lazar Ștef m. p., prot. pt Orăștie.

Cernovici m. p., secret.

Protopopiatul Huniadului. Anno 1787 în Hațeg în 14/3 Iuniu 1787 s'au început lucrarea visitației canonicesci.

92. **Hațeg orașul milităresc.** Popa Vasilie, are singelie.

Protocol întru starea a sa are, dară numai vr'o câte-va porunci au scris într'ênsul, și al bisericei au avut, dară nu după formulariu, i-se poruncesce acela a-l împliní și acesta a-l face, după cum s'au poruncit.

93. **Felșu-Salaș-Patac.** P. Grigorie Popovici, are singelie.

Are protocol. cer. dară nici n'au scris toate poruncile într'ênsul, nici nu l'au facut după rênduială, și al bisericei n'are, fiind preot tinĕr, i-se poruncesce sĕ facă amêndouĕ.

94. **Alsó-Silvaș,** nu este popă, și le slugesce popa din Felșu-Nadașdia.

95. **Kis-Ohaba** și **Ciopeia.** P. Avram, are singelia.

Prot. cir. și al bisericei are.

96. **Baresti.** P. Vasilie Halmagi, singelie are.

Are protoc. cerc. dară nici n'au scris toate poruncile într'ênsul, nici nu l'au făcut după rênduială, și al bisericei n'are fiind paroch tinĕr, i-se poruncesce sĕ facă amêndouĕ.

97. **Nalaț-Vad** și **Borești, Secel, Sent-Péterfalva, Uciukfalva.** P. Adam Dobai, are singelie.

Pe niște coale au scris niște porunci, și acele fără rênduială, dară al bisericei n'au arĕtat, i-se poruncesce, ca sĕ facă amêndouĕ protocoale.

În Hunedoara în anul Domnului 1787 în luna lui Iunie în 4 ḍile s'au început lucrarea visitației canonicesci.

98. **Vaida-Hunad orașul,** sau **Hunedoară.** Prot. Petru Popovici, singelie are. P. Georgie Popovici, are singelie.

Protocol. cercul. are deplin scris și protocol. bisericei are.

99. **Telec** și **Felsu Nadaj,** și **Hajdad.** P. Moise Popovici, are singelie. P. Zacharia Popovici, are sing.

Protoc. cercularelor numai pănă la 1760 au scris, și celelalte au lăsat.

100. **Alsó-Nadaj.** P. Petru Bolgoș, are singelie.

Protocolul cerc. are pănă Februarie 1786 scris, al bisericei bater pe vr'o trei coale au avut scris, i-se poruncesce sĕ facă.

101. **Strigi-Plopi** și **Bretea.** P. Ioan Popovici.

Protoc. cercular. avênd, numai pănă la 1787 au scris, și al bisericei n'are.

102. **Nagy-Oklos.** P. Lazar Popovici, are sing.

Protoc. cerc. numai pănă la anul 1784 are scris, al bisericei n'are.

103. **Maceu.** P. Pavel Cizmaș, are singelie.

N'are nici un protocol.

104. **Strei,** sau **Zekifalĕu** și **Rușl Pusta-Calan.** Aicea nu este preot.

105. **Sent-Crai** și **Kis-Calan.** P. Crăciun.

Protocolul cer. are pănă la 1785 9 Noemvrie au scris, și al bisericei n'are, i-se poruncesce sĕ facă protocol.

106. **Batiz-Bacia și Tompa.** P. Pavel Novac, singelie are.

Protoc. cer. numai până la 1785 au scris, dară al bisericei nu l'au scris pe formulariu.

P. Stoica Lăpĕdat, are sing.

Proto. cer. până la 1786 și al bisericei numai pe două coale are, i-se poruncesce sĕ facă protocol.

107 **Gherges și Popești.** Iosif Popovici, are sing.

Protoc. cercu. are numai până la anul 1786 au scris, fiind-că și protocol s'au gătat, pentru aceea i-se poruncesce ca sĕ facă.

108. **Buitori Tamastelke** cu **Alșu-Pestiș.** P. Ioan Sĕcară, are singelie.

Protoc. cercul. numai până la anul 1786 are scris, și al bisericei în două coale scris, i-se poruncesce sĕ-l facă deplin.

109. **Maghiaroș** sau **Monorĕu** și **F. Racoș.** P. Mihai Popoviciu are sing.

Protoc. cercularelor are scris numai până la 1784 și al bisericei n'are numai pe două coale.

110. **Nandra-Valea.**

111. **Zlajd cu colibile sale.** P. Zacharia Munteanu, are singelie.

Protoc. cercularelor până la anul 1784 au scris, și al bisericei n'are nici cât, și precum se vede, nu scie scrie.

112. **Bozi, Groși și Ciulpezi.** P. George Popovici, are sing.

Protoc. cercularelor numai până la anul 1786 au scris, și al bisericei.

113. **Cerbel, Ulmi, Aranios cu Kis-Găunoasă.** Solom Serbu, are sing. Irimie Lăscuș, are singelie sub Nr. 251 confirmat protoc. hyrotonie.

114. **Boiu și Muncele mare și mic.** P. Georgie Popovici, are sing.

Protoc. cercularelor numai până la 1786 are . . . . . protocol n'are, i-s'au poruncit sĕ-l facă.

115. **Poiana Tomei și Merișor și Fereșd.** P. Georgie Popovici sing. are.

Protoc. cercular. numai până la 1787 are, și al bisericei n'are, și se poruncesce, ca sĕ-l facă.

116. **Socești și Petreni** sau **Bĕtrâna.** Popa Vasilie, are singelie.

Protoc. cer. până la April 6 An. 1786 au scris, protoc. bisericei n'are, i-se poruncesce sĕ facă.

117. **Lelești** cu **Runcu mic și Cerișor.** P. Georgie Popovici, are sing.

Protoc. cer. până la 1784 au arĕtat, și protoc. bisericei bater l'au arĕtat pe o coală, i-s'au poruncit sĕ-l facă deplin.

118. **Runcu mare, Sohodol și Alun.** P. Spiridon Popovici, are sing.

Protocol. cercular până la 1784 au arĕtat, și bisericei precum mai în sus.

119. **Bunila, Ruda, Plopi, Poiana Voini.** P. Ianoș Popovici, are sing.

Nota-bene: acesta câdênd de pe cal, ș-o rupt mâna, este și batern, și următoriul seu.

Proto. cer. numai la 1784 l'au scris, și proto. bisericei n'are, i-se poruncesce ca să facă.

120. **Goleși, Vălari** și **Hozdo.** P. Zacharie Popovici n'are singelie.

Și nici un protocol are, este tinĕr și nu scie scrie.

121. **Lingina** și **Kirai-bania.** P. David Popovici, are singelie.

Protocolul cercula. numai la 1786 are și al bisericei are.

122. **Gelari.** P. Ioan Rad.

Protoc. a cer. numai la 1784 are, și al bisericei are.

123. **Cinciș-Cernea.** P. Mihail Popovici, are sing.

Proto. cer. la 1784 au scris, și al bisericei numai pe o legătură de hârt. au făcut i-se poruncesce sĕ-l facă.

A-o 1787 die 20/9 Iunie în Deva s'au luat înnainte lucrarea a visitații canonicesci.

124. **Dedaci** sau **Biscare** și **Șarfalĕu** sau **Șeulesci.** P. Andreiu Munteanu, are singelia.

Protocolul cercularelor are, dar numai de aicea și de acolo fără rênd oare câte-va porunci au scris, și al bisericei numai pe niște hârtie are scris, i-se poruncesce sĕ facă.

125. **Sent-Andraș** și filia **Sent-Halma.** P. Mihail Radovici, n'are singelia, ci spune, că este la Hondol Vicareșu.

Protocol cer. n'are scris tot, ci numai oare-câte porunci, și al bisericei are.

126. **Deva.** Popa Simeon Savva, are sing.

Protoc. cer. are, dară nici din anul 1784 și 1785 nimica n'are scris, și biserici are.

127. **Saroș-Almaș** și filia **Kozolia.** Aici nu este preot.

128. **Cherjeți** și **Kauni-Bretelin.** P. Nicolau Popovici, are sing.

Fiind acum de curênd preoțit, n'are protocol, și i-se poruncesce sĕ facă.

129. **Keresztur-Arkia** și **Kerest.-Almaș.** P. Petru Mosor, are singelie.

Protoc. cir. are, dară nici după rênduială este scris, nici are deplin, și al bisericii are scris.

130. **Nagi-Barcia** și **Kis-Barcia.** P. Nicolae Popovici.

Proto. cir. numai de 1784 are scris, și al bisericei are, dară numai pe hârtie.

După sfêrșitul lucrării visitații canonicesci toți preoți sfătuindu-i-se li s'au poruncit ca toate protocoalele sĕ scrie, adecă a poruncilor noastre, și a botezaților, cununaților și a morților, lângă care și sfatul archipăstoresc primindu-l, ca sĕ-și poarte viața a sa cu toată cinste, și biserică sĕ păzească, și toate poruncile sĕ facă și de cele oprite fapte rele sĕ se păzească.

S'au dat în Deva, în 8 Iunie, 1787.

Gedeon Nichitici m. p.

Protopop *Petru Ștef* m. p., Uniad. *Cernovici* m. p., secretar.

În Dobra, a. 1787, 21/10 Iunie, 1787. În protopopiatul Dobri s'au luat înnainte lucrarea canonicească.

131. **Roscani** și **Michaești.** Prot. Ianos Nagi, are singelie, P. Andrei Mircea, are singelie.

Protocolul circular. n'are, și al bisericei pe vr'o trei foe au scris rĕu, i-s'au poruncit sĕ facă proto:

132. **Saliste** și **Panc.** P. Georgie Petruț.

Acesta fiind acum preoțit, încă n'au putut face protocoale.

133. **Felșu-Lapuș.** P. Georgie Popovici, are sing.

Protocolul circularelor și al bisericei n'are.

134. **Alșo-Lapoș.** P. Ioan Popovici, are singelie.

Protoc: cir. și al bisericei n'are.

135. **Cojești, Bastea-Holdea.** P. Ioan Dorpi, are singelie.

Protocolul cercularelor și al bisericii n'are.

136. **Tisa.** P. Ioan Furdui, are singelie.

Protocolul circularelor și al bisericei n'are.

137. **Teiu.** P. Georgie Lassu, are singelie.

Protocolul cercularelor și al bisericei n'are.

138. **Dobra, Abucea** și **Gura-Dobri.** P. Georgiu Ciutor, are sing. P. Iosif Nemeș, are singel.

Proto: cir. are numai oare câte, fiindcă protop. ne dândule toate, n'au putut scrie și al bisericii au.

139. **Făgețel** și **Strigonea.** P. Georgiu Jancovici.

Fiind de acum preoțit n'au făcut încă protocoale i-se poruncesce sĕ facă.

140. **Stăncești-Ohaba, Rădulești.** Popa Georgie Popovici din Gioagiu de sus este rênduit aicea au fost venit, și s'au dus.

141. **Lăpujneac.** P. Mafteiu Romanovici, are sing.

Au arĕtat protoc. circ. și numai pentru sĕrbători are . . scris și al bisericei n'are.

142. **Burznic.** P. Ioan Popovici este beteag.

143. **Săcămaș** n'are par. și slugesce cel din Burznic.

144. **Leșnic** și **Dumbravița.** P. Mihai Toma, are singelia.

Proto. circ. are, numai nu l'au scris de tot, și al bisericei n'are.

145. **Fintoag** și **Lasseu.** P. Petru Blidariu, are singel.

Fiind nou preoțit, pentru aceea n'au scris.

Arĕtând toți, că protop. nu le-au însciințat poruncile ca sĕ le scrie.

După aceasta fiind întrebați preoții cei mai însemnați pentru ce n'au scris protocoale cercularelor și a bisericii, au rĕspuns, că batĕr unele porunci le-ar fi arĕtat, dară sĕ le scrie nu le-au dat, pentru acea, spuind preoților, cumcă din Ilia li-se va rênduí un preot, dela care vor primí toate poruncile și așa se le scrie deplin, precum stau; și după aceea luându-le toate cerculare dela protopop, s'au îngăduit preoților a merge acasă cu sfatul nostru.

S'au dat precum mai sus.

Gedeon Nichitici m. p.
Cernovici m. p.,
secret.

Iosif Simzian m. p.,
protopop neunit ot Trestia.

În orașul Ilia, 11/22 Iunie, 1787, s'au luat înainte lucrarea visitații canonicești.

146. **Ilia.** P. Ioan Draia, are singelie.

Protocol are, dară nu l'au scris, pentru că protopopul nu le-au poruncit sĕ scrie, dar protocolul bisericei are.

147. **Bacifaleu** cu filia **Cuieș.** Georgiu Popoviciu are singelie.

N'are nici un protocol, după cum este poruncă.

148. **Gothata** și filia **Uleș.** P. Toader Ciorogariu, are singelie.

N'are nici un protocol, i-s'au poruncit ca sĕ facă.

149. **Gura-Sadului.** P. Ioan Jor, are singelie. P. Georgie Mercan, are singelie.

Are protocol, numai este nescris, și al bisericei n'are, i-se poruncesce sĕ facă.

150. **Chimpeni.** P. Iosif Olar.

N'are protocoale, i-s'au poruncit sĕ facă.

151. **Camerzenești, Boiu de sus, Coja.** P. Petru Popovici, are singelie.

În protocol numai sĕrbătorile au însemnat, dară alte n'au avut circulare, și al bisericei n'are.

152. **Boiu de jos** și **Certezu-Danulesci.** P. Constandin Pop, are singelie.

Protocoale n'are, i-se poruncesce sĕ facă amĕndouĕ.

153. **Runcșor** și **Vica.** P. Moise Ignat, are singelie.

Protocol nescris are, și bisericii n'are.

154. **Brădățel.**

155. **Godinesti.** P. Teodor Brete, are singelie.

Protocol are, dar nu l'au scris.

156. **Tătărești.** P. Iosif Popovici.

Fiind preot nou, nu l'au făcut încă deplin.

157. **Burjuc.** P. Georgie Băsca, are singelie.

Nimic n'are scris în protocol.

158. **Glod** cu **Gileș.** P. Nicolae Popovici, are sing.

Protocol are, dar nu e scris.

159. **Zam.** P. Constandin Popovici, are singelie.

Protocol n'au scris.

160. **Micănești-Pogănel.** P. Pascu Popovici are singelie.

Protocol n'are ca și alți preoți nici unul.

161. **Almașel** și filia **Pogănești.** Paroch nu este, dar cel dela Micănești slugesce.

162. **Cerbia.** } Și aici slujesce cel din Al-
163. **Almaș-Selistea.** } mășel.

După aceasta, fiind preoții aicea însemnați de rĕnd întrebați, pentru ce n'au scris în protocoale poruncile cele trimise dela noi întru aseměnarea preaînaltelor rĕndueli venite, au rĕspuns, cumcă protopopul Iacob din Roșcani la Soboare numai ce le-au cetit, dară de scris nimic nu le-au dis, fără cât poruncile de praznici, cei ce se sĕrbesc ne-au dat, și al bisericilor esemplarul pentru botezați și cununați și morți l'au prescris. Pentru aceea, fiindcă noi drept poruncă preaînaltă i-am fost poruncit mai de multe ori, adecă protopop Iacob ca sĕ poruncească preoți-

lor a scrie toate poruncile numite — dintru care trebuia cunoasce porunca Împĕratului și a noastră, și neavêndu-le scrise pentru îndreptare ar putea urma mare vătĕmare preabunei rĕndueli, și apoi cinului preoțesc, dară încă și aceasta vĕdĕnd noi, că numitul protopop aceste slușbi mai tare și pentru bătĕrnețele lui și boală, care are, n'au putut împliní, drept aceea pe mai bună ușurare bătĕrnețelor lui pe numitul protopop din diregĕtoria protopopească l'am pus jos, cu titulușul seu rĕmâind, și spre mai bună împlinirea poruncilor împĕrătesci, și împlinirea îndreptărilor noastre archieresci și a protopopiatului, pe cucernicul Iosif Nemeș, parochul Dobri în locul numitului protopop l'am numit V. protopop, și toată diregĕtoria protopopească I-am dat înaintea Protop. Dobri, ca se-o poarte, carele întru toate fără lene sĕ fie ascultătoriu, și s'au poruncit tuturor preoților ca dela numitul V. protopop Iosif sĕ scrie toate poruncile dela noi date... și celelalte de acum următoare, și oameni pentru țidule de cununie sĕ-i îndrepteze preoții la acest Vice-protopop, și Ei preoții sĕ fie ascultători intru toate. S'au dat precum mai sus.

Gedeon Nichitici m. p.
Cernovici m. p.,
secretar.

Iosif Simzian m. p.,
protopop neunit ot. Trestia.

În Hondol in 14/25 Iunie 1787 s'au început lucrarea visitații canonicesci.

164. **Hondol.** Protopop Ioan Popovici, are sing.

165. **Secheres-Baia.** P. Ioan Dudaș, are singelie.

Au amêndouĕ protocoale estras scrise.

166. **Certez.** P. Adam Crainic, are singelie.

Protocolul bisericei are, și al circularelor numai pănă la anno 1785 are scris, i s'a poruncit ca sĕ scrie.

167. **Toplița** și **Bohold.** P. Ioan Petrovici, are singelie.

Protocolul cir. are scris cu sĕvêrșitul 1786 și al bisericei are numai fără rênd scris.

168. **Nevoesfalva** și **Fizeș.** Aicia nu este preot și vacanția.

169. **Checichedaga** și **Stoianasa.** P. Ioan Popovici, are singelie.

Protocol cercularelor are pănă la 1786 și aicia numai predislovie praznici este scris, dară prazn. nu sunt, și al biserici n'are scris.

170. **Burianfalva.** Nu este paroch, și este vacanția.

171. **Maroș-Șoimoș.** Nu este preot, ci vacanția cu moartea preotului s'a făcut.

172. **Haro.** P. Georgie Moise.

Protoc. bisericii are, dară trebuesce îndreptat, și a circul. are 1787 dar: câteva întregi, câteva estract.

173. **Berecseu**, sau **Bêrsău.**

174. **Varmaga**, și **Nagi-Ag.** P. Grigorie Marco, n'are singelie, ci pacșoș.

Are protoc. biserici scris, și circularelor n'are.

175. **Ban-Pataca** și **Kemina**. P. Ioan Solomon, are singelie.

Protocolul circularelor are scris deplin și a bisericii are scris.

176. **Aran** sau **Uroiu** și **Carpiniș** sau **Gertianos**. P. Solomon Irinca.

Protocolul circularelor are scris pe toate, și a bisericii are.

177. **Nagi-Rapold**. P. Aron Popovici.

Protocolul circularelor are scris și a bisericii are.

178. **Kis-Rapold**. P. Constandin Popovici, are singelie.

Are protoc. bisericii, și a circularelor are scrise.

179. **Babolna**. P. Georgiu Sebeșan, are singelie.

Protocolul cercularelor are scris de tot, și a bisericii are.

180. **Folt** și **Filial Boi**. P. Michail Popovici, are singelie.

Protocolul circularelor are scris, și a bisericei are scris numai puțintel, fiind de curênd preoțit.

181. **Al-Giogi**. P. Stefan Stef, are singelie.

Protocolul circularelor are scris, și a bisericei numai pe vr'o trei foi are scris.

182. **Homorod**. P. Solomon Popovici, are singelie. Nicolau Popovici, are singelie.

Protocol. circularelor are scris, și a bisericii are scris dară nu după formulariu, i-s'au poruncit împlinirea.

183. **Bocainț**a. P. Teodor Filip, are sing.

Protocol. circula. are scris, și a bisericei așișderea.

184. **Bocai**. P. Petru Rus, are sing.

Protocol circularelor n'are, fiind de acum la parochie așeḑat, și a bisericii are numai pe hârtie slobodă.

185. **Bulbuc**.

186. **Niarmező**. P. Chirilă Popovici, are singelie.

Protocolul circul. are, și a bisericii.

187. **Bozeș**. P. Avram Caliman. Este beteag.

188. **Renget**. P. Lazar Stoica, are sin. P. Iosif Huț, are singel. și este supernumerar.

Protocol. circularelor are și a bisericii are scris, dară nu după formular.

189. **Mada**. P. Avram Crainic, are sing.

Protocolul circular. are pănă la 9 Maiu 1787 și a bisericii scris.

190. **Balșa**. P. Adam Savu, are singelie.

Protocolul circularelor are și a bisericii așișderea.

191. **Porcura** și **Boea**. P. Solomon Tobiaș, are singelie.

Protocolul circularelor numai pănă la 1786 are scris, și a bisericii are scris dară cu greșală.

192. **Kis-Almaș**. P. Ioan Nan, are singelie.

Protocolul circularelor pănă la 1786 are scris și a bisericii are.

193. **Poiana** și **Techereu.** P. Georgie Gavrilă, are singelie. P. Avram Stancu, are singelie. P. Ioan Avram, are singelie supernumerar.

Protocolul circularelor are, și a bisericii are.

194. **Nagi-Almaș.** P. Ioan Niculescu, are sing. Stefan Pop, are singelie.

Protocolul circularelor are și a bisericii așișderea.

195. **Kezep-Almaș,** și **Nadasdia.** P. Opriș Ioan, are singelie.

Protocolul circul. are, și a bisericii n'are.

196. **Cib** și **Glod.** P. Petru Popovici, are singelie, Teodor Olie, are singelie.

Protocolul circularelor are și a bisericii așișderea are.

197. **Cicmeu.** Nu este preot ci vacanția; fiindcă după poruncă la a: 1786 supt Nr. 144 protocolului chirotonit Ioan Avramovici supernumerar din Poiana nu s'au mutat încoace.

Supt lucrarea aceasta între protocoale circulariceşti s'au aflat unele deplin scrise, altele numai estractive au avut scris porunci, pentru aceea înaintea tuturor preoților și proto. locului s'au poruncit, ca de acum înainte toate poruncile așa să scrie, ca nici un cuvênt să rămâe dintrênse, așa și iscalitura în sfêrșitul poruncii cea episcopească să așeḍe, și proto. bisericii după formular să scrie; lângă care se poruncesce tuturor supernumerarilor, cari sunt rênduiți la parochii vacante să se mute până în 10 dile, almintrenea de fiesce-care parochie îi va urma, și

așa sfătuindu-se tutor preoți prot. Prea. D. Episcop spre buna ascultarea și supunerea poruncilor tuturor.

S'au dat precum mai sus.

Gedeon Nichitici m. p.

Ioan Popovici, P. Vicariș. *Cernovici* m. p., secretariu.

Protopopiatul Trestii s'au luat lucrarea aceasta în 27/16 Iuniu a. 1787 în visitație canonicească.

198. **Trestie.** Protop. Iosif Simziana, are singelie. P. Petru Simziana, are singelie.

Protocolul circularelor are deplin și a biserici așișderea.

199. **Herțegani.** P. Solomon Popovici. P. Dănilă Popovici, are întărirea.

Protocolul circularelor are cu sĕvĕrșitul Septembre 1786 scris, și a bisericii.

200. **Crăciunesti, Erminda** și **Pesterea.** P. Nicolae Munteanu, are singelie. P. Daniil Popovici, are sing.

Acest dintr'untăi n'are protocol, și al doilea au arĕtat cumcă la dascălul este.

201. **București.** P. Ioan Tiu, are singelie. P. Opre Petru, are singelie. P. Ioan Popovici.

Are protocol circular. până la 3 Dec. anul 1786 scris, și a bisericii are.

202. **Criștor** și **Zdrapțeni.** P. Daniil Popovici, are singelie. P. Gabor Nemeș, are singelie.

Protocolul circularelor are scris.

203. **Stanija.** P. Iosif Crăciun, are întărirea.

Protocolul circularelor n'are, fiind că nu scie scrie, lipsa este să meargă la o scoală.

204. **Burcesti.** P. Adam Popovici, are întărirea.

Protocolul circularelor are până Decembre anul 1786 numai jumătate are scris, și a bisericei n'are —

205. **Blăjeni.** P. Ioan Ciocan.

Protocolul celor porunci are cu sĕvêrșitul anului 1786, ear protocolul celor botezați și cununați, asemenea și celor morți n'are.

206. **Michăleni.** P. Michaiu Bucur, are singelie.

Protocolul circularelor are numai cu anul acesta scris, și a botezaților n'are, nici după formulariul scris.

207. **Valea Bradului.** Au murit preotul Ioan Popovici la 8 Febr. 1787.

208. **Brad.**

209. **Alșo-Luncoiu, Scroafa** și **Felșu-Luncoiu.** P. Solomon Cioclean, are singelie.

Protocolul circularelor are și a bisericii are scris.

210. **Baița, Kalimanești, Saliste** și **Căinel.** Popa Daniil Popovici are singelie.

Protocolul circularelor numai până la 1783 au scris, și a bisericilor are scrise după formulariul.

211. **Curechi.** P. Ioan Popovici, are singelie.

Protocolul circularelor n'are, ci este la scris, și a bisericii numai pe două foi.

212. **Suliget.** P. Petru Avram, are singelie.

Fiind el acum de curênd aicia pus, n'are deplin scris și a bisericii așișderea.

213. **Fornadia** și **Cainel.** P. Dumitru Crișan, are singelie.

Protocolul circualelor numai n'are deplin scris, și a bisericii numai pe vr'o două foie au scris.

214. **Vălișoara** și **Selistioara.** P. Adam Popovici, are singelie.

Protocolul circularelor numai până la anul 1783 are scris, și a bisericii n'are nici cât.

215. **Băresti** și **Luncșoară.** P. Teodor Popovici, are singelie.

Protocolul circularelor n'are nici cât, și a bisericii numai pe două foie are scris.

Fiindcă popa Nicola Muntean din Crăciunești, popa Adam Popovici din Vălișoara, P. Iosif Crăciun din Stanija, Popa Teodor Popovici din Bărești cu prilegiul visitații n'au avut protocoalele scrise; și batăr Preacucer. Protop. Iosif le ar fi poruncit să scrie, ei n'au sciut să arete pricina acestei leneviri, pentru aceea fiind dați sub judecata aicia strênsul sobor, carele luând în socoteală această neascultare au judecat acestor trei preoți pedeapsă trupească, adecă cu bețe, și lui Popa Nicolae Muntean în locul acestei pedepsi i-s'au dat canon 50 de mĕtanii, cu aceasta poruncă, ca până în două luni să-și scrie în protocol toate poruncile, și a bisericii protocol după formulariu să facă, almintrenea nearĕtând aceasta ascultare și lipsirea de parochie pe unii ca acestia va urma. Și altor s'au spus, care n'au avut deplin scrise

până în vremea aceasta poruncile sĕ le împlinească, că și dênșii vor trage pedeapsă, și așa tuturor în obște preste aceasta li-s'au poruncit, ca supt mare pedeapsă sĕ nu fie sloboḑi la birturi a umbla, ca și pentru aceasta încă mai mare și neștearsă pedeapsă vor avea. Lângă care li-s'au dat și sfatul archieresc, ca sĕ-și poarte cinstea a sa tot preotul după rênduială a sa și datoria preoțească totdeauna, împliní sĕ fie gata.

Gedeon Nichitici m. p.

Iosif Simzian, *Dimitru Cernovici* m. p.
prot. neunit ot Trestia.

Gabriil Neamț.
P. Cristior.

---

216. **Sisca** și **Brașov**. P. Solomon Popovici, are singelie.

Protocolul circularelor până la 3 Decembre 1786 are scris, și a bisericei n'are.

217. **Maroș-Bretea**. P. Nicola Stoianovici, are întărirea.

Protocolul circularelor numai puțintel are scris, dară a bisericii are.

218. **Boz** sau **Buzu** și **Cernavița**. P. Ioan Moise.

Protocolul circularelor are până la 1786 scris, și a botezaților are după formulariu.

În Cebea s'au luat înainte lucrarea visitații cei canonicești în 29/18 Iuniu, 1787.

219. **Brad**. P. Samuil Popovici are singelie. P. Daniil Popovici, are singelie.

Protocolul circularelor are dară numai până 1786 scris, și a botezaților nefiind bine scris, i-s'au poruncit sĕ-l facă bine.

220. **Țereței** și filia **Ruda**. P. Michai Gal, are singelie.

Protocolul circularelor până 5 Novembre 1785 are scris, și a bisericii n'are scris.

221. **Vaca** și **Potingani**. P. George Popovici, are sing.

Protocolul circularelor numai până 19 Noemb. 1785 are scris, dară a bisericii numai unde și unde l'au scris fără rênd.

222. **Juncu**. P. Ioan Michailă, are singelie.

Protocolul circularelor are scris, dară nu toate porunci, pentru că nu scie scrie, pentru acea și protocolul bisericii n'are.

223. **Tomnatec**. P. Ioan Mihuț, are singelie.

Protocolul circularelor n'are ḑicênd, că l'au dat la un diac, sĕ-l scrie, și diacul nu se află acum acasă, s'au poruncit protopopului cercetarea.

224. **Buljești**. P. Toader Jurj, are singel.

Protocolul cir. n'are, ḑicênd că l'au dat dascălului, ca sĕ-l scrie, și el încă n'au scris.

225. **Uibarești** și **Ribița**. P. Avram Mateiu, are singelie. Petru Budoș, are sin.

Proto. cir. numai până la 1786 au scris. Proto. cir. numai puțintel are scris, și a bisericii nu au scris.

226. **Ribiciora** și **Grohot**. P. Ianoș Roman, are singelie.

Protocoalele cir. n'are nici decât, și a bisericii n'are.

227. **Cebe** și **Caraciu.** P. Ioan Mariș, are sin. P. Michail Jurj, are singel.

Protoc. cir. are, și și celor botezați.

228. **Mestecan.** Teodor Lazarescu are întărirea.

Protoc. n'are, pentru că fiind numai acum aședat.

229. **Rișca.** P. Toma Oanca, are singelie.

Protoc. cir. n'are fiind numai de acum aședat.

230. **Bertin** și **Carast.** P. Petru Morar, are sin.

Protoc. cir. n'au produculuit, și a bisericii are, dară nu scris, i-se poruncesce ca sĕ-l facă.

231. **Tătăresti** și **Prihodesti.** Aicia slujesce Popa din Halmagiu din Eparchia Aradului, fiind de demult așa obicinuit.

232. **Kereș-Baia** și **Luncani.** P. Popa Lazar Forcaș are singelie.

Protoc. bis. are. Protoc. cir. pănă și sfêrșitul anului 1786 are scris.

233. **Furcsoara** și **Dialacuta.** P. Georgie Luncan din Brad era mai nainte acolo orênduit.

Nevrênd acesta dela Brad a vení aicia au slujit P. dela Baresti.

234. **Vorța** și **Domesti.** P. Nicolae Popovici, nou sfințit.

235. **Valea lungă** și **Sêrbi.** P. Vasile Șuciu.

236. **Ternava.** Nu este preot.

237. **Branisca.** Nu este preot.

238. **Dialu mare.** Michaiu Orșa.

Prot. cir. la 1786 14 Sept. are scris, și a bisericii nu este bun.

După lucrarea aceasta, fiindcă multe protocoale s'au aflat cu lipsa, pentru acea s'au poruncit tuturor preoților, ca cei ce n'au avut protocoale, sĕ le facă și sĕ le scrie, și ceia ce n'au scris toate poruncile, sĕ le împlinească cu scrierea, precum și al bisericii protoc. al avea, și după formular a-l scrie, lângă care și învĕțătura archipăstorească dela Preaosființitul primind și sfătuindu-se, ca sĕ se păzască de toate feliu fapte scandaloase, și în birturi sĕ nu umble, pentru că ceia ce ar călca poruncile, și nu vor împlini cele lipsite, vor căpĕta pedeapsa. S'au dat precum mai sus în Cebea.

Iosif Simzian, *Gedeon Nichitici* m. p.
prot. neunit ot. Trestia.

În protopopiatul Abrudului s'au luat înainte visitație canonicească în 21 Iunie, 1787.

239. **Abrud, Baia Cornea, Ver-Patac.** Protopopul Iosif Adamovici are singelie. P. Petru Simuț, are singelie. Petru Dib, are singelie.

Protocolul are circularele pănă 17 Decembre 1786 scris, și a bisericii are scris, dară protocol scris nou.

Protocolul circularelor n'are, și a bisericii numai pe o foaie are scris.

240. **Abrudfalva.** P. Nicolae Huț, are singelie.

Protocolul circularelor are toate poruncile afară de sărbători scrise și a bisericii are.

P. Genadie. Protocolul circularelor n'are nici decât, și a bisericii așișderea.

P. Ioan Moldovan. Proto. cir. n'are, dară a bisericii numai pe vro trei coale are scris.

241. **Cărpăniș.**

242. **Bucium cu satele lui.** P. Ioan Dobra, are singel.

Protoc. cir. are scris, și a botezaților are scris. P. Ioan Popovici cel tinĕr, are sin. Proto. cir. are și a bisericii are.

243. **N. Roșia.** P. Eremie Horcea, are singel.

Protoc. cir. n'are și a bisericii n'are.

244. **Topánfalva cu crăngurile sale.** P. Popa Mucia Petru. P. Ioan Popovici, are sing.

Protoc. cir. pănă 26 Aprile 1787 are circularelor.

Danilă Novață Protoc. botezaților n'are cum trebue.

P. Avram Sicoaie, are singilie. Protoc. cir. n'are scris și proto. bisericii are rĕu scris.

Avram Fordui. George Narița, supernumerar are sin.

Batern. Ioan Corcheș, are singelie, paroch este aicia.

Protoc. cir. cu ceialalți au arătat.

245. **Bistra.** P. George Gligor, are singilie. P. George Bistrai, are singilie.

Protoc. cir. n'au scris.

246. **Nagi-Aranioș.** P. Grigorie Coroi, nemestnic, are singelie.

Protoc. cir. are, dară nu este de tot scris, și a bisericii are.

P. Angel Dobrai, are singel. Protoc. cir. are, dară a bisericii n'are.

P. Ioan Man, au venit. Protoc. cir. n'are, și a bisericii nu este după rênduială.

P. Petru Burs, are singilie. Fiind de curênd preoțit, n'are protocol.

P. Georgie Man, au venit. Proto. cir. n'are, și a bisericii este numai pe două foi.

P. Ioan Precup, are singel. Protoc. cir. n'are, și a bisericii n'are.

P. Michail Popovici. Protoc. cir. n'are și a bisericii n'are.

247. **Kis-Aranioș** sau **Vidra.** P. Dumitru Kerde, are singel. P. Samuil Luch, n'au venit. Dimitrie Man, n'au venit, are sing.

P. Iacob Luch, n'au venit. P. Teodor Narață, are singelie. Fiind de curênd preoțit, n'are protocol.

Nici unul dintre aceștia nu sciu scrie, ci au dat la alții sĕ le scrie.

248. **Lupșa.** P. Petru Luca, n'au venit, și dic că este beteag. P. Ioan Nandra. P. Ioan Luca și P. Petru Luca betegi sunt. P. Constantin Baciu.

Protoc. cir. n'are deplin scris, și a botezaților nu este după rênduială.

249. **Muncel** și **Sortoș.** P. Ioan Morar, are sing.

Protoc. cir. n'are, și nici a scrie scie.

250. **Brăjesti.** P. Teodor Suciu, au murit.

Este vacanția.

251. **Ofenbaia** și **Ciora.** P. Zacharia Sabo, acum se află acolo așa, de care n'a fost mai nainte în conscrip. și n'au venit.

252. **După peatra.** P. David Pasc, are singelie. P. Vasilie David, are singelie.

253. **Felșu-Solciva.** P. George Macarie.

Nici protocol are, nici singelia au arătat.

254. **Alșo-Solciva.** P. Lup Crăciun, are singelie.

Protocolul circularelor are scris până 1785 Februarie și a bisericii n'are.

În Zlatna s'au luat înainte visitație canonicească în 24 Iunie, 1787.

255. **Zlatna.** P. Nicolae Popovici, are singelie.

Protocolul circularelor n'are, și a bisericei n'au avut.

P. Ioan Boncuț, are singelie.

Protocolul bisericii are.

P. Michail Truncesc are singelie, care este lângă biserica trêmpoierilor în Zalatna.

Protocolul circularelor n'are, dară a bisericii are.

P. Nicolae Troncesc, are singelie, ca ajutoriu.

Protocolul circularelor n'are, și a bisericii așișderea.

P. Apostol Simenic, are singelie.

Protocolul circularelor n'are și a bisericii așișderea.

256. **Petroșeni și Galați.** Popa Crăciun, are sing.

Fiind de curênd aședat aicia, n'are protocol.

Popa George Popovici, are singel.

Protocolul cir. și a bisericii n'are.

257. **Feneș.** P. Petru Chimpean, are singelie. P. Ionaș Popovici, prevaricant.

Protocolul circularelor n'are, și a bisericii așișderea.

258. **Ampoi-Presaca.** P. Teodor Rus.

Protocolul circularelor și a bisericii n'are.

După sfêrșitul lucrărei acesteia, fiind că s'au aflat, cumcă preoții mai sus numiți n'au scris protocoalele sale pentru poruncile cele date, și nici a bisericii, pentru aceea s'au poruncit în fața preacucer. protopop Iosif tuturor preoților, ca până în două luni să-și facă protocoalele sale, adecă poruncilor și protoc. botezaților, cununaților și morților. Almintrenea supt pedeapsă vor cădea, lângă care dându-le sfatul seu archieresc, ca să-și poarte viața a sa cu cinste, și să-și sfătuiască pe oameni, ca să-și supue capul seu supt toată ascultarea Preaînaltului Împărat, și celor ce s'au aședat puterilor, încă și aceasta sfătuindu-i, ca să-și îndrepteze oamenii spre toată dașdia cea Preaînaltă Împărătească, și așa făcênd ascultarea aceasta, dela Dumnedeu vor avea ajutoriu, dela noi blagoslovenia, și dela domni mila.

S'au dat precum mai sus.

Gedeon Nichitici m. p.

Iosif Adamovici m. p., protopop neunit. *Cernovici* m. p.

Popa *Petru Câmpeanu* din Feneș, nameznic.

Protopresbiteratul Bĕlgradului. S'au luat înainte lucrarea visitațiunei canonicesci în $\frac{7\ Iuliu}{26\ Iuniu}$ 1787 în M.-Igen.

259. **Mindsănt** și **Benedic.** Popa Ioan Caşu, are sing.
Protocolul circularelor n'are, și al bisericei are. Așa arată, cumcă mai multă hârtie n'au aflat, ca sĕ facă și protocolul circularilor.

260. **Poiana** și **Găureni.** Popa Samuel Popovici ne arată nici singelia, nici dalterie; pentru aceea se opresce de patrafir și aceasta s'au poruncit și protopopului, ca sĕ privegheze și sĕ poarte grije popa din Meties la parochia aceasta.
Protocolul cercularilor n'are pentru neajungerea hârtiilor, dară al bisericei are.

261. **Metiaș.** Popa Simion Bucur are singelie.
Protocolul cercularilor n'are, pentru pricina arătată mai sus și a bisericei are.

262. **Totfalău.** P. Ioan Popovici sau Țiban are singelie.
Protocolul circularilor n'are din pricinele numite și a bisericei are.

263. **Ampoița** sau **Ampoi.** Popa Zaharie German are întărire.
Protocolul circularilor n'are din pricina numită și a bisericei are.

264. **Șard.** Popa Petru Pecurariu are singelie, popa Petru Popovici supernumerariu are singelie.
Protocolul circularilor n'are din pricina numită și a bisericei are.

265. **M.-Igen.** Popa Ioan Dobou are singelie.
Protocolul circularilor n'are, pentru numita pricină și a bisericei are.

266. **Igen-Patac.** Popa Avram Toma.

267. **Țelna.** Popa Grigorie Popovici are sing.
Protocolul circularilor n'are precum și alți, ear al bisericei are.

268. **M.-Boros-Bocsard** și **Oláh-Boros-Bocsard.** Popa Isidor Popovici are singelie, popa Ioan Popovici ajutoriu părintelui seu.
Protocolul circularilor n'are precum și alți, dar al bisericei are.

269. **Kiraly-Pataca** și **Tibru.** Popa Simion Popovici are întărirea.
Protocolul circularilor n'are din acea pricină, dar al bisericei este.

270. **Cricău.** Popa Ciril Popovici are singelie.
Protocolul circularilor n'are, din arătata pricină și a bisericei are.

Avênd numiții preoți protocoalele bisericilor; circularilor earăși pentru aceea ne-avênd pentru că hârtie n'au putut căpăta sĕ cumpere, așa dară înaintea protopopului Mihail Devai s'au poruncit tuturor preoților, ca și protocolul circularilor sĕ-și facă cât de curênd. Lângă care și învĕțătură numiții preoți primind archipăstorească, ca sĕ-și poarte toți vieața a sa cu cinste și pe creștini sei se-i învețe întru bună lege și încă și sĕrbătorile cele poruncite sĕ le prăsnuiască, întru care totdeauna vor fi datori a slugí liturgia și în celelalte ḑile, așa sĕ urmeze, precum s'au poruncit prin circulariu. Și așa făgăduindu-se toți spre aceasta ascultarea cu blagoslovenià archierească s'au dus la parochiile sale. S'au dat precum mai sus.

Gedeon Nichitici m. p.

Mihail Devai m. p., protopopul reunit al Bĕlgradului.

Ioan Popoviciu m. p., parochul Boros-Bucerdei.

Cernovici m. p.

În Bèlgrad în 28 Iuniu 1787 s'au început lucrarea visitațiunei canonicesci.

271. **Belgrad oraș.** Protopopul Mihail Devai are singelie, popa Ioan Balint.

Protocolul circularilor are, dară nu deplin și a bisericei încă are. Are amêndoauă protocoale.

272. **Maierii Belgradului.** Popa Nicolae Ciață, nameznic are singelie. Popa Nicolae Georgevici are singelie.

Protocolul bisericei are, așa și a circularilor.

273. **Acmar.** Popa Toma Balasi are singelie și protocolul bisericei are, dară al circularilor n'au avut, i sĕ poruncesce facerea.

NB. Aci lipsesce o foaie; după care întrerumpere urmează continuarea:

.... tuturor domnilor posesorilor sei și așa s'au trimis la parochiile sale a merge. S'au dat în Belgrad, precum mai sus.

Protopopiatul Luncei. S'au luat lucrarea aceasta 22/11 August 1787 pentru visitația canonicească.

274. **Frauendorf** sive **Asszonyfalva.** Popa Ilie Popovici are singelie dela mine.

Protocolul și de circulare și de botezați au avut.

275. **Nagy-Selk** sive **Șaica mare.** Popa George Banciu are singelie dela mine.

Protocolul circularilor n'au avut, fără de toată porunca pentru aședarea sĕrbătorilor, eară protocolul celor botezați, cununați și al morților n'au avut.

276. **Șaica mică.** Popa Mihail Jenei are singelie dela mine.

Protocolul circularilor au avut până la sfêrșitul August 1786, ear protocolul botezaților, cununaților și morților are.

277. **Kaltwasser** sau **Hideg-Vis.** Popa Ioan Popovici are singelie dela episcopul Sofronie.

Protocolul circularilor dela anul 1783 încoace n'au scris, asemenea nici protocolul botezaților n'are.

278. **Borta** sive **Mihalifalva.** Popa Constantin Popovici are singelie dela episcopul Dionisie.

Protocolul circularilor dela anul 1783 încoace n'au scris; asemenea nici protocolul botezaților n'are.

279. **Egyerbek** s'au **Agârbici** filia **Șal** sau **Șola.** Popa Mihail Popovici are singelie dela mine.

Protocolul circularelor au avut fără de toată porunca, ear protocolul botezaților, cununaților și morților are.

280. **Harsag.** Popa Nestor Bonta are singelie dela episcopul Sofronie și dela Bif vicarășul.

Protocolul circularilor are și de cel al botezaților și cununaților și morților are însĕmnări între hârtii, dar la protocol nimic n'au fost așezat.

281. **S.-Sebesdorf.**

282. **Țapu** sive **Apesdorf.** Popa Ilie Deacă.

Protocolul circularilor are, dară într'ênsul s'au aflat până la anul 1783 poruncile scrise, și prin anul 1784 și 1785 nu s'au

aflat scris și dela anul 1786 toate s'au aflat. Asemenea și protocoalele despre botezați, cununați și celor morți n'are.

283. **Farkaș-Țelne** sau **Lupu**. Popa Vasile Micu are dalteria dela Dl episcop Sofronie și întărire dela Bif vicariu.

Protocolul circularilor până la anul 1785 are, ear de botezați, cununați și de morți n'au produculuit.

284. **S.-Cianad**. Popa Ioan Vintilă are singelie.

Protocolul circularilor au produculuit până la anul 1785; eară celor botezați și cununați are.

285. **Lunca**. Protopopul Ilie Popovici are sing.

Protocolul circularilor împreună și cel a botezaților, cununaților și celor îngropați are.

286. **Also-Bai** sau **Boz**. Popa Alecsandru Horban dalterie are dela Domnul episcop Sofronie și dela Bif vicarĕș.

Protocolul circularilor au produculuit, prin porunci împreună nu-s scrise, ear protocoale botezaților, cununaților și de morți are.

287. **Also-Bajom**. Popa Ioan Popovici are singelie dela Domnul episcop Dionisie.

Protocolul circularilor au produculuit; asemenea și celor botezați, dar într'ênsul nu-s scrise.

288. **Kracionfalva** sau **Crăciunel** filia **Grossprobst**. Popa Nicolae Ciovec are singelie dela episcopu Sofronie.

Protocolul circularilor au produculuit, dară nu-s scrise.

289. **Tatarlaka**. Popa Mihail Muntean n'are singelie.

Protocolul circularilor au produculuit, dară într'ênsul circulari dela anul 1785 nu sunt puși; asemenea și dela anu 1786 luna lui Noemvre pe urmă nici unu nu-s scrișì, asemenea și celor botezați nu-s după forma lor scrișì.

290. **Micasasa**. Popa Ioan Dumitru are singelie.

Protocolul circularilor au produculuit întru hârtiile însemnate, asemenea și celor botezați, cununați și cei morți.

291. **Balastelke** sau **Blasiu de sus**. Popa Vasile Crăciun are singelie dela Domnu Dionisie.

Protocolul circularilor au avut, ear celor botezați, cununați și morți nu după formulariu scris.

292. **Kestler** sau **Tartlar**. Popa Stan Neagu are singelie dela Dnu episcop Dionisie.

Protocolul circularilor n'au produculuit, spunênd cumcă szolgăbirău Komaromi Pista ar fi de dênsu luat. Eară protocolu botezaților, au produculuit, pentru care era scris latinesce, care s'au rupt și s'au poruncit după formulariul lor prin protopopul dat sĕ scrie.

293. **Haranglav**. Preotul de aicia n'au venit și după cum înaintea soborului au arătat protopopul de aicia și toți au adeverit satul acesta foarte departe dela protopopiatul acesta și mai aproape către protopopiatul Mediașului este.

294. **Copșa ungurească** sau **Kis-Kopșa** filia **Boramlaka** sau **Wormlok**. Popa Ioan Balas are singelie dela episcopu Dionisie.

Protocolul circularilor au produculuit cum se cuvine, ear la protocolu botezaților s'a aflat greșală.

După aceasta tuturor preoților s'au făcut și de astă dată învățătură cum să împlinească slujbele și datoriile sale și protocoalele, care n'au avut întrênsele toate circularile scrise, ca să le scrie după rênd, cum s'au dela noi dat, dela protopopul primească și să le scrie asemenea și care n'au avut protocol de cei botezați, să-l facă cât de grabă și într'ênsul după datul formulariu prin protopopul să scrie. Pentru mai bună adeverință aici s'au însemnat. Ḍiua luna și anul în sus puși.

Gedeon Nichitici m. p.

Mihail Popovici m. p.,
protopopu Luncei.

Protopopiatul Lodromanului. La satul Forro întra 13-lea ḍiua, lunei și anul cum s'au făcut în privilegul visitațiunei canonicesci de preoții cei ce urmează aceasta cercetare.

295. **Sent-Iacob**, filia **Ațintișî**. Popa Ioan Roman, are singelie dela episcopul Dionisie.

Protocolul circularilor n'au produculuit despricinuindu-se, cumcă protopopul Stefan ar fi luat cu sine, eară cel al botezaților n'au produculuit.

296. **Mikașlaka** filia **Apahida, Gomboș** și **Kis-Ana**. Popa Marcu Ciugăzel are singelie dela Domnul Dionisie episcop.

Protocolul circularilor au produculuit

până la 7 Septemvre a. 1785, ear protocolul celor botezați n'au avut.

297. **Forro.** Popa Mihail Popovici, are singelie dela D. episcop Dionisie.

Protocolul circularilor au produculuit, întru care era scris până la a. 1786, care umplêndu-se locul mai mult pusĕ n'au fost, pentru aceea de acea vreme următoare porunci în altul au scris, asemenea și protocolul despre botezați i s'au făcut și arătat.

298. **Harri** sau **Heria.** Popa Nicolae Man, are singelie dela D. Sofronie episcop.

Protocolul circularilor au produculuit și până la a. 1785 luna lui Septemvre sunt toate scrise; asemenea fiind cei botezați, cununați are însĕmnați pe o hârtie.

299. **Gapod** filia **Copand.** Popa Ioachim Joniță, are dalteria dela episcopul Sofronie și dela Biv vicariuș întărire.

Protocolul circularilor au produculuit și precum la ceilalți așa și la dênsul s'au aflat. Asemenea fiind cei botezați, cununați are însemnați.

300. **Herep.**

301. **Sâmbenedik**, filia **Medves.**

302. **Ciongva.** Popa Eftimie Moldovan, are dalteria dela D. Sofronie episcop și dela Biv vicariuș întărire.

Protocolul circularilor au produculuit și până la anul 1785 luna lui Septemvre sunt toate scrise. Asemenea fiind cei botezați, cununați are însemnați pe o hârtie.

303. **Ola-Silvás.** Popa George Majer, are singelie dela reposatul episcop Dionisie.

Protocolul circularilor au produculuit până la a. 1785, 20 Februarie, ear celor botezați, n'au produculuit, că n'are.

304. **Batiz-haza** sau **Botez.** Popa Gligorie German, are dalteria dela D. episcop Sofronie, și dela Biv vicariuș întărire.

Protocolul circularilor au produculuit dto. dto. dto.

305. **Ispalaka,** filia **Vlad-haza** f. **Ozd, Bikis** sau **Bag.** Popa are singelie dela mine.

Protocolul circularilor produculuit dto. dto. dto.

306. **Kiukiuvar** sau **Cetate de baltă,** f. **Șovanfalva** sau **Șofalva.** Popa Mihail Căpacianu, are singelie dela mine.

Protocol nu are nici unul fiind nu demult preoțit și așeḍat.

307. **Lodroman.** Protopopu Ioan Ioachim n'au produculuit singelie.

308. **Adamos.**

309. **Borzas** sau **Bozias.**

310. **Betlen** sau **S. Miklos.** Popa Ioan Moldovan, are singelie dela D. Dionisie.

Protocolul circularilor au produculuit, dar nimica într'ênsul scris.

311. **Also-Kapolna** și f. **Sidoc.** Popa Simion Popovici, are singelie dela D. Dionisie episcop.

Protocolul au produculuit, dară nimic într'ênsul scris.

312. **Fejzes** și **Vezes.** P. Nicolae Zagrav.

Protocolul au produculuit, dară n'au într'ênsul scris.

După aceasta tuturor preoților s'au făcut și dată învețătura, cum sĕ împlinească slujbele și datoriile sale și protocoalele, care n'au avut într'ênsele toate circularile scrise, ca sĕ le scrie după rêndul, cum s'au dela noi dat prin namesnic dela protopopu a Luncei . . . . . și sĕ le scrie asemenea și care n'au avut protocol de cei botezați sĕ-l facă cât de grabă și într'ênsul după datul formulariu prin protopop sĕ scrie.

Pentru mai buna adeverință aici s'au însemnat ḍiua, luna, și anul însus pus.

Popa *Michail Popovici* m. p.,
namesnic din Forro.

Protopopiatul Ungri la 16 August a. 1787 s'au luat lucrarea aceasta în visitația canonicească și fiind preoți înainte chemați și adunați, protocoalele sale, care au produculuit într'ênși nici cei botezați nici poruncile n'au fost scrise, așa li s'au . . . . eară de isnov formulariu arătat și poruncit, cum trebue sĕ facă.

Pe lângă aceasta și învețătura archierească li s'au făcut. Ioan protopopul Ungri.

Protopopiatul Egersegului la 31/19 August a. 1787 s'au luat lucrarea aceasta în visitație canonicească și fiind toti preoți afară de Gavril Popovici dela Kis-Ikland, Gligorie Hațegan, P. Gligorie Popovici dela Șoașa adunați au produculuit uni din tr'ênși protocoalele ear uni . . . . . .
. . . . . .
(fiind foaia ruptă nu se pot cetí trei rênduri ce urmează).

Opt sĕptămâni, precum la protocolu poruncilor toate poruncile după rêndul, precum s'au trimis, așa și la protocolu celor botezați, cununați și morți toate întêmplările fețelor sĕ . . scrise, altmintrelea, care nu va vrea sĕ ție fără de iertăciune și pedeapsă i va urma.

Ioan Popovici m. p.,
protopopul neunit al Egersegului.

Ioan O . . m. p.,
protopop.

Protopopiatul Idiciului la a. 1787 s'au luat lucrarea aceasta în visitație canonicească.

313. **Ider-Pataka,** filie **Holt-Maros** și **Felső-Ider.** Protopopul Mihail Popovici are singelie.

Protocolul celor botezați are, dară protocoalele n'au produculuit, nici are.

314. **Topliță.** P. Teodosie Iacob n'au venit, că este foarte bolnav și bĕtrân, că nu mai poate slují.

315. **Mesterháza.**

316. **Deda** filia **Maros-Kivert** sau **Cuesd,** filia **Also** și **Felso-File.** P. Ioan Popovici, are singelie, p. Alecsie Popovici dt.

Protocolul circularilor n'au produculuit, eară a celor botezați au produculuit, dară n'au fost scris după formulariu.

317. **Polăți** f. **Rastosnia.** Sate acestia sau găsit preoți, ear la Cuesd și File preotul au fugit la Moldova și în locul lui . . . sub Nr. 291 este întărit.

318. **M . . . haza.** P. Popovici.

Protocolul circularilor n'au produculuit asemenea nici al morților și cununaților au avut.

(După o întrerupere de mai multe foi în manuscris urmează):

319. **Vălcan.** P. Mihail Barbu, au adus amêndouĕ și cel de circulare s'au aflat bun, eară celalalt nu; pentru acea i s'a poruncit în 20 de ḑile a cumpăra alt protocol și în 3 părți după formulariu al deschiliní cu însemnările lucrurilor.

320. **Gimbav.** P. Bucur Drăgici, au adus amêndouĕ protocoalele și cel de circulare este bun, eară celalalt după formular sĕ-l facă, nefiind botezații și cununații bine scriși.

321. **Cârstian.** P. Bucur Stoica, au adus amêndouĕ protocoalele și nu s'au aflat nici unul bun, pentru care 20 de ḑile pentru îndreptarea lor i s'au pus.

A 2-a ḑi adecă la 8 Iunie 1788 s'au luat acestea mai jos numiți dintr'acelaș protopopiat înainte.

322. **Crisbav** și f. **Ujfalău.** P. Ioan Veres, au dus un protocol de circulare și s'au aflat bun; eară pentru cel de botezați i s'au pus vadea de a 10 ḑi acestia sĕ-l aducă.

323. **Risnov.** P. Stoica Popovici și P. Oancea Balka, au adus amêndouĕ protocoalele și s'au aflat cel de circulare bun, eară celalalt nu după formulariu, pentru a căruia direptare 20 ḑile i s'au pus.

324. **Tohan.** P. Dunitru Cârstia, au adus amêndouĕ protocoalele și cel de circulare s'au aflat bun, iară celalalt s'au rupt și 20 de ḑile spre îndreptarea aceluia i s'au pus.

325. **Zernesci.** P. Radul Smĕdul și Ioan Dan, Stan Crăciun și Ioan Mănuilĕ, și-au adus toate protocoalele.

326. **Bran, Sohodol.** P. Bucur Puscașiu.
(cornul foaei fiind rupt nu se mai poate ceti).

327. **Bran, Poarta.** P. Dumitru Tătulea, au adus protocolul cel de circulare și dela a. 1785 ne aflându-se nimica înprotocăluit i s'au poruncit din Brașov sĕ nu iasă pănă nu-l va gătì.

328. **Șimon.** P. Ioan Vartolomei, au adus protocolul cel de circulare și s'au aflat bun.

329. **Lungocesti.** P. Stan Lăptici, au adus înainte rĕspuns, cum că de frica turcilor puind protocoalele într'un loc ascuns s'au prăpădit în apă. Eară făgăduesce, că altele va face.

330. **Cheia.** P. Stoica Manole, au adus protocolul cel de circulare și s'au aflat bun.

331. **Moeciu de sus.** P. Vladu Ciurea, au adus asemenea cel de circulare bun.

332. **Fundata.** P. Constantin Têrgovișteanu, au adus protocolul de circulare și s'au aflat bun.

333. **Șirnea.** P. Vladu Ceposu.

334. **Peșterea.** P. Stan Tipeiu, amêndoi au rĕspuns, că ar fi pus protocoalele de frica turcilor într'un loc și s'au furat.

(După un defect la foae urmează pe următoarea pagină a se ceti:)

Și cercetarea protocoalelor din protopopiatul Brașovului cu aceasta s'au sĕvêrșit la anul, locul și ḑiua mai sus arătată.

Gedeon Nichitici m. p.

George Radovici m. p.,
protopop ot Brașov.

Ioan Popovici m. p.,
protopop ot Corbi.

I. Predetici m. p.

Continuația cercetărei protocoalelor a preoților din protopopiatul Făgărașului la Perșani 1788 Iunie 15.

335. Protopop Stan Mundran, au adus protocolul circulariulumului și s'au aflat dela a. 1786 Novembrie pe 1786 numai o poruncă, pe 1787 una, pe 1788 două, ear celelalte nu; așa i s'a pus 20 de ḑile sĕ-l gătească, asemenea și cel de botezați n'au fost bun și pe aceeași vadea i s'au poruncit a-l direge.

336. **Uj-Șinca.** P. Manuil Buzdugan, p. George Debu, au adus amêndouĕ, dară nu bune.

337. **Holbav.** P. Ioan Popovici, acesta nici n'au adus, ḑice că n'au fost de nici o treabă.

338. **Poiana Mărului.** P. Stoica Enescul, și popa Petru Stoenescul, au adus circulariul, și s'au aflat dela a. 1785 nici o poruncă scrisă; pentru care 20 de ḑile i s'au pus, eară a botezaților s'a aflat bine.

339. **Grid** și f. **Veneția de sus.** P. Mateiu Popovici, Radu Moga și Bucur Popovici, s'au aflat aicea supernumerarius fiind că tatăl seu s'a sănătoșat, și se declărăluesce a putea slujì; pentru aceea fiul seu numai airea la vr'un loc se va transferuluì, au adus protocolul circularelor și s'au aflat dela 1785 numai una pe 1786, una pe 1787 și trei pe 1788 porunci într'ênsa scrise, asemenea cel de botezați, dară n'au fost după formulariu, pentru aceea 20 ḑile vadea i s'au pus sĕ le direagă.

340. **Comana de jos.** P. Mihail Greavu, fiindcă acum de curênd s'au transferuluit dela Lisa aici n'au adus nici un protocol, dar au făgăduit cât mai în grabă a le face.

341. **Cuciulata** și fil. **Lupșa.** P. Manuil Strêmbul, au adus protocolul de circulare pănă la 25 Fe-

bruarie 1785, eară pe ceialalți ani nimica, nici de botez; pentru aceea 20 ḑile i s'au pus.

342. **Comana de sus.** P. Ioan Popovici, n'au adus nimic, pentru aceea i s'au pus 20 de ḑile sĕ le gătească, dacă nu se va aduce la Sibiiu.

343. **Veneția de jos.** P. Ionaș Comănici.

344. **Părău** și fil. **Șarkani.** P. Iacob Buta, au adus protocolu circularelor și s'au aflat dela 1785, pe 1786 una, pe 1788 douĕ porunci într'ênsul, de botez nimica; pentru aceea 20 ḑile i s'au pus.

345. **Fântâna rece** și fil. **Hogiz** și **Ungra.** P. Stan Buta.

NB. S'au aflat împotrivitoriu poruncilor; pentru aceea s'au rênduit prin o cătană și un preot la Făgăraș pe mâne sĕ fie adus.

346. **Bogata** și fil. **Dobca, Merchiaș.** P. Toader Boian, ... cel circularilor cu sfêrșitul Iulie 1785 părăsit, ear de botezați nimic, i s'a pus 20 ḑile sĕ le gătească.

347. **Matesfălău** și fil. **Racoș de jos** și **Jombor.** P. Bucur Șerban. Cel de circulare cu sfêrșitul Octomvre 1785 părăsit, de botez nimic, 20 ḑile sĕ le direagă.

348. **Chiralhalma.** P. Ioan Popovici, au adus de circulare, care de nimica, mai ales ca dela 1783 în luna lui Genuar l'au părăsit și mai n'au mai scris, pentru care întrebându-l fost'au în visitația trecută aicea de față și pentru ce n'au făcut, sau că au fost, dară n'au putut urma, eac' așa de una și alta. Eară cel de botezați iproci nu-i bun. Pentru aceea 20 de ḑile i s'au pus.

Eodem dato s'au isprăvit cercetarea protocoalelor la Perșani și la toți cei ce n'au avut protocoalele lor, după cum sĕ cuvine, li s'au spus, ca până la 20 de ḑile sĕ le gătească, că altmintrelea după relația protopopului locului ceia ce nu va urma, vor fi aduși la Sibiiu și acolo vor fi siliți ale isprăvi.

Și s'au dat învĕțătură, cum trebue sĕ scrie protocoalele după formulariu și cum sĕ facă estract dintr'ênsul sĕ dea la Înaltul oficiolat pentru cei botezați, cununați, rĕposați, iproci, și al ..... li s'au dat învĕțătură și în adins li s'au poruncit, ca atât datoria sa preoțească s'o păzească și slujbele lui Dumneḑeu sĕ le împlinească, cât și pe oamenii lor mai ales în vremea de acum sĕ-i sfătuiască și sĕ-i îndemne spre împlinirea poruncilor slăvitei table spre însuși a lor bine și folos, cât și ei preoții întru toate pildă și oglindă sĕ fie spre împlinirea acestora. Și așa încheindu-se protocolu ne-am iscălit.

Gedeon Nichitici m. p.

Bucur Florea m. p.,
protopop.

Steph. P. Fagarași, Hanus Fagarasiens.
Fagaras: civ. cisalutani supr. jud. trium op. a ord. com. societ.

I. Predetici m. p.

Continuația cercetărei protocoalelor preoților din protopopiatul Făgărașului, la Făgăraș 1787, Iunie 16.

349. **Făgăraș.** Protopop Bucur Popovici și popa George Petrașco, au adus amĕndouĕ protocoalele și s'au aflat bune.

350. **Bethlehem** și **Dridif.** P. Ioan Bêrsan și celalalt eară Ioan Bêrsan, au adus protocoalele circularilor și dela a. 1785 nu s'au aflat nimica împro-

tocăluit; asemenea și cel de formulariu au adus și nu s'au aflat după formulariu; pentru aceea, i s'au pus 20 de ḍile, să le direagă, că altmintrilea va fi adus la Sibiiu și acolo le va direge.

351. **Galați** și fil. **Felmer**. P. Ioan Popovici, au adus protocolul circularilor, care dela 1. Maiu 1786 nu s'au aflat nimica împrotocăluit, și cel de botezați s'au aflat de nimic bun. Pentru aceea 20 ḍile i s'au pus.

352. **Șona** și fil. **Halmaci** și **Cobor**. P. Ioan Șolea și popa Mihail Raita, au adus circular iproc., care asemenea dela 1785 luna lui Octomvre nimic nu continesce; așișderea cel de botezați au adus; eară pentru cel de sus s'au pus 20 de ḍile să-l direagă.

353. **Cohalm** și fil. **Homrod**. P. Ioan Popovici, au adus cel de circulare bun, eară cel de botezați fiind numai de 2 luni el așeḍat acolo, au dat să-l scrie și este nădejde că se va gătí.

354. **Olah-Ticus** și fil. **Sas-Ticus**, P. George Foarkas, au adus cel de circulare, și dela 1784 nimic s'au aflat, ear cel de botezați chiar de nimic fiind numai pe o coală de hârtie oareși ceva scris 20 ḍile i s'au pus să le direagă.

355. **Dăișoara** sau **Logodar** cu filiarile sale. P. George Foarkas și Stan Mihailă, au adus amêndouĕ, dar nici unul bun, și i s'au pus 20 ḍile să le gătească.

356. **Valendorf** cu filialurile sale. P. Nicodin Popovici și Samuil Popovici, au adus amêndouĕ și nu-s bune, asemenea 20 ḍile i să pun.

357. **Alsó-Szombatfalva**. P. Stânila Cârge, au adus cel de circulare și s'au aflat asemenea părăsit dela 1785; ear de botezați nimica; pentru aceea vadea numită i s'au pus.

358. **Luța**. P. Ioan Răduț, au adus cel de circulare și s'au aflat părăsit dela 1783; ear de botezați asemenea n'au avut nimic. Asemenea vadea i s'au pus.

359. **Breaza**. P. Moisa Labo, n'au venit, ear astăḍi la 19 a venit la Avrig și ne avênd protocolul nimica la 1780 s'au canonit deloc cu 100 metanii și vadea de 20 ḍile i s'au pus, ca să gătească; ear de botezați n'are.

360. **Iași**. P. Ioan Bucur, n'au venit. Neviind acesta nici acolo nici aicea la Avrig, s'au hotărît ca să fie canonit cu arest de 3 ḍile la pâne și apă la protopopu loculuí; eară de n'ar urma după porunca protopopului, atuncia D. fibirău are comisie să-l strîngă la aceasta, și după aceea pentru protocoale ca și cu alți să se urmeze.

361. **Voivodenii mari**. P. Ioan Bica.

Protocolul de comisie au părăsit cu sfêrșitul Octomvrie 1785, ear cel de botezați nu după formulariu, și vadea i s'au pus.

362. **Felső-Szombatfalva**. P. Mateiu Petru și Mateiu Cojocariu și Mateiu Ciuta și Mateiu Vlăda.

Cel de comisii s'au aflat părăsit cu începutul Septemvrie 1785, ear cel de botezați nimic. Vadea numită i s'au pus.

363. **Dragoș**. P. Ioan Stroia, cu Novembrie 1785 părăsesce protocolul cel de comisie, ear cel de botezați nimic.

364. **Felsö-Vistea**. P. Adam Vâlca și Moise Vêrtoși.

Cel de comisie cu Novembrie 1785 părăsit, ear de botezați nimic, 20 ḍile i s'au pus.

365. **Ucia de sus.** P. Algia Voilă și Coman Vlad.

Cel de comisie să părăsesce dela 1784, ear de botezați este binișor, numai de aici înainte mai vine să-l facă.

366. **Opria Cârțișoara.** P. Mateiu Răduleț și **Stregia Cârțișoara.** P. Ioan Baciu.

Au adus amêndoi un protocol de comisie, care cu sfêrșitul 1786, 12 Genuarie să părăsesce, ear de botezați nimic, vadea li s'au pus.

367. **Lisa.** P. Samuil Greavu.

Popa acesta au venit la Avrig, și fiind nu demult dela unație întors n'au avut protocoalele; pentru aceea cu vadea i s'au poruncit să le facă, și apoi protopopul relație să ne facă.

368. **Scorei.** P. Ionaș Streja.

Au adus protocolu de comisie, care cu 1785 luna lui Noemvrie părăsesce, ear de botez are bine, celalalt să-l gătească.

Asemenea și a 2-a di la Avrig să continăluește.

369. **Sărata.** P. Gavril Corfariu.

Are protocolul de comisie, care protopopul mărturisesce. Eară cel de botez i s'au poruncit la Sibiiu peste 10 dile să-l aducă, dimpreună și cel de comisii.

370. **Felsö-Porumbac.** P. Mateiu Strava și P. Spiridon Cismaș.

Au adus protocolul comisiunilor cu sfêrșitul lui Novembrie 1785 părăsit; ear de botez nimic, în 20 dile să fie.

371. **Alsó-Porumbac.** P. Ioan Marcu și Alecsandru Vâlc.

Au adus cel de comisie, cu 9 Novembrie 1785 părăsit, ear de botez nimica n'au avut, pentru care mai nainte de 2 an avênd poruncă și neurmând s'au pedepsit cu 50 de metanii și 20 dile i s'au pus.

372. **Avrig.** P. Toma Maxim, popa Stanciu Popovici, popa Nicolae Maxim.

Au adus cel de comisie cu 1784 părăsit și mântuindu-se unul pe altul s'au aflat că popa Nicolae și popa Toma Maxim n'ar fi lucrat după cum să cuvine, pentru care cu 25 metanii pedepsindu-se s'au învețat de acum înainte după formulariu să urmeze și protocolul numit în 20 dile să-l gătească.

373. **Felsö-Șebeș.** P. Nițu Gărtonia și popa Nicolae Tota și popa Boboca.

N'au adus comisiilor protocol spuind, că n'au avut cine să-i scrie; ear de botezați au adus, însă nu după formulariu, ci spuind protopopul că nu sciu scrie li s'a pus 30 de dile.

374. **Alsó-Șebeș.** P. Angel Cioca și popa Mihail Tota.

Au adus ceva hârtie însemnată cu comisie, părăsit la anul 1785 spuind, că mai nainte când au fost sub protopopul Mohului nu i au învețat cum să facă până au venit subt acesta.

375. **Porcești.** P. Ioan Popovici și Vasile Degel și Ioan Opătă.

Au adus cel de comisie gol, spuind că dascălul s'au apucat și n'au scris nimic,

precum și protopopul mărturisesce; eară li s'au pus 30 de ḑile sĕ gătească și la Sibiiu sĕ-l aducă. Însĕ de botezați au avut bun.

Și așa sfêrșindu-se cercetarea protocoalelor în protopopiatul Corbilor în ḑiua de astădi 19 Iunie 1788 la Avrig învĕțătură despre toate cum trebue sĕ urmeze ca și la însemnarea, ce sa făcut la Perșani li s'au dat și protocolul cu iscălitura noastră sĕ întărească.

Gedeon Nichitici m. p.

Popovici m. p., protopop.

Steph. P. Fagarasi, Cottus Fogis, civ. cisalutani . . .

Ioan Predetici m. p.

Continuația protocolului a cercetării protocoalelor preoților neuniți în protopopiatul Sibiiului la Moh în 20 Iunie 1788.

376. **Sibiiu.** Preotul grecilor Nicefor.

Maierilor. P. Ilie Popovici, Danil Marcu, Bucur Bobeș.

Protocolul comisilor au adus în care porunci până la 1786, 19 Decemvrie s'au aflat împrotocoluite, ear de atuncia încoace afară de una tipărită n'au; asemenea de cei botezați, ear nu după formulariu au avut; pentru a cărora gătire 30 de ḑile li s'au pus.

377. **Moh.** Protopop Ioachim Simion, popa Daniil Brana.

A arătat protocolul comisilor, care cu sfêrșitul 1785 părăsesce; eară cel de botezați este bun.

378. **Bungard.**

379. **Poplaca.** P. Radu Neagu, Neagu Vlad, Radu Popovici.

N'au producăluit protocolul circularilor, care peste 8 ḑile la Sibiiu sĕ aducă, asemenea și cel de botezați n'au fost după rênduială, pentru care asemenea pe aceea vade are sĕ-l direagă.

380. **Gurareu.** P. Stefan Arsenie, Constantin Arsenie, Ioan Damian.

381. **Reșinari.** Protopop Coman Bărsan, popa Isaia Măță, popa Iacov Israil, popa Iacov Știaja, popa Sava Popovici, popa Ioan Popovici.

Au adus protocolul de comisii, în care pe anul 1787 numai o poruncă s'au aflat, ḑicênd că protopopul mai multe nu le-au dat; eară pe anul acesta toate sĕ află; asemenea cel de botezați au adus și s'au aflat bun.

382. **Sadu.** P. Sava Popovici, Opria Popovici, Ioan Popovici.

N'au adus nici unul bun și de circulare chiar nimica; pentru care i s'au pus 30 de ḑile sĕ le direagă și la Sibiiu sĕ le aducă.

383. **Tălmăcel.** P. Constantin Popovici, Simion Socor, Mihail Popovici.

Comisiilor protocol n'au adus, ḑicênd că n'are; eară în 20 ḑile la Sibiiu sĕ-l aducă; eară cel de botezați s'au aflat bun.

384. **Boița.** P. Banciu Popovici, Constantin Cătană, Marcu Ariton.

Cel de botezați s'au aflat foarte bun, ear cel de comisii ne avênd în 30 ḑile au la Sibiiu al aduce.

Observațiuni finale.

După ce cu numĕrul de aștădi al ḑiarului nostru s'a terminat publicarea manuscrisului, cât s'a conservat până astădi despre visitațiunea canonică întreprinsă de episcopul Gedeon Nichitici în eparchia Transilvaniei, aflăm de trebuință la încheere a face unele observațiuni asupra cuprinsului acestui manuscris, după impresiunile generale, ce ne-a rĕmas în urma cetirei prime a lui.

Visitațiunea prin episcopul Gedeon Nichitici s'a început, încât se poate vedé din notițele cuprinse în manuscris, la 19 Maiu 1787 și s'a finit la 20 Iuniu 1788.

Visitațiunea se vede, că s'a întreprins după un plan general, căci începe dela Sibiiu spre Vest până în comitatul Huniădoarei, de aicea percurge centrul Transilvaniei până la Mures-Oșorheiu și părțile Reghinului, comitatele Tĕrnavei, Brașov, Făgăraș, de unde venind spre Sibiiu a terminat cu protopresbiteratul Mohului i. e. al Sibiiului.

Fiind că din manuscript lipsesc notițele despre visitațiunea canonică în părțile nordice ale Transilvaniei ar putea cineva crede, că în acele părți n'ar fi intreprins visitațiunea. Aceasta presupunere însĕ față de planul general al visitațiunii, nu poate sta. In contra asestei presupuneri vorbesce și împregiurarea, că între timpul, când s'a aflat episcopul visitând în părțile Reghinului (veḑi protopresbiteratul Idiciului în Septembre 1787) și între timpul, când îl aflăm visitând în părțile Brașovului și Făgărașului (Iuniu 1788) este un timp, care numai cu o visitațiune în părțile nordice (Cluș-Solnoc) etc. ni-l putem cugeta ca umplut.

Încât pentru protopresbiteratul Brașovului și comunele din secuime, deși încă lipsesc notițe în manuscris despre visitarea lor, totuși afară de argumentele de mai sus mai vorbesce mai cu mare siguranță pentru visitațiunea lor și împregiurarea, că este evidentă lipsa foilor în manuscris în locul, unde au ajuns a fi visitate. Tradiția și notițe în condicele bisericilor încă ne pot da lămuriri în privința aceasta.

Preste tot visitațiunea se vede a se fi făcut cu multă rigoare și perseverență. Preoții, de cari erau mai mulți, ca astădi erau pedepsiți cu metanii, închisoare și cu bețe.

Unii aveau așa puține cunoscințe, încât nu puteau scrie. Nu numai preoți dară și protopresbiteri, pentru dovedita lor încapacitate sĕ delăturau din oficiu fără multă procedură. În casurile de renitență organele politice stau la dispositie episcopului.

Deși stilul și limba în manuscris nu se poate ḑice dintre cele mai rele, dară, că de sêrbi s'au scris, este destul de evident. Mai întâiu a figurat ca secretariu Demetriu Cernovici după aceea Ioan Predetici.

Despre episcopul Gedeon Nichitici presupunem, că va fi sciut românesce, ba de origine au putut fi și român, căci precum am vĕḑut din actul de denumire al lui, la denumirea sa de episcop se afla într'o misiune bisericească la episcopia din Bucovina.

Nu mai puțin caracteristice sunt numele cele multe (1/3) ale preoților de Popovici.

De un interes general istoric bisericesc ar fi un studiu comparativ special asupra comunelor, care pe atuncia aparțineau la biserica noastră, eară de

atunci au trecut la unație. Mai multe din acestea se pot observa la prima cetire.

Din însemnarea comunelor cu nume unguresci nu numai în părțile unde locuesc și maghiari dară și pe unde sunt numai români, — se vede curentul de maghiarisare încă de atunci.

Manuscrisul mai este și de un interes particular și familiar.

Multe familii de preot de astădi — se pot bucura, când vor cetí, ca strămoșii lor încă au fost preoți; alte familii, cari n'au fost norocoase a continua preoția în familia lor, încă pot afla în acest manuscris un suvenir onorific și plăcut despre antecesorii sei.

Aflăm și nume de acelea la unii preoți, ce astădi nu se mai susțin.

O sută de ani, cu adevĕrat scurt timp în vieața unui popor, de când ni se dă prin manuscrisul de față o rază de lumină asupra stării bisericei noastre din Transilvania, și totuși o deosebire destul de mare între atunci și acuma!

V.

O serie de documente și date istorice

de sub Gerasim Adamovici, ca al doilea episcop următor, de naționalitate sêrbească și după moartea lui (1796) de sub timpul vacanții de 14 ani a episcopiei Ardealului.

Anii 1788—1810.

1. Notiță particulară privitoare la moartea episcopului Gedeon Nichitici.

La anno 1788 Noemvrie 20 am primit aceasta vestire, precum pre preasfințitul episcopul nostru neunit Gedeon Nichitici, l'a chemat Dumnedeu cătră sine. Anno 1788, Noemvrie 20. Popa Bucur Pușcaș.

---

2. Notiță particulară despre denumirea și întroducerea în scaunul episcopesc a lui Gerasim Adamovici.

Earăși la Anno 1789 Iunie 10 am primit însciințarea prin tisturile Varmeghii: Din mila lui Dumnedeu și voia împĕrătească s'a rênduit archireu în Ardeal, neuniților, Gerasim Adamovici.

Ear la Septemvrie.. s'a isteluit archireu neuniților a tot Ardealul. A scris, ca sĕ se scie, popa Bucur Pușcaș.

---

3. O ordinăciune episcopească, prin care se interdic căsătoriile premature.

Înțelegênd I. C. G. cumcă mulți feciori tineri de câte 15 ani, alții de câte 17 ani și fetele de câte 12 și 11 și 10 ani sĕ căsătoresc de frică, ca sĕ nu-i prindă în cătane, ca sĕ poată dice ei, că sunt gazde, unde în loc sĕ fie gazde, sĕ fac nimic, că nici găzdășagul nu-l înțeleg, nici copii lor nu sunt harnici a i cresce, ba încă și sănătatea 'și strică prin căsătoriă fără vreme.

Alta s'a milostivit mai sus lăudatul C. G. a poruncí acum la 17 a lunei lui Septemvrie anul

curg. sub Nro 8102, că precum prin tisturile Varmeghei s'au nimerit mijlocire sĕ se facă, pretutindenea de scire, că acum nu iaste poruncă sĕ se prindă cătane și de aceia sĕ nu se teamă. Asemenea și când ar vení vre-o poruncă sĕ scie tot omul, că tocmai pe aceia, carii sĕ însoară fără de vreme de frica cătanelor, vor prinde și vor duce și cu căsătoria lor nu se vor mântuí.

Așa și preoții locurilor sĕ aibă grije la aceasta, ca se nu cunune copii, și oameni fără vreme până nu vor cunoasce, că au ajuns la vêrsta căsătoriei și protopopul locului sĕ bage în samă la darea țedulelor ca sĕ nu cadă mai pe urmă la mare rĕspundere. Care Prea Cucernicia ta i face de scire la toți preoții. Al Prea Cucerniciei tale de tot binele voitor, Sibiiu 18 Octobre 1789.

---

4. Un circular) episcopesc din 25 Februarie 1790, prin care sĕ îndeamnă credincioșii bisericii la supunere și ascultare, mai ales față de restaurarea sistemului de administrație politică, ce a esistat înaintea împĕratului Iosif II.*

Nr. 90.

Gerasim cu mila lui Dumnedeu pravoslavnic episcop de legea grecească neunită în mare principatul Ardealul.

Preacucernicilor protopopi, Cucernicilor preoți, și tot clerului de legea grecească neunită, ce sĕ află în Mare principatul Ardealului dela Dumnedeu milă și dar, ear dela smerenia noastră molitvă și blagoslovenie sĕ trimite.

Toată bună norocirea și fericirea a tot crescinului atârnă de bună purtarea lui: Purtarea cea bună

*) Acest cercular încă se află tipărit și eu posed un esemplar.

a crescinului atuncea sĕ cunoasce, când el împlinesce poruncile lui Dumnedeu, poruncile împĕratului, poruncile stăpânitorilor și mai marilor sei, acestea crescinul împlinindule, sĕ face în lumea aceasta bine norocit, și în viața cea următoare binefericit, cu care crescinul douĕ vistierii dobândesce, vistierie trupească și vistierie sufletească, în numĕrul acesta, eu socotesc pe preacucerniciile voastre pe protopopii, și pe preoți și pe parochiani lor.

Spre dobêndirea acestui mare bine trupesc, și sufletesc, nu numai după datoria mea cea archierească sunt chitilean, ca totdeauna sĕ vĕ aduc aminte purtarea cea bună crescinească și urmarea cea credincioasă, ce și poruncile cele preamilostive și rênduialele cele preaînalte, care vi s'au dat până acuma dela înălțatul crăescul Gubernium, și vi s'au arătat prin circular, prin slăvitele varmeghii, și prin rĕposatul archiereul antecesorul nostru, și prin mine, fiind pentru bună starea binelui de obște, me îndatorează, ca sĕ nu încetez de a ve sfătuí și a ve învĕța, ca sĕ fiți supuși și ascultători de preaînaltele împĕrătescile porunci și rêndueli, care sĕ dau dela înălțatul crăescul Gubernium, și dela slăvitele varmeghii.

Cea mai mare și mai de căpetenie datorie a fiescecăruia protopop și preot este, ca tot protopopul și tot preotul plecându-și firea și mintea cătră credincioasa împlinirea deregătorii și chemării sale, sĕ se arate pildă vie întru urmarea trebilor și lucrurilor celor poruncite, și întru ascultarea domnilor, tisturilor și stăpânitorilor celor ce poruncesc, și ca o lumină sĕ fie; luminând atât de curat, ca cei ce sĕ vor uita la dênsa, sĕ poată vedea și merge pe calea cea dreaptă și netedă fără împiedecare.

Cunoscut este fiescecăruia protopop și preot, precum că norodul cel prost întru viața sa sĕ în-

dreptează de preoți sei, ceii ce îl povățuesc spre purtarea sa cea bună, spre calea cea dreaptă, spre păşunea cea bună, îl păzesce de toate lucrurile cele stricătoare şi vătămătoare, adecă: Preoții dau parochienilor sei învețături pentru păzirea păcii, şi liniscii, şi cu învețătura, cu pilda bună, cu fapta dreaptă păzesc pe parochianii sei, ca sĕ nu cadă în fapte rele, nici în primejdia sufletului, nici în stricăciunea trupului.

Nădăjduesc că veți fi înțeles precum după putearea prea înaltului rescriptumului împĕrătesc, este preaînaltă poruncă sĕ se aşeze administrația cea obicinuită dintâiu, adecă rênduiala cea obicinuită cea mai de nainte a dregătoriilor ce au fost, ear sĕ se aşede, care au fost dorită, pentru aceea am socotit, ca se ve aduc aminte, nu numai în vremea aşezării administrății cei dintâi, ce şi după aşezarea aceia totdeauna sĕ priveghiați, ca norodul sĕ fie în pace şi în linisce, şi întru ascultare, întru supunere, sĕ învețe fiesce-care protopop pe preoții sei, şi preoții sĕ învețe pe parochianii sei, sĕ fie blânzi, smeriți, şi de ar sămâna cineva (care nu nădăjduesc) nescai neghină, sau gânduri amăgitoare, sau strĕmbe tâlcuiri, sau vorbe înşelătoare şi vătĕmătoare, care i-ar pricinuí vre-un rĕu, de acelea sĕ se ferească, şi sĕ se păzească, şi din inimile lor, sĕ scoată tot gândul cel rĕu şi necuvios, şi se desrădăcineze din mintea lor, tot prepusul cel rĕu; şi cu toată inima şi cu tot sufletul sĕ silească tot crescinul, mare şi mic, sĕ asculte de toată deregătoria şi de toată stăpânirea, şi toate poruncile împĕrătesci, care se dau şi se vor da dela înălțatul crăescul Gubernium, prin slăvitele varmeghii sĕ le împlinească cu inimă bună, şi cu sufletul mulțămitor, fără răpştire şi fără împrotivire, după cum duchul sfânt ne învață şi ne poruncesce prin: Apostolul Pavel cătră Riml. Cap 13: stich 1: 2.

Tot sufletul la biruințele cele mai presus sĕ se supue, pentru că nu este biruință, fără numai dela Dumnedeu, dară cele ce sunt biruințe: (stăpâniri) dela Dumnedeu sunt, deci cel ce sĕ înponcişează biruinții, la a lui Dumnedeu poruncă stă înprotivă, eară cei ce stau înprotivă, lor osândăşi vor lua.

Dumnedeu singur poruncesce, ca tot omul de stăpânire sĕ asculte, şi întăresce tot acelaşi Dumnedeu, precum stâpânirea toate le rênduiesce pentru bună starea obştei, şi acealea cu voința lui Dumnedeu sĕ facă, că fără Dumnedeu, nimica nu sĕ face, gândirea şi pornirea lucrului bun şi folositor iaste dela om, dar ajutorul şi sĕvêrşirea dela Dumnedeu.

Sfatul meu cel archipăstoresc iaste, ca sĕ priveghiați, sĕ nu se amăgească cineva din preoți, nici din oameni adecă din parochianii dumneavoastră, cu orbiciunea sau cu răsvrătirea minții, nici sĕ se înşeale dela stricata firea lui, nici dela sfatul cuiva răsvrătitor sau rĕu gânditor, sau amăgitor, sau scornitor de reale, sĕ nu îndrăsnească nici în ascuns, nici întru arătare, nici prin sine, nici prin alți, a sĕmăna ceva împrotivire, sau a da cuiva pricină spre nelinisce, sau spre neascultarea poruncilor, sau a tisturilor, că unul ca acela măcar mirean, măcar preot de ar fi, prindêndu-se dela slăvita varmeghie, cu grea pedeapsă, sĕ va pedepsi şi sĕ va osândí, şi de mila şi darul lui Dumnedeu sĕ va lipsí, precum răzvrătitoriul, aşa şi îndemnătoriul, şi sfătuitoriul de rĕu, după cuvêntul Apostolului Pavel cătră Riml: cap 13: stich 3: 4:

Pentru că domnii nu sunt fricĕ lucrurilor bune, ci celor rele, şi vei sĕ nu te temi de biruință, bine fă, şi vei avea laudă dintru ea, pentru că sluga lui Dumnedeu iaste, ție spre bine, ear de vei face rĕu, temete, pentru că nu înzadar sabia poartă, pentru că sluga lui Dumnedeu iaste isbânditor spre urgie celuia ce face rĕu.

Creștinul cel bun povățuindu-se bine de preotul sĕu prin sănătoasă și dreaptă învĕțătură, merge pe calea cea bună, și nu ascultă de sfaturile cele rele și amăgitoare, ce ascultă sfatul cel bun a mai marilor sei, care iaste întemeiat în poruncile și rênduielile cele preaînalte, cu aceasta creștinul bun face odihnă și îndestulare sufletului și trupului seu, aduce cinste preotului seu, protopopului seu și archiereului seu, și căștigă laudă și nume bun dela mai mari diregĕtori și stăpânitori sei.

Așa dară preacucerniciile voastre protopopilor sĕ vĕ siliți a întări pe preoți din protopopiatul vostru cu învĕțătura aceasta, așa ca preoți sĕ poată totdeauna întemeia pe parochianii sei, ca sĕ asculte și sĕ împlinească toate poruncile cele preaînalte împĕrătesci, care sau dat, care sĕ dau și care sĕ vor da dela înălțatul crăescul Gubernium, dela slăvita varmeghie, și dela toată diregĕtoria, și în preabună și adêncă odihnă și liniște sĕ trăiască sĕ petreacă tot omul mic și mare.

Mai pe urmă nădăjduesc, că veți urma acestii învĕțături a noastre, și veți păzí poruncile cele preaînalte, și veți învĕța pe preoți, și preoții vor învĕța pe parochianii sei, ca sĕ păzească preaînaltele rênduieli, și sĕ ție pe parochianii sei în pace și în liniște, și sĕ depărteze dela dênșii tot gândul cel rĕu și amăgitor, și sĕ se ferească de tot sfatul cel necuvios și păgubitor, împlinind poruncile lui Dumnedeu și poruncile împĕrătesci, vĕ încredințez precum veți fi adevĕrați fii Dumnedeești, și veți câștiga împĕrăția ceriului, și mie bucurie mare veți pricinuí, fiind rugătoriu cătră Dumnedeu pentru dumneavoastră, trimițêndu-vĕ molitvă și blagoslovenie archierească rĕmăi. S'au dat în Sibii 25 Februar: 1790.

Mai sus numitul episcop
Gerasim Adamovici.

5. O ordinăciune episcopească, prin care se îndatorează preoțimea a ținea serviciul divin din incidentul morții împĕratului Iosif II.

Nro. 116. Înălțatul C. G. au binevoit acum la 15 a lunei acesteia sub Nro 1915 pentru jalnică săvêrșirea și mutarea prea milostivului împĕratului nostru Iosif II din lumea aceasta trecĕtoare la cele vecinice a ne însciința a ne poruncí, ca la toate neamurile deodată în 3 dile după olaltă, pe lângă sunetul clopotelor, sĕ se facă rugăciunile cele cuviincioase pentru mântuirea și fericirea sufletului mai sus pomenitului împĕratul nostru. Ear a patra di după încetarea clopotelor rugăciune pentru bine norocirea și blagoslovită stăpânirea viitorului nostru împĕrat. Deci Preacucerniciei tale poruncim, ca îndată cât vei căpĕta aceasta, deodată sĕ poruncesci la toți preoții Prea cucerniciei tale, ca toți deodată la toate bisericile în 2 dile, a treia di, a patra di a lunei viitoare Aprile, după călindariul nostru, sĕ slujească sfânta liturghie și părăstasul după obiceiu, întru pomenirea mai sus pomenitului și de jale vrednicului nostru împĕrat întru Domnul rĕposat și la fiesce-care biserică în mai sus pomenitele trei dile sĕ se tragă clopotele într'o di trei ceasuri, adecă un ceas dimineața, unul la ameadi și altul la vecerniă; ear a patra di, după încetarea clopotelor, adecă la 5 Aprile sĕ se facă alte rugăciuni pentru viitoriul nostru împĕrat, precum s'a scris mai sus, ca sĕ fie norocit și blagoslovit întru stăpânirea sa. Ear unde n'ar ajunge porunca noastră până atunci, poate sĕ se facă și după aceea. Sibii, 22 Martie, anno 1790.
Gerasim Adamovici.

6. O însciințare episcopească despre depunerea protopopului George Radovici, pe lângă îndrumare a se feri preoțimea de neobservarea căreiva ordinăciuni.

Fiindcă Înaltul C. Guvernium o judecată, ce au curs prin consistoriumul nostru, asupra protopopului Brașovului George Radovici pentru o cununiă, ce s'au întêmplat cu porunca lui, prin alt preot din vecinătate, fără de strigarea de trei ori și fără de voia părinților fețelor împreunătoare, acum la 18 dile a lunei acestia Nro 1201 prin milostivul seu dicret bine au voit a întări și a porunci, ca numitul protopop sĕ fie lipsit din protopopiat de tot și popa cel din vecinătate asemenea cu ariștea canonit; așa vedênd noi, că și de alte multe laturi mai vin de acest fel de pricini și mulți sunt tocmai acuma în judecată arătați de cătră slăvitele varmeghii, am aflat de lipsă pentru trecerea primejdii întêmplătoare tuturor protopopilor și preoților a însciința, ca sĕ se păzească de acestfel de întêmplări și sĕ iee sama mai bine poruncilor împĕrătesci, sĕ nu greșească cât de puțin în potriva lor ori în ce fel de materie, fiind acestea foarte lucruri gingașe. Despre care și Prea Cucernicia ta și preoții vei însciința, ca sĕ se păzească de a lucra ceva cât de puțin împotriva poruncilor sub perderea diregătoriei lor și altă pedeapsă pe lângă aceea, după faptă mĕsurată și de s'a întêmplat undevași ceva de acestfel de urmări sau în ori ce fel de chip, care ar fi în protiva poruncilor împĕrătesci, Prea cucernicia ta prea cu grabă sĕ arăți aicea, ca sĕ nu apuce a se descoperí lucrul de alte laturi, despre tisturile varmeghii sau alt cineva și atunci Prea cucernicia ta, ca un nebăgător de samă și ca un neîmplinitor datorii chemării Sale, asemenea cu vinovatul te vei canoní. Sibii, 23 Februarie 1790. *Gerasim Adamovici.*

---

7. Ordinăciune episcopească, privitoare la adunarea mai regulată a tacsei sidocsiale.

Înaltul crăiescul Gubernium acum m'a însciințat la 18 a lunei acesteia sub 1882: cumcă după o poruncă, ce s'a dat la 19 a lui Ianuarie 1789 sub Nro 272, pentru strângerea sidocsiei prin tisturile varmeghii mai nici o ispravă s'ar fi făcut: că foarte puținei bani de aceia ar fi întrat pănă acuma aicea la vistieria împĕrătească și pentru aceea acum de isnoavă s'ar fi trimis poruncă foarte strașnică la tisturile slăvitei varmeghii, ca numai decât sub mare rĕspundere sĕ se stringă toți banii sidocsii atât de pe anii trecuți cât și după acesta dela toți preoții și sĕ se adune aicea la cămară. Deci vedênd eu aceasta poruncă și socotind ca nu cumva din nebăgare de samă sau întârdiere sĕ cădeți la mare cheltuială și osteneală ba și rușine, mai pe urmă ve sfătuesc mai înainte ca sĕ nu ve arătați așa leneși și nebăgători de samă poruncilor celor mari și sĕ tot asceptați porunci peste porunci, prin care nimic nu ve agonisiți fără urgie și scădere cinstii atât înaintea tisturilor varmeghii cât și înaintea crăiescului Gubernium și pre urmă tot ve va căuta a împlini ceea ce vi se poruncesce; ci mai nainte ve destoiniciți a strînge toată restanța atât de pe anii trecuți cât și după acesta, ce se cuvine la olaltă și când va sosí porunca dela slăvita varmeghiă, Prea cucerniciile voastre sĕ fiți gata și de loc sĕ-i aduceți la perceptoriul locului ca sĕ se trimită aicea la cămară, că altmintrelea sĕ sciți, că slăvita varmeghiă nu va ostení oamenii sei în zadar, ci toată osteneala, cheltuiala va trage dela protopop, care se va afla negata și nebăgător de samă și mai pe urmă va vedea încă, ce i se va urma. Sibii, 20 Martie 1790. *Gerasim Adamovici.*

---

7. Ordinăciune, prin care se interdice preoțimei a pedepsí pre cineva cu pedepse grele.

A sa împĕrătească mărire prin milostivul seu dicret dela 3 ḑile Decemvrie anul trecut, întru asemênarea altui al seu dicret, anno 1786, bine au voit, ca parochii sau preoții de fiesce-care lege cu dojanele și cu pedepsele duhovnicesci sĕ canonească, eară a globí cu bani, a bate sau cu necinste și rușinare pe cineva a pedepsí sub grea dare de samă sĕ nu îndrăsnească, ci într'o întêmplare ca aceasta, când prin deosebitele dojeniri și pedepse duhovnicesci scandela de obsce nu s'ar putea îndrepta, sĕ arăte lucrul la magistratul politicesc și de acolo sĕ ascepte folos. Care milostivă poruncă și consistoriumul spre înplinirea guvernicescului intimat dela 27 Decemvrie anului trecut 1791 sub Nro 10,539 Cucerniciei tale spre ținerea îndată spre acest sfêrșit și la supușii preoții însciințează. Sibii, 2 Martie 1792. De bine voitor, *Stefan Popovici* m. p., protopopul Ungri, prezeș interimal, *Aron Budai* m. p., notareș.

---

8. Ordinăciune episcopească, privitoare la scutința fiilor de preoți și a fețelor bisericesci dela serviciul militar, precum și la unele reclame pentru neobservarea acestei scutințe, a căror causă sĕ arată a fi fost abusarea de acest drept din partea unor preoți. Lângă acestea sĕ mai adaugă și o îndrumare cătră preoțime de a fi cu băgare de samă, ca sĕ nu sĕ nască în popor vre-o revoltă.

La o presentație a noastră Escelenției Sale Domnului guvernator George Bánffi, după jalbele oare-cărora preoți pentru nĕcazurile și greutățile, ce prin prinderea la cătane a feciorilor sei și a slujitorilor bisericesci li se întêmpla, spre vindecare trimese au binevoit Escelența Sa la 27 Ianuar, a. c. Nro 39, a ne însciința, precum numitele jalbe, s'au dat ca sĕ se cerceteze și găsindu-se drepte cu cuviință sĕ se vindece; milostivesce mai încolo poruncind, ca de acum încolo atât pe preoți cât și pe norodul neunit dela toată necuviința și nelegiuita asupreală sĕ se apere. Deci dară, comunicăluindu-se mai sus pomenita cercetare acum la 6 ḑile lunei aceștia, după călindarul nou, Nro 118, earăși prin Escelența Sa și cu noi, în vreme ce întrênsa sĕ arăta ponosluitor acei preoți a fi fost pricina, că ar fi fost primit feciori străini prin lăcașurile sale și nedându-i afară pentru acestea, eară nu pentru feciorii lor și slujitorii bisericesci, cari sunt scutiți dela prinderea cătanelor, le ar fi urmat tot ponosul. De lipsă a fi a găsit a poruncí Prea cucerniciei tale și la ceialalți protopopi, ca sĕ vestiți preoților subordinați ei la unele prilejuri, ca acestia, pe nimenea din săteni sau alți străini la sine sĕ nu primească nici ascunḑêndu-i sĕ le părtinească sau ori cum isprăvirea deobște sĕ cerce a o împedeca, căci altmintrelea dispositiile prin Escelența Sa făcute, ca clirul neunit dela toate necuviințele sĕ fie păḑit și apărat, vor fi înzadarnice și fiesce-care apoi întêmplătoarelor urmări spre neplăcerea lui sĕ le imputeze. Mai încolo cu tăriă pe taină ți sĕ poruncesce și în toată luna sĕ ne faci relație, cum sĕ află norodul în protopopiatul vostru. Eară oblicind întru dênsul ori-ce mișcare, care ar putea turbura pacea și liniscea cea deobște, în dată, atât pe noi cât și pe tistul cel mai mare a ținutului aceluia, sĕ ne însciințeḑi și cu dojenile și cu învĕțăturile cele sănătoase până la urmarea dispositiilor mai încolo sĕ te silească a împedeca mergerea înainte a tot cugetul rĕu. Altmintrelea nepriveghind despre acestea s'au oblicindule și tăcênd

pe lângă alte grele pedepse dimpreună ca la toți, câți au tăcut în potriva datoriei, 'ți va urma și perderea slujbii de tot cu necinste. Sibii, 6 Martie 1793. *Gerasim Adamovici.*

---

9. O singelie dată de episcopul Gerasim Adamovici din anul 1794.

Gerasim cu mila lui Dumnedeu, pravoslavnic episcop al neuniților, în mare principat al Ardealului.

După darul și puterea prea sântului și de viață făcătoriului Duch, dată nouă dela însuși marele archiereu Domnul nostru Iisus Christos prin sfinții sei Apostoli, și ai lor Namesnici, pe pravoslavnicul acesta bărbat Avertie Tătulea, cu tot dinadinsul ispitindu-l prin mărturii credincioase pentru el ne-am încredințat mai vêrtos prin mărturia duhovnicului celui rênduit, l'am aflat a fi vrednic de cinstita preoție, și așa cu rênduiala apostolicești biserici întâi ceteț cântăreț, ipodiacon, și diacon l'am blagoslovit, după aceea fiind deprins în cinul diaconii l'am chirotonit preot, și l'am aședat păstoriu sufletesc sĕ fie în satu Poarta Branului slăv. districtul Brașov, protopresbiteratul același pe hramul Precestii, dându putere prin tainele cele sfinte sĕ zidească pe oameni, spre vieața cea creștinească, se boteze, sĕ ungă cu sfântul Mir, și în primejdii de moarte sĕ ispoveduiască, sĕ cunune după învoirea bărbatului și a muerii, ear fără țidula protopopului precum și seara sau noaptea, supt mare pedeapsă sĕ nu îndrăsnească, ci numai ḑiua până la amiaḑăḑi, și după strigarea de trei ori mai nainte. Maslul numai la cei bolnavi, ear la sănătoși sĕ nu îndrăsnească a face, și toate rênduelile, și aședĕmênturile bisericesci sĕ împlinească, a lega, și a deslega pĕcatele celor ce la nevoe s'ar

ispoveduí datoriu va fi; însĕ dela hramul pe carele l'am așezat și l'am blagoslovit a slují într'ênsul fără de scirea și blagoslovenia noastră, nici într'un chip airea a trece sĕ nu îndrăznească, după al treilea canon al soborului dela Antiochia, douĕ biserici sĕ nu ție, după al cincisprezecelea canon soborul al șaptelea ca sĕ nu se arate vênḑĕtoriu de cele sfiinte, ci unuia Prestol totdeauna sĕ stea înainte, și sĕ slujască în biserică care e lui slobodă, eară nu care ar cumpĕra el cu bani, pentru care pricină tot același sobor al treilea canon de preoție sĕ se lipească poruncesce. Deci datoriu este preotul Avertie după făgăduința sa totdeauna a cetí și a lua seama sfintei scripturi, și a se silí cu tot sufletul pentru mântuirea sufletelor creștinesci a deprinde pe sine după cuvêntul apostolului la pravoslavie, și a trăí în curățenie, în tresvire, și în cinste, a fi primitoriu de străini, blând și iubitori de sĕraci, ca sĕ fie el însuși începĕtoriu și pildă faptelor bune, ear nu bețiv, nici bătătoriu, nici iubitoriu de argint: ferindu-sĕ de toată lăcomia, și de toată zavistia; luând seama învĕțăturii creștinesci, și pe oamenii sĕi în toate ḑilele, eară mai ales în ḑiua Duminecii ai învĕța și ai îndrepta la calea cea dreaptă, după cum poruncesce al cincilea sobor de obște canon al 19 ca dela Dumnedeu cela ce tote vede sĕ-și ea plata sa pentru slujbele sale cele credincioase și sĕ nu sĕ rușineze în ḑiua înfricoșatei cercetării Domnului și sĕ ḑică Doamne, eată eu și pruncii mei, și sĕ auḑă dulce glas Dumnedeesc grăind, bune fericite, și credincioase robule, preste puțin ai fost credincios, preste multe te voi pune, întră în bucuria Domnului teu. Eară de va începe a trăí fără frica lui Dumnedeu a face ceva împotriva preoții, a sĕ îmbăta, a grăí cuvinte deșarte, a face lăcomie, și răpire a nu sĕ purta cu cinste, sau a nu

grijí pentru parochia și biserica lui, sau a se leneví și a nu cetí sfânta scriptură, și a nu învĕța pe oamenii sei poruncile și cuvêntul lui Dumnedeu. Atuncia se va oprí dela preoție, ba și de tot sĕ va lipsí vĕdêndu-sĕ că nu sĕ îndreptează, și nu se îndeletnicesce în datoria și slujba sa, într'acel ceas în care se vor dovedí faptele lui cele rele. Datoriu este încă numitul preot, toate poruncile noastre care sau dat și se vor da întru asemănarea prea înaltelor rêndueli fără întârdiare a le împliní și în protocol a le scrie, asemenea și pentru cei botezați, cununați, și îngropați, deosebit protocol sĕ aibă, și pe toți într'ênsul sei însemneze după datele dela noi formularii. Și precum că este numitul preot dela noi blagoslovit și aședat la stăpânia preoțească în mai sus pomenitul loc și parochie, aceasta sub iscălitura și pecetea noastră mărturisind întărim. S'au dat în Sibii la anul 1794 Mai 14 dile c. v. paroch:

Mai sus numitul episcop cu mâna sa.

Gerasim Adamovici.

---

10. O normă stolară din anul 1794.

Norma adecă rânduiala veniturilor patrahirului, care s'au hotărît prin milostivul crăiesc rescriptum, adecă poruncă împĕrătească, ce s'au dat în 23 dile a lui Septemvrie, anul 1794 pentru lăcuitorii neuniți de legea grecească, fie cătane, fie provințialisce, și pentru popii lor.

Pentru cununie fără deschilinire a căsătorii cei dintâiu, de a doua, sau de a treia, tocma și într'o întêmplare ca aceea, când vĕduva sĕ mărită după holteai tînĕr, sau vĕduvoiul 'și logodesce lui-și fecioară, peste tot sĕ se plătească 30 crei.

Pentru îngropăciunea pruncului, pănă când iasă de șapte ani împreună cu blagoslovirea apei 24 crei.

Pentru îngropăciunea feții, ce au trecut de șapte ani în sus, fie sau bărbat, sau femee de va fi mai cu avere 2 fl. nem.

De va fi de mijloc 1 fl. nem.

De va fi mai sĕracă 30 crei.

Eară dela ceia ce sunt de tot sĕraci, nimica plată sĕ nu se ia, ci în dar sĕ se îngroape; și despre aceasta magistratușurile locurilor, și mai mare peste legioane, și peste regimenturi acurat sĕ ia seamă.

Acestea slujbe sfinte, care acuma vor vení înainte nime altul va fi datoriu a le plătí fără numai acela, care din a sa bună voe și rêvnă li ar poftí.

Fiesce căruia preot de va fi chemat, afară de paroch, și va fi la petrecania mortului 6 crei.

Cine ar vrea sĕ sĕrbească sĕrbătoarea sau prasnicul sfântului seu, pentru blagoslovenia ferturilor, a grâului și a colacului sĕ plătească 3 crei.

Pentru molitvă și stropirea cu sfeștaniă a căsii, unde au zăcut muere chendelă 6 crei.

Pentru o lăturghie 2 crei.

Care poftesce rugăciunile celea de patrudeci de dile, care se fac după sfêrșitul liturghii, adecă parastas 30 crei.

Pentru pomelnicul morților preste an 12 crei.

Câți stâlpi ai Evangelii vrea cine-va sĕ se cetească pentru mort, pentru tot stâlpul 12 crei.

Pentru cetirea a toatei psaltiri 1 fl. nem.

Pentru un paraclis 3 crei.

Când umblă cu crucea la Bobotează, pe la căsi botezând 3 crei.

Care va vrea, ca în toate Duminecile în casa sa, sĕ se facă apă sfințită va plătí peste an, adecă

pentru 52 de Dumineci, în care sĕ va blagosloví apa 3 fl. nem. 6 crei.

Eară, care mai arar va poftí aceea blagoslovire, va plătí deschilinit pe fiesce-care blagoslovire 3 crei.

Protopopului pentru ce va da testemonie la prilejul căsătorii, că s'au strigat în biserică de trei ori 6 crei.

Pentru un sărindar întreg 5 fl. nem.

Pentru jumĕtate de sărindar 2 fl. nem. 50 crei.

Pentru paruḑie, care de bună voe sĕ face la mănăstiri, la parochii, sau la vlădicii, cei ce nu sunt porție și sĕ plătească 36 fl. nem.

Eară cari sunt porțieși și cătanele de pe la margini, adecă militarii, începênd dela strajemeșter înjos pentru paruḑie nu mai mult va plătí fără 12 fl. nem.

Însĕ ca popii tacșile, adecă preṭurile acestea nici ale mai ridica, nici după voia sa ale lua, sau care n'au fost în obiciai, ale aduce înluntru sĕ nu fie sloboḑi, tare sĕ poruncesce.

Mâncările celea peste mĕsură, și uspețele cele cu cheltueli mari, care sĕ fac la prasnicile sfântului, sau a patronului familii, la nunte, la îngropăciuni, și la botezul pruncilor, tocma sĕ opresc: așișderea și cinstea sau darul care proști la nunte dela mire, și dela frăți au fost obicinuit a cere, de icea înainte sĕ opresce, și întru atâta sĕ strînge, ca mirele singur miresii pentru încrederea căsătorii acel dar sĕ-l dee, și nu mai mult între proști, ci de vor fi mai bogați până la 1 zlot.

Ear de va fi mai sĕraci până la 17 crei, sĕ poată dăruí. *)

---

*) La Sibii s'au tipărit prin Pătru Bart.

11. Notiță particulară, privitoare la moartea episcopului Gerasim Adamovici.

Precum la anno acesta 1796 la luna Aprile 13, în Dumineca Stâlpărilor, s'au pristăvit Preaosfinția sa Gerasim Adamovici, episcopul neuniților din Ardeal. Au stăpânit episcopia Ardealului dela anno 1789 Iuniu 10, până la anno 1796, Aprile 13. Am scris, ca sĕ se scie. Popa Bucur Pușcaș.

*

După moartea episcopului Gerasim Adamovici, în colecțiunea ordinațiunilor episcopesci figurează până la anul 1799 ca vicariu episcopesc, când Ioan Popovici, când Ilie Popovici; apoi în anul 1799 și 1800 Radu Tempea; de aci încolo eară Ioan Popovici, alternând în vicariat cu Radu Tempea până la 1805. La 1807 aflăm pe Nicolae Huțovici de vicariu; la 1808 pe Ioan Nandra, alternând în vicariat cu Nicolau Huțovici, care rĕmâne ca atare până la alegerea lui Vasilie Moga de episcop al Ardealului.

---

12. Ordinăciune prin care sĕ face apel a sĕ estrada vasele de argint și aur dela biserici pentru acoperirea speselor de rĕsboiu cu francesii.

Nr. 688. Fiind-că a sa Preaosfințită mărire împĕrătească la purtarea bătăii de acum asupra franțozilor pentru ținerea și înmulțirea biruinților asupra lor făcute și pentru apĕrarea de ticăloșia cea mai de pe urmă a țĕrilor sale moștenitoare, împreună cu Marele acest principat Ardealului, și așa, pentru ca pacea cea credincioasă, statornică și sub drepte condiții sĕ se poată pune oaste de mare numĕr, care ḑiua și noaptea stă gata, trebue după cădere și în vreme cu

bani sĕ o chivernisească și cu chivernisirea aceasta pe viitoarea vreme cu atâta mai mare îngrijire poftesce, cuncă cu cât prin bătăliile din anii trecuți împĕrătească visterie s'au stors, așa prin Prea înălțatul seu dicret de cătră I. C. Guvernium la 27 Maiu a. c. Nr. 4500 împĕrtășit și aicea, încă alăturat, milostivesce bine au voit a poruncí, ca sĕ se vestească voia și dorirea înălțării Sale, despre aceea, ca domnii nemiși și aceialalți lăcuitori din Ardeal, cari sunt mai avuți, precum și clerumurile tuturor legilor, curatorii și povățuitorii bisericilor pe aceia sĕ-i îndemne și sĕ se plece, ca vasele, sculele sau uneltele ce ar avea, de aur și de argint, la C. cămară cea bătătoare de bani sĕ le dea, pe lângă zapis și căpătarea, cu aceea prilege, premiu 4 zloți dela sută, eară după aceea camătă la sută 4 zloți. Preimplinirea dară a voii și doririi acești preaînalte, Sființii tale ți se poruncesce, că numai decât astădi pe preoții subordinați cât și prin trênșii pe parochienii lor, cari de acest fel de vase sau scule, ce ar avea, sĕ-i îndemne din pricinile în alăturatul dicret preaînalt la mijloc a aduce, precum și din socotirea binelui și a fericirii, ce urmează din acest ajutoriu de bună voie atât de obște, cât și la fiesce cine deosebi, spre dovedirea homagialicești sale credințe la lăudata mai sus cămară, unde sĕ fac banii, sĕ se dea și fiind-că cu atât mai tare iaste bătaia aceasta și pentru ținerea și întemeierea va fi cu atâta mai vêrtos se cuvine bisericilor încă și clerului la foarte multe cheltuitoarele ale acestei bătăi, lipsa, după putere și avere, ale ajuta datoria curatorilor bisericesci, comândălui și la inimă ale pune, că și ei, ce vor avé vase și scule bisericesci, de aur sau de argint, ale pune la lăudata camară sĕ le dea, cu atâta mai

vêrtos, cu cât prin aceasta sĕ va face mare folos și la biserică. Eară despre altă parte vasele și uneltele, care le sunt spre săvêrșirea slușbei Dțecsci tocmai de lipsă, sĕ pot face și din altă materie (sic).

Încă întâi despre sfinția ta, nădăsduind iaste consistoriumul, că nu numai pe cei subordinați la împlinirea voii aceștia prea înalte, cu cuvêntul și însuși cu fapta după putere și avere, spre buna pildă vei îndemna. S'au dat în consistoriumul neunit. Sibii 13 August 1799.

Radu Tempea m. p., interimal prezeș. — *Aron Budai,* notareș.

---

13. O ordinăciuue din anul 1805, prin care sĕ opresce preoților a publica ceva.

Nr. 253.

Întru urmarea milostivului dicret guvernialicesc din 19 Februariu a. c. Nr. 379 eșit, Frăției tale sĕ poruncesce, ca pe subordinații preoți, strîns sĕ-i opresci, ca ei fără de rênduiala I. C. guvernium, care prin Consistorium s'a obicĭnuit, a sĕ da afară nici un fel de publicație sĕ nu îndrăsnească a face, sub pedeapsa lipsirii lor din preoție. Din consistorium neunit. Sibii, 12 Martiu 1805. Al Frăției Tale de tot binele voitor.

Radu Tempea m. p., interimal prezeș. — *Ioan Rusul* m. p., notariu.

---

14. Ordinăciunea, prin care se denumesce Nicolau Huțovici de Vicar şi preşedinte al Consistoriului.

Nr. 718.

Prin milostivul dicret guvernialicesc din prima Iuliu a. c. Nr. 5131 s'au făcut cunoscut aceasta

consistoriumului, precum a Sa Preaosfinţită mărire împĕrătească prin guvernialicescul seu dicret din 6 Iuniu a. c. eşit, au binevoit la veduvita prin moartea prea cinstitului Ioan Popovici, staţie de vicareş şi prezeş la consistorium pe Preacinstitul Nicolae Huţovici, fungiesul protopop din ţinutul Hinidoarei milostivesce a resolvăluí, care precum celoralalţi protopopi, aşa şi Frăţiei tale pentru a Sa şi a subordinaţilor preoţi îndreptare, datornicesce ţi sĕ însciinţează. Din Consistorium neunit. Sibii, 30 Iuliu, 1805. Al Frăţii tale de bine voitoriu.

Radu Tempea m. p., interimal prezeş. *Aron Budai* m. p., notareş.

---

15. Îndreptare în privinţa mijloacelor de a readuce în viaţa pe cei înnecaţi.

Nr. 564.

Închisele în 23 de dărabe esemplare tipărite despre aceea, cum s'ar putea aduce ear la vieaţă, cei ce prin nefiinţa aerului proaspĕt în apă, în pivniţe sau altmintrelea înnecaţi, cari la anul 1805, prin milostiva guvernialicească rênduială, de sub Nr. 5848, a fost publicăluită acum de isnoavă întru urmarea altui milostiv dicret guvernialicesc din 20 Aprile a. c. Nr. 2828 eşit, ţi se poruncesce, ca acestea în bisericile protopopiatului încredinţat, în locul unde sĕ spune Căzania, preoţilor subordinaţi, sĕ-i laşi sĕ le poruncesci, a se cetí şi strîns a se pădí. Din Consistoriumul neunit. Sibii, 30 Iuniu 1807. Al Frăţiei tale de tot binele voitoriu.

Nicolau Huţovici m. p., vicareş. *Aron Budai* m. p., notareş.

---

16. O dispoziţiă din partea organelor politice din Braşov pentru cercetarea bisericii.

Fiind-că prea Înaltele locuri au poruncit, ca în toată ţeara Ardealului fiesce ce religie adecă lege, preoţilor sĕ dă înainte, ca pe unii oameni, cari nu vin la biserică, nu păḑesc poruncile şi nu le împlinesc cele bisericesci, pe acest fel de oameni la pedeapsă sĕ se tragă şi sĕ se canonească. Mai multe trebue: fiesce-care jurisdicţie la aceasta sĕ dea asestenţă adecă ajutoriu, numai sĕ ia sama, ca toate după rênduială, ca nu asuprindu-sĕ prea tare sĕ dea vr'o jalbă dreaptă şi ce sĕ va strînge sau va da cineva pentru pedeapsă adecă măcar şi bani, acei bani tot în cutia bisericii sĕ se socotească şi sĕ se pue. Braşov, în 15 Ianuariu, 1808.

Franz Klomb,
judeţul Braşovului.

---

17. Ordinăciunea despre denumirea lui George Haines de director scolar.

Nr. 1146.

Prin milostivul dicret dĕ curte din 22 August a. c. eşit şi Consistoriumului de cătră Înălţatul crăiescul guvernium, la 22 Septemvrie a. c. Nr. 6791, împărtăşit, luându-se slujba directoriei scoalelor normalicesci neunite dela protopopul Radul Tempea şi încredinţându-se aceea părintelui George Haines, protopopului, pănă acuma al Braşovului, spre acel sfĕrşit ţi sĕ face cunoscută aceasta, ca atâta însuşi Frăţia ta despre trebile scoalelor de acum încolo cu noul acesta director, părintele George Haines, sĕ te înţelegi, cât şi pe dascălii din protopopiatul sfinţiei tale cu trebile, ce ar avea a năsuí sĕ-i îndreptezi. Din Consistoriu neunit. Sibii, 28 Octomvrie anu 1808. Al Frăţiei tale de bine voitor

Ioan Nandrea, asesor consistorial. *Aron Budai,* notareş.

BIBLIOTECA CENTRALĂ BLAJ

18. O ordinăciune privitoare la cualificăţiunea învĕţătorilor.

Nr. 260.

Precum celorlalţi protopopi aşa şi Frăţii tale strîns sĕ poruncesce, ca numai decât sĕ dai înainte atâta dascălilor normalicesci din protopopiatul Frăţii tale, cât şi altor dieci, cari ar cugeta a lua treapta dăscăliei, ca dênşii pentru audirea cursului învĕţăturii de normă, precum şi pentru învĕţarea celor prin milostivul dicret guvernialicesc din 26 Ianuariu a. c. Nr. 333 poruncite: sĕ vie aici la Sibii la cuviinciosul director, anumit în sĕptămâna întâiu după Pasci, fiind-că cursul sĕ va începe Luni, după Dumineca Ftomii şi va ţiné pănă în Sâmbăta Rusaliilor, aducêndu-şi fiesce-care de chieltuială pentru hrana sa pe vremea hotărîtă. Altmintrelea sĕ scie, că dascălii, cari nu vor vení, vor fi lipsiţi din dăscălie, precum şi diecii, cari vor cugeta a se face dascăli, dacă nu vor asculta mai înainte aceste învĕţături, nădejde de a sĕ face dascăli nici odată nu pot avea. Mai încolo sĕ îndemni pe obştile din acel protopopiat, cari ar avea dascăl sau diac sĕrac de a nu sĕ putea chivernisí cu cheltuială pentru rĕmânerea aici în ḑisa vreme de 6 sĕptămâni, cu cât va fi cu putinţă sĕ-i ajute, şi mai pe urmă, dacă obştile, necăutând la folosul seu, care sĕ cugetă prin aşezarea feţelor harnice în slujba dăscăliei şi se vor străduí a îmbulḑí la această slujbă diecii, cari n'ar avea adeverinţă despre sĕvêrşirea cursului de normă, nu numai neascultate vor fi, ci şi dreptul de a-şi da iale învoirea la aşeḑarea dascălilor îl vor perde. Din Consistorium neunit. Sibii, 14 Februariu 1809. Al Frăţiei tale de bine voitoriu,

Nicolau Huţovici,
vicareş.

19. Ordinăciune pentru asistenţa unui organ politic la visitaţiunile protopopilor.

Nr. 556.

Întru aseménarea altui milostiv dicret guvernialicesc din 22 Martiu a. c. Nr. 1891 eşit sĕ porancesce Frăţii tale, ca spre viitoarea vreme, când vei avea lipsă de a visitălui protopopiatul mai întâiu sĕ te arăţi la cuviinciosul tist al jurisdicţii locului spre a căpĕta dela dênsul trebuincioasa asistenţă, prin rênduirea unui comisarius lângă Frăţia ta întru această visitaţiă. Din Consistoriumul neunit. Sibii, 28 Aprile, 1809.

VI.

Date şi acte de sub episcopul Vasiliu Moga.

Anii 1811—1845.

1. Prima pastorală, tipărită şi publicată de episcopul Vasiliu Moga, cu datul 10 August, 1811.

Cinstiţilor protopopi şi preoţi, fraţilor în Christos şi fii! dar vouĕ şi pace dela Dumneḑeu Tatăl şi dela Domnul nostru Iisus Christos!

Fiind-că toate deregătoriile întru această lume spre acel sfêrşit sunt dela Dumneḑeu rênduite, ca slava aceluiaşi Dumneḑeu şi fericirea deobsce cât mai tare sĕ se sporească, care cuget cea deapururea de pronia Dumneḑeească povăţuită prea osfinţită mărire împĕrătească, precum totdeauna şi atuncea l-au avut, când mai mult ca părintesce s'au milostivit din osebită milă împĕrătească a mângăia clerul şi neamul nostru cu păstor sufletesc din sînul seu. Aşa strînsă datoriă mi-am ţinut ca cu întrarea în slujba Archierii, sĕ ve fac după datul răgaz, cunoscute a oare-cării datorii, şi spre ale păḑí sĕ ve deştept.

1. Slava lui Dumnedeu, și fericirea deobsce, mai întâiu prin aceea sĕ poate mai bine sporí, de va fi partea preoțească bine procopsită întru învĕțătură și năravuri bune; așa puind toată părtinirea deoparte sĕ nu îndrăsniți pe nime altul a-mi recomênduluí spre preoție, fără pe cel dintre toți, și cu învĕțătura, și năravurile bune mai ales. Că sciți dișa lui Pavel cătră Timoteiu: Fiule pe nimenea numai decât mănile sĕ nu-ți pui. I Carte 5, 22.

2. Ca sĕ fie candidații învĕțați, și bine năraviți, altmintrile nu se pot nădăjduí, ca prin scoli: strînsă datoriă dară ve este, ca sĕ întăriți scoalele în tot chipul, și cu toată silința, și necurmat sĕ stați de părinți sĕ-și dea pruncii la învĕțătură, altmintrilea năiemit este, și slugă rea, vicleană, și vrednică de a i-se lua talantul, tot preotul, care nu va silí spre întemeierea scoalelor.

3. Mulți se țin, că plinesc toată legea și prorocii, cu aceea, că botează, și îngroapă, și cunună. Dară dicênd Sfântul Pavel, mulțămesc lui Dumnedeu, că n'am botezat pe nimenea, nu m'au trimis pe mine Domnul sĕ botez, ci sĕ propoveduesc evangelia: puteți înțelege, că datoria cea mai mare a preotului este, ca sĕ scie propoveduí. Că vai ție preote de nu vei vestí. I. Cor. 9, 16.

4. Ca sĕ sciți propoveduí norodului, trebue întâiu sĕ învĕțați voi înși-ve, și sĕ ispitiți scripturile, eară dacă în veacul vostru sfânta scriptură cu gândul acela nu veți cetí, ca sĕ sciți învĕța apoi norodul, și simbriă dela parochienii vostri tot veți lua, cu samă bună veți cădé în osânda, care o scrie Isaia. Cap 34: O păstorii lui Israil, eată laptele turmii mâncați, și cu lâna ve îmbrăcați, și ce e gras jungheați, și voi oile mele nu le pasceți: Eată dară eu asupra păstorilor acelora, și voi cere oile mele din mânile lor, și nu vor mai adauge ei a pasce oile mele.

5. Mulți s'au obicinuit de propoveduesc parochienilor sei, și ce nu e scris în cărțile sobornicesci, eară frățiile voastre păreri și obiceaiurile cele bĕtrâne fără temeiu lăsându-le, numai cu ce ve puteți da sama din sfintele scripturi sĕ propoveduiți, nu adăogați nici o Iotă, sau o Cirtă, că aceea nu vrea Christos, la Mateiu în 15. Cap stih 6, 9. Unde dice: a-ți stricat porunca lui Dumnedeu pentru obiceiul vostru, în har me cinstiți, învĕțând învĕțături porunci omenesci.

6. Cele ce propoveduiți parochienilor din sfintele scripturi, înși-ve voi sĕ le faceți întâiu, sĕ nu fiți, ca acele, de care dice Christos la evangeliă. Pe scaunul lui Moisi au sedut Fariseii și Cărturarii; toate câte vor dice vouĕ sĕ faceți, faceți: Eară după faptele lor sĕ nu faceți, că ei dic și nu fac. Numai de ocară se face preotul și toți-l judecă, dacă învață pe alții, și el nu face, dacă spune de curățeniă, și el e necurat, dacă spune de tresvire, și el pe la mesele creștinilor sĕ silesce sĕ înghiță mai larg decât toți ceilalți mireni, și beat își arată toate neputințele. Dacă spune sĕ nu ție oamenii pismă și mănie unul pe altul, și el își arată mănia și în biserică de vĕd toți, și dice și cel mai prost, că popa nu-i slobod sĕ slujească sfânta liturgie, fiind el mănios; o fraților! cum pot fi acei preoți lumina lumii și sarea pământului.

7. Nu ve făliți, nu fiți măreți îndesert, și de iubiți mărirea, de ce ve băgați în ceata celuia, ce învață de smereniă, carele este dulcele învĕțătoriul nostru Christos, ce grăiesce: „Învĕțați dela mine, că sunt blând și smerit cu inima“, răsipesce acela pe cei mândri cu cugetul lor, Domnul mândrilor le stă în potrivă. Nu ve făliți, căci sunteți preoți, ci tocma pentru aceia ve smeriți.

8. Feriți-ve de beție, că beția este legionul cel de draci, de care se pomenesce la S. Ev., fiind-că în beție toate pĕcatele se află, care atâția draci sunt. Aceia încă sciți, precumcă

9. Ce este a lui Dumnedeu, dați lui Dumnedeu, și ce iaste a împĕratului sĕ dați împĕratului, așa după Dumnedeu datoria cea mai de frunte aveți, ca întâiu voi sĕ fiți credincioși, supuși preaosființite mĕriri împĕrătesci, după aceea pe norodul, întru cele sufletesci vouĕ încredințat, încă întâiu întru aceea cu neadormită silință sĕ-l povățuiți, ca sĕ fie asemenea credincioși, ascultători și plecați, întru toate împĕratului vostru, tuturor stăpâniilor de cătră dênsul aședate, și cu aceasta nu numai veți pliní voia lui Dumnedeu, ce arată, că împĕratul vostru este de Dumnedeu pus, dicênd: prin mine împĕrătesc împĕrații și puitorii de lege fac dreptate, pilde 8, 15. Ci ve veți arăta și cunoscĕtori și mulțămitori (precum în veci trebue sĕ fiți) pentru nemărginita și mai mult ca părintească milă, ce au arătat spre noi într'aceea, că ne-au mângăiat după cererea noastră. O! faceți neîncetate și ferbinți rugăciuni pentru întărirea scriptrului a prea bunului împĕrat, cu fericire aici spre veacuri multe, ear ca în cele vecinice cunună nevestejită sĕ i-se dăruiască. Siliți prin bună purtarea voastrră a ve face vrednici de mila, ce vi s'au arătat. Mai pe urmă deosebit ve rog, ca sĕ nu fiți numai dascăli parochienilor vostri, ci sĕ le fiți și părinți, sĕ fiți cătră dênșii cu durere, ca părinții, căci altmintrilea, ce le vor folisí lor dece mii de dascăli, de aceia, pe cari nu-i doare de ei, ci numai sĕ le ia, ce au, de a-ți avea dece mii de dascăli în Christos, ear nu mulți părinți, dice sfântul Pavel, tot nimic nu se isprăvesce.

Cu toate acestea, cine din dragoste cătră Dumnedeu și deaproapele nu va pliní acestea aicea scrisă

și celelalte datorii preotesci, care pentru scurtarea acum nu s'au pomenit, lui sĕ-și bage vină, când pentru acelea potrivită neplăcere i va sosí, într'aceea părintească blagoslovenià din toată dragostea inimii dându-ve, rĕmân. Sibii, în 10 August 1811.

De tot binele voitor

Vasilie Moga m. p.,
episcop de legea grecească al neuniților din Ardeal.

---

2. Ordinăciune episcopească, prin care se dispune, ca numai acei candidați de preoție sĕ se admită, cari sciu limba germană și alte limbi.

Nr. 281.

Ți se poruncesce dela acest scaun episcopesc, precum în vacantele parochii sĕ nu faci candidație cu dieci despre partea preoții, fără numai întâiu că scie și limba nemțească și alte limbi, ca făcêndu-se preot, sĕ poată fi notarești satului. Sibii, 14 Iuniu 1813. Al frății tale de bine voitor episcop, *Vasilie Moga.*

---

3. Ordinăciune episcopească pentru de a se face rugăciune de mulțămită pentru încetarea ciumii.

Nr. 422.

Prin circularul sub 8 Maiu a. c. Nr. 394 de aicea eșit, s'a fost poruncit Frății tale în numele c. g. ca pe a doua di de Rusalii sĕ se dea mulțămită lui Dumnedeu de obsce în toate bisericile pentru-că a încetat ciuma în părțile Brașovului, lângă care acuma după indreptarea milostivei scrisori a Escelenții Sale, a guvernatorului grof George Bánfi, din 4 Maiu a. c. eșită, vei avea Frăția ta datoria a adăoga cătră subordinații preoți:

a) Duminecă în diua de Rusalii cu prilejul spunerii cazaniei, sĕ spue parochienilor sei, precumcă Luni, a doua di de Rusalii, sĕ va face evlavnică

slujbă de mulțămită lui Dumnedeu pentru încetata ciumă la Brașov, spre care toți împreună cu rugăciune ferbinte sĕ se gătească;

b) A doua di de Rusalii, care e numită spre facerea acei mulțămiri sĕ se facă cu prilejul cazanii cătră norod tălc simțitor despre bunătatea lui Dumnedeu și cu aceea cale sĕ se spue, precum adevĕrat în țara noastră cu ajutoriul lui Dumnedeu a încetat; dar în țara Românească și la Moldova încă tot este primejdiă și pentru aceea paza încă tot este de lipsă și mai încolo; și încât este despre păzirea la graniță și neamestecarea cu oameni necunoscuți și spre ferirea de haine de lână și de bumbac și de pânză, cari sunt fără adeverință despre făcutul lăzăret și n'ar avea pașuș cu atâta mai tare cu cât aceasta slujesce spre paza vieții fiesce-căruia și este voia lui Dumnedeu și porunca lui ca fie-cine s'asculte rênduelile, ce sĕ dau de cătră mai marii sei.

c) Fiind-că și alte pedepse sunt asupra țĕrii aceștia, precum e foametea și omorurile răsmiriții celei de acum mulți ani apăsătoare, așa cu toți dimpreună întorcêndu-ne cătră Dumnedeu, cu pocăință, cu inimă înfrântă și smerită sĕ se facă într'aceea di, cu tot norodul, rugă ferbinte cătră Dumnedeu cel dintru Înălțime, ca sĕ se milostivească a ne scăpa de nevoi grele și ca sĕ se blagoslovească câmpurile cu roduri bune, spre hrana vieții slujitoare. Sibii, 10 Maiu, 1814. Al Frăției tale de tot binele voitor episcop, *Vasilie Moga.*

---

4. Îndrumare episcopească despre tractarea cucuruzului necopt, cu privire la foametea, ce domnia.

Nr. 627.

Urmarea altui milostiv dicret pentru timpul cel, întru care nu s'a copt cucuruzul și s'a aflat crud,

numai sĕ se desfacă de foile de pe deasupra, sĕ rĕmâie numai pe grăunțe și zama aceea e bună de mâncare. Care milostiv dicret cu Nr. 8919 din 11 Septemvrie eșite, ca preoții sĕ arete norodului acest mare folos. Sibii, 26 Septemvrie, 1815. Al Frății tale de binevoitor episcop, *Vasilie Moga.*

---

5. Ordinăciune a magistratului Brașovului pentru de a nu trece granița, sub pedeapsă de moarte.

Nr. . . .

Din 16 Iuniu 1814 poruncă din crăiescul guvern, ca cei ce calcă plaiurile adecă trec preste plaiu sunt vinovați de judecata steandrecht (Standrecht), după patenta, dată din 11 Maiu anno 1814, întâiu sĕ se facă lăzăret apoi sĕ cadă în judecata morții. S'au milostivit a sa mărire împĕrătească în 16 Iuniu numai decât sĕ se spânzure cei ce trec preste plaiuri și fac privelicațiă; pentru aceea se face de scire locuitorii sĕ se ferească. S'au dat în Brașov din 3 Decemvrie 1815. Magistratul Brașovului. S'au dat prin mine *Bratul Baiul,* protopopul al treilea.

---

6. Ordinăciune episcopească, privitoare la pregătirea clericilor.

Nr. 788.

Poruncind crăiescul guvernium prin dicret din 13 Octomvrie Nro 10074 la acest scaun episcopesc, după rênduelile mai inainte eșite, ca sĕ dau candidaților de preoțiă de scire, că unde ar fi de lipsă de preot și ar vrea sĕ umble despre treapta preoției, mai întâiu sĕ scie norma, aritmetica și scrisoare bună, cetaniă și cântările bisericesci; într'alt chip sĕ nu vie la Sibii, că nu se vor primí, măcar de și vor avea atestate de normă și roduri nu va fi făcut după

dênsul; căci că chilin s'au aflat atestaturi hameșe. Așa se poruncesce în biserică, sĕ se cetească, ca sĕ fie cunoscut tuturor, sĕ nu aibă bănuială, că nu au sciut. Și earăși sĕ însciințează, că cursurile s'au rênduit de 4 ori într'un an. Întâiu la prima de Ianuariu, al doilea la Aprile dintâiu, al treila, întâia di Iuliu, al patrulea la prima Octomvrie. Într'alte vremi nici de cum nu se vor primí, ci se vor întoarce înapoi și apoi 'ți va împuta Frăției tale. Sibii, din 20 Octomvrie, 1815. Al Frăției tale de bine voitor episcop, *Vasilie Moga.*

---

7. Ordinăciune episcopească, prin care se publică pedeapsa de moarte pentru cei ce înjură.

Nr. 139.

Cu durere înțelegênd Înălțatul guvernium, că prin mulți din oameni se sudue sau înjură crucea, lumina, sufletul, pomana și altele, cari aduc mănia lui Dumnedeu asupra sa. Așa cu milostiv s'a poruncit sub 24 Septemvrie anul 1815, ca suduitorii și ocărîtorii sĕ se pedepsească cu pedeapsa morții, ce se scrie la approbatae, partea a treia, titulușul 48 și 22, ce s'au vestit prin circulare, din 29 Noemvrie, Nr. 1223, anul 1810. Această milostivă rênduială strîns vei avea datoriă Frăția ta, ca s'o aduci în vigă, cu subordinații preoți. Ca totdeauna sĕ dojenească pe norod, ca sĕ nu cadă în pedeapsa morții și pe cari se vor simți, cât de puțină sudalmă, încă sĕ-i arăți, ca sĕ se desbere și chilin totdeuna la 3 Dumineci, de unde sĕ spune cazania, de acolo sĕ se publicăluiască. Eară, care din oameni n'ar pădí sau din preoți ar pune la uitare atunci, sĕ-și împute loru-și pentru suduit și scandele de obște. S'au dat în Sibii, din 23 Februariu, anul 1816. De bine voitor *Vasilie Moga,* episcop.

---

8. Ordinăciune episcopească, prin eare sĕ regulează trebile scolare și se îndatorează sĕ se învețe în scoală scrisoare cu litere latine.

Prea înălțata curte Nro 10 Maiu, acum a hotărît, ca tot satul, unde este paroch sĕ se facă și scoală și dascălul sĕ nu fie altul, ci cantorul bisericii și sĕ aibă o ferdelă de grâu dela omul cu prunci și sĕ fie ertat de darea capului și scutit de tot feliul de greutăți deobsce și sĕ învețe pruncii a scrie și cu slove latinesci. Mai încolo în scaunele săsesci, unde sunt sași și români, sĕ aibă scoala românilor atâta venit din lada satului, pe cât va avea scoala săsească după proporție; și la satele numai românesci sĕ se dea din lada satului la scoală de va fi venitul de ajuns. Și spre aceea, unde nu va putea cantorul biruí sĕ învețe singur pe toți prunci: feciori și fete, acolo sĕ se pue un dascăl cu plată de 50 de zloți pe an, sau o găleată de grâu dela toată gazda cu prunci. Eară cantorul sĕ nu fie altul, fără care sĕ va putea legitima lui prin directorul scoalelor, că a învĕțat norma. Și sĕ se mai ridice două scoale cu plată de 50 zloți din fondul sidocsiei adăogêndu-se, că cine va învĕța între români neuniți scoalele poruncite, acela sĕ încapă la tistie, după hărnicia sa, ce va avea. Eară după Seminarium s'a hotărît sĕ se dea 15, 120 de zloți din fundul sidocsiei, sĕ se cumpere casă la Sibii, unde sĕ fie și reședința episcopului; și la scoalele împĕrătesci pe cheltuiala fundului sidocsii sĕ se trimiță totdeauna patru tineri la învĕțătură, de aceia, cari vor fi învĕțat și aicea în țeară, până la filosofie.

Eară în Seminariumul, ce se va ridica sĕ se hrănească din fondul sidocsii 24 de tinerii și aceia mai naintea altora sĕ pun parohi pe la vacante parohii.

Mai pe urmă la fundația Seminariumului să între aceia, cari vor fi învețat în doi ani filosofia și acolo vor învăța trei ani bogoslovia. Acestea ți le înștiințez Frății tale, ca numai decât să faci încoace relația, ce ți se pare de dênsele, cum s'ar putea duce în vig mai pe lesne și anumit: s'arăți, poate fi aceea, ca cantori pot fi și dascali și ca se i-se plătească de către toată gazda cu prunci una ferdelă de bucate și unde se va adăuga și al doilea dascăl, să mai dea câte o găleată de bucate pe an, și de socotesci, că nu se poate, așișderea să arați, unde ți se pare, că s'ar cuveni mai cu cale să se ridice scoală cu plată din sidocsiă de 50 de zloți, adăogênd pricinile pentru ce? s'au altă reflecțiă, ce vei avea despre aceasta milostivă rênduială împărătească, numai decât s'arăți încoace. Într'altele sunt al Frății tale. Sibii, 17 Septemvrie 1816, de bine voitoriu episcop, *Vasilie Moga.*

---

9. Ordinăciune episcopească, privitoare la colecta pentru surdo-muți în Vácz.

Nr. 750.

La înțelesul milostivului guvernialicesc decret din 14 Octomvrie, anului 1816, Nrul guvernialicesc 9181, se poruncesce la tot preotul din protopopiat ca până la sfârșitul lunii Maiu 1817 s'adune în biserică milă pentru cei surdi și muți, din orașul Vácz, în țara ungurească. Bani adunați încoace să se aducă spre ai da la crăiesci perceptori.

---

10. Ordinăciune pentru omorîrea paserilor.

Nro 742.

Prin milostiva hotărîre guvernialicească din 7 Noemvrie 1816 Nro 9457 se îndatorează fiesce ce paroch a iscălí cosignația comisarilor spre omorîrea

paserilor păgubitoare rênduiți, strîns pădind preoții aceasta rênduială ca de câte ori vor poftí dișì comisari ai paserilor păgubitoare, ca preoții să iscălească, consignația lor despre omorîtele paseri păgubitoare, de atâtea ori aceeași consignație au însemnare preoții să o iscăleasca.

---

11. Ordinăciune despre folosirea ghindei spre nutrire în timpul foametii.

Nro 754, din 1816.

Spre împlinirea milostivei rênduele guvernialicesci de sub Nro 9167 tot preotul să cetească, aicea închisa tipărita îndreptare în biserică la norod pe înțeles, cum adecă se pot hrăní oamenii cei săraci cu ghindă în loc de bucate spre stâmpărarea foamii, care, pentru puținul rod al pământurilor noastre, apasă mare mulțime de oameni de vr'o câțiva ani.

---

12. Ordinăciune prin care se opresce emigrarea în Moldova.

Nr. 758 din 1816.

Tot parochul s'arate în biserică la norod din locul unde să spune cazania, că domnia din Moldova a oprit, ca locuitori din țările împărătesci adecă din Maramureș, Ardeal și Bucovina să nu mai treacă în Moldova, fiind-că așa de puține bucate s'au făcut în Moldova, cât acelea nici spre hrana Moldovenilor nu ajung.

---

13. Ordinăciune, prin care se desleagă postul din causa foametii.

Nro 844.

Prea osfințita sa mărire împărătească, socotind, că precum românii, cei săraci de legea neunită, într'aceasta mare lipsă de bucate, s'ar ușura ceva, dacă s'ar deslega posturile cele grele, și dacă ar mânca lapte și brânză și ouĕ: așa prin milostivul

dicret din 2 Novembrie a. c. poruncesce a sa mărire, ca în vremea foametii a se deslega românilor postul în vremea lipsii și preoți cu învățătura sa sĕ primească și fiesce cine sĕ înțeleagă, și alți, sĕ se deslege numai cei lipsiți și sĕraci și numai pe vremea, cât va ținea foametea. Pentru aceea sfânta pravilă poruncesce, sĕ nu mâncăm cu dulce, ci post și sĕ pue rugăciune cu credință, ca sĕ ne isbăvească de aceea nevoe și sĕ ne rugăm lui Dumnedeu cu inimă curată. Și acesta este post înăintea lui Dumnedeu. Pentru aceea Frăția ta, cetind aceasta pe înțeles sĕracilor, poporenilor, sĕ urmezi precum mai sus s'au dis, sĕ le dai voie și blagoslovenià, cum or vrea. Care încoace la vreme sĕ se facă relațiă întru urmarea milostivului dicret guvernialicesc din 5 Noemvrie Nro 10, 741 eșit. Rĕmân Frății tale de bine voitoriu episcop, *Vasilie Moga.*

---

14. Publicarea unui dar al metropolitului din Carlovetz pentru casele episcopesci din Sibii.

Nr. 68.

Escelența Sa metropolitul Carlovetzului, domnul Stefan Stratimirovici, luând scire, că dela înalta împĕrăția noastră, s'a milostivit a îngăduí a se face scoale mari în Sibii și a se cumpĕra case vlădicesci, s'a milostivit de au dăruit Preaosfinția sa 100 de galbini de aur. Au poftit, ca sĕ sciți. Cine mai sunt binefăcĕtorii, ca sĕ le trimit blagoslovenià. Așa eu, ca episcop al Frățiilor voastre vĕdênd acea mare facere de bine, vi sĕ poruncesce a-l pomení la sfântul pristol, ca pe un părinte al îndurărilor și făcĕtoriu de bine. Sibii, 26 Noemvrie, 1819 *Vasilie Moga,* episcop.

---

15. Ordinăciunea guvernială, privitoare la regularea trebilor scolare se renoesce.

Nro 116 din 1822.

Prin milostivul dicret guvernialicesc dto 18 Iulie 1816 Nro 5806, s'a fost comunicăluit acestui scaun episcopesc, milostivul rescript împĕrătesc dto 10 Maiu, anno 1816 Nrul curții 1281, în carele următoarele punctumuri mai cu seamă sĕ hotăresc:

a) Ca fiesce-care paroch neunit, ca preot chivernisit sĕ ridice scoală de normă românească și datoria a învĕța pruncii sĕ fie a cantorului, căruia pe lângă agonisita, ce ar avea din fondul seu, fiesce-care gazdă, ce are copii sĕ fie datoriu a-i da ferdela de grâu; eară cuvioasele obsci sĕ fie datoare a da lemne spre încălțirea scoalei, lumină și altele de lipsă, precum și casele cantorilor, așa sĕ le dereagă, cât într'ênsele sĕ se poată ținea scoală și așa alți dascăli sĕ nu se mai întroducăluească, ci în locurile acelea, unde parochul are cantor, acesta sĕ învețe copii. Eară parochul sĕ poarte grije și toată înspecția scoalei.

b) Cantorii, cari de odată și dascăli într'o potrivă, ca și celorlalți de alte religii primite, sĕ se scutească de darea capului, de prinderea de cătane și purtarea poverilor de obsce.

c) Sĕ poruncesce parochilor, sĕ aibă grije, ca cantorii, ce sunt deodată și dascăli, sĕ învețe copii a cunoasce și slovele unguresci și *latinesci,* sĕ scrie cu acelea în limba românească, că așa, cel ce ar voí sĕ treacă la scoale mai înalte de altă limbă, sĕ aibă cevași temeiu și deprindere mai dinainte.

d) Sĕ îngădue, ca pruncii românesci sĕ aibă voiniciă a merge și la scoalele altora națioane, și anumit pentru cei ce locuesc în fundul crăiesc, sĕ

hotăresce, că unde locuesc români neuniți, amestecați cu sași și din veniturile locului aceluia întru asemenea se împărtășească, acolo li se îngădue românilor, ca din lada satului să ție scoală; însă numai așa de vor ținea și sași scoală tot din aceea ladă, a satului, altmintrelea nu. Ear unde se află numai români în fundușul crăiesc locuitori și scoală normalicească încă, dar n'ar avea lada satului, ar fi destul spre a ținea scoală, acolo asemenea scoală a ridica, după ce vor face obștile de scire la cuvioasele locuri, se îngădue. Mai încolo, fiind-că locurile chiar curat românesci, măcar deși ar avea parochul cantor, toți n'ar răsbí acesta pentru mulțimea pruncilor a duce și slujba cantorului și a dascălului, învețând și pruncii și pruncele, acolo se îngădue, ca lângă cantor să se adauge și un dascăl, cu plată o găleată de grâu dela fiesce care gazdă, care va avea copii, avênd datorie parochul locului a purta grije de acest fel de scoală și a îndemna cu mijlociri plăcute, cu omenia, așĭ da pruncii la scoală. Eară pe aceia, cari nici în bunele năravuri, nici întru credința creștinească n'ar vrea a da copii spre procopsală, se arătă la cuviincioșii solgăbirăi, sau de sunt în fundușul crăiesc, inspectorului locului spre cuviincioasă pedeapsă.

e) Să poruncesce, ca cu aceea pedeapsă să se cuprindă dascăli, cantori, cari s'ar putea legitima lui, pe sine cu testimonium, vrednice de crezut, că au isprăvit cursul normalicescilor învețături, esamen cu laudă; de unde tare se opresce, ca obscile să nu îndrăsnească altfel de cantori a ținea sau dascăli, decât de acest fel; sau decumva s'ar afla din pricina parochului locului sau a obscii vre-unii dascăli sau cantori și dacă aceia sunt primiți, cari n'au făcut esamen, după mai sus disul chip, acela prin directorul scoalelor cu prilej vei face să se stringă sau

să dea esamen, sau, unde nu, să se pue jos din diregătorie. Ear pe preoții aceia episcopului și pe obsci tisturilor cuviincioase spre pedeapsă să-i arate.

f) Să îngădue, ca individumurile sau persoanele neunite, cari vor fi săvêrșit cu poruncitele cuviincioase învețături, încât îngădue legile țării și hărniciile lor, să se primească la diregătoriile de obsce.

Aceasta hotărîre, despre partea scaunului episcopesc s'au fost făcut cunoscută cuviincioșilor protopopi, prin circulare eșite sub Nrul 611, anu 1816. Eară acum numai pentru aceea să poftoresc earăși, căci înaltul crăiesc guvernium, dto 24 Decemvrie, a. t. Nrul 6423, eșite, au însciințat despre toate aceste punctumuri să se păzească și să se ție în seamă. Sibii, 23 Februariu, 1822. Al Frăției tale de bine voitoriu episcop, *Vasilie Moga.*

---

16. Ordinăciune episcopească pentru pomenirea răposatului episcop al Bucovinei Daniil Vlahovici.

Nro 360.

Întru urmarea datornicescii însciințări a Escelenții Sale, a metropolitului Carlovetzului Stefan Stratimirovici, dto 13 Septemvrie a. c. ți se poruncesce Frăției tale, ca să lași prin subordinații preoți a se face pomenire la sfânta liturghie pentru sufletul răposatului Dl episcop al Bucovinei, Daniil Vlahovici, care la anno vieții Sale al 82-lea slujba arhierii 33 ani purtându-o, în 19 August a. c. dela aceste vremelnice la cele vecinice au trecut. Sibii 4 Octomvrie 1822. Al Frăției tale de bine voitoriu, fiind Măria Sa Dnul episcop în canonica visitație, *Moisea Fulea* m. p., interimal prezeș.

---

17. Provocare a contribui pentru acoperirea speselor de pregătire a mirului.

Nr. 440.

Fiind-că sfântul mir s'a împuținat și trebue sfințit altul de ajuns la toată eparhia și fiind-că untul de lemn, care este de aceea treabă este foarte scump și lângă acela trebue încă și alte aromate din potecă cumpĕrate, așa Sfinția ta dela toată biserica, care are lipsă de mir sĕ trimeață încoace un zlot, ca s'avem pe ce cumpĕra untul de lemn și aromate. După tipic sĕ sfințesce mir, sĕ trimete la toate bisericile de ajuns. Sibii, 15 Noemvrie 1822. Al Frăției tale de binevoitoriu episcop, *Vasilie Moga* m. p.

---

18. Ordinăciune episcopească, în privința timpului de a se ținea denii.

Se poruncesce subordinaților preoți, ca deniile în sĕptĕmâna cea mare și altele sĕ nu se facă pe la medul nopții, ci de cu seară sau dimineața despre diuă, căci oamenii, fiind osteniți de lucru, nu pot merge la biserică și măcar și în diua de Pasci, ca și în alte Dumineci, sĕ înceapă slujba, ca oamenii sĕ poată merge la biserică cu toată inima, fiind mai odichniți; eară, când sunt osteniți, nici cântările, nici cetania nu o înțeleg, nici cele de pocăință nu le pot cuprinde cu mintea. Așa sĕ faceți rênduială. Nu te uita la tigăice (?), că acestea slujesc pentru călugări și pentru boeri, cari dorm diua, aceia pot priveghia noaptea; dară noi nu avem răgaz a dormí diua. Vei avea pĕcat de nu vei asculta. Sibii 31 Martiu 1823. Al Frății tale de bine voitoriu episcop, *Vasilie Moga.*

---

16. O dare de seamă despre colecta, făcută pentru cumpĕrarea casei clerului din Sibiiu.

Nro 29; 1823.

Se face însciințare, că plătindu-se casa clerului, a mai rĕmas bani gata ai clerului dela făcĕtorii de bine, adunați 9000 de zloți. Se face de scire de se află undeva moșiă de vêndut bună, pentru seama seminariului, sĕ se cumpere. Episcop *Vasilie Moga.*

---

17. Ordinăciune pentru a se ținea ca sĕrbătoare diua lui Stefan, primului rege al Ungariei.

La începutul anului 1821 v'am fost însciințat, precum însuși înaltul împĕratul nostru la 3 Octomvrie 1820 Nro 3762 și înălțatul crăiesc guvern din acest mare principat al Ardealului sub 14 Decemvrie 1820 Nro 14,413, ear Dl episcop al nostru Vasilie Moga, dto Noemvrie 5, 1821 s'a milostivit a poruncí, ca sĕrbătoarea sfântului Stefan, craiului țĕrii Unguresci, de atunci înainte sĕ se numere între praznicele cele aședate și începênd dela anul 1820, în tot anul la 20 August cu toată evlavia sĕ se ție numita sĕrbătoare a sfântului Stefan, craiului dela Ungaria. În acest an, 1823 Mercuri la 20 August cu tăriă sĕ poruncesce prin aceasta, ca atât în biserică, cât și afară de biserică prin gocimani și dascăli se însciințează la poporeni, ca pentru prăsnuirea pomenitii sĕrbători, a sf. Stefan, craiului țĕrii unguresci la pomenita di sĕ vie la sfânta biserică, sĕ asculte sfânta utrenie și sfânta liturgie apoi seara la vecernie. Care paroch nu va asculta și nu va împliní aceasta se va socotí nesubordinat cătră înălțatul împĕrat și se va canoní.

Zernesci, 4 August, 1823.

Al Cucernicilor voastre bun voitoriu, *Bratu Baiul,* protopop.

---

18. Ordinăciune pentru a nu slugí, ca preoți tata și fiul.

Prin mai multe milostive decreturi guvernialicesci se poruncesce acestui scaun episcopesc, ca sĕ nu facă pe feciorii preoților preoți, sĕ slugiască cu părinții sei în vr'o biserică pănă le trăiesc părinții. Aceasta se face Frăției tale cunoscut cu acel adaos, ca despre aceasta sĕ însciințezi pe subordinații preoți cari au feciori, sĕ nu se cheltuiască a umbla a-i face preoți cu dênșii într'o biserică slugitori lângă sine, de vreme ce nu îngădue înălțatul crăiesc guvernium. Sibii, 15 Maiu, 1829. De bine voitoriu episcop, *Vasilie Moga.*

---

19. Ordinăciunea pentru a nu se scrie la guvern în limba românească, ci în o limbă cunoscută la aceste locuri. În legătură cu aceasta sĕ dispune învĕțarea limbei ungurescí în Seminar.

Nr. 451.

Se face Frăției tale cunoscut, precum înălțatul crăiesc guvernium la 17 August a. c. Nro 7510, ear înălțatul împĕrat dto 4 Iuliu a. c. Nrul aulic 2349, apoi la 27 Septemvrie a. c. Nrul aulic 3947, s'au milostivit a poruncí, ca de aici înainte sĕ nu se mai trimită, sau înălțatului crăiesc guvernium, sau înălțatului împĕrat, jalbe și relații în limba românească, căci aceasta limbă românească nu este sciută la acele două înalte locuri, ci jalbele și relațiile sĕ se lucreze în oare-care limbă, acelor două înalte locuri cunoscută. Ear pentru lesnirea ăstui lucru în toate scoalele românesci, dar mai vêrtos în scoala candidaților de preoție cea din Sibii sĕ se învețe limba cea ungurească. Deci Frăția ta vei avea a publica aceasta părintească poruncă subordinaților preoți și strîns a o pădí; apoi atât presbiteri, cât și Frăția ta, când veți așterne acestui episcopat

vre o jalbă sau relație, ce vine a se trimite la înălțatul guvernium sau la înălțatul împĕrat, aceeași jalbă sau relație sĕ o scrieți în oareși care limbă acestor două înalte locuri sciută, căci românesce nu se va mai primí. Sibii 13 Octomvrie 1829. Al Frăției tale bun voitoriu episcop, *Vasilie Moga.*

---

20. Ordinăciune, prin care se înoesce datorința a face esamen de 6 sĕptĕmâni cei ce vor a se întoarce la biserica ortodocsă.

Nro 384, din 1833.

Oareși-care varmeghie a dat slobozenie, ca sĕ poată trece dela legea unită la cea neunită făr de esamen de 6 sĕptĕmâni; eară dela prea înalta curte împĕrătească au venit, precumcă aceasta nu e slobod, ci precum a fost pănă acum, așa și de aicea înainte, cine va vrea sĕ vină dela unire la neunire, sĕ facă esamen de 6 sĕptĕmâni. Aceasta se face Frăției tale cunoscută, ca sĕ o vestesci la toți preoții subordinați, sĕ nu primească pe nice un unit fără esamen de 6 sĕptĕmâni, că altmintrelea va cădea la canon greu, care se poruncesce prin milostivul dicret guvernialicesc, dto 4 Iuliu a. c. Nro 5797 eșit. De bine voitoriu episcop *Vasilie Moga.*

---

21. Ordinăciune pentru folosirea literilor latine în scrierea românească.

Nro 554, din 1833.

În urmarea benignului dicret împĕrătesc dto 21 August a. c. sub Nro 5903 emanat s'au milostivit înălțatul crăiesc guvernium a poruncí, ca de vreme ce mai din multe priviri prea de lipsă ar fi aflat înălțatul împĕrat aceea, că protocoalele și alte corĕspondențe oficioase, sĕ se scrie în limba românească cu slove latinesci prin preoți și protopopi, de acum

înainte nimenea sĕ nu se hirotonească preot nici diacon de nu va scí scrie cu slove latinesci sau unguresci în limba românească; și aceasta cu atâta mai tare se poruncesce cu cât, că la anul 1816 sub Nro 5806 și 5807 s'au fost hotărît dela prea înălțata curte și s'au vestit, ca dascălii cei românesci în toate scoalele sĕ învețe tinerii buchile latinesci sau ungurĕsci; eară acei preoți și protopopi, cari sciu scrie cu numitele slove latinesci sĕ se strîngă a scrie protocoalele și alte oficioase corespondențe de aci înainte tot cu slove latinesci în limba românească. Drept aceea vei avea Frăția ta datoria, ca milostiva poruncă subordinaților preoți și poporenilor a o face cunoscută, ca sĕ se poată îndrepta după dênsa și sĕ nu se trimită la cursul preoției de acei candidați, cari nu sciu scrie cu buchi latinesci. Al Frații tale bun voitoriu episcop, *Vasilie Moga.*

---

22. Ordinăciune pentru ținuta liniscită a poporațiunei în urma desființării dietii din Cluș la an. 1835.

Nro 155.

Ferdinand Carol, ce este înălțatul prinț crăiesc, prin milostivul bilet, dto 11 Februariu și altul dto 9 Martiu a. c. prin împărtășirea a două rescripturi crăiesci, dto 29 Ianuariu a. c. cu milostivire poruncesce, ca sĕ se facă tuturor cunoscut:

a) Că adunătura de țară, ce au fost la Cluș, acuma deodată din cuviincioasele pricini dela prea înalta împĕrăție s'a răsipit, pănă se va da a doua la vremea sa.

b) Pănă atunci toți țerenii și cei sloboḑi și iobagi sĕ fie în odichnă toți s'asculte poruncile mai marilor sei și sĕ plinească lucrurile și slujbele domnilor sei fără potrivire și fără sminteală; altmintrea vor cădea sub pedeapsă.

c) Cui i se va părea, că i se va face strîmbătate și nedireptate sĕ-și caute dreptul seu, însĕ nu pe putere, ci pe calea legii naintea celor mai mari, cari sunt puși acum spre acelea, ca sĕ caute tuturor de drept.

b) Sĕ se facă tuturor cunoscut și aceea, că Ferdinand, prea lăudatul prinț crăiesc, este acum în țara noastră, rênduit nu numai comisareș de dietă, plenipotențiat în chipul împĕratului, ci i s'au dat puteri dela împĕrăție, ca la crăiescul guvernium sĕ fie cel mai dintâiu prezeș și mai mare ocârmuitoriu în toată țara Ardealului, sĕ poată în numele împĕratului pe toți miluí cei buni și ascultători și certa pe toți cei neascultători și îndărătnici, ca sĕ fie toată țara în linisce bună și altmintrelea sĕ nu se facă adunături de domni marcalișĭ (nici în varmeghii nici în scaune). Sĕ se scie, fără numai prin scirea și porunca anumită a lăudatului prinț. Aceste patru punctumuri sĕ le faci cunoscute tuturor subordinaților preoți și aceia sĕ le facă cunoscute la toate obscile sale și strîns sĕ se pădească și plinească Sibii, 3 Martiu, 1835. Al Frăției tale episcop, *Vasiliu Moga.*

---

23. Însciințare despre câștigarea a 30,000 floreni pe seama clerului.

Eată ve spun vouĕ mare bucurie! Îngerul lui Dumneḑeu Ferdinand, împĕratul nostru cel nou, s'au milostivit a dărui clerului nostru neunit 30,000 bani de argint după cererea, ce am făcut astă vară la Bécs și ne întreabă ca sĕ spunem, ce bine am putea ca sĕ facem cu banii aceia. Frăția ta sĕ-ți tragi seama și sĕ ne scrii încoace înapoi, ce socotesci, pe ce am putea pune noi banii aceștia clerului și neamului nostru și sĕ grăbesci cu rĕspunsul, că este grabă, ca sĕ putem și noi rĕspunde. Sebeș, 25 Decembre 1836 la „Nascerea dlui nostru Iisus

Christos.“ Al Frăţii tale bun voitoriu episcop, *Vasilie Moga.*

---

24. La cea din urmă ordinăciune a episcopului Vasilie Moga din 29 Iuliu 1845 aflăm după subscriere următoarea notiţă:

(Bun voitoriu episcop, Vasilie Moga m. p.)

„Dumneḑeu sĕ-l pomenească întru împĕrăţia sa, că au fost episcop bun, care a murit în ḑilele noastre, adecă la Octomvrie 16 şi l'au îngropat Vineri în 19 Octomvrie 1845, în vêrstă de 82 de ani. *Ioan Puşcaş,* diac, absolut filosof.“

---

25. Ordinăciune din timpul vacanţii episcopii Ardealului, privitoare la scrierea cu litere latine.

Nr. 196, a. 1846.

Onorate protopoape! Prin înduratul decret guvernial de sub Nro. 2729 din acest an, eşit întru urmarea prea înaltului rescript împĕrătesc, dto 3 Februariu a. c. Nrul curţii 418, se poruncesce, ca toţi protopopii şi preoţii neunţi din Transilvania, (Ardeal) toate protocoalele bisericesci, precum şi alte corespondenţii din diregĕtorie, sĕ nu le mai scrie cu slove sau litere cirilice, care sunt făcute pentru limba cea slovenească — sêrbească — şi limba noastră cea românească numai o strică şi o întunecă, ci sĕ le scrie cu literile cele frumoase latinesci, precum au scris şi strămoşii nostri; drept aceea cu provocaţie la comisia episcopală de sub Nrul 554 a. 1833, cătră toţi protopopii trimisă, sĕ poruncesce, că atât Frăţia ta, cât şi subordinaţi preoţi negreşit sĕ împliniţi aceasta prea înaltă poruncă. Sibiiu, 27 Martiu, 1846. Al Frăţii tale de bine voitoriu *Moise Fulea* m. p., interimal prezeş.

VII.

O diplomă din anul 1662.

La archiepiscopia din Sibiiu se păstrează originalul unei diplome scrise pe pele, ce este dată de principele Transilvaniei, Michail Apafi, la 20 Aprile, 1662. Proveniența acestei diplome la biblioteca archiepiscopiei din Sibiiu nu este mai de aproape cunoscută. Presupunem însĕ, că în urma apelului, ce l'a făcut episcopul, mai târḑiu metropolitul Andreiu, în anul 1859 către preoţime pentru adunarea de documente — care-va preot din archidiecesă, probabil din ţeara Oltului, o a trimis spre folosire şi conservare la archiepiscopie.

Cuprinsul diplomei numai cu multă greutate s'a putut descifra din causă, că o parte a tecstului este de tot sters, eară în unele locuri, unde vine diploma îndoită prin împăturare, este pelea ruptă şi prin urmare cuprinsul cu atât mai greu de eruat. Prin multă stăruinţă şi osteneală din partea însuşi a Escelenţiei Sale, a Domnului archiepiscop şi metropolit actual, Miron Romanul, ca mai bine deprins în asemene materie a fost posibil a statorí tecstul — până la unele cuvinte, cari nu împedecă a cuprinde înţelesul adevĕrat al diplomei.

Sigilul la diplomă nu se mai păstrează, dară se păstrează sforicica de matasă în iţe rĕsucite în trei colori: roşiu, alb şi verde.

Diploma în starea ei împăturată atâta este de mângită şi tocită pe din afară, încât unii, cari o au

vĕdut-o, și-au dat părerea, că episcopul Daniil, la care se referă ea, a trebuit multă vreme sĕ o poarte cu sine.

Prin diploma aceasta este denumit episcopul Daniil de episcop preste partea de dincolo de riul Olt, declarându-se de episcop esemt de sub jurisdicțiunea metropolitului Sava Brancovici, care avea jurisdicțiune episcopească preste celelalte părți din Transilvania și Ungaria.

Din diploma aceasta nepublicată până acum resultă nisce întrebări nedeslegate încă, de mare însemnătate pentru istoria bisericească națională.

Înainte de a me ocupa cu aceste întrebări, țin de trebuință mai întâiu a reproduce în următoarele:

1. Tecstul original cu prescurtările scrisorii și cu indicarea locurilor, ce nu s'au putut descifra.

2. Tecstul transcris.

3. O traducere în românesce, la care m'am ținut mai mult de înțeles decât de cuvinte. În traducere am conjectorat la unele locuri, ce nu s'au putut descifra în original, unele cuvinte puse în paranteză, cari mi s'au părut a resulta din contecst și din legătura sintactică.

1. Tecstul orginal.

Nos Michael Apafi

Dei gratia Princeps Transylvaniae partium regni Hungar̃. Dominvs et Siculorum Comes etc.

Fidelibus n̄ris vniversis et singulis cvjuscunq Status, conditionis, ordinis, gradus, honoris, officii, dignitatis, functionis, etc. præeminentiæ, hominibus ubivis in ditione n̄ra constitutis et commorantib. præsentes n̄ras visuris Salutem et grātiam n̄ram.

etc. Cum nos inducti vita, eruditione, morum honestate Reverendi Danielis Episcopi. Evndem igitur Danielem Episcopum ad humillimam nonnullor̃ Dnor̃ Consiliarior̃ nror̃ special, autem Fidelis n̄ri Gener Ioannis Betlen de Kis Bun Consiliarii, ac Cancellar̃ n̄ri, Sedis Siculicalis Vdvarhely Capitanei Supremi ac Comitatus de Küküllö Comitis itidem Supremi Suplicationem in Episcopvm seu Superintendentem generalem Ecclesiar̃ Volachalium in hoc regno n̄ro Trañnicæ ultra fluvium Olt nuncupatum a potestate directioneq̃ Reverendi Szava Brankovicz Episcopi potioris regni n̄ri Trāc̄æ partib. dictam ejusdem partem eximeñ. Ita tamen ut tam ipse Verbum Dei secundum Sacram Scripturam populo Valachico sermone anunciet, quam pastores sibi subjectos eandem iubeat sequi normam. Præterea juxta morem per Episcopos Valachicos antecessor̃ suos jam receptum Episcopo orthodoxæ religionis subjaceat conditionesque Episcopis Valachicis præscribi solitas in omnibus punctis sancte ac illibate teneat . . . . . ipse Daniel Episcopus in hac functione sua commodius et utilius procedere et Verbum Dei . . . . . mnibus . . . . . re et syncere propagari possit. Vobis harum serie committimus et mandamus . . . . . præfatus Daniel Episcopus aut nomine ejus homo ipsius vos aut quemlibet vr̃um . . . . . eidem Danieli Episcopo et homini suo in hac functione sua Episcopali omni auxilio adesse et ipsos ad docendum Verbum Dei et reformandas Ecclesias imo vniversa et sin-

gula qvæ sui mvneris extiterit do . . . admittere et personas ipsor̃ ab omnibus violentiis tueri et defendere, qvin potius sicuti necessitas postulaverit securitatis gratia ad loca tuta deducere, et comitari facere debeatis et teneamini. Secus non facturi. Præsentibus perlectis. Exhibeñ restitutis. DATUM in Castris ñris ad campvm Mikola positis, die vigesima, Mensis Aprilis ANNO Domini Millesimo Sexcentesimo Sexagesimo Secundo.

Michael Apafi m. p. *Ioannes Betlen m. p. Cancellar.*

2. Tecstul transcris.

Nos Michael Apafi

Dei gratia Princeps Transilvaniae, partium regni Hungariae Dominus et Siculorum Comes etc.

Fidelibus nostris universis et singulis cujuscunque Status, conditionis, ordinis, gradus, honoris, officii, dignitatis, functionis et praeeminentiae hominibus ubivis in ditione nostra constitutis et commorantibus praesentes nostras visuris salutem et gratiam nostram etc. Cum nos inducti vita, eruditione, morum honestate Reverendi Danielis Episcopi, Eundem igitur Danielem Episcopum ad humillimam nonnullorum Dominorum Consiliariorum nostrorum, specialiter autem Fidelis nostri Generalis Ioannis Betlen de Kis Bun Consiliarii ac Cancelarii nostri, sedis Siculicalis Udvarhely Capitanei Supremi ac Comitatus de Kükűllő Comitis itidem supremi suplicationem in Episcopum seu Superintendentem generalem Ecclesiarum Valachalium in hoc regno nostro Transilvaniae ultra fluvium Olt nuncupatum a potestate directioneque Reverendi Szava Brankovicz Episcopi potioris regni

nostri, Transilvaniae partis dictam ejusdem partem eximendam. Ita tamen, ut tam ipse verbum Dei secundum sacram scripturam populo valachico sermone anunciet, quam pastores sibi subjectos eandem jubeat sequi normam. Praeterea juxta morem per Episcopos valachicos antecessores suos iam receptum Episcopo ortodoxae religionis subjaceat, conditionesque Episcopis valachicis praescribi solitas in omnibus punctis sancte ac illibate teneat . . . . ipse Daniel Episcopus in hac functione sua commodius et utilius procedere et verbum Dei . . . . mnibus . . . . re et sincere propagari possit. Vobis harum serie committimus et mandamus . . . . . praefatus Daniel Episcopus, aut nomine ejus homo ipsius, vos aut quemlibet vestrum . . . eidem Danieli Episcopo et homini suo in hac functione sua episcopali omni auxilio adesse et ipsos ad docendum Verbum Dei et reformandas Ecclesias imo universa et singula quae sui muneris extiterit do . . . . . admittere et personas ipsorum ab omnibus violentiis tueri et defendere; quin potius sicuti necessitas postulaverit securitatis gratia ad loca tuta deducere et comitari facere debeatis et teneamini. Secus non facturi. Praesentibus perlectis. Exhibenti restitutis. Datum in castris nostris ad Campum Micola positis, die vigesima mensis Aprilis anno Domini millesimo sexcentesimo sexagesimo secundo.

Michael Apafi m. p.

Ioannes Betlen Cancellarius m. p.

3. Traducerea românească.

Noi Michael Apafi

Din gratia lui Dumnedeu principe al Transilvaniei, al părților regatului Ungariei și Comite al Sĕcuilor etc.

Credincioșilor nostri tuturor și singuraticilor de ori ce stare, condițiune, ordin, grad, onoare, oficiu,

dignitate, funcțiune și distincțiune, oamenilor puși și aflători ori și unde sub stăpânirea noastră, celor ce vor vedé literile noastre presente salutare și grația noastră etc. Indemnați de vieața, erudițiunea, onorabilitatea faptelor Reverendului episcop Daniil după preaumilita suplică a unor domni consilieri ai nostri, în special însĕ a credinciosului general al nostru Ioan Betlen de Boiu-mic, consiliariului și cancelariului nostru, căpitanului suprem al scaunului sĕcuiesc Odorheiu și comitelui suprem al comitatului Târnavei, pre același episcop Daniil, ca pe episcop sau superintendent general al bisericilor românesci din regatul nostru al Transilvaniei peste riul numit Olt 'l esimăm de sub potestatea și direcțiunea Reverendului Sava Brancovici episcop al părții mai însemnate din regatul nostru al Transilvaniei, precum și partea numită a aceluia. Așa însĕ, ca atât dênsul sĕ vestească poporului cuvêntul lui Dumnedeu în limba românească după sfânta scriptură, cât și sĕ demânde preoților subordinați sie-și a se conforma aceleiași norme. Afară de aceea după usul deja acceptat de episcopii români antecesori ai sei sĕ fie supus episcopului religiunei ortodocse (adecă: calvinesci, trad.) și sĕ împlinească cu sânțenie și fără stirbire condițiunile îndatinate a prescrie episcopilor români în toate punctele . . . . . și ca acel episcop Daniil sĕ poată procede mai bine și mai cu folos în această funcțiune și sĕ poată tuturor (predica trad.) cuvêntul lui Dumnedeu (c u z e l, trad.) și cu sinceritate, prin seria acestora ve însărcinăm și ve demandăm (că d a c ă trad.) numitul episcop Daniil, sau în numele seu vre-un om al seu, pre voi sau pe ori care dintre ai vostri . . . . . (v'ar r e c e r c a, trad.) sĕ stați cu tot deadinsul întru ajutoriul lui și omului seu în funcțiunea aceasta a

sa episcopească și sĕ-i admiteți a învĕța cuvêntul lui Dumnedeu și a reforma bisericile, apoi a îndeplini peste tot și în deosebi toate acelea, ce se țin de oficiul seu, eară persoanele acelora trebue și sunteți îndatorați a le scutí și apĕra de toate violențiele, ca mai ales, după cum va cere trebuința pentru siguranță sĕ-i aduceți la locuri scutite. Nefăcênd almintrelea, acestea după ce le veți cetí, sĕ le dați înapoi. Dat în castrele nóstre de pe câmpul Micola la diua de 20 a lunei lui Aprile, anul domnului una mie șese-sute șese-deci și doi.

Michail Apafi m. p. *Ioan Betlen,* m. p. cancelar.

După ce s'a dat loc tecstului diplomei și traducerii aceluia, sĕ vedem acum, cine este episcopul Daniil, despre care tractează diploma aceasta. În seria metropoliților gr. or. ai Transilvaniei precum s'a statorit și adoptat de cătră cei mai buni scriitori despre istoria noastră bisericească, figurează în anii 1651—1656 adecă între Simeon Stefan și între Sava Brancovici — un metropolit cu numele Daniil. Am căutat și n'am aflat însĕ nicăiri până acum, la nici unul din scriitori, pe ce document se basează punerea lui Daniil în seria metropoliților între anii 1651—1656.

În „Acte și fragmente“ de Tim. Cipariu la pag. XIV-XVI, unde se statorește o serie nu completă — dară încât-va mai sigură a metropoliților, se indică la fie-care metropolit și documentul, pe care se basează seria proiectată. Mai puțină siguranță ni se dă însĕ tocmai despre D a n i i l, care sub X este petrecut între metropoliți. Eată, ce se dice acolo: X. „Daniil, care fu de față la alegerea lui Barlaam II. pe la a. 1687 ca archiepiscop emerit, *ci n'are loc*

decât între Simeon Stefan și Sava I. sau între anii 1651—1656.“

În legătură cu aceasta în „Acte și fragmente“ se reproduce la pag. 238—239 după chronica metropoliei Ungro-Vlachiei, actul de alegere și sânțire al metropolitului Barlaam, care este următoriul:

„De vreme ce archiereul, care era mai de 'nainte vreame la mitr. Ardealului, anume Sava, i s'au sfêrșit viața ș. c. Întâiu aleg eu cel mai denainte Sofianul pre Varlaam, eu Nisis pre igumenul Partenie dela Cotroceani, eu Daniil proin Ardelean pre igumenul Paísie dela s. Troiță. Și am ales din acesti trei pre Varlaam. Vlădica Teodosie.

Varlaam cu mila lui Dḑeu rênduit la s. Metropolie a Ardealului cu gura mea făgăduesc. Cred ș. c. După aceasta ș. c. — Varlaam cu mila lui Dḑeu rênduit la s. metropolie a Ardealului cu mâna mea supt aceasta am iscălit“.

Impresiunea, ce o fac aceste documente încât privesce numerarea lui Daniil între metropoliți după Simeon Stefan, este, că în lipsa altor documente scriitorii și-au bătut capul, unde sĕ rangieze pre Daniil între metropoliți, deoarece în actul citat al alegerii și sânțirii lui Varlaam de metropolit al Ardealului ocură și Daniil ca „proin Ardeleanul“ și fiind-că un alt loc mai potrivit pentru el nu s'a aflat, s'a pus ca metropolit între Simeon Stefan și între Sava Brancovici.

Avênd însĕ acum la mână tecstul diplomei din 1662 de sub Michail Apafi privitoare la Daniil, dela sine se dau întrebările: 1. Oare Daniil din diploma lui Apafi, ca episcop al părții de „dincolo de riul Olt“ este același, care figurează la Cipariu ș. a. în seria metropoliților între 1651—1656 și pe care dóră ca emeritat episcop al Ardealului 'l aflăm în Bucuresci

la sânțirea lui Varlaam, sau că 2) metropolit cu numele Daniil n'a esistat între anii 1651—1656, ci Daniil, de care se face amintire în actul sânțirii lui Varlaam la 1687 este același Daniil, care fusese instituit de Michail Apafi la a. 1662 de episcop al „părții de dincolo de Olt.“

Fără a ne pronunța în mod hotărît într'o direcțiune sau alta la întrebările acestea, va fi bine a se pune în evidență și părerile altor scriitori în privința seriei metropoliților Ardealului preste tot și în special despre Daniil.

În diptichul (pomelnicul) metropoliților Ardealului, ce l'a predat Șincai la biblioteca din Pesta și este reprodus de dl Nicolau Densușan în „cercetări istorice“ pag. 92 edate de academia din Bucuresci în a. 1880 se cuprinde următoarea serie a metropoliților fără indicarea anilor: 1. Ioan, 2. Teoctist, 3. Genadie II, 4. Teofil, 5. Stefan, 6. Gerasim, 7. Ioreste, 8. Daniil, 9. Sava. 10. Iosif, 11. Iosif 12. Sava, 13. Varlaam, 14. Teofil, 15. Atanasiu.

Cât de puțin temeiu putem pune pe această serie ne convingem îndată, ce vom cetí diploma lui Georgiu Rákóczy I. prin care așeadă de metropolit pre Simeon Stefan; acolo apriat se vede, că Stefan urmează lui Ioreste și în diptichul acesta totuși e pus mai înainte Stefan. Insuși Șincai la pag. 83 Tom III. ediția din Iași 1853 vine în contradicere cu acest diptich, când dice: În diptichul, care eu l'am dăruit bibliotecei țĕrei Unguresci încă Iosafat se pune între Stefan și Sava II. Nesiguranța indicată în acest diptich esistă și încât privesce pre Daniil.

În revista eclesiastică din Bucuresci „Biserica ortodocsă română“ anul VIII cetim la pagina 404 o notiță privitoare la alegerea și sânțirea de metro-

polit a lui Iosif, ca următoriu a lui Sava Brancovici de următoriul cuprins:

„Metropolitul Sava supranumit Brancovici s'a suit pe tronul metropoliei Transilvaniei la anul 1656 după retragerea metropolitului Daniil și fuga acestuia în țeara românească de persecuțiunile calvinilor, cari erau ajutați de principii Transilvaniei Georgiu I și II Rákóczy etc.“ Tot în numita revistă la pag. 628 aflăm la actul alegerii și sânțirei lui Varlaan de metropolit al Ardealului reprodus din condica metropoliei din Bucuresci (reprodus și de noi mai sus) următoarele note:

„Actul, cum se vede poartă numai signatura metropolitului Todosie lipsind din condica sântă atât subsignatura lui Afcsentie, fost al Sofiei, a lui German al Nisei și ce este și mai mult, că lipsesce subsemnătura lui Daniil al Ardealului. Cunoscuți fiindu-ne cei doi metropoliți, cari au luat parte la alegerea lui Varlaam, noi despre Daniil credem, că acesta trebue sĕ fi fost vre-unul din episcopii Ardealului, care venise în țeară de frica persecuțiunilor calvine esercitate de principii Georgiu I și II Rákóczy sau pentru milostenie ca Sava și Iorest în Moldova, spre a aduna ajutoare pentru restaurarea metropoliei din Transilvania, celei ruinate de Tătari.“ (Docum. istorice A. T. Laurian, Viena, pag. 130—135.) Nici că a putut scí redacțiunea „Bisericei ortodocse“ despre Daniil mai mult decât cunoascem și noi după scriitorii nostri transilvăneni, căci bine sĕ însemnăm, condica metropoliei Ungro-Vlachiei s'a început abia numai la anul 1668. Prin urmare abia despre judecata și depunerea lui Sava Brancovici, și despre alegerea următoriului metropolit al Transilvaniei în persoana lui Iosif — aflăm în aceea cele dintâiu date.

Metropolitul Șaguna în istoria sa bisericească, dată ca manuscris arangează pre Daniil între metropoliți, precum se află în „acte și fragmente.“

In „Vechia metropoliă“ de dl Nicolau Popea aflăm pe Daniil la același loc, ca la Cipariu, numai cât autoriul voind sĕ restabilească armonia între seria metropoliților dată de Cipariu și între conspectul lui S. Clan, care pune ca metropolit pe un Daniil la anul 1618, — adoptează în seria metropoliților pe un Daniil II, care ca fugit în România participă (nu a și subscris însĕ actul de alegere al lui Varlaam, precum se afirmă în „Vechia Metropoliă“ pag. 77; veți nota reprodusă mai sus din „Biserica ortodocsă“ dela pag. 638) la alegerea lui Varlaam.

Din toate cele reproduse mai sus dela diferți autori despre Daniil se vede, că despre acesta esistă o nesiguranță și neclaritate.

Diploma reprodusă dela M. Apafi aruncă o rază de lumină destul de puternică în storia neclară a lui Daniil; ba se poate dice, că acest document este, pe cât scim, unicul, pe care poate istoricul basa.

De aceea nu fără oare-care temeiu punem întrebarea, fără de a o resolva deocamdată în mod hotărît — dacă un metropolit cu numele Daniil între 1651—1656 poate nici că a esistat; ci a putut sĕ fie numai, precum din destul ne dovedesce diploma lui Apafi, un episcop al „părții de dincolo de Olt“ cu numele Daniil. Pentru această părere vorbesce și afirmațiunea lui Samuil Clain și Șincai (Chronica rom. pag. 83 sus), cari după Simeon Stefan dau loc unui metropolit cu numele Iosafat.

Dacă nu am adera la această părere, sau n'am avea temeiu de ajuns a elimina pe Daniil de tot din seria metropoliților între anii 1651—1656, adecă nemijlocit după Simeon Stefan, atunci negreșit ar trebuí sĕ ad-

emitem părerea împreună cu consecințele ei, că episcopul Daniil aședat prin diploma lui M. Apafi de episcop al „părții de dincolo de Olt“, este identic cu fostul mai 'nainte metropolit între anii 1651—1656 și identic și cu cel numit „prodin al Ardealului“ în actul alegerii lui Varlaam la București în 1687.

Pentru părerea din urmă ar milita singură împregiurarea, ce resultă din diploma lui Michail Apafi, că Daniil la aședarea lui de episcop preste „partea de dincolo de Olt“ era deja episcop. Acest argument însă nu ne induce necondiționat la urmarea, că el a trebuit să fie mai 'nainte metropolit delăturat din scaun; mai aproape stă presupunerea, că el a putut fi episcop venit sau chiemat din România de românii ortodocsi, cunoscuți ai sei din țeara Oltului, precum ceva mai târdiu aflăm, că s'a mai întêmplat cu un anumit Iosif venit asemenea din România la scaunul metropoliei din Alba-Iulia.

Dacă însă cu toate acestea starea de episcop a lui Daniil, când s'a denumit cu jurisdicțiune preste „partea de dincolo de Olt“, poate fi decidĕtoare pentru părerea susținută în de comun, că acest Daniil ar fi fost mai nainte metropolit și anumit între anii 1651—1656, este la rênd a ne face seama și cu alte consecințe dela aceasta. În casul acesta trebue să admitem:

1. Că Daniil a trăit ca sânțit archiereu dela 1651—1687 așa dară cel puțin 36 ani.

2. Că lipsit de scaunul metropoliei din Alba-Iulia la 1656 a petrecut în Ardeal sau în România fără episcopie până la 1662, când s'a acomodat a primí jurisdicțiunea de episcop preste o parte esimată dela metropolia Albei-Iuliei, adecă preste partea țerii Oltului.

3. Că de două ori a trebuit să se lipsească de scaunul episcopesc, odată din scaunul metropoliei din Alba-Iulia și de a doua oară din scaunul episcopiei de dincolo de Olt (Făgăraș), căci numai așa ne putem întêlní cu dênsul ca „proin Ardelean“, la sânțirea metropolitului Varlaam în anul 1687.

Adevĕrul cuprins în aceste trei consecințe nu este absolut înadmisibil, dară este puțin probabil.

Lăsând în privința punctelor de mai sus întrebarea deschisă pentru ulterioare cercetări, să vedem care au putut fi motivele delăturării lui Daniil din scaunul episcopesc și sub ce împregiurări se află țeara Oltului, când s'a esimat dela metropolia Albei-Iulie și s'a dat lui Daniil ca o episcopie de sine stătătoare.

După consensul tuturor scriitorilor de istorie în această materie Daniil a trebuit să părăsească scaunul episcopesc din causa persecuțiunilor cumplite, ce erau pornite asupra bisericei ortodocse din Ardeal din partea Calvinilor și a principilor calvini. În privința lui Daniil ne spune Hintz în istoria episcopiei gr. neun. din Transilvania (Geschichte des Bisthums des griechisch nicht unirten Glaubens în Siebenbürgen 1850 pag. 14—30) despre înăsprirea persecuțiunilor contra românilor ortodocși tocma sub metropolitul Daniil. Anume la pag. 23 amintesce, că pe timpul metropolitului Daniil s'au supus preoții români la decime, de care erau scutiți prin legile ungare, s'au eleminat călugării (Aprob. III, 53, 1) și s'a dispus ca preoții români să se poată aresta la cas de suspiciunea vreunei crime. (Aprob. p. r. 42). Ce este mai natural dară, decât a presupune, că metropolitul respective episcopul de atunci, fiind lipsit prin lege de siguranța libertății personale sub împregiurări grele și persecutat, a trebuit să-și ia refugiul în România.

Daniil se institue prin diploma de față prin Michail Apafi de episcop esemt preste „partea de dincolo de Olt.“ Sub ce impregiurări se află țeara Făgărașului pe atunci? O episcopie a Făgărașului a esistat încă din vechime și este identică cu a Galațiului de lângă Făgăraș. Așa Samuil Clain face amintire despre un episcop al Galațiului cu numele Macarie din anul 1469 cu următoarele cuvinte: 1469 Macarius Eppus Galatiensis obtinet a Principe mandatum ad magistratum Cibiniensem, ut cathedraticum suum a presbiteris valachis accipere possit.“ (Cipariu acte și fragmente pag. XII). Se vede, că jurisdicțiunea episcopului de Galațiu se estindea și preste o parte a Fundului regiu de către Olt.

Cumcă la Făgăraș-Galați au trebuit sĕ fi funcționat mai mulți episcopi în timpurile vechi, se vede și prin însemnătatea locului, de unde a descălecat Radu Negru-Vodă și strimtorat de coloniile săsesci, trecênd cu bisericanii sei cu totul în Valachia, au instituit metropolia Tĕrgovistei cu titlul de Metropolie a Ungro-Vlachiei, adecă a Valachiei de dincolo de Carpați și a părților ungurene părăsite dela Făgăraș, — unde au trebuit sĕ urmeze apoi episcopi ai locului supuși metropolitului din Alba-Iulia (Belgrad).

Din titulaturile metropoliților de Alba-Iulia și din alte urme istorice este constatat, că și alte episcopii sufragrane se țineau de metropolia Albei-Iuliei. Astfeliu se țineau episcopiile din Ungaria: a Beiușului, Maramureșului, Oradiei-Mari, Cenadei, Satmariului, Timișoarei, Lipovei, Caransebeșului etc; eară în Transilvania avem urme pre lângă episcopia Făgărașului sau a Galațiului încă despre următoarele episcopii: a Bistriței, Feleac, Geoagiu (Feldiod), Vad și Silvașiu.

Episcopiile acestea cu încetul au început a nu se mai ocupa, eară încât deveniau vacante, titulaturile lor treceau la metropolitul, care apoi se întitula d. e. Varlaam archiepiscopul și metropolitul Belgradului, Vadului, Silvașului, Făgărașului, al Maramureșului și al episcopiilor din țeara ungurească; adecă, unde era vacanță, al locului, ear unde erau episcopi, al episcopilor.

Încât privesce episcopia Făgărașului, care în casul de față ne interesează mai de aproape, nu numai că pe timpul lui Michail Apafi era de mult încetată de facto, dar cu ceva mai 'nainte, adecă de sub principele Georgiu Rákóczy I aflăm, că trei protopresbiterate se pun deadreptul sub jurisdicțiunea superintendentului calvin. Eată, ce aflăm în diploma de instituire a lui Simeon Stefan ca metropolit al Albei-Iuliei în anul 1643: „ . . . . . Pre același Stefan Popa Simonie ca pre un comendat și de prea cinstitul d. Stefan Belen (corect: Gelei.) Episcopul bisericilor unguresci celor pravoslavnice din țeara noastră a Ardealului și păstoriul cel dintâiu al Belgradului cel preagrigitoriu și de alți creștini ai nostri mai de frunte, pentru evlavia, bune năravurile, și întregimea vieții lui, preste toate bisericile, ce sunt în comitaturile Albei din Ardeal, Crasnei, Solnocului de midloc, Dobăcei, Clușului și Cetății de Baltă; earăși în districturile Chivorului, Bărsei și Bistriței; așișderea în toate scaunele secuiesci (luând afară bisericile, dela Alămor, dela Orĕștie, dela Hațeg, dela Hinedoara, dela Ilia, dela Criș, și trei protopopii dela țeara Oltului, în care numai atâta cadință și autoritate i se dă câtă i va lăsa domnul episcopul cel Pravoslavnic unguresc): 'l punem Vlădică, adecă preste toate bisericile, ce țin legea grecească și mi-

lostivesce 'l întărim, totuși sub condițiunile acestea: Șincai III pag. 38—39. (Urmează condițiunile în cunoscutele 15 puncte, prin cari biserica noastră se aservesce Calvinismului).

Motive mai mult politice, decât religioase împingeau pre ungurii calvini la silniciile acestea contra românilor greco-orientali. Devisa: „Cujus religio, ejus regio“ trece ca un fir roșiu preste toată istoria Ungariei și a Ardealului. Mai întâiu regii Ungariei din mandatul papilor aveau să estirpeze pre „infideles schismaticos“ din Panonia până la Marea neagră. După desfacerea Ardealului de Ungaria în urma luptei dela Mohaciu la a. 1526, principii ardelenesci, ca să facă scisiune și mai permanentă și să-și asigure dominațiunea în contra Casei Habsburgice, trecênd la reformațiune cu partea cea mai însemnată a ungurilor și secuilor din Ardeal, au cassat cu totul și episcopatul catolic din Transilvania, care abia la a. 1693 s'a restaurat de nou sub Leopold I și căutau cu tot prețul a'și asigura și pre români prin tragerea lor la reformațiune. Spre acest scop George Rákóczy I a găsit pre Stefan Simonovici și la instituit de metropolit prin diploma dela a. 1643 cu instrucțiunile cuprinse în 15 puncte, precum am arătat mai sus.

Privind dară episcopia gr. or. a Făgărașului de facto ca de mult încetată prin vicisitudinele timpului, putem cu siguranță să susținem, că nu după dreptul istoric de continuitate în episcopia istorică a Făgărașului a instituit Michail Apafi pre Daniil de episcop al „părții de dincolo de Olt,“ ci cu totul alte motive și împregiurări l'au determinat la aceasta. De aceea nici pe departe nu ne putem cugeta pre Daniil ca pre un episcop în seria episcopilor Făgărașului sau ai Galațiului, ci probabil ca pre

episcopul celor „trei protopopi dela țeara Oltului“ esimate de sub jurisdicțiunea metropolitului Simeon Stefan prin diploma lui George Rákóczy la a. 1643, după cum s'a citat mai sus. Cumcă instituirea lui Daniil de episcop preste „partea de dincolo de Olt“ este o novațiune și o creațiune nouă a lui Michail Apafi, ne putem convinge din însași diploma din 1662, care este obiectul cercetării noastre. Acolo espres se dice, că, „esmiează partea de dincolo de Olt“ și pre Daniil 'l declară independent de Sava Brancovici, care remâne episcopul părții mai însemnate a Transilvaniei.

De interes ar fi a scí, ce soarte au avut cele „trei protopopii dela țeara Oltului“ esimate prin diploma lui George Rákóczy dela a. 1643 de sub jurisdicțiunea metropolitului Simeon Stefan și puse deadreptul sub superintendentele reformat.

Din diploma lui Michail Apafi din anul 1662, edată de noi aci pentru întâia oară, cu multă probabilitate se vede, că n'a fost pentru calvini lucru ușor a o scoate la cale cu românii din țeara Oltului, ci acestia au trebuit ca nemulțămiți să insisteze la ocasiuni mai favorabile la principele Michail Apafi, ca să-i scoată de sub jurisdicțiunea superintendentului calvin și să le dea episcop de legea gr. or. Consultând istoria timpului aceluia, aflăm la Șincai (Chron. III pag. 93) după Galleazzo, că după ce în urma învingerii lui Ioan Keményi, a ajuns Michail Apafi principe al Ardealului cu ajutoriul Turcilor la 19 Novembre 1661: „Apafi s'a unit cu Kuciuk Mehemet Pașa din Oradea mare, și a încunjurat Gherla, ci neputându-o lua, s'a dus la Făgăraș, ai cărui locuitori, cât a perit Keményi îndată se plecase către Apafi.“ Acestea s'au întêmplat în Februariu 1662; eară diploma de instituire a lui Daniil de episcop

în țeara Oltului este datată din 20 Aprile 1662, așa dară după una lună de dile. Este aproape de mintea omului a înțelege, că prin aceasta diplomă Michail Apafi, care de aci înainte ținù curte și la Făgăraș căuta sĕ câșcige pe români, împlinindu-le una din cele mai ferbinți dorințe ale lor. Se vede însĕ, că Michail Apafi și acest favor l'a făcut cu reservațiuni mentale, căci corect era, ca și cele „trei protopopii din țeara Oltului“ sĕ le lase la jurisdicțiunea legală a metropolitului Sava Brancovici, care în diploma din anul 1659 dată lui de Aicațiu Barcia se numesce „Episcopul tuturor bisericilor românesci din țeara noastră“ (Șincai Chron. III pag. 82). Aceasta, precum au arătat urmările — fuga lui Daniil în România — se pare a fi fost numai o îndulcire momentană a românilor din țeara Oltului, ca apoi mai târdiu sĕ se întoarcă de nou la planul calvinisării românilor.

Încât pentru motivele, pentru care Daniil a trebuit sĕ părăsească postul seu de episcop în țara Oltului (posibil, acum pentru a doua oară!) și sĕ fugă în România, unde 'l aflăm participând în Bucuresci la alegerea lui Varlaam de metropolit al Ardealului la a. 1687 nu este lucru greu a presupune, care a fost, dacă cunoascem purtarea neomenoasă a lui Apafi tot pe acel timp față de metropolitul din Alba-Iulia Sava Brancovici.

Dr. Ilarion Puşcariu,
archimandrit.

VIII.

Un chrisov dela Michael Apafi din anul 1682

în traducere românească făcută la anul 1828 aflătoare în archivul comunei Sĕliște în causa scutirei de decime a preoților din Scaunul Sibiiului.

Mihail Apafi din mila lui Dumnedeu prințul Ardealului, Domnul părților țĕrii ungurești și grof sĕcuilor.

Credincioșilor nostri, arêndașilor, vice-arêndașilor, dișmașilor nostrii celor fiscușesci, de acum și cari de aicea înainte se vor rênduí, și tuturor cari acest privileghium al nostru îl vor vedé, îl vor cetí sau îl vor audí cetindu-se. Iubiților nostrii spăsanie și grația noastră.

Preoții cei românesci din scaunul Sibiiului și anumit din Avrig și din Săcădate prin smerita Istanție au arĕtat; cum-că nescari dișmași în potriva strînsei sale deregătorii, cu călcarea a doua privilegiumurilor, milostivesce despre aceea date, că de darea dișmei din toate agonisirile sale, sĕ fie scutiți, îi năcăjesc, și-i strîng ca sĕ dea dișme, măcar că privileghiumurile sale le ar fi arĕtat, sub pecetea captălenii Bĕlgradului.

Din care luminat se dovedesce, cum-că dênșii sunt scutiți, de plătirea a ori-ce dișmă.

Și așa în potriva tuturor acestora cu mare vătĕmare, a marimei mele, nu le iartă almintrelea dișma, fără dacă cu taleri la dișmași își isprăvesc treaba.

Așa fiind Domniilor Voastre arêndașilor și vice-arêndașilor, și tuturor dișmașilor nostrii, eară mai ales celor din scaunul Sibiiului celor de acum, și celor ce de aicea înainte se vor rênduí, milostivesce, și aspru poruncim, ca nici ei sĕ nu îndrăsnească pe preoții cei românesci a-i strênge la darea dișmelor. Nici sĕ lase prin alții pe subt ascuns în treaba aceasta ori în ce feliu a-i supera în potriva privilegiumurilor sale, cu vătĕmarea Mărimei Noastre.

Într'alt chip sĕ scie, că aflându-se vre-un dișmaș în potriva credinții, și a strînsei sale diregătorii din potrivă i-ar urma orbeasca sa îndrăsnire luându-se la darea de seamă, se va pedepsí, cât va fi, și altora pildă de a mai vătĕma Marimea Noastră. etc. etc.

Dat în curtea noastră

Porumbac, 5 Iuniu, anul 1682.

(L. S.) *Mihail Apafi* m. p.

IX.

Date și documente privitoare la istoria bisericei din părțile Oradei-Mari.

1. Date din tradițiunea unui bĕtrân.

Biserica chramului Archangelii Mihail și Gavriil din Varad-Velențe (Katona-Város) se vede a fi zidită din vremi bĕtrâne, căci încă în a. 1738 prin Metropolitul Aradului Isaie se află ceva rêndueli în treaba aceasta, precum după aceea sub Sinesie Djivanovici episcopul Aradului în luna Ianuariu dic 1759 și mai departe din an în an precum apoi în 20 Ianuariu 1774 Pahomie Cnezevici episcopul Aradului, în a. 1781 Ianuariu 20 precum se vede din socoata par. Episcop Pahomie revidată, biserica s'a adus în stare potrivită; — biserica aceasta din Varad-Velențe în a. 1836 dimpreună cu casa parochială sau prefăcut în cenușă; și biserica apoi dimpreună cu casa parochială s'a zidit din milostenie de prin eparchie adunată.

Casa consistorială încă se vede a fi din dile de demult în stare de a primí pe episcopi. Aceasta casă au subsistat pănă în anul 1836, când dimpreună cu partea cea mai mare a Orădii-Mari s'a prefăcut în praf și cenușe și presesul consistorial Atanasiu Bocsko au dat la cele trebuincioase loc în casa sa pănă în a. 1859, când s'au cumpĕrat din fundul instruct episcopesc cu trei mii șese sute șesedeci și unul fl. m. conv. altă casă potrivită. Consistoriul de aici e ridicat în anul 1793, pricina aședării consistoriului acestuia au fost persecutarea religioasă. Aici de bine aflăm a se anumí presidiumurile acestui consistoriu.

Presidiu au fost dela a. 1793 sub protopresbiterul Orădii-Mari Teodor Arsici până la a. 1805, când prin moartea acestuia au succedat protopresbiterul Orădii-Mari Michail succesive Macsim Manuiloviciu archimandritul Opovei, care până-ce cu ajutoriul lui Dumnedeu au devenit la treapta Archieriei și așa i-au urmat protopresbiterul Orădii-Mari Atanasiu Bocsko în a. 1829.

Caracterul poporal de aici în privința religionară e solid; ce de acolo se vede, căci fiind cea mai mare parte în dominiumurile episcopilor papisti și a altor către papism propendi, totuși în religia sa pelângă toate goanele și silitele au fost și este statornic; acestea și din gravamenele de aici până înaintea dietei terii la anul 1833 devenite apriat se dovedesc.

Biserica din Oradea-mare a chramului adormirei preasfintei născătoarei de Dumnedeu e zidită în anul 1784.

S'a pus fundamentul la biserica noastră din Orașul Oradea-mare în anul 1784 Novembre 9 cu voia și slobozenia preanaltului împărat al romanilor Iosif II fiind episcop Aradului Petru Petrovici; ear protopop Orădii-mari George Tanisavlevici; precum arată inscripția pre păretele bisericei din lăuntru: „s'a sfințit biserica în a. 1832 prin Macsim Manuiloviciu episcopul Versetului și actual administrator eparchiei Aradului într'una dintre saltirile sêrbesci, aceste se cetesc românesce scrise cu mâna. „In sciință sĕ fie tuturor, cum-că în a. 1799 au venit comisia impĕrătească pentru Unație și fața metropolitului au fost archimandrit Vidac, și fața impĕratului Esterhazi grof și episcopul Pavel Petrovici din Arad iarna în câslegi, subscris ierodiacon Melentie mai târdiu paroch în Oradea-mare. In molitfelnicul sêrbesc aceste insemnări

sunt: 1759 și eară-și am scris, când au mers sănesie la Beins în luna lui Martie 23 și au slugit în 25 la Beins subscris: scris-am eu sfeastenic Novacovici“ Mense August.

In mineiul românesc din luna Ianuariu în diua 27 aceste se cetesc: „Acestea sfinte 12 mineie pe limba românească întru acest chip s'a suruit și pe seama sfintei biserici din Oradea-mare, carea biserică s'a început, așa nu se putea pomení, că ar fi fost biserică neunită în orașul Oradea-mare, ci tot norodul neunit a Orădii-Mari umbla la biserică în Varod V. până-ce Iosif II împĕrat Romei au dat toleranță adecă răbdare, sau slobozirea legilor, și a se zidí biserici, și a se putea întoarce dela o lege la alta cu catechisație de 6 sĕptĕmâni, atuncea eu mai jos numit eram paroch în V. V. din anul 1770-lea și de acolo slugiam norodului neunit. Eu multă greutate ducênd încă și morți la Olfă de-i îngropam, dară hulele și goanele de uniți câte pățiam, cine le ar putea scrie; eu venind din satul Nojorigd și cu puțină învĕțătură, eară în anul 1784 în 6 Nov. și biserică și temeteu mi s'au slobozit și așa la 20 dile Octobre ne am și mutat cu sfânta slușbă în Orade în casa lui Neru Andraș, care stă ací dela Oltariu preste uliță, eară în 2 dile Noembre s'a și sfințit și pus fundamentul sfintei biserici, eară în a. 1790 Noemvre 17 dile am și întrat cu sfânta slușbă întrênsa, dar am și trudit destul pelângă zidire numai singur Ddeu scie, că și în V. Velențe am slugit în casă 8 ani, până-ce s'a zidit biserica aceea și aici earăși în casă în 6 ani până s'a zidit și aceasta cu multă trudă și strimtoare, dară și cu mare bucurie și dor a norodului cum nu se poate scrie, spre aceste dară apărare și și patronire s'au aședat și pus hramul Adormirei Maicii de Ddeu, acestea sfintei biserici și hram am cinstit acestea minee 12 cu 90

de zloți cumpĕrate, și le-am dat pentru sufletele noastre și a neamurilor noastre în loc de părusce, adecă mie și soției mele anume Novac Teodora, născută în satul Nojorid și a Clintoc paroch din V. Velențe neunit.

---

2. Circulariu dela episcopul Isaia pentru banii bisericilor.

Isaia cu mila lui Dțeu pravoslavnic Metropolit Aradului și a Orăștii cei mari și Enopolei ș. a.

Precum ne-au poruncit pravila al sfinților părinților, pentru diregătorie și întărire ale bisericilor rênduí și ai grijí, și așa înainte întru acest chip se va ținé. Sĕ se rênduească câte șepte oameni. Întâiu Ecsarhul nostru, care se va afla aicia în locul nostru, și cheme lângă el trei oameni despre partea neguțătorilor, și trei oameni despre partea cătănească și sĕ se numească fiiu al bisericei carelea precum lucru așa și ban și alte venituri al bisericii vor primí și vor păzí, și pe rênd le va păzí și le va scrie, și cu o cutie sub pecetea noastră la toate duminecile câte un slugitoriu al bisericii cu ea prin biserică de va cere așa și pe la sfetagurile comandară, nunțile și pela têrguri cine va vrea ceva sĕ dea din osêrdia și voia lui la biserică, va fi datoriu a umbla și cere. Așisderea înainte se rênduesc și acestea cine va se cununa sĕ dea la biserică șepte creițiari, și pe cine va cănta în biserică și de prohod sĕ dea în biserică șepte creițari, și când va cineva murí mai mult de trei ori pe dți sĕ nu se tragă clopotul, măcar cine va fi, și de câte ori se va trage clopotul pănă se va îngropa reposatul; pe câte odată ce s'a tras trebue se dea în biserică câte șepte creițari. Dar cine este sĕrac și n'are deunde se plătească, unul ca acela sĕracul îi iartă biserica lui și este datoriu slugitoriul bisericii sĕ-i tragă clopotul, întâiu când moare, altădată când se va aduce în biserică la prohod, a

treia, când se va duce la mormênt; și spre acestea numite venitoare ear este cutie alta sub pecetea noastră se va rênduí și întru ea a se pune banii dela cununii dela trasul clopotelor pentru morți, așa și dela prohod și pănă nu vor înainte plătí nimerui sĕ nu tragă și cât vor plătí atâtea ori sĕ se tragă, au odată au de douĕ-ori, au de trei-ori pe dți, mai mult nu; numai cine va fi sĕrac. Așisderea dacă se va cineva betegí pănă la moarte, atunci este datoriu lui mai înante a grăí dacă va fi ceva uitat a ispoveduí părintelui duhovnicesc, au pentru rușine n'au ispoveduit, pentru acea încă trebue a-și aduce aminte pĕcatele lui și sĕ se ispovedească curat și deslegare pĕcatelor sĕ primească, și după are pe el întreba este cuiva datoriu și de iosagul lui cât are și cui se lasă sĕ nu fie apoi pe urmă între neamul lui nescari gâlceavă și uraciunele, și sĕ nu afurisească sufletul lui după moarte și numai el singur cu limba lui sĕ le rênduiască cum va scí mai direpț pe sufletul lui. Așisderea aduce aminte lui sĕ-și lase și pentru sufletul lui din ce va fi putincios, pentru-că sufletul este mai mare decât ficiorul seu, sau fata, sau neamul lui, și pentru spăsenie sĕ se rênduească și pe el imbiind cât va vrea el din osêrdie și voie sĕ se lase milostenie spre partea bisericei și cât lui pentru molitvă archierească de deslegare, cât preoților, câtă sĕracilor și așa după pofta lui cât va spune el trebue sĕ scrie. Și aceea care se vor întêmpla ori pentru mai bună mărturie sĕ scrie numele lor. Așa și cine va poftí sĕ se îngroape în biserică trebue se dea șeptedeci de zloți o părușă, dară care vrea sĕ se îngroape pelângă biserică acela se dea unspredece zloți în biserică, dară dela sĕrac câte șase zloți sĕ dea în biserică și pe urmă poate tot neamul lui sĕ se ingroape lângă biserică, fără plată în locul acela.

Dară în biserică cine poftesce sĕ se îngroape, atuncia pentru tot trupul datoriu este se dea câte șeptedeci de zloți și toate venitoare bisericii, așa și biserica a ei bunătăți, ce are adecăte: odăjdele preoțesci și cărăzile și încă altele ce are ale ei în carte sĕ se scrie, și cine iau dat, în ce vreme iau venit luna și diua sĕ se scrie, dela cine și pentru acui sufletul și cine iau dat în biserică șeptedeci zloți parușa, așa biserica trebue sĕ dea preoților doispredece zloți și se scriu pe el în cartea cea de obste, și pănă când va fi biserica aceasta la toate liturgiile la proscomidia sĕ se pomească numele lor. Dară cine va da în biserică doispredece zloți serindariul; așa biserica trebue sĕ dea preoților patru zloți pentru carele vor slugí ei patrudeci de dile. Dară dacă va fi cineva dat în biserică șase zloți, biserica trebue sĕ dea preoților doi zloți pentru ce vor pomení ei numele acela pe patrudeci de dile la proscomidia. Dar dacă va da cineva preoților vre-un sărindariu așa preoții dela tot sărindariul se dau bisericei câte doi zloți, și pentru acestea venitoare al bisericei sĕ se rênduească încă o cutie iareste cu pecetea noastră întărită, și așa fiu al bisericei sĕ pună banii întrênsa și pentru sufletul și milostenia de pe mormênturi, care se îngroapă, dară dacă trebuí ceva a scoate din cutie spre treaba bisericească acea înaintea esarhului nostru, care va fi aice și înaintea alților fi cei bisericesci sĕ se scoată, și în protocol sĕ se scrie și iareste esarhul nostru sĕ pecetluească și cu un fiu al bisericei, și încă dacă va trebuí ceva în biserică de nou sĕ fie ai da ceva trebuí vre-un lucru sĕ se cumpere cu a noastră întrebare și cu voia noastră sĕ fie, dar din sine nu facă. Așisderea și banii cei bisericesci dacă vor vrea careleva pe interes a da, și aceasta cu a noastră întrebare și cu învoirea noastră se fie și în tot anul vor fi datori fii bisericei despre venitul al bisericii și de cheltuelile

sĕ-și dau seama curat și lor absolutorium (precum au dat seama curată) vom da pentru una ca aceasta rêndueală a bisericei cu învoire al amêndoi cinul al cătănesc și al negutătoresc locuitorilor al Marei Orĕdi care se află în legea grecească așa neclătită se remână după rênduelile și încă pe urmă, dacă va sta cineva împrotivă acestui au a strica rêndueala aceasta sĕ fie subt afurisanie și sub anatemă și sfinții archistretigi Michail și Gavril sĕ le dau acelora după faptele lor și pentru mai bună credere le scrim și cu pecete întărim datu-sau în Oradie-Mare luna lui Ferfara în 16 de dile 1738.

---

3. Constituirea consistoriului greco-oriental român în Oradea-Mare.

Extractus Protocolli Sessionis Consistorialis dto 30-a Augusti st. vet. în Opido Varad-Velencze anno 1793 coelebratae.

Sessio Prima. Perlectae sunt Litterae Suae Illustritatis Domini Episcopi Dioecesani Aradinensis Pauli Avakumovics dto 24-ae Augusti st. vet. a. c. ad Venerabilem Clerum et Inclitam nationem Graeci non uniti Ritus Districtus M. Varadinensis expeditae quibus Altissima Resolutio Caesareo Regatum medio praevigentis antea Cancellariae Illyrico Aulicae sub dto 28-ae Februarii Nr. 736 tum etiam via Excelsi Consilii Regii Lttlis Hungarici dto 25-ae Ianuarii 1793 Nr. 2157 ad Suam Illustritatem de Clementissime Resoluto et pro Faciliore administratione Negotiorum Dioecesis in Districtu M. Varadinensi, in Varad-Velencze erigendo Consistorio Graeci non uniti Ritus emanata, ac una. Mandatarius Suae Illustritatis Reverendissimus Dominus Archymandrita Hodossiensis Theodosius Ioannovics eiqu. adjunctu Episcopalis Secretarius Paulus Mihok fine illius Consi-

storii erigendi Installandi ac Ordinandi ad Varad-Velencze exmissus esse notificatur, id quod etiam Inclitae Universitati Gremialis Cottus Bihariensis pro debito Notitiae statu datum est. Cum autem praeprovocato Cancellariae Illyricae Decreto Praeses Assesores Notarius et Fiscalis Consistorii illius resolvantur: Ideo quemadmodum in sensu eiusdem Decreti Admodum Rndus Dominus Protopresbyter M. Varadinensis Theodorus Arszits Rndiqu. Domini Parochi Varad-Velenczi-ensis Ioanes Klintok et M. Varadinensis Ioannes Böjthy ac una Protopresbyteratuum prior quidem Pestesiensis, posterior autem Lunkensis Administratores, pro Assesoribus resoluti deposito praevie Juramento pro talibus constituti sunt, ita etiam ex Candidatis Admodum Reverendis. Dominis Protopresbyteris Ioanne Stef Belinesiensis, Basilio Koosdjan Pap-Mezöensi Ioanne Popovics Beeliensi, et Rndo Domino Nicolao Pojnár Parocho ac Vicario Pestesiensi; duo adhuc Belenesiensis quippe Protopresbyter Ioannes Stef et Parochus Pestesiensis Nicolaus Pojnár ex reflexione numerosae Nationis in partibus Belenesiensibus de gentibus mutuis votis, et sufragiis pro Consistorialibus Assesoribus electi et adjurati extiterunt, ac dictus Protopresbyter Theodorus Arszits primarius Assessor, in absentia Ordinarii et Naturalis hujus Consistorii Praesidis Illusstrissimi Domini Dioecesani Eppi Aradinensis pro supplente Praeside denominatus est, Pro Notario autem Consistoriali, siquidem in eodem notitia plurium lingvarum latinae praesertim Valachicae et Hungaricae multae item Oficiosae scriptitationes, ut plurium Valachice requirentur Dominus Mojses Arszits deposito Officii sui Juramento denominatus et constitus fuit. Fiscalis autem aeque per praeprovocatum Decretum Aulicum Altissime quidem applacidati sensu tamen Litterarum Suae Excellentiae Domini Archy-Episcopi

et Metropolitae Carlovicziensis Domini Stephani de Stratimirovics ad Suam Illustritatem Dominum Episcopum Dioecesanum sub dto 8-ae May a. c. dimissarum defixo salario eidem Fiscali resoluto denegato, electio et Constitutio usque ad salarii illius iteratam resolutionem per dictam Suam Excellentiam Dominum Archy-Episcopum et Metropolitam Carlovicziensem sensu ejusdem sub dto 24-ae Iulii a. c. ad Dominum Dioecesanum exaratarum Litterarum mediante representatione expetitam dilata extitit, Facta dein per Reverendissimum Dominum Archimandritam et Mandatarium Episcopalem Theodosium Ioannovics, tam Venerabili Clero, sum etiam Incl: Nationi Districtus M. Varadinensis de errecto hocce Consistorio multis ab annis solicitato succencta et accomoda Oratione ac Gratulatione per praedictum Dominum Protopresbyterum M. Varadinensem Theodorum Arszits humillimis Gratiis reditis ac denique Consistorio huicce hac modalitate errecto ad constituto B. Rescripto Declaratoris dto 16-ae Iulii 1779 Nr. 3641 Beniquitem Systemate Consistoriali dto 17-ae Iunii 1782 Nr. 4112 emanato necnon supra attacto Decreto Aulico et Excelsi Consilii Intimato pro norma Directione et notitia admanuatis existentibus.

Determinatum est. Altissimam hanc Resolutionem pro singulari Suae Mattis Caesareo Regiae Venerabili Clero et Inclitae Nationi Graeci non Uniti Ritus contestata Clementia homagiali devotione recognosci, et tum eundem Clerum et Nationem ad inviolatam Suae Maiestati debitam Fidelitatem tanto magis confirmari, tum etiam Judicium hocce Consistoriale in Causis ad illud pertinentibus ad sedulam et promtam Justitiae Administrationem obligari.

X.

Confesiunea credinței unitarilor după un document din anul 1752.

Confessio Fidei Unitariorum in Transilvania, quam Michael Szent Abráhami Superintendens Anno 1752 suis Assectis hungariis hisce Litteris Encyclicis proposuit.

Honorabiles Domini, Dilecti in Xto Fratres!

Gravi cum Animi dolore intelligimus multiplicem Clarissimorum Fratrum Nostrorum Unitariorum in rebus Fidei scisionem: credunt nempe, quod volunt, atque ideo multi Nomine sunt tantum Unitarii. Cujus mali Causa non est alia, quam diverse, sibique oppositae multorum Circa Articulos Fidei Quaestiones. Placuit itaque generalem edere, ac omnibus proponere Fidei professionem, cui omnes Unitarii ad extremum usque spiritum noverint sese Confirmare. Quae quidem Sanctae Relligionis nostrae Professio sequitur in hunc modum:

1-mo. Credo in unum Deum omnipotentem, sed non ab aeterno Patrem, Creatorem Coeli, et terrae, secundum visibilem, sive Antiquam Creationem: et unum tam in esentia, quam Persona: cui Similis nec in Coelo Filius, aut spiritus Sanctus, nec in terra est quisquam, solusque Divina dignus adoratione.

2-do. Credo in Jesum Christum Unigenitum, sed non Naturalem DEI Filium, neque natura DEUm, sed tantum DEUm, Qui ex essentia Patris nunquam genitus, sed Conceptus est de Spiritu Sancto, idest:

ex virtute, sive voluntate DEI et natus ex Maria tempore Conceptionis pura Virgine, et Creatus a DEO Patre, qui nihil commune habet cum esentia, Persona, vel natura DEI Patris, sed a peccato Nos liberavit, Nobis hominibus similis, per quem Pater creavit omnia in nova Creatione, sive regeneratione, Qui propter Nostram salutem natus, passus, occisus, et sepultus est, et descendit ad inferos vere, non ad Limbum, vel Purgatorium, utrumque enim Comentum est, sed ad tumbam, sive sepulchrum. Et resurexit, sed non propria virtute, quoniam ne quidem Nomen JESU ex proprio merito accepit, sed ex gratia DEI. Sedet ad dextram Patris, inde venturus est ad judicandum, et Regni Ejus Finis erit, quum restituet omnia Patri, et ipse etiam Xtus subjicietur DEO, ut DEUS Pater sit omnia in omnibus, Dignus tamen est adoratione, quoniam qui non honorat filium, non honorat Patrem.

3-tio. Credo Spiritum Sanctum, sed non in Spiritum sanctum, qui nec essentiam, nec Personam habet, sed est virtus sive dextera DEI, qui nunquam est adoratus, nec unquam adoratur, per quem locutus est DEUS per Prophetas, et hodie per eum diriguntur fideles ad omnem veritatem.

4-to. Credo Sanctam Catholicam Apostolicam, sed non Romanam Ecclesiam. Confiteor aeternam eorum salutem, qui in quatuor receptis religionibus bene operantur, vitamque agunt irreprehensibilem.

5-to. Credo vivorum Sanctorum Communionem nego mortuorum, quos aliquid de nobis scire, a fortiori nos ab ipsis apud DEUm adjuvari, penitus pernego.

6-to. Credo duo Sacramenta, Baptismum videlicet, et Coenam Domini, neutrum tamen credo ad salutem plane sufficere.

7-o. Nego peccatum originale, nego in Coena Domini realem Corporis, et sanquinis Christi praesentiam, pernego post Christum verum sacerdotium, pernego confessionem peccatorum Coram sacerdote fieri solitam.

8-o. Pernego datam esse Sacerdotibus a DEO ad remitenda peccata ullam potestatem. Rejicio Rosarium, et Xti DEI Cultum, rejicio Mariae, et aliorum Sanctorum invocationem, respuo Missae Sacrificium una cum extrema unctione, et reliquis Sacramentis.

9-o. Confiteor ex adverso Pastores nostros legitimam habere potestatem, Conjuges, quotiescunque necessitas tulerit separandi, dandique ad novas Nuptias utrique parti facultatem, et in his nullum esse contra DEUm peccatum.

10-o. Credo et resurrectionem Mortuorum, et sanctarum Animarum nostram salutem, non tamen ex Fidei, neque ex bonorum Operum Nostrorum, aut ex JEsu Xti meritis, sed ex sola, ac pura gratia DEI.

Haec igitur est vera sanctae Unitariae Relligionis Nostrae Confessio, quam aequam erat Cum vestris Dominationibus Communicare. Vestrae proinde Dominationes Crebro in unum Conveniant, eamque Communiter tradant, discant, ac in ea Constanter permaneant.

XI.

Acte de sub împĕrăteasa Maria Theresia privitoare la regularea referinţelor bisericesci între românii greco-orientali şi uniţi.

1. Regularea proprietăţilor bisericesci între greco-orientali şi uniţi pe basa decisiunii unei comisiuni aulice. Esecutarea cu brachiul militar a acelei regulări în nefavorul greco-orientalilor. Demolarea şi arderea mănăstirilor; Limba românească în acte publice la anul 1761.

Translatio Conclusi Excelsae Comissionis Aulicae în negotio Valahorum ordinatae.

Dupe Isprevenia Vallataselor in Czara Oltului si in Faczesála semnaturilor Domnialor Assesorilor din Szkaunu Fagarasului, si csetinduse, si atsele kari dupe rindujala Domnului Vlediki Aron pin Petrupopi, sau skris, si sau fekut, si commissii Inneltzati Kurczi sau dát intre atsest kip: Pracum in rindujala Létsi in kipu porintsilor tselor maj mare, deskilinite Unitzilor au ne unitz, si inpertzála Beseritsilor, sau asezát; Dáre ku átsastá sokotáte ka dupe rindujelele Imperetzii între tsele száte, in káre sa vor slobozi Beseritsele tselor ne Unitzilor, tote Mosiile Beseritsest, ka se se herenaske dintrinse in Viatza lor se dau Popilor Unitz, dare járes ku acsa sokotate, prekum ku vreme de so va fátse între atseste szate Beseriká pe sáma Unitzilor, tote atsele Mosiile maj sus numite Biseritsést se se dea inderep Beseritsilor tselor unite, pe kare lukru Popi tsej Unitz kare se vor hereni dintratsele Mosi Beseritsest se fake szkrisore dela muna lor, si ku iskeliture Episkopului Aron interita, si se de Comissiolului Krejesk;

In pagis.	
Bethlen.	Hoc templum propter exiguum numerum Unitor. conceditur non unitis; unitis autem templum Fagarasiense assignatur.
Lutza.	Templum permanet Unitis. Non Unitis autem N. Vajdafalviense assignatur.
Netot.	Templum manet non Unitis.
Trat. V. Rétsz.	Templum permanet non Unitis.
Desján.	Templum permanet non Unitis.
Bráza.	Templum hic permanet Unitis. Non unitis autem aliud sibi templum aedificandum indulgetur.
Leasa.	Templum hoc erit pariter non Unitorum. Cum interea ambar. possionum Templa dragusiense et Lésássiense non Unitis concessa, sint, permanebunt attamen eo usus Unitis, donec Uniti in una vel alia harum Possionum Competius Templum aedificabunt ornamenta autem, et Libri penes nec aedificandum templum permanebunt.
Posorita.	Hoc templum permanet nonunitis. Unitis autem K. Vajdafalviense assignatur.
Ludisor.	Templum permanet non unitis. Unitis autem aeqae K.-Vajdafalviense assignatur.
Dridif.	Hoc templum permanet Unitis. Non Unitis autem Templum, Bethleniense assignatur.

In his pagis publicet Comissionis Aulicae determinationem Domini Franciscus Lakatus, et Michael Enyedi ambo Incl. Tabulae Regiae Jurati Notarii. Hic vero etiam Supremae sedis Distr. Fagaras Jurassor, et Reversales a Parochis super transpositione Fundorum, et Appertinentiar. si quae sunt; recipientes ad se exhibeant Excelentissimo D. Supremo Kapitaneo ubi Claves ab alia utra parte unitor. vel non Unitor. cui templum non cederet, transpositae, nondum essent repetantur et parti altera transponantur, si vero se se opponerent pars aliqua Comissionis Aulicae determinationi, illico per Lrras suae Excellentiae submittendas brachio militari repetantur. Monasteria ubique comburrantur Lignea; Lapidea destructantur, et de effectu tam restitutionis Templor. quam demolitionis Monosterior. Suae Excellentiae relatio submittatur; quicunquae autem Altissimo Mandato Regis ab Excelsa Cossione Concluso temerarie se opposuerit capitali poena; Suspendio etc. vel capitis amissione indispensabiliter punietur, tanquam Regior. Mandator. contemptor, et Publicae pacis, tranquilitatisque turbator. Dato 13-ia Mensis Iunii 1761.

N. de Bethlen m. p.

Fekunduse Valatásul in Szkaunul Fegerasuluj, si Impreunindise si insemneturile Dumnialor Tistulor de aits auzinduse, si atsele káre din rindujála Dumnjaluj Episkupuluj Aron pin Petrupopi sau koprins in Szkris, si Commissii Kurtzi sau trimis intratsela kip, prakum Ritul Unitzilor dela cséj ne Unitz dupe mintele tsele nalte si inczelepte szau kilinit, asa si imperczeliste Biseritsilor sau hoterit, dare cu acsea ispráva prekum este Rindulj Krejesk in Szátéle atsele unde Beseritsele sár slobozi ne unitzilor, tote viniturile si Mosiile din afare se se

dá Preoczilor neunitz, pene unde vóar trei ei pentru kivernisale viétzilor, jarás ku atse legeture, kum ka ku vreme viitoáre de sár ridika in Locurile acsele Beserika Unita, atuntsa veniturile acsele din afare se se da jare Beseritsilor. Drebt káre lukru Preoczi csei Unitz, kare vor avea folosul acsélor venitul, or da zapise Iskelite Episkopului tseluj unit Aron aşisderea si commissii.

(Colect. de *I. c. d. P.)*

---

2. Călugării schismatici greco-orientali ca oameni periculoşi din punct de vedere politic se dau afară din ţeară. Cărţile schismaticilor, ce vin din afară au sè le opreascâ vameşii şi sè le dea Iesuiţilor spre censurare.

Extractus e relatione Conferentiae in rebus transilvanicis dto 5 Mai 1747.

Celebrata est hoc die sub praesidio Iosefi Lotharii s. RI. Comitis a Königs Egg Campi Marchali, praesentibus in margine positis ministris et aliis Consiliariis ministerial. in rebus transilvanicis conferentia;

Ad punctum 4-um. In quo de eliminandis in montibus et eremis de gentibus sub praetestu pietatis multum mali patrantibus Calugeris schismaticis, nec non arcendis graecis illis quaestoribus, qui ad multam în Tranniae Pptu stabilitam societatem spectant et questus titulo in rebus unionis impedimento sunt, agitur, observandum venit; expediendis hoc in passu ad loca debita, Mandatis ob nationem politicam inserendum esse, quod Calugerorum intuitu, non reliquia, sed alia politica et juris motiva prouti sunt, securitas publica, transgresio, mandatorum a terrae ppe editor hisque similia.

Ad P. 5-tum. Librorum schismaticorum in ductionis prohibitio ad unitas, adeque illos Cottus,

sedes, etc., Districtus foret modificanda, in quibus schismatici non sunt tolerati, generaliter autem posset demandari, ut omnes eius generis deinceps inducendi libri a tricesimorum et Teloniorum officialibus antequam rederentur, Patribus societatis Jesu illis in locis, ubi eius modi librorum fit inductio, ad praeviam Censuram consignentur, quo per actu si relevantes non subversarentur Considerationes, proprietariis reddentur.

Postremo agit de quadam emigratione non nullarum Valachicarum familiarum elapsa proxime aestate Moldaviam.

Punctele următoare tractează anume:

P. 5. Despre formarea de două senate jud. & pol. la gubern şi înmulţirea de 2 consilieri sup. cathol.

P. 6. Denumirea de comes a lui Bausner ex acathol. şi a Bürgermaisterul. West ex cathol.

P. 7. Regularea contribuţii după o sistemă noauă.

P. 8. Plătirea unui rest din cassa provincială in statul militar.

P. 9. Cere opiniune despre uşurarea iobagilor.

P. 10. Sanitare.

P. 11. Zulage de 200 fl. pentru revisorul Wolf.

P. 12. Ordinează, ca pe familiile acelea dela cari s'au luat moşiele pentru grănitęri, sè se colonizeze airea şi sè le asigneze loc de aşedat sub grea rèspundere.

(Colect. de *I. c. d. P.)*

---

3. Se dă romanilor greco-orientali toleranţa religioasă prelângă anumite condiţiuni.

Maria Theresia etc. Illustres, Reverende etc. Tametsi ortis discordiis et hinc Unitum inter, ac non unitum Graeci Ritus in haereditario illo nostro Principatu sequacem Clerum ac Populum Valachicum secutis ad Nos cum Vestri medio, tum aliunde delatis querelis compo-

nendis, sedandisque animorum motibus pro materna subditorum nostrorum felicitatem conservandi, imo augendi cura, ac studio indefesso, congruas, salutares, et si juxta clementissimam nostram mentem rite observatae ac effectui datae fuissent, efficatiam nocturas benigne edideramus Resolutiones ordinationesque ad vos de tempore in tempus eo fine rescriptas, ut pro officii vestri ratione atque auctoritate vobis attributa, illorum observatiam, debitamque iisdem paritionem apud universos et singulos studiose procuretis.

Displicenter nihilo minus experimur, per missos in Principatu extraneos seductores et diseminata hinc inde concitatoria et seditiosa scripta, plures ex non unitis Valachis eo permotos esse, ut cum prius in fide et obsequio perstiterint, Varios excessus committerent, juxta patriarum legum tenorem gravibus poenis procul dubio obnoxios.

Perpendentes autem una populi ruditatem, suaviora pro praevertendo in posterum omni seductionis periculo media adhibere constituimus, non solum in casum verae resipiscentiae, quae perperam, utquam ad publicationem praesentis mandati Nostri perpetrata sunt, perbenigne eidem condanondo, sed et omnem in futurum discordiarum ansam per indultam illis, qui huiusque ab Unione defecerunt, nisi sponte ad illam redire velint, Tolerantiam tollendo, non aliter tamen, quam sub sequentibus conditionibus. (Sequntur conditiones singulatim vide 125 Nr. ex anno 1760.)

Quare Vobis Gubernio nostro regio clementer committimus, ut benignam istam Resolutionem et decretum nostrum memoratae plebi Graeco Ritui addictae, quae in praesens utque ab unitis se dissentire declaravit solemnitate debita ad notitiam, et captum singulorum confestim promulgari curetis, una Episcopo Graeci Ritus Unitorum Fogarasiensi idip-

sum intimaturi, atque ideo nomine nostro eundem monituri, ut ab omni non Unitorum, seu Popae illi sint, seu Laici ex capite non observatae Unionis ulteriori prosecutione prorsus abstineat, adeoque in Locis ubi tales de facto existunt, qua toleratos indulto Religionis suae exercitio, praemissis sub Conditionibus, uti permitat. Vos denique diligentissime invigiletis, quo benignum istum indultum ac Decretum nostrum ab utraque parte inviolabiliter observetur, eoque adminiculo quies et tranquillitas Patriae interna reducatur et solidetur; De rei evento de tempore in tempus Nos gemine et circumstantialiter informaturi. Et quoniam Officialium etiam provincialium, nec non possessorum quorundam seu neglectu, seu conniventia, imo et concitatione Schisma istud invaluisse, et ex eo tantum turbarum concitatum esse, non abs ratione credibile sit; Eapropter serio Vobis praecipimus, ut tam officialibus quam possessoribus praefatis nomine nostro districtim injungatis, ut tranquillitatis publicae tuendae causa omnem, quae ad commitandos plebis animos vergere posset, ansam et ocasionem attentissime praevertant, violentos ausus et conventicula impediant; Emisarios et plebis seductores, si qui partibus et locis Unionem hac tenus colentibus se insinuarent, neutiquam recipiant, aut foveant, sed confestim comprehendi faciant, ad ulteriorem usque dispositionem nostram detinendos.

Volentes et statuentes per expressum, ut in officiales praemissis contraventuros suspensione ab officio, salariique, ex quocunque demum fundo, idest, seu ex publica communitatum, seu Allodiali Cassa illud pendatur, in Possessores vero tanquam Mandatorum nostrorum non observantes ad legum dictamen ipso facto irremissibiliter animadvertatis curetis, de casu in casum ad Nos demissam Relatio-

nem facturi, omni denique studio et fervore eo ammisuri, quo Benignae Resolutiones, et Mandata nostra ad Vos Rescripta non solum subordinatis vestris innotescant, sed etiam cum per Vos, tum illos fideliter observentur et debite mancipentur executioni.

Quia porro id etiam Nobis innotuit: A non Unitorum quibusdam inquietudinem suam etiamnum continuari, imo ad alios etiam concitandos, suppositium, cujus ex Valachico idiomate in latinum translati copia adjacet, sub Nr. 2 Nomine fabricatum, et in suo conciliabulo ad Glimboaka novissime habito solemniter perlectum, inde vero pagatim divulgatum: Templa item in Districtu szadensi Unitis denuo via facti erepta esse. Quantum igitur occupato haec templa, et habita conciliabula attinet, eorum etiam intuitu ad benignam nostram superius declaratam voluntatem, et ordinationem vos remittimus; At vero quoad suppositium illud decretum serio Vobis praecipimus; ut attentissime invigiletis, ne deinceps Scripta qualiacumque Plebem ad tumultum excitatoria, aut Unionem ferientia circumferri, et promulgari patiamini, et obinde contravenientes, Officialium Provincialium medio, sub gravissima secus in hos animadversione, comprehendi, custodiaeque tradi: In praesens autem memorati falsi Decreti Authorem, ejusque pagatim bajulos, tanquam gravissime impostorae, et respective Mandatorum nostrorum contemptores exquiri intercipi, et ad ulteriorem usque nostram dispositionem detineri faciatis. Officiales praeterea, in quorum circulis id circumlatum fuit, constituatis, et in Spitre sedis Latonicae Uj-Egyház Judicem Regium, qui illud Archi-Diacono Columbiensi exhibuisse perhibetur, examinetis, a quo decretum id suppositium receperit; et cur ejusdem latorem vi officii, et obligationes suae detinere intermiserit.

Et haec sunt illa, quae tam ad sedandam, tum ad cohibendum praesens, ne ulterius serpat, malum pro tempore statuta volumus, quae vero Ecclesiasticam in non Unitos jurisdictionem pro futuro concernunt, nostra ad omnem omnino tollendum offensionis lapidem, ulteriora pro bono, et quiete hujus populi proxime secutura Clementissima Mandata vobis uberius declarabunt. Caeterum Gratia nostra Caesareo-Regia et principali Vobis benigne propensa manemus.

Datum in Civitate Nostra Vienna Austriae die 13-tia Mensis Iulii Anno 1759 Regno vero nostro 19-no.

Maria Theresia.

Gabriel Comes de Bethlen.

Expedivit: *Ladislaus Krácsovits* Cancellista.

Ad mandatum *Michael Benök.*

Decopiavit: *I. Bartolomeiu.*

(Collect. *I. c. d. P.*)

---

4. Condițiunile prelângă care se dă romanilor greco-orientali toleranța religioasă și un episcop sunt următoarele: a) bisericile luate dela uniți să le restitue uniților, pe viitor să nu facă violențiĭ; b) pămînturile date de stat sau dela privați pentru preoții uniți, ce s'ar afla în posesiunea greco-orientalilor să se restitue uniților; c) greco-orientalii să nu insulte pre uniți sau să-i îndemne a se întoarce la confesiunea greco-orientală, sau să facă vre-o pedecă celor ce propagă unirea; d) să nu facă întruniri; e) pre comisarii străini să nu-i primească, ci să-i denunțe la magistrat; f) să fie oameni pacinici și credincioși patriei.

Nro aul. 125 ex 1760. Nos Maria Theresia etc. Memoriae commendamus tenore praesentium significantes, quibus expedit, universis: Quod tametsi pro materna nostra, quam in fidelium nostrorum Subdi-

torum salutem, quietem et felicitatem incessanter gerimus, solicitudine etiam ad querelas illas, quae ob exortas aliquot ab hinc Annis unitum inter, ac non Unitum Graeci Ritus in haereditario Nobis Transylvaniae Principatu sequacem Clerum et Populum Valachicum discordias ad Nos ab utriuque delatae fuerant componendas et animorum motus sedandos congruas et omnino salutares, si rite observatae fuissent, dederimus repetitis vicibus ordinationes ad Gubernium nostrum in memorato Principatu Regium de tempore in tempus rescriptas, plures tamen ex non Unitis Valachis subditis nostris permissos in eundem Principatum extraneos Sacerdotes et disseminata concitatoria et seductoria scripta eo permoti fuerint, ut cum prius in fide et obsequio perstiterint, varios excessus committerent, juxta Patriarum legum tenorem gravibus poenis procul dubio obnoxios; perpensa eorum ruditate Suaviora ad praevertendum deinceps omne seductionis periculum media adhibere constituerimus, ac obinde benigni nostri ad praefatum nostrum Gubernium Transylvanicum 13-a Iulii Anni novissime ex evoluti 1759 exarati Mandati virtute dicto populo in casum verae resipiscentiae non solum ea, quae utque ad publicationem nunc citati nostri mandati perperam patrata fuerunt, condonaverimus, sed et omnem in futurum discordiarum ansam tollere vollentes illis, quicunque ab unione defecerant (nisi sponte ad illam redire velint) certis et in superius memorato Mandato nostro declaratis, atque mox recensendis sub conditionibus tolerantiam indulserimus, toties fato Gubernio nostro una comittendo, ut hocce indultum Plebi graeco Ritui addictae, quae ad illud usque tempus ab unione se dissentire, declarasset, solemnitate debita ad notitiam et captum singulorum curet confestim promulgari, nulla

tenuisque admittat, eosdem non unitos seu Popae illi sint seu Laici ex capite non observatae Unionis a quoniam ulterius molestari sed in locis, ubitales adhuc existebant, qua tolleratos indulto Religionis suae exercitio sub Conditionibus praescriptis manuteneat; Displicenter nihilo minus experiamur etiam isthoc singulare prorsus et insigne Indultum, ut ut iterato publicatum sit, debito plerisque in locis eventu frustratum fuisse. At quia.

Eventum hunc sequiorem officialium respective et comissariorum, quibus praefatas benignas nostras resolutiones ad singulorum captum sincere publicandi commissa fuerat Provincia errori et culpae magis, ac repetitae Plebis Graeci Ritus non Unitae tribuendum informamur, eo adhuc Nos inclinari passae sumus, ut ex mera, et superabundanti Gratia Caesari Regia benignam intentionem nostram, ac Resolutionem circa subditos nostros Valachos Graeci Ritus in Transylvania non unitos, uti praemissum est, in illius conformitate editas iterato et quidem ne ignorantia se deinceps quispiam excusare valeat, linqua sua vernacula in omnibus et singulis locis hic specificatis ut pote Szelitye etc.*) promulgari mandamus.

Praesentium proinde Patentium nostrarum virtute Sciatis omnes et singuli subditi Nostri Valachi in Transylvania in Locis specificatis Graeci Ritus

*) Hic specificabuntur omnia illa loca, quae in specificatione per Episcopum exhibita enumerantur, ut et illa, quae ab officialibus Districtus Fogaras in relatione ab ipsis data recensentur, ut ut hoc in Cathalogo exhibito per Episcopum enumerata non sint, imo ad evitandam in futurum omnem congruendi ansam, excutientur denuo relationes per officiales exhibitae et si in his unus aut alter pagus reperiretur, qui in specificatione Eppi nominatus non esset, idem etiam Passibus inserendus esset.

in praesens non Uniti, quod licet displicenter feramus benignissam nostram de vobis indulta tolerantia editam resolutionem optato frustratam esse effecta, attamen in casum verae resipiscentiae non solum ea, quae ad Patentium istarum nostrarum publicationem usque perperam patrata sunt vobis condonemus, sed et Religionis vestrae, nisi sponte ad Unionem redire volueritis tolerantiam indulgeamus imo et vestrae Religionis Episcopum a nobis jam denominatum in spiritualem vestram Directionem in Transylvania expediturae sumus, at non aliter, quam sub sequentibus conditionibus:

I-mo. Ut Ecclesias omnes ab unitis possessas et duobus vel tribus novissimis ab hinc annis illis violenter ereptas indilatim restituatis et ab omni inposterum violenta Ecclesiarum occupatione penitus abstineatis.

II-do. Ut fundus Ecclesiasticos vestris sumptibus haud comparatos, sed seu a nobis, aut Antecesoribus nostris legitimis Transylvaniae Principibus, seu a quavis privata persona Unitorum Poparum usibus destinatos, vel hisce, si tales adsint, vel illis ex quorum liberalitate promanarunt, reddatis.

III-tio. Ut religionis vestrae exerciti, cum quiete peragatis; unitis seu sacerdotes, seu Laici sint, ne insultatis aut hos quavis injuria afficiatis, tantominus seu clam seu palam Unitos ad defectionem sollicitatis, nec missionariis Unionem pacata praedicantibus impedimentum ullum afferatis; verbo Religioni Unitorum molestiam at Damnum inferre omni modo caveatis.

IV. Ut conventicula aliunde severissime prohibita ne frequentatis.

V. Ut Emissarios extraneos, qui et hactenus mera falsa circumferebant, deinceps non recipiatis, neque

fidem eis adhibeatis, sed illico denuncietis vestro Magistratui; Et huic.

VI-to. Omnem respectum et paritionem exhibeatis et tanquam fideles, morigeri, pacis amantes Subditi nostri inter vosmet, et cum aliis vivatis et conversemini; ac demum.

VII-mo. Ut de Popis vestris praesertim extraneis, quod nihil adversus jura et Dominatum nostrum supremum, neque contra patriae quietem et bonum publicum molituri sint, fide jubeatis.

Vobis id circo clementer ac serio mandamus ut si tolerantiae indultu et vestrae religionis Episcopo gaudere velitis enumeratas superius conditiones incunctanter adimpleatis, secus enim facturi, et indulta tolerantia et vestrae Episcopo privamini. Positive enim statuimus, ut benigno huic Mandato nostro praescriptisque superius conditionibus obsequenter parituro ex Vobis majori numero indulta suffragetur tolerantia et hic tantum nominato a Nobis gaudere possit Episcopo; pars autem Vestri minor praeter spem in renitentia perseveratura utroque excludatur beneficio, hoc est, nec tolerantiae indultu, nec Episcopi non Uniti jurisdictione frui valeat. Imo condonamus, indulgemus, mandamus et statuimus, non alitertamen, quam sub conditionibus praescriptis praesentium Patentium Subscriptione nostra et sigilo munitarum vigore et testimonio mediante. Datum in Civitate nostra Vienna Austriae Die 21-ma Martii Anii 1760.

Maria Theresia. *Gabriel Comes de Bethlen.*

Ad mandatum: *Michael Benök.*

Expedivit: *Ladislous Krácsovits* Cancellista.

Nr. 125 Anni 1760.

3849—CE.

(Collect. I. c. de P.) Decop. Bartolomeiu.

5. Date statistice despre starea bisericii gr.-or. şi celei unite în Transilvania la anul 1762.

Ad Nr. aul. transil. 485 ex a. 1762.

Beilage zum *a. u.* Vortrage die von dem Freiherrn v. Bukow uns eingeschickten Tabellen über die unirt und nichtunirten Wallachen in dem Fürstthum Siebenbürgen und nunmehro hieraus geben kommende Espeditiones für den nicht unirten Bischoffen betreffen.

Dto. 5 Sept. 1762. *(Collect. I. c. d. P.)*

EXTRACTUS

Summarum omnium in Incl. Principatus Transilvaniae Cottibus, Districtibus, sedibus saxonicalibus et siculus Unitorum et non Unitorum Vallachicorum Popparum, laicarum familiarum templorumque iuxta repertum Religionis statum Distributorum ut et horum beneficiorum seu fundorum, una cum domibus parochialibus repibilium.

Comitatus, Districtus et sedes	Status personalis				Concessa templa		Fundi ad ecclesias spectantes				Annot
	Uniti		non Uniti								
	Popae	laicae familias	Popae	laicae familias	unitis	non unitis	agri a Cubulis	foeneta Curuum	vineae urnarum	Domus parochiales	
Cottus Albensis cum D. Zalatna	363	3236	258	19,630	78	152	2,300	1008	2172	309	
„ Kükülö	114	912	58	5,579	28	55	997	402	706	136	
„ Torda	216	864	90	9,219	32	119	15,557	954	78	220	
„ Colos	185	1221	106	11,324	32	138	2,312½	1016½	25	254	
„ Doboka	159	2654	125	8,699	58	108	1,289	743	65	210	
„ Szolnok ins.	233	2478	113	10,171	51	138	833	482½	63½	166	
„ Hunyad	235	4031	58	14,886	71	214	593	278	312	132	
„ Szolnok med.	61	411	97	5,687	15	93	577½	332	91	107	
„ Kraszna	—	1	77	2,428	—	44	197	138½	—	34	
„ Zarand	38	208	36	6,369	4	79	72	59	30	23	
„ D. Kövár	88	1005	88	3,607	27	57	35	48	—	20	
„ D. Fogaras	107	472	146	5,339	23	40	99½	41½	—	3	
sed. Udvarhely	7	463	—	346	3	3	1	—	—	5	
„ Háromszék	19	463	11	1,412	10	12	—	—	—	15	
„ Csik	16	820	—	—	7	—	3	1	—	3	
„ Maros	62	575	—	1,535	23	21	59	38	—	21	
„ Aranyos	20	138	28	1,055	4	14	128	101	188	22	
D. Cibini	105	299	—	6,810	8	21	137½	67½	—	15	
„ Schaesburg	1	—	—	460	—	1	12	3	—	1	
„ Coron	—	1	72	4,868	—	25	—	—	—	—	
sed. Mediens	11	202	2	1,266	7	1	136	12	80	9	
D. Bistritz	97	4508	—	142	30	—	93½	77	3	11	
sed. Sabes	15	10	—	1,060	—	9	69	28	40	1	
s. Sink	12	51	—	1,082	1	1	5	6	—	—	
Rupres	6	15	—	872	1	1	18	6	—	—	
Mercurium	14	67	—	1,213	2	5	126	29	—	2	
Broos Sz. város	43	93	—	2,098	4	11	15	32½	—	6	
Leschkirch	23	14	—	1,246	2	4	64	21	—	1	
Suma	2250	25,223	1365	128,653	521	1366	11,728½	5916	3853½	1726	

Ad B. de Bukow m. p., *Fr. L. B. de Dietterich* m. p., *L. B. v. Möringer* m. p.,

NB. Hiebei sind noch die Monosterien weder stehende noch abgerissene nicht deren Fundi und benificia ohngeachtet etlichemal wiederholte Ermessung noch nicht haben gründlich eruirt werden können, welche aber doch mit nächsten folgen sollen.

6. Prin decret aulic se ordinéză episcopul din Versetz ca administrator preste eparchia neunită a Românilor gr. or. din Transilvania. Emigrațiunile din țéră sè se împedece.

An den Grafen Brüner den 7. September 1768. Z. 87.

Nr. aul. 243.

Bei der dermaligen Anwesenheit des sieb. Bischofs sind mehrere Angelegenheiten mit selbstem in gemeinschaftliche Berathung genommen worden, vorüber Ich: auf den mir geziemend abgestatteten Vortrag Meine Entschliessung folgender Massen abzuschöpfen gefunden.

Primo. Kann aus mehreren Betrachtungen nicht wohl mehr längershin verschoben werden, das Schismatische Volk in Siebenbürgen mit einem geistlichen Vosteher wiederum zu versehen. Doch erheischt dabei zugleich das Wohl der h. Union dass hienzu keineswegs ferner beständig ein Bischof angestellet, sondern Lediglich ein Administrator ad beneplacitum Principis ohne Bestimmung einer gewissen Zeit benannt werde, um allenfalles nach Befund der Umstände weiterhin zu einiger Abänderung ohne Schwierigkeit wiederum fortschreiten zu können.

Da ausser dem bei der Auswahl des Subjets selbst das Augenmerk dahin zu richten kommt, dass man von der wahren Devotion dieses Vorstehers und von dessen Eifer für Meinen Dienst genüglich versichert sein möge: dass er den Ihm ertheilenden Anleitungen in allen sich willig fügen und der Beförderung der Union keine nachtheilige Hinderniss entgegen setzen werde.

So habe den wegen dieser Eigenschaften vorzüglich belobten Bischof des Verschieczer Districts*) in dem Temeschwarer Banate provisorio modo pro

*) După o notă din 25 Octobre 1768 a cancel. aul. la acest act era designat pentru administrarea diecesei ardelene episcopul Verșețiului Ioan Georgievics.

administratore dergestallt zu benennen befunden, dass er mit Beibehaltung Seines Bisstums nur von Zeit zu Zeit, besonders in den Sommer Monaten in Siebenbürgen sich begeben, und die gehörige Besorgung der Administration führen möge.

Die Kanzelei hat dahero meine Entschlissung dem Gubernio bekannt zu machen, damit dieser Administrator quatalis an Land behörig instaliret werde. Anforderst aber, und bevor noch diese Instalation geschiehet, wird der Bischof anhero einzuberufen, demselben meine Gesinnung in diensamer Art zu erkennen zu geben, auch seiner wegen zu seinem Verhalt die behörige Instruction zu verfassen und demselben ausdrücklich dabei mitzugeben sein, dass er in allen besonderen Vorfällen sich vorzüglich an den Comandirenden in Siebenbürgen um die Belehrung zu wenden habe.

Wegen der Gebühr die von dem Volke oder der Geistlichkeit diesem Vorsteher zu entrichten kommt, ist zu gleicher Zeit ein richtiges Verzeichniss, wie es hierinfalls unter dem letzverstorbenen Bischof gehalten worden, abzufordern, damit den bestellenden Administrator auch einer wegen das gewisse Richtmass vorgeschrieben werden möge.

Secundo. Sind von dem Gubernio, wie vorkommet, die vorsichtigste Mass errungen zwar obschon ergriffen worden, damit den emigrationen der Einhalt geschehe, und nicht leichtlich einige Flüchtlinge aus dem Altland entkommen mögen. Allein es wird damit das Uebel mit aller Verlässlichkeit, gleich wohlen nicht seit angehalten werden, wenn nicht vor erst die Ursachen selbst, die zum Missvergnügen das Volk und den daraus entstehenden Emigrationen den Anlass geben auf den Grund gesehen, und hierunter allthunliche Abhülfe verschaft werden.

Da in dieser Absicht schon von einiger Zeit meine Anordnungen dahin ergangen, dass von Seite des Guberniums zwei Räthe als Comissairen in das Land auszuschiken und von diesen allenthalben auf die eigentliche Ursachen der Emigrationen genauest nachgeforschet werden soll.

So ist in diesem Verfolg an das Gubernium neuerdings der Auftrag zu erlassen, somit nicht nur überhaupt die wegen der Emigration bestehenden Anordnungen im Lande erneuert, sondern vorzüglich in Folge der vorigen Anordnung zwei Comisairen, doch nur einer ex parte Gubernii, der andere hingegen ex parte militaris nach Auswahl des comandirenden Generals in das Land ausgesendet, durch diese allenthalben die bestehenden Ursachen, und die umgebende Beschwerden, die bisher das Volk zur Emigration verleiten mögen, erheben, auch wie in eine und dem anderen die Abhülf zu verschaffen wäre, das Gutachten an das Gubernium erstatet werde, welches den Befund mit seiner weiteren Wohlmeinung anhero zu begleiten haben wird.

Zu gleicher Zeit ist dem gedachten Gubernio weiters mitgegeben dass angeordneten Massen die Tabellen über die entwichenen Emigranten, so wie auch über die Zahl der revertenten von Quartal zu Quartal ganz unnachbleiblich eingeschiket und dabei auch die Ursachen der Entweichungen soviel möglich jedesmal erhoben und angezeigt werden.

Um die Rückkehr der entwichenen zu befördern muss das Gubernium selbst nach Zeit und Umstände am richtigsten zu beurtheilen wissen wie allenfalls durch da schikende Emisarien oder sonsten derlei Emigranten hierzu aufgemuntert und am füglichsten angeleitet werden können.

Doch kann ihrem Gubernio überhaupt mit Nachdruck eingebunden werden, auf die Errichtung dieser für den Staat so wichtigen in all thunlicher Art mit unausgesesztter Aufmerksamkeit zu denken, mit dem weitern Beisatz, dass der diesen Revertenten eingestandener dem angetretenen September Monat expirirende pardon auf ein Jahr weiter erstrecket, und hierwegen sogleich die behörige Kundmachung angeordnet, anbei aber von dem Gubernio anforderst und unter schwerster Verantwortung fürgesorget werden solle, damit allderlei Revertenten ohne Vorschub untergebracht und ohne die benöthigte Gründe sogleich jedesmal angewiesen werden, allermassen dann wenn wieder alles Vermuthen die hinlänglichen Gründe hierzu im Lande nicht erübrigen sollten, dieser Umstand meinem Gubernio unverbeugt anzuzeigen sein werde, damit derlei Revertenten allenfalls auch in das Banat übersetzt, und ihnen daselbst das Ueberkommeu verschaffet werden möge.

Tertio; ist die Anzeige vorgekommen das der unirte Bischof auf seiner Herrschaft Balaszfalva die Schismatici unterthanen gewaltsam zu vertreiben sich angemasset, mit dem Angeben, das er einige der nichtunirten unter seiner Unterthanen nicht gedulden wolle. Ungeachtet nur von Seite des Gubernii dieser Unfug allschon abgestellet werden; So wird doch auch von Seiten der Kanzlei dem unirtem Bischof durch ein decretum in meinem Nammen nachdrucksamst einzubinden sein, dass er gegen das Nichtunirte Volk durchgehenst aller Mässigung sich gebrauchen und so auch seine unterhabende Geistlichkeit zu einem gleichlichen Benehmen und zur anständigen Sanftmuth die vorzüglich zur wahren Bekehrung den Weg zu bahnen hat, sorgfälltigst anmachen nicht wieder gegen seine eigene Unterthanen von gewaltsamen

Verfahren künftighin unter schwerster Verantwortung ganz unfügbar sich enthalten soll.

Quarto; Um zu Beförderung der Union den gedeihlichen Vorschub zu geben, wird es nebst den hier wegen allschon getrofenen Anordnungen vorzüglich auf dem gehörigen Unterricht und die gute Formirung der Geistlichkeit wonach ankommt auf dass diese das unwissende Volk zu belehren, und zur Union zu leiten im Stande sein möge.

Da die derzeit obhandenen Stiftungen noch nicht erlauben um einer hinlänglichen Anzahl von der Geistlichkeit daselbst der Unterricht zu verschaffen so kann indessen, und bis sie weitere Vorsehung hierwegen bewirket wird, dem unirten Bischof an Handgelassen werden, womit Er von Zeit zu Zeit einige der unirten Poppen in das Seminarium nach Blasendorf einberufe, auf das die daselbst mitlerweile auch einigen Unterricht erhalten und der Prüfung unterzogen werden. Die Anwendung der geistlichen Mittel die zur Aufnahme der Union dienen mögen, wird der eifrigen Sorgfalt des unirten Bischofs zu überlassen, dabei aber insbesondere demselben einzubinden sein, womit er mit den Visitationen unausgesetzt fortgefahren, und sowie bishero durch diesen Weg der ergibigste Nutzen verschaffet worden, solchen auch ferner hervorzubringen sich angelegen sein solle, wo bei jedoch von ihm sowohl als der unterhabenden Geistlichkeit aller Zwang und Härte auf das sorgsamste zu vermeiden sein wird um zu einer Erbiterung der gemüther keinen Anlass zu geben.

Hier nächst kann mit der Formirung der unirten Jugend in den lateinischen Schulen den ersten in dem Rodnaerthal der Anfang gemacht werden und den unirten Soldatenkindern in so weit die Eltern sich gutwillig dazu einverstehen, daselbst der Unterricht gegeben werden; wenn vorerst der Erfolg aus diesen Versuch sich wird beurteilen lassen, so ist kein Bedenken sodann die gleiche Beobachtung auch weiters in Land einzuführen.

Weilen wen die neuunirten eine besondere Aufmerksamkeit erfordern damit sie in der Union bestärket, und wider den Rückfall verwahret werden so wird der Bischof vor allen anderen darauf fürdenken derlei neunirten jedesmahl die tüchtigste der unterhabenden Seelsorgern vorzusetzen. Nicht minder wird selber die Einverleibung selbst ad unionem künftinghin dergestalten zu begehen haben, dass jene die ad unionem sich wenden wollen, jedesmahl in Gegenwart ein oder der Anderen Tabulae assessoris einberufen, über ihre Namen ein Verzeichniss gefasset, und da sie gröstentheils des Schreibens selbst unkundig sind, von jedem bei seinen Nammen gleichsam zur Unterfertigung das Zeichen eines Kreuzes beigedruket, sodann aber demselben erkläret, und die ernstliche Ermahnung gemacht werden solle, das ihnen fortan keineswegs mehr frei bleiben werde, von der Union wiederum abzutretten und zu dem Schisma neuerdings sich zu wenden. Dem Bischof wird so dann obliegen von Zeit zu Zeit die Verzeichnisse der herübergetrettenen, so wie auch derjenigen die wiederen abgefallen dem Gubernio zu überreichen, damit dieses hieraus den Fortgang der Union beurtheilen und das weitere umhero gelangen lassen möge.

Im übrigen werde bedenklich sein, jene die von der Union ad Schisma zurüktretten, mit der poena apostassiae zu belegen, wie dann der bisherigen Uebung nach diese Strafe wieder selbe niemals verhängt werde.

Es ist aber die Anzeige vorgekommen, das auch wegen der gesätzmäsigen Bestrafung derjenigen die

sonsten von der katholischen Religion abfallen, und als wahre apostatae zu betrachten sind meiner Anordnung bishero das Genügen nicht geschehen, und noch in keinem Falle mit der vorgeschriebenen Procedur wirklich vorgeschritten worden sein, hierwegen ist also dem Gubernio der Auftrag mit Nachdruk zu wiederholen, das derlei actiones jedesmahl unachbleiblich prosequirt und in kurzen Fristen vorgekommen sofort der Spruch ohnfelbar von dem Gubernio in den behörigen Volzug gesetzet werden soll.

Maria Theresia m. p.

(Colect. *I. c. d. P.)*

XII.

Istoricul fundațiunii „Romantzai.“

DEDUCTIO I. Fundator Romantzai anno adhuc 1833 in suo ad suam Majestatem C. R. supplici libello petierat, ut Eadem Testamentum suum in origine qua *A* supplici libello acclusum ceu ultimae voluntatis suae tabulam confirmare dignaretur licet eam //. s o l u m m o d o in favorem suae Nationis V l a c h i c a e remediis patrocinisque destitutae fecerit.

(Exstat supplex libellus in origine, sed sine accluso.)

II. Sua Majestas C. R. manualibus de 24-a Iunii ejusdem anni 1833, indeque medio decreti aulici de 17-a Iulii Nro aulico 5303, Gubernialis autem resolutionis, quae supplici libello fundatoris indorsata existit de 5-a Sept. ej. annii Nro 9180 r e s o l v e r e dignita est, testamenta viventium, confirmari quidem non posse, interim si laudabile supplicantis intentum studiosam s u o n a t i o n i s Iuventutem sublevandi, firmum sit: fundationales Litteras expediendas venire.

(Exstat resolutio Gubernialis in origine, supplici Libello indorsata.)

III. Hunc in finem eodem anno fundator Blasium venit, ut cum Episcopo protunc III. Dno Ioanne Lemény de modalitate instituendae fundationis suae consultaret, qua ocasione declaravit se ad tenorem praecitati sui Testamenti fundationem in favorem Juventutis Nationis Valachicae facere velle.

Hoc in vivis adhuc existens Illmus Dnus Episcopus Ioanes Lemény uberius docere poterit, et Canonicis autem Rmus Dnus Basilius Rátz, caeteri enim mortui sunt.

IV. Anno 1841 idem fundator jam Viennae habitus, per Litteras rogavit Eundem Illmum Dnum Episcopum et Capitulum, ut duos fideles homines ad se Viennam ablegarent. quibus partem suae substantiae tradere Capitulo Blasiensi pro Conservatione in rationem fundationis inter ipsum fundatorem et Episcopum cum Capitulo conventae perferendam.

Quod docebunt idem Ill. Dnus Episcopus et ex Capitularibus Rmi Domini Basilius Rátz, Constantinus Alutan et Stephanus Boër.

V. In harum Litterarum consequentiam missi sunt eodem anno 1841 mense Julio duo Professores Blasienses: Joannes Russu et Gregorius Moldvai, iam defuncti, Viennam ad fundatorem, et quidem Capituli Blasiensis expensis quodiidem docere poterunt, forte exstant plenipotentia horum ablegatorum vel aliae Litterae de hac re in Protocollo Praesidiali illius anni.

VI. Ablegatis his fundator non modo 44 obligationes status a 1000 fl. cm. singulas, verum novissimum etiam suum testamentum eodem modo in favorem Juvenum Valachorum concinnatum, ad Episcopum et Capitulum perferenda tradidit. Quod iidem docere poterunt.

VII. Anno in sequente 1842 fundator suum testamentum praecedente anno Episcopo transmisum, sibi restitui petiit a capitulo, ejusque loco aliud exemplum recentioris quidem dati, transmisit, sed ejusdem in essentialibus, tenoris, et imprimis quoad Clausulam in favorem Juvenum valachorum. Quod iidem docere poterunt.

VIII. Usque ad annum 1843 quo disturbia inter Episcopum et partem Cleri exorta sunt, nulla unquam mentio fuit de alliis nationalitatibus Transilvanicis, praeter Valachicam, ex hac fundatione

participaturis, et quidem nec retenus, nec in toties repetitis fundatoris testamentis, sed solummodo de Juvenibus Valachis, quod iidem docebunt.

IX. Exortis autem praecitatis disturbiis anno 1843 quidam turbulentorum Professorum contra Episcopum litigantium, mensium feriarum Majorum Iulio et Augusto 1843, Viennam profecti et in specie Iosephus Pap et Demetrus Boër, uterque Theologiae in Seminario Blasiensi Profesor Seminaristarumque tumultuantium antesignani, fundatorem jam senem decrepitum, facileque furiosis Calumniatoribus aurem praebentem ad id induxerunt, ut crederet fundationem suam Episcopo Capituloque Blasiensi haud tuto concredi posse, et quod hi parum fidi bonorum etiam Cleri depraedatores essent, futurum sit, ut hanc quoque fundationem in nepotum tantum Clientumque suorum favorem converterent. Quibus Cavillationibus inductus senex Litteras indignationis plenas ad Episcopum Capitulumque missit quibus et testamentum suum et status obligationes anno 1841 transmissas repetebat, nihil sibi Deinceps commune cum Episcopo et Capitulo habiturus. Quod iidem qui supra et praeterea anno priore 1842 electus Canonicus Timotheus Cipariu docere poterunt.

X. Ad has expostulatarias Litteras Episcopus cum Capitulo responderunt separatos quidem esse ad expetita omni momento restituenda, quia tamen hae Litterae ipsis in prima furia atque adrecente Cavillationum impressionem dictatae viderentur, ne actum agerent statuisse, ut prius eundem ad serius pensitandas Calumnias adhortarentur, quod si tamen in repetendis suis rebus porro quoque perseveraret, accepto responso se illa ipsi indilate Transmissuros. Copia huius responsi Episcopalis forte aderit in Protocollo Praesidiali Anni 1843.

XI. Verum fundator non expectatis his Episcopi Litteris, mox alias ad eundem dedit, în quibus se ob praecipitantiam excusat, et obligationales quidem porro quoque apud Capitulum conservari petit, sed Testamentum sibi restitui postulat, eo quod quaepiam in mutanda haberet, cujus loco novum se transmissurum testamentum promisit, ut et prius fecerat.

Huic petito illico a parte Episcopi et capituli delatum fuit, ita ut obligatoriales semper apud Capitulum manserint, testamentum tamen restituerit, quin tamen aliud loco transmissi Capitulo durante Fundatoris vita testamentum abeo missum fuerint.

XII. Quales autem immutationes suscipere intendat fundator in testamento, Episcopo et Capitulo nec tunc, nec postea notum fecit, neque praevideri poterat, quamquam varii hoc tempore hac de re rumores spargerentur; pessimo autem in Casu hoc tantum supponi poterat, ob subratam diffidentiam Patronatum fundationis Episcopo et Capitulo ademtum iri, non vero etiam, quod fundator suam toties manifestam intentionem de adjuvandis Juvenibus Valachis mutare intendat, quin Episcopo et Capitulo id notum reddere velit.

XIII. Firmiter igitur persuasi sumus, fundatorem quidem jam valde senem in his agitationibus in proposito suo mutare coepisse, indeque primo suam fiduciam Episcopo Capituloque subtrahere, postea vero ipsam etiam fundationis priorem destinationem paululum immutare constituisse; quin penitus hoc etiam in parte constans maneret.

Fluctuationem hanc animi, tria illa ex hac periodo usque ad fundatoris obitum nocte Diem 7-am Decembris 1844 in sequente subsecutum exstantia testamenta abunde docent. Etenim:

a) Testamentum de 17 Octobris 1843, quod nomine A venit, et de Juvenibus Transilvanis in genere sonat, in consequentiam falsarum mensibus proxime praecedentibus illius anni factarum delationum Criminationumque conditum esse satis apertum est, nihil enim simile prius contigit.

b) Testamentum vero de eodem quidem mense, Die et anno cum A sed de Juvenibus tantum Valachis sonans, et post A factum, ut saepius demonstratum fuit, demonstrat fundatorem poenitentia quadam ob praecedens sub A testamentum ductum, ad pristinam suam intentionem redire voluisse, forte in momento quo testamentum suum Episcopo et Capitulo în locum repetiti transmittere voluit, uti promiserat; etenim ut testamentum A Episcopo Capituloque transmitteret, impossibile esse sentiebat, tum quia illud essentialiter mutatam fundationis destinationem continebat, tum etiam quod in constantem fundatoris animum prodidisset, imo dubitare quoque poterat, num Episcopus et Capitulum mutatum hac ratione sine eorum praescitu fundationis testamentum acceptare vellent.

c) Verum ubi testamentum *B* jam ita paratum ad transmissionem haberet, rursus fluctuare, dubiisque agitari coepisse fundatorem, ex eo apparet, quod demum tertium jam testamentum, quod *C* dicitur, in favorem rursus Juvenum Transilvanorum 1844 scribere coeperit, atvero:

d) Postea quam hoc ultimum eo perduxisset, ut nihil amplius restaret, quam ut folia dissoluta consueret, testiumque sub fine testamenti promisorum subscriptionibus muniri faceret, horrore quodam laesae datae fidei et in nationem suam Commitendi Criminis perteritus, circa finem substitit animo fluc-

tuans adeo ut a 16-a Septembris 1844 usque ad obitum suum eodem anno circa initium Decembris subsecutum animum inducere non potuerit, ut altera etiam vice inceptum sed nec dum Consumatum exhaeredandae pauperis Juventutis suae Nationis nihil tale merentis testamentum obsignaret.

XIV. Neque etiam Episcopus ac capitulum prius noverunt, testamenta exstare, quae fundationem hanc in favorem aliarum quoque nationalitatum et Religionumn in Transilvania conversam testarentur, donec decedente fundatore, medio Litterarum Gubernialium de 4-a Ianuarii 1845 Nro 555 Copiae trium istorum testamentorum cum Episcopo et Capitulo comunicarentur, quibus autem acceptis non intermisit Episcopus una cum Capitulo suam de unice Testamenti *B* legitimo valore sententiam Gubernio aperire, reliqua vero duo *A* et *C* pro invalidis declarare, ut ex Litteris de 11-a Martii 1845 ad Gubernium datis apparet, quae in Protocollo Praesidiali ejusdem Anni reperiuntur.

XV. Ad hanc Episcopi Capitulique remonstrationem, Gubernium in suo ad episcopum Intimato de 9-a Aprilis 1845 Nro 3806 rescribens agnoscit: Episcopum ceu Supremum Testamenti Romantzaiani Executorem tenere omnium trium exstantium Testamentorum Constitutum, primum etiam Judicem hac in causa esse. — Quapropter Episcopus mandatario suo Viennam ad recipiendam fundatoris massam reliquiariam ablegato Canonico Timotheo Cipariu in Instructione ei data de 4-a Iunii 1845 puncto 2-o committit, ut Legatarios ad tenorem Testamenti *B* excontentaret, in 3-o vero puncto ut medio supplicis Libelli suam Majestatem SSmam de genu oraret, quo Eadem tum Testamentum *B* tum universam fundationem ad tenorem ejusdem testamenti confir-

BIBLIOTECA CENTRALĂ BLAJ

mare dignaretur. Quod mandatarius utrumque fecit, uti docet et Quietantia Magnifici Dni Iosephi Brencsan de 16-a Septembris 1845 et Repraesentatio ejusdem mandatarii ad Excelsam C. R. Cancellariam Transilvanico-Aulicam de 21-a Iulii 1845 una cum adnexo supplici Libello extenus ad Suam Majestatem.

(Exstant omnia in hac §-o citata Documenta.)

Ex his praemisis necessario consequitur:

1-o. Intentionem fundatoris usque ad Annum 1843 constantem in eo fuisse, ut fundationem in favorem solummodo Juvenum Valachorum faceret.

2-o. Anno demum 1843 fundatorem cogitare coepisse de hac sua intentione modificanda adductum ad hoc Calumniis partis turbulentae et Episcopo adversae, contra Episcopum et Capitulum evomitis, in quarum sequelam testamentum *A* conditum est.

3-o. Eundem facti poenitentia ductum eodem ad huc anno hoc sub *A* testamentum, condito alio sub *B* quod de Valachis sonat, revocasse, et licet *B* post *A* conditum est, ejusdem dati *B* cum *A* esse voluit ut hac ratione existentiam quoque testamenti A quodammodo negaret.

4-o. Ob similes scrupulos fundatorem etiam Anno 1844 aliud testamentum sub *C* inchoasse, sed finire ausum non esse.

Quae omnia demonstrant: fundatorem integra imperturbataque mente, ac maturo consilio de sua fundatione tantum ab Anno 1833 disposuisse, quorum indubitatum documentum est supplex ejus ad SSmam Majestatem de Anno 1833 Libellus A Testamenta inde usque ad annum 1843 condita, quo omnia de solis Juvenibus Valachis sonant. Ab anno vero 1843-o usque ad obitum ejus initio Decembris 1844 mens ejus alio quin decrepeti senis, tum ob natu-

ralem senilem debilitatem, tum ob scrupulos animo ejus a Calumniatoribus Episcopi injectos, minus firma integraque, et consilium non amplius maturum, dicenda sunt; quod ostendunt plura sibi repugnatia ex eodem Periodo Testamenta, quin quo rejicere vellet, deliberare potuerit, aut annihilarit. Quae tamen fluctuatio infirmiorem ejus aetatem non cadit.

Verum in hac quoque ultima vitae suae Periodo prior animi sententia provaluisse cognoscitur, ex eo quod *a)* Testamentum *A* subverterit per *B*, et *b)* Testamentum *C* inchoaverit tantum *A* non finiverit, non quod ei tempus a 14-a Septembris 1844 usque 7-am Decembris defuisset, sed quia finere exhorruit.

(Collect. *I. c. d. P.*)

XIII.

O serie de documente din anii 1849—1861, privitoare la istoria națională și bisericească a Românilor din Ungaria și mai ales din partea Transilvaniei.

1. Actul de denumire al archimandritului Andreiu Șaguna de vicariu general în eparchia gr. or. din Transilvania.

Adresa.

8431—1846.

Reverendissimo Domino Andreae Schaguna Archimandritae Kovijliensi ad Stationem Administratoris Dioeceseos Graeci Ritus non unitorum in Trannia sede Episcopali vacante altissime denominato Vicario Nobis Observandissimo.

Exoffo *Kovylii.*

8431/1846.

Reverendissime Domine Archimandrita Nobis Observandissime!

Juxta Benignum Decretum Regium die 3-a praesentis mensis Iulii sub Nr. aulico 3531 editum, — dignata est sacratissima sua Majestas tenore Altissimae Resolutionis Regiae ddto 27-ae Iunii a. c. Stationem Administratoris Dioeceseos Graeci Ritus non Unitorum in Magno hoc Principatu Transilvaniae sede Episcopali vacante Reverendissimae DVestrae benigne conferre, ipsique remunerationem annuorum 2000 bis mille R. flor. m. c. e Fundo Sydoxiali pendendam clementer resolvere. Quae altissima eaque clementissima denominatio Regia Reverendissimae

DVestrae pro grata Notitia hisce perscribitur; remuneratio vero eidem clementissime dimensa tunc asignabitur, dum officium suum auspicatus fuerit. In reliquo debita observantia manentes.

Reverendissimae DVestrae.

E. Regio M. Ppatus Tranniae Gubernio

Claudiopoli, die 13-a Iulii 1846.

Obligatissimus *C. Josephus Teleky* m. p.

---

2. Conclusul universităţii săsesci din Sibiiu, prin care se dă drepturi românilor, — conclus adus şi publicat sub presiunea revoluţii, rĕmas însĕ neesecutat.

Universitäts-Zahl 458 1848.

Die Sächsische-Nations-Universität hat die erfreuliche Erfahrung gemacht, dass der gebildetere Theil der Valachen im Sachsenland sich — besonders in neuerer Zeit — entschieden bestrebt, Kultur und Bildung unter seinen Stammgenossen zu verbreiten.

Diese humanen Bestrebungen wünscht die Sächsische Nation nach Kräften zu unterstützen, da ihr alles daran liegt, sämmtliche Bewohner des Sachsenbodens zu der Stufe geistiger Bildung und Sitten-Veredelung gelangen zu sehen, wo sie alle der gesetz- und verfassungs-mässigen Institutionen der Sächsischen Nation gleichmässig theilhaftig werden können. Die Sächsische Nations-Universität lebt der festen Überzeugung, dass nur Bildung und Gesittung die Völker dauernd beglücken und zum segensreichen Genusse grosser und ausgedehnter Rechte und Freiheiten fähig zu machen und die scheinbar stärksten Gegensätze auszugleichen vermag. — Indem dieselbe daher im jetzigen Augenblicke des

allgemeinen Fortschreitens auf der Bahn des Rechtes und Civilisation den Zeitpunct wahrzunehmen glaubt, wo in den Institutionnen der Sächsischen Nation, so fern sie den Bedürfnissen der Gegenwart nicht mehr entsprechen, auf gesetzlichem Wege Verbesserungen eintreten müssen, — hat sie es für ihre unerlässliche Pflicht erachtet, im Interesse des Rechts und der Civilisation im Betreff der walachischen Bewohner des Sachsenlandes folgende Bestimmungen festzustellen:

1. Sowohl die Wahlfähigkeit zu Mitgliedern zu Sächsischen Communitäten, als auch der Anspruch auf Anstellung und Beförderung zu Orts- und Kreis-Aemtern kommt überall auf dem Sachsenboden den Walachen unter den nämlichen Bedingungen, welche diessfalls für Sachsen bestehen, hinfort ohne Rücksicht auf das Glaubens-Bekentniss zu. Ebenso wird

2. Der Aufnahme walachischer Lehrlinge auf ein Handwerk bei Sächsischen Zünften, und dem Eintritt derselben in die Zunft kein Hinderniss im Wege stehen, sobald sie dieselben Bedingungen erfülen, an welche die Aufnahme der Lehrlinge und die Erwerbung des zünftigen Meister-Rechtes für Jeden ohne Nations-Unterschid geknüpft ist.

3. Für jede disunirte walachische Mutter-Eclesie auf Sachsenboden soll eine canonische Portion aus den Gemein-Gründen, wo solche noch vorhanden sind, ausgeschieden werden. In Ermangelung von Gemein-Gründen, und wenn die Gemeinde die canonische Portion auch durch Ankauf nicht herstellen könnte, soll dem Pfarrer der disunirten Ecclesie zur Verbesserung seiner Subsistenz ein angemessener Gehalt aus der betreffenden Allodial-Cassa ausgeworfen werden.

4. Den disunirten Geistlichen sollen die nähmlichen Personal-Vorzüge auf Sachsenboden zu Statten kommen, deren sich die Geistlichen der recipirten Religionen erfreuen.

Hermannstadt, am 3 April 1848.

Von der Siebenbürgisch-Sächsischen Nations-Universität.

---

3. Dela comitetul națiunei române, cătră episcopul Andreiu Șaguna.

442/1849.

Pre Sânțite și pre Luminate Domnule Episcope!

După plecarea pre Sânției Tale din mijlocul națiunei, căruia în acest timp de cercare îi serveai de ajutoriu și mângăere, am primit cu bucurie scrisoarea, cu care ai binevoit a ne onora din Bucuresci. Tristele eveneminte, ce de atunci încoaci se succeseră în părțile aceste în modul cel mai înfiorătoriu, ne au închis toată calea de a comunica cu pre Sânția Ta posițiunea nenorocitei noastre patrii și interesele naționale, pentru care timpul de față este cel mai favorabil de ale cere și de ale câștiga dela pre înaltul loc. Credem, că foile publice și alte corespondențe private te vor fi încredințat destul atât despre îngrozitoarele scene resbelice al cărora teatru este mai toată Transilvania, cât și despre calumniele, intrigile și machinațunile, cu care frații sasi persecutează neîntrerupt pe români. Dreptatea causei noastre ne însuflă curagiu de a spera că puterea rebelelor se va sfârma în grabă de învingătoarele arme imperiale, lupta cu frații sasi se va sĕvârși cu succes norocit, și pre bunul Monarch nu va despecta sacrificele ce națiunea română au facut pentru tron și Augusta dinastie, și o va găsí vrednică de a-i da și ei deopotrivă cu celelalte naționa-

lități din monarchia austriacă drepturile, ce i se cuvin și pe cari atât de mult le meritează.

Când s'au făcut pașii trebuincioși spre a trimite la Viena o deputațiune pentru a gratula gloriosul avenimentla tron al noului Monarch, și pentru a esopera pentru națiunea română drepturile promise atât prin constituțiune, cât și prin deosebite manifeste imperiale și prochiamațiuni, eram ingrijați despre persoana pre Sânției Tale, nesciind unde te aflí. Foile publice din Viena ne aduseră plăcuta vestire, că ai ajuns întreg sănătos în capitala imperială, mai tot în acel timp, când primirăm însciințare, că și frații trimiși pe altă parte ar fi sosit cu pace acolo. Ne am bucurat foarte că în momentele aceste delicate, când se lucrează despre esistința națională și politică a românilor, te aflí și pre Sânția Ta acolo, unde însoțiți cu toții sĕ lucrați pentru sântele și dreptele interese naționale.

Scim, că între persoanele, care compun deputațiunea pot se fie multe interese private, multe pasiuni individuale și diferite opiniuni, cari de nu se vor contopii toate într'un spirit, într'un scop și într'o lucrare uniformă, pot sĕ îngreueze reeșirea causei naționale, și sĕ împedece împlinirea dorințelor tuturor românilor. Cunoscênd simțemintele, de care pre Sânția Ta ești pĕtruns pentru fericirea națiunei noastre cei asuprite până acum, am creḑut de mare necesitate a chema înțelepciunea și cercata prudență a pre Sânției Tale spre a împăca toate diferințele, și spre a uní toate cugetele și lucrările tuturor cătră unul și același scop al fericirei naționale, dinaintea cărei trebue sĕ se ascundă toate pasiunile, toate interesele private și toată diferința opiniunilor. Ne place a crede, că pre Sânția Ta după caracterul ce porți și după puseținea ce ocupi, ți vei întrebuința cătră persoanele cele înalte tot creditul

și influința, de care te bucuri spre a le mișca, ca cu toate mijloacele sĕ ajute la fericirea unei națiuni, care pe cât este de credincioșă tronului imperial, pe atâta este recunoscătoare către făcĕtorii sei de bine.

Legăturile ce ai cu Ilustritatea Sa Baronul Sinna, și vorbirea ce o am mai avut cu pre Sânția Ta despre aceasta înaltă persoană, ne dau îndrăsneală de a te ruga special ca sĕ stăruesci de al determina sĕ primească a fi columna și patronul națiunei române, și a o ajuta din toate puterile cu intinsul seu credit și influință, ca sĕ se realiseze, dreptele ei cereri și dorințe. Poți al încredința, că românii nu vor uita nici odată ceea ce Ilustritatea Sa va face cu dênșii, și istoria română modernă va consacra faptelor sale celor umane una din cele mai frumoase pagine ale Sale.

Isprăvim, nutrindu-ne cu cea mai dulce speranță, că prin sfaturile, creditul și influința pre Sânției Tale se vor uní toate cugetele către scopul național, se vor inspira toți pentru aceeași lucrare a fericirei românilor, și atunci causa națională va triumfa. Națiunea ți va remâné datoare mult, va recunoasce cu plăcere marile servicii, ce ai adus pentru ridicarea ei la rangul, ce i se cuvine, și numele pre Sânției Tale îl vor spune părinții copiilor lor ca sĕ se binecuvênte din generațiune în generațiune.

Primesce pre Sânțite și pre Luminate Domnule Episcope încredințările celei mai profunde reverințe cu care ne subscriem

Ai pre Sânției Tale
Sibiiu, 26 Februariu, 1849.

plecați servi

Comitetul Națiunei române.

Simeon Bărnuțiu, președinte.
Timofteu Ciparíu, membru.
Nicolau Bălășescu, membru.

---

4. Rĕspuns către comitetul națiunei române din partea episcopului Andreiu Șaguna, Viena, în 24 Martiu, 1849.

Rĕspundênd la mult prețuita scrisoare a Prea onoratului comitet din 26 Februariu, primită în 18 Martiu, mai înainte de toate ve descoper, că starea cea vrednică de plângere a dulcei noastre patrii, pe care mi-o înfățoșează foile publice, mi au pricinuit și mie atâta durere, cât de abia fusĕiu în stare a o mai purta; intrigile însĕ, machinațiunile și calumniile acelora, cari ar trebuí sĕ ne întimpine cu recunoscință, deși pro momento ne pot reține dela ajungerea acelora ce meritĕm, totu-și în mine n'au putut și nu pot sĕ producă alt ceva, decât întristătoarea convingere, că nu numai singuratici, dar și nații întregi pot fi insincere, așa se strămută, precum le dictează intipuitul interes.

Noi trebue întru adevĕr sĕ simțim o mâchnire afundă, privind la celea ce se fac împregiurul nostru și în contra noastră, din partea acelora, cari cu așa deschise brațe ne primia oare când-va; dar dacă am fost cât de cât pregătiți pentru astfeliu de apucături, spre ce ne-au putut prepara deschisa istorie, — dacă n'am pus nici o ponderositate pe ajutorința acelora, cari nici odată nu ne-au putut vedé, curênd și cu atâta mai lesne ne vom mângăia, cu cât mai bine scim, că necredința infășată numai în credință, de atâtea ori își rupe fața, de câte ori o poftesce sateletul ei, adecă interesul cel egoistic. Oare ce s'au făcut românii aceia, pe care într'atâta îi lauda mai dăunădi foile cele săsesci?! Așa curênd au putut perí, și următorii lor așa curênd s'au putut preface în „Spitzbuben.“ Ei! Romanii dise oare când-va: „Greca fides — nulla fides,“ și tot ei o pot dice și astădi, numai cu schimbarea adiectivului.

Ce se atinge de ajungerea mea aici am a ve spune, că de oare-ce eu am fost ajuns la Olmütz mai înainte de condeputații naționali, nu m'au lăsat poziția a me ascunde până vor veni și ceialalți frați, ci m'am dus ca un supus credincios ce sunt, la împĕratul, și precum veți fi vĕdut și din foile publice, am descoperit în cea mai mare credință toată starea noastră, făcêndu-i cunoscut totdeodată, că a-și fi trebuit sĕ viu cu o deputație, care după a mea cugetare e pe drum, dar neiertându-ne împregiurările a nimeri totodată la Olmütz, voiu avea norocire a o presenta M. Sale mai târdiu, după-ce va nimeri. După-ce m'am întors eu dela Praga, unde am depus mulțămita Nației noastre la M. Sa fostul împĕrat Ferdinand, am venit la Vien'a, ne-am insoțit toți deputații și cu petiția gata am mers eară la Olmütz și o am asternut la M. Sa împĕratul Francisc Iosif.

În toate conlucrările noastre au predomnit cea mai frățească armonie și bună înțelegere, așa cât mulțămită lui Dumnedeu, până acum au mers toate cu cel mai bun succes. Cât am putut eu sĕ lucru pentru neamul meu cel mult iubit, încât am putut sĕ me străduesc, las sĕ ve spuie frații compatrioți și deputați. Consciința îmi e mângăiată.

Noi de alaltă eri ne aflăm în Viena, unde am venit ca sĕ ne înțelegem cu ministrii, carii se află toți aici. Avem nădejde, că peste vre-o câte-va dile ne vom dobândí și resoluțiune la petiția noastră. Dumnedeu doară ne ve ajuta.

Mângăiați poporul, ca sĕ nu despereze, mângăiați-l și nu-l necăjiți. Eu trimițindu-ve salutare și binecuvêntare archipăstorească sunt

Al Prea Onorat. Comitet

de tot binele voitoriu.

---

5. Un diariu al episcopului Andreiu Șaguna despre consultările episcopesci ținute la Wiena la a. 1850.

Tagebuch *)

über die bischöflichen Berathungen in Wien.

1. Zu Folge des Ministerial-Einberufungs-Dekretes haben sich am 15-ten Oktober 1850 sämmtliche Bischöfe mit Ausnahme des Karlstädter bei Seiner Exellenz dem Herrn Minister des Innern präsentirt.

2. Am 16-ten Oktober wurde den Bischöfen das Ministerial-Programm über die zu verhandelnden Gegenstände zugeschickt.

3. Am 17-ten desselben Nachmittags berief der Patriarch sämmtliche Bischöfe — Platon ausgenommen — zu sich und theilte ihnen die von Platon angeblich begangenen Irregularitaeten mit, worauf sich die Bischöfe nach vielfältigen Discusionen dahin äusserten, der Patriarch möge die diesfälligen Differenzen auf gütigem Wege beizulegen trachten.

4. Am 18-ten Desselben nach Mittag lud der Patriarch die Bischöfe abermahls in derselben Angelegenheit zu sich, wobei bei dem gestrigen Beschlusse geblieben wurde.

5. An 19-ten Nachmittags wurde die dritte Berathung in der Angelegenheit Platon abgehalten, wo der Siebenbürger Bischof den übrigen Bischöfen die Unhaltbarkeit ihrer Einwendungen gegen Platons

---

*) Avênd cunoscință, că din o parte competentă se pregătesce edarea în tipariu a actelor privitoare la activitatea fericitului Mare archiepiscop și metropolit Andreiu Baron de Șaguna, me mărginesc în cele următoare a publica la locul acesta numai acele acte, dela care — afară de trei — poșed originalele. Dr. I. P.

Transferirung daraus nachzuweisen suchte, dass sie alle mit Ausnahme des Pakratzers, ihre Transferirung nach Bacska mittelst an Sr. Majestät gerichteter Rekurse mit Umgehung der Metropolitan-Authorität verlangt hätten. Ungeachtet dieser haben die Bischöfe dennoch beschlossen, das von Platon verfasste Buch Analytica synodaliter zensuriren zu wollen, zu diesem Behufe durch den Patriarchen die Abhaltung einer Synode von der hohen Regierung zu erwirken und jeden dienstlichen Verkehr mit Platon bis zur Prüfung seines Buches abzubrechen. Aus Liebe zur Eintracht sah sich der Siebenbürger genöthigt der Meinung der Mehrheit beizutretten. Zuletzt wurde hierüber ein Protokoll aufgenommen und dem Patriarchen übergeben.

6. Am 30-ten Oktober Konferenz über die Benennung der Versammlung, so wie auch darüber, ob die Deputirten der erledigten Bisthümer zu den Berathungen zugelassen werden sollen und beschlossen wurde:

1. Die Versammlungen sollen bischöfliche Berathungen genannt werden;

2. Die Deputirten der vakanten Bisthümer sollen in den Berathungen persönlich nicht erscheinen, da dem Metropoliten das Repräsentations-Recht der vacanten Bisthümer gebühre, sondern blos von dem Metropoliten aufgefordert werden, in Betreff der ihnen zustellenden Fragen ihre Meinungen der Versammlung schriftlich einzureichen. Zwar hat der Siebenbürger gegen diesen Punct Einsprache gethan, musste jedoch aus Mangel an Unterstützung der Mehrheit weichen;

3. Die Berathungen ohne Platon abzuhalten, und

4. Nach Abhaltung des Veni Sancte das Geschäft anzufangen; zum Schlusse brachte der Bukovinaer Bischof zur Kenntniss der Versammlung, dass er einen Entwurf über die Organisation der Konsistorien ausgearbeitet hätte, und Willens sei denselben der Berathung der Bischöfe vorzulegen, worauf diese sich dahin äusserten, dass sie den erwähnten Entwurf seiner Zeit verhandeln wollen.

7. Am 1-ten November. Es wurde eine Vorbereitungs-Berathung in Betreff des Geschäftsganges abgehalten und darin beschlossen:

1. ein vollständiges Geschäfts-Protokoll in der deutschen Sprache zu führen, welches dann in die serbische und romänische Sprache übersetzt werden solle;

2. die Protokolls-Führung dem Archimandriten Kátyánsky anzuvertrauen;

3. das Protokoll nach Beendigung der Berathungen der hohen Regierung zu unterbreiten;

4 den Schriftführer in Betreff der Verfassung des Protokolls dem Bukowinaer Bischof zu unterordnen.

8. Berathung am 4-ten November. Das Protokoll der vorigen Sitzung wurde authentisirt. Hierauf machte der Bukovinaer Bischof einen Antrag in Betreff zukünftiger Benennung der Kirche dahin lautend, dass sie orientalische rechtgläubige Kirche genannt werde, und wünschte, dass er als der Antragsteller in das Protokoll komme. Der Antrag fand einen allgemeinen Beifall, weil die Nothwendigkeit einer positiven Benennung der Kirche von allen Bischöfen ohne Ausnahme annerkant wurde; dem Wunsche aber, dass der Antragsteller im Protokolle namentlich angeführt werde, wollte die Versammlung deswegen nicht willfahren, weil alle Bischöfe seit Jahren die Sehnsucht nach Abänderung der bisherigen negativen Benennung der Kirche gehegt, und mehrere derselben bereits Vorstellungen darüber der hohen

Regierung unterbreitet haben. Da jedoch der Antragsteller von seinem Verlangen nicht abstehen wollte, die Bischöfe aber standhaft dabei blieben, dass man im Protokolle nur so viel sage: es sei für gut befunden worden betreffs der zukünftigen Benennung der Kirche eine Bitte an die hohe Regierung zu stellen, so rief dieser Gegenstand ernste Debatten hervor, wobei man dem Antragsteller unter andern vorwarf, warum er mit dieser partiellen Proposition auftritt, und nicht lieber den in der Sitzung von 30-ten Oktober versprochenen Entwurf über die Consistorien vorlegt?

Hier muss noch erwähnt werden, dass der Siebenbürger Bischof der Versammlung verkündete, 1-stens, dass falls der Bukowinaer darauf beharrn sollte, dass er als Antragsteller in das Protokoll aufgenommen werde, er seine der hohen Regierung diesfalls unterbreiteten Eingaben der bischöflichen Versammlung zur Improtokollirung übergeben werde; 2-tens, dass es an der Zeit und in der Ordnung wäre, nicht nur einer passenden Benennung der Kirche halber an die hohe Regierung zu rekuriren, sondern alle Beschwerden der Kirche Hochderselben vorzustellen, und um deren Abhilfe zu bitten, wesshalb er auch ein Verzeichniss derselben der nächsten Berathung vorzulegen versprach.

9. Am 5-ten November wurde nachdem der Siebenbürger Bischof die in der gestrigen Sitzung versprochenen Papiere in Betreff seiner Representation wegen der positiven Benennung der Kirche, so wie auch hinsichtlich der Kirchenbeschwerden der Versammlung übergeben hatte, die gestrige Discusion wieder aufgenommen, wobei sich auch der Bukowinaer Bischof mit dem sub 2 der vorigen Sitzung erwähnten Antrage des Siebenbürger einverstanden erklärte und

zu dem Ende auch einen Theil seines in der Ausarbeitung begriffenen Elaborates, welches die Kirchenbeschwerden behandelt, vorzulesen wünschte. Die Versammlung approbirte zwar in thesi die Nothwendigkeit der Ausarbeitung der Kirchenbeschwerden, liess sich aber für jetzt in die weitere Verhandlung dieses Gegenstandes nicht ein, sondern ersuchte den Bukowinaer, sein Elaborat der Versammlung erst dann vorzulegen, wenn es ganz fertig sein wird.

Als Curiosum über diese Sitzung kann angeführt werden, dass als der Karlstädter Bischof auf Aufforderung der Versammlung die Papiere des Siebenbürger Bischofes verlesen wollte, der Bukowinaer darüber in eine solche Extase gerieth, dass er die Papiere aus der Hand des Lesers riss und mit Animosität bemerkte, dass die Eingaben des Siebenbürger Bischofs ohne Einbegleitungschreiben von der Versammlung nicht angenommen werden können, welches Benehmen von der Versammlung sehr missfällig aufgenommen, zugleich aber auch das Lesen der gedachten Papiere bis auf Weiteres eingestellt wurde.

10. Am 8-ten November. Der Vorsitzende setzte die Nothwendigkeit auseinander, die in dem Ministerialprogramme enthaltenen Gegenstände unter den Bischöfen zur Ausarbeitung zu vertheilen, daher wurde:

1. dem Bischofe von Temesvar und Karlstadt die Dotation des Klerus;

2. dem Bukowinaer die Regelung der Konsistorien;

3. dem Dalmatiner und Siebenbürger die Angelegenheit der Seminarien und der Klerikal-Schulen, und

4. dem Pakratzer das Schulwesen zur Ausarbeitung übergeben.

Nach diesen erklärte der Siebenbürger Bischof, dass er, so wie früher eben so auch jetzt erinnern müsse, dass die Berathungen bei den allgemeinen Kirchenbeschwerden anfangen sollen, denn es lasse sich von der Regelung der innern Kirchen-Angelegenheiten kein erfreuliches Resultat erwarten, bevor nicht die äussern Beziehungen der Kirche in einer der Würde derselben angemessenen Weise festgestellt werden. Dieser Antrag wurde beifällig, jedoch mit dem Bemerken aufgenommen, dass man nach Beendigung der Programm-Punkte nicht säumen werde, auch in Betreff der gemeinschaftlichen Kirchenbeschwerden das Nöthige zu veranstalten. Hierauf erwiederte der Siebenbürger, dass er seine früher nur im Privatwege geäusserte Befürchtung jetzt auch feierlich aussprechen müsste: dass die Versammlung mit der Erfüllung ihrer ersten und heiligsten Pflicht allzusehr verspäten werde; er erkläre ferner, dass er gesonnen sei, mit Ende November nach Hause zurückzukehren.

11. Am 16-ten November reichte der Siebenbürger Bischof seine Aeusserung in Betreff der Programm-Punkte dem hohen Ministerium des Innern ein.

12. Am 17-ten desselben unterbreitete er dem hohen Ministerium die Bitte um seine Entlassung nach Hause.

13. Auf diese Bitte wurde ihm mündlich bedeutet, er möge sich noch gedulden, da die hohe Regierung die Absicht hege, eine Konferenz über die Angelegenheiten der Kirche Siebenbürgens mit ihm abzuhalten.

14. Am 19-ten desselben Monats neue Berathung, in welcher der Bukovinaer Bischof die Lesung seines Operats über die Konsistorien fortsetzte, ohne dass es zu irgend einem Beschlusse gekommen wäre.

Am 16-ten November wurde ein Bericht der von der hohen Regierung wegen der Drucklegung der liturgischen Bücher nach Wien einberufenen Komission verhandelt, wobei folgende Beschlüsse gefasst worden sind:

a) dass der 1-te Punkt der Kommissions-Meinung gutgeheissen wird;

b) dass der II-te Punkt dahin zu modifiziren sei, dass die hohe Regierung bloss die in den Kirchen vorhandenen Bücher gratis vertausche, die abgehenden aber sollten sich die betreffenden Kirchengemeinden aus eigenen Mitteln anschaffen;

c) der dritte Punkt wurde gutgeheissen;

Die weitere Verhandlung dieses Gegenstandes wurde auf die nächstfolgende Sitzung aufgeschoben.

16. Am 27-ten November wurde die Verhandlung über den Bericht der Bücherkommission fortgesetzt und dabei beschlossen:

a) ad Punktum IV, dass in dem Büchertexte keine Veränderung vorgenommen werden solle; wogegen die zwei romänischen Bischöfe der Bukovinaer nämlich und der Siebenbürger sich dahin äusserten, dass in dem romänischen Texte hie und da dennoch manches, jedoch sparsam und behutsam verändert, respektive verbessert werden könnte;

b) ad Punktum V, dass das Format jedes Buches speciell festgesetzt werden soll;

c) ad Punktum VI, dass die Papier-Gattung für die Kirchenbücher erst nach Einsicht und Prüfung derselben bestimmt werden könne;

d) ad Punktum VII, dass auch die Lettern erst nach Einsicht mehrerer Gattungen derselben festgesetzt werden können;

e) ad Punktum VIII und IX die Meinung der Kommission wird bestätigt;

f) ad Punktum X, dass der Einband der neuen Bücher jener dem alten in allem gleichen solle;

g) ad Punctum XI, wie die Kommission;

h) ad Punktum XII, dass die in den Kirchen vorhandenen Bücher nicht förmlich gegen neue ausgetauscht werden sollen, denn wenn auch einige derselben aus dem Auslande bezogen worden sind, so ist dies im Wege der Mauthämter und mit Beobachtung der hierüber bestehenden Formen geschehen. Dann ist hier noch der Umstand beachtenswerth, dass der grösste Theil der Bücher von Wohlthätern den Kirchen geschenkt worden sei, daher die Austauschung derselben ein Ärgerniss für die Christen wäre, und den Schein haben könnte, als müsse die hohe Regierung zu dieser Massregel deshalb schreiten, weil Sie die Treue der orientalischen Christen in Zweifel zieht. Diese Rücksichten bestimmen daher die Bischöfe, die hohe Regierung zu bitten, womit Sie die vorfindigen Bücher bei den betreffenden Kirchen belassen, und nur für die mangelnden, deren Zahl in Folge der Verwüstung des letztverflossenen Revolutionskrieges sehr angewachsen ist, eine neue Auflage besorgen möge, ohne jedoch dem Rechte der Kirche die Lyturgie-Bücher auch unter eigener Regie zu drucken, Abbruch zu thun.

17. Am 30-ten desselben Monathes wurde die Antwort auf die Bücherkomissionsbericht vorgelesen, wobei der Siebenbürger bemerkte:

1-stens es solle aus dem Konzepte der Satz, worin die Errichtung einer Buchdrukerei für die Karlovitzer Metropolie erbeten wird, ausgelassen werden weil *a)* die hierarchische Frage zwischen den Romänen und den Serben noch nicht erledigt ist, und *b)* weil dieser Satz der herzustellenden romänischen Metropolie präjudiziren könnte.

2-tens. Es möge ferner aus dem Titel-Blatte der romänischen Kirchenbücher auch der Ausdruck „Karlovitzer Patriarchat“ ausbleiben, denn dieser Ausdruck ist nur geeignet bei den Romänen Aergerniss zu verursachen.

Im Zusammenhange mit diesem brachte der Siebürger Bischof auch das Circular-Schreiben des Patriarchen an die Arader Diöcese vom 27-ten August 1850, worin jener sich Patriarch der gesammten orientalischen Kirche in Österreich nennt, zur Sprache, und fügte bei, dass dieser Titel nicht mehr gebraucht werden möge, da derselbe die Gefühle der Romänen tief verletze.

Hierauf erwiederte die Versammlung, dass die Frage, wegen der romänischen Metropolie mit dem obbezeichneten Gegenstande in keinem Zusammenhange stehe, auch bemerkte der Temeswarer Bischof, er hätte von einem Regierungskommissär vernommen, dass jenes patriarchalische Circularschreiben auf die Arader Diöcese keinen unangenehmen Eindruck gemacht habe; worauf der Siebenbürger entgegnete, er müsse nur bedauern, dass Herr Bischof Zsivkowitz in Kirchenangelegenheiten mehr fremder als kirchlicher Autorität glaube.

Was das Muster anbelangt, wornach die romänischen Kirchenbücher gedruckt werden sollten, beantragte der Siebenbürger, die in Ofen gedruckten, worunter sich auch das sogenannte Kirchenbuch Miney vorfindet, als Muster zu benützen, da sie schön und korrect gedruckt sind. Der Temeswarer Bischof bezweifelte, dass in Ofen je romänische Kirchenbücher und namentlich Miney gedruckt worden wären. Da jedoch der Siebenbürger seine Behauptung wiederholte, so ging der Temeswarer in das Quartir des Patriarchalpersonals um von seinem sich dort befin-

denden Archimandriten Erkundigungen über jene Behauptung des Siebenbürger einzuholen, und da der Archimandrit die Wahrheit dieser Behauptung vollkommen bestättigte, kehrte der Temeswarer in die Versammlung zurück, und äusserte, dass die Aussage des Siebenbürger richtig wäre, da die in Ofen gedruckten Bücher auch seinem Archimandriten bekannt wären. Der Siebenbürger Bischof sah sich dadurch genöthigt zu erklären, dass es sehr traurig für die Kirche sein müsse, wenn ihre Häupter so mangelhafte Kenntnisse in Betreff ihrer Angelegenheiten besitzen; und wenn man die Bestättigung der Aussage eines Bischofes von aussen einholen müsse.

Nach diesen wurden zwei von der Bücherkommission unterbreiteten Titelblattmuster für die romänischen Bücher in Verhandlung genommen, wovon eins dem Archimandriten Mihajlovits, das andere aber den Protodiaconus Pantazi zu Verfassern hatte. Der Bischof von Siebenbürgen stimmte für das letztere, und zwar desshalb, weil das erstere nicht nur grammatikalische Fehler, sondern obendrein noch den Zusatz enthielt: „gedruckt mit der Zustimmung der bischöflichen Synode und mit dem Segen Seiner Heiligkeit, des serbischen Patriarchen, Erzbischofes und Metropoliten Ioseph“, er beantragte daher, dass auf dem Titelblatte der romänischen bloss kommen sollte: „gedruckt mit der Zustimmung und dem Segen der bischöflichen Synode“. Auf dieses erwiederte der Patriarch, dass er seinen Segen Niemanden aufdringen wolle; der Siebenbürger ersuchte die Versammlung, man möchte ihn nicht missdeuten, da die Missverständnisse zu keinem Resultate führen. Nach diesem bemerkte der Pakratzer Bischof, dass der Siebenbürger bloss seine Diecöse, hingegen der Patriarch alle vakanten Diöcesen representire, daher ihm bezüglich der in Frage gestellten Angelegenheit ein grösserer Einfluss gebühre. Der Siebenbürger erwiederte, dass er die Grenzen des Wirkungskreises der einzelnen Kirchenoberhäupter genau kenne, und dass mit einem grossen Rechte auch eine grosse Verflichtung und Verantwortlichkeit verbunden sei. Worauf, da die Zeit drängte, die Berathung geschlossen wurde.

18. Am 14-ten December um 5 Uhr Abends neue Berathung, worin der Patriarch berichtete, dass er in der angenehmen Lage wäre, den Bischöfen eröffnen zu können, dass Bischof Platon bereit sei, für den Frieden der Kirche jedwedes Opfer zu bringen. In diesem Glauben soll dem Patriarchen auch der in Wien anwesende Vladika von Montenegro bestärkt haben. Die Bischöfe antworteten, dass sie die Mittheilung des Praesidenten mit Freude entgegennehmen und setzen zu, dass sie von Platon erwarten, er werde seine Analytica wiederrufen und auf das Bacskaer Bisthum freiwillig und bedingungslos Verzicht leisten. Nach mehreren Anstrengungen wendete der Siebenbürger Bischof ein, dass gegenwärtig bloss von dem Werke Platons Analytica die Rede sein könne, da der Gegenstand der Translocirung ausser dem Bereiche der Versammlung liege. Nach den hierüber entstandenen Diskussionen, worin der Siebenbürger nur von dem Dalmatiner Bischof unterstützt wurde, fand es der Praeses für gut die Bischöfe zu ersuchen sich der weiteren Diskussionen zu enthalten, da er den Platon des Versöhnungswerkes halber auf 6 Uhr zu sich berufen hätte, und die Zeit seiner Ankunft bereits da sei. Auf das vertrauten die Bischöfe das Pacificationsgeschäft dem Praeses an, und die Sitzung wurde nach einer Dauer von drei Viertel Stunden aufgehoben.

N. B. Gut unterrichtete Personen erzählen, dass nicht bloss Platon, sondern auch der Vladika von

Montenegro auf 6 Uhr zum Patriarchen eingeladen waren. Beide erschienen zur festgesetzten Stunde. Der Vladika fragte: warum die übrigen Bischöfe nicht zugegen wären? worauf der Patriarch geantwortet haben soll: dass er nach reiflicher Überlegung es für gut befunden hätte, von dem mit dem Montenegriner gehabten Einverständnisse, wornach an dem Versöhnungsakte alle Bischöfe Theil nehmen sollten, abzustehen, darum habe er die Bischöfe auf 5 Uhr zu sich geladen, und mit ihnen über diese Angelegenheit berathschlagt, und die Bischöfe hätten ihn bevollmächtiget, das Pacificationswerk allein zu vollführen. Diese Aeusserung des Patriarchen soll den Vladika nicht zufrieden gestellt haben. Hierauf wurde zur Pacification geschritten, und da der Patriarch die sofortige Widerrufung der Analytika, und die unbedingte Verzichtleistung auf Bacska verlangte, so scheiterte der Pacificationsversuch vollends, was den Montenegriner sehr verstimmt haben soll.

19. Sitzung am 23-ten December. Der Präsident eröffnet damit die Versammlung, dass es an der Zeit wäre, die Berathung über die Organisation der Konsistorien wieder aufzunehmen, worauf der Siebenbürger Bischof den Patriarchen ersuchte, er möge der Versammlung über den Erfolg der am 14-ten December mit Platon versuchten Pacification Bericht erstatten. Der Patriarch berichtete nun, dass seine Bemühungen fruchtlos geblieben wären, da sich Platon zu einer unbedingten Resignation auf Bacska nicht herbeilassen wollte. Auf diese Mittheilung bemerkte der Siebenbürger Bischof, dass es sich bei der Pacifications-Angelegenheit nicht um die Resignation Platons auf Bacska, sondern nur um sein Buch Analytica „handle", welches — nach Äusserung des Patriarchen — der Kirche Bedenken verursachen

soll, und indem der 27-te Canon des Carthagenischen Konzils ausdrücklich vorschreibt: „Si quis Episcopus incusetur, ad eius regionis Primatem accusator rem deferat, nec communione arceatur is, cui crimen intenditur, nisi ad se in judicio defendendum eorum, qui ad iudicandum electi sunt, litteris evocatus, die praestito nequaquam steterit", so sehe er sich genöthiget, sein am 23-ten Oktober in Gemeinschaft mit den übrigen Bischöfen abgegebenes Votum, wodurch Platon auf die vom Patriarchen gegen das Buch Analytica erhobenen Bedenken bis zur Censurirung desselben von der Cummunion ausgeschlossen wurde, als ein Kanonwidriges zurückzunehmen und die Communication mit Platon sofort wieder aufzunehmen. Diesem fügte der gedachte Bischof noch bei, dass er seinen Rücktritt von dem Votum vom 23-ten Oktober der Versammlung auch schriftlich einreichen werde, was er mit einem um so ruhigeren Gewissen thun könne, als er demselben nicht aus Ueberzeugung, sondern nur aus Liebe zur Eintracht beigetreten war. Diese Äusserung des Siebenbürger versetzte die Versammlung in eine grosse Missstimung, welche sich aber, da der Siebenbürger auf die Bemerkungen der übrigen Bischöfe nur sehr sparsam antwortete, bald legte, und so ging man zur Tagesordnung über. Es wurde die Verlesung des vom Bukovinaer Bischofe verfassten Elaborates über die Konsistorien fortgesetzt und beendigt, worauf der Karlsstädter verlangte, dass man auch ihm gestatten möge sein Elaborat über denselben Gegenstand vorzulesen. Die Versammlung willigte darin ein, aber der Bukovinaer wollte dies nicht zugeben, indem er darauf drang, dass die Versammlung sich vorerst über sein Elaborat, an dem er mehrere Monate gearbeitet hätte, ausspreche. Der Patriarch bedeudete ihm darauf, dass sein Elaborat gut sei, die

Versammlung aber zu einem endgiltigen Beschlusse über die Konsistorien so lange nicht schreiten könne, bis nicht die Ansichten sämmtlicher Bischöfe vorgenommen sein werden, worauf die Sitzung, da es bereits spät war, geschlossen wurde.

20. Sitzung am 24-ten December. Der Siebenbürger übergab die in der gestrigen Sitzung angekündigte Zurücknahme seines Votums in der Platonischen Angelegenheit der Versammlung schriftlich, worauf die Bischöfe von Temeswar und Bukovina sich mancher Invektiwen gegen ihn erlaubten, denen der Siebenbürger nur die Worte entgegensetzte, dass eine den Kirchensatzungen entsprechende Handlung keinen Tadel verdiene, und dass er dahin streben werde, damit die in Frage gestellte, einen geistlichen Oberhirten betreffende Angelegenheit mit aller Gewissenhaftigkeit und strenger Beobachtung der Kirchensatzungen verhandelt werde.

Hierauf verlas der Karlstädter Bischof sein Elaborat über die Konsistorien, nach dessen Beendigung lebhafte Erörterungen über beide Elaborate entstanden, welche wegen Meinungs-Verschiedenheit zu keinem Resultate geführt haben.

21. Sitzung von 25-ten December. Die Berathung über die Organisation der Konsistorien wurde wieder aufgenommen. Der Patriarch und der Bukovinaer Bischof waren abwesend. Dieser Gegenstand rief sehr interessante Debatten hervor, besonders über die Grundideen, von denen die Organisation der Konsistorien ausgehen soll. Am Schlusse der Berathung wurde dem Karlstädter aufgetragen, sein Elaborat nach den eben entwickelten Ansichten der bischöflichen Versammlung umzuarbeiten.

22. Sitzung am 30-ten December. Nachdem wiederum über die Organisation der Konsistorien

consultirt wurde, fing der Karlstädter Bischof an sein umgearbeitetes Elaborat vorzulesen, wurde aber im Lesen durch die vielen dagegen gemachten Einwendungen unterbrochen, worauf die Versammlung wiederum unverrichteter Sache auseinander ging.

23. Sitzung am 2-ten Iänner 1851. Der Bukowinaer Bischof, dessen Elaborat hätte vorgenommen werden sollen, war abwesend, daher wurde wiederum über das Operat des Karlstädter diskutirt, was zu vielfaltiger Argumentation pro und contra Anlass gab. Hierauf verlass der Dalmatiner ein von ihm über denselben Gegenstand ausgearbeitetes Elaborat, und empfal es der Beherzigung der Versammlung. In Betreff dieses Elaborates bemerkte der Karlstädter Bischof, dass es nicht gehörig verfasst wäre, da es nicht nur über die geistliche Gerichtsbarkeit, sondern auch über solche Gegenstände handle, die ausschliesslich zur bischöflichen Amtswirksamkeit gehören, wogegen er bloss die geistliche Gerichtsbarkeit in den Wirkunsgkreis der Konsistorien gezogen hat. Auf all dieses stellte der Siebenbürger den Antrag: die Glieder der Versammlung sollten beide Elaborate, jenes des Karlstädter, und das des Dalmatiner Bischofes zu sich nehmen, und durchlesen, und so in der nächsten Sitzung für eins oder das andere ihre Stimmen abgeben. Der Vorsitzer aber, die Meinungs-Verschiedenheit der Versammlung einsehend, nahm beide Elaborate zu sich mit dem Versprechen, dass er nun betraut mit den Ansichten der Versammlung, aus beiden ein drittes verfassen, und dann der Berathung vorlegen werde. — Nach diesen verlass der Dalmatiner sein zweites Elaborat über die Klerikal-Anstalten, welches jedoch der Patriarch missfällig aufnahm, und dabei bemerkte, dass er den Dalmatiner mit der Ausarbeitung dieser Angelegenheit nicht

betraut haben würde, hätte er in vorhinein gewusst, dass derselbe sich gegen das Institut der Seminarien ausprechen werde. Nichts destoweniger blieb der Dalmatiner standhaft bei seinen Ansichten, während sich die übrigen Bischöfe aus Achtung vor dem Vorsitzer, der sich so kathegorisch ausgesprochen hatte, und weil die nachmittagliche Zeit vorgerückt war, ein zurückhaltendes Benehmen beobachteten.

24. Von 3-ten Iänner bis 16-ten März ist keine Berathung abgehalten worden, wesswegen sich die Bischöfe nothgedrungen sahen, während dieser langen Zeit mehrmal zum Präsidenten zu gehen, und ihn zur Abhaltung der gemeinschaftlichen Berathungen zu bewegen, der die Bischöfe theils damit, dass er sich mit der Verfassung eines Elaborates beschäftige, welches er dann der gemeinschaftlichen Berathung zu unterlegen gedenke, theils mit der Hoffnung über die Genesung des erkrankten Temeswarer Bischofs Zsivkovits, sowie auch damit, dass man die versprochenen Aktenstücke von der hohen Regierung noch nicht zugeschickt hat, zu trösten, und somit sich zu rechtfertigen trachtete.

25. Am 18-ten Februar st. vet. Nr. 174 erliess der Praeses ein Circularschreiben an die Bischöfe, wodurch er sie ersuchte, sie möchten ihre Elaborate mit deren Ausarbeitung sie von der Versammlung betraut worden sind, ihm übermitteln, damit er hierüber das Nöthige zu verfügen vermöge.

Dieses Circular-Schreiben war ganz überflüssig, da die Bischöfe, ausgenommen den erkrankten Temeswarer Bischof und jenem von Pakratz — ihre Elaborate schon früher in den Sitzungen producirt und verlesen haben. Man kann sich demnach leicht denken, welchen Effect die Cirkulirung dieses Rundschreibens hervorgerufen hat.

26. Unterm 19-ten Februar st. vet. Nro 175 überschickt der Präses dem Siebenbürger das Elaborat des Dalmatiner Bischofs über das Konsistorium zu dem Ende, er möchte darüber seine Bemerkungen machen, solche dem Präses unterlegen, das gedachte Elaborat aber sammt dem Begleitschreiben den übrigen Bischöfen nach der Reihe übermitteln. — Hierauf neben Rückschluss des Communicates erwiederte der Siebenbürger dem Praeses, dass er in diesem Präsidialschreiben nichts erspriessliches für die Kirche sehe, daher er das mitgetheilte Elaborat dem Präsidenten mit der Bitte zurückschicke, womit man ehebaldigst die unterbrochenen gemeinschaftlichen Berathungen halten möchte, denn seiner Ueberzeugung nach könne die Art der schriftlichen Berathung nichts Gutes der Kirche frommen.

27. Ein anderes Rundschreiben unterm 19-ten Februar Nr. 175 erliess der Präses auch an den Bukowinaer Bischof und überschickt ihm das Elaborat des Karlstädter Bischofs über die Konsistorien zur Begutachtung mit dem, dass man die zu Stande kommende Begutachtung ihm unterlege, das Elaborat aber weiter den Bischöfen nach der Reihe mittheile. So bekam der Pakratzer das fragliche Elaborat am 1-ten März st. vet. und am 3-ten desselben schickte er es weiter dem Dalmatiner, der es einer Prüfung gar nicht unterzog, sondern an den Siebenbürger mit der Bemerkung beförderte, dass er in Betreff dieses Gegenstandes seine Meinung unterm 24-ten Februar Nr. 21 verfasst, und solche dem Präses unterbreitet hätte. Nach Empfang des gedachten Elaborates, schickte auch der Siebenbürger dasselbe im Zusammenhange mit seiner unterm 20-ten Februar Nr. 86 erstatteten Meinung dem Präses zurück, ohne es geprüft zu haben, da man sich nach den gemeinschaft-

lichen Berathungen sehnte, und man in dem diessfälligen Benehmen des Präses einen Mangel an glücklichen Takt zu vermuthen genöthiget war!

28. Am 17-ten März bischöfliche Berathung. Der Vorsitzer berichtete der Versammlung, dass einige Aktenstücke von dem hohen Kultusministerium zum eventuellen Gebrauche der bischöflichen Berathungen übersendet worden sind. Jene derselben, welche die Klerikalanstalten betreffen, übergab der Vorsitzer dem Dalmatiner Bischofe, damit er sie bei der Seitens der bischöflichen Berathung ihm anvertrauten Ausarbeitung eines Entwurfes über die Klerikal- und Seminaranstalten benützen; zugleich aber ist demselben Bischofe von dem Präsidenten neben Rückstellung seines dem Präsidium bereits übergebenen Elaborates anempfohlen worden, den auszuarbeitenden Entwurf nach dem Seminarial-Systeme zu bearbeiten. Der Dalmatiner Bischof erwiederte darauf, dass seine bis jetzt aus mehrjähriger Erfahrung, und mehrseitiger reifer Überlegung geschöpften Ueberzeugungen gegen das Seminarial-System seyen, und in diesem Sinne auch sein Elaborat ausgearbeitet habe, dennoch aber die Versammlung ersuchen müsse, ihre diessfälligen Ansichten kathegorisch auszusprechen. Die Bischöfe von Karlstadt und Pakratz drückten sich über diesen Gegenstand nur unbestimmt aus; der Siebenbürger erklärte, er beharre in dieser Beziehung bei seinen der hohen Regierung unterbreiteten Ansichten; der Bukowinaer aber behielt sich vor, seine Meinung bei der Verhandlung dieses Gegenstandes abzugeben, während der Präsident mit vielem Eifer den Seminarien das Wort redete, und seine diessfälligen der hohen Regierung unterbreiteten Ansichten und Entwürfe der Aufmerksamkeit der Bischöfe anempfohl. Hierauf machte der Karlstädter

dem Präsidenten die Einwendung, dass die bei dem ungarischen Landtage vom Jahre 1843 anwesenden Bischöfe nur mit Verwunderung die vom Patriarchen damals befürwortete Errichtung von Seminarien, vernommen hätten, wodurch der Karlstädter zu verstehen geben wollte, dass er auch jetzt gleich damals das Seminarial-System nicht gutheisse. Der Patriarch entgegnete, dass er jenen Antrag im Jahre 1843 erst nach gepflogenen Einvernehmen mit den übrigen Bischöfen gestellt hätte, darum müsse er sich über jene Einwendung des Karlstädter nur wundern. Der Karlstädter erwiederte hierauf, dass von diesem Vorfalle auch Bischof Athanacskovics wisse, und falls man ihn darüber befragen würde, er gewiss solche Aufklärung geben werde, welche die Einwendung des Karlstädter bekräftigen möchten. Nach diesen beantragte der Patriarch die Vorlage der Konsistorialangelegenheiten, und als die Versammlung hierin einwilligte, übergab er dem Karlstädter Bischofe zur Vorlesung einen Entwurf über die Organisation der Konsistorien, welchen er mit Benützung des Operates des Bukowinaer Bischofs ausgearbeitet hatte. Im Verlaufe des Lesens bemerkte der Bukowinaer, dass sein Elaborat durch jene Umarbeitung nur entstellt worden wäre. Die Bischöfe von Karlstadt, Dalmatien und Siebenbürgen machten während des Lesens mehrere Bemerkungen, worauf da die Zeit drängte, der Patriarch die Versammlung aufforderte über das Verlesene ihre Stimme abzugeben. Der Siebenbürger drückte sich dahin aus, dass er bei seinem der hohen Regierung im Monate November 1850 eingereichten Elaborate verbleibe. Der Dalmatiner behielt sich vor seine Meinung über dieses Elaborat erst nach beendigter Verlesung desselben abzugeben. Dagegen haben die Bischöfe von Karlstadt und Pakratz zu

dem Verlesenen ihre Zustimmung gegeben; die weitere Verhandlung über diesen Gegenstand wurde auf die nächste Sitzung verschoben.

In dieser Sitzung kam auch die Besetzung der erledigten Bisthümer zur Sprache. Die Bischöfe von Dalmatien und Siebenbürgen wiesen auf die dringende Nothwendigkeit hin, dass in dieser Beziehung das Erforderliche veranstaltet werde. Die Bischöfe von Bukowina, Karlstadt und Pakratz beobachteten ein Stillschweigen über diesen Gegenstand, welches in Betreff des ersteren unerklärlich, in Betreff der zwei letzteren aber darin seinen Grund zu haben schien, weil sie beide den Wunsch hegen, in bessere Diöcesen übersetzt zu werden, und weil sie noch nicht wissen, welchen Erfolg die ihnen in dieser Beziehung Seitens des Metropoliten zu Theil werdende Begünstigung haben werde. Der Patriarch antwortete, dass er die gehörige Sorge in dieser Beziehung trage. Da indessen der Siebenbürger fortwährend die Dringlichkeit der Verhandlung dieses Gegenstandes vorstellte, und dabei bemerkte, dass auch das Interesse des Allerhöchsten Dienstes die Restaurierung der vakanten Diöcesen erfordere, so entstand zwischen ihm und dem Patriarchen ein sehr ernster Wortwechsel.

29. Sitzung am 18-ten März. Die Verlesung des Elaborates über die Konsistorien wurde fortgesetzt, wobei der Bukowinaer Bischof wiederholt bemerkte, dass sein Elaborat durch die Umarbeitung, welche es erfahren hat, nun entstellt worden sei. Zu einem Beschlusse über das heute Verlesene ist es nicht gekommen. In dieser Sitzung gab der Dalmatiner Bischof die ihm gestern vom Patriarchen zur Benützung bei der Umarbeitung des Entwurfes über die Seminar- und Klerikal-Anstalten über-

reichtem Papiere dem Vorsitzer mit dem Bemerken zurück, dass er keinen Gebrauch davon machen kann, indem er bei seinen gegen das Seminarial-System gerichteten Ansichten beharrt. Zugleich bat er den Präsidenten, er möchte sein ihm überreichtes Elaborat mit dem nöthigen Präsental versehen, und in der Sitzung verlesen lassen, was jedoch nicht geschah, sondern die Sitzung wurde unter zwecklosen Diskursen geschlossen.

30. Sitzung am 20-ten März. Die heutige Berathung währt über drei Stunden, und verstrich nur mit Klagen über den langsamen Fortgang der Berathung. Als Hauptquelle dieses Uebels wurde der Umstand anerkannt, dass man vor der Vertheilung der einzelnen Programmspunkte unter die Bischöfe behufs deren Ausarbeitung nicht festgestellt habe die Grundsätze, nach welchen die Programmspunkte bearbeitet werden sollen. In dieser Sitzung gab der Siebenbürger die Erklärung ab, dass er des Kirchen-Wohles halber sein dem hohen Ministerium unterm 16-ten November 1850 eingereichtes Elaborat zurücknehmen, und dem Elaborate der bischöflichen Berathung seine Zustimmung geben werde, sobald er sehen wird, dass dieses nur das allgemeine Interesse der Kirche vor Augen hat. Auch der Dalmatiner äusserte sich, dass er auf seinen ausgearbeiteten Entwurf auch Verzicht leisten, und das Elaborat der Berathung unterschreiben werde, wenn es im Sinne der Kirchensatzungen verfasst sein wird. Der Karlstädter sagte hingegen, dass er zu All' dem seine Zustimmung geben werde, wodurch sein Name nicht kompromittirt wird. Der Pakratzer aber bedeutete, dass er dasjenige, was der Präses gut heissen wird, auch seinerseits annehmen werde. Die ganze Sitzung ging übrigens gleich vielen anderen resultatlos vorüber,

denn es wurde bestimmt, dass das Hakman-Rajacsich'sche Elaborat wieder von Anfang verlesen werden solle.

31. Sitzung am 21-ten desselben Monats. Der Vorsitzer berichtet der Versammlung, dass der Temesvarer Bischof Pantelimon Zsivkovits dem Tode nahe sei, und fügte bei, dass sein Tod gerade in jene Zeit falle, wo seine Unterstützung der Versammlung Noth thäte. Alle Bischöfe bezeugten ihren Schmerz über das bevorstehende Hinscheiden ihres Bruders. Die Bischöfe von Dalmatien und Siebenbürgen ergriffen diese Gelegenheit um den Präses zu bitten, damit er das Nöthige zur Besetzung der vacanten Bisthümer veranstalten möchte. Da der Patriarch diese Worte in dem Sinne auffasste, als enthielten sie eine Ermahnung, so entgegnete der Siebenbürger, dass er diese Angelegenheit nicht etwa um den Patriarchen zu ermahnen, sondern nur der Heiligkeit und der Wichtigkeit derselben wegen vorgebracht hätte. — Hierauf ersuchte der Vorsitzer den Karlstädter Bischof das bewusste Elaborat zu verlesen, worauf der Siebenbürger bemerkte, dass obgleich dieses Operat dem Namen nach ein Entwurf über die Organisation der Konsistorien ist, dasselbe dennoch weit mehr über andere Gegenstände, als über die Konsistorien handle, denn es enthält: 1. eine Einleitung über die Kirche im Allgemeinen; 2. eine weitläufige Erörterung über die Benennung, welche unserer Kirche in Österreich geziemt; 3. einen langen Tractat über das Verhältniss der Kirche zum Staate mit einer sehr detaillirten Aufzählung der inneren und äusseren Kirchen-Angelegenheiten, dann 4. ein besonderes Kapitel über die Kirchengewalt in ihrer Beziehung zu der allgemeinen Kirche, und 5. eine Erörterung über die oberste Aufsicht und Repräsentation der

Kirche u. s. w. er beantragt daher, dass wenn auch die im Operate enthaltenen Abhandlungen viele nützlichen Sachen für die Kirche enthalten, man dennoch darin lediglich jenes aufnehmen möchte, was zur Erledigung des diesfälligen Programmspunktes dient, da die Verhandlung über jene grossen und weitläufigen Dissertationen nur viel Zeit kosten, und doch zu keinem Resultate führen würde, daher sei er der Meinung, dass die Versammlung ihre Operate klar, und vollständig, zugleich aber auch bündig ausarbeite, und dass man aus dem oberwähnten Elaborate gleich das Kapitel über die Konsistorien vornehmen sollte. Der Vorsitzer antwortete hierauf, dass es nothwendig sei den erwähnten Entwurf, so wie er ist, zu verhandeln. Dieser Meinung stimmt auch der Bukowinaer bei, wogegen sich die Bischöfe von Karlstadt und Pakratz stillschweigend verhielten. Nachdem aber der Siebenbürger seine Ansicht standhaft verfocht, trat ihm auch der Dalmatiner bei, jedoch ohne Erfolg, da der Vorsitzer den Karlstädter Bischof aufforderte, das fragliche Operat zu verlesen. Da es sich aber im Verlaufe des Lesens herausstellte, dass in diesem Elaborate dem Verlangen der Romänen nach hierarchischer Koordination keine Rechnung getragen wird, so erklärte der Siebenbürger, dass er zu demselben nie seine Zustimmung geben werde, da durch dasselbe die Kirche nicht in allen ihren Beziehungen befriediget wird. Das Lesen wurde fortgesetzt unter vielen Bemerkungen Seitens der Bischöfe; der Bukowinaer erklärte, dass dieses zwar sein Elaborat, jedoch ganz entstellt sei. Das Operat wurde bis Lit. *B.* verlesen, und die Fortsetzung auf die nächste Berathung verschoben.

32. Am 22-ten März. Die heutige Sitzung begann um 10 Uhr mit der Fortsetzung der Verle-

sung des oft erwähnten Elaborates. In dieser Sitzung entstand zwischen dem Patriarchen und dem Bukowinaer Bischof eine lange Dispute, welche dadurch hervorgerufen wurde, weil der Bukowinaer Bischof bemerkte, dass der Sinn seines Elaborates durch die Ausarbeitung, welche es von Seiten des Patriarchen erfahren hat, gänzlich verdreht, und entstellt worden sei, so dass er sich nun genöthigt sehe, zu erklären, er werde bei seinem ursprünglichen Operate verbleiben, und keine Veränderung im Texte desselben dulden, sondern es sollten die von der Versammlung gemachten Bemerkungen und beantragten Veränderungen bloss in das Berathungsprotokoll aufgenommen werden. Nach langen Diskussionen zwischen beiden obgenannten Oberhirten, woran sich auch die übrigen Bischöfe theilweise betheiligten, löste der Vorsitzer um 1½ Uhr die Sitzung auf, wobei die Bischöfe von Pakratz und Karlstadt, die das vom Patriarchen umgearbeitete Elaborat zu unterstützen beabsichtigt hatten, äusserten, dass es an der Zeit wäre zu bedenken, was nun geschehen solle, da mit dem umgearbeiteten Entwurfe keine Zeit mehr zu verlieren wäre. Die Bischöfe von Dalmatien und Siebenbürgen konnten sich nicht genug über diese Scene wundern, und erwarteten mit Ungeduld, zu sehen, was nun der Patriarch und seine zwei Anhänger anfangen werden nach der obigen Erklärung des Bukowinaer Bischofs, zu welcher dieser grössten Theils Recht hatte.

33. An diesem Tage, den 22/10-ten März Nachmittag um 3½ Uhr starb der Temeswarer Bischof Pantelimon Zsivkovics im 56-ten Jahre, die irdischen Ueberreste desselben wurden am 26-ten in der Kirche zur heilig. Dreifaltigkeit eingesegnet, und dann nach Kloster Rakovatz in der Karlowitzer Erzdiözese zur Bestattung abgeführt.

34. Am 23-ten März wurde eine Sitzung abgehalten, zu welcher der Siebenbürger Bischof nicht eingeladen war. Ein Bischof, der dieser Sitzung beigewohnt hatte, erzählt den Verlauf derselben folgender Massen: Diese Sitzung wurde, wie alle anderen, ohne alle Ordnung gehalten; die Ursache dieser Unordnung soll der Vorsitzer und eigentlich sein ungeschickter Takt in der Leitung der Verhandlungen gewesen sein. Es entspannen sich verschiedenartige Debatten zwischen den Bischöfen. Das Beachtenswertheste davon ist die Bemerkung des Bukowinaer Bischofs, dass er nicht begreifen könne, was die serbische Patriarchie eigentlich sei, indem er von der Errichtung derselben ämtlich nicht verständigt worden ist, und die orientalische Kirche, nämlich die Patriarchie, Russland und Griechenland, dieselbe nicht anerkannt hat. Der Karlstädter Bischof äusserte, dass er über diese Angelegenheit auch nicht mehr wisse, als der Bukowinaer. Der Präses erwiederte darauf, dass er sich wundere, wie man über die serbische Patriarchie Nichts wisse, da es eine Geschichte derselben gibt, und nachdem er noch Mehreres über diese Sache gesagt hatte, bemerkte der Karlstädter: es frage sich aber ob der Ipeker Patriarch Arsenius Czernovics befugt war, den Patriarchalstuhl von Ipek nach Österreich zu verlegen. Nach diesem kam die Rede auf die romänische Metropolie. Der Bukowinaer Bischof nahm die diessfällige Petition der Romänen in Schutz und erklärte sie für gerecht. Die übrigen Bischöfe, verhielten sich still dabei, der Vorsitzer aber wollte diesem Diskurse dadurch ein Ende setzen, dass er die Fortsetzung der Verlesung des Rajacsics-Hakmanischen Operats beantragte. Hier fragte der Bukowinaer, was die Ursache wäre, dass der Siebenbürger nicht zugegen sei? Der Pa-

triarch erwiederte, dass er den Siebenbürger desshalb zu der Sitzung nicht eingeladen hätte, weil er seine Antwort auf die Programmspunkte dem hohen Ministerium bereits unterbreitet hat. Darauf bemerkte der Bukowinaer abermals, dass dies kein Grund zu dessen Ausschliessung wäre. Auch der Dalmatiner äusserte sich: der Siebenbürger habe gute Grundsätze und habe erklärt, dass er sein dem hohen Ministerium vorgelegtes Gutachten zurücknehmen, und den Anträgen der bischöflichen Konferenz beistimmen werde, wenn sie mit seinen Grundsätzen vereinbar sein werden, desshalb sei seine Mitwirkung bei den Berathungen nothwendig. Im gleichen Sinne sprach sich auch der Karlstädter aus, und nur der Pakratzer schwieg dabei, vermuthlich, weil er von der Ausschliessung des Siebenbürger schon früher durch den Vorsitzer unterrichtet war. Hierauf fing der Vorsitzer den Bischöfen anzuempfehlen, sie möchten trachten, zu einer Einigung ihrer Ansichten zu gelangen, und so ein Resultat zu erzielen, indem die Zeit vergeht. Der Karlstädter Bischof bemerkte darauf, er werde noch bis zum 15-ten Mai warten, um zu sehen, welche Wendung die Berathungen nehmen, dann aber, im Falle keine Einigung zu Stande kommt, werde er für sich arbeiten, um so seiner Berufung nach Wien Genüge zu leisten. Der Vorsitzer machte nun abermals den Antrag auf Verlesung des Rajacsics-Hakmanischen Elaborats mit dem Beisatze, es so schnell als es nur möglich ist, durchzugehen.

Der Bukowinaer drang aber darauf, man möchte ihm die Ursache sagen, wesshalb sein Elaborat in seiner ursprünglichen Form nicht angenommen wird, warum habe man es entstellt? Der Patriarch gab sich Mühe den Bukowinaer davon zu überzeugen, dass sein Elaborat durch die hier und da gemachten Aen-

derungen nicht verunglimpft worden sei, da die Hauptsachen unberührt geblieben wären. Als nun der Bukowinaer sich durch diese Erklärungen nicht beschwichtigen liess, und erklärte, er werde bei seinem Operate verbleiben und nicht zugeben, dass die in Betreff derselben gemachten Bemerkungen in das Elaborat selbst, sondern nur in das Sitzungsprotokoll aufgenommen werden, nahm der Pakratzer Bischof das Wort, und verlangte, es solle noch in dieser Sitzung ein definitiver Beschluss über das fragliche Operat gefasst werden, damit man wisse, woran man sei, denn die Zeit drängt. Auch der Karlstädter erklärte, er werde nur noch bis 15-ten Mai warten, und dann nach seinem Wissen handeln. Der Dalmatiner Bischof sagte, er habe alle Programmspunkte ausgearbeitet, und müsse bedauern, dass der Vorsitzer sein diesfälliges Elaborat der Versammlung nicht vorgelegt hat. Der Bukowinaer bemerkte hierauf, er wisse nichts von dem Elaborate des Dalmatiner, worauf dieser erwiederte, dass diess ihm desshalb nicht bekannt sei, weil das Elaborat nicht vorgelesen worden ist. Der Karstädter bemerkte, dass die Schuld der Nichtverlesung dieses Operates darin liege, weil der Dalmatiner keine gute Art in seinem Benehmen habe, indem er immer sagt, dass sein Elaborat gut sei, und er bei demselben verbleibe. Nun nahm der Vorsitzer das Wort, und erklärte er sehe ein, dass die Bischöfe zu keiner Einigung gelangen, und dass jeder für sich sein Gutachten der hohen Regierung unterbreiten werde. Der Karlstädter fragte, was dann geschehen wird, wenn die Bischöfe abgesondert ihre Meinungen abgeben werden? Der Patriarch erwiederte, dass die hohe Regierung in Punkten, welche sie für gut finden wird, von ihm (dem Patriarchen) Aufklärungen verlangen wird. Der Karlstädter fragte

weiter ob der Vorsitzer befugt sei solche Aufklärungen zu geben? Worauf dieser erwiederte: allerdings, da er (der Patriarch) der Representant der ganzen Kirche in Osterreich sei. Auf dieses entgegnete der Karlstädter, er werde gegen ein solches Verfahren Protest einlegen und wünsche, dass die hohe Regierung sich betreffs der etwaigen Aufklärungen mit allen Bischöfen ins Einvernehmen setze. — Da der Vorsitzer nach allen diesen zusammenhanglosen Diskussionen sah, dass er dem Bukowinaer Bischof die Einwilligung zur Abänderung seines Elaborats nicht abgewinnen könne, löste er die Sitzung auf, und lud die anwesenden Bischöfe auf 5 Uhr Nachmitags zur abermaligen Berathung ein, die jedoch unterblieben ist.

Bemerkenswerth dürfte hier noch der Umstand sein, dass der Vorsitzer in dieser Sitzung keine Erwähnung von dem hohen Kultus-Ministerial-Erlasse, wodurch die Einreichung der Konferenz-Anträge auf den 15-ten Mai festgesetzt worden ist, gemacht hat.

35. Unterm 26-ten April 1851 Nr. 1338/89 erliess Se. Exellenz der Herr Kultus-Minister Graf Thun an den Siebenbürger folgende Zuschrift: „Da die hochwürdigen Herrn Bischöfe der griechisch-orientalischen Kirche bereits über sechs Monate in Wien zur Berathung einiger Angelegenheiten ihrer Kirche versammelt sind, ohne dass Sr. Majestät Regierung irgend ein Resultat bekannt geworden wäre, so finde ich es nothwendig, mich unter einem an den Herrn Patriarchen und Metropoliten wegen Beschleunigung dieser Angelegenheit mit dem Ersuchen zu wenden, die gemeinschaftlichen Anträge bis längstens 15-ten Mai l. J. mir vorzulegen. Indem ich daher Euere bischöfliche Hochwürden ersuche, diese Angelegenheit nach Massgabe ihres Wirkungs-Kreises möglichst zu fördern, fordere ich Sie zugleich auf, im Falle als

die gemeinschaftlichen Anträge nicht zu Stande kommen sollten, bis zu derselben Frist mir die ausgearbeiteten eigenen Anträge vorzulegen".

36. Am 4-ten Mai richtete der Siebenbürger Bischof aus Anlass dessen, dass am 3-ten Mai eine Sitzung abgehalten wurde, zu der er nicht eingeladen ward, eine Zuschrift an den Patriarchen, worin dieser ersucht wird, den Grund anzugeben wesshalb er den Siebenbürger zu der gesagten Sitzung nicht eingeladen hätte, so wie auch sich zu erklären: ob er auch für die Zukunft die Absicht hege, ihn (den Siebenbürger) von den Berathungen auszuschliessen. Auf dieses hat der Patriarch mit Schreiben von 6-ten geantwortet: dass er am 3-ten keine Berathung über die Motive der im hohen Ministerial-Programm enthaltenen Punkte, sondern blos über die Form der Einrichtung der Anträge mit denjenigen Bischöfen gehalten hätte, die ihre Anträge dem hohen Ministerium noch nicht vorgelegt haben, dass aber sobald die Berathung über die Motive der Programmspunkte wieder aufgenommen wird, er nicht säumen werde, auch den Siebenbürger zur Sitzung einzuladen.

37. Sitzung am 7-ten Mai, bei der alle Bischöfe zugegen waren. Der Vorsitzer beantragte abermals die Annahme des Hakman-Rajachich'schen Elaborates. Der Bukowinaer erklärte gleich, dass er von seinem Operate nicht abweichen werde. Der Vorsitzer entgegnete ihm, dass er bei seinem Elaborate verbleiben könne, dass aber ungeachtet dessen das andere vorgelesen wird. Als nun die Verlesung begann, fragte der Siebenbürger, ob dies das frühere Elaborat wäre, da er sich im Bejahungsfalle auf seine früheren darüber ausgesprochenen Ansichten berufen müsse. Der Vorsitzer erwiederte: dass dieses Elaborat etwas ganz neues sei. Als nun der Präses das Lesen begann,

bat der Siebenbürger den Präses, dass die Verlesung ihm anvertraut werden möchte, was auch geschah. Im Verlaufe des Lesens überzeugte sich der Siebenbürger, dass das Elaborat das frühere sei, doch hielt er es für rathsam, dieses mit Stillschweigen zu übergehen, obwohl dazu grosse Resignation erforderlich war, besonders, als es sich heraustellte, dass die künftige Benennung der Kirche im Elaborate so angegeben wird, wie sie in einem unlängst erschienenen Anonymen-Büchlein vorkommt. Als man aber zu den Ausdrücken „Episcopal- und Synodal-Verfassung“ gelangte, hielt der Siebenbürger inne und machte die Bischöfe auf diese technischen Ausdrücke aufmerksam mit dem Bemerken, dass dieselben weder den Kirchen bekannt seien, noch bei den älteren und neueren Schriftstellern vorkämen, und dass der Sinn dieser Worte, so wie er gewöhnlich angenommen wird, mit den orientalischen Kirchenlehren unvereinbar sei, daher beantragte er, bei der Wahl der Ausdrücke vorsichtig zu sein, und keinen solchen zu gebrauchen, der Zweifel oder Aergerniss verursachen könnte. Dieser Ansicht stimmte auch der Dalmatiner Bischof bei, jedoch vergebens, denn die übrigen Bischöfe schworen in die Worte des Vorsitzers, der behauptet, dass die orientalische Kirche eine Episcopal-Verfassung habe, die ein und dasselbe mit der Synodal-Verfassung wäre. Der Siebenbürger nicht einverstanden mit dieser Begriffsverwirrung, ersuchte den Patriarchen, seine Ansicht zu ändern, da sie nicht statthaft wäre. Hierauf wurde die Verlesung noch bis 2 Uhr fortgesetzt unter fortwährenden triftigen Bemerkungen der Bischöfe von Bukovina, Dalmatien und Siebenbürgen, die jedoch den Vorsitzer und die zwei mit ihm zusammenhaltenden Bischöfe von Karlstadt und Pakratz von ihren Ansichten nicht zu entfernen vermochten.

38. Am selben Tage Nachmittags um 5 Uhr wurde die Verlesung des gedachten Elaborats fortgesetzt. Der Bukovinaer Bischof war nicht zugegen. Der Dalmatiner und Siebenbürger machten mehrere Bemerkungen, die, obwohl sie triftig waren, und die Fehler des Elaborats aufdeckten, nur wenig beherziget wurden. Zu vielen Worten gaben Anlass die Einwendungen des Siebenbürger Bischofes: 1. gegen jene Stellen des Elaborats, worin die Worte Synod, Senat und Collegium als synonim angeführt werden; 2. gegen die im Elaborat der Synode zugestandene Irrthumslosigkeit etc. Der Präses und seine 2 Anhänger liessen sich von ihren Ansichten nicht abbringen, wievohl die Bischöfe von Dalmatien und Siebenbürgen nachwiesen, dass diese und ähnliche im Elaborate vorkommenden Ansichten der Kirche und ihrer Lage widerwärtig seien, ja der letztere sogar erklärte, er möchte diese Worte beinahe mit Anathem belegen. Als die neunte Abendstunde sich näherte, wurde die Sitzung aufgehoben, und die Berathung auf den folgenden Tag verschoben.

39. Am 8-ten Mai wurde abermals eine Sitzung abgehalten, bei der der Bukowinaer nicht zugegen war. Die Verlesung des erwähnten Elaborates wurde fortgesetzt, bei welcher Gelegenheit die Bischöfe von Dalmatien und Siebenbürgen nur wenige Bemerkungen machten, denn sie waren von Schmerz ergriffen, als sie sahen, dass der Patriach und jene zwei Anhänger sich all zu willig einer Neuerungssucht hingegeben haben, die für die Kirche von keinem Nutzen ist. Der Karlstädter Bischof dankte in seiner Naivität jedesmal, wenn die Bischöfe von Dalmatien oder Siebenbürgen irgend eine Bemerkung machten, und fügte bei, dass er für die Aufnahme der Bemerkungen in das Operat sei, damit auf diese

Weise eine brüderliche Vereinigung erzielt, und das Elaborat von allen Bischöfen unterfertigt werde. Auch richtete er mehrere Male an diese zwei Bischöfe die Frage: ob sie das Elaborat mit unterzeichnen werden? worauf aber nicht geantwortet wurde. Endlich wurde, da die Zeit drängte, die Sitzung geschlossen.

40. Am 9-ten Mai versammelten sich wiederum die Bischöfe, mit Ausnahme des Bukowinaer. Das oft erwähnte Elaborat wurde weiter verlesen, wobei die Bischöfe von Dalmatien und Siebenbürgen mehrere gegründete Einwendungen machten, ohne jedoch den Patriarchen und seine zwei Anhänger zur Vornahme der nöthigen Veränderungen bewegen zu können, und zwar, weil der 15-te Mai zu sehr nahe war. Aus den Gesichtern dieser Herren konnte man lesen, dass diese Einwendungen ihnen sehr ungelegen kamen, und dass sie vorzüglich die Berufung auf die Kirchen-Kanone sehr konfundirte, z. B. bei der Stelle wo statt des früheren Appelatoriums ein „Kirchenrath“ in Antrag gebracht wird. Hier wurde nämlich bemerkt, dass die Kircheninstitutionen nur von dem Metropolitanforum Erwähnung thun, während der Ausdruck „Kirchenrath“ neu und ungebräuchlich in der Kirche ist. Die Antragsteller verblieben jedoch bei ihren Ideen, vielleicht, weil auch ein „Reichsrath“ ins Leben gerufen worden ist. Es hätten wohl auch andere Einwendungen und zwar, aus politischen, stilistischen und logischen Gesichtspunkten gemacht werden können, doch hielt man sich zurück, um nicht vielleicht Anlass zu dem Glauben zu geben, als mache man die Bemerkungen blos um die Berathung in die Länge zu ziehen. Als man nun zu der Stelle gelangte, wo es heisst, dass die Konsistorialbeisitzer von der Diöcesan-Geistlichkeit alljährlich gewählt werden sollen, lenkte der Siebenbürger die Aufmerksamkeit

auf diesen Gegenstand, und wies in Gemeinschaft mit dem Dalmatiner Bischofe nach, wie eine derartige Einrichtung antikanonisch sei, und nur dazu dienen könne, um die Gesinnungen der Antragsteller bei der hohen Regierung in Verdacht zu bringen. Es wurde daher diese Stelle dahin modifizirt, dass der Diöcesanrath selbst seine Mitglieder wählen soll auf Vorschlag des Diöcesan-Bischofs. Um 2 Uhr Nachmittags wurde die Sitzung bis 5 Uhr Abends ausgesetzt.

41. Um 5 Uhr wurde die Verlesung fortgesetzt und bis zu Ende des Elaborats geführt unter mehreren Bemerkungen, die jedoch zu keiner Umänderung des Elaborats führten, da dies den Vorsitzer in der Einreichung der Anträge aufgehalten hätte. Hierauf wurde die Verlesung eines zweiten Elaborats über die Dotation des Klerus in Angriff genommen. Dieses Elaborat ist vom verstorbenen Bischof Zsivkovics verfasst, und vom Patriarchen mit Benützung der vom Siebenbürger Bischof auf Verlangen des Verfassers gemachten Randglossen umgearbeitet worden. Den Siebenbürger zwangen Kopfschmerzen die Sitzung früher zu verlassen. Die Verlesung wurde bis 9 Uhr Abends fortgesetzt, und dann auf den folgenden Tag verschoben.

42. Auf den 10-ten Mai war Sitzung angesagt, in welche jedoch die Bischöfe von Dalmatien und Siebenbürgen nicht gingen, weil sie in den Sitzungen der letzten Tage die Wahrnehmung gemacht haben, dass der Patriarch sich ausser dem Rayon der bischöflichen Berathungen mit zwei Bischöfen über den Inhalt der Operate berathschlagt, und einverständiget hatte, und dass die übrigen Bischöfe zur Sitzung bloss desshalb geladen werden, damit sie sich über die Annahme oder Nichtannahme der vom Patriarchen und seinen zwei Anhängern einseitig zu Stande ge-

brachten Operate auszusprechen. — Die Bischöfe von Dalmatien und Siebenbürgen also von der Ueberzeugung durchdrungen, dass ihre Berufung zu den Konferenzen nicht desshalb geschehen sei, um die vom Vorsitzer zur Verlesung gebrachten Operate einfach gutzuheissen, oder zu verwerfen, sondern um an den zu Stande kommenden Anträgen nach Massgabe ihres Wirkungskreises theilzunehmen, — haben sich in Ansehung dessen, dass sie der Patriarch durch die Art und Weise, in welcher die Konferenzen abgehalten werden, in eine rein passive Rolle einzwingt, genöthigt gesehen, auf die fernere Theilnahme an derleien Sitzungen Verzicht zu leisten. Vom Patriarchen schriftlich befragt über die Ursache ihres Ausbleibens von der Sitzung, gaben diese zwei Bischöfe eine im Sinne des Vorgesagten verfasste Antwort, und fügten noch bei, dass sie die Anträge, welche der hohen Regierung unterbreitet werden, als massgebend für die gesammte orientalische Kirche in Oesterreich nicht anerkennen werden, in so weit sie ihnen bekannt sind, weder den Kirchen-Satzungen, noch den Bedürfnissen der Kirche gehörige Rechnung zu tragen geeignet sind.

43. Am 15-ten Mai Nro 114 unterliess der Siebenbürger nicht, dem hohen Kultus-Ministerium auf hochdessen Auftrag von 26-ten April über den Erfolg der bis 15-ten Mai abgehaltenen Berathungen zu berichten und seine Bitte um die Bewilligung zur Rückkehr in seine Diöcese zu erneuern.

44. Am 17-ten Mai berief der Patriarch den Dalmatiner Bischof zu sich und forderte ihn auf, die vom Patriarchen ausgearbeiteten Anträge mitzuunterfertigen, worauf der Dalmatiner antwortete, dass er diese Anträge nicht unterfertigen könne, da sie gegen die Kirchen-Kanone, und die Kirchen-

praxis wären. Der Patriarch erneuerte nun seine Aufforderung mit dem Beifügen, dass das, was er unterschreibt, auch der Dalmatiner mitunterzeichnen könne, dieser aber entgegnete kurz, dass er bei seinen Ansichten verbleibe.

45. Am 8-ten Juni als dem Pfingst-Sonntage soll der Patriarch seine Anträge in Gemeinschaft mit den Bischöfen von Bukovina, Karlstadt und Pakratz dem hohen Kultus-Ministerium unterlegt haben.

46. Den 14 Juni ging der Siebenbürger zum Patriarchen in der Absicht um zu erfahren, was er nun nach erfolgter Einreichung seiner Anträge zu thun gedenke. Der Patriarch antwortete auf die diesfällige Frage, dass er jetzt nur noch auf die ministerielle Antwort warte, nachher aber die Rückreise antreten werde. Auch die Angelegenheit des Bacser Bischofs kam zur Sprache, worüber sich der Siebenbürger dahin äusserte, dass er für die gütliche Schlichtung derselben sei, indem dieser Weg unter den dermaligen Umständen den Bedürfnissen der Kirche am besten entspreche.

47. Am 15-ten Juni erhielten die Bischöfe und der Patriarch die ministerielle Zuschrift von eben diesem Tage Z. 1601/104, deren kurzer Inhalt ist, dass sobald die Berathung über die Angelegenheit des Bischofes Athanatzkovics stattgefunden haben wird, die Versammlung der Bischöfe für geschlossen angesehen werde und der Abreise nichts mehr entgegen stehe.

48. Am 16-ten desselben ging der Siebenbürger abermals zum Patriarchen, um ihn zu befragen, wann er die Berathung über die hinsichtlich des Bacser Bisthums obwaltende Differenz abzuhalten gedenke, deren Schlichtung auf gütlichem Wege der Herr Minister des Kultus empfohlen hat. Beim Patriarchen befand sich auch der Pakratzer Bischof,

mit dem im Vereine der Siebenbürger oberwähnte Vorstellungen machte. Der Patriarch versprach die Bischöfe auf den nächsten Tag zur Berathung einzuladen und fügte bei, er hätte dem Bischofe Athanatzkovics geschrieben, in welcher Art seine Angelegenheit auf gütlichem Wege in Ordnung gebracht werden könnte.

49. Am 19 desselben begab sich der Siebenbürger das dritte Mal zum Patriarchen, um zu sehen, wie es mit der erwähnten Angelegenheit steht. Der Patriarch äusserte: er habe sowohl dem Herrn Kultus-Minister wie auch dem Bischofe Athanatzkovics geschrieben, und sich dahin ausgesprochen: dass er mit den bisherigen Erklärungen des letzteren nicht zufrieden sei, sondern verlangen müsse, das Athanatzkovics seine Vergehen bekennen und bereuen solle, und zugleich das Versprechen gebe, er werde nimmer mehr solche Fehler begehen. Diesem fügte der Patriarch bei, er habe dem Bischofe Athanatzkovics zur Erstattung der Antwort auf dieses Schreiben eine Frist von zwei Tagen festgesetzt, indem er (Patriarch) nach Verlauf von vier Tagen Wien zu verlassen gedenke. Es müsste also, bevor Etwas in Betreff dieser Angelegenheit unternommen werden könnte, die Antwort des Bischofes Athanatzkovicz abgewartet werden. Auch versprach der Patriarch auf Ansuchen des Siebenbürger, dass er am nächsten Tage die Bischöfe zu sich einberufen werde.

NB. 1. Die vom Patriarchen für den 17-ten und 20-ten versprochene Berathung ist nicht abgehalten worden. Die Ursache dessen dürfte darin liegen, dass der Patriarch die schriftliche Korrespondenz mit dem h. Kultus-Ministerium und Athanatzkovics fortsetzte, um dadurch, wie es scheint, die vom h. Ministerium angerathene Berathung mit den Bischöfen zu vereiteln.

2. An diesem Tage gegen Abend erhielt der Patriarch die Antwort des Bischofs Athanatzkovics dahin lautend, dass er bei seinen bisherigen Erklärungen beharre.

50. Am 20-ten schrieb der Patriarch dem Bischofe Athanatzkovics, dass er mit dessen gestriger Antwort nicht zufrieden sei und setzte hievon zugleich auch den Herrn Kultus-Minister in Kenntniss.

51. Den 21-ten berief der Herr Kultus-Minister den Patriarchen und die Bischöfe in Angelegenheit des Bischofs Athanatzkovics zu sich ein. Die Bischöfe erschienen, der Patriach nicht, indem er als Ursache seines Ausbleibens angab, dass die Sache, worüber beim Herrn Kultus-Minister berathschlagt werden sollte, rein kirchlich sei. Nachdem also die Bischöfe um 11 Uhr Vormittag, als der zur Abhaltung der Konferenz bestimmten Zeit, sich beim Herrn Kultus-Minister versammelt hatten, erschien Hochderselbe in den Konferenz-Saal und eröffnete den versammelten Bischöfen den Grund, der Ihn zu dieser Konferenz bestimmt hat, und namentlich, dass es seine Plicht sei, zur Beseitigung jedwedes in der Kirche sich ergeben könnenden Aergernisses nach Möglichkeit beizutragen, Er daher wünschte, in Betreff der gegen den Bischof Athanatzkovics erhobenen Bedenklichkeiten die Meinungen der Bischöfe zu hören, und zugleich den gütlichen Weg zur Schlichtung derselben anzuempfehlen. Ferner verliest der Herr Minister die Antwort des Patriarchen, worin dieser als Ursache seines Nichterscheinens bei der Konferenz angibt, dass diese Angelegenheit als rein kirchlich nur die Kirche betreffe, daher er der angesagten Konferenz nicht beiwohnen könne. Hierauf befragte der belobte Herr Minister alle Bischöfe nach der Reihe des Seniums um ihre Meinungen in

der fraglichen Angelegenheit. Nach so verrichteter Sache fanden es die Bischöfe dem Anrathen des Herrn Kultus-Ministers gemäss sowohl, als aus ihrem eigenen Antriebe für gut, zum Patriarchen zu gehen und ihm das bei der Konferenz Vorgefallene zu berichten und dann nach Eventualität auch mit ihm sich zu berathschlagen.

Demzufolge gingen die Bischöfe zum Patriarchen, der ihnen nach Anhörung des Verlaufes der Konferenz entgegnete, dass er bei seinen in dieser Beziehung dem h. Ministerium gemachten Eröffnungen beharre, und dass er am heutigen Tage zu Sr. Majestät in dieser Angelegenheit gerufen gewesen wäre und auch Allerhöchstdemselben die gedachten Eröffnungen gemacht hätte; zugleich hege er die Hoffnung, dass nachdem Seine Majestät über den Sachverhalt auch von ihm informirt ist, dass in Betreff der Translocirung gefährdete Recht der Kirche gut gemacht werden dürfte. Hiezu fügte er noch bei, dass er die höhere Weisung erhalten habe, seine für Morgen beabsichtigte Rückreise zu verschieben, daher er erst Uebermorgen abzureisen gedenke. Die Bischöfe gaben sich nun das Wort, Morgen beim Patriarchen wieder zusammen zu kommen, um das was noch vorkommen könnte, zu erfahren, und eventuell sich von ihm zu beurlauben.

52. Sonntag am 22 Iuni um sechs Uhr Nachmittags erschienen der gestrigen Verabredung gemäss in dem Quartier des Patriarchen die Bischöfe von Pakratz, Dalmatien und Siebenbürgen, und warteten auf die Ankunft der anderen zwei Bischöfe von Bukowina und Karlstadt, und da diese nicht kamen, ging der Dalmatiner zum Patriarchen hinein, und befragte ihn über den Stand der Dinge, welcher im antwortete: dass er bis zur Stunde noch keine weitere Kunde darüber habe, sonach seine Abreise für Morgen verschoben werde müsste. Als nun der Patriarch von dem Dalmatiner erfuhr, dass in dem vorderen Zimmer noch zwei Bischöfe wären, die der gestrigen Verabredung gemäss ihn zu sprechen wünschen, entgegnete er, dass die Bischöfe nicht nöthig hätten, zu ihm zu kommen, und sich über den Sachverhalt zu erkundigen, indem er sie selbst zu sich einladen wird, falls höheren Orts eine Entscheidung über die schwebende Frage kommen sollte. Sonach gingen diese drei Bischöfe auseinander.

53. Montag am 23-ten Iuni meldete der Siebenbürger dem Herrn Kultus-Minister schriftlich, dass er heute Abend mit dem nach Pest abgehenden Train seine Rückreise anzutreten gedenke, zumal er jetzt, nachdem die Berathung über die Angelegenheit des Bischofs Athanatzkovics Samstag am 21-ten abgehalten worden ist, — die Versammlung der Bischöfe dem Sinne des hohen Ministerial-Erlasses vom 15-ten d. M. gemäss für geschlossen erachte. Hierauf lud ihn der gelobte Herr Minister zu sich und eröffnete ihm, dass Hochderselbe die Dringlichkeit der Rückkehr der Bischöfe in ihre Diöcesen wohl einsehe, dennoch aber ersuchen müsse, dass man noch ein Paar Tage warten möchte; wesshalb die Abreise des Siebenbürgers ausblieb.

54. Am 13/25-ten Iuni erlies der Patriarch eine Zuschrift Nr. 485 an sämmtliche Bischöfe, mittelst deren er ihnen verkündiget, dass als er heute bei Sr. Majestät in der Audienz war, ihm die Allerhöchste mündliche Versicherung über eine von Sr. Majestät bereits unterzeichnete und baldigst zu erfolgen habende tröstende Resolution in Betreff der Kirche ertheilt gewesen zu sein, welche Allerhöchste Resolution, wenn sie ihm wird zugeschickt werden, er nicht

säumen werde, dieselbe zur Kenntniss der Bischöfe zu bringen. Ferner verkündiget er den Bischöfen auch seine morgen anzutretende Abreise von Wien.

55. Am 26-ten soll der Patriarch in der frühesten Morgen-Stunde vor der Abfahrt des Dampfschiffes eine höhere Ordre bekommen haben, wodurch ihm angedeutet worden sein soll, seine beabsichtigte Abreise aufzuschieben. Er trug dieser höheren Ordre die gehörige Rechnung, und ist nicht, wie er in seinen gestrigen, den Bischöfen zugeschickten Schreiben erwähnte, abgereist. Somit haben auch die Bischöfe ihre Abreise für diesmal aufgegeben, da sie mit Grund die Bevorstehung der über die Bacser Sache baldigst zu erfolgende Entscheidung vermutheten.

56. Am 27-ten lud der Patriarch die Bischöfe auf 12 Uhr Mittags zu sich ein, und nachdem diese erschienen sind, las er ihnen das unterem 26-ten dieses an Ihn gerichtete Allerhöchste Handbillet vor, worin angezeigt wird:

1. Dass die Anfechtung der Bischof Athanatzkovics'schen Transferirung nach Bacsa mit Missfallen vernommen wurde;

2. Die unverzügliche Ertheilung der erzbischöflichen Bulle für den translocirten Bischof Athanatzkovics anbefohlen wird;

3. Dass falls der Patriarch kirchlicher Vergehungen den Bischof Athanatzkovics beschuldigen zu müssen glaubt, er dies anzeigen möchte, und es wird sodann eine Synode bewilligt werden, welche im Beisein eines hiezu zu ernennenden landesfürstlichen Kommisärs zu entscheiden haben wird, ob hinlängliche Gründe vorhanden sind, den Bischof Athanatzkovics vor das kirchliche Gericht zu stellen;

4. Es wird kundgegeben, dass der Rath der Synode bei den Transferirungen immer eingeholt wird; und

5. Dass man den Kultus-Minister angewiesen habe, das Enstprechende für die gehörige Dotirung der Bischöfe und für das Aufhören der Taxa syngelica einzuleiten.

Nach dem Verlesen des Allerhöchsten Handbillets forderte der Patriarch die Bischöfe auf, ihre Meinungen betrefflich die Athanatzkovics'sche Angelegenheit abzugeben, die sich dahin äusserten, dass es nicht rathsam sei, den Bischof Athanatzkovics vor das kirchliche Gericht zu stellen, da daraus der Kirche ein grosses Ärgerniss entstehen kann, sondern der Patriarch möchte bei dem von ihm der hohen Regierung in Antrag gebrachten Punkte, mittelst dessen er sich dahin ausgesprochen, dass er die gegen den Bischof Athanatskovics obwaltenden Beschuldigungen fallen lassen wird, falls Seine Majestät das Recht der Kirche bezüglich auf die Transferirung zu garantiren geruhen würde, verbleiben. Es wurde ferner von dem Karlstädter der Antrag gemacht, dass der oft erwähnte Bischof Athanatzkovics sein Buch Analitica dem ganzen Inhalte nach revociren solle, welcher Antrag auf vielerlei pro und contra Einwendungen gestossen ist. Der Patriarch schien diesem Antrage beistimmen zu wollen, doch hielt er mit seiner Meinung zurück.

57. Am 27-ten d. M. Abends erliess der Patriarch an alle Bischöfe eine Zuschrift Nr. 489 vermittelst deren er von den Bischöfen eine gegründete Meinung darüber verlangt, ob er im Sinne des an ihn unterm 26-ten d. M. ergangenen kaiserlichen Handbillets dem Bischofe Athanatzkovics die erzbischöfliche Bulle für das Bacser Bisthum ausfolgen,

oder aber falls er den gedachten Bischof kirchlicher Vergehungen beschuldigen zu müssen glaubt, von Sr. Majestät die Abhaltung einer Synode erbitten soll, welche zu entscheiden haben wird, ob hinlängliche Gründe vorhanden sind, Bischof Athanatzkovics vor das kirchliche Gericht zu stellen.

Der Dalmatiner und Siebenbürger haben den ersten Theil des Allerhöchsten Handbillets als heilsamer für die Kirche angerathen; in demselben Sinne sollen auch die übrigen Bischöfe dem Patriarchen geschrieben haben.

58. Den 2-ten Iuli 1851 hat der Patriarch-Erzbischof, ohne sich von den Bischöfen beurlaubt zu haben, in incognito Wien verlassen, und seine Rückreise angetreten.

Nachdem die Bischöfe dies in Erfahrung brachten, fanden sie sich genöthiget, bei so bewandten Umständen sich über das weitere zu berathschlagen. Es kamen daher die Bischöfe von Karlstadt, Neusatz und Dalmatien zu dem Siebenbürger und luden zugleich auch den Pakratzer bei; nachdem also auch dieser erschien, stimmten die vier erst genannten Bischöfe darin ein, dass die Nothwendigkeit einer baldigst abzuhaltenden Wahlsynode dem hohen Ministerium zu repräsentiren, und um deren Gewährung Hochdasselbe bitten sollen. Da aber der Pakratzer sich gegen diese Absicht seiner Brüder ausprach, und erklärte, er könne einen derleien Schritt aus Ehrfurcht gegen den Patriarchen, der sein Gönner ist, nicht thun, und fügte hinzu, dass er auch dem Neusatzer Bischofe nicht rathe, in diese Berathung einzugehen, da dieser dadurch in eine Opposition mit dem Patriarchen gerathen, und so sein, dem Patriarchen schriftlich gegebenes Versprechen verletzen würde: so blieb diese Berathung ohne Erfolg, jedoch nicht

darum, als ob die Einwendungen des Pakratzer Bischofes für gründlich anerkannt worden wären, sondern vielmehr darum, weil solche ein Aergerniss den übrigen Bischöfen gewährten, die zugleich die volle Ueberzeugung sich verschafften, dass der Pakratzer seine Amts-Pflicht mit jener eines Klienten analog hält, und mehr den persönlichen Beziehungen seines Gönners, als den Interessen der Kirche Rechnung zu tragen geneigt ist.

Bei alle dem aber gingen die Bischöfe jeder für sich zu Sr. Excellenz, dem Herrn Kultus-Minister Grafen von Thun, um Hochdenselben zu bitten, ihnen eröffnen zu wollen, ob ihr Aufenthalt in der Residenz noch immer von Nöthen ist, oder aber auch sie ihre Rückkehr in die Diöcesen antreten können, zumal der Vorstand in incognito abgereist ist? Worauf Seine Excellenz der belobte Herr Minister die Eröffnung zu geben beliebte, dass bei den eingetretenen Umständen der Rückkehr der Bischöfe in ihre Heimath nichts mehr im Wege stehe, und fügte Hochderselbe dem Siebenbürger bei, dass die Wahlsynode aus Anlass der unverhofften plötzlichen Abreise des Vorstandes verschoben werden muss, jedoch die hohe Regierung Sr. Majestät jetzt, wo die Bacskaer Angelegenheit geschlichtet worden ist, die Abhaltung einer Wahlsynode in Wien anzuordnen, gesonnen war, nichts destoweniger aber wird dem Patriarchen aufgetragen werden, die gedachte Synode noch im Verlaufe dieses Sommers abzuhalten.

Und so waren die bischöflichen Berathungen aufgelöst, und ist jeder der Bischöfe, der ein Gewissen und eine Scham gehabt hat, trostlos des Vorgefallenen wegen, welche hier in diesem Tagebuche mit der strengsten Gewissenhaftigkeit aufgezeichnet sind, nach Hause zurückgekehrt.

Anträge des Bischofes von Siebenbürgen in den bischöflichen Konferenzen.

1. Die Gleichberechtigung und Gleichstellung der morgenländischen Kirche mit den übrigen christlichen Religionen aus der öster. Monarchie soll ausgesprochen werden, was dadurch geschehen könnte, wenn die Grundrechte vom 4-ten März 1849 auch auf die früher sogenannten ung. Provinzen ausgedehnt werden möchten.

2. Aus Anlass dessen, dass die Volkssprache in der morgenländischen Kirche sowohl beim Gottesdienste, als auch in den übrigen religiösen Funktionen gebraucht wird, und desshalb die Kirche und die zu ihr sich bekennenden Nationen in einem unzertrennbaren Zusammenhange, wie z. B. der Leib und die Seele, zu einanderstehen — geruhe man die Nationalitäten und die Sprachen der morgenländischen Christen durch ein besonderes Gesetz sicherzustellen.

3. Die negative Benennung „nichtunirte Kirche“ ist abzuschaffen, und an deren Stelle die positive Benennung „morgenländische rechtgläubige Kirche“ anzunehmen.

4. Die dogmatische Verbindung der morgenländischen Kirche aus Oesterreich, sowie auch das eventuelle Einvernehmen derselben mit dem Patriarchalstuhle von Constantinopol in Angelegenheiten blos kirchlicher Natur im Sinne der Kirchensatzungen soll erwirkt werden.

5. Die hohe Regierung soll angegangen werden, um die Bewilligung zur Errichtung einer Metropolie auch für den anderen zu der morgenländischen Kirche sich bekennenden Volksstamm aus

Osterreich, auf dass dann die beiden der orientalischen Religion angehörenden Nationen aus dem Kaiserstaate in kirchlicher Beziehung im Koordinationsverhältnisse zu einander stehen.

6. Die Feiertage dieser Religion sollen in jenen Gegenden, wo die Glaubensgenossen anderer Religionen in vollkommener Minorität sind, durch kein geräuschvolles Geschäft gestört werden, daher sollen die Gewölber der Kaufleute und Handwerker bis Nachmittags geschlossen bleiben, damit auf diese Weise der konfessionellen Reciprocität Rechnung getragen werde.

7. Für die genetischen Ehen soll die Norm festgesetzt werden; dass die Einsegnung solcher Ehen in der Pfarre und durch den Pfarrer der Braut zu geschehen habe. Sollte aber die eine oder die andere christliche Religion die förmliche Einsegnung gemischter Ehepaare versagen, und sie nur mittelst der passiven Assistenz trauen, so möge die morgenländische Kirche befugt sein, gemischten Ehen solcher Brautleute, deren einer sich zu ihr bekennt, nach ihrem Rituale einsegnen zu können.

8. Geruhe man bei dem hohen Ministerium des Inneren und des Kultus, so wie auch bei dem Siebenbürgischen Landes-Guvernement, bei den Statthaltereien der Wojwodschaft Serbien und des Temescher Banats, Ungarns und der Bukowina, so wie auch bei den Schulräthen dieser Kronländer je eine Sektion aus den Glaubensgenossen dieser Kirche für Kirchen- und Schul-Angelegenheiten zu errichten.

Wien den 5-ten November (24 October) 1850.

6. *Diariu al episcopului Andreiu baron de Şaguna din anul 1857.*

Întâlnirea mea cu Escelenţia Sa Dl ministru de cult la Viena în 7/19 Septembre 1857.

După-ce m'am înfăţişat, şi am dis: că sum mare păcătos faţă cu Escelenţia Sa, mi s'a răspuns: că şi Escelenţia Sa precunoasce: că este mare păcătos faţă cu mine. Dicêndu-mi mai departe 1-lea: că eu greşesc, când pretind acelea-şi drepturi pentru biserica noastră, care le are biserica catolică, pentru-că noi, neavênd papă, şi centrumul bisericii noastre, nu putem să dăm aceea garanţă stăpânirei împărătesci, care o dă biserica catolică şi că nu este nici o apelaţie mai departe dela forul consistoriului nostru, şi că preoţimea noastră este necultă, neluminată cu sciinţele cele trebuincioase, ear preoţimea catolică este cultă în partea cea mai mare, şi la Roma sunt feliurite congregaţii, cari priveghează asupra dogmelor aşa, încât un episcop catolic nu poate face nici o volnicie, căci dela el merge apelaţie la archiepiscop şi de acolo la Roma; şi că un episcop catolic are lângă sine pe canonicii, carii încă sunt bărbaţi învĕţaţi, şi stăpânirea împărătească află şi în aceşti canonici o garanţă asupra volniciei, ce ar vrea să o facă episcopul. Din care pricină vede ministrul o lipsă mare, ca în şedinţele consistoriale totdeauna să fie de faţă un comisariu împărătesc, ca o controlă din partea stăpânirei pentru de a nu se face nimerui vre-o nedreptate.

La acestea am răspuns:

Că eu nu me pot împretiní cu acestea gânduri, căci nu sunt luate din viaţa bisericei noastre, şi că silit sunt a reflecta, că dacă este după părerea dlui ministru vre-o iregularitate în ocârmuirea bisericei

mele, aceea iregularitate nu purcede dela instituţia bisericei noastre, nici provine dela volnicia mea, ci dela împregiurări din afară, adecă de acolo, că stăpânirea antimarţială, şi cea de sub principii ardeleni au supus biserica noastră sub măsuri mirenesci, ca să o nimicească etc.

Am răspuns mai departe: că stăpânirea împărătească să se mulţămească cu garanţa aceea, ce i-o dă biserica noastră prin aşedĕmintele şi canoanele sale, în înţelesul cărora episcopul ocârmuesce eparchia sa, şi fiind-că noi după ele ocârmuim biserica şi pe creştinii nostrii îi povĕţuim cătră câştigarea vieţii vecinice după acelea-şi aşedĕminte şi canoane, şi fiind-că noi ca supuşii împĕratului suntem în patria noastră, şi nici o apelaţie nu avem afară de patrie, pentru aceea tare sum convins, că acestea împregiurări dau destulă garanţă, ba mai mare garanţă pentru odichna stăpânirei împĕrătesci despre faptele noastre, ca unor episcopi, decât este aceea garanţă, care o poate da stăpânirei noastre Roma pentru faptele episcopilor catolici.

Mai departe am observat, că pe nedrept ni se dice, că biserica noastră nu ar avea centrum.

Centrumul bisericii noastre este învĕţătura cea uniformă, carea se păstrează de cătră toţi, cari se ţin de biserica noastră. Nici că este biserica de vină, dacă nu e uniformă pretutindenea în cele dinafară ale ei, pentru-că stăpânirile politice, subt care trăesc creştinii nostrii, şi în cari biserică se află, sunt de feliurite principii, unele mai liberale, şi altele mai puţin liberale.

Mai departe am reflectat: că biserica noastră este altmintrilea organisată decât cea latină; în biserica noastră nu sunt canonici, dar sunt alţi dignitari, cu cari se sfătuesce episcopul în trebile diecesane,

care sfat episcopesc se poate chema după cuvêntul cel nou „Consistoriu“, însĕ sfaturile acelea, pentru cari provoacă episcopul pe dignitarii bisericesci din eparchia sa, pot serví episcopului numai spre îndreptare și spre deslușirea lucrului, dar nici decum spre hotărîre, căci numai un judecătoriu este într'o eparchie, și acela este episcopul locului, pentru-că el are în sine deplin taina preoției, el este diacon sfințit, el este preot sfințit, el este și episcop sfințit, și taina preoției constă din acestea trei sfințiri, cari nu se află în nici un alt dignitariu bisericese. Episcopul după canoanele noastre are a da rĕspuns lui Dumnedeu pentru toate câte le face ca episcop, prin urmare lucrarea și hotărîrea unui episcop, care s'au adus în treaba bisericească, nu se poate supune nici unei stăpâniri politice spre revizie; stând aceasta, de sine urmează, că ființa de față a unui comisariu impĕrătesc în ședințele consistoriali este de prisos, și imcompatibil cu natura lucrurilor, ce tractează episcopul; apoi o asemenea mĕsură nu s'ar potrivi nici cu duchul cel luminat al stăpânirei noastre austriace, și ar fi un ce, prin care s'ar robí biserica și stăpânirea bisericească. Apoi am reflectat, că factice nu se apelează dela mine, pentru-că preoțimea și poporul meu scie, că scaunul acela, care-l ocup eu, este archiepiscopesc, de aceea nu apelează nime nicăiri dela mine.

Însĕ dacă ar voí cine-va sĕ apeleze, eu îi dau voie la aceea, de sine se înțelege, că numai la metropolitul dela Carlovit, pentru-că stăpânirea politică nu poate primí apelație în trebile bisericesci etc.

Cum-că preoții nostri nu sunt așa culți, cum ar trebuí, am a observa, că aceasta nu este vina bisericei, care are de scop luminarea, ci este de vină vremea cea vitrigă, și împregiurarea cea fatală, în

care au devenit biserica prin mĕsurile cele vitrige ale stăpânirei antimarțiale, care le-au adus asupra sudiților sei de legea noastră. În privința aceasta încă numai atâta reflectez, că lucru bun și folositoriu este pentru creștini și îndeobște pentru stat, dacă vre-o preoțime este cultă, dar trebue sĕ dic și aceea, că lucru și mai bun și mai folositoriu este aceea, dacă preoțimea este morală, cu frica lui Dumnedeu și cu evlavie. În clasa aceasta a doua pun eu preoțimea mea eparchială, — și spre dovedirea asertului meu me provoc la anii 1848 și 1849, — acești ani sĕ dovedească, ce purtare a avut preoțimea mea, despre care se dice, că este necultă, deși necultura și cultura este foarte relativă. Preoțimea mea nu cetesce gazetele și broșurile cele nenumĕrate, care așa sunt de multe, încât se poate dice despre ele, că cresc ca și ciupercile din pămênt, însĕ ea are alte cărți care cetesce, și aceste cărți sunt mai bune pentru ea, decât gazetele și broșurile veacului nostru: ea cetesce pe sântul Vasilie, pe sântul Ioan Gură de aur, pe sântul Grigorie, pe sântul Efremul Siriacul, biblia și celelalte cărți, de care biserica noastră este foarte bogată; pentru-că nu urmează de acolo sĕrăcia bisericei noastre în cărți, și lipsa cărților bisericesci, dacă la librarii dela Viena nu se găsesc cărți de ale bisericii noastre etc.

La acestea au reflectat ministrul:

Că el nu poate aproba declarația mea, căci el este catolic, și declarația mea nu se potrivesce cu dogmele bisericii catolice etc.

Aici i-am reflectat:

Că eu vorbesc despre biserica noastră și despre instituțiile ei, și nu voiu sĕ deschid vorbe pentru o polemică asupra altei biserici. Datorința mea este a representa și a susținé biserica noastră, nevrênd

a vătĕma nici o confesie. Și eu cinstesc în Escelența Sa aceea, ce dice, că este catolic, dar nu pot primí acele păreri ale Escelenții Sale, care le dice ca catolic despre biserica noastră.

Apoi dise: „Ich verbleibe bei meinem Glauben, und es wundert mich, dass man den Papst nicht anerkennen will; dies würde die Sache sehr erleichtern, und eigentlich das ganze wäre nur eine Ehrensache. Ich bin bei all' dem aber tolerant etc.“

Aici am tăcut puțintel și apoi am dis: tot insul bine face, care rĕmâne pelângă convingerea sa, dar apoi se păzească ca cu convingerea sa mai cu seamă religionară sĕ nu fie nimerui spre stricare. Eu și eparchia mea întreagă remânem în legea noastră, în care ne-am pomenit, cu care nu facem nimenui nici o dosadă, căci suntem sudiți credincioși ai împĕratului, cinstim și omenim toate confesiile și pe toți creștinii, și dorim, ca și cu noi în privința bisericii noastre așa sĕ pâșească stăpânirea, ca și cu alții de alte religii, căci toți de și suntem împărțiți cu numirea religiilor noastre, suntem de o potrivă înaintea creștinătății de a toată lumea.

Das kann ich als Katholik nicht annehmen; dise mai departe: Aber Verehrtester, am audit și sum singur despre loialitatea, ce o ai arătat totdeauna cătră interesele împĕratului, și așa despre Escelența Ta nu am nici o temere, că nu vei duce bine deregatoria-ți; dar cine va sta bun pentru următoriul Escelenții Tale? etc.

Am rĕspuns: că în episcopii de mai nainte și în cei de acum, carii au dovedit o credință nepătată cătră monarchul și interesele lui, are stăpânirea împĕrătească garanță destulă, că și episcopii cei viitori vor fi sudiți credincioși.

Ja Verehrtester, dise mai departe, aceasta e așa, dar totuși un comisariu împĕrătesc este de lipsă la consistoriu etc.

Asertul acesta pentru comisariu, nu-mi pricinuesce nici o grije, căci una ca aceasta nu se poate întêmpla.

Dar vedi, că și la Rusia și în Grecia este comisariu împĕrătesc pe lângă episcopii, cari nu pot face nimic fără voia și învoirea comisariului împĕrătesc. Ce dici Verehrtester la aceasta?

Împregiurarea aceasta nu me confundă nici decum, pentru-că sciu, că biserica noastră din acele două împĕrății este în privința ființii sale cei din afară foarte țĕrmurită prin mĕsuri politice, din care privință stăpânirile acelea cu totul altmintrelea iau Roma în centrumul bisericii catolice din Roma, decum le ia acelea stăpânirea noastră austriacă. — Stăpânirea noastră, precum s'a milostivit împĕrătul a se descoperí în patentul din 31 Decembre 1851 este mai presus de gândul acela, ca sĕ supună vre-o biserică creștinească unor mĕsuri, cari nu se potrivesc mit dem erleuchteten Geiste unserer Kaiserlichen Legislatur etc. Apoi nu trebue luat pildă dela o abnormitate, și silnicie; căci Rusia și Grecia cu totul altmintrelea țin și biserica catolică, decât o ține stăpânirea noastră. La noi este devisa împĕrătească: „Mit vereinten Kräften, Gleiches Recht für Alle“, așa dară acestea temeiuri sunt massgebend pentru noi, dar nu mĕsura stăpânirei rusesci sau și cei grecesci, care țin desvoltarea bisericească, adecă luminarea și propășirea popoarelor sale în cătuși etc. —

Ich muss Ihnen aufrichtig sagen: dass Klagen gegen Sie vorliegen!

In welcher Beziehung?

In Beziehung Ihrer Amtirung. Sie degradirten einen Geistlichen, weil er zur Katholischen Kirche übertreten wollte.

Ich habe nicht einen, sondern vielleicht zwei, drei Geistliche degradirt, jedoch nicht einfach des Uebertrittes willen, welcher Umstand angesichts des Eides, den ein Priester ablegt, hinreichend ist, den Priester des Amtes zu entsetzen, sondern ich habe die Degradation wegen der Religionsumtriebe, deren die gedachten Geistlichen überwiesen wurden, vorgenommen. Einer der degradirten Geistlichen ist dann allein zur Katholischen Kirche graeci ritus übergetreten, wo er als rechtmässiger Geistliche anerkannt, zur Kirchenfunction zugelassen wurde, was doch gegen jeden kanonischen Rechtsbegriff ist.

Sehen Sie Verehrtester, auch hier muss ich Ihnen widersprechen, denn die Katholische Kirche erkennt nur die Priesterweihe der griechischen Kirche als giltig und als ein Sakrament, aber die Degradation nicht, darum hat man dem von Ihnen degradirten Geistlichen erlaubt, geistliche Functionen in der unirten Kirche zu verrichten, denn die Priesterweihe ist ein character indelibilis.

Aci am rĕspuns: că eu nu înțeleg, ce va sĕ ḑică: a precunoasce sfințirea noastră de preot de legală, dar degradația nu! și alte acestor asemenea am ḑis, adăogând, că precum aceasta, așa și passiva asistență la căsătorii mestecate nu e lucru bun și legal în biserica creștinească, și persoanele, care s'au cununat cu passiva asistență nu trăiesc în taina căsătoriei, ci în preacurvie, și aceasta nu se face cu vina lor, ci cu vina ierarchiei. — Apoi am spus: că eu totdeauna voiu degrada pe acel preot al meu,

care va face turburări religionare, ear dacă părăsesce legea noastră din convingere, că cu ea nu se poate mântuí, și trecerea o va face din convingere și cu frica lui Dumneḑeu, atunci îl slobod cu pace, nevoind sĕ-i fac vătĕmare cugetului lui etc.

Apoi am trecut la treaba dotației clerului nostru, și am făgăduit, că pe 21/9 Septembre 1857 voiu preda o rugare din nou despre dotația clerului.

---

7. *Ḑiariu despre consiliul imperial înmulțit din anul 1860 de episcopul Andreiu baron de Șaguna.*

1. Maiestatea Sa c. r. îndemnat de spiritul timpului a binevoit a da patenta următoare (veḑi sub *A*).

2. Maiestatea Sa în urmarea prealăudatei sale susatinse patente au denumit pre membrii acestui consiliu imperial înmulțit, și preagrațios s'au indurat a me numĕra și pre mine între aceiași consiliari imperiali și a me fericí cu hârtia Sa din 29/17 a. c. (care așa sună):

3. Înălția Sa Archiducele Rainer, ca președintele acestui consiliu imperial înmulțit me însciință despre timpul începerei acestui consiliu prin hârtia Sa următoare din . . . .

4. În urma susatinsei denumiri de membru al consiliului imperial înmulțit am plecat din Sibiiu la Viena în 17/5 Maiu luând cu mine pre protosincelul meu Nicolau Popea și pre slujitoriul Michail, și am luat calea cătră Arad, întâia noapte petrecând la Orĕștie, a doua la Soborșin, ear a treia zi am ajuns la Arad, și acolo la Episcopul Procopie ne-am sălășluit și am petrecut pănă cătră seară, când apoi pornind pe drumul de fier de acolo am ajuns Mercuri în 23/11 Maiu

la 6½ oare la Viena, și ne-am sălășluit la Hotelul „König von Ungarn“.

5. La Arad Duminecă ne-am dus la Liturgiă în biserica catedrală română, ear la vecernie am fost în biserica sêrbească, și mulțime de popor am aflat în amêndoauĕ biserici. Clericii și pedagogii români au cântat frumos sub Liturgiă, așișderea și tinerimea sêrbă la vecernie, și la plecarea mea au întonat de mai multe ori „Jivio“.

6. Joi în 24/12 Maiu m'am dus se fac curtenie Gubernatorului nostru din Ardeal, Principelui Lichtenstein, care se aflá la Viena la sĕrbătoarea ridicărei monumentului Archiducelui Carol, ce era Marți în 22/10 Maiu; însĕ nu l'am găsit acasă. Apoi m'am dus la Dnii ministrii Groful T. (intern), Groful Nadajdi (al justiției) și Groful Thun (al cultului) și am fost foarte bine primit, împărtășindu-mi și unele din programa lor despre cele ce se vor tracta în consiliul imperial înmulțit. Dela ministrii m'am dus la Dl Andreiu Mocioni de Foen, carele era chemat la consiliul imperial înmulțit din partea Banatului, și pretenesce am conversat cu el, carele după prânḍ mi-au și întors visita, și am petrecut laolaltă destul timp în conversații sincere. În ḍiua aceasta am scris dem k. k. Oberstkämmerer-Amte, sĕ binevoiască a-mi mijlocí audiență la Maiestatea Sa.

7. Vineri în 25/13 Maiu m'am dus la Gubernatorul Ardealului Principele Lichtenstein și aflându-l la sălașul seu, i-am făcut curtenire, și am înțeles dela dênsul, că Maiestatea Sa este aplecat de a ne da sobor; în aceasta ḍi am făcut și la alți cunoscuți curteniri, precum mi-au făcut unii și mie curteniri.

8. Sâmbătă în 26/14 Maiu am făcut visită la Înălția Sa Archiducele Rainer, la contele Rosberg, ministrul finanței; pre acesta nu l'am găsit acasă,

dar ceilalți doi domni m'au primit foarte bine, ḍicêndu-mi cu câte-va cuvinte, că Stăpânirea împĕrătească este hotărîtă a respecta principiul naționalităților, presupuind, că acest principiu va mulțămí toate popoarele și numai o partidă separatistică nu o va mulțămí, însĕ de aceasta nu-i pasă mult, căci partida aceea este neinsemnată față cu naționalitățile din monarchie. Tot în ḍiua aceasta m'au cercetat între ceilalți Ministrul justiției, Contele Nadajdi, ear dela presidiul consiliului imperial înmulțit am primit programa pieselor și a pertractărei lor, ce vor vení în desbatere. Am mai primit rĕspuns dela Oberstem Kämmerer-Amt la rugarea mea de sub 6, cumcă Maiestatea Sa me primesce la audiență pe mâne, Duminecă la 12 oare.

9. Duminecă în 27/15 Maiu la 12 oare m'am dus la audiență și Maiestatea Sa plin de bunețe m'a întrebat despre unele împregiurări, ce privesc la starea lucrurilor de față, la care am rĕspuns cu suflet curat. Audiența au ținut cam ½ oară. În aceasta ḍi mi s'au presentat junimea română, ce se afla ací în feliurite scoale, pe cari i-am sfătuit: 1. spre învĕțare, 2. a se ferí de lucs și de deșertăciuni.

10. Luni în 28/16 Maiu am făcut visită numai dlui consiliar de secție din ministeriul justiției, Vasile Pop.

11. Marți în 29/17 Maiu m'am dus se fac curtenire d-lor ministri de finanțe și de poliție, dar nu i-am găsit.

12. Mercuri în 30/18 Maiu simțindu-me rĕu, căci m'am fost rĕcit, n'am făcut curtenire, însĕ cătră seară am primit hârtia presidială a archiducelui Rainer, în care se ḍice: că Maiestatea Sa au îngăduit, ca sentința aceasta din forma jurămêntului pentru comisari estraordinari la consiliul imperial înmulțit:

„Auch werden Sie feierlichst angeloben, den Bestimmungen der Geschäftsordnung genau und pünktlich nachzukommen“ — pentru ca einige ausserordentliche Reichsräthe gegen den Schlusssatz der Eidesformel in ihrem Gewissen Bedenken gefunden haben.

13. Joi, în 31/19 Maiu la 11 oare, s'a deschis consiliul imperial înmulțit prin archiducele Rainer, carele a ținut o cuvêntare foarte bine nimerită. Apoi a poftit același archiduce pe consilieri spre depunerea jurămêntului, ceea-ce a și urmat. Apoi președintele a împărtășit consiliului imperial, că Maiestatea Sa a denumit de vice-președinți ai consiliului pe d-nul Szögenyi și pe contele Nostetz. După aceasta a provocat pe adunare, de a alege doi membri din partea sa, cari să verifice protocolul ședințelor, ce să se adopteze fidel după decurgerea desbaterilor.

Episcopul Strossmayer din Slavonia observà, că bine ar fi a amâna votarea, căci membrii consiliului imperial nu se cunosc încă; însă aceasta nu s'au primit.

Și așa s'a votisat prin țedule, și a proclamat președintele pe comitele Auersberg și Anton Ceceni de verificători, ca pe unii, cari au căpătat pluralitatea voturilor, ear din partea guvernului s'a denumit la verificare contele Mercandin și baron Heinberger. După acestea s'a sculat contele Apponyi cerênd voia de a puté împărtăși presidiului și consiliului unele, care i zac la inimă și așa a vorbit următoarele: „El n'are un mandat despre aceea, cum are a se purta la acest consiliu imperial, totuși dice, că el ca conmembru al acestui consiliu este pe un teren, carele nu corêspunde constituției Ungariei, însă a primit chemarea împerătească din evlaviă, dară rêmâne credincios constituției unguresci, și pe cât la acest consiliu, cu atât mai mult la dieta țêrei unguresci, va apăra interesele Ungariei ș. c.

După contele Apponyi a vorbit contele Andrássy tot în înțelesul acesta, în care și contele Apponyi vorbise.

14. Vineri, în 1 Iuniu, au fost toți comisarii imperiali dela consiliul imperial înmulțit spre a aduce omagiul lor Maiestății Sale, cu care prilegiu Maiestatea Sa de pe tron a ținut o cuvêntare foarte energică, dicênd, că va să susțină egala îndreptățire a popoarelor sale. Tot în ḍiua pomenită am vrut să fac devoțiunea mea archiducilor Wilhelm și Leopold, dar nu i-am găsit acasă. Astădi am căpătat însciințare dela contele Reichshail, că Înălția Sa, archiducele Franz Carl, mâne la un cias me primesce bucuros.

15. Sâmbătă, în 2 Iuniu (21 Maiu), m'am înfățoșat archiducelui Franz Carl, carele prea frumos mi-a cuvêntat. — În ḍiua de astădi s'a publicat în „Wiener Zeitung“ Nr. 131 dto 1 Iuniu 1860 cuvêntarea Maiestății Sale împĕratului cătră consiliul imperial înmulțit, precum și cuvêntarea archiducelui Rainer, ca președintelui consiliului acestui; încă și descoperirea contelui Apponyi s'a publicat prin carea el mai deaproape defige poziția sa față cu consiliul imperial înmulțit. Publicarea acestei descoperiri a contelui Apponyi numai de cât m'a adus pe mine la aceea convingere, că națiunea română, înțelegênd cuprinsul acestei descoperiri a lui Apponyi, va poftí să scie, că rĕspuns-au ceva bărbații ei la aceea sau ba? pentru aceea m'am hotărît numai decât, ca Lunia, în cea mai de aproape ședință să me descoper și eu despre poziția mea ca român, față cu acest consiliu imperial înmulțit; — acest cuget al meu l'am împărtășit și dlui Andreiu Mocioni și deputaților din Croația și Voivodovina, ca și ei să facă din partele o asemenea descoperire pentru apĕrarea egalei îndreptățiri a națiilor.

Încă m'am consultat și cu baronul Siokcevics, gubernatoriul Banatului și al Voivodovinei, carele în toate s'a învoit cu mine și s'a făgăduit, că va merge și el la președintele consiliului imperial înmulțit și pe la ministri, ca să sprigînească gândul acelora, cari vreau în ședința viitoare să se descopere despre posițiunea lor; deci lucrul acesta devenind în cunosciința acum dișilor bărbați, a făcut sensație mare și s'a referat și Maiestății Sale, dicêndu-ne noauĕ, cari vrem să ne descoperim în fiitoarea ședință, că mâne, Duminecă, ni se va da răspuns despre toate.

16. Duminecă, în 22 Maiu (3 Iuniu), am fost poftit la archiducele Rainer pe 12 oare, și înfățișindu-me înaintea Înălției Sale la timpul prefipt, mi-a spus Înalt același, că până la 16 membri ai consiliului imperial înmulțit i s'a ivit, pentru de a descoperí și ei posiția lor, precum a făcut contele Apponyi, adăogând, că dreptul de vorbire nu se poate denega nimenui; fiind-că însă aceste descoperiri ar putea trage după sine lupte politice, la care însă de a da prilegiu să nu grăbească nimenea, căci acelea și așa în decurgerea pertractărei obiectelor de abia se vor putea ocolí; pentru aceea Înălția Sa află de bine a provoca pe acei domni, cari au de gând a se declara despre posiția, ca să se lase de aceea și să se mulțămească cu descoperirea lui, carea o va face în ședința de mâne; despre aceea, cum mai mulți membri ai consiliului imperial au vrut să se descopere despre posiția lor, după analogia descoperirei contelui Apponyi, și cum El (archiducele) a poftit pe acei consilieri a se lăsa de astfeliu de cuget pentru binele păcei ș. a. Eu înțelegênd părerea aceasta am răspuns archiducelui, că me supun voiei lui, însă să-mi fie

mie și altor iertat, cari am vrut să ne descoperim a ne scula de pe scaune și a ne arĕta prin aceea, că cari dintre membrii consiliului au vrut să facă pomenita descoperire, și că apoi toți, cari se vor scula să se petreacă cu nume în protocol și să se publice prin Gazeta oficioasă, ca să înțeleagă națiia română, că bărbații ei dela consiliul imperial înmulțit apĕră drepturile și dorințele ei. Archiducele s'a învoit în aceasta a mea rugare și s'a promis a o încuviința. — Astădi am căpătat învitația de a lua mâne, (Lunea) la 4½ oare parte la prândul împĕrătesc. — Așișderea contele Rechberg, ministrul din afară, m'a poftit la tee pe Marți după teatru, în toate săptămânile.

17. Luni, în 23 Maiu (4 Iuniu) a fost ședință, în carea archiducele Rainer a făcut următoarea descoperire: „die von dem Herrn Grafen Apponyi und Andrássy in der vorigen Sitzung zur Präzisirung Ihrer Stellung im verstärkten Reichsrathe abgegebenen Erklärungen, haben mehrere Reichsräthe aus verschiedenen Kronländern veranlasst, mir den Wunsch auszusprechen, auch über ihre Stellung in dieser Versammlung eine Erklärung abgeben zu können, in welcher sie dieselbe gleichfalls präzisiren wollen. Bei voller Würdigung der Beweggründe dieser Wünsche glaube ich doch, dass dadurch eine längere und möglicherweise aufreizende Discussion hätte herbeigeführt werden können, und da die Bestimmung dieser hohen Versammlung dahin geht, die Eintracht und die Verbrüderung aller Stämme der Monarchie zu befestigen, so glaubte ich die Herrn ersuchen zu sollen, von diesem Vorhaben abzustehen. Indem ich die Versammlung hievon in Kenntniss setze, spreche ich zugleich meinen Dank für die Bereitwilligkeit aus, mit der die betreffenden Herren

Reichsräthe auf dieses mein Ersuchen eingegangen sind.“ — După sĕvêrșirea acestei cuvêntări m'am sculat eu și Mocioni din partea naţiei române, episcopul din Timișoara, Samuil Masirevics din partea naţiei sêrbesci, episcopul din Slavonia, Strossmayer din partea naţiei Croate și Maager din Brașov în numele naţiei săsesci, rugându-ne, ca numele noastre, cari am vrut sĕ precisăm posiţia noastră sĕ se petreacă în protocol și sĕ se publice cu protocolul spre legitimarea noastră înaintea naţielor noastre. Rugarea noastră s'a încuviinţat, și apoi președintele s'au declarat, că obiectul ḑilei este consultarea despre buget, de aceea poftesce, ca după prescrisul procedurei (Geschäftsordnung) sĕ se aleagă comiteturi. Senatorul, contele Clam-Martinitz a cerut voie de a da părerea sa și a propus, ca în privinţa obiectului de buget bine ar fi a se abate dela prescrisul procedurei, care hotărește, ca din șepte membri sĕ constea comitetul și a alege un comitet de 21 membri și spre acest sfêrșit a ne ruga de Maiestatea Sa pentru modificarea §-lui 9 din prescrisul procedurei ș. c. l. După Clam-Martinitz a vorbit baronul Geringer, pentru de a rĕmânea pelângă procedura prescrisă; apoi au mai vorbit mulţi pro și contra, de unde apoi a urmat votisarea de a se vedea părerile senatorilor și așa făcêndu-o votisarea, proiectul contelui Clam-Martinitz a căpătat pluralitatea perfectă a glasurilor, de aceea a ḑis archiducele, că va refera treaba Maiestăţei Sale și despre resultat va însciinţa senatul, și așa s'a încheiat ședinţa de astăḑi. Veḑi „Wiener Zeitung“ Nr. 134. — Astăḑi am prânḑit la masa împĕrătească, unde au fost 80—90 oaspeţi. Masa a fost cât se poate strălucită.

18. Mercuri, în 6 Iuniu călindariul nou, era ședinţă, în care a însciinţat președintele archiduce Rainer, că Maiestatea Sa a îngăduit, ca ceruta abatere dela §. 9 din Geschäftsordnung, în casul acesta special se poate face. Deci s'au purces la alegerea comitetului, carea s'a și făcut, (veḑi „Wiener Zeitung“ Nr. 135), și s'a încheiat ședinţa.

19. Vineri, în 8 Iuniu, ședinţă. Obiectele despre Grundbuchs-Ordnung și despre Ausgleichs-Verfahren, în treburi de ereditări. Obiectul despre Grundbuchs-Ordnung a dat prilegiu contelui Bercoti de a provoca o discusiune foarte interesantă, la care și ministrul de justiţie a luat parte, și s'a încheiat cu aceea, ca un comité de 7 membrii sĕ se aleagă în înţelesul Geschäftsordnungului, ceea-ce s'au și făcut, veḑi „Wiener Z.“ 137, 138. După sĕvêrșirea acestora a venit rêndul la obiectul despre Ausgleichsverfahren în treburi de ereditări, ací încă s'a sĕvêrșit treaba cu alegerea unui comité de 7 membrii și ședinţa s'a disolvat, ceea ce a ţinut 4 oare.

20. Sâmbătă, în 10 Iuniu a slobodit președintele un circulariu cătră acei senatori imperiali, cari nu sunt membrii comitetelor, cu aceea, că aceia se pot îndepărta dela Viena pe 14 ḑile, de vreme ce operatele comitetelor înainte de 14 ḑile de abia pot fi elaborate și sĕvêrșite. Unii dintre senatori s'au și folosit de aceasta îngăduială, ducêndu-se la casele sale; dar eu am rĕmas în loc din pricina prea învederată, adecă a îndepărtărei cei mari a Sibiiului dela Viena, ocupându-me într'aceea cu prelucrarea opului meu despre istoria bisericească.

21. Luni, în 18 Iuniu 1860 am căpătat dela presidiul consiliului imperial înmulţit însciinţarea despre aceea, că Joia viitoare în 21 Iuniu la 11 ceasuri se va ţiné ședinţă despre Ausgleichsverfahren și despre Grundbuchs-Comité.

22. Joi, în 21 Iuniu a fost ședință, substratul a fost Ausgleichsverfahren și Grundbuchs-Comité. Substratul cel dintâiu nu s'a putut pertracta, căci baronul Lichtenfels, carele ar fi trebuit să referede a absentat din ședință din pricina bolnăvirei sale. Deci s'au luat în desbatere Grundbuchs-Comité, și adecă alegerea de un membru la acest comité în locul contelui Bercoti, carele a ieșit din comitet, căci părerea sa rămase în minoritate. Obiectul acesta pe cât se părea la început de neînsemnat, pe atât în decurgerea vorbirilor s'a făcut foarte însemnat, pentru-că consiliarii unguri l'au tras la terenul național, dicênd, că limba, în carea să se ducă aceste cărți să fie ungurească și la acelea popoare neunguresci, căci în aceasta se învoiesc toate națiele și fiind-că ungurii și în ședințele trecute au vorbit despre limba lor, ear consiliarii din celelalte nații până acum n'au fost vorbit despre limbă: pentru aceea acum au vorbit și ei și adecă polonii, croații și eu din partea nației române, pentru egala îndreptățire a tuturor națielor și a limbilor lor. Vedi „Wiener Zeitung“ Nri 148, 149, 1860.

23. Luni, în 20 Iuniu căl. nostru sosì la Viena patriarchul și metropolitul Iosif Raiacici, și s'au sălășluit la otelul „Maisel“. Marți în 21 Iuniu mi-a făcut curtenire și am înțeles dela el pricina venirei sale la Viena, că adecă va să se plângă împăratului pentru nedreptățile, care le iscusesce ierarchia din partea unor amploiați de frunte, precum a ministrului conte Thun și fostul gubernator al Croației, contele Coronini. — Patriarchul a avut audiență la împăratul Joi în 23 Iuniu și într'altele a cerut voia dela Maiestatea Sa de a putea așterne o petiție cu episcopii și consilierii imperiali, cari se află de față la Viena și adecă cu episcopii dela Bucovina

Eugenie (carele în treaba noului lor gimnasiu din Suceava și a iconostasului pentru biserica lor catedrală din Cernăuți se afla la Viena), dela Timișoara Samuil Masirevics și cu mine, apoi cu domnii Andreiu Mocioni din Banat și baronul Petrino din Bucovina, — ambii consilieri imperiali.

Patriarchul și-a și compus o petiție și a chemat în 28 Iuniu la sine pre dîșii trei episcopi și pe cei doi consilieri imperiali la consultație. Aci s'a procetit conceptul compus de cătră patriarchul sêrbesc, carele numai pe episcopul Timișoarei l'a mulțămit, eară pe ceialalți nici decum, pentru-că era întocmit într'un înțeles, care, după convingerea episcopilor și consiliarilor de nația română este spre vătămarea canoanelor și a obiceiurilor, ce le-a avut nația română din vechime în viața sa din afară bisericească, și adecă conceptul sus atins cuprindea în sine 1-lea: o rugare pentru centralisația strînsă a bisericei întregi, dela care se atârne jurisdicția cea mai înaltă asupra tuturor eparchiilor și a fondurilor tuturor eparchiilor și centrumul ei să fie Carlovițul și sinodul de acolo, în care sinod să se aleagă toți episcopii; a 2-a: rugare pentru ținerea sinodului cu toți episcopii din Austria, care sinod să hotărească obiectele pentru un congres național, carele apoi s'ar și ținea pe basa privilegielor nației sêrbesci și s'ar chema și câți-va deputați din eparchiile Ardealului, Bucovinei și Dalmației. După-ce s'a procetit conceptul întreg, carele încă și alte puncte afară de cele pomenite cuprindea în sine, care eu ací le trec cu vederea, căci au fost mai puțin însemnate, — episcopul Bucovinei, Eugenie, numai decât s'a declarat a nu se putea mulțămí nici cu centralisarea, nici cu sinodul din Carloviț, căci clerul și poporul eparchiei sale doresce o con-

stituire a eparchiei lor după canoane și cu privire la împregiurările locale de acolo, precum și recâștigarea averei și a administrației ei în mâna sa dela guvern.

Tot în înțelesul acesta s'a descoperit și baronul Petrino, ca eparchiot al diecesei Bucovinene, făcând și nisce înfruntări asupra politicei, ce au observat Carlovițul până acum, și dicênd, că Bucovinenii n'au încredere în sinodul Carlovițului, căci acest sinod, deși a dat lor până acum numai un episcop sêrb, totuși eparchia lor este așa săturată cu acest un episcop sêrb, încât nu mai doresce, ca sĕ mai aibă mai mult vre-un episcop dela disul sinod, pentru-că episcopul acesta sêrb a predat bunurile și averile bisericesci bucovinene guvernului civil în administrație. El, baronul Petrino, mai adause, că el și astădi își aduce aminte, cum tatăl lui în casa proprie a înfruntat pe episcopul sêrb, anume Vlahovici, pentru aceea, căci a subscris instrumentul predărei averei bisericesci în mâna guvernului, carele încă și astădi ține la sine averea eparchiei lor și nu vrea, ca sĕ o predea înděrăpt, deși eparchia a petiționat pentru aceasta. În urma acestora a dis lăudatul baron Petrino, că acei episcopi ai lor au fost mai buni, pe cari dela guvern i au căpătat, decât episcopul acela sêrb, pe carele l'a trimis lor Carlovițul, de aceea lucră acuma eparchia Bucovinei de a se organisa potrivit posiției sale, ca ea sĕ-și aleagă episcopul seu și sĕ administreze averea religionară, dar nu sinodul sêrbesc dela Carlovit; după-ce baronul Petrino toate acestea și acestor asemenea adevĕruri le-au vorbit, și-a descoperit cugetul seu și dl Andreiu Mocioni, că națiia română nu se poate mulțămí cu cuprinsul disei petiții, căci doresce a fi coordinată, dar nu subordinată nației sêrbesci, și nu ca sĕ depindă dela sinodul din Carlovit în cele bisericesci; pentru aceea a propus lăudatul domn Mocioni, că deocamdată sĕ se ceară voia dela guvern, de a se putea ținé adunarea obstească bisericească din toate eparchiile și deputații din partea preoțească și mirenească sĕ se aleagă după numĕrul impopulației a fiecărei eparchii. Propunerea aceasta o au primit și episcopul Bucovinei, baron Petrino și Eu, dar patriarchul și episcopul Masirevics nu; patriarchului nu i-a plăcut nici espresia aceasta: „Kirchenversammlung“ (conferința mergea în limba germană) și dicea, că o astfeliu de adunare nu se poate chema altfeliu decât „National-Congress“, căci așa stă în privilegiile nației sêrbesci, dela care El (patriarchul) nu se poate abate, „căci națiia l'ar ucide cu pietrii.“

Mai departe patriarchul și episcopul Timișoarei nu s'au învoit nici în aceea, ca preoții și mirenii sĕ se aleagă după numĕrul împopulației din fie-care eparchie, ci sĕ rĕmână împărțirea cea de până acum a deputaților, chemându-se câțiva preoți și mireni și din partea Bucovinei și a Ardealului, apoi au mai observat acești doi archierei sêrbi, că trebue a se face alegerea episcopilor prin sinod archieresc, căci așa poruncesc canoanele, dar nu prin eparchii singuratice, precum aceasta vreau sĕ facă eparchiele române; la care Mocioni și Petrino au rĕspuns, că dacă se poate face alegerea metropolitului sêrbesc prin preoțime și popor, atunci de ce nu s'ar puté face și alegerea de episcop român prin cler și popor? La care au rĕspuns archiereii sêrbi, că așa este în privilegiile sêrbesci. La care baronul Petrino au rĕspuns: că dacă este asupra canoanelor alegerea episcopilor prin mireni, atuncia trebue sĕ aibă și

românii metropolit, pe care preoțimea și poporul sĕ-l aleagă, ear episcopii români sĕ se aleagă prin sinodul acestui metropolit român. Eu după-ce tot am tăcut am luat vorba și am proiectat, că este neapĕrată lipsă ținerea unei adunări obstesci a tuturor eparchiilor din monarchiă și alegerea membrilor acestei adunări după numĕrul sufletelor din fie-care eparchie. Pe lângă toate că noi românii am motivat părerile noastre foarte bine și după principiul egalei îndreptățiri și al frăției religionare, totuși au căḑut acelea în pămênt sec, căci conferința o au disolvat archierei sêrbi cu aceea, că Joi în 30 Iuniu earăși sĕ ne adunăm și ei vor chema încă doi sêrbi la aceea conferință, căci acum au fost numai doi sêrbi, dar patru români la conferință. Joi în 30 Iuniu ne-am și adunat earăși — fiind din partea sêrbilor poftiți DDlor Mnagenoviciu, din Sirmiu nobil, și Maticiu, Maior auditor pensionat. — Conferința aceasta încă a ținut trei oare, dar fără folos, căci partida sêrbească apĕra privilegiile sale și vrea, ca aceste privilegii sĕ servească de basă pentru organisarea bisericei întregi din Austria, ear partea română pretindea o organisație pe basa canoanelor cu privire la viața bisericească de mai înainte a nației române. Ací earăși multe înfruntări s'au făcut ierarchiei sêrbesci pentru abusurile și supremația, care sêrbii se nevoiau ale refrânge, însĕ în zadar. În sfêrșit am vorbit eu ḑicênd, că pentru binele obștesc al ortodocsiei noastre aflu de mare folos o adunare obștească bisericească, și ca aceasta sĕ se poată face fără vătĕmare de privilegiile sêrbilor, sĕ se ḑică în rugarea, ce s'ar compune, că adunarea aceasta obștească se cere acum în chipul acesta cu acel adaus, că aceea sĕ nu prejudicieze privilegiilor nației sêrbesci, prin urmare adunarea cea

propusă de mine ar avé a se considera ca o adunare estra-ordinară. Românii s'au învoit, dar sêrbii nu, ci au rĕmas la „National-Congress“ al lor. Mai pe urmă am propus eu, doară ar fi bine, că din partea amênduror nații sĕ se aleagă câți-va bărbați de încredere pentru desbaterea lucrurilor bisericesci. Românii și în aceasta s'au învoit, dar sêrbii nu, și așa au rĕmas și aceasta conferință fără sporiu. Însĕ partida sêrbească s'au putut convinge, că nu va putea subjuga și pe viitoriu pe românii bisericesci, pentru-că purtarea Dlor Petrino și Mocioni au convins pe sêrbii, ca românii vreau și sciu sĕ apere dreptul lor bisericesc și că numai coordinați vreau sĕ fie cu sêrbii, dar sub-ordinați nici decum nu se vor da lor.

Andreiu de Mocioni, m. p.

Nicolaus A. Bar. Petrino m. p.

NB. Pasagiul acesta sub Nr. 23 s'au cetit DDlor Mocioni și Petrino și l'au aflat de tot potrivit celor întêmplate, de aceea au și scris numele lor aicea.

Andreiu, episcop.

---

24. Dela 21/9 Iuniu pănă astăḑi adecă pănă în 18/6 Iuliu nu s'a ținut ședință, dar nici s'a putut scí, când se va ținé, căci comitetul bugetului, primind numai în aceste ḑile bugetele ministeriilor, încă nu e gată cu elaboratul seu. Astăḑi însĕ în 18/6 Iuliu am căpĕtat scirea oficioasă, că mâne la douĕ oare după meaḑădi se va ținé ședință plenară, a cărei obiect va fi: „Die Mittheilung eines Allerhöchsten Handschreibens.“ Scirea aceasta a stêrnit în toți consiliarii imperiali o gândire serioasă și doioasă de a puté afla cuprinsul acelui obiect. Au fost și la mine unii dintre consiliarii imperiali de a înțelege dela mine ceva mai deaproape despre obiec-

tul ședinții de mâne; însĕ eu încă nu le-am putut spune lor ceva hotărît, și așa se aștepta oara a 2-a de mâne cu cea mai mare încordare.

25. Joi în 19/7 Iuliu la două oare s'a ținut ședința consiliului imperial înmulțit și s'a procetit Handschreiben împĕratului, cătră președintele susláudatului consiliu, archiducele Rainer, care așa sună: Lieber Herr Vetter, Erzherzog Rainer! Ich habe beschlossen künftig hin die Einführung neuer Steuern und Auflagen, dann die Erhöhung der bestehenden Steuer und Gebühren-Sätze bei den directen Steuern und bei den Gebühren von Rechtsgeschäften, Urkunden-Schriften und Amtshandlungen, endlich die Aufnahme neuer Anlehen nur mit Zustimmung meines verstärkten Reichsrathes anzuordnen und eine Ausnahme hievon bloss im Falle einer Kriegsgefahr insofern vorzubehalten, als ich mich mit Rücksicht auf die Verhältnisse zu einer ausserordentlichen Einberufung meines verstärkten Reichsrathes nicht bestimmt finden sollte.

Euer Liebden haben diesen meinen Beschluss dem verstärkten Reichsrathe zu eröffnen.

Wien den 17 Iuli 1860.

Franz Josef m. p.

După procetirea acestei hârtii impĕrătesci, președintele a descoperit consiliului că încunosciințarea aceasta despre încrederea cea mai înaltă a Maiestății Sale nu poate sĕ dea prilegiu la desbateri, de aceea ḑice mai departe președintele, că înalt același este convins, cumcă toți Domnii consiliari imperiali din simț de mulțămire vor întona împreună cu el în strigarea: „Sĕ trăiască Maiestatea Sa Împĕratul!“

La care provocare a și întonat tot consiliul de trei ori: Sĕ trăiască împĕratul, și ședința s'a disolvat: „Wiener Zeitung“ Nr. 170, 1860.

26. In 3 Septembre căl. nou am primit elaboratul comitetului celui din 21 membrii stătătoriu despre toate bugetele statului cu aceea, că ședințele plenare se vor începe în 10 Septembre căl. nou.

27. În 10 Septembre călin. nou s'a început pertractarea raportului comitetului de 21 membrii; în ḑiua aceasta s'au tractat și finit bugetul casei împĕrătesci, al cabinetului, al consiliului imperial, al ministeriului din afară și al ministeriului de cult. La acesta de pe urmă s'au ridicat observări serioase din partea acelor consiliari imperiali, cari nu se țin de legea catolică. Așa am cuvêntat și eu în treaba bisericei și a scoalelor noastre, precum și baronul Petrino din Bucovina, Mocioni din Banat și Masirevici, episcopul Timișoarei. Veḑi „Wiener Zeitung“ Nr. 214, 215, 216. — La imputățiile făcute din partea baronului Petrino a rĕspuns ministrul cultului graful Thun și aci s'au născut o dispută sanguinoasă, de aceea am vorbit și eu despre scoalele confesionale și profesorii, ce se pun la aceste scoale. Cuvêntarea mea era îndreptată pentru denumirea însușirilor scoalelor și profesorilor confesionali și așa s'a pus capĕt disputei. În cuvêntarea mea cea dintâiu despre biserică și scoală am îndreptat rugarea mea cătră Maiestatea Sa, ca sĕ binevoiască a denumí I. o secție deosobită la ministeriul de cult pentru trebile noastre bisericesci și scolare, ceea ce sĕ se compună din bărbații nostri confesionali; II. a rênduí ca din vistieria statului sĕ se dea ajutoriu și noue spre scopuri bisericesci și scolare; la chieltueala cea trebuincioasă pentru zidirea scoalei triviale și reale din Abrud încă sĕ se prelimineze în bugetul ministeriului de cult pe a. 1860/61.

28. Veḑênd eu, că cuvêntarea din ședința din 10-lea Septembre s'a tipărit cu nisce greșeli în

Nr. 215 al „Wiener Ztg.“ m'am rugat de președintele pentru îndreptarea lor, ceea-ce a și urmat în Nr. 216 al „Wiener Ztg.“ pag. 3619.

29. Marți în 11 și Mercuri în 13 Septembre căl. nou s'au luat în pertractare bugetul militar al ministeriului din lăuntru, al justiției și al poliției, cu care prilegiu am propus ca fondele bisericesci să se dea îndărăt episcopiilor concernente. Apoi am propus ca să se modifice aceea din raportul comitetului, unde se dice, că la Tirol, Dalmația și Austria inferioară să nu se dea mai mult ajutoriu din vistieria statului, și să se dică, că după împregiurări să se dea încă și altor provincii ajutorințe din vistieria statului, când vor avea vre-o lipsă temeinică. Apoi am mai adaus, că la întêmplarea, dacă nu s'ar primí aceasta a mea propunere, atunci votez pentru stergerea acestui punct din raport. Moția aceasta a mea a dat prilegiu la desbateri serioase și a tras după sine nu numai stergerea acelui punct prin mine propus, ci încă și a altor 2 puncte din raport. Vedi „Wiener Zeitung“ Nr. 216, 217, 218, 219.

30. Vineri în 14 Septembre căl. nou s'a pertractat bugetul ministeriului din lăuntru, la care prilegiu senatorul imperial dl Jacab din Gherla a espus slăbiciunile amploiaților de acuma și a descoperit, că porațiunea ardeleană doresce îndărăt cea de mai înainte împărțire națională a țărei. („Wiener Zeitung“ Nr. 220).

La care am observat eu, că astfeliu de împărțire a țărei nația română nu o poate poftí etc., la care apoi dl Jacab mi-a răspuns cu un entusiasm dicênd, că nația română n'a avut lipsă de a-și cumpĕra cu sânge egala-i îndreptățire națională, despre care eu am pomenit în cuvêntarea mea din 21

Iuniu, căci românilor din partea țărei li s'au dat egala îndreptățire („Wiener Zeitung“ Nr. 221). Ear eu am cerut privat dela dl Jacab, ca să-mi arete, unde este legea aceea a țărei despre egala îndreptățire a nației române? Dlui 'mi răspunse: că aceea este scrisă în inima fie-cărui ardelean.

Deci în ședința din 15 Septembre am răspuns public dlui Jacab și am arĕtat senatului imperial, că nu eu, ci dl Jacab a vorbit fără temeiu. („Wiener Zeitung“ Nr. 222). Și la aceasta a mea vorbire a răspuns Jacab, dar fără temeiu. În aceste două ședințe din 14 și 15 Septembre s'au făcut guvernului multe încriminări pentru mĕsurile guvernamentale în toate ramurile administrației publice, la care cu greu a fost guvernului de a se justifica, căci asupra fie-cărei justificății a urmat alte noue împutări, precum se vede din cuvêntările senatorilor imperiali.

---

8. Episcopul Şaguna scrie episcopului Hackman cerênd consensul în causa desfacerei ierarchice de Carlovitz.

Ad Nr. 23 ex 1860.

Escelența Voastră! Înaltpreasfințite Doamne Episcoape!

Fiind-că pătriarchul sêrbesc, Iosif Raiacici, a așternut o petițiune la Maiestatea Sa, prin carea dênsul, fără privire la contrapărerile și observările noastre, ce ni le-am fost făcut asupra descoperirilor lui, în cele două conferințe avute cu el aicea în Viena, — cere îndată în punctul cel dintâiu subordinarea episcopiilor noastre metropoliei Carlovițiane: așa la provocarea D. D. de Mocioni și baronului Petrino ne vĕdurăm nevoiți, a face și noi o petiție în contra celei patriarchale, pe carea toți trei în corpore, adecă eu și suslăudații doi domni împreună

o inmanuarăm Maiestății Sale într'o audiență privată ieri în 11/23 August a. c. — Aceasta aflăm cu cale a o aduce la cunoscința Escelenției Tale, pelângă împărtășirea în copie a petiției pomenite aci în alăturare, spre sciință, cu aceea, că ne-am bucura, dacă prin aceea am fi nimerit și întocmai și cugetul Escelenții Tale.

Viena, 12/24 August 1860.

Pelângă care cu deosebită cinstire remân

Al Escelenții Tale

plecat serv.

9. Rĕspunsul episcopului Hackman în acelaşi obiect.

Nr. 102. 1860.

Escelenția Ta, Preasfințite Episcoape, mie întru Christos iubite frate!

Stându-mi mulțime de lucru înainte, când am venit dela Viena acasă, și gătindu-me îndată spre visitația unei părți a eparchiei mele, care acum înainte de trei sĕptĕmâni am și început, eram silit, spre plăcuta scrisóre din 12/24 August, până acum a tăcea, și numai în taină a me bucura pentru cele mie descoperite. Cererea ce Escelenția Sa al nostru archiepiscop, a dat la Impĕratul nu era de o potrivă cu cele de care Escelenția Ta și eu cu dl Mocioni și baron Petrino în adunare la Escelenția Sa am vorbit. Deci de mare nevoie au fost a descoperí împĕratului și simțirile a românilor, ce prin Escelenția Ta și pomeniții domni s'au și făcut, și eu de acest pas fórte m'am bucurat, mulțămind Escelenții Tale pentru prietineasca însciințare. Reforma, de care în pomenita adunare era vorbă, este pentru biserica noastră de neîncungiurată trebuință. Numai o bine întocmită ierarchie ar putea biserica noastră în Austria așa a o

întări, că nici un dușman nu s'ar ispití ceva impotriva ei a întreprinde. Nui nici o îndoială, cum-că numai unul Dumnedeu a păzit până acum biserica nóstră de a ei cădere. Spre ce însĕ suntem noi chemați, dacă n'am avea a fi a ei adevĕrați episcopi, păstori, învĕțători, povățuitori și apĕrători? Nui cu bună seamă nici un Episcop între noi, fie el sêrb sau român, care preaprins n'ar dorí deplină unire și înțelegere întru toate. Ce folos însĕ, archiepiscopul nostru rĕmâne și acum la aceeași socotință, ce din anii de apoi o avea aschimbându-o acum numai așa, că mai mult nu tăinuesce dorința sa, ca fundul religiei Bucovinei sĕ se întrebuințeze și spre folosul altor eparchii, mai ales celor sêrbesci, și cu bună seamă și celor românesci. Eu însĕ nici la una, nici la alta nu me voiu pleca, măcar că din tot sufletul doresc, ca românii sĕ aibă nu numai a lor episcopi, ci și pre un al seu archiepiscop. Cine însĕ din doi archiepiscopi sĕ fie mai mare, nu este așa ușor de hotărît. Una este însĕ limpede adevĕrul, că din unspredece episcopi în Austria, unul numai poate sĕ fie mai mare, carele ar avea sĕ ție cârma întregei biserici în monarchia Austriei, sub patriarchul Constantinopolei. Eu unul așa dogmatisesc, și sum sigur, că atuncea va fi strînsă unire între toți episcopii, ei vor păstra atuncea între sine dragostea cea frățească, ei vor ținea vîrtos și necletit una și aceeași mărturisire a credinții a ortodocs-catolicescei și apostolicestei biserici a rĕsăritului, și vor păzí atuncea una și aceeași disciplină bisericească. Până-ce nu voiu fi încredințat, cum-că această socotință a mea, se va primí în soborul, ce va sĕ se țină, ca o noimă, eu nici nu voiu mișca sĕ me duc unde-va la un sobor, spre a strica numai vremea cea scumpă. Neintemeindu-se toate lucrările a soborului pe una ca aceasta

noimă, toate sfătuirile (discussiones) ar rĕmânea atuncea numai ca o vorbă deşartă.

Aducênd acestea, pe prea cinstita scrisoare a Escelenţiei Tale din 12/24 August a. A. Nr. 24 spre sciinţă sum cu toată ce se cuvine cinste, a Escelenţiei Tale. S. M. Putna la 14/26 Septembre 1860.

Plecată slugă şi prietin

Eugenie m. p.,
Episcop.

---

10. *Respuns nou al lui Şaguna la rĕspunsul primit dela Hackman.*

Escelenţiei şi Preasfinţiei Sale Părintelui episcop din Bucovina Eugen. Sibiiu, 6 Octobre, 1860.

Pre cât m'a îmbucurat scrisoarea Escelenţii Tale din 14 Septembre a. c. Nr. 102, vĕdênd dintrênsa rêvna cea înfocată, ce o aveţi cătră binele obştesc al bisericei, despre carea nici când nu m'am îndoit; pe atâta mai mult cuvintele acele din lăudata-Ve hârtie, au desceptat în mine îngrigirea nespusă de mare, prin care ḑici Escelenţia Ta: că „Una însĕ este limpede adevĕrul, că din unspreḑece episcopi în Austria unul numai poate sĕ fie mai mare, carele ar avea sĕ ţină cârma întregei biserici în monarchia Austriei sub patriarchul Constantinopolei."

Îngrigirea mea, ce mi-a pricinuit mie această cugetare a Escelenţii Tale, au produs în mine mulţime de gânduri, şi în sfĕrşit mi-am adus aminte de cartea canoanelor, ce la anul 1800 s'a compus la patriarchia constantinopolitană, şi s'au intitulat „Pidalion" adecă „Cârma," potrivit asemĕnării, ce face, sfântul Ioan Chrisostom bisericei cu corabia. (Precuvêntare. Pidal. faţa 3). Înaintea cărţii Pidalion

precum este cunoscut şi Escelenţii Tale, stă o icoană înfăţişând o corabie pe mare, şi în corabie pe Chrisos ca cârmaciul, şi pe apostoli şi pe următorii lor ca pe vĕşlaşi; despre corabia aceasta duhovnicească stă următoarea citaţie din sf. Ioan Chrisostom, tipărită sub aceea icoană a Pidalionului: „Prin corabia aceasta se închipuesce biserica sobornicească a lui Christos; a căreia temelie este credinţa cea ortodocsă a sfintei Treimi; eară scândurile şi grinḑile sunt dogmele credinţii şi tradiţiile; catargul este crucea; vêntrelele sunt nădeşdea şi dragostea; cârmuitoriul este Domnul nostru Iisus Christos; podarii şi marinarii sunt apostolii şi următorii apostolilor, şi toţi clericii, gramaticii şi notarii, învĕţătorii cei după vremi; călĕtorii sunt toţi ortodocşii creştini; marea este vieaţa aceasta; suflarea cea lină şi zefirul sunt suflările şi darurile duhului sfânt; vênturile sunt ispitele cele împrotiva ei; ear cârma ei, prin carea se îndreptează cătră limanul ceresc, este cartea aceasta a sfintelor canoane.

Eu după-ce am socotit mult despre icoana aceasta şi inscripţia ei din Pidalion, am venit la aceea convingere, că patriarchia constantinopolitană n'a avut cu punerea corabiei, şi a inscripţiei aceleia în fruntea condicei canoanelor alt scop, decât acela: ca sĕ arete, cum-că în religia noastră ortodocsă rĕsăriteană:

1. Domnul şi Mântuitoriul nostru Iisus Christos este capul şi cârmaciul, căci el a întemeiat, şi rĕscumpĕrat biserica sa cu scump sângele seu, ceea-ce este trupul lui;

2. Cum-că apostolii şi următorii lor sunt aceia în biserica lui Christos, ce sunt vĕşlaşii într'o corabie.

3. Cum-că cârma bisericei este cartea cea aprobată a canoanelor sfinţilor apostoli şi părinţi.

Eu me încumet a Te ruga pe Escelenția Ta, de a-mi da ertare, ca sĕ ḑic cu toată cucernicia, cum-că garanția cea mai sigură pentru susținerea în curățenie a religiei noastre și a canoanelor ei, apoi pentru întărirea strînsă a bunei înțelegeri între toți archiereii din Austria, precum și garanția cea mai sigură pentru susținerea ortodocsiei noastre în sfințenie și vaḑă atât înaintea creștinilor nostri, cât și înaintea stăpânirei mirenesci, și înaintea altora, carii nu se țîn de legea noastră, — ḑic garanția cea mai sigură pentru toate acestea nu se poate afla în individualitatea trupească, fie ea înzestrată cu ori-ce titlu, ci numai și numai în acea individualitate duhovnicească, pe carea însa-și biserica cea mare dela Constantinopol o numesce cârma bisericei întregi, carea o efectuează sinoadele, la care se adună după firea obiectelor sau numai archiereii, sau și preoții, diaconii și cei mai aleși creștini, precum este firea lucrurilor pertractânde.

Cârma aceasta a ortodocsiei noastre este o urmare firească al acelui așeḑĕmênt nou, pre care îl numim noi peatra cea de capul unghiului, cea-ce s'a făcut dela Domnul, și este minunată întru ochii nostrii, pentru-că ea a întărit lumea creștină, carea nu se va clătí, nici se va biruí, de s'ar scula asupra ei ori ce puteri fisice și trupesci, căci toate acestea sunt trecătoare și adese-ori sie-și contraḑicĕtoare, ear cârma duhovnicească și puterea ei, sunt vecinice, și pentru-că cârma aceasta este însuși cuvêntul lui Dumnuḑeu, despre care a ḑis Christos: „că ceriul și pămêntul vor trece, dar cuvintele lui nu vor trece.“ Mat. 24, 35. Sciind și vĕḑênd noi astăḑi, că cuvintele lui Christos s'au susținut până și în ḑilele noastre, trebue sĕ mărturisim, că aceasta împregiurare risipesce ori-ce îndoială, ca cum

adevĕrul cuvintelor Domnului ar putea înceta oarecând. Puterea cea silnică a păgânilor și a stăpânirei lor n'au putut nimicí cuvintele lui Christos la început, când adecă numai 12 bărbați au fost rênduiți de Christos spre lățirea lor, și toți acestia, au fost asemenea între sine și cu iubirea frățească au eșit în tot pămêntul vestirea lor, și până la marginile lumei cuvintele lor, și când avea trebuință sĕ facă sau sĕ hotărască despre un lucru mai însemnat, se adunau la olaltă, și chemând darul Duhului sfânt se sfătuiau. Cu atâta mai puțin putem noi astăḑi gândí, că nu Christos, carele a făgăduit a fi acolo, unde doi sau trei se vor aduna în numele lui și nu cartea aceea, carea biserica cea mare din Constantinopol o numesce și o prescrie de cârmă, ci un archiereu dintre cei 11 ar avea a ținea cârma întregii biserici din Austria, atunci biserica noastră într'adevĕr nu s'ar putea numí una sfântă sobornicească și apostolească biserică, căci nu s'ar ocârmuí după chipzuială individuală a unui muritoriu, prin urmare s'ar lipsí de caracterul ei cel primitiv și păstrat până în ḑilele noastre, prin care s'au apĕrat ea, de cătră feliuritele vijelii, ce se ridicaseră asupra ei din mai multe părți cu o vrășmășie cumplită, dar pe ea n'au putut nimicí, pentru-că cuvêntul Domnului s'a păstrat, carele în veac nu va trece și nici porțile iadului nu-l vor putea biruí pe el.

Toate acestea le-am scris eu, ca sĕ măturisesc Escelenții Tale cele tainice ale minții și inimii mele, și ca sĕ scí că pre Escelenția Ta Te cinstesc și astăḑi, precum Te-am cinstit mai inainte cu 25 ani, când am avut norocire a slují sf. Liturghie cu Escelenția Ta ca protodiacon la Carloviț. Primesce dar Avvo bune! aceasta a mea mărturisire, și nu Te îndoí nici spre viitoriu despre cinstirea mea adevĕrată, cu carea pentru totdeauna remân.

11. O epistolă alui Andreiu de Mocioni, în care rèspunde lui Şaguna la o epistolă privitoare la desfacerea ierarchică de Carloviţ.

Euer Excellenz, Hochgeehrter Freund!

Ihre geschätzten Zeilen vom 20-ten dieses haben mir einerseits die sichere, mir so angenehme Kunde Ihres Wohlseins, und andererseits die Mittheilung der kaiserlichen Erledigung auf unser bewusstes Majestätsgesuch gebracht. Beides erfüllte mich mit Freuden.

In Bezug auf das Letztere werde ich meinem Vorsatze treu bei Gelegenheit des, in Aussicht stehenden, serbischen, national-Congresses, den Antrag zur Wiederauflebung der romänischen, orientalischen Metropolie mit dem Begehren machen, dass natürlicherweise an diese die Romanen von Banat und Ungarn angeschlossen werden. Eine gänzliche Trennung der Hierarchie werde ich keinesfalls zur Bedingung machen, da ich einmal dieselbe, wahrhaftig gesprochen, nicht wünsche, und dann an dieser Bedingung Alles scheitern dürfte.

Ich werde Ihnen Alles, was in der Zukunft vorkommen dürfte, mittheilen, und ebenso bitte ich mir auch Alles und insbesondere die Beschlüsse ihrer Diöcesan-Versammlung zur Kenntniss bringen zu wollen.

Empfangen, Euer Excellenz, zum Schlusse die Versicherung meiner unwandelbaren Hochachtung und Freundschaft, mit der ich bin, zu Foen, am 28. October 1860.

Ihr

aufrichtiger Dnr. und Freund
Andreas von Mocioni.

---

12. Episcopul Şaguna recearcă pe metropolitul Şuluţiu a conduce o deputaţiune naţională la împĕratul.

Escelenţiei Sale Domnului metropolit gr.-catolic, Alecsandru Sterca Şuluţiu conte de Kerpenis, la Blaş. Sibiiu, 4/16 Novembre, 1860.

Escelenţiă! Convins, că Escelenţia Ta nu eşti mai puţin petruns de cât mine de însemnătatea — de viaţă sau de moarte — naţională a ḑilelor în care trăim, şi că „acuma sau nici odată“ se cere dela noi, conţelegere, priveghiare şi conlucrare, îmi iau voia a face iniţiativa şi a me adresa cătră Escelenţia Ta.

Încercările, ce se vĕd, că se fac din părţi, Escelenţiei Tale sciute, spre paralisarea biletului de mână al Maiestăţii Sale din 20 Octobre a. c. emis pentru Transilvania, spre stergerea autonomiei Transilvaniei, spre unirea ei cu Ungaria şi temerea de succesul acelor încercări, naţiunea română nu-l poate priví altmintreni de cât ca o cestiune de viaţă sau moarte a sa.

În asemenea împregiurări grave, m'am înţeles cu bărbaţii nostri competenţi de aici, că ce ar fi de făcut? Şi am venit la convingerea aceea, că mergerea unei deputaţiuni respectavere la Viena, cu o ḑi mai curênd, este de neaperat.

Deci — fiind şi Escelenţia Ta cu Venerabilul Capitol de asemenea convingere — ce nu me îndoesc, vin — în numele meu şi al inteligenţiei noastre de aici a Te ruga pe Escelenţia Ta, ca ertându-ţi starea sanitară sĕ binevoesci a Te pune în fruntea deputaţiunii, a desemna şi pe unul dintre domnii canonici şi pe alţi 2—3 dintre bărbaţii inteligenţi mireni.

Din partea noastră va merge protopopul Popasu, d. d. Constantin George Ioan, Ioan George Ioan din Braşov şi dl Ioan Brote din Reşinari.

Întêmplêndu-se însĕ împregiurarea neasceptată, ca starea sănĕtății Escelenții Tale se nu Te erte nici decum la aducerea acestui sacrificiu; atunci Te rugăm pe Escelența Ta, sĕ faci ce-Ți va fi prin putință, ca în locul Escelenției Tale sĕ se pună în fruntea deputațiunei Preasfinția Sa Domnul episcop al Gherlei.

Deputațiunea — după convingerea noastră ar avea de scop sĕ descopere dorințele românilor în privința autonomiei patriei noastre, a constituirei ei viitoare și în privința realisărei celor 10 puncte, ce am propus în senatul imperial.

Alătur Escelenții Tale o rugare Maiestetică, ce mi-a trimis Dnul c. r. comisariu de prefectură Dimitriu Moldovan, care noi o am aflat bună.

Rog pe Escelența Ta de preapreţuita părere, de cele ce vei afla cu cale a dispune și despre ḑiua plecării sau a Escelenției Tale — care tare ne am îmbucura — sau a preasânției Sale Dl episcop Alexi cu ceialalți, ca sĕ sciu a porní și pre ai nostri și sum

Al Escelenții Tale

plecat serv.

---

13. Metropolitul Șuluțiu încunosciințează pe episcopul Șaguna despre resultatul deputațiunii, ce o a condus la Maiestate.

Escelențiă! După-ce din nenorocire bolnăvindu-me în Orĕștie, fusei silit a păzí patul patruspre ḑiece ḑile, a treia ḑi după ridicarea din așternutul boalei, adecă în 4 curg. cu sufletul în buze, în nădeșdea lui Dumneḑeu îmi continuai călĕtoria cătră Viena, și după o călĕtoriă continuă de patru ḑile și

o noapte, în mai bune puteri de cum pornisem, sosiì în 8 Decembre dimineața la 7 oare cu fericire in Viena.

Încă în aceea-și ḑi a sosirei mele, adecă în 8 Decembre, am adunat pe toți colegii mei și deputații națiunei -- 20 la numĕr — și ne consultarăm despre făcêndii pași.

Resultatul fù, că după stările împregiur pe lângă suplica adusă cu noi sĕ se mai facă și a doua suplică, care s'a și făcut din șese puncte momentuoase stătătoare — un op prea bun de dl secretariu Babeșiu, bărbat foarte zelos, compus — care mai târḑiu prin dl protopop Popasu în copie îl veți căpĕta, ear cu ceealaltă suplică de mai nainte sĕ și trimiserĕ trei deputați, cari se mijlocească la cabinet audiența la Maiestatea Sa.

Audiența pe 10 Decembre ni se dede, însĕ nu deputațiunei întregi în corpore, fără numai capilor aceleia și representanților ambelor confesiuni, adecă mie și domnului protopop Popasu.

Causa pentru-ce nu s'a primit în corpore toată deputațiunea Ve-ți afla-o mai târḑiu prin orala relațiune a domnului protopop Popasu.

Eri — 10 Decembre a. c. — dară, luând cu noi ambele momentoasele petițiuni furăm fericiți a fi primiți de Maiestatea Sa cu foarte multă și chiar părintească îndurare, libera orala espusețiune a rugămintelor nostre fù preagrațios ascultată și la Maiestate și la ministrul președinte graful de Rechberg, unde pănă astăḑi am umblat.

Apromisiunile și orala asecurare pentru deplina egalitate a drepturilor noastre din ambe mai sus pomenitele înaltele locuri fură deplin îndestulitoare; cu un cuvênt, tare odichniți și mângăiați ne reîntoarserăm cu acest bun resultat la sălașul nostru

și-l împărtășirăm tuturor fraților și colegilor nostri deputați, cari mai nainte se aflau tare mâchniți, căci n'au fost toată deputațiunea în corpore primită.

Fruptul ce-l vor produce aceste promisiuni, timpul ne va arĕta; atâta Ve încredințăm, că espositiunile și cererile noastre la preaînaltele locuri fură cu o inimă deschisă, nesfiite și nepregetate, nimica remânênd neașternut și cu gura înaintea Maiestății și a ministrului președinte Graf Rechberg, ce am socotit a fi de lipsă și ce ni s'a vĕdut, că poate tare spriginí interesele noastre naționali, — de unde discursul nostru acolo a fost preainteresant, care mai târdiu prin dl protopop Popasu mai pe larg îl Ve-ți înțelege, neavênd acela-și în îngusta aceasta scrisoare loc.

Cu toate aceste cancelariul este — Kemény Ferencz — denumit și astădi și oficios publicat; poate că nici aceasta nu se făcea așa, dacă boala nu mi-ar fi întârdiat sosirea mea la Viena.

Totuși locul conferențelor este hotărît la rugarea noastră în Alba-Iulia.

Aici Ve închid spre revedere și un catalog al bărbaților, cari s'ar putea chema la conferență cu cancelariul la Alba-Iulia, făcut a seară cu grabă de adunarea deputaților, la care despre partea Escelenției Voastre, după-cum veți socotí, puteți face reflesiuni, și adaugere, după-cum aveți despre unul sau altul mai genuină cunoscință, ca înainte de a se începe conferențele în Alba-Iulia, sĕ avem gata catalogul bărbaților celor mai vrednici, din cari sĕ se poată alege consultatorii în pomenitele conferențe, nu atunci cu pripa sĕ nu scim pe cine sĕ alegem.

Despre aceste acuma am aflat de lipsă frățesce a Ve încunosciința cu acel adaus, cumcă cursul lucrărilor noastre și celor de pănă acum și acelor de ací înainte cu reîntoarcerea dlui protopop Popasu

și a altor deputați îl veți înțelege mai pe lung și mai pe larg.

Despre alta cu deosebită frățească venerațiune și stimă rĕmân

Al Escelenției Voastre

Viena, în 11 Decembre n. 1860.

umilit serv

Alecsandru St. Șuluțiu,
archiepiscopul și metropolitul Albei-Iuliei.

Catalogul provocat în epistolă:

Basil Popp.
Dr. Ioan Maior.
Alesandru Bohețel, adv.
Georgiu Barițiu, director.
Acsente Sever, propriet.
Ioan Bran de Lemény.
Gavril Muntean, director.
Demeter Moldovan, com.
Ioan Pușcariu, pretor.
Georgiu v. Domșa, consil.
Dr. Ioan Rațiu, advocat.
Dr. Iosif Hodoș, advocat.
Elia Măcellariu, consilier.
Iosif Pop, advocat.
Samuel Porutiu, adj.
Iosif Gerendi, adj.
Spiridon Fetti, adj.
Amos Francu, notariu.
Georgiu Lica, căpit.
Ioane Purticille, căpit.
Const. G. Ioan, neguț.
Gavrile Man, adj.
Ioan Pipoș, pretor.
Demeter Boer, pretor.
Iacob Bologa, cons.
Florian Porțius, act.
Dionis Tobias, notariu.
Stefan Fülep, propr.
Georg Filip, concip.
Ioan Șipotariu, concip.
Nicolau Molnár, propriet.
N. Berghian, sec. (Belgrad.)
Ioan Zsippa.
Ioan P. Maier.
Alesandru Lázár
Paul Vasiciu.
Ioan Roman, notariu.
Eremia Para, secretariu.
Basil Bian, adj.
Georg Roman, asesor.
Eremia Mărginean, căpit.

14. Reflecsiuni ale episcopului Şaguna cătră metropolitul Şuluţiu asupra epistolei precedente.

Escelenţă! Mult preţiuita-Ve scrisoare din 11-lea ale curgĕtoarei o am primit şi dintrênsa toate am înţeles, sincer încă mărturisesc, că cuprinsul ei mi-a înmulţit întristarea şi sciu, că toţi care dintre bărbaţii nostri vor cunoasce cele scrise, aceea-şi întristare vor simţí în inimile lor, carea o am simţit şi eu. Me doare inima, că deputaţia nu s'a primit, pagubă că Escelenţia Ta n'ai scris oficiolatului supremului cameral împĕrătesc, arătându-i, că nu numai în membrii deputaţiei, ci în întreagă naţie va produce o mâhnire oprirea deputaţiei dela presentarea sa înaintea împĕratului, şi că neconcederea aceasta de tot va descuragia naţia în speranţa de a vedea dreptele sale dorinţe respectate, şi că toţi aceia puternici, cari şi pănă acuma săpau groapă naţiei române, vor căpĕta curagiu nou de a continua intrigile lor ş. a. — Împregiurarea aceasta fatală, că deputaţia nu s'a lăsat înaintea împĕratului îmi vine de tot asemenea cu împregiurările anului 1848, când încă ni se ḑiceau vorbe frumoase, dar ce folos? ele au rĕmas vorbe, şi nici după 12 ani nu s'au făcut trup.

Oare sĕ mai aşteptăm alţi 12 ani! Vrăşmaşii s'au folosit cu oposiţiile lor de 12 ani; însĕ noi puteam sĕ prevedem, că după 12 ani mai adênc vom zăcea în groapa goanelor. Eu rog pre Escelenţia Ta sĕ binevoesci a compune un memorial prescurt despre dorinţele naţionale, şi a-l preda împĕratului în audienţă privată, şi dacă n'ai pomenit la audienţa cea din 10-lea Decembre, că naţia este tristă şi batjocorită, căci deputaţia ei nu s'a învrednicit de faţa împĕratului seu, atunci sĕ binevoesci a pomení aceasta la cea dintâiu audienţă. În privinţa bărbaţilor

nostri pentru conferenţă cu cancelariul voiu urma părerei Escelenţiei Tale; încă şi la treaba aceasta sum pesimist, căci me tem, că doară ne vor întreba pre noi, cari suntem capii bisericilor române, dar cancelariul cu gubernatorul vor face după placul lor, şi recomandaţia noastră va remânea pe jos, căci noi vom propune din parte-ne bărbaţi cinstiţi şi credincioşi naţiei, dar domnialor vor afla renegaţi români.

Noi stăm de tot rĕu, căci aud, că vrăşmaşii ar fi câştigat pe partea lor pe unii dintre acei români, cari se arată şi acum români buni, însĕ spionează după lucrările şi părerile românilor, şi apoi pentru bani toate le descopere duşmanilor; am cetit aseară şi denumirea contelui Miko de preşedinte al guvernului ardelean, pelângă care cu deosebită cinstire sum.

---

15. Adresa lui Emanuil Gozsdu cătră metropolitul Alesandru St. Şuluţiu prin care cere părerea, cum are sĕ representeze la dieta din Pesta interesele românilor din Ardeal.

Ţi este cunoscut, că la casa de sus a dietei Ungariei nu suntem mai mulţi de doi români, căpitanul Chioarului şi eu, toată greutatea dară în privinţa pretensiunilor naţiunei noastre, cade pe umerii nostri.

Fără îndoială va vení la desbatere causa naţionalităţei noastre, dară poate fi, că şi causa Unirei Transilvaniei cu Ungaria se va desbate.

Din Transilvania nu este nimenea la dietă, care se representeze causele românilor. — Eu a-şi afla de necesariu sĕ vorbesc pentru interesele românilor din Transilvania, nu din împuternicirea lor, ci numai ca un român, care sciu dorinţele lor, şi care trebue sĕ se intereseze pentru bunul de comun al naţiunei sale.

Drept aceea dară mi iau voia a ruga pe Escelenția Ta, să binevoesci a-mi descoperí macsimul, sau minimul pretensiunilor națiunei române din Transilvania, Te rog însă să ai înaintea ochilor acea împregiurare, că când națiuni fac pace între sine, nu e consult să se târguiască ca ovreii, să mai poată lăsa și din pretensiunile primarie, ci să dică deodată atât pretind și de aci numai las nici o iotă! Eu am sperare, că și maghiarii deodată vor dice, cât vreau să dee, — înainte de toate pot să Te încredințez, că maghiarii din Ungaria nu sunt ca cei din Transilvania, acestora le e greață de compilatele și aprobatele Transilvaniei, acestia sunt convinși de ticăloșia maghiarilor Transilvanii.

Dacă ai avea bunătate a me însciința despre ultimatul pretensiunilor, Te rog să binevoesci a mi-l comunica în forma de proiect de lege. (törvény javaslat alakjában).

Eu pentru națiunea română din Ungaria și Banat, cuget a propune următoriul proiect de lege:

1. A román nemzetnek egyházi és iskolai ügyei a szerbek egyházi és iskolai ügyeitől örök időkre el különöztetnek.

2. Tökéletes egyházi Autonomiája saját nemzetéből választandó Érsek alatt biztosittatik.

3. Érseküket Temesvároni székhellyel, ugy Verseczen, Karansebesen, Aradon és Nagy-Váradon székelendő püspökjeiket, egy az egyházi és világi tagokból hasonló számmal, választó kerületekben választandó 100 tagból álló nemzeti Zsinat szótöbbséggel választandja meg, s az ország Kormányának megerösités végett terjesztendi fel.

4. Az Érseknek 20,000, minden püspöknek 10,000, minden helység lelkésznek 400 frt évi fizetés biztosittatik. — Nagyobb községekben 1000 lelken

felül 100 frt, 2000 lelken felül 200, és igy tovább évi fizetésként az állam kincstárából biztosittatik.

5. Minden községben csak egy rendes lelkész neveztethetik ki, szükség esetében káplánok alkalmazandók.

6. A román nemzet részére Temesváron egy Akademia állittatik fel, melyen minden tanulmányok magyar és román nyelven fognak előadatni.

7. A nevelési ügyet a nemzeti Congresus fogja intézni, a főfelügyelés az ország Kormányát illetendi.

8. A vallás és közoktatási ministeriumban egy osztály, egy államtitkár vezénylete alatt a román egyház és közoktatási ügyekért fog felállitatni, melyben az államtitkár, és valamennyi hivatalnokok a napkeleti orthodox román nemzetből fognak alkalmaztatni.

9. Minden községek, kerületek és vármegyék, melyekben a román nemzet absolut többséggel bir, a belkezelésében a román nyelv leend hivatalos.

10. Az ily megyékben a nem románok más nyelveni beadványaik elfogadtatnak, és azon nyelven beadottak határozattal ellátatnak.

11. Oly megyék, melyekben a román nyelv hivatalos, egymással román nyelven leveleznek.

12. Minden más hatóságokkal és a kormánynyal magyarul leveleznek, s onnan érkező magyar válaszokat elfogadni tartoznak.

13. A vallás és közoktatási ministeriumban a román nemzet részére felállitott osztályánál romá nnyelven nyerendik.

14. Bihar megyének déli része, melyben a román lakosság tulnyomó számu, egy külön megyévé alakul, s a szerint fog kezeltetni, mint a többi román megye.

15. Minden felebbvitelli törvényszékeknél román birák és előadók kellő számmal fognak alkalmaztatni.

16. A törvénykezés a román megyékben román nyelven fog kezeltetni.

17. A közigazgatási kormánynál román egyének kellő számmal fognak alkalmaztatni.

Dacă Escelenția Ta ai avea vre-o reflecsiune în privința §§-lor acestora, o primesc cu mulțămită.

Pe lângă acestea repețindu-mi rugarea, remân cu distinsă stimă și reverință

Al Escelenției Tale

Pesta, în 2 Maiu n. 1861.

serb aplecat
Manuil Gozsdu m. p.

---

16. Metropolitul Șuluțiu consultează pe episcopul Șaguna, ce părere ar fi a se da lui Emanuil Gozsdu ca membru al casei Magnaților asupra cuprinsului epistolei precedente în causa intereselor Românilor din Ardeal.

Nr. 286—1861.

Escelență! Bine-Ți vei aduce aminte Escelența Voastră, că adunarea noastră națională din 1-a, 2-a, 3-a și 4-a Ianuariu a. c. în Sibiiu ținută, aducêndu-și aminte, că și după aceea se pot iví la mijloc multe momentoase lucruri în treaba națiunei, cari ar aștepta grabnica lucrare și promoțiune, și în întêmplări urgente ca acestea, neputându-se mai adese ori sau națiunea sau toată inteligința ei aduna, și-a dat votul de deplina încredere în Archipăstorii sei, și în ședința 1-a și a 4-a a denumit o comisiune permanentă sub conducerea și presidiul nostru, primind asupra sa solidaritatea în toate lucrările ambilor sei archipăstori, ce le-au făcut și le vor face în interesul

națiunei române, dându-ne în sesiunea a 4-a bărbați permanenți lângă noi, până când națiunea română își va câștiga dreptul seu de națiune politică.

În urma acestei hotărîri, venindu-mi în ḑilele acestea mai proaspete de dealaltăeri și de astăḑi două cărți prea interesante în causa națiunei noastre, una dela Ilustritatea Sa Domnul consiliariu imperial Andreiu de Mocioni, eară alta dela Ilustritatea Sa supremul comite a comitatului Crașeului Manuil Gozsdu, îmi iau îndrăsneală ambele acestea cărți în copie Escelenției Voastre cu aceea rugare ale comunica, ca sĕ binevoiți ascultând și membrii comisiunei permanente a cărora cea mai mare parte este în Sibiiu, a ve da în privința ambelor acestor cărți cât se va putea mai îngrabă părerea, ca sĕ fiu și eu în stare ale da fără zăbavă rĕspuns.

În cartea Ilustrității Sale Andreiu Mocioni și în actul resignațiunei sale de deputat, care din mai multe gazete îl cunoascem, aflu trei principiuri prea solide, de cari dacă s'ar ținea toată națiunea strîns și statornicesce — după părerea mea — doară mai îngrabă am reeșí cu recunoascerea naționalității, limbii și a altor postulate ale noastre la cale.

Unul este, că românii la dietele țĕrei, până când sĕrbătoresce nu se va recunoasce prin o lege positivă naționalitatea și limba noastră, și așa deputații români în acelea nu ar putea figura ca deputații națiunei întregi române, n'ar avea de ce alege și trimite deputați.

Al doilea principiu, că toate pasurile, care sunt de a se face în causa națională, cu una înțelegere și unitis viribus a românilor din Ardeal și a celor din Ungaria și Banat, ca așa postulatele românilor ar insufla mai mare respect și ar avea mai mare ponderositate.

Și ca conțelegerea aceasta comună națională sĕ se poată și efectuí și trece în realitate.

Al treilea principiu ar fi, ca sĕ se ceară și sĕ se esopereze prin dieta din Ungaria, sau și prin dieta sau guvernul Transilvan un congres general al tuturor românilor din Ungaria, Banat și Ardeal, în care românii consultându-se, sĕ determineze condițiunile, și sĕ arete toate dreptele sale postulate, cu cari ar putea încheia frățietatea și ar putea primí unirea.

Eară Ilustritatea Sa Gozsdu consideră causa românilor din Transilvania deschilinită de a românilor din Ungaria, și după-cum mi se pare mie, simburile cărții Ilustritatei Sale supremului comite Gozsdu ar fi, ca sĕ scie, că anumit românii din Transilvania ce postulate ar avea, dela cari nu s'ar mai putea abate, că tĕrg nu se mai poate face și sub ce feliu de condițiuni ar voí a se uní Transilvania cu Ungaria? și acestea sĕ se formuleze și sĕ se dea înainte în formă de proiect de lege, ca Ilustritatea Sa — venind la tapet în dieta Ungariei și unirea Transilvaniei — nu ca representantul bărbat al națiunei române din Transilvania, fără simpliciter ca bărbat român se poată propune, postulatele și condițiunile românilor transilvanieni, cu cari s'ar putea învoí la unirea Transilvaniei cu Ungaria, când s'ar lua la desbatere în dieta Ungariei.

Eară în privința Ierarchiei ortodocse resăritene precum și a administrațiunei și esistinței politice a românilor din Ungaria și din Banat ne împărtășesce 17 §§-fi de lege, cerĕnd-ne reflecsiunile ce le-am avea asupra lor.

Eu pe Escelența Voastră Ve fac atent mai cu samă asupra punctului al 3-a a proiectului acestuia.

După toate acestea acum eu cam pe scurt mi-a-și descoperí părerea.

Dacă nu m'a-și teme, că s'ar amâna lucrul ad graecas calendas, și poate prea târdiu am ajunge

scopul, sĕ putem căpĕta pentru o comună înțelegre un congres general a tuturor românilor din Transilvania, din Banat și din Ungaria, așa cât pănă atunci dieta Ungariei, și ar face propusele sale pasuri pentru unirea Transilvaniei cu Ungaria — la care este temere nu cum-va și Maiestatea Sa, mai pe urmă silit de cercustări sĕ se învoiască, ași fi cu totul de planul și simțemêntul Ilustrității Sale Andrei Mocioni.

Ear dacă ve-ți socotí și Escelența Voastră, că s'ar putea întêmpla, ca pănă-ce am putea dobândí congres național general, dieta Ungariei presentând că românii nici pro nici contra, definitiv nu voesc a se declara, sĕ-și iee la pertractare unirea Transilvaniei cu Ungaria, și esoperând la aceea și consensul Maiestății sĕ o și efeptueze „de nobis sine nobis“; pentru o securitate mai mare, ca sĕ nu ne bage de vină că morțiș am tăcut și nu ne-am dat postulatele și condițiunile, cu cari am voí sĕ se facă unirea și înfrățirea; atunci n'ași afla a fi rĕu lucru sĕ cercăm mijloc și sĕ facem și acela pas, ca sĕ trimitem Ilustritatei Sale supremul comite a Carașului Manuil Gozsdu toate postulatele și condițiunile noastre, cu cari am fi plecați a ne învoí și în unirea Transilvaniei cu Ungaria, rugându-l și spunându-i limpede, că acestea proiecte Ilustritatea Sa numai ca adevĕrat român privat din Ungaria, dar nu ca împuternicitul spre aceasta bărbat sau deputat a națiunei române din Ardeal poate sĕ facă.

Pentru casul acesta eu dară Ve aclud și un proiect de lege, ca sĕ-l desbateți înainte, și se ve faceți observațiunile cari le a-ți putea avea.

Tare bine ar fi, dacă barem o parte mai mare a comisiunei noastre permanente, ne-am putea aduna spre sfătuire în causa aceasta așa de momentoasă pentru națiunea noastră, că prin corespondenți cu

scrisori coințelegerea se întêmplă și mai târdiu și nu așa deplin ca cu gura.

Eu dacă a-ți afla și Escelența Voastra de bine, cu toată slăbia puterilor trupesci pe seara dilei aceleia — adecă pe 7/19 Maiu a. c. seara, când ve-ți ținea congres în Sibiiu, unde vor fi mulți bărbați români adunați, m'a-și repedí și eu spre consultare la Sibiiu, și ași chema și pe unii membrii ai nostri, cari se țin de comisiunea permanentă sĕ se afle pe diua aceea la Sibiiu.

Așteptându-Ve fără întârdiere rĕspunsul, cu osebit a frățescei veneratiuni și stimului cult rĕmân

Al Escelenției Voastre

Blaș, 9 Maiu, 1861.

umilit serb

Alesandru Sterca Șuluțiu m. p.,
archiepiscopul și metropulitul Albei-Iuliei.

Aclusul I, la adresa precedentă.

Prea onorate și prea amate dle unchiu!

Grăbesc a-ți împărtăși, că frații nostri români din Lugoș și cercul lui, m'au ales de ablegat pentru dieta maghiară în Pesta, însĕ fiind-că eu remânênd credincios principielor mele politice și naționale, nici decum, nu me simț îndreptățit a merge la dieta ungurească din Pesta, și acolo când se vor desbate trebile naționalităților, a începe și eu a lucra în numele amatei mele națiuni, fără de a-i cunoasce adevĕrata dorință și postulate, am aflat de lipsă a resigna această misiune onorabilă, respicând în resignațiunea mea motivile, cari me îndemnară la acest pas necesariu.

Însciințându-Te amate unchiule despre treaba aceasta, am onoare a-Ți trimite copia resignațiunei

mele, și a Te ruga precum sĕ binevoesci a-mi face cunoscut statul trebilor noastre naționale de acolo, fiind-că eu atâta din amoare cătră amații connaționalii mei din Ardeal, cu cât și din privire la devisa cea *„viribus unitis“* doresc ca toate păsurile noastre, cu cât e cu putință sĕ se facă în conțelegere, fiind natural, că numai cu astfeliu de modru vom putea ajunge scopul nostru dorit.

Recomândându-me amiciției Tale remân cu amoare și reverință Al Teu

fiu aplecat și connațional sincer

Andreiu m. p.

Aclusul II la adresa precedentă.

Proiect de lege pentru națiunea română din Transilvania.

§ 1. Az Erdélyi Román Nemzet ezennel Ünepélyesen és törvényesen negyedik önálló Nemzetnek Erdélyben a Magyar-Székely és Szász külön és önálló Nemzetek sorába és Rangjába ezeknek eddig is élvezett és ezután is élvezendő előnyével, felvétettnek ismertetik el, és törvényesen nyilatkoztatik és az ő biztoságáért és megnyugtatásáért mind azon Erdélyi Approbatalis és Compilatalis ugy a Magyar Országi Verböczi és a Corpus Jurisba eléforduló 1848-ik elötti törvények, különösen pedig (și aici apoi sĕ se specifice oare câteva legi de acelea mai memorabile) melyek a Román Nemzet becsületének Nemzeti önállóságának, szabadságának, tökéletes jogegyenlőségének akár mi modon s akár közvetlen vagy közvetlenül távolról is derogálhatnak vagy praejudikálhatnának örök időkre végképpen ezennel eltöröltettnek, és töröltetteknek nyilatkoztatnak.

§ 2. A Román Nemzet nyelve egyenlőjoggal, szabadsággal és elönyökkel birjon a Magyar nyelv-

vel ugy a városi, megyei és az ország legmagassabb hatóságok publica administratiojában, mint az ország gyülésekben is.

§ 3. Az Erdélyi Román Nemzetnek mint önálló Nemzetnek száma azon proportioval biztositattik, melylyel Ö a Haza Terhét földbirtok és adó adás vérreli és életelli Védelmezés által szemben a többi vele lakó 3 Nemzettel mindegyiket külön tekintve képviseli és hordozza.

§ 4. Ezen proportioval biztosittatik az Erdélyi Román nemzetnek azon Nemzeti Tisztviselők száma is, kik az Ország legalsóbb jurisdiktion elkezdve ugy mint a legmagasabb Dikaszteriumoknál alkalmazandók lennének.

§ 5. Az Erdélyi Román Nemzet a maga képviselői Contingensét és a 3-ik § értelmében megállapitandó számát az Országos Gyülésekbe önállólag, és a többi Erdélyi Nemzetek beleszólása és folyása kirekesztésével választja meg.

§ 6. Az Ország Gyülés mikor országos Cardinalis Hivatalokra Tisztviselőket választatni, és azokra a Román Nemzet fiaiból arra alkalmas egyéneket a 3-ik és 4-ik §§-ok szerint alkalmazni akarna mindenkor respektálni és elfogadni fogja a Nemzet követei nagyobb része által, azon Román Egyéniségekre nézve teendő Ovását, kikbe a Román Nemzetnek tökéletes bizadalma nincsen és az olyanakat semmi ürügy alatt fel venni hivatalokra nem fogja.

---

17. Rĕspunsul metropolitului Şuluţiu cătră Emanuil Gozsdu la scrisoarea publicată mai sus în causa românilor din Ardeal.

Illustrissime şi Mult Stimate Domnule Supreme Comite! Mult stimata scrisoarea Ilustritatei Tale

din Pesta în 2-a Maiu a. c. cătră mine îndreptată, în 9 a curgĕtoarei luni cu bucurie îndoită o am primit.

Cu bucurie îndoită ḑic: pentru-că noue documente aflu întrênsa, că în nobilul pept al Ilustritatei Tale locuesce un simţ adevĕrat şi curat naţional, care face multă onoare unui adevĕrat fiu a naţiunei noastre.

De altă parte vĕd, că acest nobil simţ naţional pentru fericirea naţiunei noastre nu-l ţini ţĕrmurit numai între marginile Ungariei, şi singur numai pentru fraţii nostri din Ungaria, dară-l lăţesci preste toată şi întreaga naţiune română, care este şi în Transilvania.

Primesce Illustrissime şi Mult Stimate Doamne! pentru acest mult preţuit, şi noue de obsce tuturora multă mângăere şi bucurie făcĕtoriu simţ, adênca şi frăţienăţieasca mea mulţămire! pentru-că vĕd, că foarte logice şi înţelepţesce cuprinḑi şi judeci causa naţiunei noastre, care este şi trebue sĕ fie numai acea-şi şi comună întregei naţiuni din ambe acestea patrii Ungaria şi Transilvania.

Credeme Illustrissime Doamne! că nici altmintrelea naţiunea noastră nu se va putea fericí, nici va putea eşí la limanul cel dorit, numai aşa, dacă vor lucra cu puteri unite şi nu se vor despărţí cu interesele şi postulatele sale, carii nu pot fi nici la românii din Ungaria, nici la cei din Transilvania numai comune şi acelea-şi, carii asigurează naţionalitatea şi limba ei.

Illustrissime Doamne! fiind obiectul mai sus stimatei scrisori a Ilustritatei Tale cătră mine date, foarte momentuos, şi care atinge interesele a întregei naţiuni române din Transilvania, la care eu singur un definitiv rĕspuns, pe care Ilustritatea Ta cu

siguritate sĕ te poți rĕdima în dieta Ungariei, nu pot cu acest prilegiu da: am aflat cu cale mult prețuita scrisoarea și dorul Ilustritatei Tale al substerne desbaterei comisiunei noastre naționale, a căreia presidiu adunarea națională ținută în 1/13—4/16 Ianuariu a. c. în Sibiiu, l'au încredințat ambilor sei archierei de ambele confesiuni române, care cât mai curênd — și precum socotesc eu în 15/27 a lunei curgĕtoare — adunându-se, celea de lipsă și drepte aici hotărîndu-se, Ilustritatei Tale au oblu din sesiunea mai sus lăudatei comisiuni naționale, au prin mine fără de întârdiere, în formă de proiecte de lege, ți se vor comunica; pe carii apoi Ilustritatea Ta, ca pe voia și adevĕratele postulate a națiunei române din Transilvania te vei putea cu securitate rĕdima.

Pănă atunci eu îmi iau libertate a-ți trimite 11 esemplare din cuvêntarea mea ținută în conferențele regnicolare din Alba-Iulia, dintre cari unul ținêndu-ți pe seama Ilustritatei Tale, celelalte sĕ le poți dăruí zelosilor deputați români, cari se vor afla la dieta Ungariei, în care, dacă bine și cu atențiune se va cetí, mai cu samă pe paginile 21, 22, 24 și 25 se va vedea, și principiumurile, și dreptele postulate cu toate fundatele sale cause a națiunei române din Transilvania; pe lângă cari cred, că se va învêrtí și judecata comisiunei noastre naționale, și dela cari anevoie se va face o altă abatere — ci totusi rĕspunsul deplin al da, rĕmâne de a întregul judecații lăudatei noastre comisiuni naționale.

Atâta cu durere aflăm — și aceasta cu inima deschisă trebue sĕ o mărturisim, cum-că deși sunt postulatele națiunei române din Transilvania — și bine sĕ fiu înțeles, că din Transilvania, unde românii pe lângă maghiari, și pe lângă toate celelalte națiuni la olaltă computate cu numĕrul stăm ca 3

la 1 — prea drepte, și națiunea noastră cu toată sinceritatea se apropie, și vrea a încheia cu nobila națiune maghiară pentru toată vecia o adevĕrată amiciție și statornică frățietate, totusi împrumutata aceeași frățească aplecare a maghiarilor nostri din Transilvania, numai în frase, și în vorbe frumoase, da goale, însĕ nici în foile lor celea periodice a patriei precum e „Kolozsvári Közlöny"-ul, nici în organisarea dicasteriurilor, sau a comitatelor în faptă nu o aflăm, ci din contră, când ei și pe la dicasteriuri, și pe la comitate, așeadă individue de partea noastră, sau nu în cuviinciosul și proporționatul numĕr, sau de același feliu, în cari nu națiunea română, ci numai maghiarii au încrederea, se fac frații nostri maghiari transilvani înaintea românilor foarte tare suspicioși, cum-că ei n'au cuget curat de a se înfrăți cu românii, numai cu paguba cea mai grea a naționalității noastre române, și subordinarea intereselor ei, intereselor supremației egoistice a naționalității lor, și de aceea românii nu le pot crede, că au cuget curat cătră dênșii, pentru-că vĕd, că și în foile sale celea periodice maghiare din Transilvania, și și din Ungaria nu primesc, și nu dau la lumină și la cunoscința publicului maghiar doririle și postulatele națiunei române, cari se cuprind în cuvêntările și scrisorile bărbaților acelora, în cari națiunea are deplină încredere, ci ei primesc și publică numai scrisorile și articulii renegaților, cari înaintea românilor sunt în mare discredit, și cari miserabil linguşindu-se maghiarilor, ca sĕ dobêndească deregătorii — precum și dobêndesc — vênd și jertfesc în propriul seu interes, cuviincioasele interese a națiunei noastre, și prin aceea amăgesc, înșală și duc în rĕtăcire și opiniunea publică a națiunei maghiare, și o fac, ca statornicesce până în ḑiua de astădi, sĕ ignoreze

voia, adevěratele dureri, și postulatele celea cuviincioase a națiunei noastre române, și sĕ socotească, că numai o reacțiune și fracțiune mică a națiunei noastre nu ar accepta legile și uniunea din 1848; din care ignoranță și rĕtăcire, fără îndoeală națiunea maghiară se vrea deștepta, dacă minteni după conferințele regnicolare din Alba-Iulia, cuvêntările bărbaților de partea națiunei române la acelea-și conferințe regnicolare chemați, gazetele maghiare per extensum le vrea lua în coloanele sale, și le vrea publica, și nu le vrea contemna, și ignora, precum au făcut.

Illustrissime Doamne! poți cu siguritate și în Casa magnaților, și în Casa deputaților dietei Ungariei tuturor spune, că din asemenea fapte, și din mai sus arĕtatele cause; românii din Ardeal nutresc o neîncredere mare în toate vorbele și apromisiunile celea splendide a fraților sei maghiari din Ardeal, pentru-că acelea cu faptele lor nici într'o consonanță nu stau, și numai una speranță le mai remâne, ca nobila națiune maghiară din Ungaria, — care cum credem, din egoismul fraților sei maghiari din Ardeal, nici o parte nu voiesc a lua — va îndrepta — lucrurile, și respectând dreptele postulate a națiunei noastre din Transilvania, va da impuls și îndreptariu și maghiarilor din Transilvania.

Fii încredințat Illustrissime Doamne! și poți încredința cu siguritate ambe casele parlamentare a Ungariei și pe cei mai bravi și liberali bărbați ai Ungariei, cumcă națiunea noastră română din Transilvania, nu sunt nepretinii unirei Transilvaniei cu Ungaria; ei cugetă la o adevĕrată înfrățire și împăciuire cu națiunea maghiară; și pe fundamentul acestei, doresc a confăptuí și conlucra întocma cu națiunea maghiară la o patrie comună independentă, tare și inflorită, și cred că spre dobêndirea unui

scop așa sânt și mare, Ungaria, nu cea mai puțină putere, nici cel mai mic moment ar dobândí, dacă și-ar alipí și și-ar asocia sieși și pe națiunea română Transilvană, prin care națiunei maghiare pentru tot viitoriul, numai tărie și folos, și nici un scădĕmênt nu i s'ar cășuna.

Ci nobila națiune maghiară trebue înainte sĕ scie, că aceasta adevĕrată înfrățire a acestor naționalități, și acest mare folos, care din aceeași nu singur numai pentru națiunea română, da mai mult pentru națiunea maghiară ar resulta, numai așa se pot dobândí, dacă dreptele postulate a națiunei noastre se vor respecta și prin legi positive în diete facênde înainte se vor asigura.

De aceea te rog pe Ilustritatea Ta sĕ manifestezi dietei Ungariei, că pănă atunci, pănă când acestea postulate drepte a națiunei române din Transilvania, și prin dieta țĕrei Ungariei, și prin cea dintâiu ținêndă în Transilvania dietă nu se vor asigura, sĕ nu urgăluească și sĕ nu precipiteze, sau cu sila — înainte de escontentarea postulatelor române — fără voia și consensul acestora sĕ esecuteze unirea Transilvaniei cu Ungaria, ca înțelepțesce ne putem cu toții teme, ca aceea silnică unire, nu va aduce nici pentru națiunea maghiară, nici pentru cea română, da nici pentru ambele acestea patrii Ungaria și Transilvania, mai bune și mai dulci frupte, decât făcuta silnică unire a Transilvaniei și a partiumului cu Ungaria la anul 1848.

Nu socotească parlamentul Ungariei, cum-că legile dietei Ungariei și a Transilvaniei din 1848 ar fi făcut destul, și ar fi împlinit dreptele postulate a națiunei române.

Nu Illustrissime Doamne! n'au făcut destul, n'au odichnit pe români, și causele pentru cari acelea

legi din 1848 neodichnesc și nemulțămesc tare pe națiunea română, și pentru cari acelea nu se pot primí de fundament al libertății și esistenții sale naționale prin o necondițională primire a unirei Transilvaniei cu Ungaria; cu toate condițiunile, cu cari ar putea națiunea română primí dorita unire a Transilvaniei cu Ungaria, eu pe larg le-am desfășiurat în cuvêntarea mea ținută în conferințele regnicolare din Alba-Iulia la 11 Februariu a. c., care Illustritatea Ta per extensum le vei afla în aceea-și a mea cuvêntare, mai vêrtos dela pagina 18 până în capĕt, dela care națiunea noastră nici cu un preț nu se va abate.

Sĕ nu înșele dar pe parlamentul Ungariei representațiunile unor comitate din Transilvania (carii încă nici bine organisându-se, în contra protestațiunilor mai numĕroșilor români au început a stăgí și a urgăluí chemarea lor la dieta Ungariei, și efeptuirea unirei Transilvaniei cu Ungaria) sĕ nu creadă, că acestea s'ar face cu învoirea națiunei române, nu domnul meu, acestea 's fapte silnice a egoismului maghiarilor nostri din Transilvania, cu cari pe cât de tare înșală și pe parlamentul Ungariei, pe atâta mai tare esacerbează și pe națiunea noastră, și îi dă fundament și causă nouă de a nutrí în inima sa neîncredere în toate cuvintele și apromisiunile celea frumoase ale maghiarilor nostri.

Multe, care îngustimea acestei hârtii nu le poate toate cuprinde, a-și fi avut ca la un adevĕrat naționalist, de a-ți mai comunica, însĕ cred, că acestea încă — cari până ce ți-am putea din comisiunea națională permanentă, definitivul rĕspuns, la prețiuita-ți carte trimite Illustritatei Tale, ca unui bărbat înțelept și pătrunzĕtoriu, îți vor fi destule.

Până atunci asigurându-te despre osebitul meu stim și multă prețuire, am onoare de pururea a remânea.

Al Illustritatei Tale

umilit serb

Blaș, în 20/8 Maiu, 1861.

Alecsandru St. Șuluțiu m. p.,
archiepiscopul și metropolitul Albei-Iuliei.

Collect. I. c. d. P.

---

18. Rĕspunsul episcopului Șaguna cătră Emanuil Gozsdu la o epistolă asemenea celei cătră metropolitul Șuluțiu, în causa românilor ardeleni.

Illustrissime Domnule comite suprem! Cuprinsul mult stimatei epistole a Illustritatei Tale din 1 Maiu c. n. 1861 este așa de momentos, încât cerêndu-mi-se rĕspuns, silit sum a-l împărți în mai multe puncte ca sĕ pot da deplin rĕspunsul poftit.

Înainte de toate trebue sĕ observez, că fiind eu slujitoriul altariului lui Dumnedeu și îmbĕtrânindu-me în chemarea aceasta grea, și vrênd a corĕspunde ei am atâtea grigi și ocupațiuni oficioase, încât nu-mi ajunge timpul, ca sĕ me ocup cu cele lumesci, la care, dacă și iau parte ici-colea, aceea o fac mai mult la rugarea eparchioților mei și cu privire la aceea împregiurare, ca cele lumesci sĕ nu înrîureze în treburi bisericesci spre dauna religiei și a păcii din lăuntru a ei, și ca cu acela prilegiu sĕ predice moralul, fără care nici o societate nu poate propăși în deslegarea problemei sale sociale spre mulțămirea cerințelor drepte ale timpului modern. — Eu sperez, că Illustritatea Ta, carele me cunosci mai mult de 30 ani, și scii viața mea, nu vei trage la îndoială adevĕrul acela, că caracterul meu se

potrivesce cu chemarea mea. Pe lângă aceasta descoperire sinceră trec acum la rĕspunderea punctelor din sus lăudata-Ţi epistolă şi adecă:

I. Illustritatea Ta ḑici drept, că la casa de sus a dietei numai doi români sunteţi: Illustritatea Ta şi Illustritatea Sa Dnul căpitan suprem al Chioarului. — Aşa este; însĕ românii ḑic, că ar fi putut fi şi mai mulţi români la casa de sus a dietei, când guvernul constituţional ar fi lucrat aşa sincer, precum sunt sincere principiile cardinali în constituţiune, şi dacă guvernul ar fi avut privire la împregiurările locale-naţionale din comitatele: Arad, Becheş, Bihor, Satu-mare, Timişoara şi Torontal. Fiind-că guvernul a păşit unilateral cu zelotipie specifico-naţionale, cu predilecţiune cătră naţionalitatea ungureasca şi cu rutina ruginită, dar nu cu patriotismul general, n'a adeverit alta, decât aceea, că El se interesează numai de naţionalitatea ungurească, dar nu şi de o Ungarie obştească, carea pe lângă unguri mai are români şi slavi pe pământul seu, — carii toţi aşa doresc cultura şi susţinerea limbei lor, ca şi ungurii, şi carii toţi aşa au drept a pretinde garantisarea şi întrebuinţarea limbei lor, ca şi ungurii.

Dar de ce nu s'au dus la dietă episcopii nostri din Arad, Timişoara şi Verşeţ? doară, că ce sunt de naţia sêrbească? Aceasta nu-i poate escusa; ei sunt datori ca episcopi, sĕ meargă la dietă, şi acolo ca episcopi sĕ apere interesele naţionale ale creştinilor sei, căci aceste sunt în strînsă legătură cu interesele bisericesci, deoare-ce limba poporului este limba bisericei în ortodocsia noastră. Preoţimea şi poporul ar trebuí, sĕ provoace pe episcopii sei, a merge negreşit la dietă!

II. Illustritatea Ta binevoesci a ḑice: „că fără îndoială va vení la desbatere causa naţionalităţii noastre, dară poate fi, că şi causa uniunei Ardealului cu Ungaria se va desbate. Ce se atinge de causa naţionalităţii, naţiunea română, — precum sciu eu convingerile ei —, are a observa: că aici nu e nimic mai bine, de cât a lua pildă dela unguri, şi cât doresc ei pentru naţionalitatea lor, atâta sĕ dorim şi noi pentru a noastră naţionalitate. — Sĕ nu Te sparii Illustrissime! de aceasta descoperire. Când în Ungaria aveţi lege positivă pentru egala îndreptăţire politică, pentru perfecta reciprocitate între religiile creştine: atunci nu este nimic mai firesc, ca egalitatea reciprocă perfectă şi între naţiunile patriei comune.

Dieta nu este alcătuită sub titlu de representaţie a naţiei unguresci, ci sub titlu de representaţie a municipalităţilor patriei obstesci, şi acesti representanţi sunt chiemaţi a înainta binele obstesc al tuturor factorilor patriei pe basa egalei îndreptăţiri şi a reciprocităţii politice, confesionale şi naţionale, căci numai decât moara patriei rĕu va măcina, cum unui factor dintre cei numiţi i se va causa vre-o vătĕmare. Sânte ar fi fost legile dictate din a. 1848, dacă părinţii acolo adunaţi n'ar fi pĕcătuit asupra naţiilor.

Timpul celor 13 ani trecuţi trebue sĕ producă în membrii dietei de astăḑi nimicirea unor idei ruginite, care corĕspund veacurilor antimarţiale, şi sĕ învie convingeri potrivite timpului modern, a cărui devisă este: Egalitate înaintea legii, dar şi egalitate în lege, şi prin lege. Sĕ nu Te sparii Illustrissime! de acestea, căci singuri ungurii cei mai mari ne-ar osîndí pe noi românii, dacă am lăsa, ca noi astăḑi mai puţin sĕ fim, decât ungurii în patria aceasta, ce e comună, a noastră şi a lor. Nu este aceasta nici o oposiţie asupra binelui patriei comune, ci

este opositie asupra acelor espresiuni artificioase, care le întrebuințează ungurii de 13 ani încoace în favoarea naționalității lor și spre sclăvia celorlalte nații compatriotice; între acestea espresiuni artificioase ocupă locul cardinal aceea afirmație pripită de Deák, că nația ungurească este suverană. — Ce urmează de aci? bunăseamă nu alta ceva, fără aceea, ca celelalte nații sunt supuse nații unguresci, — că nația ungurească este stăpâna celorlalte nații patriotice, și că coroana patriei comune este proprietatea nații unguresci, — în urmă, că ungurii sunt domni și stăpâni națiilor din Ungaria, și că dela grația nații unguresci atêrnă starea națiilor române și slave!

Pentru Dumnedeu! când a avut nația ungurească suveranitate? Nația română așa scie, că până la a. 1848 impopulațiunea a fost împărțită în nobilime cu drepturi esclusive de a îmbrăca posturi publice, de a fi scutită de contribuție și alte greutăți, și în popor țĕran cu obligațiune de a purta toate greutățile patriei. — Precum nobilimea a fost la olaltă de o potrivă fără deosebire de nație: așa și poporul țĕran a fost de o potrivă fără deosebire de nație. Nobilii, toți fără osebirea naționalităților s'au cassat la a. 1848 de prerogativele lor, și au împărtășit poporul țĕrean de egala îndreptățire politică fără deosebire de nații. Poate, că se dice, că prin legea din a. 1848 s'a decretat limba ungurească de oficioasă, și aci s'a pus temeiu suveranității nației unguresci? Însĕ argumentația aceasta așa e de slabă, încât nu merită reflectare.

Me doare inima, că ungurii nu vreau sĕ scie, că noue românilor și mai scumpă ni este coroana patriei noastre ca lor, — pentru-că coroana patriei ungurilor li este scumpă, căci este a patriei din timpii regelui S. Stefan, — dar noaue românilor

coroana patriei ni este scumpă 1) pentru aceea, căci aceea s'a dăruit principelui Ardelean Geza, când la ostenelele Ierarchiei române din Ardeal, ducêndu-se la Constantinopol spre primirea legei lui Christos, acolo dela Nănașul seu o a căpĕtat în dar,*) — 2) că precum ungurii arpadiani, așa și românii Corvini au fost coronați cu coroana aceasta de regi ai ungurilor, și românilor; 3) că cu coroana aceea și astădi regii comuni ai românilor și ungurilor în străvechia noastră patrie se coronează! și așa dicem, că coroana patriei noastre comune este suverană pentru români și unguri, și că și astădi coroana aceasta e strălucită și puternică pentru popoarele sale, care o apĕră de dușmanii ei, și o vor apĕra ca o vistierie obștească a românilor și a ungurilor, ca a unora, carii au făcut legătură de patrie comună cu Tuhutum, beliducele unguresc, și până acum n'au rupt-o, deși din partea legislațiunei antimarțiale s'au făcut multe nedreptăți națiunei române în puntul drepturilor politice, confesionale și naționale. De aci se vede, că românii au fost totdeauna alianți credincioși ai ungurilor. Acum se cere dară, ca aristocrația și inteligința ungurească sĕ nu transpună dușmănia sa asupra românilor pe terenul național, ci sĕ ne iubească, și sĕ ne precunoască de cei mai dintâiu și mai vechi alianți și frați, ceea-ce s'a pecetluit cu sângele fiilor și bărbaților de ambe națiuni, ai căror nepoți au moștenit diplomele nobile ale străbunilor sei, și documentează și astădi frăția românilor cu ungurii de pe câmpii rĕsboaelor cu dușmanii patriei. De aci apoi vine și aceea împregiurare, că nația română n'are privilegiu, căci este

*) Vedi din Istoria mea bisericească Part. II § 56 cu nota lui.

în străbuna sa patrie, dar nu așa națiia săsească și sêrbească, care sunt „hospites“ și provĕdute cu privilegii. Archivele țĕrei documentează, că prin comitate se întrebuința în vechime titlu de „Universitas Nobilium hungarorum et valachorum“; la astfeliu de faptă istorică nu se poate provoca națiia sêrbă și săsească.

Ce se atinge de a doua parte a acestui punct, adecă de uniunea Ardealului cu Ungaria, dice națiunea română din Ardeal, că ea în aceasta uniune nu se poate învoí din pricina formei, cu carea s'a făcut aceea la anul 1848 din partea dietei dela Cluș. Națiia română dice, că rumperea Ardealului de cătră Ungaria s'a făcut prin conjurațiunea celor trei națiĭ: unguresci, secuesci și săsesci asupra națiĭ și bisericei române; așa și uniunea de acum s'a făcut tot în acest chip, și numai atâta deosebire este, că acum numai naționalitatea română este periclitată și desprețuită. Fii bun Illustrissime! procetesce legile dietale dela Cluș din a. 1848 și Te vei convinge, că acolo numele „nației române,“ sau numele „român“ nicăiri nu-l vei afla, așa încât aceea dietă ardeleană, hotărînd ridicarea regimentelor secuesci de graniță, de cele românesci nici pomenire nu face, numai ca sĕ ocolească numele de român. Dieta Ungariei din anul 1848, a fost mai patriotică, căci regimentele de graniță din Ardeal le tractează deopotrivă, — cele secuesci cu cele românesci, căci aceea dietă a Ungariei așa nu rênduesce din regimentele secuesci de graniță deputați la dietă, ca și din regimentele române din graniță, deși pentru granița Banatului, Sirmiului, Slavoniei și Croației hotăresce, ca sĕ trimită deputați la dietă.

Apoi legea I din Cluș dice: că uniunea se face pe basa egalei îndreptățiri fără respect la națională-

tăți. — Românii la aceasta dic, că în această lege nu se poate înțelege națiia română, căci nu esistă nici o lege de mai nainte, carea ar fi declarat pe poporul român de națiie, că apoi sĕ fie câștigat și drepturi naționale, precum le-au avut acele celelalte trei recepte națiĭ. Acest adevĕr se documentează și prin legea Ungariei Art. VII din a. 1848, unde se face pomenire numai de iurisdicțiile unguresci, secuesci și săsesci, prin urmare românii dic cu durere, că de ei nicăiri nu se face pomenire, căci sunt socotiți de o gloată de popor, și se rênduesc și prin sus citata lege a Ungariei sub iurisdicțiile antimarțiale ale nației unguresci, secuesci și săsesci! Ce logică? Ce consecuență a principiului egalei îndreptățiri! —

Pe lângă toate mărturisesc, că românii ardeleni, când ar fi socotiți și tractați, după cum merită, n'ar fi contrari uniunei, pentru-că ei sciu, că legile țĕrei unguresci totdeauna au fost omenoase, eară cele ardelene au fost îndreptate spre batjocura românului, totuși nu se poate hotărí românul, sĕ accepteze uniunea prin o formă preiudicioasă pentru el, căci are caracter viril, ce și-a însușit în secului sclăviei! Dar nici al doilea adevĕr nu-l pot trece cu tăcerea, că adecă partea cea mai mare a aristocrației unguresci și întreaga birocrație săsească de aceea nu socotesc și tractează pe români, cum o merită, căci D-lor nu le place uniunea, dar nu cutează sĕ se opue ei, și așa le vine lor bine oposiția, ce o fac românii uniunei.

III. Mai depărte Illustritatea Ta binevoesci a dice: „că din Transilvania nu este nime la dietă, care sĕ representeze interesele nației române, și că afli de necesariu, sĕ cuvintezi pentru interesele nației române din Ardeal, numai ca un român, care

scie dorințele ei și care trebue sĕ se intereseze pentru bunul comun al nației sale.“ Mai nainte de toate sunt datoriu a-Ți aduce mulțămită din partea nației noastre din Ardeal pentru aceste descoperiri, și Te încredințez, că nația română din Transilvania va sci prețuí ostenelele, ce le vei pune Illustritatea Ta la dieta Ungariei în favoarea ei. Aceasta cu cutezala cea mai cordială o vei putea face Illustritate, deoare-ce pretensiunile nației române din Ardeal nu sunt separatistice, nu vatĕmă pre nime, ci sunt patriotice, luate din spiritul și porunca timpului modern, și țintează la un patriotism comun cu nația ungurească spre binele patriei obstesci. Așa dară nația română nu face nici o opositie, pentru-că firea opositiei arată, că asupritoriul, dar nu asupritul face opositiă, — și fiind-că nația română joacă o rolă defensivă, nu se poate caracterisa ca reacționară și oponentă. Poți Illustritatea Ta cu fruntea deschisă afirma, că împutările, ce se fac nației române din Ardeal, că ea este unealta partidei așa numite reacționare, este o scornitură machiavelistică și clevetă proastă. Sinopsisul așteptărilor nației române din Ardeal, este perfecta și reciproca egalitate individuală, politică, confesională și națională, dela care ea nu se lasă a le pretinde, ca și altă natie. Deci dacă Illustritatea Ta, și Illustritatea Sa Dl supremul căpitan al Chioarului ve veți hotărí a cuvênta la dietă în causa naționalității române, — sĕ binevoiți a o face aceasta pe basa perfectei egalei îndreptățiri naționale, căci numai aceasta poate întemeia frațietatea și dragostea împrumutată a națiilor patriotice pentru toți timpii viitori. În chipul acesta lucrând, veți face patriei comune servițiul cel mai credincios și veți fi siguri în contra ori-cărora împutațiuni, pentru-că nația română ve va mulțămí, căci a-ți

tălmăcit la dietă credincios cerințele ei, ear nația ungurească ve va lăuda, căci n'ați tăinuit nimic înaintea ei.

IV. Illustritatea Ta me provoci, sĕ-Ți descoper ultimatul, sau minimul pretensiunilor nației române din Transilvania, și îmi recomândi, ca sĕ am înaintea ochilor aceea împregiurare, că când fac națiunile pace între sine, nu este consult, sĕ se târguească ca evreii, sĕ mai poată și lăsa din pretensiunile primare, ci sĕ dică, deodată, atâta pretind și din asta numai las nici o iotă. Eu la acest punct rĕspund ca recapitulațiune de tot scurtă a celor mai sus dise: că adecă ultimatul sau minimul pretensiunilor nației române din Ardeal se țĕrmurește asupra celor trei cuvinte din legile anului 1848: „Egalitate, frățietate și libertate,“ nu numai individuală, civilă, ci și națională și confesională. — Dela întruparea acestor principii atêrnă fericirea noastră a tuturor, a nației române, ungare și slave, și care nu le pădesce, acela comite un pĕcat neiertat asupra patriei comune și asupra natiei sale. — Eu tare cred, că bărbații națiunei ungare dela dietă vor da mână la întruparea acelor trei principii mântuitoare, când din datele statistice vor vedea numĕrul impopulației române de sub coroana patriei comune. — Când li se va aduce aminte alianța cea cu belliducele Tuhutum înainte cu *808* de ani, de atâtea mii de familii nobile din nația română, — de originea coroanei S. Stefan, și de dorul de astădi al nației române, de a trăí cu credință neclătită cu toate națiunile patriotice, și cu deosebire cu națiunea ungurească.

V. La cuvintele, unde îmi dici Illustritatea Ta, că un dignitariu înalt din nația ungurească s'ar fi descoperit într'acolo cătră Illustritatea Ta, că uniunea Ardealului este în mâna mea, și aceasta s'ar face,

dacă o aşi voí eu ; părerea aceasta despre mine nu o pot primí, deşi e de tot onorifică, căci la casul contrariu m'aşi lăsa a me răpí de o deşărtăciune, carea nu atâta naţiei mele române, cât persoanei mele ar aduce o nespusă ruşine, de care nime nu s'ar putea folosí. Apoi îmi iau cutezală a ḑice: că singur acel dignitariu nu a ḑis serios cuvintele acele despre mine, deoare-ce esperienţa de toate ḑilele îi dă lui destule doveḑi despre aceea, că astăḑi nici un individ nu-şi poate lingusí perfecta încredere a naţiei sale aşa, încât sĕ ḑică despre sine, că ce va el, aceea va şi naţia sa. Contele Széchenyi a trebuit sĕ moară, ca sĕ se facă idolul naţiei sale; însĕ unii vreau sĕ ḑică, că este întrebare, de aceea meritelor personale ale lui Széchenyi, sau unei idei, carea posteritatea a îmbrăcat-o în vestmêntul numelui lui Széchenyi, se fac ovaţiunile presinte?

VI. În privinţa părerei, ce Illustritatea Ta vrei sĕ faci dietei pentru naţiunea română din Ungaria şi Bănat şi a aşterne, ca proiect de lege, cutez a Te ruga, a nu Te pripí cu aceea, pentru-că s'ar face o abnormitate mare. În genere am a observa: că nu este bine a mesteca treaba bisericească şi scolară cu treaba naţionalităţii, căci ele sunt două obiecte deosebite. De aceea trebue sĕ deosebim bine obiectele dela olaltă, căci amestecul lor ne-ar aduce pagubă şi stricăciuni, care cu greu le-am putea direge. Pentru aceea îmi dau părerea mea despre proiectul menţionat de lege ca despre două obiecte deosebite adecă despre biserică şi scoală şi despre naţionalitate.

La partea dintâiu a acestui proiect de lege, carea tractează despre biserică şi scoală, — observez, că este sciut, că legile din 1848 dau bisericei noastre autonomie în ocârmuirea sa, de carea însĕ nu

s'a putut folosí pănă acum, pentru starea abnormă, în carea devenise patria dela 1849 — pănă la primăveara anului acestuia. Este sciut, că numai eparchia noastră ardeleană a ţinut soboare eparchiale la a. 1850 şi 1860, şi eparchia Aradului la 1850, pentru regularea trebilor bisericesci pe basa canoanelor positive şi a dreptului istoric, dar n'au putut sporí, căci celelalte eparchii române gem sub ierarchia sêrbească, carea amorţesce viaţa bisericească în preoţii şi creştinii români ortodocşi, şi aşa numai puţine comune bisericesci române din Banat au dat ministeriului din Viena la anii 1850 şi 1851 rugări pentru desfacerea lor de sub ierarchia sêrbească, şi pentru devenirea lor în starea normală bisericească sub metropolitul lor naţional şi sub episcopi naţionali, — amĕsurat canoanelor bisericesci şi dreptului istoric. Rugările acestea au rĕmas nepertractate. În anul trecut 1860, vrênd patriarchul sêrbesc a mijlocí dela împĕratul subordinarea totală şi vecinică a naţiei române sub patriarchatul seu, eu, D. Mocioni, şi Nicolae B. Petrino, am dat împĕratului contra petiţie, la carea împeratul a rênduit sub 27 Septembre 1860 sinod episcopesc, carele se elaboreze un proiect despre regularea referinţelor bisericesci ale românilor şi sêrbilor; tot deodată a denumit împĕratul de comisariu pe Banul B. Sokcevich, carele are însărcinare, de a asculta pe oare câţi-va bărbaţi români de încredere în privinţa bisericei. Baronul Sokcevich încă nu a împlinit comisia sa, dar nici sinodul episcopesc dela Carloviţ nu s'a ţinut. Într'aceea în toamna trecută consistoriul Oradiei-mare a recurs la cancelaria aulico-ungurească, rugându-se pentru afiliarea de metropolia restaurandă română, dar au căpĕtat resoluţiune negativă. Din această descriere istorică urmează, că dacă patriarchul sêr-

besc a vătĕmat prin pașul mai sus dis autonomia bisericei, — noi românii sĕ o susținem aceea cu consecuență. Românii ortodocși din Ungaria și Banat vor susținea autonomia bisericei noastre, dacă se vor pune în posesoriul legei 20 §. 2, 3 și 8 din a. 1848 și vor cere dela locoțiință voie de a ținea o adunare bisericească de deputați preoți și mireni pentru de a aduce treaba bisericei și scoalei la o normă canonică, și acolo vor face un elaborat, carele apoi sĕ se astearnă locoțiinței și cancelariei, sau dacă se va reînființa ministeriul, atunci ministeriului spre întărire. De sine se înțelege, că această adunare bisericească va desbate și puterile finanțiale, care creștinii pot oferí spre acoperirea lipselor ierarchice, și încât acestea nu se vor afla de ajuns, vor petiționa pentru acoperirea celor neajunse din vistieria patriei. La treaba finanțială iau partea cea de căpetenie: reședințele și lefile archiereilor, ale personalului, ce se cere lângă archierei pentru ducerea trebilor eparchiale, apoi localitățile de institute teologice și pedagogice, și mai pe urmă lefile personalului profesoral la acestea institute. Apoi la această adunare bisericească s'ar desbate și s'ar hotărí și celelalte lucruri, ce se țin de dinlăuntrul bisericei, adecă numĕrul și constituirea parochilor și capelanilor cu lefele cuviincioase. Sĕ-mi credi, că ne-am compromita prea mult, când am cere, că toate acestea dieta sĕ ni le hotărească fără influința bisericei, adecă fără sĕ fim noi tractat și hotărît acestea lucruri bisericesci, ce strins dela noi atêrnă. Și fiind-că eparchiele române din Banat și Ungaria fac partea intregitoare a metropoliei vechi române cu scaunul ei în Ardeal, carea timpii cei vitrigi o au impedecat, dar n'au putut a o nimicí; pentru aceea frații bănățeni și ungureni sĕ cheme la acea

adunare bisericească și pe eparchia Ardealului — proporționat deputaților din celelalte eparchii. Astfeliu de representație o ai putea așterne Illustritatea Ta cu ceialalți d. d. ablegați de legea și nația noastră română la Înalta Locoțiință sau Cancelaria aulico-ungară, căci posedați încrederea coreligionarilor. Representația o a-ți putea întocmí după cuprinsul recursului, ce am dat eu, D. Mocioni și Petrino Maiestatei Sale în anul trecut și se află tipărit între actele soboarelor noastre ardelene pagina 91—94 și apoi conceptul sĕ mi-l comunicați spre vedere.

Ce se atinge de a doua parte a proiectului de lege despre națională și limbă, provocându-me la cele dise sub II, III și IV Te rog pe Illustritatea Ta sĕ modifici părerea-ți după basa egalei îndreptățiri, căci altmintrea făcênd vei comite un pĕcat mare. Eu ca un prietin sincer trebue sĕ te rog, ca nici decum sĕ nu dai proiectul de lege despre națiune și limbă după convingerea individuală Illustritatei Tale, ci esclusive după manifestațiunile inteligințiĭ române, ce se află în broșure și jurnale, — adecă după perfecta egalitate. Sau dacă această rugare a mea nu o ai putea primí, și ai fi provocat la dietă a Te enuncia: atunci Te rog, sĕ propui ținerea unui congres național, carele sĕ formuleze modul și chipul egalei îndreptățiri a nației și limbei române. Eu și a treia oară Te rog pe Illustritatea Ta, sĕ nu desprețuesci rugarea sincera a prietenului celui mai vechiu, carele totdeuna Ți-a fost credincios și adict. Apoi în sfêrșit bine ar fi, când Illustrităților Voastre a-ți cuvênta la dieta țĕrei în genere despre pretensiunile națiunei române pe basa perfectei egalități, și nu a-ți formula treaba, ci a-ți lăsa-o, ca sĕ cuvinteze asupra ei și d. unguri, ca sĕ vedeți părerea lor și sĕ formuleze ei concesiunile

lor, că Illustrităţile Voastre sĕ nu periclitaţi popularitatea, ce o aveţi la naţie.

Toate acestea le-am scris nu din patimă, ci din convingere, că aşa şi nu altmintrea simte inteligința naţiei române şi le împărtăşesc Illustritatei Tale în urma suscitatei epistole; pe lângă care cu deosebită stimă rĕmân

Sibiiu, în 29 Aprile (11 Maiu) 1861.

Al Illustritatei Tale

serv plecat
Andreiu m. p.,
episcop.

Collect. I. c. de P.

---

19. Părere incidentală a lui G. Bariţiu, dată lui Emanuil Gozsdu în aceeaşi causă a românilor din Ardeal.

Illustrissime Domnule Comite suprem! Ilustritatea Voastră a-ţi binevoit a-mi face onoarea cu totul neaşteptată, denumindu-me membru onorar al comitatului Caraş, carele este norocit a Ve avea de comite suprem.

Eu din parte-mi până în acest moment nu am observat nici simpla lege a curtoasiei, ca sĕ Ve mulţămesc cu tot respectul pentru distingerea, ce mi a-ţi făcut Ilustritatea Voastră şi carea me îndatora cu atât mai vêrtos spre mulţămită, cu cât aceeaşi mi-a fost mie şi familiei mele o rĕsplată pentru suferinţele şi persecuţiunile de 11 ani, din causa, că avusem pĕcatul, ca sĕ fiu mai român decât era ertat a fi sub sistema trecută.

Nu voiu cerca vre-o scusă pentru prea lunga-mi tăcere; atâta totuşi îmi iau voie a observa, că pe la Martiu a. c., pe când dl protonotariu A. Vlad mi-a comunicat denumirea, tocma eram pregătit a călĕtorí în sus, unde eram sĕ câştig prea dorita ocasiune de a Ve mulţámí în persoană. Alte împregiurări grele m'au împedecat dela aceea călĕtorie. Acum, când vin a Ve aduce Ilustrităţii Voastre respectuoăsa mea mulţămită în scris, îmi iau totodată voie a Ve încomoda şi cu o rugăminte privitoare deadreptul la causa naţională a românilor, de carea vedem că Ilustritatea Voastră Ve interesaţi în gradul cel mai înalt.

Mai de curênd audiu, cumcă DVoastră aveţi trebuinţă a vedea dorinţele şi pretensiunile românilor transilvani formulate întocma precum le vor ei; pentru-ca sĕ cunoască toată lumea voia şi nevoia lor, cum se dice în termini vulgari. Ve mulţămim din toată inima pentru aceasta grijă generoasă ce purtaţi de naţiune şi de soartea aceleea-şi.

Încât pentru formularea precisă a pretensiunilor românesci, teamă îmi este, cum-că aceea-şi nu se va putea face nicăiri cu autenticitate, cum am dice, decât numai într'un congres naţional general, asemenea celui sêrbesc, asemenea unei camere consultative, ale cărei concluse sĕ nu fie nici influinţate de sus, nici de gloate, nici precipitate.

Cele mai cumplite dificultăţi, după a mea opiniune, se cuprind în două cuvinte: U n i u n e a şi l i m b a.

Ad I-um. Mai nici un român transilvan nu dice: Nu vreau absolut uniunea ţĕrei mele cu Ungaria; ci mai toţi dic: Mai bine moarte decât o uniune, însoţire, căsătorie aşa oarbă, ale cărei condiţiuni sĕ nu le cunosc eu de aici de acasă, din patria noastră şi care sĕ nu fie stipulate prin o lege fundamentală constitutivă, sau adecă prin contract formal de stat; eară nu aşa cum s'au precipitat totul în Iuniu a. 1848 între furci, împuşcături şi temniţe, tocma ca în Francia pe la 1791/2—4/5, când striga: la fraternité ou la mort.

Ad II-um. Cu limba până atunci nu va fi nici decum odichnă, până când viitoriul ei — prin urmare şi al naţiunii qua talis — nu se va asecura după modelul Elveţiei, sau în casul cel mai rĕu,

după al Belgiului. Un arangiament de felul acesta nu ar putea detrage întru nimic demnității coroanei, nici ar vătĕma de loc interesele altor națiuni. Ci ungurii din Transilvania pricep foarte greu așa ceva; preste aceasta caracterul lor este preste mĕsură diferitoriu de al adevĕraților maghiari din Ungaria. Acesti de aici — exceptis excipiendis — sunt neasemênat mai mărginiți în ideile lor, mai egoisti în inimile lor, mai puțin generoși și totuși trufași de perit; preste aceasta partita așa numită austriacă din Transilvania între ungurii aristocrați este t o t a c e e a, care a fost înainte cu 160—100—50 ani s. c. l., adecă aceea ce întoarce mantaua după vênt. Deci pe acestia nu-i póte capacita altul, decât numai cei mai geniali și totodată mai onesti capi ai partidei liberale moderate din Ungaria, sau altul nimeni pe pământ.

În momentele, când era sĕ încheiu primiiu dela unul din Părinții archierei copia celor 17 puncte ale Ilustrității Voastre pe lângă provocare, ca membrii comisiunei noastre permanente sĕ ne aflăm pe 19/7 Maiu la o conferență în Sibiiu.

Deocamdată nu pociu dice mai mult, decât că, dacă dieta Ungariei ar primí în legea fundamentală a statului asemenea puncte, dênsa cu atâta încă ar câștiga foarte mult simpatiile românilor.

Cred cum-că românii nostri transilvani încă-și vor formula preste puțin postulatele lor.

Am onoare a fi și a me subscrie cu cea mai distinsă stimă și respect,

Brașov, 13/1 Maiu, 1861.

Al Ilustrității Voastre

serv prea plecat

George Barițiu,

comproprietariu și director al fabricei de hărtie mechan. din Zernești.

Ruina Mânăstirii dela Sâmbăta de sus.

XIV.

Ruina Mânăstirii dela Sâmbăta de sus (Ţara Oltului).

„Monasteria ubique comburrantur lignea, lapidea destructantur.“

(Conclusul comisiunei aulice, dto 13 Iuniu 1761, veḑi pag. 233 din acest tom).

Simţĕmêntul religiosităţii a caracterisat pre românî în toate perioadele de timp. Acest simţĕmênt, potentat pănă la entusiasm, a produs opere însemnate de artă, care servesc pănă astăḑi ca documente istorice despre o viaţă culturală, ce s'a manifestat în timpurile trecute la românî.

Între multele documente de feliul acesta se pot numí mânăstirile cele multe, ce s'au înfiinţat în timpurile trecute. Monachismul, precum este sciut, şi-a luat începutul în orient; de aici s'a transplantat în occident, unde s'a desvoltat la o adeverată putere în societatea omenească. Ţerile locuite de românî se pot priví ca hotarul, pe care s'a atins orientul cu occidentul; lucru firesc, că instituţiunea mânăstirilor a luat aci o desvoltare însemnată. Era un timp în evul mediu, când douĕ căli stau omului deschise: sau a se înarma din dinţi pănă în tălpi şi a se arunca în noianul luptelor nesfârşite, sau a alege o viaţă mai liniscită, retrasă şi scutită de sgomotul înfricoşat al armelor, care o da numai mânăstirile. Nu numai

naturile blânde, inspirate de adânci simțeminte religioase, căutau refugiul în mânăstiri, dară și eroi însemnați, cari se distinseră în resboaie, simțind dela o vreme dorul după linisce și odihnă își alegeau viața mânăstirească, sau cel puțin țineau de o faptă bună a întemeea mânăstiri, ca refugiu necesariu pentru alții. Mânăstirile deveniră unicul scut al sciinței, mai ales în părțile occidentului, unde resbelele mulți seculi se purtau cu furiă, până ce nouele elemente sociale produse în urma emigrării popoarelor, se nivelară între sine.

Curentul vieții monachale, ce pentru țările locuite de români venea din două părți, din rĕsărit și apus, a produs în acele țări o mulțime de mânăstiri, dintre care unele datează din timpuri mai vechi, ear altele după încheierea evului mediu. Cât de multe și bogate au fost mânăstirile, ce s'au înființat odinioară în regatul României arată latifundiile confiscate dela mânăstiri, ce le folosesce astădi statul. Mica Bucovină are astădi milioane în bani din averea mânăstirilor, sub numele de fond religionariu, ce se află în administrația statului nostru. Din el se susține nu numai clerul gr. or. din Bucovina și facultatea teologică, dară și universitatea din Cernăuți.

În toate timpurile au predomnit anumite idei, porniri și prejudiții. Nici o mirare nu este așadară, că în timpul mai nou s'au premenit și ideile. Progresul în sciință, artă, esigențiile sociale aduse cu sine ca viața monachală sĕ nu mai cuadreze în relațiunile date, cel puțin nu ca mai înainte. La inițiativa puterii statelor s'a redus numĕrul mânăstirilor, averile lor s'au convertit spre alte scopuri corĕspunzĕtoare, precum aduceau cu sine împregiurările. Privită din acest punct de vedere cestiunea reducerii mânăstirilor, ea se presentă ca ceva natural și ca o

necesitate a timpului; și diferința de opiniuni poate fi numai în privința scopului corĕspunzĕtoriu sau mai puțin corĕspunzĕtoriu, pentru care s'a folosit averea mânăstirilor.

Nu cu aceleași lucruri normale și naturale ne întâlnim însĕ în istoria mânăstirilor greco-orientale din părțile Transilvaniei, unde încă s'a fiat un numĕr însemnat de mânăstiri. Aici nu s'a asceptat ca spiritul timpului sĕ se validiteze, ci a început o luptă de cutropire a lor cu mult mai de timpuriu și cu totul pentru alte motive. Transilvania mai mult ca alte țĕri a fost teatru frecărilor și luptelor confesionale. Încă sub regii Ungariei se lucra pentru stîngerea ortodocsiei și lățirea bisericei apusene în aceste părți. După căderea regatului Ungariei Calvinismul urmă cu îndrăsneală și mai mare la suprimarea bisericei române ortodocse. Pe calea legislațiunei se lucra pe față pentru acel scop. O mulțime de mânăstiri gr. or. fură nimicite și averile confiscate. Metropolitul Andreiu baron de Șaguna în istoria sa bisericească pag. 115—121 numesce o mulțime de mânăstiri, ce au esistat în Transilvania, care însĕ s'au prefăcut în ruine. Urmele, ce mai esistă și tradițiunea, ce se păstrează la poporul român desceaptă în om un interes pentru lucrurile istorice, pe care, durere, până acum nu s'a pus destul preț, un interes a le cerceta și cunoasce mai de aproape.

De un atare simțĕmênt și interes se pătrunde cineva, când vede pentru primaoară în deosebi ruina bisericii mânăstiresci din Sâmbăta de sus, care este mai binișor conservată decât altele de feliul ei. Originea acestei mânăstiri și a altor mai multe de pe la poalele munților Făgărașului, despre care esistă urme, se perde în adâncimea timpurilor trecute. Se poate că au esis-

tat mai nainte aci alte ziditi mânăstiresci mai vechi, ce s'au rennoit, sau s'a zidit din nou în mai multe rênduri, — mai pe urmă în stilul bizantin, ce'l vedem din ruinele ei. Precum în timpul năvălirii popoarelor barbare românii și-au căutat refugiul în munți, de-asemenea biserica ortodocsă persecutată și lipsită de archiereu căuta scutință în locuri retrase pe la poalele romantice ale Carpaților. Aici se ținea câte un preot ortodocs, venit din alte țări pentru a aduce mângăiere sufletească românilor, rămași statornici în credința strămoșească. Dară nici aici nu află biserica multă vreme scutință, căci pe la mijlocul seculului trecut se îndreptară din partea iesuitismului persecuțiunile și asupra acelor mânăstiri, ce mai rămaseră prin crepăturile munților neajunse de persecuțiunea șoviniștilor calvini, — gonind afară din țeară pe preoții și călugării, ce veneau din alte țări; cărțile bisericesci ce se aduceau spre folosire din România, vameșii aveau ordin a le confisca pentru a se da spre censurare Iesuiților; tot asemenea se dădu ordin, ca mânăstirile sĕ se nimicească în tot locul: *„Cele de lemn sĕ se ardă, cele de peatră sĕ se dĕrîme.“* („Monasteria ubique comburrantur lignea, lapidea destructantur.“ Concl. com. aul. pag. 233 din acest tom).

Mare și amară a fost cercarea aceasta pentru românii ortodocși; cu toate acestea ei prin tăria în credința lor strămoșească au pus în admirațiune pe contrarii bisericii ortodocse. Mulți erau mai aplicați a-și părăsí patria pentru salvarea credinței lor. Emigrațiunile cele multe provenite prin aceste mișcări și turburări confesionale au pus pre stăpânire în îngrigire; de aceea de câte-ori observa puterea statului, că efectele presiunilor devin pernicioase pentru stat, mai slăbea câte puțin din rigoarea cu care sprijinea scopurile bisericei apusene. Persecuțiunile îndreptate asupra

bisericei ortodocse din Transilvania au lăsat după sine urme adênci în inimele românilor ortodocși, care s'au păstrat fidel în viă memoriă din generațiune în generațiune. *„Plângerea mânăstirei Silvașului“**) o poesie elegică din acele timpuri triste, ilustrează din destul situațiunea de pe atunci. Eată câteva versuri din acea plângere:

. . . . . .
. . . . . .
„Atunci pizmașii s'au sculat
„Și de toate părțile m'a prădat
„Cei de prin prejur, calvini
„Și cu uniții români,
„Unii au luat satele și moșiile,
„Alții grădinile și viile,
„Și din odoare, ce au vrut
„Au luat cine ce au putut
. . . . . .
. . . . . .
. . . . . .
„De mănie s'a umplut ca un pardos
„Și asupra cinului călugăresc s'a întors,
„Ca de tot sĕ-l prăpădească,
„Prin Ardeal sĕ nu se mai găsească,
„Mânăstirile cele de peatră le-au surpat,
„Schiturilor de lemn foc le-au dat,
„Și dacă toate le-au risipit și le-au stricat,
„Gura lui spre hulă a căscat,
„Dicênd, nu jertfelnice am stricat,
„Ci case tâlhăresci am surpat.
. . . . . .
. . . . . .
. . . . . .

*) Vedi „Tel. Rom.“ an. 1878 Nrii 104, 106 și 107.

Plângerea aceasta elocuentă se aplică în tocma la toate mânăstirile ortodocse, ce mai esistau în țeară. Documentele, de sub stăpânirea împĕrătesei Maria Theresia, ce s'au publicat în acest tom, cu referință la „unire," consună pe deplin cu tradițiunea, ce s'a păstrat la poporul român, ce locuesce pe la poalele munților Făgărașului. Pentru a constata aceasta mai reproducem întocma două rapoarte: unul dela rĕposatul administrator protopresbiteral din Avrig, Vasiliu Macsim, eară altul dela parochii Georgiu Flucuș și Nistor Popa din Șinca-nouă, în privința datelor păstrate prin tradițiune despre suferințele românilor ortodocși din acele părți causate prin opera „Unirii."

Eată ce scrie Vasiliu Macsim, cătră episcopul Andreiu bar. de Șaguna la 17 Ianuariu, 1860:

„ . . . . . Aici în Țara Oltului mai la toate satele de sub poalele munților Făgărașului a fost pe la obârșiile văilor celor mai frumoase, câte o mânăstire de călugări, precum la satele: Sâmbăta de sus, Berivoii mari, pe valea Sebeșului, la Șercăița, la Șinca nouă, la Perșani, la Veneția, Comana de sus, Scoreiu, Porumbacul de sus, care mai stau în ruine și în ḑiua de astădi. Toate aceste mânăstiri se ḑice a fi fost arse și dĕrîmate prin generalul Bucow, și frații călugări fură fugăriți prin Țara Românească pe la anul 1760, adecă cu o sută de ani înainte de aceasta; eară locurile și toate averile fostelor mânăstiri s'au confiscat și s'au împărțit prin fiscuș proprietarilor sătesci; și urmele se vĕd și numirile locurilor mânăstirilor se susțin și pănă astădi, aflându-se în acele locuri multe grădini cu pometuri alese.

Afară de mânăstirile pomenite se mai află vrednică de însemnat bisericuța noastră din Voivodenii mari, carea pentru vechimea sa se deosebesce de

toate celelalte biserici din toată Țara Oltului. Aceasta este zidită în stil gotic și se vede, că a pătimit unele prefaceri după schimbarea timpurilor, — ea e o zidire mică, cu o boltitură foarte înaltă, lângă care în vremile mai nouĕ s'a zidit un turn și altariu mic, — lucru tare prost; și pre din afară și zidirea veche s'a schimbonosit. Am căutat se aflu anul zidirei ei și n'am aflat alta decât în stâlpul ușii săpat în peatră cu slove românesci anul 1613 și cu puțină scriptură, care însĕ nu se poate ceti, că abia se cunoasce și trebue că bisericuța e mai veche după structura ei și anul de mai sus doară nu e anul zidirei ei, ci poate, că e semnat de altul oare cine mai târḑiu. Am ḑis mai sus, că bisericuța a pătimit prefaceri, că aceea e zugrăvită, și inscripția deasupra ușii înlăuntru arată, că s'a zugrăvit sub vlădica unit al Făgărașului, Maier, deși astădi nu se află suflet grecocatolic în comunitatea Voivodenii mari, — trebue că a fost un cas analog cu întêmplările de pe acele timpuri din satul nostru Avrig, despre care mi-au povestit părinții mei, auḑind și dênșii dela alții mai bĕtrâni, că în vremile de atuncia se făcea din partea mai marilor bisericei greco-catolice silă bisericilor noastre, ca sĕ se dea lor, adecă se trimetea din timp în timp „diaci crăiesci" (așa i numia poporul) și lua cu sila dela preoții nostri, cari erau sfințiți de episcopi din Țara românească și slujau poporului, cheile bisericii și le da celui uniat, care era numai singur și nu avea popor, ci și acela aici în Avrig, fiind cu inima bună sau doară mustrat de consciință, căci și-a părăsit legea, după ce se duceau acei „diaci crăiesci" de aci, da cheile bisericii earăși preoților nostri înapoi. Acei „diaci crăiesci" veneau de mai multe-ori și cercetau biserica, pănă când se ḑice că s'a înțeles poporul, ca sĕ-i alunge, când vor mai

veni, cu sila de aci; dară ca se nu cadă sub pedeapsă a învĕțat pe muieri, ca când vor mai înțelege, că vin, sĕ iasă fiesce-care cu ce va putea și sĕ-i scapete din sat afară; așa s'a și fost întêmplat, că viind aceia, au eșit muierile, care cu ce a putut apuca în mână, cu mături, cu *dărgări* și altele, și au năvălit asupra lor, cari vĕdĕnd, că se află în primejdie, s'au suit în căruțele lor și s'au dus de aici; apoi nici n'au venit mai mult; așa apoi poporul s'a mântuit de sila unației în Avrig, că și preotul uniat, ce încă mai esistă, eliberându-și feciorii dela miliție după moartea lui s'a stîns unația cu totul în Avrig . . . . . "

Eată ce scrie și parochii Georgiu Flucuș și Nistor Popa din Șinca nouă, cu datul 16 Decembre 1859:

„Șinca veche avea douĕ feliuri de oameni: unii boeri scutiți, unii ca supuși; fie-care parte cu biserica și cu moara lor deschiliniți, adecă boerii aveau a lor biserică și moară, asemenea și supușii aveau; și în hotarul comunei sus dise la Cretiu s'a aflat o pesceră în peatră cu călugări, unde s'a slujit sânta liturghie, și o biserică în părĕul mânăstirei, numit Strîmbă, unde eară se sluja sânta liturghie de către călugări. Biserica aceasta era de zid și avea moșia sa cu poame multe și bune pentru hrana călugărilor. Mai era încă și o altă mânăstire în Trestioara, cu biserică asemenea de zid, cu moșiă mare și grădină de poame. Aici se mai vede și astădi un zid frumos cu flori. Chiar și în locul bisericei noastre, până a nu se fi întemeiat comuna Șinca nouă, a fost bisericuță de lemn cu pomet și cu moară pentru călugări. La aceste schituri a fost venind tinerime din tot Ardealul la învĕțătură, unde a fost învĕțând dela călugări. Dară la oare-câtă vreme venind o preaînaltă

comisiune împĕrătească spre a cătăni satele, care s'au și militerat de grănițeri, generalul Schischkovics și guvernatorul Michail Brucundal (Bruckenthal) strîmtoria pre bieții strămoșii nostri cu milităria și unația. Generalul Schischkovics silea spre cătăniă, când dicea, că de nu vor a primí arme, pune termin și i vor scoate din ale lor iosaguri, eară guvernatorul M. Brucundal a fost îndărătnicind dela primirea armelor pe ascuns de generalul, și strămoșii nostri s'au adunat cu călugării laolaltă spre înțelegere, hotărînd sĕ ia arme, ear unația nici într'un feliu sĕ nu primească; și înțelegênd generalul aceasta numai decât a poruncit și au venit cătane și au trimis la numitele schituri de le au ars și le au stricat cu tot, și în 3-lea Iunie 1761 s'au ars schiturile și oamenii au eșit din casele lor și s'au dus în Țara românească. Dară aflându-se Vasilie Flucuș, Stoica Chincea ș. a. oameni foarte vrednici, — cinci familii — i-au poftit de o parte numitul guvernator și le a dat o învĕțătură, da mai mare rugăminte, dându-le și nisce făgădașuri bune, ca sĕ nu se ducă în Țara românească; le a rupt un darab de hotar de și-au pus aședĕmênt, unde până astădi suntem noi, până ne a apucat bine în cursă puindu-ne sub obâgie. Moșii nostri, vĕdĕnd, că popa lor George Popocea s'a dus în Țara românească, au făcut bisericuță de lemn, luându-și de popă pre un biet călugăr preoțit. Aici s'au mai întors și dintre oamenii fugiți în Țara românească, împărțind dărabul de hotar între sine, făcênd parte și bisericei douĕ dărabe de pămênt, un dărab fânațe de 12 care fên și arătură de 8 gălete, cari însĕ prin negrije au trecut la familia preotului Georgiu Debu, născut în Șercăița și venit aici ca preot sânțit în Arad, pe la anul 1780. Acesta este aședĕmêntul Comunei noastre Șinca nouă . . . . . "

Aceste tradiții apar ca nisce povesci; cu toate acestea ele conțin mult adevĕr, care e sprijinit prin ruinile mânăstirilor, care esistă încă și astădi și se pot vedea de ori-cine, care s'ar interesa de ele. Este bine a le ficsa acestea pentru istoria bisericească a românilor încă pănă este timp, adecă pănă-ce nu dispar cu totul. Una dintre ruinile acestor mânăstiri, ce merită luarea aminte, este cea aflătoare în pădure la Sâmbăta de sus, despre care se reproduce în opul acesta o ilustrațiune după un desemn esecutat în fața locului de Dr. Emil cav. de Pușcariu. Dela Sâmbăta de jos, care este în drumul țĕrii spre Făgăraș, duce un drum de câmp destul de bun în direcțiune cătră munte la Sâmbăta de sus, unde se află o casă domnească în stare ruinoasă, rĕmasă dela principii Brancoveni, astădi proprietate a bisericii române-grecesci din Brașov, care posede aici și pămênturi cu drepturi de regalii. Dela Sâmbăta de sus pănă la poalele muntelui mai ține calea o jumătate de oară. Înainte de a-și lua rîulețul cel frumos, cu apă cristalină, rĕmas bun dela munții cei frumoși, ce i-a dat nascere și l'au adumbrit ca pe un copil drăgălaș al lor, pentru a grăbi cu pași repedi sĕ se sărute cu bĕtrânul Olt, locul se lărgesce între două dealuri, îmbrăcate cu pădure frumoasă. Aici este mânăstirea dela Sâmbăta de sus, — acoperită și din partea de cătră câmpul din lunca Oltului de o altă pădure în șes; astfeliu încât ea este oare-cum ascunsă și scutită de toate părțile. Biserica mânăstirii, precum se presintă în ilustrațiunea alăturată aicia, este conservată mai întreagă și numai la întrare și la altariu este boltitura de sus spartă, eară partea de mijloc, din care se ridică în formă de cupolă turnul bisericii, este mai bine conservată. Biserica a purtat chramul „Sântei Născĕtoare de Dĕeu“; are patru despărțĕminte: pridvorul, tinda, locul din mijloc și altariul. Pridvorul și tinda sunt de tot mici. Partea din mijloc cu cupola poartă semne învederate despre un stil îngrijit architectonic. În altariu sĕ vede bine locul de proscomodie, unde sunt numele titorilor de pomenit. În lăuntru și în afară este zugrăvită frumos de sus pănă jos. Pe altariu sunt archanghelii zugrăviți în mărime naturală cu colori vii, desemn regulat și cu aureole în aur strălucitoriu atât de gros, încât se poate rade de pe părete. Biserica întreagă nu este un edificiu mare, dară proporționat și de mult gust. Lungimea bisericei este de 18 metri, înălțimea cupolei din fundament pănă sus asemenea; lățimea e de 6 metri. Bătătoriu la ochi este un canal cam de 20 cm. lărgime, ce este ziduit jurîmprejur pe dinlăuntrul zidului la o înălțime aprocsimativă de 30 cm. dela pămênt. Acest canal (cavitate) este în formă de piramidă regulată, și se poate observa numai din anumite locuri, de unde au căḑut cărămidele, ce-l astupau. Locul acesta ascuns a putut servi pentru a ascunde odoarele bisericesci în timpul prădărilor.

Esteriorul bisericii acoperit la anumite locuri cu earbă și arbori mici, face o impresiune tristă. În jurul bisericii se cunosc încă și astădi gropile, unde au fost așeḑate chiliile călugărilor, precum și unele morminte. Eară ceva mai departe prelângă biserică pe o luncă frumoasă romantică, percursă de rîuleț, sunt mai mulți pomi bĕtrâni, precum: meri, nuci ș. a.

Anul, când este zidită biserica, nu se scie; dar din inscripțiunea pusă la locul de proscomedie se vede că s'a zidit pe timpul lui Constantin Vodă Brancovanul, carele a domnit între anii 1688—1714. — Inscripțiunea sună așa: „Această biserică s'a zidit cu toată cheltuiala Măriei Sale, Constantin Brancovan, fostul voivod a

toată Ungro-Vlachia, a Sfinției Sale părintelui egumen al mânăstirei Visarion și a Domnialor titori: Manolache Rafail ș. a.

E probabil, că zidirea s'a efeptuit deodată cu zidirea bisericei din Făgăraș (astădi greco-catolică), ridicată asemenea de Constantin Vodă Brancovanul, cu scop de-a reținea pe ortodocși de-a trece la unire cu biserica Romei (vedi diplomele publicate în „Telegraful Român“ a. 1872 de I. c. d. P.)

Din indicarea zugravului se vede că a fost zugrăvită mai târdiu, adecă la anul 1767.

Fig. 1.

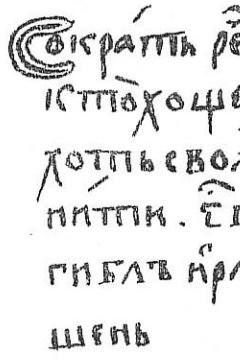

Fig. 2.

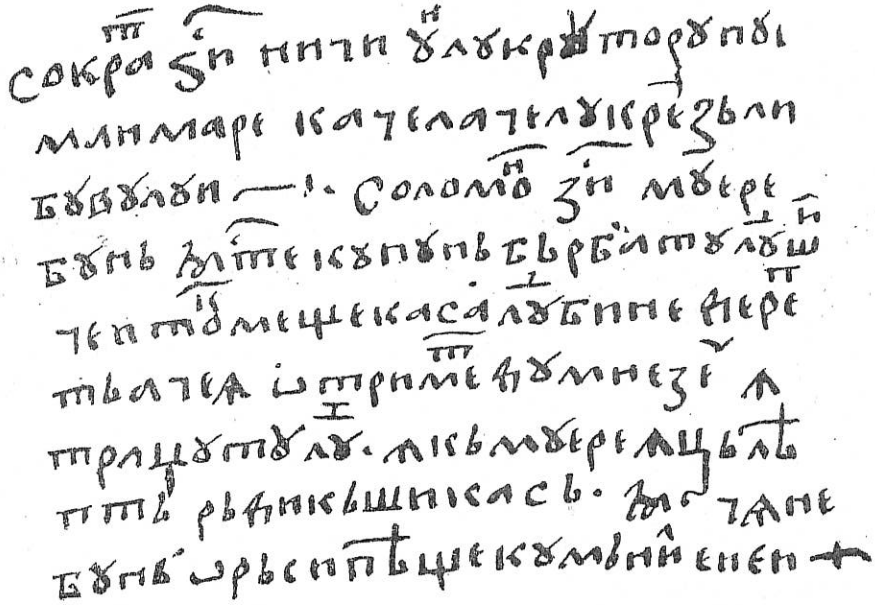

Fig. 3.

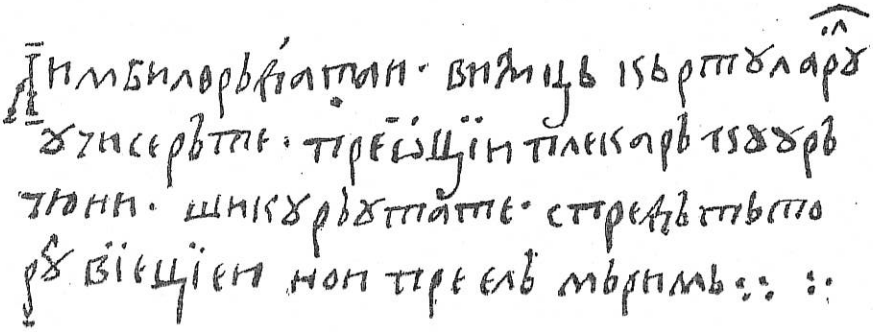

Fig. 4.

ЯДѢКЪ

Fig. 5.

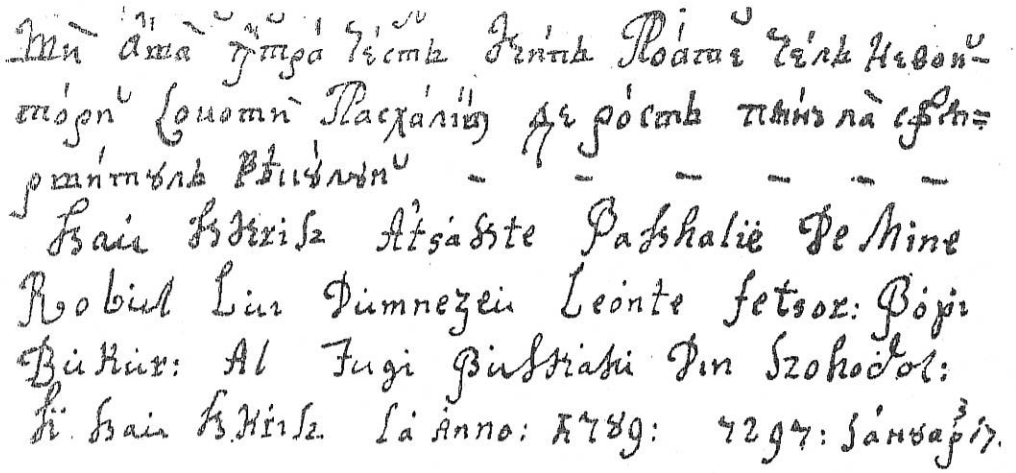

Fig. 6.

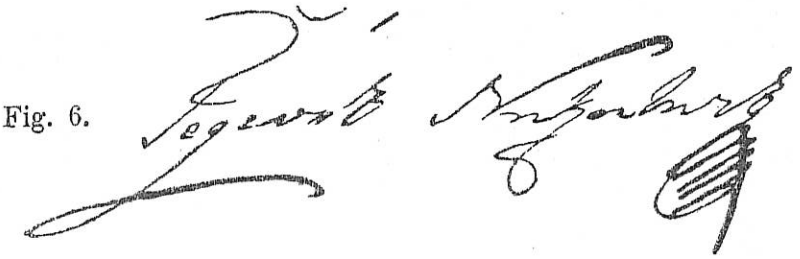

Fig. 7.

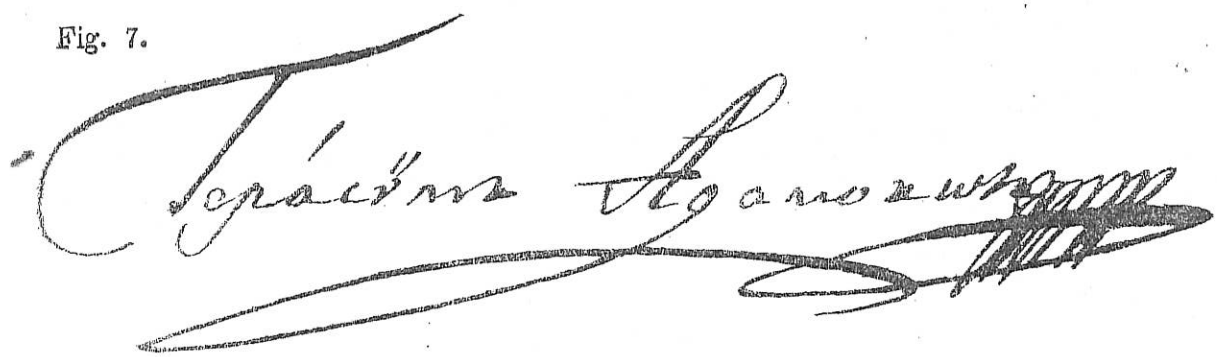

Fig. 8.

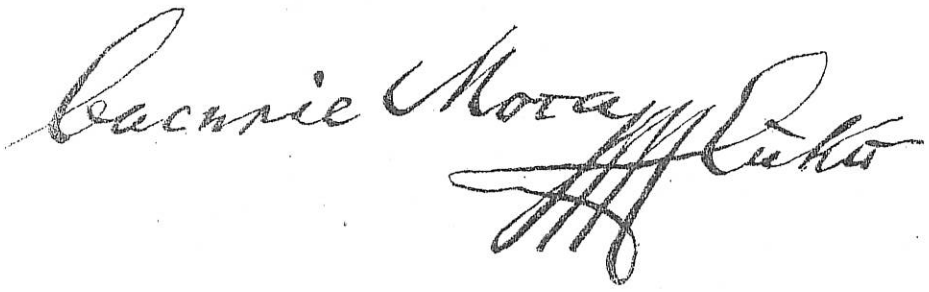

Fig. 9.

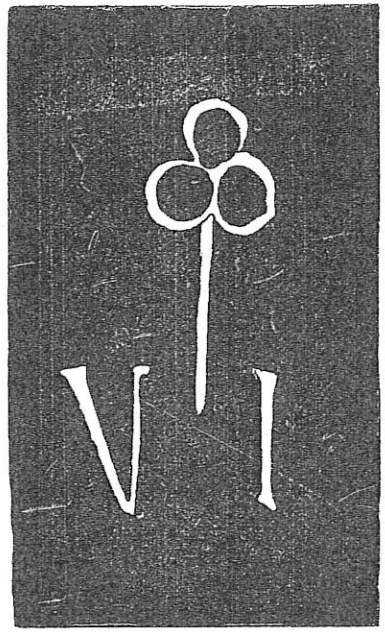

Fig. 10.

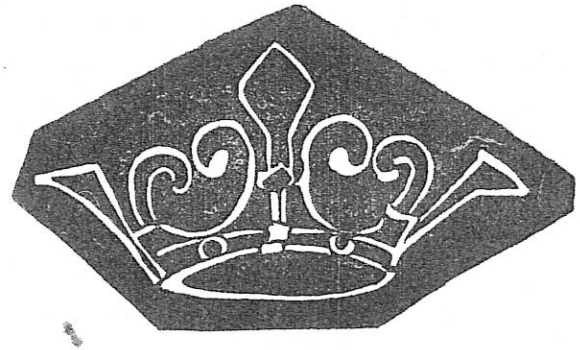

Fig. 11.

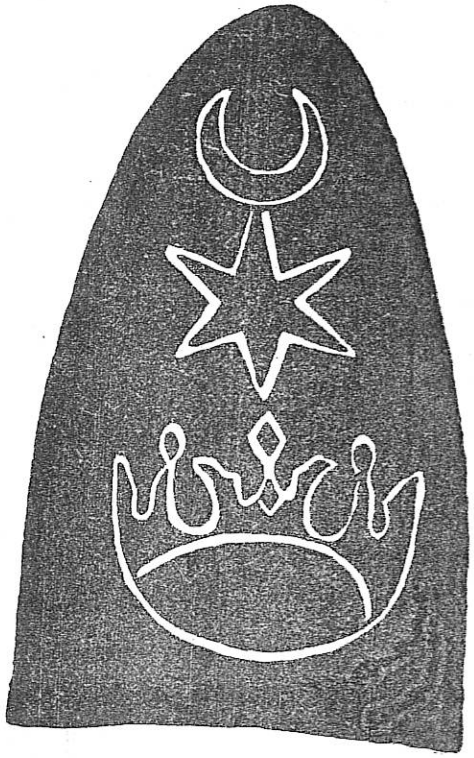

BIBLIOTECA CENTRALĂ BLAJ

Observări.

1. Figurile 1, 2 și 3 se referesc la *„Codicele Lazar.“* A se vedea pag. 29 din acest tom.

2. Figurile 4 și 5 se referesc la manuscrisele de *Bucur sin Juga Pușcaș* și *Leonte Pușcaș*. A se vedea pag. 45 nota de jos din acest tom.

3. Figura 6 represintă subscrierea manupropriă a lui *Gedeon Nichitici*.

4. Figura 7 represintă subscrierea manupropriă a episcopului *Gerasim Adamovici*.

5. Figura 8 represintă subscrierea manupropriă a episcopului *Vasiliu Moga*.

6. Figurile 9, 10 și 11 represintă facsimile după semnele de apă pe hârtia „Codicelui Lazar.“ A se vedea pag. 3 din acest tom.

B13820

DOCUMENTE

PENTRU

LIMBĂ ȘI ISTORIĂ

CULESE ȘI PUBLICATE

DE

Dr. ILARION PUȘCARIU,

Archimandrit, Vicariu archiepiscopesc, Vicepreședinte al Asociațiunii transilvane pentru literatura română și cultura poporului român.

Tomul II.

SIBIIU.

TIPARIUL TIPOGRAFIEI ARCHIDIECESANE.

1897.

R13820

ACADEMIA R.S.R.
FILIALA ...
BIBLIOTECA
Nr. 13820 19 76

SUMARIU.

		Pag.
1.	Manuscript în limba daco-macedo-română, care cuprinde în sine Carte de rugăciuni și Liturgia Sântului Ioan Gură de aur	2
2.	Ordinațiune dela împĕrătésa Maria Teresia pentru de a împedeca desertările din armată	100
3.	Ordinațiune guvernială, prin care se interdice nobililor a asupri pre iobagi, ér acestora a întreprinde colecte, și alte dispositiuni	107
4.	Urbariu pentru regularea referințelor dintre nobili și iobagi.	110
5.	Ordinațiune dela Ioan Alexandru Mavrocordat, voivodul Moldovei, prin care se permite oierilor ardeleni a-și ține oile în Moldova în têmpul dela S. Demetriu pănă la S. Georgiu	140
6.	Ordinațiune dela împĕratul Iosif II. pentru a împedeca desertările, pribegirile și emigrările în țeri străine	141
7.	Ordinațiune dela împĕratul Iosif II., prin care se ficséză numĕrul sĕrbătorilor pentru credincioșii bisericei ortodoxe, numirea și datul acelor sĕrbători	163
8.	Instrucțiune, cum trebue sĕ se alégă și pregătéscă bucatele ca sĕ nu fie stricăcióse sănĕtății	166
9.	Dispositiuni pentru decorarea soldaților, cari s'au distins în resbel și beneficiile, de cari se bucură aceștia după acele decorațiuni	168
10.	Curentarea unui soldat mărinar desertat	172
11.	Curentarea unui soldat bolnav și a doi îngrijitori de bolnavi desertați dintr'un spital	174
12.	Curentarea unui servitoriu, care a fugit dela un liferant al armatei, după ce a furat o sumă de bani pentru marfa vêndută dela stăpânul seu	175
13.	Curentarea unui individ din Viena, care a făcut mai multe înșelătorii și datorii și apoi a fugit	176
14.	Curentarea unui jidov din Berlin, care a făcut multe datorii și apoi a fugit	176

*

Pag.

15. Curentarea unui servitoriu german, care a fugit cu 500 fl. ai stăpânului seu 177
16. Curentarea unui fur și descrierea obiectelor furate de el . 177
17. Descrierea unor obiecte furate, curentarea furului 178
18. Curentarea unor furi, cari au fugit cu nisce haine încredințate lor spre vindere, din partea unui liferant din Timișóra al armatei 180
19. Amnestie pentru desertorii din armată, cari se vor întórce în termin de 10 luni la regimentele lor 181
20. Ordinațiune dela Voivodul Ioan Michail Constandin Sutul, prin care se reguléză taxele, ce plătesc sudiții cesaro-regesci pentru vitele lor dela păsune în țéră în ținutul Argeșului 184
21. Ordinațiune dela Voivodul Ioan Michail Constandin Sutul prin care se reguléză trecerea vitelor în țéră și întórcerea acelora înapoi 184
22. Ordinațiune dela Voivodul Ioan Michail Constandin, prin care recunósce drepturile oierilor bârsani și țuțueni cu privire la pașunatul vitelor lor în țéră 187
23. Raport despre cruḍimiile și neomeniile sĕvêrșite de soldații francezi în resbelul dela 1799 187
24. Instrucțiune pentru județii și notarii comunali cu privire la fixarea și încassarea dărilor 190
25. Apel pentru ajutorarea locuitorilor din unele comune din provinciile austriace, cari au suferit în urma resbelelor cu francezii 196
26. Nóua amnestie (Pardon) pentru desertorii din armată, cari se vor întórce înapoi 197
27. Patent împĕrătesc dela Francisc II privitoriu la banii curgĕtori 200
28. Cancelaria ces. reg. publică, concurs pentru vinderea unor obiecte din Magazinul Ilișului 203
29. Patentă împĕrătéscă dela Francisc II., prin care se retrag bancnotele de 50 fl. 204
30. Ordinațiune dela camera curții, prin care se reguléză ajutorarea invalidilor 205
31. Ordin dela archiducele Carol, prin care se publică din nou amnestie (general pardon) pentru desertorii din armată, cari în anumit timp se vor întórce înapoi 208
32. Impĕratul Francisc II. notifică supușilor sei reîntórcerea sa în capitală după rĕsbóie și-i mângĕe pentru suferințele ce au îndurat și ei în acelea 211

Pag.

33. Invĕțătură pentru ajutorarea celor înecați în apă 213
34. Invĕțătură pentru ajutorarea celor năḍușiți de aburi de cărbuni 215
34. Invĕțătură pentru ajutorarea celor năḍușiți din aburul vinului când ferbe 216
35. Invĕțătură pentru curățirea fântânilor și ajutorarea celor năḍușiți de aburul acelora 218
36. Nóuă amnestie pentru desertorii din armată 219
37. Retragerea bancnotelor de 5 fl. 222
38. Impĕratul Francisc I. pune la cale înființarea unui fond public pentru acoperirea trebuințelor imperiului 222
39. Instrucțiune cum se póte cunósce ciuma 226
40. Dispositiuni pentru ajutorarea invalidilor 231
41. Indreptare pentru transportarea vitelor din Bucovina prin Ardél în Ungaria 236
42. Dispositiuni pentru pedepsirea celor ce se mutiléză, ca sĕ nu fie înrolați la óste 238
43. Concesiune împĕrătéscă pentru înființarea unei casse de păstrare în Brașov 239
44. Regule pentru cei, cari își scot vitele la pașiune afară din țéră 241
45. Rescript regesc în privința slujbelor și dajdilor urbariale . 249
46. Comunicarea dietei din Cluș dela 6 Iuniu 1848, prin care se sterg slujbele domnesci și urbariale, dîjmele și alte privilegii 252
47. Extras din raportul comisiunei mixte (civile și militare) despre abusurile grănițerilor sĕcui făcute în Koslard și Mihaltz la anul 1848 254
48. Guvernul reg. din Cluș publică în numele împĕratului Ferdinand V. ștergerea tuturor privilegiilor nobilitare și egalitatea de drepturi și datorințe publice a tuturor cetățenilor imperiului 264
49. Lad. Csányi provócă pe români și pe sași la revoluție alăturea cu magiarii contra austriacilor și rușilor 273
50. L. Csányi publică statuariu pentru pămêntul regesc . . . 276
51. Generalul Klapka reguléză servițul de forșpanuri 277
52. Ernest Kis reimprospetéză ordinațiunile privitóre la forșpanuri și transporturi 278
53. Un pasaport din anul 1759 279
54. Convocarea unui sinod eparchial prin episcopul Dionisiu Novacovici 279

Pag.

55. Investigațiune în causa unei certe pentru unire între poporul ortodox român și preotul Susin din Magógea 281
56. Extras din un decret de toleranță religionară 291
57. Explicarea punctelor decretului de toleranță religionară . . 292
58.—107. Mai multe ordinațiuni dela vicariul Ioan Popovici și episcopul Gedeon Nichitici, prin cari la ordinul guvernului se reguléză referințele dintre biserica ortodoxă și biserica unită, apoi alte referințe interne ale bisericei ortodoxe și altele față de stat, în deosebi privitóre la timpul din anii 1784/5 293
108. Act dela episcopul Gerasim Adamovici pentru întroducerea unui diacon în comuna Răhău 325
109. Un atestat de cualificațiune preoțesc din anul 1790 . . 326
110. Un document dela împĕrătésa Maria Teresia, privitoriu la drepturile măcelarilor români din Brașov-Scheiu . . . 328
111. O proclamațiune a generalului Pfersmann din anul 1848 cătră comitetul de pacificațiune al Românilor 334
112. Documente relative la biserica gr.-ort. rom. din Făgăraș . 340
113. Colecțiune de cărți și manuscrise vechi bisericesci . . 361

ERRATA.

Ținem a îndrepta câteva erori de tipariu, cari alteréză înțelesul; celelalte, ca și acestea, provenite mai tóte din indiscifrabilitatea manuscriptelor le va îndrepta cetitoriul binevoitoriu dextru și indulgent.

Pag.	șirul	în loc de:	citesce:
341	16, de sus,	părere,	facere
„	22 „ „	Holdor,	Hondol
„	25 „ „	Gosiman bis...	Goșman bis. dnealui
„	27 „ „	Jemla	Ioniță
342	8 „ „	Țehuliu	Țechiu
343	12 de jos	s'au	au
344	13 de sus	fiindu-și	funduș
„	4 de jos	vite de	marhă
„	5 „ „	multe	multă
345	2 de sus	Holdor	Hondol
„	14 „ „	vor	vrea a
346	10 „ „	tineri	timari
347	5 de jos	Metis, Totea	Metiștorf
348	11 „ „	Galea	Golea
349	15 de sus	cu grabă s'au	cu grabă mare s'au
351	15 „ „	cotribuit	contribuit
„	3 de jos	baniia ceia, suma	bani, aceea sumă
357	4 de sus	Țenglea	Țenghea

I.

Un manuscript în limba Macedo-română.

In biblioteca familiei Grabovski, din Pesta, s'a aflat un manuscript în limba macedo-română, care după mărturia unora aflători în viață, este compus de Teodor Mutovski, un frate al Ecaterinei, soției lui Constantin Grabovsky (unchiu al lui Șaguna). Teodor Mutovski macedo-român, precum aflăm și din Biografia metropolitului Șaguna, scrisă de Preasânțitul episcop de astădi al Caransebeșului (pag. 19—20) a fost un bărbat plin de iubire cătră némul seu românesc, lăsând din averea sa mai multe legate spre scopuri de binefacere, precum la Asociațiunea Transilvană pentru literatura română și cultura poporului român, la asociațiunea română din Arad, 500 fl. sunt administrați cu fundațiunea lui Gozsdu etc. El a avut fericita ideiă a aduna unele din gazetele românesci și a dăruit bibliotecii asociațiunii din Arad atari esemplare complete, de care se afirmă, că astădi nu s'ar mai afla. El a fost precum sĕ vede și bun cărturariu al timpului seu, căci a compus manuscriptul de care ne ocupăm, în limba macedo-română, cu scop a se eda în tipariu și tipărit a se folosí la serviciul divin, la bisericile macedo-române din monarchia Austro-Ungară și mai de aprópe la biserica din Pesta unde a trăit dênsul, și unde ca român bun ce era, simția o durere în inima sa vĕdênd, că limba grecéscă ocupă tot terenul. Manuscriptul acesta a și fost dat de Georgiu Gabrovski parochului român acum repausat, dela biserica română-grecéscă din Pesta, spre eventuală folosire, éră

acesta dimpreună cu alte cărți macedo-române (o gramatică și un lecsicon manuscript) le-a donat d-lui septemvir Ioan cav. Pușcariu.

Manuscriptul, ce voim a-l reproduce aci întocmai cu ortografia lui, nu interesézã prin vechime, fiind scris abia cu 4—5 decenii înainte de acésta, ci prin originalitatea lui, conținênd o limbă macedo-română încâtva amestecată cu dialectul nostru; aflăm acésta de lucru prea natural, dacă socotim, că macedo-românii așeḑați în Ungaria, cu timpul și prin contactul cu românii de aici au adoptat în limba lor și cuvinte din dialectul românilor din Dacia Traiană.

Mai observăm, în fine și aceea, că manuscriptul din cestiune de Teodor Mutovski avênd menițiunea a fi dat în tipariu, așa dară a se folosi în bisericile macedo-române, a fost presentat metropolitului Șaguna la timpul seu spre revisuire și autorisarea archierésc㠎. Metropolitul Șaguna l-a și revěḑut, și corectat cu mâna proprie ici și colea cu cerusa, precum se vede în însuși manuscriptul; dară, precum érã după mărturii vii se scie, i-a denegat autorisațiunea de-a se folosi ca carte bisericéscă, restituindu-l autoriului cu observarea amicabilă, ce se potrivia unui archiereu și ném al lui Mutovski: că nu el, Teodor Mutovski ca mirén, este chiemat a face cărți bisericesci.

Étă tecstul manuscriptului întocmai:

Rogàtarĭu seu Karte de Rogàcĭune

pentru Krestinĭ a Basericeĭ resaritanà

Akum anteĕa orá în limba koratà Dako-Macedo-Romànĕaskà lukrat.

Tu esti akoperimèntul mĕu potincĭos
Treimparcita Kruce a Hristosluĭ.

Sub facĭàcĭunĕa Sàntei Treime.

Treĭ suntu karĭ marturesku în cer,
Tatàlu, Kuvèntulu, și Sàntul Spirt;
Și acisti treĭ una suntu.

á. Ioan é. 7

Infacìsĕatà stă Imperàtĕasa de derĕapta tĕa.

Rogacìve neìncetat.

Pavel kàtrà Tesalonienĭ
I. Kap. 5. Versul 17.

Intru màrirĕa Tatàluĭ, și a Fiuluĭ, și a Sàntuluĭ Spirt al unuĭ Zeu.

---

1. Rogàcĭune demànecinà, și seratinà pentru prunci, și pentru marioră;
2. Rogàcĭune maĭ nànte, și dupò prànziu și cinà
3. Ordenĕa Demànecĭuneĭ;
4. Ordenĕa sànteĭ, și zeesteĭ Liturgie a sàntuluĭ pàrinteluĭ nostru Ioan aurguratikluĭ, ku Treptele, Kànticetlu intrareĭ, Tresàncieĭ, Heruvimluĭ, a Zeunaskètoreĭ, și a Kuminekàmintuluĭ, kare se kàntà în Dominecile, și Serbàtorile zeestĭ, și ìmperatestĭ, precum și în tote zilele preste an;
5. Rogàciunĭ sub timptul Sànteĭ Liturgie.

Partea 1.

Evsevĭu Episkoplu Edeseĭ skrie, kò Avgar, regele aceleĭ urbà, kànd se krucia de làngore forte rĕa, și nemediutà, dupòcí fu instiincat de minunatele meduirĭ, kare facĕá Isus Hristos in Iudea, tramise la el un Kursorĭu (anume Anania) ku skrisore, ìntru kare kuprindeàŭ aciste kuvinte.

Avgar, regele Edeseĭ, kàtrà Màntuitorlu Isus Hristos, karele se aretă în trup omenesku în pàrcile Ierusalimluĭ, sanètate.

Auzii de minunile, și mediurile, kare facĭ numaĭ ku singur kuvèntul, fàrà ajutoriu prin erburĭ (seu alte mediuminte), încelesĕĭ, kò facĭ pre orbĭ de vedu, pre ologĭ de àmblà, pre ceĭ strikacĭ koràcestĭ, Spirturile nekorate alungĭ din ceĭ, kariĭ patimesku, pre ceĭ ku làngorĭ nemeduite vindecĭ, și daĭ viacà morcilor. Aciste minunĭ me fakurà a kugetá, kò estĭ un Zeu desuit din cer, și kò estĭ Fiiul Zeuluĭ. Pentru aceĕa kontreziĭ a skrià cie acista skrisore, și te rog sò veni sò me vezĭ, și sò me meduesti de làngorĕa, de kare patimesku de multu timpu. Auzii, kò și Iudeiĭ te alungà, și te espietu pentru minunile tele, și kò kautà a te perde. Eu am aicĭ una urbà frumosà și desfetatà, și màkarkà nu e prĕa mare, însĕ va fi îndestul pentru tote acele. kare vor debuí cie.

Acel skrietoriu zice, kò Isus Hristos fakú Avgarluĭ respunsul urmàtoriu:

Fericit esti Avgare! kò krezusi în mìne maĭ nànte de a me vedĕa, kò skris este de mine, kò aceĭ kariĭ me vor vedĕa, nu vor crede întru mine, și aceĭ kariĭ nu me vor vedéa, vor crede, și se vor màntuí. Kàt pentru dorinca, karĕa areci, kò aĭ, ka sò vin sò te ved, eu debuesku maĭ anteu a împliní în tera acista tote lukrurile, pentrŭ kare veniĭ, și dup'acista sò me suĭu kòtr'acel, kare me trămise, și dakè me voiŭ suí de aicĭ, voiŭ trămite cie unul din înveceiĭ meĭ, karele te va meduí de làngorĕa, de carĕa patimesti, și va da viacà vĭetósă cie, și celor ku tine.

Subskrìetura Màntuitorluĭ este acista:

θεὸς, θεοῦ, θεῖον, θαῦμα, adikò:

Zeu, a Zeuluĭ, Zeĕaskà, Minune.

Episkoplu Evsevĭu zice ĕarò, kò aciste skrisorĭ suntu skose din Kodicile urbeĭ Edeseĭ, și maĭ adauge, kò Apostolla Toma, dupò inviarea Màntuitorluĭ tramise pe Tadeu, unul din ceĭ șeptezecĭ de inveceĭ, ka sò preinstiinceze pre Isus Hristos, și sò meduĕaskè pre Avgar.

Instiincarĕa Aentuluĭ Prokonsul Iudeeĭ kòtrò Senatlu Romeĭ, pentru facĭàciunĕa Màntuitorlui, kare fu intru acista formà.

Intru acista timpu se aretă aicĭ un om (karele ankè traeste) anume Isus Hristos, a kàruĭ potere trece preste mesurile firli. Omeniĭ numesku pre el Prezikètoriu, ĕarò inveceiĭ luĭ ziku pre dènsul Fiul Zeuluĭ. El inviĕazà morciĭ, și medueste felĭurĭ de làngorĭ. El este un om de una formà inkuviicatà. și ku bune mesurĭ; in facĭa luĭ se vede ore kare tristecie, însè, karĕa trage pre el de unora și amore, și frika celor, kariĭ vedu pre dènsul. Perlu luĭ este in florĕa al uneĭ alunà timpurià, insè dela radecinà, și pònè la urekĭ este neted, ĕarò de akolo, și pònè la umere krecĭu, și trece și maĭ zĭos de umere. Dela frunte prin meziloklu kapluĭ are kàrare (dupò datina Nazarinenĭlor), fruntĕa luĭ este latà și albà. Facĭa fòrà de necĭunà faciàrie și inornatà ku o rumenelà forte plàkutà. Fisiognomia luĭ este imperatorĕaskà și mangàosă. Naslu și gura suntu fakute ku marĭ mĕsurĭ. Barba este destul dĕasà in florĕa perluĭ, și desparcità in furkulicà. Okiĭ luĭ suntu kapriĭ, și forte vioĭ, ele este infrikosat la a sele mustràrĭ, dulce și placut la a sele anvecàturĭ și svaturĭ. Forma facieĭ luĭ trage okiĭ totulor, pentrukà este amestekatà cu reverinca adikò cu onore adenkà; nu vezú pre dènsul nimene necĭunora ridènd, mà plàngànd adeseorĭ. Statura luĭ este dereptu, mànile luĭ marĭ și lungiĭ, și bracile luĭ forte frumose; el vorbeste pucin, mà ku multă statorie, și este cel maĭ frumos om in lume.

Rogàcĭune demànecinà pentru prunci

Binekuvèntat este zeul nostru pretotindeněa, akum și totudeuna, și in vietele vietelor. Amin.

In numele Tatàluĭ și a Fiuluĭ, și a Sàntuluĭ Spirt. Amin.

Pentru rugàciunile prěakorateĭ mumĕliteei, și a totulor Sàncilor, Domne Isuse Hristose Fiul Zeuluĭ misele pre noi. Amin.

Màrire cie Zeul nostru, màrire cie.

Imperate ceresku Màngàitoriule, Spirtul adeverluĭ, karele pretotindeněa esti și tote le plinesti, Visteřea bunetàcilor, și Viacàdatoriule, venì și locueste intru noĭ, și ne koraceste de totà spurcàcĭuněa, și màntueste bunule, sufletele nostre.

Sànte Zeule, Sànte tare, Sànte nemoritoriule, misele pre noĭ. De treorĭ.

Màrire Tatàluĭ, și Fiuluĭ, și Sàntuluĭ Spirt: și akum, și totudeuna, și in vietele vietelor. Amin.

Prěa sàntà Treime, misele pre noĭ, Domne! koraceste pecatele nostre, Domnitoriule, liertà nelegile nostre. Sànte! cercetà, și vindekà nepotincele nostre, pentru numele tĕu. Domne misele. De treorĭ.

Màrire și akum.

Tatàl nostru cel din cerurĭ. Fia sàncit numele tĕu. Venia impĕraciĕa tĕa. Fie voĕa tĕa, kum în cer, și pre pamêntu. Pànea nostrà totadiales saciosà dà noè astàzi. Și ne liertà detoriile nóstre, kum și noĭ liertàmu adetorĭlor nostrĭĭ; și nu ne dú în cerkare, mà ne scapà de reulu.

Kàtĕa este imperaciĕa, și poteřea, și măriřea, a Tatàluĭ, și a Fiuluĭ, și a Sàntuluĭ Spirt, akum, și totudeuna, și in vietele vietelor. Amin.

Apoĭ urmàtorele Kànticete.

Din somnu disteptat, mulcĕam cie Domne; luminĕazà okiĭ meĭ, și me màntueste.

Màrire.

Kà din pat me ridicașĭ, màrescu pre tine Domne; incelepceste inima mĕa, și me misele.

Și akum.

Cà dupà nopte me inzioraĭ, zik cie laudà Domnitoriule; indereptĕazà kalĕa mĕa, și me apàrà.

Domne! misele. De douesprezece orĭ.

Apoĭ urmàtorea rogàcĭune.

Domne, atotpotincĭos Zeule, karele din gura pruncilor, și a sugàtorĭlor parașĭ cie laudà, primesce șĭ din gura mĕa fiĭuluĭ tĕu rogàciuněa acista demànecinà, și dà mie, ka in tote zilele viacĕĭ meĕi sè retramit cie màrire, Tatàluĭ, și fiiuluĭ, și Sàntuluĭ Spirt, akum, și totudeuna, și in vietele vietelor. Amin.

Zeunascètoria Vergine, bukuràte cĕa plinà de don Marià, Domnulu é ku tine. Binekuvèntatà esti tu intre mulierĭ, și binekuvèntat este fruptulu pàntekluĭ tĕu, kà nascușĭ pre Màntuìtorlu sufletelor nostre. Speranca mĕa este Tatàl, refuga mĕa este Fiul, acoperimèntul mĕu este Spirtul Sàntu, Treime sàntà, màrire cìe.

Totà speranca mĕa in tine pun, muma Zeuluĭ, vegleme sub akoperimèntul tĕu.

Pentru rugàcĭunile sàncilor Pàrincilor nostrĭĭ, Domne Isuse Hristose, Zeul nostru, misele pre noĭ. Amin.

Rogàcĭune demànecinà pentru mariorĭ.

Binecuvèntat este Zeul nostru pretotindeněa, akum, și totudeuna, și in vietele vietelor. Amin.

In numele Tatàluĭ, și a Fiuluĭ și a Sàntuluĭ Spirt. Amin.

Zeule! miselimàte spre mine pekatoslu. De treorí.

Màrire unuĭ Zeu, in Treime Sàntà màrit, Tatàluĭ, și fiiuluĭ, și Sàntuluĭ Spirt, akum, și totdeuna, și in vietele vietelor. Amin.

Domne Isuse Hristose, Fiul Zeuluĭ, pentru rugàcĭunile prĕakorateĭ mumeĭ tĕeĭ, și a totulor Sàncilor teĭ, misele pre mine pekatoslu. Amin.

Màrire cie Zeul nostru, màrire cie.

Imperate ceresku màngăitorule,—Tresâncièa, — Màrire Tatàluĭ, — Prĕa sàntà Treime, — Tatàl nostru s. c.

Din somnu skolacĭ, kademu kàtrà tine Bunule, și kantarĕa Angerĭlor strigàmu cie Potincĭose: Sàntu, Sàntu, Sàntu escĭ tu Zeule; pentru rogàcĭunile Angerĭlor teĭ, misele pre noĭ.

Màrire.

Din pat, și din somnu me disteptași Domne, lumìnĕazà mintĕa, și inima mĕa, și desklide buzele mele ka sò laud pre tine, Sàntà Treime: Sàntu, Sàntu, Sàntu esti Zeule; pentru rogàcĭunile totulor Sàncilor, misele pre noĭ.

Și acum.

Neasteptat va venĭ Iudekàtorlu, și a fie kàruĭ fapte se vor deskoperí. Mà ku frikà sò strìgèmu în mezĭulu nopteĭ Sàntu, Sàntu, Sàntu esti Zeule; pentru Zeunaskètorĕa, misele pre noĭ.

Domne misele. De douesprezece orĭ, și urmàtorĕa rogàcĭune.

Domne, Zeul meu, karele pentru multà bunetatĕa tĕa, și pentru mare mìselìmĕa tĕa dedesĭ mie servuluĭ tĕu, ka sò petrek noptĕa trekutà necerkat de rele: ènsucĭ tu omamàtoriule, Domnitoriule dà

mie, ka aproprietoria diua, precum și tote ḑilele viacĕeĭ meĕì sò petrek in pace, și fàrà de pekat, și me digneste ku lumina tĕa adeveratà, și ku inimà iluminatà sò fak voĕa tĕa, akum, și totdeuna, și in vietele vietelor. Amin.

Apoĭ.

Venicĭ sò ne inklinèm imperatlui nostru Zeu.

Venicĭ sò ne inklinèm Hristosluĭ imperatluĭ nostru Zeu.

Venicĭ sò ne incklinèmu, și sò kàdem la ĕnsusĭ Hristos imperatlu, și Zeul nostru.

Kànturiĕa 50-lea.

1. Misele mè Zeule! dupò mare miseliĕa tĕa și dupò mulciměa indurărĭlor tele sterge nelegea mĕa.

2. Maĭ virtos mĕ spelà de nelegea mea, și de pecatlu mĕu me koràceste.

3. Kà eu kunoskuĭ nelegĕa mĕa, și pekatlu mĕu ìnàintĕa mĕa este totdeuna.

4. Cie unuĭ pekatuii, și reulu ìnàintĕa tĕa fakuĭ ka sò te indereptezĭ intru kuvintele tele, și sò invingĭ kàndu veĭ judeká tu.

5. Kà ĕatè! intru negrĭ me ìntruniaĭ, și in pecate me naskú muma mĕa.

6. Kà ĕatè! adeverlu amașĭ; nearetatele, și ascunsele incelepcĭuneĭ teĕi aretașĭ mìe.

7. Me veĭ preskutí ku Isop, și me voĭŭ korací; me veĭ spelá, și me voiŭ albí maĭ virtos decàt nĕala.

8. Auzluĭ mĕu veĭ da bukurie, și alegrie; osele umilite se vor bukurá.

9. Intorce facĭa tĕa de kàtrà pekatele mele, și sterge tote nelegile mele.

10. Inìma koratà kreĕazà ìntru mìne Zeule! și spirtu dereptu innoesce intru naintrul mĕu.

11. Nu me lapàdá dela facĭa tea, și Spirtul tĕu Sàntu nu luá dela mìne.

12. Dà mìe bukuriĕa màntuireĭ teĕi, și ku Spirtu stepànitor me intareste.

13. Anvecá voiŭ pre nelegĭuitoriĭ kàile tele și nekredincĭosiĭ se vor intorce la tine.

14. Skapàme de sàngĭurĭ Zeule! Zeul màntuireĭ meĕi; limba mĕa se va bukurá de dereptatĕa tĕa.

15. Domne! buzele mele veĭ desklide, și gura mea va vestí lauda tĕa.

16. Kà, de voiseși arzèmintu, ci dedesem; arderile de tot nu le veĭ binevoí.

17. Arzèmintul Zeuluĭ este spirtu umilit; inimà infràntà, și umilità Zeul nu va urgisí.

18. Fà bìne Domne! Sionluĭ, și intru bunăvoirea tĕa sò se adare mururile Ierusalimluĭ.

19. Atuncĭ veĭ binevoí arzèmìntul dereptateĭ aduceriĕa, și arderile de tot; atuncĭ vor pune pre altarĭul tĕu viceĭ.

Apoĭ màrturiĕa kredinceĭ.

1. Kred într'unul Zeu, Tatăl a tot cenetorlu, fakètorlu cerluĭ, si a pamèntuluĭ, vezutelor totulor, si nevezutelor.

2. Si intr'unul Domnu Isus Hristos, Fiul Zeuluĭ ununaskutlu, karele dela Tatàl se naskú maĭ nàinte de tote vietele. Luminà din luminà, Zeu adeverat din Zeu adeverat, naskut ĕarò nu fakut, karele este ku Tatàl de unafiincà, prin karele tote se fakurà.

3. Karele pentru noĭ omeniĭ, si pentru màntuirĕa nostrà se depuse din ceruri, si se intrupă din Spirtul sàntu, si din Maria Vergine, si și se fakú om.

4. Și se restignì pentru noĭ sub Pilat din Pontu, și patimí și se ìngropă.

5. Și ìnviă treelĕa zi dupò Skripturĭ.

6. Și se suí la ceruri, și șede de derĕapta Tatàluĭ.

7. Și ĕarò va sè venè ku màrire a judeká vii și morciĭ, a kàruĭ ìmperaciĕa nu va avea sĕvèrșit.

8. Și intru spirtul sàntu, Domnul, Viacàfakètorlu, karele din Tatalu purcede; karele impreunà ku Tatàl, și ku Fiul este inklinat, și màrit, karele vorbí prin prezikètorĭ.

9. Intr'una sàntà, dekomunà, și apostolĕaskà Baserikà.

10. Màrturesku un botez intru liertarĕea pekatelor.

11. Asteptu inviarĕa morcilor.

12. Și viaca vieteĭ venitore. Amin.

Apoi urmàtorele Kànticete.

Se kade ku adeverat, a fericí pre tine Zeunaskètore cĕa totudeuna fericità, și cu totul nevinovatà. și muma Zeului nostru. Karĕa esti maĭ preciuità decàt Heruvimiĭ, și nesimelat maĭ mărità decàt Serafimiĭ; karĕa nestrikat pe Zeu Kuvèntul nascuși; pre tine adevĕratà Zeunaskètore! màrimu.

Prĕamàrità, totudeunà Vergine, binecuvèntatà Zeunaskètore, dú rogăcĭuněa nostrà la Fiul teu, și Zeul nostru, ka prin tine sò màntuĕaskè sufletele nostre.

Desklide nòe binecuvèntatà Zeunaskètore, ușĭa miselimeĭ; ka noĭ, kariĭ speràm întru tine, sò nu perimu; mà sò ne skapèm prin tine din nekasurĭ; kà tu esti màntuirĕa genlui omenesku.

Sàncilor Apostolĭ, Prezikètorĭ, Marturĭ, Ierarhi, Kuvioșĭ, și toci Sàncĭĭ rogacive Zeului pentru mine pekatoslu.

Màntueste Domne poporlu tĕu, și binecuvèntà mosteniréa tĕa; donĕazà vinsĭune regilor asupra neamicilor, și apàrà ku Krucea tĕa pre regĭuneă tĕa

Màrire.

Tu, karele voincĭos te inalcașĭ pe kruce, donĕazà cetacĭuneĭ teeĭ nouà numiteĭ ku numele teu miselimile tele, Hristose Zeule! imbukurà ku puterĕa tĕa pe kredincioșiĭ regiĭ nostriĭ, donĕazĕ lor vinsiune asupra ostitorĭlor; sò aĭbê ajutorlu tĕu ka armà de pace, și neinvinsu semn de vinsiune.

Și akum.

Intru totlaudatà, bunà Zeunaskètore! karĕa esti apàràtore infrikoșatà, și neinfruntatà, nu sprevedĕa rogàcĭunĭle nostre; intareste regĭuneă dereptumàrĭtorĭlor; màntueste pre ceĭ, kăror màndași a imperací și dà lor vingere din cer, kà nascuși pre Zeu, karĕa esti una binecuvèntatà.

Rogàcĭune.

Cie Zeuluĭ, și kreatorluĭ mĕu tradau sufletlu, și truplu mĕu. Tu ènsucĭ me binekuvèntà, tu ènsucĭ me misele, tu ènsucĭ me skapà de tot reulu. Și dă mie, ka sò petrek zioa acista in pace, și fòrà pecat pentru màrirĕa numeluĭ teu, și pentru màntuirĕa sufletului mĕu. Amin.

Petru rogàcĭunile sàncilor Pàrincilor nostriĭ, Domne Isuse Hristose Zeul nostru, misele pre noĭ. Amin.

Rogàcĭune maĭ nàinte de prànzĭu.

Tatàl nostru, — Màrire și akum, — Domne misele. De treorĭ; și urmàtórĕa rogàcĭune.

Hristose Zeule! binekuvèntà màncarĕa, și beutura servilor teĭ, kà tu estĭ sàntu pretotindenĕa, akum și totudeuna, și în vietele vietelor. Amin.

Mulcemire dupò prànzĭul.

Mulcemimu cie Hristose Zeul nostru, kà ne sàturași ku bunele tele pamèntestĭ; nu detrage dela noĭ imperaciĕa tĕa cerĕaskà, mà prekum venișĭ în mezĭul inveceĭlor teĭ, Màntuitorule! sò daĭ lor pace, vinà și la noĭ, și ne màntueste.

Màrire și akum, — Domne misele. Detreorĭ. Apoĭ:

Sò vĕaglà Domnul Zeu pre noĭ tocĭ ku donlu sĕu, și ku omamarĕa sĕa pretotindenĕa, akum și totudeuna, și în vietele vietelor, Amin.

Rogàcĭune maĭ nànte de cinà.

Màncavor seracĭĭ, și se vor saturá, și vor lauda pre Domnul aceĭ, karĭĭ kautà pre dènsul; vie vor fĭ inimĭle lor in vieta vieteĭ.

Màrire și akum, — Domne misele. De treorĭ. Apoĭ rogàcĭunĕa:

Hristose Zeule! Vezĭ maĭ sus.

Mulcemire dupò cinà.

Imbukurași pre noĭ, Domne! intru fapturĭle tele, și intru lukrurĭle mànĭlor tele ne bukuràmu. Lumina facĭeĭ teeĭ, Domne! se insemnă preste noĭ. Ne dedeși imbucurie in inima nostrà. Din fruptul gràncuĭ, a vinluĭ, și al untulemnuluĭ ne saturaràmu. Ku pace impreunà me voiŭ kulká, și voiŭ adormì, kà tu, Domne! maĭ virtos intru sperincà me așezași.

Màrire și akum, — Domne misele. De treorĭ. Apoi:

Binekuvèntat fie Zeul, karele ne misele, și ne nutreste ku ìnavutele sele donurĭ prin miseliméa și

omamarĕa sĕa pretotindeneă, akum și totudeuna, și în vietele vietelor. Amin.

Rogàcĭune seratinà pentru prunci.

Binekuvèntat este Zeul nostru pretotindeneă, akum, și totudeuna, și în vietele vietelor. Amin.

In numele Tatàluĭ, și a Fiuluĭ, și a Sàntuluĭ Spirtu. Amin.

Màríre cie Zeul nostru, màrire cie.

Imperate ceresku, — Tresànciĕa, — Mărire și akum, — Prĕasàntà Treime, Tatàl nostru.

Mulcĕam cie Domne! kò zioa trekuĭ, me rog cie Màntuitorule! dà mie, ka și sĕara impreunà ku noptĕa sò petrek fòrà pekat, și me màntueste.

Màrire.

Màresku pre tine Stepàne! kò zioa trekuĭ, me rog cie Màntuitorule! ka și sĕara ìmpreunà ku noptĕa sò petrek nesmentit, și me màntueste.

Și akum.

Ku kàntare laud pre tine Sànte! kà zioa trekuĭ me rog cie Màntuitorule! dà mie, ka și sĕara ìmpreunà ku noptĕa sò petrek fòrà prikurà, și me màntueste.

Domne misele. De douesprezeceorĭ. Apoĭ urmàtorĕa rogàciune.

Domne Isuse Hristose, karele primișĭ pre prunciĭ, karĭĭ venirà la tine, primeste și din buzele mele prunkuluĭ teu rogàcĭuneă acista seratinà. Akopere pre mine sub akoperimèntul aripĭlor tele, ka sò me kulku, și sò dormu în pace, și distĕaptă pre mine în timpul dereptu pentru màrirĕa tĕa, ka un ènsucĭ bun, și omamàtorĭu.

Apoĭ.

Zeunaskètore Vergine, — Speranca mĕa este Tatàl, — Totà sperinca mĕa, — Pentru rogàcĭunile sàncilor Pàrincilor nostri.

Rogàcĭune seratinà pentru mariorĭ.

Binecuvèntat este Zeul nostru pretotindineă, akum și totudeuna, și în vietele vietelor. Amin.

In numele Tatàluĭ, și a Fiuluĭ, și a Sàntuluĭ Spirtu. Amin.

Zeule! miselimàte spre mine pecatoslu. De treorĭ.

Màrire unuĭ Zeŭ, — Domne Isuse Hristose, — Màrire cie Zeul nostru, mărire cie. Imperate ceresku, — Presònciĕa, — Màrire Tatàluĭ, — Prĕasàntà Treime, — Tatàl nostru. Apoi urmàtorele

Kànticete.

Misele pre noĭ Domne! misele pre noĭ; kà noĭ pekatoșiĭ, karĭĭ nu avem necĭuna desvinovàcie, aducem cie, ca unuĭ Stepàn noĭ pekatoșiĭ rugăcĭuneă acista, misele pre noĭ.

Màrire.

Domne! misele pre noĭ, kà ìntru tine speràmu; nu te mirĕá spre noĭ forte; necĭ te reinimà de nelegĭle nostre mà rekautà și acum kà un miselimos, și ne scapà de neamicĭĭ nostrĭĭ, kà tu esti Zeul nostru, și noĭ suntem poporlu tĕu; noĭ tocĭ suntemu lucrurile mànĭlor tele, și numele teu klemàmu.

Și akum.

Deskide noè, binekuvèntatà Zeunaskètore; ușia miselimeĭ; kà noĭ, karĭĭ speraràmu ìntru tine, sò nu perimu, mà sò ne màntuimu prin tine de nekasurĭ; kà tu estĭ màntuirĕa genluĭ krestinesku.

Apoĭ Domne misele. De 40-orĭ și urmâtorĕa rogàcĭune.

Domne Zeul nostru, tote ci pekatuiĭ întru acista zi ku kuvêntul, ku lukrul, și ku kugetlu, ka un bun, și omamàtorĭu mi le liĕartà. Donĕazà mie somnu ku pace și neskèrbit, tramite pe Angerlu tĕu apàràtorĭu

sò me skape de totà cercetare, și pàndirĕa de reu. Distĕaptàme ĕarà în timpul dereptu pentru mărirĕa numeluĭ tĕu, kà binecuvèntat estĭ tu împreuna ku Fiul teu ununaskut, și ku prĕeasàntul tĕu Spirtu, akum și totudeuna, și in vietele vietelor. Amin.

Apoĭ.

Venici sò ne inclinèmu. De 3-ori, și de loc Kànturiĕa 50-lea. Miseleme, Zeule! — Kred intr'unul Zeu și urmàtorĕa

Rogàcĭune.

Hristose Zeule! karele in tot timpul, și in totà ora in cer, și pre pamèntu esti inclinat, și màrit; o tu lungurabdàtorule! multumiselimose! karele pre derepciĭ ami, și pre pekatoșiĭ miselĭ, karele prin promisĭuněa bunetàcilor venitore pre tocĭ kiemi la màntuire, ènsucĭ tu, Domne! primeste și rogàcĭunile nostre in ora acista, și indereptĕază viaca nostrà spre màndàciunile tele. Sufletele nostre sànceste, trupurile koraceste, mintuirile indereptĕazà, kugetele koraceste, și ne skapà de totà tristeciuněa, de tot reulu, și dorerĕa. Akopere pre noĭ ku sàncĭi Angerĭi teĭ, ka noĭ karĭi suntemu ku mezietarĕa lor apàraci, și indereptacĭ, sò ajungem la unirĕa kredinceĭ, și la kunostinca neapropiateĭ teĕĭ màrire, kà tu esti binecuvèntat in vietele vietelor. Amin.

Apoĭ.

Zeunasketore Vergine.

Botezàtorule a Hristosluĭ, reinimà pre noĭ tocĭ, ka sò ne màntuimu de pekatele nostre, kà cie se dede donlu a te rogá pentru noĭ.

Màrire.

Rogacive pentru noĭ, Sàncilor Apostolĭ, și toci Sàncĭi, ka sò ne skapèm din tote pricurile, și intristà-

rile, kà pre voi avem meziàtorĭ ràvnitorĭ càtrà Màntuitorlu.

Și acum.

Sub miseliměa tĕa refugimu, Zeunaskètore! nu lapàdá rogacĭunile nostre in nekasurĭ, mà màntueste pre noĭ din prikurĭ, una koratà, una binecuvèntatà.

Pentru rogàcĭunile.

La kulkare zí.

Sub akoperimèntul aripilor tele voiŭ fi akoperit, și voiŭ adormí, kà tu ènsucĭ. Domne! me așezași la tine prin sperincà.

Ĕarò la adormire zí.

In mànile tele, Domne! pun spirtul meu, și truplu meu. Tu ènsucĭ me binekuvèntà, tu ènsucĭ me misele, și doněazà mie viaca vietosà. Amin.

Ordiněa Demànecĭuneĭ.

Kànticetele Inviareĭ, care se càntà dupò

Fericicĭ nevinovacĭĭ.

Ton. 5.

Binekuvèntat estĭ Domne, anvĕacàme pre mine indereptàrile tele.

Poporlu àngeresku se mirĕ, kànd vezú pre tine între morcĭĭ numerat; ĕarà tu Màntuitorule! poteră morteĭ strikași, și impreunà ku tine pre Adam disteptași, și pre tocĭ din iad liberași.

Binecuvèntat esti Domne.

O invecelelor! pentru ce amestekacĭ prin miselimie miruri ku lakrimĭ?

Angerlu, karele stralucí în mormènt, zise Mirdukètorelor: Vedecĭ voĭ gropa și incelegecĭ, cà Màntuitorlu inviă din gropà.

Binekuvèntat esti Domne:

Forte demàněacà Mirdukètorele alergarà la gropa tĕa ku vaete, ĕarĕ Angerlu stàtú inaintĕa lor, și zise: Incetă timpul de vaet, nu plàngecĭ, mà spunecĭ Apostolilor Inviarĕa.

Binekuvèntat esti Domne:

Mirdukètorele mulierĭ venirà ku mirurĭ, și se apropiarà ku vaete la gropa tĕa, Màntuitorule! Ĕarĕ Angerlu vorbì, și zise kàtrà dènsele: Pentrucí numeracĭ viul ku morcĭĭ; kà inviă din mormèntu, ka un Zeu.

Màrire Tatàluĭ, și Fiuluĭ, și a Sàntuluĭ Spirtu.

Inklinàmune Tatàluĭ, și Fiuluĭ, și Sàntuluĭ Spirtu. sànteĭ Treime intru una fiincà, și cu Serafimiĭ strigàmu: Sàntu sàntu, sàntu esti, Domne!

Și akum, și totudeuna și in vietele vietelor. Amin.

O Vergine! Karĕa ku nasterĕa pre Viacàdatorlu liberași pre Adam de pekat, și Eveĭ donași în loklu tristeceĭ bukurie, kà Zeul, karele se intrupă din tine, și se faku om, indereptă pre kazuciĭ din vĭaca la aceĕa. Aliluia, Aliluia, Aliluia. Màrire cie, Domne! De treorĭ.

Treptele, kare se kàntà la tote serbàtorĭle marĭ.

Trĕapta 1.

Din tinerecile mele multe patimi se luptă ku mine, mà ènsucĭ ajutà mie, și me màntueste Màntuitorlu meu.

2.

Voĭ, karĭi uricĭ Sionlu, rușinacive de Domnul, kà vecĭ fi uskacĭ prekum ĕarba de fok.

Màrire.

Prin Sàntul Spirtu tot sufletlu viĕază, și prin koracie se înalcà, luminĕazase intru uniměa Treimeĭ ku sàncie skunsurosà.

Și akum.

Prin Sântul Spirtu esvoresku esvorele donluĭ, kare adapà totà kreatura spre fruptuarĕa viecosà.

Prepunetlu Serbàtorei și celelalte.

Màrire, pe Ton. 2.

Pentru rugàcĭunile Apostolĭlor teĭ, miselimose! koraceste mulciměa pekatelor nostre.

Și akum.

Pentru rogàcĭunile Zeunaskètoreĭ, miselimose! koraceste mulciměa pekatelor nostre.

Versu, pe Ton 6.

Miselemè Zeule dupò mare miseliĕa tĕa, și dupò mulciměa indurărilor tele, sterge nelegĕa mĕa.

Kànd inviă Isus din mormènt, prekum zise maĭ nante, dede noè viacà vietosà, și mare miselie.

Earò la inceperĕa Treinarluĭ in Domineci.

Màrire, pe Ton. 8.

Ușile kainceĭ desclide mie, Viacàdatorule! kà spirtul meu, karele portà lokuincà a trupluĭ ku totul spurkatà, mànekà la lokuinca tĕa sàntà; mà ka un indurat koraceste pre el ku miseliĕa miselimeĭ teĕĭ.

Și akum.

Pre karările màntuireĭ! Indereptĕazàme, Zeunaskètore, kà spurkaĭ sufletlu mĕu ku pekate grosolane, și totà viaca mĕa ku linevire petrekuĭ; mà ku rogàcĭunile tele màntueste-me de totà nekoràciĕa.

Versu pre Ton. 6.

Miseleme, Zeule! dupò mare miseliĕa tĕa și dupò mulciměa indurărilor tele, sterge nelegĕa mĕa.

Kàndu kuget, eu miselu, la mulciměa faptelor mele rele, me kutremur de infrikoșata zí a judekateĭ mà eu, karele kontrezĭu spre miseliĕa miselimeĭ teĕĭ, strig cie ka David: Miseleme, Zeule! dupò mare miseliĕa tĕa.

La kàntarĕa 9-lĕa, kàntare kàtrà Zeunaskàtorĕa.

Popa zice cu boce mare in Altarĭu.

Pre prĕasanta Zeunaskètorĕa, și Muma lumineĭ sò màrimu intru kàntarĭ.

Kàntàrecii. Màreste sufletlu mĕu pre Domnul, și se bukură spirtul mĕu de Zeu Màntuitorlu mĕu.

Karĕa esti maĭ onoratà decàt Heruvimiĭ, si nesimelat maĭ maritâ dekàt Serafimiĭ; karĕa nestrikat pre Zeu Kuvèntul naskușĭ; pre tine adeveratà Zeunaskètore màrimu.

Kà Kaută spre umilinca serveĭ seeĭ; ĕatè me vor fericí de akum tote genurile.

Karĕa esti mai onoratà dekàt Heruvimiĭ.

Kà Potentul fakú mie màrire, și sàntu e numele luĭ; și miseliĕa luĭ in gen și in gen, spre kariĭ se temu de el.

Karĕa estĭ maĭ onoratà decàt Heruvimiĭ.

Fakú tarie ku braciul sĕu, resipí pre màreciĭ ku kugetlu inimeĭ lor.

Karĕa estĭ maĭ onoratà dekàt Heruvimiĭ.

Depuse pre potenciĭ depre skaon, și redikă pre nmiliciĭ; pre fometoșiĭ implú ku bunetàcĭ, și pre inavuciĭ scose afarà deșercĭ.

Karĕa estĭ maĭ onoratà dekàt Heruvimiĭ.

Luoă pre Israil servul sĕu, ka sè reinime miseliĕa, prekum vorbì kàtrà pruncii nostriĭ, Avraamluĭ, și semincieĭ luĭ pònè in vietà.

Karĕa estĭ maĭ onoratà dekàt Heruvimiĭ.

Domineka inàntĕa Treĭcĭuneĭ zicemu.

Sàntu este Domnul Zeul nostru. De treorĭ.

Versu. Înalcacĭ pre Domnul Zeul nostru, și ve inclinacĭ asternutluĭ pecĭorelor luĭ, kà Sàntu este.

Și se kàntà Treiciunile: Apoĭ se ziku Laudele, pre Tonlu, care va fi.

Partĕa derĕapta. Totà suflarĕa sò laude pre Domnul. Laudacĭ pre Domnul din cerurĭ; laudacĭ pre el intru inaltele: Cie se kuvine kàntare, Zeule;

Partĕa stingà. Laudacĭ pre el toți Angeriĭ luĭ; laudacĭ pre el, tote poterile luĭ: Cie se kuvine kàntare, Zeule!

Laudacĭ pre el, sorele și luna; laudacĭ pre el, tote stelele și lumina.

Laudacĭ pre el, cerurile cerurilor, și apa cĕa mai presus de cerurĭ! sò laude numele Domnuluĭ.

Kà el zise, și se fakú; el màndă, și se kreă.

Puse pre ele in vietà, și in vieta vieteĭ; màndacĭune puse, și nu va trece.

Laudacĭ pre Domnul de pre pamèntu, Balaurii și tote adènkurile.

Foklu, gràndina, nĕala, gĭacĕa, spirtul de vifor, kare fakú kuvèntul luĭ; Muncii și tocĭ munticeii, arborile fruptuose, și tocĭ kedrii.

Fĕarele, și tote viecĭuitorele, teràtore, și paserile sboràtore.

Imperacii pamèntuluĭ, și tote poporele, Domnii, și tocĭ judecàtorii pamèntuluĭ.

Tinerii și verginele, betràniĭ ku ceĭ maĭ tineri, sò laude numele Domnuluĭ; kà se inalcă numele a luĭ un.

Màrturiĕa luĭ pre pamènt, și in cer. Și va inalca kornul poporluĭ sĕu.

Kàntarĕa totulor kuviosilor luĭ, fiilor Israilluĭ, poporluĭ, karele se apropie de dènsul.

Kàntacĭ Domnuluĭ kàntare nouà, lauda luĭ in baserika kuviosilor.

Sò se alegrĕazè Israil de fakètorlu sĕu; și fii Sionluĭ sò se bukure de imperatlu lor.

Sò laude numele luĭ in kor, in timpàne, și in Kàntuarĭu sò kànte luĭ; kà binevoeste Domnul intru poporlu sĕu, și va inalca pre blànziĭ intru màntuire.

Kuviosii se vor laudá intru màrire, și se vor bukurá intru asternuturile sele.

Inalcàrile Zeuluĭ in gura lor, și sabie askucità de amendouele pàrcĭ in mànile lor.

Ka sò fakà esbànde intre ginte, mustràrĭ intre popore.

Ka sò lige pre imperaciĭ lor ku katene, și pe màricĭi lor ku ferligĭ.

Versurile pe ton 6.

Ka sò fakè intr'ènșiĭ judekatà skrisà, màrirĕa acista este kuviosilor lor.

Laudacĭ pre Zeu intru sànciĕa luĭ; laudaci pre el intru tariĕa potereĭ luĭ.

Pre ton 4.

Laudacĭ pre el intru poterile luĭ; laudacĭ pre el dupà mulciměa màrirei luĭ.

Laudacĭ pre el in boce de trombetà; laudacĭ pre el in Kàntuarĭu și in Alautà.

Laudacĭ pre el in timpànà și in kor; laudacĭ pre el in strune și in organe.

Laudacĭ pre el in cimbale bineresunàtore! laudacĭ pre el in cimbale de strigare. Totà suflarĕa sò laude pre Domnul.

Domineka de este serbàtore, se ziku versurile serbàtoreĭ, ĕará de nu este serbàtore, se ziku și aciste versurĭ.

Skolàte Domne Zeul mĕu, inalcà se màna tĕa, nu uitá pre seraciĭ teĭ pònè in sevèrșit.

Cie Domne me voiŭ màrturí ku totà inima mĕa voiŭ spune tote minunile tele.

Dupò màrirĕa laudelor, de este Domineka: și akum Zeunaskèntarĕa dupò tonlu domineceĭ.

Prĕabinekuvèntatà esti Zeunaskètore Vergine, kà prin acel, karele se intrupă din tine, iadlu se prinse, Adam se kiemă, blastemlu se perdú, Eva se liberă, mortĕa se omorí, și noĭ inviaràm; pentr'aceĕa kàntàm, și strigàm cie: Binekuvèntat estĭ Hristose Zeul nostru, karele binevoișĭ așí, màrire cie.

Màrintarĕa mare.

Màrire cie, karele aretași noè luminà.

Màrire Zeuluĭ de sus, și pre pamèntu pace intre omeni bunăvoire.

Te laudàmu, te binekuvèntàmu, cie ne inclinàmu, te màrimu, cie mulcemimu pentru màrirĕa tĕa mare.

Domne imperate, Zeule ceresku, Pàrinte atotcenetorule, Domne Fiule ununascute, Isuse Hristose, și Spirtule Sànte.

Domne Zeule, miellu Zeuluĭ, Fiul Tataluĭ, karele redicași pekatlu lumeĭ, misele pre noĭ, karele redicĭ pecatele lumeĭ.

Primeste rogàcĭuněa nostrà, karele șezĭ de derĕapta Tatàluĭ, si misele pre noĭ.

Kà tu esti unul Sàntu, tu esti unul Domnn, Isus Hristos, intru màrirĕa Zeuluĭ Tatàl. Amin.

In tote zilele te voiŭ binekuvèntá, și voiŭ laudá numele teu în viètà, și în vieta vieteĭ.

Digneste pre noĭ, Domne! în zioa acista nepekatuosĭ sò ne veglièmu noĭ.

Binekuvèntat esti Domne! Zeul Pàrincilor nostrĭi, și laudat, și prĕamărit é numele teu în viete. Amin.

Fie Domne! misèliĕa tĕa spre noĭ, prekum speraràmu intru tine.

Binekuvèntat esti Domne! anvĕacàme înderepTàrĭle tele. De treorĭ.

Domne! refugà te fakușĭ noè în gen și in gen, eu ziseĭ: Domne! miseleme, vindekà sufletlu mĕu, kà pekatuii cie.

Domne; kàtrà tine refugiĭ, anvĕacàme sò fac voĕa tĕa, kà tu esti Zeul mĕu.

Kà la tine este ĕsvorlu viaceĭ, întru lumina tĕa vomu vedĕa luminà.

Tinde miseliĕa celor, karĭi kunosku pre tine.

Sànte Zeule, Sànte tare, Sànte nemoritorule, misele pre noĭ. De treorĭ.

Màrire Tatàluĭ, și Fiuluĭ, și Sàntuluĭ Spirtu.

Și akum, și totudeuna, și in vietele vietelor. Amin.

Sànte nemoritorule, misele pre noĭ.

Apoĭ ku boce mare.

Sànte Zeule, Sànte tare, Sànte nemiturorule, misele pre noĭ.

Și de este Domineká, truorà, la Ton 1, 2, 3 și 4 zicemu acistu Kànticet dupò Ton. 4.

Astàzĭ se faku lumeĭ màntuire, sò kàntèmu celuĭ, karele înviă din mormèntu, și este începètorlu viaceĭ nostrà; kà el strikă ku mortĕa pre morte, dede noè învingerĕa, și mare miseliĕa.

Ĕarà la Ton 5, 6, 7 și 8 zicemu acistu Kànticet dupò Ton. 8.

Inviași din mormèntu, și ligàturĭle iadluĭ rupseși, kondàmnul morteĭ strikași, Domne! și pre toți skapași din tendiceĭile neamicilor; ĕarò càndu te aretași Apostolĭlor tĕĭ, tramiseși pre eĭ la preinstiincare, și printrènșiĭ dedeși lumeĭ pacĕa tĕa, unule multumisemilose!

Se cade a stí, kà Kànticetele aciste se kàntà numaĭ în Domineci; ĕrò la alte Serbàtori — de nu kadu Domineka — se kàntà în loklu acistor, Kànticetlu Serbàtoreĭ, kare kautà la Lunarĭul.

Sub kànticetlu Zeunaskètoreĭ, karele se kàntà preste tot anlu la sevèrșitlu Oreĭ 1-eĭ.

Apàràtore, Domnà! karĕa skapĭ pre noĭ din nevoĭ, petru învingere mulcemirĭ aducemu cie, Zeunaskètore! noĭ serviĭ teĭ. Mà ka una, karĕa aĭ Stepànire neinvinsà, skapàne din tote prikurĭle, ka sò strigèmu cie: Bukuràte, Marĕasà nenuntità.

Ordeněa

Sànteĭ, și zeesteĭ Liturgie a Sàntuluĭ Pàrinteluĭ nostru Ioan aurguratikluĭ, în karĕa suntu adaose Treptele, Kànticetlu intrareĭ, Tresàncieĭ, Heruvimluĭ, a Zeunaskètoreĭ, și Kuminekàmintuluĭ, kare se kàntà în Dominecile, și Serbătorîle zeestĭ, și imperatestĭ, prekum și in tote zilele preste an. Acum anteĕa orà intr'acistu mod lucratà.

Sànta Liturgie.

Kàndu Popa voeste a face zeeskul Sàntemintu, debueste a fi maĭ ales màrturit, și ku tocĭ imbunit, și ku inima dupò potincà koratà de mintuirĭ de nemika, și a se conceněa de usuanca sĕareĭ, și sò fie disteptat pònè in timpul Sàntemintuluĭ. Ĕarò la apropieřea timpuluĭ, dupà fakuta datinata kaincie, intrà în basericà, și impreunat ku Diakonlu, faku dĕadun inklinàcĭunĭ treĭ kàtrà resarit inaintĕa Facĭàcĭuneĭ a Màntuitorluĭ, și a prĕasànteĭ Zeunaskètore, și dupàcí intrarà in ceĭ doĭ Kàntuinĭ, și fakú fieste karele unora inklinàcĭune, ziku incet urmàtorele

Rogàciunĭ.

Domne! tramite màna tĕa dintru inalciměa Lokuimèntuluĭ tĕu, și me intareste la propusa serviřea měa, ka sò stau nekondàmnat inàintĕa infrikoșatluĭ tĕu Altarĭu, ka sò pot sevèrșí Sàntemintul nesàngeros. Kà atĕa este poteřea, și màriřea in vietele vietelor. Amin.

Ĕarà kàndu vinu in Sàntuarĭul, lĕa fiekarele in màna, Popa Subtumarĭul sĕu, Diakonlu Vestimarĭul sĕu, și faku 3 inclinàcĭunĭ kàtrà resaritu și ziku intre sine acista.

Zeule miselimàte spre mine pekatoslu.

Apoĭ Diakonlu, karele cene in màna derĕaptà Vestimarĭul ku Orarĭul, merge la Popa, plĕakà kaplu, și zice:

Binekuvèntà Stepàne Vestimarĭul ku Orarĭul.

Ĕarò Popa binekuvèntà ku màna și zice:

Binekuvèntat Zeul nostru, pretotindeně, akum și totudeuna, și in vietele vietelor. Amin.

Apoĭ merge Diakonlu in una parte a Sàntemintuluĭ, imbrakà Vestminarĭul si se rogà așí:

Se va alegrí inima měa intru Domnul; me imbrakă ku vestminarĭul màntuireĭ, și ku imbrakàmintul bukurieĭ me impresură; și ka unuĭ màres puse mie mitra, și ka pre màrĕasa me inveskú impregĭur ku ornamintul:

Și dupòcí basià Orarĭul, lu pune dĕa stinga umerluĭ. Ĕarò Popa lĕa și el imbrakàmintul, lu binekuvèntà, lu basià, lu imbrakà, și zice intru sine Kàntuiřea maĭ sus zisà; asimelĕa ka Diakonlu. Și kàndu Popa lĕa Mànicelle, anteu in màna derĕaptà, zice așí.

Derĕapta tĕa, Dómne! este màrità intru potere, derĕapta tĕa, Domne! frànse pre neamicií, și ku pliniřea màrireĭ teeĭ sfàrmasĭ pre kontrariosii.

Apoĭ in màna stingà, si zice așí.

Mànîle tele me fakurà, și me formarà.

Dup'a aceĕa lĕa pregrumàzarĭul, lu binekuvèntà, ei lu basià, și dupòcí lu puse pre grumazlu sĕu, zice.

Binecuvèntat este Zeul, karele versă donlu sĕu spre Popiĭ seĭ, ka ungèmintu spre kap, karele se depune pre barba a Aronluĭ, karele se depune pre limbellu vestimèntuluĭ sĕu, ka rooa Ermonluĭ, karĕa, se depune in muntele Sion, kà acolo màndă Domnul binekuvèntařea: viaca pònè in vietà.

Şi kàndu leă Brànlu lu binekuvèntà, lu basïà, şi zice.

Binecuvèntat este Zeul, karele me incinge ku potere, şi vĕarsà donlu sĕu. Pretotindeně, akum şi totudeuna, şi in vietele vietelor. Amin.

Apoï lĕa Subgenukiarĭul, de este Protosingel a basericeï mare, sĕu verun altu, karele are veruna dignitate, şi lu binekuvèntà, şi lu basïa, zice.

Incinge sabiĕa tĕa spre kopsa tĕa potincĭose, ku facàciunea tĕa, şi cu fromsecĕa tĕa, şi intinde, şi preàmblà, şi imperaceste pentru adeverlu, şi blàndecĕa, şi dereptatĕa tĕa. Pretotindeně, akum şi totudeuna, şi in vietele vietelor. Amin.

Dup'aceĕa lĕa supràmarĭul, şi dupòcè lu binekuvêntà, şi lu basïă, zice:

Sò se imbrace Popiï teï Dómne! ku dereptate, şi sò se alegrĕazè derepţiï teï cu alegrie, Pretotindeně, akum şi totudeuna, şi ĭn vietele vietelor. Amin.

Apoï mergu la Prepunellu, spĕală manĭle, şi ziku:

Spelavoiú intre nevinovacï mànĭle mele, şi inkonzĭuravoiŭ Arzellu tĕŭ, Domne! ka sò aud bocéa laudeï teeï, şi sè enumer tote minunĭle tele. Domne! amaï ornamintul kaseï teeï, şi loklu lokuimèntuluï màrireï teeï. Nu perde impreunà ku nekuvioşii sufietlu mĕu, şi ku bàrbaciï sàngeluï viaca mĕa, in a kàror mànï suntu nelegile: derĕapta lor este implutà ku donurï: ĕarò eu àmblaï in nevinovàciĕa mĕa. Skapà-me, Domne! şi me misele: peciorlu mĕu statú intru derepte; in basericï te voiŭ binekuvèntá, Domne!

Earò Diakonlu parĕazà Sàntele. Sàntul Kacinel în partĕa stingà; ĕarò Skafa in partea derĕaptà,

şi cele lalte ku dènsele. Apoï faku ìnàintĕa Prepunelluï treï ìnklìnàcĭunï, şi ziku fiestekarele acìstà.

Zeule! miselìmàte spre mìne pekatoslu.

Şi acìstà.

Reskumpàraşï pre noï din blastemlu legeï cu precios sangele teu, karele te restignişi pre Kruce, şi ku lancĕa punsu aduseşi omenĭlor nemortalitatĕa, Màntuitorlu nostru, màrire cie.

Şi Popa face binekuvêntare.

Binekuvèntat Zeul nostru, pretotindeně, akum şi totudeuna, şi in vietele vietelor. Amin.

Dup'aceă lĕa Popa ìn màna stingà Preskura, ĕarò in màna derĕaptà sànta Lance, şi ku ĕa sĕamnà kruce asupra segilluï, karele este in Preskura, şi zice de treorï:

Intru reinimarĕa Domnuluï, şi Zeuluï, şi Màntuitorluï nostru Isus Hristos.

Şi indatà infige sànta Lance in partea derĕaptà a segilululuï, şi la talïarĕa eï zice:

Ka unà óïe fu adus la jungiare.

Asimele şi in partĕa stingà ìnfige sànta Lance, şi zice:

Şi ka un miel blàndu ìnaintĕa tundètorluï se munceste, aşï nu desklipe dura sĕa.

Ĕarò in partĕa de sus a segilluï ĕarò infige sànta Lance, şi zice:

Intru umilinca sĕa se redikà judekata luï.

Ĕarò in partĕa de zĭos a segilluï ĕarò infige sànta Lance, şi zice:

Ĕarò seminciĕa luï, kare va enumerà?

Ĕarò Diakonlu la fieste talïare zice:

Domnuluï sò ne rogèmu.

Cene şi Orarĭul seu in derĕapta. Dup'aceea zice Diakonlu.

Redikà Stepàne.

Și Popa, dupòce impunse sànta Lance lauriș de derĕapta parte a Preskureĭ, redikà sànta Pàne, și zice așì.

Kà se redicà de pre pamèntu viaca luĭ, pretotindeněa, akum și totudeuna, și in vietele vietelor. Amin.

Și cànd pune pre ĕa in sàntul Kacinel, zice Diakonlu kàtrà Popa.

Binekuvèntà Stepàne.

Popa binekuvèntà pre ĕa in forma kruceĭ, și zice:

Se arzeste miellu Zeuluĭ, karele redicà pecatele lumeĭ, pentru viaca și màutuirĕa lumeĭ.

Și intorce partĕa laltà, karĕa are dĕasupra kruce, și zice Diakonlu:

Punge Stepàne.

Ĕarò Popa, dupòcè o punse in partĕa derĕaptá ku sànta Lance zice:

Și unul din ostenĭ punse ku lancea kosta luĭ, și indatà eșì sànge, și apà.

Ĕarò Diakonlu vĕarsà in sànta Skafà vin, și apà, zice maĭ ànteu Popeĭ:

Binekuvèntà Stepàne.

Și Popa binekuvèntà. Apoĭ lĕa Popa doàlĕa Preskurà, și zice:

Intru precĭuirĕa, și reinimarĕa prĕabinekuvèntateĭ, și màriteĭ *Impĕràtesà* nóstrà Zeunaskètoreĭ, și totudeuna Vergineĭ Maria, ku a kareĭ rogàcĭunĭ primeste Domne! Sàntemintul acest la supracerescul teu Arzel.

Și dupòce redikà particellu ku sànta Lance, lu pune deastènga sànteĭ Pàne. Apoĭ lèa Preskura treelĕa, și zice:

A preciosluĭ màritluĭ Prezikètorĭu, antemergètorluĭ, și botezàtorluĭ Ioan, a sàncilor, măricilor, și intru tot làudacilor Apostolĭ. A sàncilor, pàrincilor nostrĭi Ierarhĭ Vasile celuĭ mare, Grigorĭu Zeukuvèntàtorluĭ, Ioan aurguratikluĭ, Atanasĭu Kiril, Nikolau din Mira, și a totulor sàncilor Ierarhĭ. A sàntuluĭ Apostol, ànteuluĭ Martir, și Archidiakonluĭ Stefan. A sâncilor, marĭlor Martirĭ. A kuvioșilor, Zeuportàtorĭlor, pàrincilor nostrĭi Antonĭu Eftimiŭ, sàncitluĭ Sava, Onufrĭu, Arsenĭu, Atanasĭu celuĭ din muntele Ato, și a totulor Kuviosilor. A sàncilor, și fòrà de argintu vindekàtorĭlor Kosma, și Damian, Kir și Ioan, Panteleon, și Hermolau, Samson, și Diomid, Talaleu, și Trifon, și a celor a luĭ. A sàncilor, derepcìlor a Zeuluĭ pàrincĭ Ioachim și Aneĭ, (a sàntului N. a zileĭ) și a totulor Sàncilor, ku a kàror rogàcĭunĭ sò akoperè pre noĭ Zeul.

Și așì redikà particellu, lu pune la partĕa stingà apoĭ lĕa Preskura lalta, și zice.

Pentru Arhiepiskoplu nostru N! Pentru prĕcuita Popime, întru Hristos Diakonie, și pentru totà cĕata popĕaskà. Pentru reinimare, și lasarĕa pekatelor acelor, karĭi totdeuna sunt de aducere aminte, al anaràtorĭlor a sàntuluĭ lokuimêntuluĭ acestuĭ/: Aicĭ se aduce aminte Popa și de aceĭ vĭi, și morĭi, de karĭi voeste ku numele. Și totulor, karĭi ku sperinca înviareĭ viaceĭ vietosà, întru împrĕunarĕa tĕa rekietu, dereptumàricilor Pàrincĭ, și fracilor nostrĭi, omamàtorule Domne! liĕartà.

Și așì dupò redicarĕa particelluĭ lu pune sub partĕa stingà. Apoĭ Diakonlu lĕa, Timeĕrĭul, și Timea, timeĕazà, și dice kátrà Popa.

Binekuvèntà Stepàne timea.

Și zice. Domnuluĭ sò ne rogèmu.

Și Popa zice rogàcĭunĕa.

Timeà aducem cie Hristose, Zeule în odoră bineplakutà spirtuală, karĕa primesce stepàne în sàntul, și supracereskul, și incelesuallu tĕu arzel, și tramite noè inavutele tele miselii, și indurărîle tele, și donĕază noè aceste servilor teĭ, karii kiĕamà numele tĕu, a Tatàluĭ, și Fiuluĭ, și a Sàntuluĭ Spirtu, pretotindeně, akum și totudeuna, și in vietele vietelor· Amin.

Diaconlu. Domnuluĭ sò ne rogèm.

Si Popa, dupăce tiněa Stelicellu, lu pune spre Pàněa, și zice:

Si kànd vine stela stàtù dĕasupra, unde era prunkul, pretotindeně, akum și totdeuna, și în vietele vietelor. Amin.

Diakonlu. Domnuluĭ sò ne rogèmu.

Popa, dupò timeerĕa ànteeĭ invelîtură, învelește sànta Pàne, și zice:

Domnul imperací întru ornamintu sĕ îmbracă, se îmbracă Domnul întru potere, și se acinse. Kà intărì luměa, karĕa nu se va klatì. Kaseĭ teeĭ se kuvine sàncire Domne intru lungimea zilelor pretotindeně akum și totudeuna,· și in vietele vietelor. Amin.

Diakonlu. Domnuluĭ sò ne rogèmu. Invèleste Stepàne.

Si Popa, dupòci a douà orà timĕa invelitura, și invelí sànta skafà, zice:

Virtutĕa tĕa Hristose invelí cerurîle, și de laudă tĕa plinește pămèntul, pretotindeně, akum și totdeuna, și in vietele vietelor. Amin.

Diakonlu. Domnuluĭ se ne rogèm. Invèleste Stepàne.

Si Popa, dupà timeerea Aerluĭ, invèleste amendouele, și zice:

Akopere pre noĭ sub umbra aripĭlor tele Zeul nostru, pretotindeně, akum și totudeuna, și în vietele vietelor. Amin.

Apoĭ amendoĭ se rogà ku mànile susalaturate, și ku pietate ziku:

Binekuvèntat este zeul nostru, karele ași binevoí, pretotindeně, akum și totudeuna, și in vietele vietelor. Amin.

Diakonlu zise la prepuneřea precioselor donurĭ. Domnuluĭ sò ne rogèmu.

Popa zice rogàcĭunea prepunereĭ.

Zeule, Zeul nostru, karele pàněa cerĕaskà nutriměa lumeĭ totà, pre Domnul nostru, și Zeul Isus Hristos tramiseși Màntuitoriu, și Reskumpàràtorĭu, și Binefakètorĭu, karele binecuvèntà, și sànceste pre noĭ, ènsucĭ tu binecuvèntà prepunerĕa acista, și o primeste la arzellu tĕu, supracerescu, aducĭ aminte ka un bun, și omamatorĭu a prepuselor, și pentru kariĭ se prepuserà, și vegle pre noĭ nekomdàmnacĭ intru serbirea zeeștilor tele Skunsorii. Ku boce:

Kà se prĕasàncí și se prĕamàrí întru tot precioslu, și prĕamărit numele tĕu, a Tatàluĭ, și a Fiuluĭ, și a Sàntuluĭ Spirtu, akum și totudeuna, și in vietele vietelor. Amin.

Și dupò sevèrsirĕa rogàcĭuneĭ timeĕazà Prepunellu, face lăsarea, și zice.

Màrire cie Hristòse Zeule sperincea nóstrà, màrire cie.

Diakonlu. Màrire Tatàluĭ, și Fiuluĭ, și sàntuluĭ Spirtu, akum și totudeuna, și în vietele vietelor. Amin.

Popa. Hristos adevĕrat Zeul nostru pentru rogàcĭunîle prĕakorateĭ Mumeĭ seeĭ și a sàntuluĭ pàrinteluĭ nostru Ioan archiepiskopluĭ Konstantinopoleĭ aurguratikluĭ și a celuĭ dintru sancĭ (kutare) a kà-

ruĭ reinimare și sevèrșimu, și a tutulor sàncilor, sò miselè pre noĭ, ka un bun Zeu, și omamàtoriu.

Kàntàreciĭ. Amin.

Și așì Diakonlu, karele lĕa Timeerĭul, merge, și timeĕazà sànta Mĕasà impregiur in forma Kruceĭ, și zice intre sine.

In mormèntu ku truplu, și in iad ku sufletlu ka un Zeu, ĕarò in raĭul ku lotrul, și pre skaon erașĭ Hristose ku Tatàl, și ku Spirtul, karele neskris tote implinise impregiur. Și zice Kànturiĕa 50-lea. Misele pre noĭ Zeule! dupò mare miseliĕà tĕa. Și kànd timeĕazà Sàntuarĭul, și baserika totà, intrà ĕaro in sàntul Altarĭu, și dupòcí timeă ĕarò sànta Mĕasà și pre Popa apoĭ depune Timeerĭul la loklu sĕu; el merge la Popa, și stau impreunà inaintĕa sànteĭ Mĕasà, și se inklinà fieste karele pentru sine, și ziku rogàcĭunĕa acista.

Imperate ceresku Màngàitorule etc.

Și acista. Domne buzele mele veĭ desklide, și gura mĕa va vestí lauda tĕa. Kà, de voiseșĭ arzèmintul, ci dedusem; arderĭle de tot nu veĭ binevoí. Arzèmintŭ plakut Zeuluĭ, este spirtu umilit; inimà infràntà și umilità Zeul nu va urgisí. Fà bine, Domne, Sionluĭ, și intru bunàvoirĕa tĕa sò se adare mururile Ierusalimluĭ. Atuncĭ veĭ binevoí arzèmintul dereptatei, aduceră și arderĭle de tot; atuncĭ vor pune pre Altarĭul tĕu viceĭ.

Dup'aceĕa Popa basià Evangellu, ĕarò Diakonlu sànta Mĕasà. Apoi Diakonlu, karele cene și Orarĭul ku treĭ degite a mànеĭ derĕaptà, plĕakà kaplu kàtrà Popa, și zice:

Timpu este a face Domnuluĭ, Binekuvèntà Stepàne.

Popa, kànd lu binekuvèntà, zice:

Binekuvèntat este Zeul nostru, pretotindeně, akum și totudeuna, și in vietele vietelor. Amin.

Diakonlu. Rogàte pentru mine Stepàne.

Ĕarò Popa. Sò te reinime Domnul Zeu intru imperaciĕa sĕa, pretotindeně, akum și totudeuna, și in vietele vietelor. Diakonlu. Amin. Amin. Amin.

Și dupò fakute treĭ inklinàcĭunĭ, ziku întru sine:

Domne buzele mele veĭ desklide și gura mĕa va vestí lauda tĕa.

Și dup'acista ese Diakonlu din Altarĭu, se inklinà de treorĭ, și zice cu boce:

Binekuvèntà Stepàne.

Ĕarò Popa zice cu boce.

Binekuvèntatà este imperacĭĕa Tatàlui, și a Fiuluĭ, și a Sàntuluĭ Spirtu, akum și totudeuna, și in vietele vietelor. Kàntàreciĭ. Amin.

Diak. Ku pace Domnuluĭ sò ne rogèmu. Kàntàr. Domne misele.

Diak. Pentru pacĕa de sus, și pentru màntuirĕa sufletelor nostre, Domnuluĭ sò ne rogèm. Kàntàr. Domne misele.

Diak. Pentru pacĕa a toteĭ lumeĭ, pentru bunàstarĕa sàntelor Zeuluĭ basericĭ, și pentru unitatĕa totulor, Domnuluĭ sò ne rogèmu. Kàntàr. Domne misele.

Diak. Pentru sànta Kasa acista, și pentru karĭĭ ku kredincà, ku pietate, și ku frica Zeuluĭ intrà întrènsa, Domnuluĭ sò ne rogèm. Kàntàr. Domne misele.

Diak. Pentru Archiepiscoplu nostru (kutare). Pentru onorata Popime, și intru Hristos Diakonie, pentru tot Klerlu, și poporlu, Domnuluĭ sò ne rogèm. Kàntàr. Domne misele.

Diak. Pentru binekredincĭoslu, și Zeu amàtorlu Domnul nostru (kutare) pentru totà Kurtĕa, și ostimĕa luĭ, Domnuluĭ sò ne rogèm. Kàntàr. Domne misele.

Diak. Pentru ka sò ajute, sò suppunè sub peciorele luĭ pre tot neamiklu, și inkontrarĭul, Domnuluĭ sò ne rugèm. Kàntàr. Domne misele.

Diak. Pentru Lokuimèntul acista sàntu, pentru tote urbele, și cenuturĭle, și pentru karĭĭ ku krodincà lokuesku intrènsele, Domnuluĭ sò ne rogèmu. Kàntàr. Domne misele.

Diak. Pentru bunà linistĕa aerluĭ, pentru inmulciréa fruptelor pàmèntuluĭ, și pentru timpurĭ pacĭuite, Domnuluĭ sò ne rogèmu. Kàntàr. Domne misele.

Diak. Pentru naikàitorĭĭ, pentru kàlètorĭĭ, làngezĭĭ, lukràtorĭĭ, prinșĭĭ, și pentru màntuiréa lor, Domnuluĭ sò ne rogèmu Kàntàr. Domne misele.

Diak. Pentru ka sò ne skapèmu de tot nekaslu, niràirĕa, prikura, și lipsa, Domnuluĭ sò ne rogèmu. Kàntàr. Domne misele.

Diak. Apàrà, màntueste, misele, si vegle pre noĭ Zeule! ku donlu tĕu. Kàntàr. Domne misele.

Diak. Pre prĕàsànta, korata, prĕabinekuvèntata màrita Stepàna nostra Zeunaskètorĕa, și totudeuna Vergĭnĕa Maria, ku tocĭ Sàncĭĭ sò reinimèmu, pre noĭ ensine, și unul ku altul, și totà viaca nostrà Hristosluĭ Zeu sò dàmu. Kàntàr. Cie Domne.

Popa. Kà cie se kuvine totà màrirĕa, onora, și inklinàcĭunĕa a Tatăluĭ, și a Fiuluĭ, și a Sàntuluĭ Spirtu, akum si totudeuna, și in vietele vietelor. Kàntàr. Amin.

Dupò pacĭuitele se kàntà Trĕaptĕa ànteĕa, și anume: De este Dominecà, seu Serbàtore a verunuĭ Sàntu mare Kànturiĕa 102-lĕa dupò Tonlu 8 precum urmà.

Rinekuvèntà sufletlu mĕu pre Domnul. Binekuvèntat esti Domne. Binekuvèntà sufletlu mĕu pre Domnul, și tot naintrul mĕu, numele cel sàntu al luĭ.

Binekuvèntà sufletlu mĕu pre Domnul, și nu uità tote resplàtirile luĭ.

Pre karele koraceste tote nelegile tele, pre karele vindekà tote làngorile tele.

Pre karele skapà din strikàcĭune viaca tĕa, pre karele te inkonunà ku miselie, și ku indurărĭ.

Pre karele imple ku bunetàcĭ poftĕa tĕa; se innoivor ka a vulturĭlor tinerecele tele.

Domnul, karele face miselimie, și judekatà totulor asupricilor. Kunoskute fakú kàile sele Moisiluĭ, fiilor Israilluĭ voile sele.

Indurat și miselimos é Domnul, lungurabdàtorĭu, și multumiselios.

Nu se va ĭucí pònè in sevèrșit, necĭ in vietà nu se va niràí. Nu dupò nelegile nostre fokú noè, neci dupò pekatele nostre resplatí noè.

Kà dupò inàlciméa cerluĭ dela pamèntu, intarí Domnul miseliĕa sĕa spre karĭĭ se temu de el.

Prekàt suntu departe resarĭturile dela apusurĭ, departà dela noĭ nelegile nostre.

Prekum misele tatàl pre fii, miseli Domnul pre karĭĭ se temu de dènsul.

Kà el kunoskú kreatura nostrà, se aduse aminte, kò terina suntemu.

Omlu ka ĕarba, zilele lui, ka floréa kàmpuluĭ așí va inflorí.

Kà spirtul trekú intrènsul, și nu va fi, și nu va mai kunoste neci loklu seu.

Ĕarò miseliĕa Domnuluĭ din vietà, și pònè in vietà spre karĭĭ se temu de el.

Și dereptatĕa luĭ spre fiĭ fiilor, spre karĭĭ vĕaglà ku așezàmintul de lege a luĭ, și se aduku aminte de màndàcĭunile luĭ, ka sò fakè pre ele.

Domnul in cer parà skaonlu sĕu, și imperaciĕa luĭ pre noĭ stepàneste.

Binekuvèntacĭ pre Domnul tocĭ àngerii luĭ, cei potencĭoşi la virtute, kariĭ facecĭ kuvèntul lui, a auzí bocĕa kuvintelor luĭ.

Binekuvèntacĭ pre Domnul tote poterile luĭ, serviĭ luĭ, kariĭ facecĭ voĕa luĭ.

Binekuvèntacĭ pre Domnul tote lukrurile luĭ, ĭn tot loklu stepànireĭ luĭ. Binekuvèntà sufletlu mĕu pre Domnul.

Partĕa derĕapta ku mai naltă boce.

Màrire Tatàluĭ, şi Fiuluĭ, şi sàntuluĭ Spirtu.

Partĕa stingà.

Şi akum, şi totudeuna, şi in vietele vietelor Amin.

Şi ĕarò partĕa derĕaptà.

Binekuvèntà sufletlu mĕu pre Domnul, şi tot naintrul mĕu, numele cel sàntu a luĭ. Binekuvèntat esti Domne.

Ĕarò la Serbàtorile zeestĭ, seu imperatestĭ se kàntà in loklu Kànturieĭ 102-lĕa urmàtorele Trepte şi anume:

La inàlcarĕa onorateĭ Kruce, în 14. Vinicerĭu.

Versu. Zeule, Zeul mĕu, lĕa aminte spre mine, pentruci me lasaşi?

Pentru rogàcĭunile Zeunaskètoreĭ, Màntuitorule! màntueste pre noĭ.

Versu. Departe de màntuirĕa mĕa, kuvintele pekatelor mele.

Pentru rogàcĭunile Zeunaskètoreĭ.

Versu. Zeul mĕu, strigavoĭu kátrà tine zioa, şi nu veĭ auzí, şi noptĕa, şi nu spre nepricepere mie.

Pentru rogàcĭunile Zeunaskètorei.

Versu. Ĕarò tu, intru Sàncĭ lokuestĭ, lauda Israĭlluĭ.

Pentru rogàcĭunile Zeunaskètoreĭ.

Màrire Tatàluĭ. Pentru rogàcĭunile Zeunaskètoreĭ.

Şi akum. Pentru rogàcĭunile Zeunaskètoreĭ.

La nasterĕa Domnuluĭ, şi Màntuitorluĭ nostru Isus Hristos, in 25-lea Nieos.

Versu. Me voiŭ màrturí cie, Domne! ku totà inima mĕa, voiŭ spune tote minunile tele.

Pentru rogàcĭunile Zeunaskètoreĭ, Màntuitorule! màntueste pre noĭ.

Versu. In svatlu derepcilor, şi in adunare, marĭ suntu lukrurile Domnuluĭ.

Pentru rogàcĭunile Zeunaskètoreĭ.

Versu. Màrturire, şi marekuvenincà este lucrul lui, şi dereptatĕa luĭ remàne in vieta vieteĭ.

Pentru rugàcĭunile Zeunaskètoreĭ.

Màrire; Şi akum. Pentru rogàcĭunile Zeunaskètoreĭ.

La botezlu Domnuluĭ nostru Isus Hristos, in 6-lĕa Gerarĭu.

Versu. Intru eşirĕa Israilluĭ din Egiptu, a kaseĭ Iakovluĭ din popor strain.

Pentru rogácĭunile Zeunaskètoreĭ, Màntuitorule màntueste pre noĭ.

Versu. Se fakú Iudea sàncirĕa luĭ Israil stăpànirĕa luĭ.

Pentru rogàcĭunile Zeunaskètoreĭ.

Versu. Marĕa vezú şi fugí, Iordanlu se intorse inapoĭ.

Pentru rogàcĭunile Zeunaskètoreĭ.

Versu. Cí este cie, Mare! kò fugisĭ? şi tu, Iordane! kò te întorsesi inapoĭ?

Pentru rogàcĭunile Zeunaskètoreĭ.

Màrire Tatàluĭ. Pentru rogàcĭunile Zeunaskètoreĭ.

Și akum. Pentru rogàcĭunile Zeunaskètoreĭ.

La straformarĕa Domnuluĭ nostru Isus Hristos, in 6-lĕa Fruptuarĭu.

Versu. Strigacĭ Domnuluĭ tot pamèntul; kàntacĭ numeluĭ luĭ, daci màrire laudeĭ luĭ.

Pentru rogàcĭunile Zeunaskètoreĭ

Versu. Bocĕa tunetluĭ teu in rotà; luminarà fulgerile tele luměa, se klatí și se kutremurà pamèntul.

Pentru rogàcĭunile Zeunaskètoreĭ.

Versu. Intru màrturire, și in mare ornàmintu te imbrakasi. Karele te imbracĭ ku lumina, ka ku un vestimèntu.

Pentru rogàcĭunile Zeunaskètoreĭ.

Màrire Tatàluĭ. Pentru rogàcĭunile Zeunaskètoreĭ:

Și akum. Pentru rogàcĭunile Zeunaskètoreĭ.

Preste tote zilele, aforà de Serbàtorĭ.

Versu. Bine é a se màrturí Domnuluĭ.

Pentru rogàcĭunile Zeunaskètoreĭ, Màntuitorule! màntueste pre noĭ.

Versu. Bine é a se màrturí Domnuluĭ, și a kàntá numeluĭ teu, Prĕainalte!

Pentru rogàcĭunile Zeunaskètoreĭ.

Versu. A vestì demànĕacà miseliĕa tĕa, și adeverlu teu in totà noptĕa.

Pentru rogàcĭunile Zeunaskètoreĭ.

Versu. Kà dereptu e Domnul Zeul nostru, și nu este nedereptate intru dènsul

Pentru rogàcĭunile Zeunaskètoreĭ.

Màrire Tatàluĭ. Pentru rogàcĭunile Zeunaskètoreĭ.

Și akum. Pentru rogàcĭunile Zeunaskètoreĭ.

La Domineka Florilor.

Versu. Amaĭ, kà va auzí Domnul bocĕa rogàcĭuneĭ meeĭ.

Pentru rogàcĭunile Zeunaskètoreĭ, Màntuitorule! màntueste pre noĭ.

Versu. Kà plekà urekĭa sĕa mie, și in zilele mele le voiŭ kiemà.

Pentru rogàcĭunile Zeunaskètoreĭ.

Versu. Me kuprinserà dorerile morteĭ, prikurile ĭadluĭ me aflarà.

Pentru rogàcĭunile Zeunaskètoreĭ.

Versu. Nekas, și sudore aflaĭ, și numele Domnuluĭ kiemaĭ.

Pentru rogàcĭunile Zeunaskètoreĭ.

Màrire Tatàluĭ. Pentru rogàcĭunile Zeunaskătoreĭ.

Și akum. Pentru rogàcĭunile Zeunaskètoreĭ.

Dominekà la Sàntele Paștĭ.

Versu. Strigacĭ Domnuluĭ tot pamèntul.

Pentru rogàcĭunile Zeunaskètoreĭ, Màntuitorule! màntueste pre noĭ.

Versu. Kàntacĭ numeluĭ luĭ, dacĭ màrire laudeĭ luĭ.

Pentru rogàcĭunile Zeunaskètoreĭ.

Versu. Zicecĭ Zeuluĭ: Kàt de infricoșate suntu lukrurile tele!

Pentru rogàcĭunile Zeunaskètoreĭ.

Versu. Tot pamèntul sò se inkline cie, și sò kànte cie, sò kànte numeluĭ teu, Prĕainalte!

Pentru rogàcĭunile Zeunaskètoreĭ.

Màrire Tatàluĭ. Pentru rogàcĭunile Zeunaskètoreĭ.

Și akum. Pentru rogàcĭunile Zeunaskètoreĭ.

Joĭ, la inàlcarea Domnuluĭ.

Versu. Tote popórele plesnicĭ ku mànile, strigacĭ Zeuluĭ ku boce de bukurie.

Pentru rogàcĭunile Zeunaskètoreĭ, Màntuitorule! màntueste pre noĭ.

Versu. Kà Domnul este prĕainaltu, infrikoșat, împerat mare preste tot pamèntul.

Pentru rogàcĭunile Zeunaskètoreĭ.

Versu. Suppuse poporele noè, și gintele sub pecĭorele nostre.

Pentru rogàcĭunile Zeunaskètoreĭ.

Màrire Tatàluĭ. Și akum. Pentru rogàcĭunile Zeunaskètoreĭ.

Dominekà, la Cinzecĭune.

Versu. Cerurile spun màrirĕa Zeuluĭ, și faceréa mànilor luĭ vesteste tàrièa.

Pentru rogàcĭunile Zeunaskètoreĭ, Màntuitorule! màntueste pre noĭ.

Versu. Zioa zileĭ spune kuvèntu, și noptĕa nopteĭ vesteste stiincà.

Pentru rogàcĭunile Zeunaskètoreĭ.

Versu. Nu suntu vorbe, necĭ kuvinte, a kàror sò nu se audè bocele lor.

Pentru rogàcĭunile Zeunaskètoreĭ.

Versu. In tot pamèntul eșí vestirĕa lor, și la margĭnile lumeĭ kuvintele lor.

Pentru rogàcĭunile Zeunaskètoreĭ.

Màrire Tatàluĭ. Pentru rogàcĭunile Zeunaskètoreĭ.

Și akum. Pentru rogàcĭunile Zeunaskètoreĭ.

Rogàcĭunĕa Popeĭ la kàntarĕa Trĕaptei ànteeĭ.

Domne Zeul nostru, a kàruĭ potinca este nesemilatà, și màrirea neajunsà, a kàruĭ miseliĕa é nemesuratà, și omamarĕa nevorbità. Ènsucĭ Stepane dupò indurarĕa tĕa rekautà spre noĭ, și spre sànta Kasa acista, și fà ku noĭ, și ku aceĭ, karii d'impreunà ku noĭ se rogà, miseliele tele inavute, și indurările tele.

Apoĭ zice:

Diak. Ĕarò și ĕarò ku pace Domnuluĭ sò ne rogèm. Kàntàr. Domne misele.

Diak. Apàrà, màntueste, misele, și vegle pre noĭ, Zeule! ku donlu tĕu. Kàntàr. Domne misele.

Diak. Pre prĕasànta, korata, prĕabinekuvèntata, màrita Stepàna nostra Zeunaskètorĕa, și totudeuna Vergĭnĕa Maria, ka tocĭ Sàncii sò reinimèmu pre noĭ ènșine, și unul ku altul, și totà viaca nostrà Hristosluĭ Zeu sò dèmu. Kàntàr. Cie Domne.

Popa. Kà a tĕa este potinca, și imperaciĕa și poterĕa, și màrirĕa, a Tatàluĭ, și a Fiuluĭ, și a Sàntuluĭ Spirtu, akum și totudeuna, și in vietele vietelor. Kàntàr. Amin.

Dupò douele pacĭuite se kàntà Treaptĕa doàlĕa și anume: De este Dominekà, seu Serbàtore a verunuĭ Sàntu mare, Kànturiĕa 145-lĕa, dupò Tonlu 8. precum urmà.

Màrire Tatàluĭ, și Fiuluĭ, și Sàntuluĭ Spirtu.

Laudà sufletlu meu pre Domnul, laudavoiŭ pre Domnul in viaca mĕa, kàntavoiŭ Zeuluĭ meu, pònè kàndu voiŭ fi.

Nu speracĭ spre boerĭ, spre fii omenĭlor, intru karii nu este màntuire.

Eși-va spirtul luĭ, și seva intorce in pamèntul sĕu. In zioa aceĕa vor perí tote mintuirîle lor.

Fericit é, kàruĭ Zeul Iakovluĭ este ajutorlu luĭ, sperinca luĭ spre Domnul Zeuluĭ luĭ.

Spre karele fakú cerlu și pamèntul, marĕa și tote cele cí suntu intrènsele.

Spre karele vegle adeverlu in vietà, spre karele face judecata asupricilor, spre karele dà nutrime fometoșilor.

Domnul desligà pre ferligaciĭ; Domnul incelepceste orbiĭ; Domnul ridikà pre surpaciĭ; Domnul amà pre derepciĭ; Domnul vegle pre veneticiĭ.

Pre seraklu, și pre veduva va primí, și kalĕa pekatoșilor va perde.

Imperaciva Domnul in vietà, Zeul tĕu, Sione! in gen și in gen.

Și akum, și totudeuna, și in vietele vietelor. Amin.

Ununaskute Fiule, Kuvèntule a Zeuluĭ, karele este și nemuritorĭu, și voișĭ pentru màntuirĕa nostrà a te intrupá din sànta Zeunaskètorĕa, și totudeuna Vergineă Maria, karele nemutat te intrupași, și te restignișĭ, Hristose Zeule! ku mortĕa pre morte kalkași, karele esti unul din Sànta Treime impreunà màrit ku Tatàl, și ku Spirtul Sàntu, misele pre noĭ.

Ĕarò la Serbàtorîle zeestĭ, seu imperatestĭ se kàntà in loklu Kànturieĭ 145, urmàtorele Trepte și anume:

La inalcarea onorateĭ Kruce, in 14-lĕa Vinicerĭu.

Versu. Pentrucí ne lapàdàși pòn' in sevèrșit.

Màntueste pre noĭ Fiul Zeuluĭ, karele ku truplu fușĭ restignit pre Kruce, karii kàntàm cie. Aliluia.

Versu. Aducĭ a minte de adunarĕa tĕa, karĕa kèstigași din inceput.

Màntueste pre noĭ Fĭul Zeuluĭ.

Versu. Muntele Sionluĭ acistu, kare lokuișĭ intrènsul.

Màntueste pre noĭ Fiul Zeuluĭ.

Màrire; Și akum. Ununaskute Fiule a Zeuluĭ karele esti și Kuvèntule nemoritorĭu.

La nasterĕa Domnuluĭ, și Màntuitorluĭ nostru Isus Hristos, in 25-lĕa Nieos.

Versu. Fericit bàrbatlu, karele se teme de Domnul, intru màndàcĭunîle luĭ va voí forte.

Màntueste pre noĭ Fiul Zeuluĭ, karele te naskușĭ din Vergineă, kariĭ kàntàmu cie. Aliluia.

Versu. Seminciĕa luĭ va fi potincĭosà pre pamèntu, genlu derepcilor se va bĭnekuvèntá.

Màntueste pre noĭ Fiul Zeuluĭ.

Versu. Màrire, și inavucie in kasa luĭ, și dereptatĕa luĭ remàne in vieta vieteĭ.

Màntueste pre noĭ Fiul Zeuluĭ.

Versu. Resarí intru intunerik lumina derepcilor, cel miselios, indurat, și dereptu.

Màntueste pre noĭ Fiul Zeuluĭ

Màrire Tatàluĭ. Màntueste Fiul Zeuluĭ.

Și akum. Ununaskute Fiule și Kuvèntule a Zeuluĭ, karele esti nemoritorĭu.

La botezlu Domnuluĭ nostru Isus Hristos in 6-lĕa Gerarĭu.

Versu. Mi plakú, kò va auzí Domnul bocĕa rogàcĭuneĭ meeĭ.

Màntueste pre noĭ, Fiul Zeuluĭ, karele te botezași in Iordan dela Ioan, kariĭ kàntàm cie. Aliluia.

Versu. Kà plekă urekĭa sĕa mie, și in zilele mele le voiŭ kiemá.

Màntueste pre noĭ Fiul Zeuluĭ.

Versu. Me koprinserà dorerile morteĭ, prikurile iadluĭ me aflarà.

Màntueste pre noĭ Fiul Zeuluĭ.

Versu. Miselios este Domnul, și indurat, și Zeul nostru misele.

Màntueste pre noĭ Fiul Zeuluĭ.

Màrire Tatàluĭ. Màntueste Fiul Zeuluĭ.

Și akum. Ununaskute Fiule. Kuvèntule a Zeuluĭ karele estĭ nemuritorĭu.

La straformarĕa Domnuluĭ nostru Isus Hristos, in 6-lĕa Fruptuarĭu.

Versu. Muncii Sionluĭ, kostele mezinopteĭ, cetatĕa imperatluĭ celuĭ mare.

Màntueste pre noĭ Fiul Zeuluĭ, karele te straformașĭ in muntele Taborluĭ, karii kàntàmu cie. Aliluia.

Versu. Muntele Sionluĭ, karele amă el. Și adarà, ka al uni kornuluĭ Sàntemintul sĕu.

Màntueste pre noĭ Fiul Zeuluĭ.

Versu. Și duse pre dènșii in muntele Sàntemintuluĭ sĕu, muntele acista, kare li kèstigă dereapta luĭ.

Màntueste pre noĭ Fiul Zeuluĭ.

Màrire: Și akum. Ununaskute Fiule și Kuvèntul a Zeuluĭ karele esti nemoritorĭu.

Preste tote zilele, aforà de Serbràtoĭ.

Versu. Domnul se imperàcí, intru ornamintu se imbrakă.

Pentru rogàcĭunile Sàncilor teĭ; Màntuitorule! màntueste pre noĭ.

Versu. Domnul se imperací, intru ornamintu se imbrakă, se imbrakă Domnul ku potere, și se încinse.

Pentru rogàcĭunile Sàncilor teĭ.

Versu. Pentrukà intarí luměa, karĕa nu se va klatí.

Pentru rogàcĭunile Sàncilor teĭ.

Versu. Màrturiile tele se inkredincarà forte: Kaseĭ teeĭ se kuvine sàncie, Domne! intru lungime de zile.

Pentru rogàcĭunile Sàncilor teĭ.

Màrire Tatàluĭ. Pentru rogàcĭunile Sàncilor teĭ.

Și akum. Ununaskute Fiule și Kuvèntule a Zeuluĭ, karele estĭ nemoritorĭu.

La Domineka Florilor.

Versu. Krezuĭ, pentr'aceĕa vorbii, ĕarò eu me umilii forte.

Màntueste pre noĭ Fiul Zeuluĭ, karele șezușĭ pre mànsul asineĭ, karii kàntàm cie. Aliluia.

Versu. Ci voiŭ resplatí Domnuluĭ, pentru tote, kare dede mie.

Màntueste pre noĭ Fiul Zeuluĭ.

Versu. Skafa màntuireĭ voiŭ luá, și numele Domnuluĭ voiŭ kiemà.

Màntueste pre noĭ Fiul Zeuluĭ.

Versu. Rugàcĭunile mele Domnuluĭ voiu da inàintĕa a tot poporluĭ sĕu.

Màntueste pre noĭ.

Màrire Tatàluĭ. Màntueste Fiul Zeuluĭ.

Și akum. Ununaskute Fiule și kuvèntule a Zeuluĭ karele esti nemoritorĭu.

Domineka, la Sàntele Pastĭ.

Versu. Zeule! miselimàte spre noĭ, și ne binekuvèntà.

Màntueste pre noĭ, Fiul Zeuluĭ, karele inviașĭ din morcĭ, karĭĭ kàntàmu cie. Aliluia.

Versu. Luminĕazà facĭa tĕa preste noĭ, și ne misele.

Màntueste pre noĭ Fiul Zeuluĭ.

Versu. Ka sò kunostemu pre pamèntu kalĕa tĕa, in tote gintele mantuirĕa tĕa.

Màntueste pre noĭ Fiul Zeuluĭ.

Màrire; Și akum. Ununaskute Fiule și Kuvèntule a Zeuluĭ, karele estĭ nemoritorĭu.

Joĭ la inalcarĕa Domnuluĭ.

Versu. Mare este Domnul, și laudat forte in cetatĕa Zeuluĭ nostru, in muntele sàntu a sĕu.

Màntueste pre noĭ Fiul Zeuluĭ, karele te inalcașĭ intru màrire, karĭĭ kàntàmu cie. Aliluia.

Versu. Zeu in palaturĭle eĭ se kunoste, kàndu ajutà pre ĕa.

Màntueste pre noĭ Fiul Zeuluĭ.

Versu. Kà ĕatè, imperacĭĭ pàmèntuluĭ se adunarà, se strinserà impreunà.

Màntueste pre noĭ Fiul Zeuluĭ.

Màrire; Și akum. Ununaskute Fiule și Kuvèntule a Zeuluĭ, carele estĭ nemoritorĭu.

Domineka, la Cinzeciune.

Versu. Sò te askulte Domnul in zioa nekasluĭ, sò te vĕaglè numele Zeuluĭ al Iakovluĭ.

Màntueste pre noĭ Màngàitorule bune, karĭĭ kàntàmu cie. Aliluia.

Versu. Sò tramitè cie ajutorĭu dintru cel Sàntu și din Sion sò te ajute.

Màntueste pre noĭ Màngàitorule bune.

Versu. Sò reinime tot arzèmintul tĕu, și arderĕa de tot atĕa sò se ingrașie.

Màntueste pre noĭ Màngàitorule bune.

Màrire; Și akum. Ununaskute Fiule și Kuvèntule a Zeuluĭ, karele estĭ nemoritorĭu.

Rogàcĭunĕa Popeĭ, la kàntarĕa Trepteĭ doàlĕa.

Domne Zeul nostru; màntueste poporlu tĕu, și binekuvèntà mostenirĕa tĕa, plinirĕa basericeĭ teei vegle, sànceste pre karĭĭ amà ornamintul Kaseĭ teeĭ, tu màreste pre eĭ ku zeĕaskà poterĕa tĕa și nu lasá pre noĭ, karĭĭ speràmu intru tine.

Apoĭ zice:

Diak. Ĕarò și ĕarò ku pace Domnuluĭ sò ne rogèmu. Kàntàr. Domne misele.

Diak. Apàrà màntueste, misele, și vegle pre noĭ ku donlu tĕu. Kàntàr: Domne misele.

Diak. Pre prĕa sànta, korata, prĕabinekuvèntata, màrita, Stepàna nostra Zeunaskètorĕa, și totudeuna Vergineа Maria, ku tocĭ Sàncĭĭ sò reinimèmu pre noĭ ènșine, și unul pre altul, și totà viaca nostrà Hristosluĭ Zeu sò dèmu. Kàntàr. Cie Domne.

Popa. Kà bun, și omamàtorĭu Zeu estĭ, și cie màrire inalcàm, Tatàluĭ, și Fiului, și Sàntuluĭ Spirtu, akum și totudeuna, și in vietele vietelor.

Kàntàr. Amin.

Dupò treele pacĭuite, se kàntà Trĕapta treelĕa, și anume:

De este Domineкà, seu Serbàtorea verunuĭ Sànt mare, Fericirĭle, precum urmà.

Intru imperaciĕa tĕa reinimà pre noĭ, Domne! kànd veĭ venì intru imperacièa tĕa. Fericicĭ sunt seraciĭ ku spirtul, kà acelor este imperacièa cerurilor.

Fericicĭ sunt karĭi plàngu, kà aceĭ se vor màngàì.

Pre 10.

Fericicĭ sunt blànziĭ, kà aceĭ vor moștenì pamèntul.

Fericicĭ suntu fometosiĭ, și setoșiĭ dupò dereptate, kà aceĭ se vor sàturá.

Pre 8.

Fericicĭ suntu miselimosiĭ, kà aceĭ se vor miselí.

Fericicĭ suntu ceĭ ku inimà koratà, kà aceĭ vor vedĕa pre Zeu.

Pre 6.

Fericicĭ suntu pacefakètoriĭ, kà aceĭ fiĭ Zeuluĭ se vor kiemá.

Fericicĭ suntu karĭi se alungà pentru dereptate kà acelor este imperaciĕa cerurĭlor.

Fericicĭ vecĭ fi, kándu ve vor infruntá, și alungá mencĭunosiĭ, și vor zice tot kuvèntul rèu kontra vostrà pentru mine.

Bukuracive, și ve alegricĭ, kà plata vostrà multà este in ceruri.

Màrire; Și akum.

La Serbàtorĭle zeestĭ, sĕu imperatestĭ se kàntà in loklu Fericirĭlor kanteklu Serbàtoreĭ, și anume: La inalcarĕa onoratei Kruce, in 14-lĕa Vinicerĭu.

Versu. Domnul se imperací, sò se niràĕaskè poporele.

Màntueste. Domne! poporlu tĕu, și binekuvèntà mosteniréa tĕa, doneazà vingere regilor asupra neamicilor, și vegle ku Krucĕa tĕa pre regĭunĕa tĕa.

Versu. Domnul din Sion este mare, și inaltu preste tote poporele.

Màntueste, Domne! poporlu tĕu.

Versu. Màrturĕaskèse numeluĭ tĕu mare, kà infrikosat, și sàntu este.

Màntueste, Domne! poporlu tĕu.

Màrire; Și akum. Màntueste, Domne poporlu tĕu.

La nasterĕa Domnuluĭ, și Màntuitorluĭ nostru Isus Hristos, in 25-lĕa Nieos.

Versu. Zise Domnul Domnuluĭ mĕu: șezĭ de derĕapta mĕa, pònè voĭu pune pre neamicĭĭ teĭ skamnicellu peciorĭlor tele.

Nașterĕa tĕa Hristose Zeul nostru, resarí lumeĭ lumina kunostinceĭ, kà prin dènsa karĭi servĕau, stelelor dela stela fuserà anvecau sò se inklinà cie soreluĭ dereptateĭ, și sò kunòscè pre tine resaritlu de sus, Domne! màrirc cie.

Versu. Toĕaglu potereĭ va tramíte cie Domnul din Sion, și veĭ stepànì in mezĭul neamicilor teĭ.

Nasterĕa tĕa Hristose Zeul nostru.

Versu. Ku tine este incepètura in zioa potereĭ teĕĭ, intru straluciríle Sàncilor teĭ.

Nasterĕa tĕa Hristose Zeul nostru.

Màrire; Și akum. Nasterĕa tĕa Hristose Zeul nostru.

La botezlu Domnuluĭ nostru Isus Hristos, in 6-lĕa Gerarĭu.

Versu. Màrturicive Domnuluĭ: kò e bun, kà in vietà este miseliĕa luĭ.

In Iordan, kàndu te botezași tu, Domne! inklinarĕa Treimeĭ se aretà; kà bocĕa Pàrinteluĭ màn-turí cie, și Fiu amat te numí; și Spirtul in formà de porumbu adeverí intariréa kuvèntuluĭ. Karele te aretași Hristose Zeule, și luměa luminași, màrire cie.

Versu. Sò zikè kasa Israilluĭ: kò é bun, kà in vietà este miseliĕa luĭ.

In Iordan, kàndu te botezași tu, Domne!

Versu. Sò zikè kasa Aaronluĭ: kò é bun, kà in vietà este miseliĕa luĭ.

In Iordan kàndu te botezași tu, Domne!

Versu. Sò zikè tocĭ, karii se temu de Domnul: kò é bun, kà in vietà este miseliĕa luĭ.

In Iordan, kàndu te botezași tu, Domne!

Màrire Tatàluĭ. In Iordan, kàndu te botezași tu, Domne!

Și akum. In Iordan, kàndu te botezași tu, Domne!

La straformarĕa Domnuluĭ nostru Isus Hristos, in 6-lĕa Fruptuarĭu.

Versu. Karii sperĕazà in Domnul, ka muntele Sionluĭ nu se vor klatí in vietà.

Te straformași in munte, Hristose Zeule! și aretași Inveceĭlor teĭ màrirĕa tĕa prekàt potĕaŭ. Stralуce și noè pekatoșilor lumina tĕa totudeuna fiitore, pentru rogàcĭunile Zeunaskètorcĭ, Luminà datorule! màrire cie.

Versu. Impregĭurlu Ierusalimluĭ suntu muncĭ, și Domnul este impregĭurlu poporluĭ sĕu de akum, și pònè in vietà.

Te straformași in munte Hristose Zeule.

Versu. Domne! Kare va locuí in lokuincellu tĕu? Și kare se va inkuĭbá in muntele tĕu sàntu?

Te straformași in munte Hristose Zeule.

BIBLIOTECA CENTRALĂ BLAJ

Versu. Kare se va suí in muntele Domnuluĭ, seu kare va stá in loklu sàntu a luĭ.

Te straformași in munte Hristose Zeule.

Màrire Tatàluĭ Te straformași in munte Hristose Zeule.

Și akum. Te straformași in munte Hristose Zeule.

Preste tote zilele afarà de Serbàtorĭ.

Versu. Venicĭ sò ne bukuràm Domnuluĭ, și sò strigèm Zeuluĭ Màntuitorluĭ nostru:

Màntueste Fiul Zeuluĭ, karele estí minunat intru Sàncĭi, pre noĭ, kariĭ kàntàm cie. Aliluia.

Versu. Sè intempinèmu facĕa luĭ intru màrturire, și intru Kànturii sò strigèmu luĭ:

Màntueste Fiul Zeuluĭ.

Versu. Kà Zeu Domnul é mare, și imperat mare preste tot pamèntul.

Màntueste Fiul Zeuluĭ.

Versu. Kà in màna luĭ tote marginĭle pamèntuluĭ, și inalcimĭle muncilor a luĭ suntu.

Màntueste Fiul Zeuluĭ.

Màrire Tatàluĭ. Màntueste Fiul Zeuluĭ.

Și akum. Màntueste Fiul Zeuluĭ.

La Domineka Florĭlor.

Versu. Màrturici-ve Domnuluĭ, kò e bun; kà in vietà é miseliĕa luĭ.

Ka sò fimu incredincacĭ de inviarĕa komunà maĭ nante de patima tĕa pre Lazar din morcĭ scolași Kristose Zeule; pentr' aceĕa și noĭ ka kokonĭi, kariĭ portàmu semnele vingereĭ, strigàmu cie vingètorluĭ morteĭ: Osana intru ceĭ de sus, binekuvèntat este, karele vinĭ intru numele Domnuluĭ.

Versu. Sò zikè kasa Israilluĭ, kò é bun: kà in vietà é miseliĕa luĭ.

Ka sò fimu incredincacĭ de inviarĕa komunà.

Versu. Sò zikè kasa Aaronluĭ, kò é bun; kà in vietà é miseliĕa luĭ.

Ka sò fimu inkredincacĭ de inviarĕa luĭ.

Versu. Sò zicè tocĭ, karĭi se temu de Domnul, kò é bun; kà in vietà é mĭseliĕa luĭ.

Ka sò fimu inkredincacĭ de inviarĕa luĭ.

Màrire Tatàluĭ. Ka sò fimu inkredincacĭ de inviĕarea luĭ.

Și akum. Ka sò fimu inkredincacĭ de inviarĕa luĭ.

Domineka, la Sàntele Pastĭ.

Versu. Sò se skolà Zeul, si sò se resipĕaskè neamicĭi luĭ.

Hristos din morcĭ kànd invià, ku mortĕa pre morte kalkà, și celor din mormènturĭ, viacă donà.

Versu. Precum se risipesce fumul, sò se risipéskà; kum se topesce cĕara de facĭa fokluĭ.

Hristos din morcĭ kànd inviă,

Versu. Așĭ sò pĕarè pekatoșiĭ dela facĭa Zeuluĭ. Și derepcĭi sò se alegrĕazè, și sò se bukure inàntĕa Zeuluĭ.

Màrire; Și akum. Hristos din morcĭ kàndu inviă.

Joĭ, la inàlcarea Domnuluĭ.

Versu. Auzicĭ aciste tote gintele, askultacĭ tocĭ, karĭi lokuicĭ in lume.

Te inalcași intru màrire Hristose Zeul nostru, și fakuși bukurie Inveceĭlor prin promisĭuneă Sàntuluĭ Spirtu. Și prin binekuvèntarĕa se inkredincarà eĭ, kà tu esti Fiul Zeuluĭ, liberatorĭul lumeĭ.

Versu. Gura mĕa va vorbí incelepcĭune și kugetlu inimeĭ mele precepere.

Te inalcași intru màrire Hristose Zeul nostru.

Versu. Plekavoiŭ in semilaturà urekĭa mĕa, desclidevoiŭ in Kànturie inceleslu meŭ.

Te inalcași intru màrire Hristose Zeul nostru.

Màrire; Și akum. Te inalcași intru màrire Hristose Zeul nostru.

Dominekà, la Cinzeciune.

Versu. Domne! intru poterĕa tĕa se va alegrí imperatlu, și de màntuirĕa tĕa se va bukura forte.

Binekuvèntat esti Hristose Zeule, karele ku tramiterĕa Spĭrtuluĭ Sàntu peskarĭlor, aretași pre eĭ preaincelepcĭ ká prin trènșiĭ peskuiși cie luměa, omamatoriule màrire cie.

Versu. Pofta inimeĭ luĭ dedeși luĭ, și de voĕa buzelor luĭ nu lipsiși pre dènsul.

Binekuvèntat esti Hristose Zeul nostru.

Versu. Kà intimpinași pre el ku binekuvèntàrĭle bunètateĭ tele, puseși pre kaplu luĭ konunà de pĕatrà scumpà.

Binekuvăntat esti Hristose Zeul nostru.

Versu. Viacà rogă dela tine; și dedeși luĭ lungime de zile in vieta vieteĭ.

Binekuvèntat esti Hristose Zeul nostru.

Màrire Tatàluĭ. Binekuvèntat esti Hristose Zeul nostru.

Și akum. Binekuvèntat esti Hristose Zeul nostru.

Rogàcĭuneă Popeĭ, la kàntarĕa Trepteĭ treeleă.

Tu, karele donași noè aciste komune și de impreunare rogàcĭunĭ, karele și la doĭ seu la treĭ im-

preunacĭ intru numele tĕu, promiseşĭ a dá lor cererile, ènsucĭ tu, plineste şi akum cererile serv̆ilor teĭ spre folos, şi dà noè intru acistà vietà de akum kunoscinta adeverluĭ tĕu, şi in cĕĕa fiitóre donĕazà noè viaca vietosà.

Kànd vinu Kàntărĕciĭ la: Màrire Tatàluĭ, atuncĭ Popa şi Diakonlu faku inàintĕa meseĭ sàntà treĭ inklinàcĭunĭ. Apoĭ Popa lĕa sàntul Evangel, lu dà Diakonluĭ, şi dupò-cí esu prin Uşĭa de mezinopte, vin la loklu datinat, unde faku intrarĕa mikà, şi pleku amèndoĭ kapetele, ĕarò Diakonlu zice ku umilincà: Domnuluĭ sò ne rugèm. Impreunà cene ku treĭ degite şi Orarĭul, ĕarò Popa zice incet rogàcĭunĕa intrareĭ.

Rogàcĭunĕa întrareĭ a sàntuluĭ Evangel.

Stepàne Domne Zeul nostru, karele puseşi in cerurĭ cetele, şi ostile Àngerĭlor, şi al Arhangelĭlor spre serviră màrireĭ teeĭ sà impreună ku intrarĕa nostrà sò fie intrarĕa sàncilor Àngerĭ, karĭi servesku impreunà cu noĭ, şi màresku impreunà bunètatĕa tĕa,

Kà cĭe se kuvine totà màriră, onora, şi inklinàcĭunĕa, Tatàluĭ, şi Fiuluĭ, şi Sàntuluĭ Spirt, acum şi totdeuna, şi in vietele vietelor.

Kàntărecĭĭ. Amin.

La sevèrşirĕa rogàcĭuneĭ zice Diakonlu kàtrà Popa.

Binekuvèntà Stepàne sànta intrare.

Impreunà arĕatà şi kàtrà Resarit ku Orarĭul, ĕarà Popa, dupòcí face Kruce kàtrà Resarit, zice:

Binekuvèntatà este intrarĕa Sàncilor tĕi pretotindenĕa, akum, şi totdeuna, şi in vietele vietelor. Amin.

Apoĭ Diakonlu merge la Episkoplu, şi basĭà Evangellu, de este de facà, ĕarò de nu, lu basĭà

Popa. Şi dupà sevèrşirĕa Kànticetluĭ de urmà, merge Diakonlu in mezĭul, şi stà inàintĕa Popeĭ, şi inalcà pucintel mànĭle, şi dupàcí arĕatà sàntul Evangel, zice cu boce:

Incelepcĭune derĕaptà.

Apoĭ dupà fàkutà inklinare, Diakonlu, şi dupò el Popa întrà in sàntul Altarĭu, ĕarò Diakonlu depune sàntul Evangel pre sànta mĕasà.

Ĕarè Kàntărecĭĭ kàntà Kàntiklu intrareĭ, şi anume:

In Domineci.

Venicĭ sè ne inklinèm, şi sò kàdem kàtrà Hristos. Màntueste pre noĭ Fiul Zeuluĭ, karele inviaşi din morcĭ, pre karĭĭ kàntàm cie. Aliluia.

In tote zilele afarà de Serbàtorĭ.

Venicĭ sò ne inklinèm, şi sò kàdem kàtrà Hristos. Màntueste pre noĭ Fiul Zeuluĭ, karele esti mínunat intru Sàncĭĭ, pre noĭ, karĭĭ kàntàm cie. Aliluia.

La inalcarĕa onorateĭ Krucĕ în 14-lĕa Vinicerĭu.

Inalcacĭ pre Domnul Zeul nostru, şi ve inklinacĭ skamnicelluĭ peciorelor luĭ, kà sànt este.

La nasterĕa Domnuluĭ, şi Màntuitorluĭ nostru Isus Hristos, in 25-lĕa Nieos.

Din pàntek mainànte de lucĭafer te naskuşĭ. Se jurà Domnul, şi nu va parĕa luĭ rèu: Tu estĭ Popa in vietà, dupò ordinĕa Melhisedekluĭ.

La botezlu Domnuluĭ nostru Isus Hristos, in 6-lĕa Gerarĭu.

Binekuvèntat esti, karele vinĭ intru numele Domnuluĭ, Zeu é Domnul, şi se aretà noè.

La stráformarĕa Domnuluĭ nostru Isus Hristos.

Domne! tramite lumina tĕa, și adeverlu tĕu, aciste me indreptarà și me duserà la muntele tĕu sàntu.

La Domineka Florĭlor.

Binekuvèntat este, karele vine intru numele Domnuluĭ, binekuvèntaĭ pre voĭ din kasa Domnuluĭ, Zeu é Domnul, și se aretà noè.

Domineka, la Sàntele Pastĭ.

Intru adunàrĭ binekuvèntacĭ pre Zeu Domnul din esvorele Israilluĭ.

Joĭ, la inalcarĕa Domnuluĭ.

Se suí Zeu intru strigare Domnul in boce de trombetà.

Dominekà, la Cinzeciune.

Inalcàte, Domne! intru poterĕa tĕa, kàntavomu, și vom laudá poterile tele.

Dupò Aliluia kàntà Kàntarecĭĭ Kànticetlu, și Subkànticetlu Serbàtoreĭ, apoĭ Kànticetlu basericeĭ și in sevèrșit urmàtore:

Neinfruntatà apàràtore a Krestinĭlor, nemutatà meziàtore kàtrà Fakètorlu, nu sprevedĕa bocele de rogàcĭune a pekatoșilor, mà alĕargà kà unà bunà spre ajutorlu nostru, karii ku kredincà strigàm kàtrà tine: Grabeste spre rogàcĭune, și sergu- este spre imblànzire, Zeu naskètóre! karĕa apàrĭ pre karii onorà pre tine.

Apoĭ Diakonlu, dupòcí plĕakà kaplu, și cene Orarĭul in mànà, zice kàtrà l'opa: Binekuvèntà Stepàne timpul Tresàncieĭ.

Ĕarò Popa, dupòcí lu binekuvèntà, zice:

Kà sàntu este Zeul nostru pretotindeněa, akum și totudeuna.

Ĕarò Diakonlu vine lòngè sàntele Ușĭ, arĕatà Orarĭul kredincĭoșilor din aforà, și zice: Și in vietele vietelor. Kàntàr. Amin.

Ĕarò de nu este Diakon, zice Popa: Domnuluĭ sò ne rugàmu. Kànt. Domne misele.

Popa. Kà sàntu este Zeul nostru, și cie màrire inalcàmu, Tatàluĭ, și Fiuluĭ, și Sàntuluĭ Spirtu, akum și totudeuna, și in vietele vietelor. Kàntàr. Amin.

Și indatà kàntà Tresàncieă, prekum urmà:

Sànte Zeule, Sànte tare, Sànte nemuritorule, misele pre noĭ. De treĭ orĭ.

Màrire Tatàlui, și Fiuluĭ, și Sàntuluĭ Spirtu. Akum și totudeuna, și in vietele vietelor. Amin. Sànte nemuritorule, misele pre noĭ.

Partea derĕaptà ku boce maĭnaltà.

Sànte Zeule, Sànte tare, Sànte nemuritorule, misele pre noĭ.

La Serbàtorĭ imperatestĭ kàntàmu in loklu Treĭsàncieĭ.

Kòcĭ intru Hristos ve botezaràcĭ, intru Hristos ve imbrakaràcĭ. Aliluia.

La onorata Kruce, și la treelĕa Dominekà in Patruzecina mare.

Krucеĭ teeĭ ne inklinàmu Stepàne, și sàntà invíarĕa tĕa laudàmu, și màrimu.

Rogàcĭunĕa Popeĭ, la kàntarĕa Tresàncieĭ.

Zeule sànte! karele pre sânciĭ rekiecĭ, karele ku tresàncita boce esti laudat de Serafimĭ, și màrit de Heruvimĭ, și de totà poterĕa supràcerĕaskà inklinat, karele din nefiincà intru fiincà tote le produseși, karele kreași pre om dupò facĭacĭunĕa, și dupò asemilarĕa tĕa, și cu tot donlu teu lu ornași, karele daĭ incelĕpcĭune, și precepere celuĭ, kare cere, și nu sprevezĭ, pre karele pekatueste, mà punĭ kaincà spre màntuire, karele dignișĭ pre noi umiliciĭ, și nedigniĭ serviĭ teĭ și in ora acísta a stá inàntĕa màrireĭ sànteĭ teeĭ Mĕasà, și a aduce cie detorita inklinàcĭune, și prĕa màrita laudà. Eusucĭ tu, Stepàne! primeste din gurile nostre, kariĭ suntemu pekatoși tresàncita kàntare, și nevezità ku bunètatĕa tĕa, ĕartà noè tot pekatlu voincĭos, și nevoincĭos, sànceste sufletele, și trupurĭle nostre, și dà noè sò servimu cie intru kredincà in tote zilele viaceĭ nostre. Pentru rogàcĭunĭle prĕa sànteĭ Zeunaskètore, și a totulor Sàncilor, kariĭ din vietà bineplakurà cie.

Kà sànt esti Zeul nostru, și cie màrire inalcàmu Tatàluĭ, și Sàntuluĭ Spirtu, akum și totdeuna, și in vietele vietelor. Kàntàr. Amin.

Apoĭ zice Diakonlu: Màndà Stepàne. Și vinu la sedetlu, și la venire zice Popa: Binekuvèntat este, karele vine intru numele Domnuluĭ.

Ĕarò Diak: Binekuvèntà Stepàne spre Sedetlu. Și Popa: Binekuvèntat esti spre Skaonlu màrireĭ imperàcieĭ teĕĭ, karele șezĭ spre Heruvimĭ, pretotindeněa, akum și totdeuna, și in vietele vietelor. Amin.

Și dupò sevèrșirĕa Tresàncieĭ vine Diakonlu inàntĕa Ușieĭ, și zice: Sò luèm aminte. Ĕarò Popa. Pace totulor. Diak. Incelepcĭune. Și legitoriul incepe: Versul preskris a Davidluĭ.

Și ĕarò zice Diak: Incelepcĭune.

Legitorĭul zice, și dupò el Kàntàtorĭul kàntà titula Apostolluĭ, și a zileĭ.

Și ĕarò zice Diak: Sò luèmu a minte.

Akum legitorĭul legeste Apostollu. Ĕarò dupò sevèrșirĕa Apostolluĭ zice Popa: Pace tutulor. Diak. Incelepcĭune.

Legitorĭul Apostolluĭ zice: Aliluia. De treĭ orĭ, și Versul preskris a Davidluĭ.

Dupò acista delok incepe Kantàtorĭul a kàntá: Aliluia. De treĭ orĭ.

Apoĭ lĕa Diakonlu Timeerĭul și Timea, merge la Popa, și zice: Binekuvèntà timea.

Ĕarò Popa binekuvèntà, și zice urmàtore Rogàcĭune:

Timea aducemu cie Hristose Zeul nostru inodora placereĭ spirtualà, tramite noè zeeskul don prĕasàntuluĭ tĕu Spirtu, pretotindeněa, akum și totudeuna, și in vietele vietelor. Amin.

Și Diakonlu timeĕazà Mĕasa sàntà impregĭur, și tot Sàntuarĭul, și Aerlu. Sub timpul acistu zice Popa incet urmàtore Rogàcĭune:

Straluceste in inimile nostre, omamàtorule Stepàne! lumina restrikàcĭosà a kunostinceĭ Zeireĭ teeĭ, și desklide okiĭ kugetluĭ nostru spre incelegerĕa evangelicestilor tele preinstiincàrĭ. Pune intru noĭ șĭ frika fericitelor tele màndàcĭunĭ, ka sò kalkèmu tote poftele trupluĭ, și sò petrecemu viacá spirtualà, sò kugetèmu, și sò facemu tote, kare suntu spre bunàplacerĕa tĕa, kà tu esti luminarĕa sufletelor, și trupurĭlor nostre, Hristose Zeule! și cie màrire inalcàmu, impreunà ku neinceputlu tĕu Pàrinte, și ku prĕasàntuł, și bunlu, și viacà fakètorlu Spirtul teu, akum și totudeuna, și in vietele vietelor. Amin.

Ĕarò dup'acista depune Timeerĭul, merge la Popa, plĕakà kàtrà el kaplu, și dupò fakuta luĭ inklinàcĭune ku sàntul Evangel, karele ku Orarĭul in mànà lu cene ku marginíle degitelor, aceĕa é, in loklu Meseĭ sàntà, zice: Binekuvèntà, Stepàne! pre Binevestitorlu sàntuluĭ Apostol și pre Binevestitorlu acistuĭ.

Ĕarò Popa binekuvèntà pre el, și zice:

Zeul pentru rogàcĭunile sàntuluĭ, și a màritluĭ Apostol, și a Binevestitorluĭ acistuĭ, sò dée cie kuvèntu a binevestí ku mare potere pre Binevestitorlu.

Și Diak. zice: Amin.

Și basià ku umilincà sàntul Evangel, ese prin sànta Uş̦à, inàntĕa luĭ merge ku luminàrile și Timeerĭul, vine, și se sue pre Redicellu, seu in loklu datinat. Dup'aceĕa stà Popa inàntĕa sànteĭ Mĕasà ku facĭa intorsu càtrà Apus și zice:

Ku incelepcĭune derĕaptà sò askultèmu sàntul Evangel, pace totulor.

Și Diak. Dela Evangellu sàntuluĭ Binevestitor (kutare) legire.

Kàntàr. Màrire cie Domne, màrire cie.

Și Popa. Sò luèmu a minte.

Akum Diakonlu legeste Evangellu. Ĕarò dupò sevèrş̦irĕa Evangelluĭ zice Popa kàtrà Diakonlu: Pace cie.

Kàntàr. Màrire cie Domne, màrire cie.

Ĕarò Diakonlu vine pònè la sànta Uş̦là, și redà Evàngellu Popeĭ. Apoi se întornà la loklu datinat și incepe ași.

Diak. Sò zicem tocĭ din tot sufletlu, și din tot kugetlu nostru, sò zicem. Kàntàr. Domne misele.

Diak. Domne totcenetorule, Zeul pàrincilor nostrĭi, rogàmune cie și ne misele. Kàntar. Domne misele.

Diak. Misele pre noi Zeule! dupò mare miselia tĕa, rogàmu-ne cie, și ne misele. Kântàr. Dĕmne misele. De treori.

Ĕarò Popa zice incet urmàtore rogàcĭune.

Domne! Zeul pàrincilor nostrĭi, primeste acista rogàcĭune dela servĭi teĭ, și ne misele dupò mulcimĕa miselieĭ teeĭ, și indurările tele tramite preste noĭ, și preste tot poporlu tĕu, karele astcàptà dela tine multà miselie.

Diàk. Ankè ne rogàmu pentru Arhiepiskoplu nostru (N), și pentru tocĭ intru Hristos fracĭi nostrĭi. Kàntàr Domne misele. De treorĭ.

Diak. Ankè ne rogàmu pentru atotprĕaluminatlu. și mult stepànitorlu imperatlu si regele nostru (N), pentru stepànirĕa, invingerĕa, statoriĕa, pacĕa, sanètatĕa și màntuirĕa, și lasarĕa pekatelor luĭ, și ka Domnul Zeul nostru maĭ ales sò dé luĭ inaintare, și sò ajute pre el intru tote, și sò suppune sub picioĕrele luĭ pre tot neamiklu, și pizmuitorĭul. Kàntàr. Domne misele. De treorĭ.

Diak. Ankè ne rogàmu pentru fracĭĭ Popiĭ, Ieromonahiĭ, Ierodiakonĭi și Monahiĭ, și pentru tocĭ intru Hristos fracĭi nostrĭi. Kàntàr. Domne misele. De treorĭ.

Diak. Ankè ne rogèmu pentru miseliĕa, viaca, pacĕa, sanètatĕa, màntuirĕa, vezitarĕa, lasarĕa și liertarĕa pekatelor servilor Zeului, fracilor sànteĭ basericeĭ acisteĭ. Kàntàr. Domne misele. De treorĭ.

Diak. Ankè ne rogèmu pentru fericicĭi, și totudeuna reînmacĭi Tutorĭi sànteĭ basericeĭ acisteĭ, și fracĭi nostrĭi, karĭi zacu acia, și pretotindenĕa, de-

reptmàricilor krestinĭ. Kàntàr. Domne misele. De treorĭ.

Dĭak. Ankè ne rogèmu peutru dondukètoriĭ și kariĭ faku bine in sàntà, și intru tot onoratà baserika acista, și pentru ceĭ, kariĭ se ostenesku, și kàntà, și pentru poporlu, karele stà inànte, și astĕaptà dela tine mare, și multà miselie. Kàntàr. Domne misele.

Popa. Kà miselimos, și omamàtorĭu Zeu estĭ, și cie màrire inalcàmu Tatàluĭ, și Fiuluĭ, și Sàntuluĭ Spirtu, akum și totudeuna, și in vietele vietelor. Kàntàr. Amin.

Diak Rogacive ceĭ kiemacĭ Domnuluĭ. Kàntàr. Domne misele.

Diak Ceĭ kredincĭoși pentru ceĭ kiemacĭ sò ne rogèmu, ka Domnul sò miselè pre dènșiĭ. Kàntàr. Domne misele.

Diak Sò kieme pre dènșiĭ ku kuvèntul adeverluĭ. Kàntàr. Domne misele.

Diak Sò [deskoperè lor Evangeliĕa dereptateĭ. Kàntàr Domne misele.

Diak. Sò impreune pre dènsiĭ ku sànta sĕa de komuna, și apostolĕaskà baserikà. Kàntàr. Domne misele.

Diak. Màntueste, misele, apàrà, și vegle pre dènșiĭ, Zeule! ku donlu teu. Kàntàr. Domne misele.

Diak. Ceĭ kiemacĭ kapetele vostre Domnuluĭ sò plecacĭ. Kàntàr. Cie Domne.

Rogàcĭune, karĕa zice Popa incet pentru kiemacĭ, maĭnànte de sànta aducere.

Domne Zeul nostru, karele intru inalcime lokuestĭ, și spre cele umilite rekaucĭ, karele tramisești màntuire genluĭ omenesku, pre ununaskutlu Fiul tĕu,

Ka și acistiĭ impreunà ku noĭ sò màrĕaskè prĕaonoratlu, marekuviinkatlu numele tĕu, a Tatàluĭ, și a Fiuluĭ, și a Sàntuluĭ Spirtu, și akum, și totdeuna, și in vietele vietelor. Kàntàr. Amin.

Diak. Kòcĭ sèntecĭ kiemacĭ eșicĭ, ceĭ kiemacĭ eșicĭ, kòcĭ sèntecĭ kiemacĭ eșicĭ, ka nime din ceĭ kiemacĭ. Kòcĭ suntecĭ kredincĭoși, ĕarò și ĕarò ku pace Domnuluĭ sò ne rogèmu. Kàntàr. Domne misele.

Rogàcĭunĕa antĕa a kredincĭoșilor dupò splikàcĭunĕa Trupeluĭ. Karĕa zice Popa incet.

Mulcemimu cie, Domne! Zeul poterĭlor, karele ne dignișĭ a sta și akum inàntĕa sàntuluĭ tĕu arzel, și a kadĕa la indurările tele pentru pekatele nostre, și pentru nekunostincele poporluĭ primeste, Zeule! rogàcĭunĕa nostrà, fă pre noĭ a fi dignĭ, ka sò aducemu cie rogàcĭunĭ, și cererĭ, și arzeminte nesàngerose pentru tot poporlu tĕu, și ne inderĕaptà, pre kariĭ ne puseșĭ la serviră tĕa acista, ku poterĕa Spirtuluĭ tĕu Sàntu nevinovat, și nesmentit intru màrturie koratà a stimceĭ nostre a te kiemá in tot timpul, și loklu, ka sò auzĭ pre noĭ, și sò fii miselimos noè intru mulcimĕa bunàtatei teeĭ.

Kàndu se rogà Popa zice, de este de facià Diakonlu aforà de Altarĭu in loklu datinat.

Diak. Ĕarò și ĕarò ku pace Domnuluĭ sò ne rogèmu. Kàntàr. Domne misele.

Diak. Pentru sàntul lokuimèntul acistu, totà urba, regĭunĕa, și pentru tocĭ kredincĭoșiĭ, kariĭ lokuesku in aciste, Domnuluĭ sò ne rugèmu. Kàntàr. Domne misele.

Diak. Pentru timperiĕa aeruluĭ, mulcimĕa fruptelor pamèntuluĭ, și pentru timpurîle pacĭuite, Domnuluĭ sò ne rugèmu. Kàntàr. Domne misele.

Diak. Pentru naitoriĭ, pentru kaletoriĭ, làngeziĭ, lukràtoriĭ, prinșiĭ și pentru màntuirĕa lor, Domnuluĭ sò ne rogèmu. Kàntàr. Domne misele.

Diak. Pentru skaparĕa nostrà de totà tristecĕa, niràirĕa, prikura, necesĭunĕa, Domnuluĭ sò ne rogèmu Kàntàr. Domne misele.

Diak. Apàrà màntueste, misele, și ne vegle Zeule! ku donlu teu. Kàntàr. Domne misele.

Diak. Incelepcĭune.

Popa. Kà cie se kuvine totà màririĕa. onorlu, și inclinàcĭunĕa, Tatàluĭ, și Fiuluĭ, și Sàntuluĭ Spirtu, akum, și totdeuna, și in vietele vietelor. Kàntàr. Amin.

Diak. Ĕarò și ĕarò ku pace Domnuluĭ sò ne rugèmu. Kàntàr. Domne misele.

Rogàcĭunĕa doàlĕa a kredincĭoșilor, karĕa zice Popa incet.

Ĕarò, și de multoriĭ kademu la tine, și cie ne rogàmu bunule, și omamàtorule, ka sò rekaucĭ la rogàcĭunĕa nostrà, și se koracestĭ sufletele, și trupurîle nostre de totà intinàcĭunĕa trupluĭ, și a spirtuluĭ, și sò daĭ noè stare nevinovatà, și nekomdàmnatà inàntĕa sàntuluĭ arzellu. Doneazà Zeule! și celor, kariĭ se rogà d'impreunà ku noĭ, inaintarĕa viaceĭ, și kredinceĭ, și incelegereĭ spirtualà. Dà lor pretotindenĕa ku frikà, și ku amor sò servĕaskè cie ku nevinuire, și nekondàmnare sò se impartinĕaskè sàntelor tele skunsoriĭ, și sò se dignĕaskè imperacieĭ teeĭ cerestĭ.

Kàndu se rogà Popa, zice:

Diak. Apàrà, màntueste, misele, și ne vegle Zeule! ku donlu teu.

Kàntàr. Domne misele.

Diak. Incelepcĭune.

Popa. Kà noĭ, kariĭ suntemu sub stepànirĕa tĕa veglĕacĭ totudeuna, cie màrire sò inalcàmu Tatàluĭ, și Fiuluĭ, și Sàntuluĭ Spirtu, akum, și totudeuna, și in vietele vietelor. Kàntàr. Amin.

Ducp'aciste kàntà Kàntàrecĭi Heruvimlu.

Kariĭ pre Haruvimĭ skusorit reinfacàmu, și viacà fakètoreĭ Treime tresàncità kàntare aducemu, totà kèstigà luměaskà akumu sò lapàdèmu. Ka pre imperatlu totulor sò primimu pre cel nevezut inkungĭurat de cetele àngerestĭ. Aliluia. De treorĭ.

Ĕarò in Joĭa mare in loklu Heruvimluĭ se kàntà urmàtore:

Cineĭ teeĭ skunsorità astàzĭ, Fiul Zeuluĭ! partĕan ne primeste; kà eu nu voiŭ spune neamicilor eĭ skunsoriĕa tĕa, necĭ voiŭ da cie basĭare ka Iuda; mà ka lotrul me màrturisesku cie: Reinimàme Domne! intru imperaciĕa tĕa. Aliluia. De treorĭ.

Ĕarò in Sàmbàta mare in loklu Heruvimluĭ se kàntà urmàtore:

Sò takè tot truplu omenesku, și sò sté ku frikà, și ku kutremur, și nemik pamèntesku intru sine sò nu kugete, kà imperatlu imperacilor, și Domnul domnilor vine sò se jungie, și sò se dé spre màmkare kredincĭoșilor. Și mergu inàntĕa acistor cetele àngerestĭ ku totà Kapeteniĕa și Stepànirĕa: Heruvimiĭ ku okiĭ mulcĭ, și Serafimiĭ ku șese aripe, facĭele akoperu, și kàntà kàntare. Aliluia. Aliluia. Aliluia.

Ĕarò Diakonlu merge la Popa ku Timeerĭul, timeĕazà sànta Mĕasà, karĕa o preàmblà in Kruce,

Sàntuarĭul, Aerlu, și pre Popa, dup'aceĕa stà a stinga Popeĭ ku umilincà.

Rogàcĭuneă, karĕa in timpul kàntàreĭ Heruvimluĭ zice Popa incet:

Nimene din karii suntu legacĭ ku poftele, și ku dismerdàrile trupestĭ nu este dignu sò se apropie, seu sò se atingè, seu sò sevèrșĕaskè cie imperate a màrireĭ; kà a serví cie lukru mare, și infrikoșat este ènsușĭ și poterĭlor cerestĭ. Și totușĭ pentru nevorbità, și nemesuratà omamarĕa tĕa nemutat, și nestraformat te fakușĭ om, și Arhiereul nostru te numișĭ, și nè dedeșĭ lukrarĕa de sàncie a servireĭ acisteĭ, și al arzèmintuluĭ nesàngeros, ka Stepànlu totulor. Kà tu ènsucĭ, Domne Zeul nostru stepànestĭ cele cerestĭ, și pamèntestĭ, karele te porcĭ pre Skaonlu Heruvimĭlor, Domnul Serafimĭlor. și imperatlu Israilluĭ, karele estĭ unul Sàntu, și intrà Sàncĭĭ rekieșcĭ pentr'aceĕa pre tine te rog, karele estĭ unul bun, și binĕaskultàtorĭu, rekautà spre mine pekatoslu, și nedignul servul tĕu, și koraceste sufletlu mèu, și inima de konstiince rele, și mĕ indereptĕazà ku poterĕa Sàntuluĭ tĕu Spirtu, karele sum imbracat ku donlu Popimeĭ, și stau inàntĕa sànteĭ Meseĭ teeĭ acisteĭ, și sò arzu sàntul, și prĕa koratlu tĕu trup, și precioslu teu Sànge. Kà la tine vin, și plek cerbicĕa mĕa, și me rog cie, sò nu intorcĭ facĭa tĕa dela mine, nici sò me lapàzĭ dintre fii teĭ, mà digneste a se aducĭ cie dela mine pekatoslu, și nedignul servul teu donurĭle aciste; kà tu estĭ, karele aducĭ, și te aducĭ, și primestĭ, și te împarcĭ Hristose Zeul nostru, și cie màrire inalcàmu impreunà ku neinceputlu a tĕu Pàrinte, și ku prĕasàntul, și bunlu, și viacà fakètorlu tĕu Spirtu, akum și totudeuna, și in vietele vietelor. Amin.

Dupò sevèrșirĕa rogàcĭuneĭ, se rogà impreunà kàntarĕa Heruvimluĭ. Și dupòcí se inklinarà de treorĭ, mergu la Prepunellu, ĕarò Diakonlu, karele merge inànte ku Timeerĭul, dupò timeerĕa Sàntelor se rogà intru sine acista:

Domne! miselimà-te spre mine pekatoslu.

Apoĭ zice Popeĭ: Redikà stepàne.

Earò Popa, dupò cĭ redikà Sudarĭul lu pune pre umerlu stingu a Diakonluĭ, și zice:

Ku pace redikacĭ manĭle vostre intru Sàntele, și bine cuvènta cĭ pre Domnul, sò te bine kuvènte Domnul din Sion karele fakú cerlu și pamèntul, pretotindeneă, akum și totudeuna, și in vietele vietelor. Amin.

Apoĭ pune Diaconlu ku luare aminte Sàntul Kacinel pre kaplu sĕu. Ĕarò Popa, dupòcĭ luoă Sànta Skafà, și Diakonlu cene în derĕapta sĕa ku un degit Timeerĭul, mergu impregiurlu Templeĭ, se rogà impreunà pentru tocĭ, și ziku la eșírĕa ku Sàntele Donuri prekum urmà:

Pre bun genlu krestinesku, și pre Hristosamàtorĭu sò reinime Domnul Zeu intru imperaciĕa sĕa, pretotindeneă, akum și totudeuna, și in vietele vietelor.

Pre atot prĕa luminatlu, și stepànitorlu imperatlu și regele nostru (N), sò reinime Domnul Zeu intru imperaciĕa sĕa, pretotindeneă, akum, și totudeuna, și in vietele vietelor.

Pre prĕasàncitlu Archiereul nostru (N), sò reinime Domnul Zeu intru imperaciĕa sĕa, pretotindeneă, akum, și totudeuna, și in vietele vietelor.

Pre adaràtorĭu. și ajutàtorĭu a sàntei basericeĭ acisteĭ, sò reinime Domnul Zeu intru imperaciĕa sĕa,

pretotindenea, akum și totudeuna, și in vietele vietelor.

Pre tocĭ, și pre vóĭ dereptu kredincĭoșilor krestini, sò reinime Domnul Zeu intru imperaciĕa sĕa pretotindenĕa, akum și totudeuna, și in vietele vietelor.

Și la fiekàruĭ reinimare, ziku incet Kantăreciĭ. Amin.

Ĕarò dupòcĭ intră in Sàntul Altarĭu, ziku:

Onoratlu Iosif, dupò cĭ luoă depre lemn prĕa korat truplu tĕu, lu infașŭrà ku lintea koratà, și lu ingropă ku odoraminte, și lu puse in mormèntu nou.

Apoĭ Popa depune invĕliturile de pre Sàntul Kacinel, și de pre Skafa santà. Și lĕa Sudarĭul de pre umerlu Diakonluĭ, și dupocĭ lu timeă, akopere ku dênsul Sàntele. Apoi Diakonlu timează Sàntele de treori, și zice:

Fà bine Domne! intru binevoirĕa tĕa Sionlui.

Inàntea sàntei Mĕasà de treori. Și Popa stà, ĕarò Diakonlu plĕakà kaplu kàtră Popa, și zice: Rogàte pentru mine, Stepàne!

Ĕarò Popa zice: Spirtul Sàntu sò vine preste tine, și potinca celuĭ dintru inalcime sò umbreze cie.

Ĕarò Diakonlu zice: Acistu Spirtu Sàntu sò servĕaskè impreunà ku noĭ, și ku voĭ, pretotindenĕa, akum și totudeuna, și în vietele vietelor.

Și atuncĭ Diakonlu zice! Reinimà-me, Sànte Stepàne.

Ĕarò Popa zice: Sò te reinime Domnul Zeu intru imperaciĕa sĕa, pretotindenĕa, akum și totudeuna, și in vietele vtetelor.

Diakonlu. Amin, Amin, Amin.

Și dupò cí se inklinà, merge la loklu datinat, și zice:

Diak. Sò plinim rogàciunile nostre Domnuluĭ. Kànt: Domne misele.

Diak. Pentru preciosele donuri, kare suntu puse inànte, Domnuluĭ sò ne rogèmu.

Kàntàr. Domne misele.

Diak. Pentru sànta kasa acista, și pentru ceĭ, karii ku kredincà, ku kucernie, și ku frika Zeulnĭ intrà intrènsa, Domnuluĭ sò ne rògem. Kànt.: Domne misele.

Diak. Pentru ka sò ne skapèm de tot nekaslu, niràirĕa, și nevoĕa, Domnului sĕ ne rogèmu. Kàntàr. Domnĕ misele. Mare.

Rogàcĭuněa preinfacĭareĭ dupò punerĕa zeestilor donuri pre sànta Mĕasà, karĕa zice Popa incet.

Domne Zeule atotcenetorule, unule Sànte karele primestĭ arzeminte de laudà dela karii te kiĕamà ku totà inima, primeste și rogàcĭuněa nostrà a pekatoșilor, și o dú kàtrà sàntul tĕu arzel, și indestulĕază pre noĭ a aduce cie donurĭ, și arzeminte spirtualĭ pentru pekatele nostre, și pentru nestiincele poporluĭ. Și ne digneste sò aflèmu don inàntĕa tĕa, ka sò fie cie bineplakut arzemintul nostru, și spre aciste donurĭ puse inàinte, și spre tot poporlu teu.

Diak. Apàrà, màntueste, misele, și vegle pre noi, Zĕule! ku donlu tĕu.

Kàntàr. Domne misele

Diak. Zioa totà, desevàrșità, sàntà, pacĭuità, și fòrà de pekate, la Domnul sĕ ceremu. Kàntàr. Dàne Domne.

Diak. Anger pacĭuitor, kredincĭos, indereptàtor, veglĕator sufletelor, și trupurĭlor nostre, la Domnul sò cerem. Kàntar. Dàne Domne.

Diak. Lasarĕa, și liertarĕa pekatelor, și smentelor nostre, la Domnul sò cerem. Kàntar. Dàne Domne.

Diak. Cele bune, și folositore sufletelor nostre, și impakarĕa lumeĭ, la Domnul sò cerem. Kàntàr. Dàne Domne.

Diak. Cel altu timpu a viaceĭ nostre in pace și intru kaincà sò sevèrșim, la Domnul sò ceremu. Kàntàr. Dàne Domne.

Diak. Sevèrșit krestinesku viaceĭ nostre, fòrà dorere, nerușinat, păcĭuit, și respunsu bun la infrikoșĕatlu judecĭu a Hristosluĭ, la Domnul sò cerem.

Kàntàr. Dàne Domne.

Diak. Pre prĕasànta, korata, prĕabinekuvèntata, màrita Stèpàna nostra Zeunaskètorĕa, și totudeuna vergĭnĕa Mar.a, ku tocĭ Sàncii sò reinimèmu pre noĭ ènșine, și unul ku altul, și totà viaca nostrà Hristosluĭ Zeu sò dému. Kàntàr. Cie Domne.

Popa. Ku indurările ununaskutluĭ Fiuluĭ teu, ku karele binekuvèntat esti ku prĕasàntul, și bunlu, și viacà fakètorilu Spirtul teu, akum, și totudeuna, și in vietele vietelor. Kàntàr. Amin.

Popa. Pace totulor. Kàntàr. Și Spirtului tĕu.

Diak. Sò amèmu unul pre altul, ka intr'un kuget sò màrturimu. Kàntàr. Pre Tatàl, pre Fiul, și pre Sàntul Spirtu, Treimĕa de unà fiincà, și nedesparcità.

Popa se inklinà de treorĭ, și zice incet de treorĭ.

Te voiŭ amà, Domne! vèrtutĕa mĕa, Domnul è intarirĕa mĕa, și refuga mĕa.

Ĕarò Diakonlu basĭa Orarĭul sĕu, se inklinà de treorĭ, și zice:

Ușile, Ușile, ku incelepcĭune sè luàm aminte. Cred intrunul Zeu Tatàl.

Și dupò sevèrșĭrĕa sàntului Simbol, zice Preotul din Altariu.

Sò stèmu bine, sò stèmu ku frikà: Sò luèmu aminte sàntul arzemintu.

Kàntàr. Miseliĕa paceĭ, arzemintul laudeĭ.

Popa. Donlu Domnuluĭ nostru Isus Hristos, și amarĕa Zeuluĭ Tatàl, și impreunarĕa Sàntuluĭ Spirtu, sò fie cu voĭ tocĭ Kàntàr. Și ku Spirtul tĕu.

Popa. Sus sò avemu inimĭle. Kàntàr. Dignu și dereptu este a ne inklinà Tatàluĭ, și Fiuluĭ, și Sàntuluĭ Spirtu, Treimeĭ de unà fiincà, și nedesparcità.

Ĕarò Popa se inklinà, și se rogà incet.

Dignu, și dereptu este a kàntà cie, a te binekuvèntà, și a te laudà, a mulcemĭ, și a ne inklinà cie in tot loklu stepànireĭ teeĭ. Kà tu estĭ Zeu nevorbit, nekuprinsu ku mintĕa, nevezut, neajuns, totudeuna fiitorĭu, și ènsușĭ fiitorĭu. Tu, și ununaskutlu Fiul tĕu, și Spirtul tĕu Sàntu. Tu din nefiincà adusesĭ pre noĭ in fiincà și de nou ne ridikașĭ kàzuci și nu te departașĭ tote a le face, pònè kàndu te suișĭ in cer, și ne donașĭ imperaciĕa tĕa fiitore. Pentru tote aciste mulcemimu cie, și ununaskutluĭ Fiuluĭ tĕu, și Spirtuluĭ tĕu Sàntu, pentru tote, kare stimu, și kare nu stimu, pentru facerile tele de bine cele aretate, și nearetate, kare se fakurà spre noĭ. Mulcemimu cie și pentru Serviĕa acista, karĕa binevoișĭ din mànile nostre a primĭ, màkarkà stau inàntĕa tĕa mii de Arhàngerĭ, și zecimii de Àngerĭ,

Heruvimiĭ și Serafimiĭ kàte ku șese aripĭ, și ku mulcĭ okĭ, kariĭ se inalcà, și sborà.

Kàntare de invingere, kàntàmu, strigàmu, boce inalcàmu, și zicemu. Kàntàr. Sàntu, Sàntu, Sàntu e Domnul Sabaot, plin é cerlu, și pamèntul de màrirĕa luĭ, Osanà intru inalcime: Binekuvèntat e karele vine intru numele Domnuluĭ, Osana intru inalcime.

Ĕarò Diakonlu lĕa Stelicellu, și face in forma Kruceĭ spre Sàntul Kacinel, și lu sterge dĕasupra Trupelluĭ; și dupòcí lu basiă, lu pune ku Sudarĭul. Apoĭ merge la partĕa derĕaptà, și suflà ku umilincà dĕasupra Sàntelor ku suflarĭu, și de nu este suflarĭu, face acista ku invèlitura.

Popa se rogà incet.

Ku aciste fericite poterĭ și noĭ, omamàtorule Stepàne! strigàmu și zicemu: Sàntu esti și prĕasàntu Tu, și ununaskutlu Fiul tĕu, și Spirtul tĕu Sàntu Sàntu esti și prĕasàntu, și de mare kuvincà màrirĕa tĕa, karele Luměa tĕa așí mașĭ, kòt și preaununaskutlu Fiul tĕu dedeși, ka tot karele krede întrènsul sò nu pĕarè, mà sò aĭbe viaca vietosà. Karele dupòcí venĭ, și tot așezàmintul cel pentru noĭ pliní, în noptĕa intru karĕa fuse tradat, seu mai vèrtos se tradede pentru viaca Lumei, luoă Pàne intru Sàntele, prĕakoratele, și netinatele sale màni, o binekuvèntă, o sàncí, o frànse, și o dede sàncilor seĭ Inveceĭ, și Apostolĭ, și zise:

Popa plĕakà kaplu, și dupocí redikà derĕapta sĕa ku umilincà, binekuvèntà sànta Pàne, și zice ku boce:

Luacĭ, mànkacĭ, acista este Truplu mĕu, karele se frànge pentru voĭ, spre liertarĕa pekatelor. Kàntàr Amin.

Ĕarò Diakonlu, dupocí atinse Orarĭul sĕu, arĕatà impreunà cu Popa și el sàntul Kacinel, asimele și pre sànta Skafà. Așisdere și kàndu Popa zice ku boce:

Atele d'intru atele. Popa, incet. Asimele, și Skafa, dupòcí cinà, zice. Popa, karele are manĭle in sus ku umilincà, dupòcí bĭnecuvêntà zice ku boce:

Becĭ dintru acista toci, acista este Sàngele mĕu a legei nouà, karele pentru voĭ, și pentru mulcĭ se vĕarsà spre liertarea pekatelor. Kàntàr. Amin.

Popa plĕakà kaplu și se rogà incet:

Aducĭ aminte darè de acista màndàcĭune màntuitore, și de tote, kare se fakurà pentru noĭ, de Kruce, de Ingropare, de Inviarĕa, treziinà, de Suirĕa la ceruri, de șederĕa de derĕapta, de doàlĕa, și màrita ĕaro veniré.

Atele d'intru atele aducemu cie de tote, și pentru tote. Kàntàr. Pre tine laudàmu, pre tine binekuvèntàmu, cie mulcemimu, Domne! și ne rogàmu cie Zeului nostru.

Preotlu ĕarò plĕakà kaplu, și se rogà incet:

Ankè aducemu cie acista servire kuvèntatore și nesàngerosà, și ceremu, și ne rogàmu, și ne supplekàmu, tramite Spirtul sàntu preste noĭ, și preste acista donurĭ, kare suntu puse inànte.

Diakonlu depune suflarĭul, karele ceněa, seu invèlitura, și vine maĭ aprope kàtrà Popa, și se inklinà amendoĭ de treorĭ inàntĕa sànteĭ Mĕasà, și se rogà intru sine acista:

Zeule! miselimàte spre mine pekatoslu.

Ziku de treorĭ incet:

Domne! karele tramiseşi pre prĕa sàntul teu Spirtu în treelĕa ora Apostolilor teĭ, pre acel, Bunule! nu luà dela noĭ mà innoeste pre noĭ, karii ne rogàmu cie. Amin.

Kàtàrecii dupò semnul dat kàntà: Şi ne rogàmu cie Zeuluĭ nostru.

Sub kàntare se rogà Popa acista:

Inimà koratà kreĕazà intru mine Zeule, şi Spirtu dereptu innoeste inlàintrul mĕu.

Domne! karele tramiseşi pre sàntul teu Spirt in treelăa ora Apostolilor teĭ, pre acel nu luà dela noĭ bunule; mà innoeste pre noi, kariĭ ne rogàmu cie.

Kàntàrecii dupò semnul dat kàntà: Şĭ ne rogàmu cie Zeului nostru.

Sub kàntareà se rogà Popa acista:

Nu me lapàdá dela facĭa tĕa, şi Spirtul teu sàntu nu luà dela mine

Domne! karele tramise şi prĕa sàntul teu Spirtu in treelĕa ora Apostolilor teĭ pre acel, Bunule nu luà dela noĭ mà innoeste pre noĭ, kariĭ ne rogàmu cie. Amin. Amin. Amin.

Kàntàrecii dupò semnul dat kàntà: Şi ne rogàm Zeuluĭ nostru.

Sub kàntarĕa se rogà Popa acista:

Dà mie bukurièa màntuireĭ teeĭ, şi ku Spirtu stepànitoriu me intăreste.

Apoĭ Diakonlu plĕakà kaplu arĕatà ku Orariul sànta Pàne, şi zice incet: Binecuvèntà Stepàne! sànta Pàne:

Şi Popa karele stà dereptu, binekuvèntà de treorĭ sàntele donuri, şi zice incet: Se fà, adikò Panĕa acista precios Truplu Hristosnluĭ tĕu.

Diak Amin.

Şi ĕarò Diak: Bienkuvèntà, Stepàne! sànta Skafà.

Şi Popa o binekuvèntà, şi zice:

Earò ci este in Skafa acista precios Sàngele Hristosluĭ tĕu.

Diak: Amin.

Şi ĕarò Diak: arĕatà ku Orariul amendoue Sàntele, şi zice: Binekuvèntà, Stepàne!

Eărò Popa binekuvèntà ku màna amendoue Sàntele, şi zice:

Prefàle Tu ku Spirtul tĕu sàntu.

Diak. Amin. Amin. Amin.

Şi dupòcì Diakonlu plecă kaplu kàtrà Popa zice acista;

Aducĭ aminte de mine pekatoslu, sànte Stepàne!

Şi se intorce la loklu unde stàtù mai nànte, lĕa şi suflarĭul ĕarò prekum maĭ anteu

Ĕarò Popa se rogà incet:

Ka sò fie celor, karii se vor kumineká spre trezirĕa sufletuluĭ, spre liertarĕa pekatelor, spre impreunarĕa ku Sàntul tĕu Spirtu, spre pliniréa imperacieĭ cerurĭlor, spre inkrederĕa kàtrà tine, nu spre judekatà, seu spre kondàmnà: anke aducemu cie acista servire kuvèntàtore pentru repausŭ intru kredincà, Stramoşiĭ, Pàrinciĭ, Patriarchiĭ, Prezikètoriĭ, Apostoliĭ, Preinstiincàtoriĭ, Binevestitoriĭ, Màrturiĭ, Màrturitoriĭ, Apunàtorii, şi pentru tot sufletlu dereptu, karele se servèrşi intru bunà kredincà. Apoi timeĕazà sàntele Skunsorii, şi zice ku boce mare:

Mai ales pre prĕasànta, korata, prabinekuvèntata, marita Stepàna nostra Zeunaskàtorĕa, și totudeuna Vergineă Maria intru kàntàrĭ sò marimu.

Kàntàr. Se kade ku adeverat a fericì pre tine Zeunaskètore, totudeuna fericità, și ku totul nenevinovatà, și Muma Zeului nostru. Karĕa esti maĭ precĭuità dekàt Heruvimiĭ, și nesimelat maĭ màrità dekàt Serafimiĭ; karĕa nestrikat pre Zeu Kuvàntul naskușĭ; pre tine adeverata Zeunaskètore màrimu.

Ĕarò de este Liturgiĕa sàntului Vasilluĭ mare se kàntà dupò Tonlu 8. acista. De tine se bukòrà, karĕa esti plinà de don, tòtà faptura, adunarĕa angerĕaskà, și genlu omenesku; karĕa esti baserikà sàncità, și raĭu kuvàntàtorĭu lauda verginieĭ, din karĕa Zeu se intrupă, și prunku se fàkú, karele este maĭnànte viete Zeul nostru; kà sinlu tĕu se fakú skaon, și pànteklu tĕu maĭ desfàtat dekàt cerurile lu lukrà. De tine sĕ bukurà, karĕa esti plinà de don, totà faptura, màrire cie.

Ĕàrò in Joĭa mare se kàntà dupà Tonlu 6. acista.

Din ospecĭul Stepànuluĭ, și din mĕasa nemorietore venicĭ kredincĭoșilor la lok inaltu, ku kugete inalte sò ne indulcimu, ká preaînaltu din kuvèntul luĭ kunostemu, pre karele màrimu.

Ĕarò in Sàmbàta mare se kàntà dupà Tonlu 6. acista.

Nu te vaeta pentru mine, Mumà, kà vezĭ pre mine Fiul tĕu in gropà, pre karele lusași in pàntek fòrà de semincà kà me voiŭ skolà, și me voiŭ prĕamàrì, și voiŭ inalcà intru màrire ka un Zeu pre

aceĭ, karĭi ku kredincà, și ku amor pre tine neincetat màresku.

Ĕarò Diakonlu timeĕzà sànta Mĕasà impregĭur și Trupeĭle. Și se aduce aminte de morcĭi și de vii pre cari voeste. Ĕarò Popa se plĕakà, și se rogà incet. Pentru sàntul Ioan prezikètorĭul, și botezàtorĭul. Pentru sàncĭi, si prelaudacii Apostolĭ. Pentru santul (kutare), a kàruĭ și reinimarĕa se face, și pentru tocĭ Sàncii teĭ, ku a kàror rogàcĭunĭ ne akopere, Zeule! și reinimà pre tocĭ adormicĭi intru sperinca inviareĭ a vieceĭ vietosà. Aicĭ Popa aduce aminte pre vii, și pre morcĭi.

Pentru vii zice:

Pentru màntuirĕa, veglĕarĕa, și liertarĕa pekatelor a servuluĭ Zeuluĭ (N).

Pentru morcĭi zice:

Pentru rekietlu, și lietarĕa sufletuluĭ servaluĭ tĕu (N) in lok luminos, unde nu este dorere, neci suspin, așeze pre el Zeul nostru și rekiete pre el, unde strălucește lumina faceĭ teeĭ. Ankè ne rogàmu cie, reinimà Domne totà Episkopiĕa dereptumàricilor, karĭi anvĕacà dereptu kuvèntul adeverluĭ tĕu, totà Popimĕa, intru Hristos Diakoniĕa, și totà cĕata popĕaskà. Ankè aducem cie acista servire kuvèntàtore pentru lume. Pentru sànta dekomunà, și apostolĕaskà baserikà. Pentru aceĭ, karĭi intru koracie și intru onoratà cetàcĭune petrek viaca. Pentru binekredincĭoșiĭ, și Hristosamàtorĭi imperacĭi, și regĭi nostrĭi. Pentru totà kurtĕa, și ostimĕa lor. Dà lor Domne! pacĭuità regiune, ka și noĭ intru linetatĕa lor sò petrecemu viacà linà, și kietà intru totà pietate, și onestate.

Ĕarò Diakonlu se intorce kàtrà Uşia sántului Altarĭu, care Orarĭul ku margineà degitelor treĭ, şi zice: Şi pre tocĭ, şi pre tote.

Kàntàr: Şi pre tocĭ şi pre tote

Ĕarò Popa zice ku boce: Anteu reinimà, Domne! pre Archiepiskoplu nostru (N). pre karele doneàzà sàntelor tele basericĭ in pace intreg, onorat, sanètos, intru zile indelungate, dereptu só indereptеze kuvèntul adeverluĭ tĕu

Şi Diakonlu, karele stà inàntĕa Uşĭeĭ, zice: Pre prĕasàntitlŭ Mitropolit, au Episkop (kare va fi) şi pentru prĕa kuvioslu Popa (N), karele aduce aciste sànte donuri. Pentru màntuirĕa prĕapiecilor, şi de Zeu vegleatoriuluĭ imperatuluĭ, regeluĭ nostru şi pentru tocĭ, şi pentru tote.

Kàntàr. Şi pentru tocĭ, şi pentru tote.

Popa se rogà incet

Aducĭ aminte, Domne! de urba acista, intru carĕa viecuimu, şi de tote cetàcile, şi cenuturile şi de karĭi ku kredincà viecuesku intrènsele. Aducĭ aminte Domne! de naitorii, şi kaletorĭi, de nepotinciosĭi, şi de lukràrorĭi, de prinşĭi, şi de màntuirĕa lor. Aducĭ aminte, Domne! de karĭi aduku donuri, şi faku bine intru sàntele tele basericĭ şi de karĭi şi aduku aminte de seracii şi preste noĭ tocĭ tramite miseliile tele.

Şi a dà noè ku unà gurà, şi ku unà inimà a màri, şi a kàntá prĕapreciuit, şi de mare kuviincà numele tĕu, a Tatàluĭ, şi a Fiuluĭ, şi a Sàntuluĭ Spirtu, akum, şi totudeuna, şi in vietele vietelor. Kàntàr. Amin.

Popa se intorce la Uşia binekuvèntà şi zice ku boce:

Şi sò fie miseliile mareluĭ Zeu, şi Màntuitorluĭ nostru Isus Hristos ku noĭ tocĭ Kàntàr. Şi ku Spirtul tĕu.

Şi Diakonlu, de este, ese aforà, ĕarò de nu este, Popà stà in loklu datinat, şi zice:

Noĭ, karĭi pre tocĭ, Sàncĭi reinimà, ĕarò şi ĕarò Domnuluĭ só ne rogàmu.

Kàntàr Domne misele.

Diak Pentru preciuitele donurĭ kare se aduserà şi se sancirà Domnuluĭ sò ne rogèmu. Kàntàr. Domne misele.

Diak. Ka omamàtoriu Zeul nostru, karele primí pre dènsele in sàntul suprecereskul, şi incelegètorlu sĕu arzel, intru odor bineplàcut spirtual sò ne tramite noè zeaskà miselie, şi donlu prĕasàntuluĭ Spirtu, Domnuluĭ sò ne rogèmu. Kàntàr Domne misele.

Diak. Pentru ka sò ne skape de tot nekaslu, niràirĕa, prikura şi lipsa, Domnuluĭ sò ne rogèmu. Kàntàr. Domne misele.

Popa se rogà incet:

Inàntĕa tĕa punemu totà viaca nostrà, şi sperinca, Stepàne omamàtorule! şi ceremu, şi ne rogàmu, şi ne supplekàmu, digneste pre noĭ, sò ne impartenimu ku cerestile, şi infrikoşatele tele scunsorii al acisteĭ sàntà, şi spiritualà Mĕasà, ku koratà kunostincà spre lasarĕa pekatelor, spre impreunarĕa cu sàntul Spirtu, spre mostenirĕa imperacieĭ ceraĕskà, nu spre judekatà, neci spre kondàmnà.

Diak. Apàrà, màntueste, misele şi ne vegle, Zeule! ku donlu tĕu. Kàntàr. Domne misele.

Diak. Zioa totà, desevèrșità, sàntà, pacĭuità, și fàrà de pekate dela Domnul sò ceremu. Kàntàr Dàne Domne.

Diak. Ànger de pace credincĭos, indereptàtorĭu veglĕatorĭu a sufletelor și trupurĭlor nostre, dela Domnul sò ceremu. Kàntàr. Dàne Domne.

Diak. Lasarĕa, și liertarĕa pekatelor, și smintelelor nostre dela Domnul sò ceremu. Kàntar. Dàne Domne.

Diak. Cele bune, și de folos sufletelor nostre, și impakarĕa lumeĭ dela Domnul sò ceremu. Kàntàr. Dàne Domne.

Diak. Celaltu timpu a viacei nostre in pace, și intru kaincà sò sevèrsim, dela Domnul sò ceremu. Kàntàr. Dàne Domne.

Diak. Noĭ, karĭi impreunarĕa kredinceĭ, și imparteniră sàntuluĭ Spirtu ceremu, pre noĭ ènșine, și unul pre altul, și totà viaca nostră Hristosluĭ Zeu so dèmu. Kàntàr. Cie Domne.

Popa. Și ne digneste Stepàne ku inkredincarĕa fàrà kondàmnà a kontrezí, a te kiema Zeul supracereskul Tatàl, și a zice:

Kàntàr. Tatàl nostru cel din cerurĭi. Fie sàncit numele tĕu. Vinà imperaciĕa tĕa. Fie voĕa tĕa, kum in cer, și pre pamènt. Pànĕa nostră saciosà dă noè astàzi. Și ne lĭertà detoriile nostre, kum și noĭ lĭertàmu adetorĭlor nostrĭi; și nu ne dú in cerkare, mà ne skapà de reulu. Amin.

Popa cu boce. Kà a tea este imperaciea și poterĕa, și màrirĕa, a Tatàluĭ, și a Fiuluĭ, și a sàntuluĭ Spirtu, acum și totdeuna, și in vietele vietelor. Kàntàr. Amin.

Popa. Pace totulor. Kàntàr. Și spirtului tĕu.

Diak. Capetele vostre Domnuluĭ sò plecacĭ. Kàntàr. Cie Domne. Diakonlu, carele vede pre

Popa kò se rogà, plĕakà pucintel kaplu și sĕ rogà și el.

Popa cu kaplu plekat se rogà incet:

Mulcemimu cie, Imperate nevezute! Karele cu poterĕa tĕa nemesuratà tote kreașĭ, și cu mulcimĕa miseliilor tele din nefincà intru fiincà tote aduseși. Tu ènsușĭ Stepàne rekautà din cer pre karĭi plekarà cie kapetele sele, cà nu le plecarà trupluĭ și sàngeluĭ, mà cie infricoșatuluĭ Zeu. Tu danè Stepàne! cele puse inàntĕa nostrà totulor spre bine direge, dupò a fiestekàruĭ ènsuosà usitate. Ku naitorĭi impreunà naigà, ku kaletorĭi impreunà kaletoreste. Pre làngezĭi vindekà, vindekàtorule a sufletelor și a trupurĭlor.

Ku boce Popa.

Ku donlu, și ku indurările. și ku omamarĕa al Ununaskut Fiuluĭ tĕu, ku karele impreunà esti binekuvèntat, ku prĕasàntul, și bunlu și viacà fakètorlu Spirtul tĕu, akum și totudeuna, și in vietele vietelor. Kàntàr. Amin.

Popa se rogà incet:

Lĕa aminte Domne Isuse Hristos e Zeul nostru din sàntul Locuimèntul, și din skaonului màrireĭ imperacieĭ teeĭ, și vinè ka sò sàncestĭ pre noĭ, karele impreunà cu Tatàl intru inàlcime șezĭ, și acia impreunà cu noĭ nevezut petrecĭ, și ne digneste prin màna ta potincĭosà sò ne daĭ prĕakorat Truplu tĕu, și precioslu Sànge, și prin noĭ la tot poporlu.

Apoĭ se rogà Popa, și Diakonlu in loclu unde este, și ziku incet de treorĭ: Zeule! miselimà te spre mine pekatoslu.

Asemĭnle și tot poporlu se rogà cu pietate. Ĕarò Diakonlu kum vede, kò Popa intinde màna

și atinge sànta Pàne, ka sò fakè sànta Inalcare, zice ku boce: Sò luèm aminte.

Ĕarò Popa Sàntele Sàncilor. Kàntàr. Unul Sàntu, unul Domnu Isus Hristos, intru màrirĕa Zeuluĭ Tatàl. Amin.

Ĕarò Kàntàrecĭi kàntà kuminekàmintul.

Dominekà. Dupò Ton. 8. Laudacĭ pre Domnul din cerurĭ. Aliluia. De treorĭ.

Lunà. Dupò Ton 1. Karele facĭ pre Àngerii teĭ spirturĭ, și serviĭ teĭ flamà de fok. Aliluia De treorĭ.

Marcà. Dupò Ton. 8. Intru reinimare vietosà va fi dereptul. Aliluia de treorĭ.

Merkurà. Dupò Ton 6. Skafa màntuireĭ voiu luá, și numele Domnuluĭ voiŭ kièmá. Aliluia. De treorĭ.

Joĭà Dupò Ton. 6. In tot pămèntul eși vestirĕa lor și la marginĭle lumeĭ vorbele lor. Aliluia. De treorĭ.

Vinere. Dupò Ton. 6. Màntuire fakuși in meziul pamèntuluĭ, Zeule! Aliluia de treorĭ.

Sàmbàtà. Dupò Ton. 5. Bukuracive derepcii intru Domnul, derepcilor se kuvine lauda. Aliluia De treorĭ.

Și a morcilor. Fericicĭ suntu, pre cari alesești și primiși, Domne! și reinimarĕa lor in gen și in gen. Aliluia De treorĭ.

Ĕarò in zilele Sàncilor și in Serbatorĭ marĭ se kàntà in loklu acistor Kuminekàminte alte prekum arĕatà Luneul, Treinarĭul și Cinzecĭunarĭul.

Și Diakonlu se preincinge ku Orarĭul sĕu krucișș, și dupòcí face plekare, intrà in Altarĭul, stà dĕa derĕapta Popeĭ, carele cene Pànĕa, și zice: Talìà Stepàne sànta Pàne.

Ĕarò Popa, dupòcí o talià in patru părci ku supplekàcĭune, și pietate zice: Se talià, și se imparte Miellu Zeuluĭ Fiul Tatàluĭ, talĭat și nu imparcit, karele pretotindenĕa se mànkà, și neci kàndu se amistueste, mà pre partĕaniĭ sànceste.

Atuncĭ lĕa una parte a sàntei Pàne, și o cene in màna. Și Diakonlu, karele arĕatà ku Orarĭul sànta skafà zice: Imple Stepàne! sànta skafà.

Ĕarò Popa zice: Pliniĕa kredinceĭ Spirtuluĭ sànt. Și face semnul Kruceĭ, și impune in sànta s l : Diak. Amin.

Și dupò luarĕa ferbintelluĭ zice Popeĭ.

Binekuvèntà Stepàne ferbintellu acistu.

Ĕarò Popa binekuvèntà, și zice: Binecuvèntatà ferbintelà a sàncilor teĭ, pretotindenĕa, akum și totudeuna, și in vietele vietelor.

Ĕarò Diakonlu infunde in forma Kruceĭ in sànta skafà, și zice:

Ferbintelà kredinceĭ, plinà de Spirtul sàntu. Amin.

Și acista face de treorĭ. Și dupòcí depuse ferbintellu, stà pucintel a parte. Ĕarò Popa zice: Vinè Diakone.

Și Diakonlu vine, și face metanie ku pietate și cere liertàcĭune. Ĕarò Popa sànta Pàne carĕa cene, dà Diakonluĭ. Diakonlu, dupòcí sarutà mana tinsà, lĕa sànta Pane, și zice: Imparte mie Stepàne! precioslu, și sàntul Trup a Domnuluĭ, și a Zeuluĭ, și a Màntuitorluĭ nostru Isus Hristos.

Ĕarò Popa zice: Impartu cie precioslu, și sàntul, și netinatlu Trup a Domnuluĭ, și a Zeuluĭ, și a Màntuitorluĭ nostru Isus Hristos, spre liertarĕa pekatelor, și spre viaca vietosà.

Și merge dindereptul sànteĭ Mĕasà, plĕakà kaplu, și se rogà ka Popa. Asemile și Popa lĕa sànta Pàne, plĕakà kaplu inàntĕa santeĭ Mĕasà, și se rogà așĭ.

Kred, Domne! și màrturesku, kò tu esti ku adeverat Hristos Fiul Zeuluĭ viu, karele venișĭ in lume a màntuí pre pekatoșiĭ, dintre karĭĭ anteul sum eu. Și Cineĭ teeĭ skunsoritȁ astàzĭ, Fiul Zeuluĭ! partĕan me primeste. Kà eu nu voiŭ spune neamicilor teĭ skunsorĭĕa tĕa, neci voiŭ dá cie sarutare ca Iuda; mà ka lotrul me màrturesku cie: Me reinimà, Domne! intru imperaciĕa tĕa. Și Domne: nu sum dignu ka sò intri sub intinat akoperemèntul sufletluĭ mĕu, mà prekum ci bineplakú a te pune in pestere, și in paskuina vitelor, și in casa Simonluĭ lepros, și a primí pre putana pekatosà, kare era aseminle mie. Tu ènsucĭ binevoeste a intrá și in peskuina nekuvèntatorluĭ mĕu suflet, și in pesterit truplu mĕu mortu, și lepros. Și precum nu te skèrbișĭ de spurkata eĭ gura, karĕa sarutà piciorile tele prĕakorate, așĭ Domne Zeul mĕu! nu te skèrbí neci de mine pekatoslu, mà ka un bun, și omamàtorĭu dignesteme a fi partĕan prĕasàntuluĭ tĕu Trup și Sànge.

Zeul nostru, departà, lasà, și mi liĕrtà pekatele mele, kòte inàntĕa tĕa fakuĭ, seu cu stiincà, seu ku nestiincà, seu ku kuvèntul seu ku lukrul, mi liĕartà tote ka un bun și omamàtorĭu. Pentru rogàcĭunile Prĕakorateĭ teeĭ, și totudeuna Vergineĭ Mumeĭ teeĭ, digneste-mĕ forà de kondàmnà a luá precioslu, și netinatlu tĕu Trup, spre vindekarĕa sufletluĭ, și a trupluĭ; kà atĕa este imperaciĕa, și poterĕa, și màrirĕa, a Tatàluĭ, și a Fiuluĭ și sàntuluĭ Spirtu, akum și totudeuna, și in vietele vietelor. Amin.

Și așĭ lĕa sànta Pàne, și sànta Skafà, și se kumineká maĭnànte Popa ku treĭ sorbiturĭ intr'una in-

klinare, și zice: La anteĕa sorbire: In numele Tatàluĭ. La doàlĕa sorbire: Și a Fiuluĭ. La treelĕa sorbire: Și santului Spirtu. Și dupò kuminekarĕa sterge ku invelitura sànta Skafà impreunà și buzele sele, și zice cu pietate:

Acista atinse buzele mele, și va departá nelegile mele, și va korací pekatele mele, pretotindeneă, akum și totudeuna, și in vietele vietelor. Amin.

Ĕarò kàndu cene sànta Skafà, kiĕmà pre Diakonlu, și zice: Apropiàte Diakone. Și Diakonlu vine, se inklinà unorà, și zice:

Ĕatò me apropiu la Imperatlu nemoritorĭu. Și acista: Krez Domne! și màrturesku. Și Popa zice: Lĕa Diakonle (N), servul Zeuluĭ, precioslu, și sàntul Trup, și Sànge a Domnuluĭ și a màntuitorlui nostru Isus Hristos, pentru liertarĕa pekatelor tele, și viaca vietosà. Dupòcí se kumineká Diakonlu, zice Popa: Acista atinse buzele tele, și va departa nelegile tele, și va korací pekatele tele.

Prekum și pentru sine ènsuși zice. Apoĭ Diakonlu lĕa sàntul Kacinel dĕasupra sànteĭ Skafă, lu sterge ku sàntul Stergel destul korat, și ku luare aminte, și ku pietate, și invèleste sànta Skafà ku invèlitura: aseminle pune și dĕasupra sàntului Kacinel stelicellu, și invèlitura. Și desklidu Ușĭa sàntuluĭ Altarĭu. Și Diakonlu se inklinà unorà, apoĭ lĕa ku pietate sànta Skafà, vine la Ușĭa, redikà sànta Skafà, o arĕatà poporluĭ și zice:

Ku frika Zeuluĭ, ku kredincà, și cu amor sò ve apropiacĭ. Kàntàr. Binekuvèntat e karele vine intru numele Domnuluĭ, Zeu é Domnul și se aretà noè.

Și Popa, binekuvèntà Poporlu, și zice ku boce: Màntueste, Domne! poporlu tĕu, și binekuvèntà moștenirĕa tĕa.

Și Kàntàrecii de este Episkoplu de facà, kàntà: Intru mulcĭ anĭ Stepàne!

Și se intorku amendoĭ la sànta Mĕasà, și temeĕazà Popa de treorĭ, și zice incet: Te inalcași spre cerlu, Zeule! și pre tot pamèntul màrirĕa tĕa.

Ĕarò Kàntàrecii kàntà: Vezuràmu lumina adeveratà, luoaràmu Spirtul ceresku, aflaràmu kredinca adeveratà, nedesparciteĭ Treimeĭ sò ne inklinèmu: Kà aceĕa ne màntuí pre noĭ.

Ĕarò in Serbàtorĭ imperatestĭ se kàntà in loklu acisteĭ Kànticetlu Serbàtoreĭ.

Apoĭ Popa lĕa sàntul Kacinel, și lu pune pre kaplu Diakonluĭ. Ĕarò Diakonlu lu lĕa cu pietate, rekautà kàtrà Ușĭa aforà, fòrà a zĭce ceva, apoĭ merge la Prepunellu, și lu depune. Ĕarò Popà se inklinà, și lĕa sànta Skafà, apoĭ intorsu kàtrà Ușĭa rekautà pre poporlu, și zice:

Pratotindeněa, akum și totudeuna, și in vietele vietelor.

Kàntàr. Amin. Sò se imple gurele nostre de lauda tĕa Domne! ka sò laudèmu màrirĕa tĕa, kà dignișĭ pre noĭ a ne impreuná ku sàntele, nemoritorĭle, și prèakoratele tele skunsoriĭ. Intareste pre noĭ intru sànceniĕa tĕa, totà zĭoa sò ne invècemu dereptatĕa tĕa, Aliluia, Aliluia, Aliluia.

Și indatà zice Popa rogàcĭunĕa incet.

Mulcemimu cie Stepàne omamàtorule binefakètorule a sufletelor nostre, kà și in zioa acista dignișĭ pre noĭ ku cerestile tele, și nemoritore skunsoriĭ. Inderĕaptà kalĕa nostrà. Intareste pre noĭ tocĭ intru frika tĕa. Vegle viaca nostrà. Asigurà pașĭurile nostre. Pentru rogàcĭunile prĕakorateĭ Zeunaskètore, și totudeuna Vergineĭ Marià și a totulor Sàncilor teĭ.

Diakonlu stà in loklu datinat, și zice:

Noĭ derepciĭ, kariĭ luàmu zeestile, sàntele, prĕakoratele, nemoritorĭle, cerestile, și viacà fakètorĭle Skunsoriĭ, ku dignie sò mulcemimu Domnuluĭ.

Kàntàr. Domne misele.

Diak. Apàrà màntueste, misele, și vegle pre noĭ, Zeule! ku donlu tĕu. Kàntàr. Domne misele.

Diak. Zioa totà, karea desevèrșit, sànta, pacĭuità, și fórà de pekate cerșimu pre noĭ ènșine, și unul pre altul, și totà viaca nostrà Hristosluĭ Zeu sò dèmu.

Kàntàr. Cie Domne.

Popa. Kà tu esti sànciră nostrà, și cie màrire inalcàmu, Tatàluĭ, și Fiuluĭ, și sàntuluĭ Spirtu, akum și totudeuna, și in vietele vietelor. Kàntàr. Amin.

Diak. Ku pace se eșimu Kàntàr. Intru numele Domnuluĭ.

Diak. Domnuluĭ sò ne rogèmu. Kàntàrecii Domne misele.

Rogàcĭunea dupò sevèrșita Liturgie afòrà de Altarĭu:

Karele binekuvèncĭ pre kariĭ te binekuvèntà, Domne! și sàncestĭ pre kariĭ speràzà intru tine, màntueste poporlu tĕu, și binekuvèntà mostenirĕa tĕa. Plinirĕa basericeĭ teeĭ vegle Sànceste pre kariĭ amà frumsecĕa kaseĭ teeĭ. Tu pre eĭ prĕamàreste ku zeĕaska poterĕa tĕa, și nu lasá pre noĭ, kariĭ speràm intru tine. Pace lumeĭ teeĭ donĕazà, basericeĭ teeĭ, Popilor, și binekredincĭoșilor imperacilor, și reregilor nostriĭ, ostimeĭ, și tot poporluĭ tĕu. Kà totà darĕa bunà, și tot donlu de ajuns din sus este karele dela tine, Pàrintele luminĭlor se depune, și

cie màrire, și mulcemità, și inklinàcĭune inalcàmu Tatàluĭ, și Fiuluĭ, și Sàntuluĭ Spirtu, akum și totdeuna, și in vietele vietelor. Kàntàr. Amin.

Și kàntà de treorĭ: Fie numele Domnuluĭ binekuvèntat de akum, și pònè in vietà.

Și kàntarĕa 34-lĕa.

Binekuvènta-voĭu pre Domnul in tot timpul. Totdeuna lauda luĭ in gura mĕa. Intru Domnul se va laudá sufletul mĕu. Auzè blànziĭ, și sò se alegrĕazè. Màricĭ pre Domnul ku mine, și sò inalcèmu numele luĭ impreunà. Kautai pre Domnul, și me auzí, și din tote nekasurĭle mele me skapà. Apropiacive kàtrà dènsul, și ve vecĭ luminá, și facĭele vostre nu se vor rușiná. Seraklu acista strigà, și Domnul auzí pre dènsul, și din tote nekazurĭle luĭ màntuí pre el. Tramite-va Àngerlu Domnuluĭ impregĭurlu temètorĭlor de dènsul. Gustacĭ și vedecĭ, kà bun este Domnul. Fericit bàrbatlu, karele sperĕazà spre dènsul. Temeci-ve de Domnul tocĭ Sàncĭĭ luĭ, kà nu este lipsà temètorĭlor de dènsul. Inavucĭĭ seracirà, și flamànzirà. Ĕarò kautàtorĭĭ pre Domnul nu se vor lipsí de tot bunlu. Venicĭ, fiilor! askultacime, frika Domnuluĭ voiu anvecá pre voĭ. Kare este omlu acel, karele voeste viaca, karele amà sè vĕadè zile bune? Impedikà limba tĕa dela rèu, și fà bine. Kautà pacĕa, și urmĕazà pre ĕa. Okiĭ Domnuluĭ spre derepcĭĭ, și urekile luĭ spre rogàcĭuneă lor. Ĕarò facĭa Domnuluĭ asupra fakètorĭlor de rele, ka sò piarze de pre pamèntu reinimarĕa lor. Strigarà derepcĭĭ, și Domnul auzí pre eĭ, și din tóte nekasurĭle lor skapà pre eĭ. Aprope este Domnul de nekazicĭĭ ku inimà, și pre umilicĭĭ ku spirtul va màntuí. Multe suntu nekasurĭle derepcĭlor, și din tote acele va skapá pre eĭ Domnul. Vegle Dom-

nul tote osele lor, necĭunul din trènsele nu se va frànge. Mortea pekatosluĭ este kumplità, și uritoriŭ pre dereptul vor pekatuí. Màntuiva Domnul sufletele servílor seĭ, și nu va pekatuí tocĭ karĭĭ sperĕazà spre dènsul.

Rogàcĭuneă, la kontragerea Sàntelor incet:

Pliniréa legeĭ, și a prezikètorĭlor, tu ènsucĭ esti Hristose Zeul nostru, karele implinișĭ totà màndàcĭuneă pàrintĕaskà, imple ku bucurie, și alegrie inimile nostre, pretotindeneă, akum și totdeuna, și in vietele vietelor. Amin.

Dupà rogàcĭuneă ese Popa, stà in loklu datinat, și zice:

Binekuvèntarĕa Domnuluĭ preste voĭ, ku donlu sĕu, și omamarĕa sĕa, pretotindeneă, akum și totdeuna, și in vietele vietelor.

Kàntàr. Amin.

Popa. Màrire cie Hristose Zeul nostru, sperinca nostrà, màrire cie.

Kàntàr. Màrire Tatàlui, și Fiuluĭ, și Sàntuluĭ Spirtu, akum și totudeuna, și in vietele vietelor Amin. Domne misele. Domne misele. Domne misele. Pàrinte binekuvèntà.

Și de este zioa Dumineceĭ, zice Popa:

Karele inviași din morcĭ, Hristose adeveratlu Zeul nostru.

Êarò de nu este al inviareĭ zice:

Hristos adeveratlu Zeul nostru, pentru rogàcĭunile prĕakorateĭ Mumeĭ seĕĭ.

Lunà. Ku folosincele netrupestilor poterĭ.

Marcà. Şi a prĕamăritluĭ, antemergètorluĭ, şi botezàtorluĭ Ioan.

Merkurà şi Vinere. Ku puterĕa preciosei şi a viacàfakètoreĭ Kruce.

Joià. Şi a prĕamăricilor, şi intru tot làudacilor Apostolĭ.

Sàmbătà. Şi a sàncilor, prĕakuvioşilor Prezikètorĭ, şi Apostolĭ.

In tote zilele. Şi a sàntuluĭ (N) ku a kăruĭ reinimare şi serbàmu.

A sàncilor, şi derepcilor, a Zeuluĭ părinciĭ Ioachim şi Aneĭ, şi a totulor Sàncilor, sò ne miselè, şi sò ne màntuĕaskè ka un bun Zeu, şi omamàtorĭu. Kàntàr. Amin.

Şi aforà de Altarĭu la loklu datinat imparte Redonlu. Ĕarò dupò imparcirĕa Redonluĭ, de nu este Diakon, intrà Popa in Prepunellu, şi lĕa cí remase in sànta Skafà ku luare aminte şi ku pietate, apoĭ spĕalà sànta Skafà de treorĭ, şi kautà, ka sò nu remànè din aşi numit Margaritarĭu nemik in untru. Apoĭ zice:

Akum liberaşĭ pre servul teu Stepàne! dupò kuvèntul tĕu in pace. Kà vezurà okiĭ meĭ màntuirĕa tĕa. Karĕa paraşi ĭnàntĕa facĭeĭ a tot poporluĭ. Lumina spre deskoperĭrĕa gintelor, şi mărirĕa poporluĭ tĕu Israil.

Şi kulege Sàntele: Skafa, Kàcinellu ku invelitурile dupò datina. Ĕarò de este Diakon, face acesta el. Ĕarò Popa merge la repunementul vaselor, se desbrakà pre sine, şi zice de treorĭ acista: Sànte Zeule. Şi acista: Màrire Tatàluĭ. Prĕasàntà Treime Şi Tatàl nostru. Apoĭ zice desligàmintul al Ioanlui aurguratikluĭ. Dupò Ton. 8

Donlu gureĭ teeĭ kà flama refulgeràtore luměa luminà, visterile neamareĭ de argintu lumeĭ kèstigă.

Inalciměa kugetluĭ umilit aretà noè. Mà tu, karele ku kuvintele tele ne anveci, Pàrinte Ioane aurguratice! rogà pre Hristos Zeu, sò màntuĕaskè sufletele nostre. Apoĭ

Subkànticeklu dupà Ton. 6.

Din ceruri luoaşĭ zeeskul don, şi ku buzele tele pre tocĭ anvecĭ a se inkliná in Treime unuĭ Zeu, prĕafericite kuviose Ioane aurguratice! dupò dignie se laudàmu, kà esti indereptatorlu, karele arecĭ zeestile.

Sau zice Subkànticetlu zileĭ, seu al Inviareĭ, de este Dumineká, şi desligàmintul, precum este datinà. Apoi ese la Uşĭa sàntuluĭ Altarĭŭ in vestimintele sele Popestĭ, şi se inklinà, şi zice:

Zeule! miselimàte spre mine pekatoslu.

Şi intorsu kàtrà popor binekuvèntà, şi zice ku boce:

Sò vĕaglè Domnul Zĕu pre voĭ tocĭ ku donlu sĕu, şi ku omamarĕa, pretotindeněa, akum şi totudeuna, şi in vietele vietelor. Amin.

Earò poporlu plĕakà Kapitele, şi ziku tocĭ:

Vegle pre noĭ, Domne! Kare ne binekuvèncĭ, şi ne sàncestĭ ìntru mulcĭ anĭ.

Rogàcĭunĭ, kare sub timpul sànteĭ Liturgie fiestekarele dereptu kredincĭos krestin ku umilincà este detorĭu a zice. Şi anume:

Rogàcĭune, kàndu intràmu in basericà.

Me alegrĭi de karĭi ziserà mie sò intrèmu ín kasa Zeuluĭ; ĕarò eu ku mulciměa miseliilor tele Domne! íntru în kasa tĕa, şi me ìnklinu basericeĭ teeĭ sàntà. Pentru frika tĕa, Domne! dupre mine ìntru dereptatĕa tĕa, şi ìnderĕaptă ìnàintea tĕa kalĕa mĕa pentru neamicĭi, ka neìmpedekat sò măresku

una Zeire, pre Tatàl, pre Fiul și pre Sàntul Spirtu, akum și totudeuna, și în vietele vietelor. Amin.

Rogàcĭunea, kàndu zice Popa:

Binekuvèntatà è ìmperaciĕa Tatàluĭ.

Zeule! Zeul mĕu! kautà spre mine pekatoslu, și ìnderĕaptà rogàcĭunile rostuluĭ mĕu și goneste din inima mĕa kugetele spurkate, și luminĕazà mintĕa mĕa ku lumina zeĕaskà spre ìncelegere, plĕakà urekiĕa tĕa, și askultà rogàcĭunĕa mĕa, karele asteptu miseliile poterĭlor tele, kà tu esti Zeul mĕu, și ìnaintĕa tĕa in kasa tĕa stau ku acista rògàcĭune, și strig ku umilincà: Intaresteme, și me incelepceste, Zeule ìndurate! ìntru frika tĕa. Amin.

Rogàcĭunĕa, kàndu ese Popa ku sàntul Evangel, kàndu zice Popa, sĕu Diakonlu:

Ku incelepcĭune derĕaptà.

Domne Isus Hristose Zeul nostru! karele dignisi pre mine pekatoslu a vedĕa akum ìntrarĕa Zeirei teeĭ, și a mi aduce aminte de petrecerĕa tĕa ku ómeni, kautà spre mine ku omamarĕa. Și te miselimà, dà mie, sò mi aduc aminte de màndàcĭunile tele, sànte, și ku dereptate sò veglu pre ele. Și sò fiu dignu cie, totudeuna a kànta cie: Venici sò ne ìnklinèmu, și sò kademu kàtrà Hristos. Màntueste fiiul Zeuluĭ, karele ìnviași din morcĭ, (la serbàtorile, Sàncilor) karele esti minunat ìntru Sàncii, pre noĭ kariĭ kàntàmu cie. Aliluia.

Rogàcĭune kàndu kàntà: Sànte Zeule. Domne Zeule, Atotcenetorule, karele primestĭ dela poterile tele cerestĭ tresàntà kàntare, primeste și dela mine nedìgnul servul tĕu tresàntà kàntarĕa acista, și dà mie în tocĭ aniĭ viaceĭ meeĭ, și în totà ora sà ìnalcu cie màrire nepekatuosà, Tatàluĭ, și Fiuluĭ, și Sàntuluĭ Spirtu, și ku frikà a kàntà cie: Sànte Zeule, Sànte tare, Sànte nemoritorule, misele pre noĭ.

Rogàcĭunĕa dupò sàntul Evangel.

Màrire cie Domne imperate, Fiul Zeuluĭ viu, karele dignișì pre mine nedignul a auzì zeestile tele kuvinte, și bocĕa sàntuluĭ Evangelluĭ tĕu, ku acista bocĕa tĕa ìntaresteme Stepànitorule ìntru ìntorcere, și kàineà sò trek acistà viacà a nopteĭ venitore, skápàme de totà reotatĕa, și asuprelà a vezucilor, și a nevezucilor neamicĭ. Kà tu esti cel un potincĭos, karele imperàcestĭ în viete. Amin.

Rogàcĭunĕa, kàndu kàntà Heruvimlu.

Domne Isuse Hristose Zeul nostru, karele pentru màntuirĕa nostrà primișì restignirĕa, și rabdași mortĕa, dà mie lakrimi de kaincà, și digneste pre mine, karele ved akum a aduce sàntele tele donurĭ, ka ku frikà sò me ìnklinu cie, karele ìmpreunà ku Tatàl, și ku Spirtul Sàntu pre Skaon șezi pentru faptele tele bune, și ku suspin sò me màrturiseku cie, Màntuitorluĭ, și Zeuluĭ mĕu. Ĕarò tu, miselimose, primeste acista regàcĭunĕa mĕa; dà mie sevèrșit fericit a viaceĭ, și me digneste în zioa judekateĭ a ședĕa de derĕapta tĕa, și a auzi din gura tĕa kuvintele tele bune: „Venicĭ binekuvèntațiĭ Tatàluĭ mĕu, și mostenicĭ imperacĕa, karĕa se parà pentru voĭ". Amin.

Apoĭ Kàntarĕa 50-lĕa Miseleme, Zeule! dupà mare miseliĕa tĕa.

Rogàcĭunĕa, kàndu aduce Popa sàntele donurĭ, și face reinimarĕa.

Reinimà-me, Domne! kàndu veĭ venì intru imperaciĕa tĕa.

Domne Isuse Hristose Fiul Zeuluĭ, kare kum indreptașĭ pre lotrul kàndu strigà unorà kàtrà tine: Reinimà-me, Domne! kàndu veĭ venĭ intru imperaciĕa tĕa; și pre mine reinimà Domne Zeul mĕu, karele neincetat cie acele strig, și parteĭ aceleĭ, și aceluĭ me digneste, ka un bun, și omamàtorĭu. Amin.

Rogàcĭunĕa, dupò aduceréa sàntelor donurĭ.

Stepàne Domne Isuse Hristose Zeul mĕu, pentru patimile tele, restigniréa pre Kruce, și ingroparĕa, nu me làsa se perĭu intru pekate, pentrukà sum forte pekatos. Mà dupò mulciméa induràrĭlor tele koraceste tote nelegĭle mele, și me akopere ku folosincele tele, fòrà prikurà sò petrek viaca mĕa, și me digneste a fi partĕan bukurieĭ Sàncilor, ka un bun și omamàtorĭu. Amin.

Rogàcĭunĕa, kàndu zice Popa: Luacĭ màncacĭ:

Kred, Domne! și màrturesku, kà tu estĭ ku adeverat Hristos Fiul Zeuluĭ viu, karele venișĭ in lume, sò màntuestĭ pre pekatoșiĭ, d'intre kariĭ anteul sum eu.

Rogàcĭunĕa, kàndu zice Popa: Becĭ dintru acista tocĭ:

Cineĭ teeĭ skunsoritì astàzĭ, Fiul Zeuluĭ, partĕan me primeste. Kà eu nu voĭu spune neamicilor teĭ skunsoriĕa tĕa, necĭ voĭu da cie sarutare ka Iuda, mà ka lotrul me màrturesku cie: Me reinimà, Domne! intru imperaciĕa tĕa.

Rogàcĭunĕa, kàndu zice Popa: Pace totulor:

Cie, Domne Zeu meu! plek kaplu, și strig intru màrturirĕa inimei: Pekatuii, Domne! pekatuii in cer, și inàntĕa tĕa și nu sum dignu sò mi cer liertàcĭune dela tine, mà tu, ka un omamàtorĭu in don, ka și pre fiiul putànar me misele, ka pre portitorlu me inderĕaptà și ka pre lotrul imperacieĭ teeĭ me digneste.

Rogàcĭunĕa, kànd zice Popa: Ku donlu, și ku indurànile:

Atotcenetorule Zeu! karele kreașĭ totà faptura ku incelepcĭunĕa tĕa, și pre mine kăzutlu in multe pekate me ridikà ku màna tĕa; dà mie ajutorlu tĕu, și me digneste a me liberà de espietele lumestĭ, de reticeĭle diabolului, și de poftele trupesti, miselimàte, și mi lĭeartà tote, kòte pekatui cie in tote zilele viaceĭ meĭ, unge ku untulemnul bunetàcilor, și indurànilor ununaskut Fiuluĭ tĕu, Domnului Zeu, și Màntuitorluĭ nostru Isus Hristos, ku kare impreunà cie, și Sàntului Spirtu se kade totà màriréa in vietele, Amin.

Rogacĭunĕa, kànd zice Popa: Sàntele S'àncilor.

Unule Sànte a Sàncilor, unule Imperate al imperacilor, și Domne a domnilor, Isuse Hristose Zeul meu! cie, karele șezi in sinlu, și in màriréa celui maĭ nànte de viete, Zeului Tatàl, karele patimișĭ pentru faptura nostrà și sub forma pàneĭ, și a vinluĭ intru precĭuitele aciste Skunsoriĭ, adeveratlui Zeu, și om, prekum și celuiĭ karele șede in cer, me inklin, și te màresku, și ka pre Zeul, și Màntuitorlu

meu, te rog: Kautà spre mine in ora acista, și in tote zilele viaceĭ meeĭ și me misele; ĕarò in zioa disparcireĭ sufletluĭ meu din trup, primeste pre dênsul in manĭle tele ku pace, și tu vegle cu Sànciĭ intru kietà.

Rogàcĭuněa, kàndu kàntà Kumineka-mèntul.

Stepàne Domne Isuse Hristose Zeul nostru! karele prin bunàvoĭosà patima tĕa mortĕa strikași, strikà și patimĭle mele, și deskide okiĭ meĭ, ka sò kunosku adevĕrlu tĕu. Arĕatà spre mine pekatoslu visterĕa miselieĭ teeĭ donĕazà mie liertarĕa pekatelor, și me vezità ku indurarĕa tĕa, ka sò lokuĕaskà intru mine kuvèntul tĕu, și sò fiu baserikà prĕasàntuluĭ tĕu Spirtu. Inderĕaptà-me pre kalĕa tĕa, ka sò àmblu intru adevĕrlu tĕu, și anvĕacàme, ka sò plinesku sânciră intru frika tĕa, ka sò fiu dignu a stá de derĕapta tĕa.

Màntuesteme, Domne! pentru numele tĕu sàntu, și me misele dupò miseliměa miselimĭlor tele; kà tu estĭ Màntuitorlu și Zeul mĕu, și cie màrire inalcàmu, impreunà ku Tatàl, și ku Sàntul Spirtu, akum și totdeuna, și in vietele vietelor Amin.

Rogàcĭuněa, kàndu zice Popa: Binekuvèntarĕa Domnuluĭ.

Zeule! indurăte, și ne binekuvàntă, luminĕazà facĭa tĕă spre noi, și ne misele, ka sò kunostemu pre pamèntu kalĕa tĕa, și sò aflèmu mântuirĕa tĕa in viete. Amin.

Rogàcĭuněa, kàndu eșimu din baserikà.

In mànile maremiselimeĭ teeĭ, o Zeule meu! in kredincez sufletlu, și truplu mĕu, semcirĭle și vorbele mele, svaturile, și kugetele mele, și tote cele de lipse a trupluĭ și a sufletluĭ mĕu, intrarĕa și eșirĕa mĕa, alergarĕa și sevèrșitlu viaceĭ meeĭ, zioa și ora resuflareĭ meeĭ, mutarĕa mĕa, kietlu, inviarĕa sufletluĭ și a trupluĭ mĕu, ku Sànciĭ teĭ aleși; ĕarà tu me binekuvèntà, me misele, și me skapà de tot reulu, și nepekàtos sò petrek tote zilele viacei meeĭ, kà ku bunètatĕa tĕa intàrit sò ajungu la viaca vietosà ku Sàncii tĕĭ intru imperaciĕa tĕa, și cu dènșiĭ só te maresku in viete. Amin.

II.

Noi Maria Teresia.

Din mila lui Dumnedeu împĕrătésa răimlénilor, rĕmasă vĕduvă, crăésa ţĕrilor nemţesci, ungaresci, Bohemii, Dalmaţiei, Croaţiei, Şlavoniei, Galiţiei şi a Ludomeriei, archipovăţuitórea Austriei, povăţuitórea Burgundiei, Ştiriei, Carintiei şi a Carnioliei, mare principul Ardélului, Marchio Moraviei, povăţuitórea Brabanţii, Limburgiei, Luxumburgiei şi a Geldrii, Vurtembergiei, a Sleziei de sus şi de jos, Mediolanului, Mantuei, Parmiei, Plaţenţiei şi a Cvaşteliei, şi povăţuirilor Auşviţiei, şi Zatorului, principul Şveviei, conte Ausburgii, Flandrei, Tirolis, Hanoviei, Chiburgiei, Goriţiei, Gradişchii şi a săcuilor, Marchio a sfintei împĕrăţii răimleneşti, Burgoviei, Luzaţiei de sus şi de jos, Kontenamurţiei, Dómna Marchiei, Şlavoniei şi a Mechliniei, povăţuitórea Lotaringiei şi a Barrii, mare povăţuitórea Hetruriei. Iproci Iproci.

Credincioşilor nostri, tuturor şi fiesce cărora, măcar de ce stat, tréptă, cinste, orânduélă, vrednicie, dregĕtorie, şi mai mare mărire ómeni, locuitorilor, şi supuşilor nostri, care se află în moştenitórele nóstre ţinuturi nemţesci, tot binele, şi mila nóstră cesaro-crăéscă.

Măcar că pentru ca sĕ se prisoséscă şi ferí acelaşi care fără sémă s'a obicinuit şi înrădĕcinat în oştile nóstre cesaro-crăeşti a fugirii rĕu, şi sĕ se împedece negândita, şi órba îndrăsnélă a locuitorilor ţĕrilor, adecă a ţĕranilor, cari pe cei fugiţi îi ascund şi nu-i dovedesc, multe, şi grele până acum în tóte cele deosebi ale nóstre provincii, porunci s'au trimis, şi s'au rînduit, dar tot fără sémă cu neplăcere am

înţeles, din informaţiile dicasteriumurilor prin ţĕrile nóstre, cum-că nici rânduita, pentru prinderea unor fugiţi ca aceştia, rĕsplătire, nici pedépsele care unora ca aceia, ce într'acest fel de lucru vinovaţi s'ar afla, s'au gătit de ajuns n'ar fi fost ca sĕ se pótă sĕvîrşì ce bine sau fost gândit; Ba încă şi acuma necredincioşii fugĕtori încóce încolea pe lângă ţĕranii noştri scăpare şi acoperemênt ar afla, şi aşa acel rĕu al fugirii, care şi vistierii nóstre, şi binelui de obşte, fórte cu îngreuélă este, tot întins s'ar adăpostì şi acésta în pricina, că precum toţi cei supuşi ai nostri, dară mai ales cei proşti, cari din ce mai multe cătane fug, şi-şi năpustesc stégurile sale dintr'aceea mai multe din feciori şi slujile sale, cătane a da sunt datori, şi aşa cu ajutorul lor la găzdăcia sa nu pot trăì, mare pagubă a suferì le caută.

Fiind dară, cum-că fórte de lipsă este ca acest stricător rĕu cu cât mai bun prilej sĕ se împedece şi sfîrşitul acela, care până acum nesocotind cele ce de multe-ori s'au propoveduit, rîndueli şi pataişuri nici un folos n'au avut sĕ se dobândéscă. Pentru aceea tóte poruncile nóstre cele mai dintâiu, prin acestea a le prea înoì mai chiar a le descoperì, încă şi alte nouă punctumuri pentru paza şi ţinerea de obşte a rînduì am socotit, întâiu:

A. Că dacă óre-cine cătanele cesaro-crăesci care supt stég au jurat, au care numai sau asentăluit, şi din sine a fugi n'au socotit, a fugi îndemn ar da, şi cu sfatul sau ajutorul sĕu a-l înstrăina va cuteza; sau care

B. pe unul ca acela care mai nainte a fugi a socotit, l-ar sfătuì, ca sĕ-şi alégă la cei din afară slujbă cătănéscă şi prilej la aceea încă i-ar face, sau fie frăţie fugitului sau ba; au dóră

C. carii s'ar pune împotrivă cătanelor care pe desertori sau fugiți încércă ai prinde sau ar face larmă, sau ar scula ómenii sĕ se adune, au pe vreunul din ceì rânduiți spre căutarea celor fugiți ar vătĕma, unii ca acestia toți întru aceste trei punctumuri chiar s'ar găsi vinovați, sau s'ar dovedì cu pedépsa cea mai de pe urmă fără nici o îngăduință sĕ se pedepséscă, adecă bărbații sĕ se spândure, femeilor capetele sĕ li se taie;

D. Sau orășeni, sau dregători domnești, proști, sau acar ce fel de ómeni, care fugitului în ce chip din locul fugirii cel dintâiu, adecă din cetate locul unde-i rînduit sĕ străjuéscă, sau unde au descălecat, au dóră pe drum mergênd, de unde lesne ar putea fugi, cunoscêndu-l pe acela a fi cătană cesaro-crăéscă, cu știința sau bună priceperea spre fugă cu sfatul sau fapta l-ar ajuta: au dóră arme și haine cătănești dela dînsul ar cumpĕra, cu alte scule le-ar schimba, sau ba; așișderea

E. Ceia, care afară din locul cel dintâiu a fugí, înaintea cătanelor care cercetéză fugiții ar tăgăduí cum-că nu sciu despre fugit nimica, au dóră pe unul ca acela l-ar ascunde, sau ajutor ar da ca sĕ pótă mai nainte fugí; încă și aceia care cu fapta, și ajutorul la fugă nu sau amestecat, dar ca sĕ pótă mai nainte scăpa cu sfatul au ajutat, fără nici o deschilinire bărbați sau femei de s'ar întêmpla una ca acésta în locul cel dintâiu a fugí, atunci pe zece ani, ér afară de locul dintâiu pe cinci ani la șanț cu fiarele în picióre sĕ se pedepséscă; și fără de aceea ca sĕ se întórcă paguba, care vistieria nóstră ar suferí, pentru tot fugitul, pedestru sau călăraș, 24 de florinți sĕ plătéscă. Însĕ de s'ar întêmpla sĕ fugă călărețul cu cal cu tot, unul ca acela care a dat sfatul sĕ plătéscă 40 de florinți (așa dacă

ar avé atâta vlagă) însĕ până a se trimite unul ca acela la șanț făcênd pe aceea trébă un loc ridicat, sĕ i se acațe pe piept țidulă cu slove mai mari scrisă, din care pĕcatul și pedépsa sĕ se cunóscă, și în trei ḑile la arătarea tuturor pentru înfricoșarea altora sĕ se scóță;

F. Éră dregĕtorii mireni sau fețe bisericesci, au dóră de mai mare tréptă, și nemeși, cari acestui pĕcat vinovați s'ar face (batăr că acest fel de lucru nici a gândí despre dênșii nu se póte) atuncea pentru tot fugitul, fără de împlinirea pagubei vistieriei nóstre, într'o miie de florinți sĕ se pedepséscă; însĕ resărvăluind, sau mai pe urmă în voea nóstră lăsând, ca mirenii cei mai de mare tréptă, după dovedirea faptei cu temnița, sau cu mai mare canon, ce li se va da sĕ se pótă pedepsí. Însĕ fețele bisericesci cari se vor găsi acestui pĕcat vinovați, și vor avé iosag și vlagă, sau vor fi mănăstiri, până atuncea până când vor plătí glóba ce li s'o aruncat sĕ se oprésc dela benefițiumul sau binele vremelnic, ca cu dênsul sĕ nu se pótă ajuta. Săracii și coldușii sĕ se oprésc dela strînsura milii; preoții și capelanii, au acar ce fel de popi dinafară, fără de răsplătirea pagubei vistieriei, cu glóbă de o sută, și cincḑeci de florinți sĕ se pedepséscă. Credem într'altmintrelea cum-că fețele bisericesci cu atâta mai vîrtos aceștii rîndueli ai nóstre se vor întocmí, cu cât fără de aceea desertorilor sau fugiților acelora care prin locuitorii țĕrilor sĕ prind pedépsa morții a li se erta am rînduit;

G. Bărbații și femeile, carii batăr că desertorilor cunoscêndu-i a fi de aceia, nici un loc unde sĕ se ascundă nu le-au dat, dar pe unii ca aceia, fiind că fără năpaste putea fi, nu i-au oprit sau la magistrat, au celor mai mari ai locului în vreme nu i-au spus, pentru acésta de canon vrednică tăcere,

rĕsplătind paguba de cumva prin aceea, care cu cuvêntul, ajutoriul sau numai cu sfatul pe desertori i-au ajutat paguba vistieriei nóstre nu s'ar fi întórsă până aceea, scoţêndu-i întâiu la vederea tuturor, pe trei ani în ţinutul ţerii la şanţ sĕ se pedepséscă. Însĕ acéstă rînduélă a nóstră aşa a o tocmí ne am milostivit, ca frăţiile fugiţilor sau desertorilor, până la a treia sĕmênţă deplin, ér şogorimea până la a doua, pedepsii, care sau rînduit celora care pe fugitele cătane a-i împedeca sau a-i descoperí celor mai mari n'ar vrea, sau ar lăsa supuşi sĕ nu fie, fără numai atunci, când acelor fugiţi chiar ajutoriu le-ar da.

H. Şi érăşi óre-care acéstă prea dréptă rânduélă şi a dóua-óră o ar călca, asupra aceluia afară de întórcerea pagubii, pedépsa lucrului la şanţ, şi glóba mai sus rînduită, fără alegerea feţelor bărbăteşci şi femeiesci sĕ se adauge; Însĕ aceia care cătana neasentăluită, sau care încă nu e scrisă, spre fugă ar ajuta-o, după vreme sau cum sunt circumstanţele, după bună plăcere cu canon mai mare sau mai mic mai ales la lucru de obşte; dară magistratuşurile, sau preoţii sau mirenii, aşişderea cei de tréptă mai mare, şi nemeşii glóba mai sus scrisă jumĕtate sĕ o plătéscă, aşişderea

I. Din o bună voinţa nóstră lăsăm, ca de acum înainte rudeniile desertorilor, până la al treilea, dar şogorimea până la a dóua sĕmênţă deplin, bărbaţii sau femeile, cari s'ar afla sĕ fie dat numai ajutoriu când au fugit dintâiu, precum s'au scris în punctumul al patrulea, mai pe uşor precum s'au rînduit mai însus, sĕ se canonéscă: aşa, ca părinţii, feciorii, sau muierea fugitului numai pe doi ani, celelalte frăţii şi şogorii pe cinci ani cu fiarele în picióre, în vre-o cetate, sau în ţéră, sau în ţĕrile nóstre cele nemţesci la şanţ a lucra sĕ se pedepséscă; dară

dacă ar da ajutoriul nu când au fugit din locul dintâiu, numai pe un an sau doi sĕ se pedepséscă.

Întralmintrelea milostivesce dovedim, cumcă cătanele cele fugite, cari se vor dovedí prin frăţiile sale, şi se vor trimite la tisturi, de aici înainte nu cu mórte, fără numai cu bătaie de nuiele fugind printr'o companie de cătane, se vor canoni. Şi aşa din acest fundament nădĕjduim cumcă frăţiile (însĕ numai sĕ inţeleg frăţiile până a treia sĕmênţă, şi şogorimea până la a dóua tréptă, precum şi mai în sus sau însemnat) mai bine a fi vor socoti, ca pe fugitul ei sĕ-l aducă înainte, şi mai pe uşor sĕ se canonéscă decât pe dinsul pedepsii morţii sau altui canon trupesc mai greu, ér pe sine pedepsii cari sau scris celor ce ascund şi ajută fugiţii, sĕ se supue. Şi cu acestea cu tóte

K. Milostivesce a mai adauge am socotit ca de acum înainte şi cătanele cele fugite întocmai cu ceia care cutéză a trece din ţĕrile nóstre, confiscăluindu-se tóte bogăţiile, şi perdêndu-şi tóte dreptăţile şi iuşul orăşenesc, sĕ se canonéscă; însĕ prin acésta canonul care trebue unii fugiţi ca aceia sĕ-l sufere nu-l vor trece. Pentru acésta dară, magistratuşurile, dregĕtorii cei domnesci şi biraele satelor şi a oraşelor trebui-va sĕ pórte grije de averile şi moşiile unor fugiţi ca aceia, ca sĕ le cuprindă, şi pe aceia, cărora se va cuveni sĕ informăluéscă, ca sĕ pótă face despre acelea rînduială.

Însĕ ca toţi şi fieşte-care dintre credincioşii şi supuşii nostri cu atâta mai vîrtos sĕ se îngrozéscă a-i ajuta, şi a le da prilegiu fugiţilor, şi mai tare sĕ se îndemne pe unii ca aceia a-i cerceta. A-i împedeca, a-i prinde şi a-i spune, adecă ca acéstă prea mare, care toţi şi acar care fără zătignélă a o păzí sunt datori, rînduélă crăéscă tuturor se se vestéscă,

prin acésta fórte vîrtos poruncim, ca acest paténs în tóte cetățile și orașele după obiceiu sĕ se publicăluéscă, și acéstă publicație în tîrgurile cele de sĕptĕmâni și cari sĕ fac peste an, mai cu sémă în locurile acelea, de unde mai lesne póte sĕ vie spre cunoscința tuturora mai adesea sĕ se prea înoéscă. Éră paténșurile pe porțile cetăților și casele sfaturilor sĕ se achețe, și unele dintr'însele pe la mănăstiri, și preoții locurilor sĕ se trimită, așișderea prin orașe și prin sate de câte-ori vor puté mai des biraele și jurații înaintea mulțimii sĕ le cetéscă, și tuturora tinerilor și bĕtrânilor, bărbaților și femeilor spre înțeles sĕ se dea. Și érăși unele dintr'însele sĕ se achețe pe casele biraelor satelor și pe mănăstiri, ca așa mai mare grije sĕ se pórte ca sĕ vie la știința și priceperea de obște. Eră magistratușurile, dregătorii domnilor și biraele împreună cu jurații satelor, róda și sfîrșitul acestei porunci nu numai dînșii ci și prin alții, cărora sĕ va cuveni cu atâta mai mare strădanie și isbândă sĕ-l cerceteze cu cât mai adevĕrat este, că într'altmintrelea cei-ce ar tăcea sau ar mai întârdia în fórte grea pedépsă vor cădea. Așadară fiește-care apriat păzind cele-ce s'au scris mai sus, sĕ scie de tot rĕul și paguba care ar putea vení sĕ se feréscă. Dat din cetatea nóstră a Beciului dóuĕdeci-și-șépte a lui Maiu, anul Domnului o miie șépte sute șesedeci-și-șese, a împĕrății nóstre dóuĕdeci-și-doi de ani.

Franciscus Ferdinand, grof de Șratenbac m. p.,
Tomaș Ignațius, nemeș din Pic m. p.
(L. P.)
Comisia cesaro-crăéscă în sfat.
Iosif Aloizie de *Leporin* m. p.
Ferdinandus Iosif de *Sartori* m. p.

III.

Ad. nr. gub. 7569 ex 1784.

Cele mai jos însemnate necuviințe se strică, și deosebit se opresc.

1. Strângerea scrisórei adecă penaticum, și a secerii sĕ opresce, și iobagii zeciuitorilor păstrare de rîndul mâncărilor nu le vor da.

2. Domnii locurilor sĕ nu silésc̆ă iobagii a belí vitele lor, care ei le-au lăpĕdat din rîndul celoralalte afară, sau le-au muștruluit afară, și nici un fel de carne sau cu dărabul sau cu funtul într'acesta chip pe sărăcime sĕ nu se împartă, ca sĕ i-o plătéscă, ci sĕ se taie carnea afară și fără de nici o asuprélă din a lor bunăvoință sĕ se cumpere.

3. Nici într'un chip sĕ nu se silésc̆ă iobagii vinurile și vinarsurile cele stricate a le cârșmărí, sau a vinde untul, cașul și alte de acestea, precum nice a duce, nice a aduce buțile cele góle afară de slujbă datori sĕ nu fie, însĕ de cumva domnul locului după înțelegerea al. 36 de stich din anul 1550 ar vrea a încredința crișmăritul la vr'un iobagiu, un iobagiu ca acela până când vinde vinul sĕ fie mântuit de slujba cea de sĕptĕmână, și fără de aceea în plata crîșmăritului dela tot acăul sĕ i se plătéscă patru bani.

La care fel de crîșmărit fiind rînduit iobagiul despre vinurile cele stricate, fiind-că mai cu sémă sau sunt așa, sau trag spre stricare, și unele ca acelea sĕ dau spre crâșmărit prin dregĕtorii cei domnesci, nici a rĕspunde, nici paguba a o suferí dator nu va fi.

4. Cumpĕrătura cea dinaintea tuturora (sau preemția) întru tot felul de lucru după tâlcuirea

stihului 76 din anul 1723 la domnul locului pentru lipsa sa rĕmâne în sus, însĕ cu prilegiul acesteia mai dintâiu cumpĕrături cei din Vidic, cari ar vrea pentru cumpĕratul a vení la hotar, totuși sĕ nu se opréscă nici sĕ se împedece iobagii a nu-și puté duce marfele spre vêndare la alte locuri, nici pentru acéstă acar ce fel de marfă a lor sĕ nu se opréscă nici cu fapta, nici cu porunca, ci precum prostul sĕ va tocmí cu lăturénul cumpĕrătoriu, sau ar vrea a se tocmí cu domnii sei, de-i va pune domnul seu după tocmélă plata minteni jos, atuncea póte a trăí cu aceea înaintea tuturora cumpĕrătură, însĕ într'acesta chip ca cele-ce se vênd, cu mĕsură și maje dréptă sĕ se ia, și într'acesta chip vêndarea slobodă sĕ rĕmână iobagilor, și sĕ nu se siléscă nimica domnilor sĕi a vinde, fără numai din bună a sa voință.

5. La nici un haiduc sau vădăsluitoriu domnesc sĕ nu fie slobod a trage și a belí de pe săraci.

6 Supt glóbă de dóuĕdeci-și-patru de bâte sĕ opresce, ca iobagii între sine nici bani, nici altfeliu de adunare sĕ nu stringă, sau cum sĕ zice, tótă stringerea oprită este.

7. Aruncătura birului de porție sĕ fie cu știrea domnilor locului, birăul satului în tot anul ce primesce și ce dă afară despre partea satului, mai vîrtos despre venitul crișmelor domnesci (însĕ acésta fără de nici o îngreuélă a iobagilor) a-și da séma, așa și datorașii a-i strînge sĕ plătéscă datoriu va fi, éră de cumva domnul locului cu acéstă luare de sémă ar întârdia, atuncea hiba sa acésta scaunul varmeghii sau tabla o va îndrepta.

8. Din iosagul iobăgesc care s'au vêndut, au schimbat, au cu testament s'au îngăduit, domnul locului partea a zecea sĕ nu o pótă lua.

9. Glóbă de bani supt nici un prilegiu altmintrelea sĕ nu se tragă, fără numai când cu judecată întêmplările se vor descoperi, și atunci numai de pe aceia iobagi, cari în judecata domnéscă fac mărturia varmegii, adecă se vor judeca spre aceea înaintea solgăbirăului, și a juratului rĕmâind, și aicea în sus slobozenia a muta legea înaintea scaunului varmegii.

10. Când iobagiul fiind în slujbă domnéscă, sau în tréba găzdușagului seu, sau își va duce bucatele la móră sĕ-și macine, și va trece prin vama domnusĕu a da vamă chitilén nu va fi. Așișderea

11. Iobagiul nici într'un feliu sĕ nu se siléscă a măcina la móra domnuseu.

12. Tot feliul de arîndă, ce se face pentru câștigare în iosagurile domnesci sĕ opresce, și iobagilor slobod câștig sĕ îngăduesce.

13. La legatul viilor a da paie dintru ale sale, așișderea a duce gunoiul seu la via sau pe pămênturile domnuseu de aicea înainte iobagii datori nu vor fi.

14. Tot felul de iosag s'au uscat, sau curătoriu măsurându-se sĕ se potrivéscă mĕsurii Sibiiului.

15. Smulsul gâscelor iobăgești pe séma domnéscă tocmai de tot oprit sĕ fie.

Tipărit în Blaș cu tipariul seminariului.

IV.

Urbariumul.

Punctul I.

Despre câțimea sésiilor (moșiilor) iobăgesci.

§ 1.

De vreme ce dațiile și slujbele urbarialicesci feliului și câțimei a deschilinitelor sésii vin de a se apleca, ér câțimea nu se află în tot locul asemenea ci după starea și feliul locului, și cu aceeași împreunate bunătăți sau rĕutăți, vine de a se hotărî și întări, și acésta așa ca slujitoriul nu numai căduta dajde (porție) și alte greutăți de obște, dațiile, slujba urbarialicéscă cu cuviință a le împlini sĕ le pótă; ci și pe sine cu familia sa (casnicii) a sĕ hrăni, și după strădanieși și ceva a păstra spre întêmplările cele neprevĕdute sĕ pótă; drept aceea drept și cuviincios a fi sĕ hotărésce: ca

Fundul din lăuntru a unei moșii iobăgesci cu curtea, grădina și locul de șură la olaltă sĕ fie loc de a cuprinde dóuă mierțe de Beciu de sĕmĕnătură de tómnă așa: că ce ar lipsi la acéstă mărime în locul din lăuntru, din locul din afară sĕ se plinéscă, precum ĕră ce ar întrece peste loc de dóuĕ mierță (ferdele) în locul din lăuntru, aceea în cel din afară sĕ se impute, fără dóră de ar fi, acéstă întrecere așa de puțină cât sĕ nu fie vrednică de a se lua în sus.

§. 2.

Spre loc din afară la o sésie iobăgéscă întrégă ( ) juguri de pămênt arătoriu, un jug socotindu-l din 1600 de stânjini□ și érăși ( ) juguri ( ) de fênați pe un an cositoriu se va hotărî.

Și acéstă a jugurilor mĕsură de 1600 de stângini cuadrați, nu numai despre pămênturile arătóre, ci de tóte locurile iobăgesci preste tot aici înțelegênd și fênațele și viile vine de a sĕ înțelege.

§. 3.

Ĕră de cumva în pămênturi arătóre și fênațe ceva la numĕrul hotărîtei câțimi ar lipsí, aceea împrumutat a se plini întru acel chip se póte, ca în loc de un jug de pămênt arătoriu ( ) ĕră în loc de un jug de fênați ( ) sĕ se dea.

Ĕră slujbașilor slobod le va fi cu fênațele și pămênturile prin asemenea socotélă dobândite în tot locul pe lângă împlinirea datoriei urbarialicesci, după voia sa a se folosí, nici în acest folos ori prin cine a se împedeca vor puté. În care lucru la acestea vine de a lua aminte:

1. Că slujitoriul despre acel loc din afară, care spre întregirea locului din lăuntru s'au dat dijmă, sau unde e obiceiu nónă a da, nu este datoriu.

2. Cumcă despre locul din lăuntru ce întrece hotărîta câțime numai atunci va fi datoriu a da dijmă, sau unde are loc, nónă, când același loc cu grâu, cucuruz, ovĕs, sau alt asemenea din bunăvoia sa ar sĕmĕna; aceeași de sine înțelegêndu-se, precum că spre sĕmênarea acestora prin domnul locului a se silí nu se póte.

§. 4.

Orĕce s'au dis despre sesia întrégă aceeași vine și de jumĕtate, a patra sau a opta parte de a sĕ

înțelege, după proporția și socotéla care însași numele părții arată.

Mai încolo de sine-și urméză, că de vreme-ce prin articolul 26 a anului 1791 osăbirea ce era între iobagi și zileri s'au ridicat; și deschilinirea care au fost pentru dările urbarialicești, au încetat; și așa ori iobagiu au fost mai nainte, ori ziler, tot într'un chip vin de a sĕ socotí.

Punctul II.

Despre facerile de bine slujitorilor căḑute.

§. 1.

Slujitorilor crâșmăritul vinului dela Sf. Mihaiu până la ( ) slobod va fi.

§. 2.

Stărpiturile (iertașurile sau lazurile), atât cele vechi cât și cele nouĕ, rînduiala articulului 26 a dietei din anul 1791, încâtui pentru plătirea lucrului sau și a altor sădiri, ce a sĕ fi pus pe ele s'ar adeverí ținḑ; încâtțimea urbarialicescului loc a se lua în sus se vor puté; éră de cumva domnul locului asemenea stîrpituri nóuĕ, sau vechi cu acel sfîrșit ar vrea delà supuși a le lua, ca acele locurilor domnesci, și a curții sĕ le adaugă, o urmare ca acésta totdéuna înaintea cuviósei urbarialicesci iurisdicții vine de a sĕ arăta, și de acolo prea înaltei hotărîri a se așterne.

§. 3.

Pentru dobitócele supușilor pășune, încât starea și mărimea locului va îngăduí sĕ fie destulă, din care după aceea supușii cu știrea și îngăduéla domnilor locului, o parte spre contenit a rupe vor puté;

la care conteniturí și a domnilor marhe de jug vor puté avé pășune, éră nici decât celelalte. Éră unde și afară de aceea pășiunea e fórte puțină, prin nóua a locului arare a sĕ mai micșora nu va fi slobod.

§. 4.

În locurile unde sĕ află păduri, lemne de foc din cele căzute sau uscate, și unde de acestea nu ar fi și din cele verḑi, ér nu din cele roditóre, sub privegherea domnului locului, supușilor spre numai a sĕu folos a aduce va fi slobod. Ér în locurile, în care supușilor aceloraș locuri folosuri de lemnele așa s'au îngăduit, cât și cumpĕtata neguțătorie cu dînsele a face sĕ póte, acea slobozenie și de aci înainte încât rînduéla despre păduri va îngăduí sĕ li se îngădue.

§. 5.

Lemnele cele de lipsă spre zidire, pe lângă asignația domnilor locului, și a lemnelor însemnare, din pădurile aceluiași loc fără plată sĕ se dee.

§. 6.

Dacă pentru a pădurilor micime, din pădurile locului folosul lemnelor nu se póte îngăduí, cumpĕratul folos ce ar fi avut din pădurile altui loc a aceluiași domn, cu bună socotélă, și dréptă mĕsură sĕ se îngădue.

§. 7.

Gindurătura (jiruitul) în locul sălășluinței sale cu șase creițari mai ieftin decât la strĕin sĕ se îngădue, éră în pădurile domnesci, numai pe lângă prețul cu domnul locului tocmit vor puté avé ginduratură.

§. 8.

Dacă în careva loc pădure pe séma obștei osăbită, sau dóră după sesii întru supuși împărțită s'ar afla, și obștea în acelorași stăpânire a rěmâné, și de aici înainte ar pofti; atunci acelorași folosul cu lemne de foc, de zidit, a ghindei și a cóbelor culegere, în aceste păduri sě rěmâe slobodă spre a sa lipsă fără de a da pentru aceea ceva plată domnului locului, ci întru o întêmplare ca acésta domnul locului nici lemne, nici ghinde în pădurile cele domnesci nu va fi datoriu, luând afară acea întêmplare, când în pădurea satului, sau a slujbașilor nici decât ghinde nu s'ar face, fiind-că atunci cu prețu care cu străini sau tocmit, mai întâiu slujbașilor sei a da ghinduratura, privegherea pentru păduri atât pentru cele domnesci cât și pentru ale satului de pururea lângă domni rěmâind.

Punctul III.

De robotele și slujbele slujbașilor.

§. 1.

Tot slujbașul, care are o sesie întrégă, pe fiescecare sěptěmână o ți dela rěsăritul sórelui până la sfințit împutând întru aceea venit și mers, și scoțênd sórele (ciasurile) de pășune și de adăpat cu dóuě vite și cu al sěu car, ér la arătură cu patru vite, al sěu plug sau grapă a lucra va fi datoriu; sau în loc de lucrul cu boi douě țile cu pălmile a da în tótă sěptěmâna va fi datoriu, o robotă cu dóuě vite totdéuna pentru dóuě cu pălmile viind de a se împuta.

Mai încolo mai sus însemnatul a vitelor numěr în dóuě a-l împărți, și așa pe slujbaș a îndoi lucrul nu va fi slobod, de cumva nu prin vina sa, sau prin lene spre păgubirea domnului sau mai puține marhe

de jug va ține, sau mai cu mic numěr de vite de jug la robote sě va iví, și dobitocul seu îl va prinde cu altul din lipsa vinei sale. Er fiind că la arătura cu patru vite un om nu e destul, pentru aceea în fiesce-care întêmplare a îndoitei robote de arat cu patru marhe slujbașul doi ómeni, unul spre tot lucrul harnic, și altul spre mânarea boilor destoinic a da va fi datoriu; și pe acestia amêndoi numai la plug, și nu la alte lucruri a-i aplica va fi slobod. Mai încolo din sine se înțelege, cumcă după câțțimea jumětăților, pătrarelor, sau optarelor sesiilor și hotărîtă spre o întrégă sesie robotalicéscă datorie vine de a scădea, ci totuși pentru fracția sau partea ce ar veni pe sěptěmână, ziua a o rumpă nu va puté, ci ce peste cât s'ar cădea pe sěptěmână într'o ți s'ar petrece, aceea în căzuta a unui an detorie vine de a se imputa.

§. 2.

De cumva despre împutarea vremii în venit și întors, între domnul locului și iobagiu ar urma neînvoire, ofițiolatul varmegii, sau a scaunului va avé de a hotărî, care vreme trebue la acésta sau altă depărtare a locului în robotă de a se lua în sus.

§. 3.

Mai încolo sě îngădue, că dacă supusul la loc de jumětate de ți, sau și mai depărtat la robote a merge va trebui, mai nainte despre aceea făcêndu-i de scire, ca spre cale și lucru sě se pótă găti, odată întru o lună în patru țile necurmat socotind în acea vreme mers și venit, la robote ori cu palmele, ori cu boi sě se pótă ține, în care întêmplare vara despre îndestulata pășune, ér érna despre sălășluirea trebuincióșă pentru supuși și ale lor marhe, domnul locului a avé grije va fi datoriu.

§. 4.

În depărtarea de un cias sau ce e mai mult de 1 ½ de cias, în patru luni ale iernii: Novembre, Decembre, Ianuariu și Februariu zarea de diminéța, și de séra spre mersul și întorsul slujbașilor dela robote așa sĕ slujască ca domnului locului din rĕsărita sórelui până în sfîrșit slujbă cu fapta sĕ se dea, éră în celelalte luni în slujba ce vine din rĕsărit până la apusul sórelui de a sĕ face și mersul și venitul sĕ se socotéscă.

§. 5.

În vremea cósei și a secerii robotele atât cu vitele, cât și cu pălmile îndoit adecă de dóuĕ-ori în sĕptĕmână pot a sĕ pofti, însĕ așa, ca următórea sĕptĕmână supușilor totdéuna slobodă sĕ rĕmâe. Earĕ acéstă îndoită a robotei peste sĕptĕmână poftire așa trebue sĕ fie întocmită, ca slujitoriul cu moșie întrégă, ce e mai mult o zi cu vitele și dóuĕ cu palmele sĕ plinéscă. Și fiindcă colonul (slujbașul) cel cu jumĕtate de moșie numai jumĕtate de zi cu vitele, sau o zi cu palmele, cel cu un pătrar de moșie a patra parte a zilei cu vitele, sau jumĕtate de zi cu palmele a sluji ar fi datoriu, și așa acești slujbași numai proporționalicésca sa slujbă a o îndoi vor fi datori, totuși și întru acéstă întêmplare precum mai sus §. 1. sau zis, slujba întregei zile a o rumpe nu va fi slobod, ci se va socoti ce va întrece în câțtimea slujbei pe an căḑutei, acésta socotélă întinḑêndu-se și la robotaș cu a opta parte din moșie. Éră slujitorii cei cu căsi sau jelerii, precum și cei-ce n'au a sa casă, sau subjelerii spre îndoita slujbă de robote a se îndatori nici într'un chip nu se vor puté.

§. 6.

Strămutarea slujbelor robotesci dintru o sĕptĕmână într'alta, sau în vremea economiei din afară mai părtinitóre preste tot oprită sĕ fie, luând afară numai acele întêmplări, când slujbașul căzuta dela sine pe sĕptĕmână slujbă, din vina sa a o împlini s'ar lenevi, sau lucrul pentru urmata, și în mai lung timp țiitórea vreme rea a-l sĕvîrși n'ar puté; în care slujbașul a împlini restanțele robote de slujbă în acel chip a se sili sĕ va puté, ca în fiesce-care sĕptĕmână peste căḑuta robotă o ḑi numai din restanții sĕ plinéscă, mai încolo ca slujbașii de o ḑi, sau și dóuĕ de domnie locului depărtați mai mult de o sĕptĕmână mersul și venitul înlăuntru socotindu-l nici întru o întêmplare a-i ține sĕ nu-i pótă, și acelorași următórea sĕptĕmână, spre chivernisirea economiei sale totdéuna slobodă sĕ rĕmâe. Éră preste tot pentru tot felul de robote acea proporție sĕ se ție, ca cât mai puțin o pătrare a căḑutelor pe un an robote pe cele patru luni ale iernii sĕ rĕmâe, și în aceste luni sĕ se și deplinéscă, și din acea pătrare nimic spre alte luni de vară sĕ nu se mute. Éră celelalte trei pătrări sub curgerea celoralalte luni sĕ se plinéscă. Éră de cumva domnul locului cuviincióselе pe lunile de vară și érnă robote în vremea sa a le cere n'au lipsit, și din singură lenea slujbașilor nu s'au împlinit, sau de cumva pentru țiitórea vreme slabă în lunile cuviincióse a poftí slujba domnul locului n'au putut, atunci a restanțelor robote în anul viitoriu pe rînd împlinire domnii locului a pofti vor avé putere.

§. 7.

Éră de cumva lucru robotesc pentru urmata plóie, sau altă împedecare atunci nu s'ar puté îm-

plini; tótă acea parte a ḑilei, în care lucru s'au începeut, dară a sĕ sĕvîrși n'au putut, robote lor sĕ se impute. Éră dacă din porunca domnului sau supusul la robote a venit; ci nimica n'au lucrat, atunci venitu și mersu numai în sórtea lucrului sĕ va socoti.

§. 8.

Jeleriul ce are casa sa, 18 ḑile, éră subjeleriul 12 ḑile cu pălmile a lucra în robote va fi datoriu.

§. 9.

Supusul spre slujba domnului sĕu peste rînduitele robote a se strînge nici pentru plată nu se va puté, ci încă deosebită grije și luare aminte spre aceea vine de a se întórce, ca supusul spre împlinirea slujbelor robotesci în acel chip sĕ se îndetorĕscă, ca lui spre chivernisirea economiei sale destulă vreme sĕ-i rĕmâe, și rĕmasa dóră într'o sĕptĕmână robotă în ceealaltă a o plini sĕ o pótă. Éră de cumva ţinutul a unui sau altui supus nici a opta parte a unei sesii nu ar pliní, pentru asemenea ținut numai dijma, sau după obiceiul locului nona urbarialicéscă, sau în natură sau în asemenea ajungĕtoriu a se lua sĕ va puté, și cu supusul asemenea ținut moștenitoriu numai ca cu jeleriu, sau subjeleriu vine de a se urma.

§. 10.

Slujbașul spre rĕscumpĕrarea robotelor cu banii nici-odată a se sili nu sĕ va puté, însĕ de cumva pentru rĕscumperarea slujbei robotești, sau pe numită vreme sau peste tot, a face tocmélă cu domnul seu, aceea a face fiind de față mărturisirea varmegii, sau a scaunului sĕ-i fie slobod. Éră în cea dintâiu întêmplare de cumva unei părți ar plăcea dela tocméla cea până la o vreme a sĕ abate, și a sta pe

rînduéla regulații urbarialicesci, aceea ca un an mai nainte celealalte părți a face cunoscut, precum și ofițiolatului a înștiința va fi datoriu, ca așa viitórei economii despre amêndóuĕ părțile a se ajuta sĕ se pótă.

§. 11.

Tóte contracturile, sau deosebi cu colonii sau cu însași obștile prin domnii locurilor pentru robote, și alte dări urbarialicești de pururea înaintea mărturii varmegii, sau scaunului trebue a se face. Éră darea la arîndă a crăeștilor și altor bunuri domnesci, și despre acestea și alte lucruri ce nu au mestec în urbarium între domnii locului și supușii a se face tocmélă și contracturi, și fără scirea varmegii sau a scaunului va fi slobod.

§. 12.

Peste, și afară de mai sus hotărîtele robote, slujbașii sunt datori a da o cale lungă despre care cele următóre vin de a se însemna:

1. Ca patru slujbași cu moșie întrégă, și așa după socotélă mai cu mică moșie moștenitoriu, laolaltă prinḑênd, sau despre acésta altmintrelea laolaltă socotindu-se sĕ dea un car cu patru vite.

2. Ca acéstă cale lungă nu pe drum rĕu și stricat, ci pe cale bună sĕ se sĕvêrșéscă, nici sĕ întrécă peste cale de douĕ ḑile cu mers de rênd socotită.

3. Ca sĕ nu se pótă poftí pe vremea arăturei, secerii, cositului, sau a surétului (a culesului viilor).

4. Nici pe alt an a se muta, cu natură sau bani a sĕ rĕscumpĕra, sau cu alt lucru a sĕ muta cu sila sĕ nu se pótă.

5. Dacă numita cale din ceva neprevĕdută pricină mergênd ar întrece peste douĕ ḑile, sau viind prin domnia locului sĕ vor împovăra, atunci nu numai întrecătórele ḑile, ci și venitul îndărĕt în dadatoria rabotéscă trebue a se primi.

6. In cale a vămilor, trizecimelor, și ori-ce altor dări, precum și pentru sălășluirea unde vor trebuí sĕ se sălășluéscă, cheltuéla dominium va avé de a o plăti.

§. 13.

Pentru lemnele de foc și de zidit, ce au supușii dela domnii sĕi, fiesce ce slujbaș cu moșie întrégă, care acesteia faceri de bine sĕ împărtășéscă, din pădurile ce va rêndui diregătorul un stânjin de lemne prin doi pălmași mai nainte tăiat la curtea domnéscă, sau sălășluire, sau alt loc în ținutul dominiumului cuprins va avé de a duce, și așa după proporție cei cu jumĕtate pătrariu, sau optariu de moșie. Ĕră unde slujbașii în acéstă facere de bine a lignații nu sĕ împărtășesc, nici la tăerea și ducerea lemnelor nu sunt datori.

§. 14.

Intru aceea slobod va fi domnului locului însemnată mai sus tăiere, și cărare de lemne urbarialicéscă, cu alt lucru robotesc în acel chip a o muta, ca cărătura unui stânjin, cu o zi de lucru cu vitele, ĕră tăietura aceluiași cu douĕ ḑile cu palmele sĕ se rĕscumpere. Insĕ acéstă socotélă spre rĕscumpĕrarea roboteștii tăieri, și cărături a unui stânjin hotărîtă, încâtui pentru socotéla și mĕsura colorlalte robote, și în ce vreme vin de a sĕ pliní, spre pildă, și îndreptariu a sluji nu póte.

§. 15.

Dijma, sau unde ar fi în obiceiu nona urbarialicéscă, fiesce care slujbaș, din a sa ródă, la locul prin domnia locului în hotarul aceeași róde însemnat a o aduna va fi datoriu.

§. 16.

Ĕră de cumva dijma, sau nona afară de hotarul în care s'au făcut ar veni de a sĕ purta, atunci acea cărătură în robota de rînd a sĕ împuta, sau prin altă tocmélă slobod așeḑată vine de a sĕ întregi. Mai încolo nici la un feliu de cărătură, și pe lângă plată gata a silí slujbașii, fără de o tocmélă prin sloboda lor voe făcută, domnii locului nu vor puté.

§. 17.

Spre stăruirea răpitórelor fiară, unde de acelea s'ar afla, supușii afară de slujba robotéscă, cuvêntat de trei zile într'un an luând plumb, și praf de pușcă dela domnii, a face vor fi datori. și așa ca acéstă îndatorire de vênat nici în alt feliu de slujbă sĕ nu se mute nici prin supuși cu bani, sau alt asemenea sĕ se rescumpere.

§. 18.

Batăr că slujbașul, sau în slujbe, și robote domnesci, au spre a-și isprăvi lucrurile sale cele economicesci, au spre a-ș măcina bucatele trece la móră a plăti domnului pămêntesc vamă nu este detoriu, dară de cumva totuși într'alte lucruri peste pod, sau drum de vamă va trece, atunci au cu bani a plăti vama, au spre diregerea acelor feliu de drumuri, și poduri, a fi cu ajutoriu la lucru va fi îndetorat rămânêndu-i slobodă alegere.

Punctul IV.

Despre dațiile colonilor.

§. 1.

Fiesce care colon cu case fără nici o deschilinire a căsii, precum și jeleriul cu casă în tot anul este datoriu, domnului pământesc pentru casă a plăti un zlot în dóue rênduri, adecă la prasnicul sfântului Georgie, și a sfântului Mihail, éră suptjelerii fără casă de acéstă plată sunt scutiți.

Mai încolo atât colonului cu casă, cât și jeleriului așișderea cu casă va fi slobod, pentru rĕscumpărarea acestii plați cu alt feliu de slujbă în natură cu stăpânul sau a se învoi, depărtêndu-se tótă silința, și lăsându-se numai în slobodă voe a stăpânului.

§. 2.

Fiesce care colon a unei căsi (sésii) întregi va plăti stăpânului sĕu doi pui, doi caponi, dóuespredece ouĕ, unt topit o fele, și așa după proporția căsii (sesii) sale jumĕtate, a patra sau a opta parte vor fi detori colonii acest feliu de dații a plăti.

§. 3.

Afară de cele mai sus arătate dații, colonii unei căsi (sésii) întrege 30 la olaltă socotiți vor da toți împreună un vițel pe an, au în locul aceluiași un zlot și 30 de creițari.

§. 4.

Slobod va fi totuși stăpânului a alége: poftesce acele mai sus înșirate hrane in natura, au în locul acelora un asemenea preț în bani pentru fiesce care casă (sésii) întrégă cu 48 de creițari hotărît, și așa după proporție dela ceialalți coloni, cari au mai mici sésii, ale primi au ba?

§. 5.

Pentru căldarea de vinars, sau cămănac, decumva o va fi folosit colonul, va plăti stăpânului seu doi zloți pe an.

§. 6.

Cu prilejul, când stăpânul sau stăpâna sa, sau copii și fetele acestora vor avea nuntă, colonul nu este detoriu nici hrană, nici cu bani a da vr'un ajutoriu.

§. 7.

Nici la rĕscumpĕrarea capului stăpânului sĕu, care dóră în vremea rĕsboiului ar fi căḑut în mânile dușmanului, nici la cheltuelile dietelor a fi spre ajutoriu nu va fi detoriu.

§. 8.

Tocmelele între domnul pământesc și colon pentru pământuri ce din lazuri se vor face nouă, avute după cuviință sĕ se ție. Éră încâtui pentru lazurile cele mai dinainte în mânile colonilor lăsate, cari și acum la dênșii se află, folosirea terragiumulus până aici ținută, și de aici încolo sĕ se ție și până acum obicinuită terragium nici cum sĕ nu se înmulțéscă.

Punct V.

Despre deține, sau unde sunt obicinuite nonele domnesci sau urbarialicesci.

A) Despre locurile în cari acele, în natură sĕ plătesc.

Fiindcă în Ardél douĕ feliuri de deține sunt: domnesci adecă și urbarialicesci, la înțelegerea aprobatelor par. 3. t. a 5 art. 2 în locuri de deține cari

în regestrul fișcușesc nu sunt puse ce sĕ cuvin domnului pămêntesc, și regalicesci, sau fișcușesci deține, mai demult clericesci numit, cari în locurile de deține în regestru fișcușesc sunt puse și cari sĕ cuvin fișcușului crăesc, aici vine sĕ se însemneze: precum porunca acestui punctum, afară de al 5-lea §. unde numai despre deținea regalicéscă, sau fișcușască este cuvêntare, pentru cele domnesci, și urbarialicesci deține cari după sunetul mai sus țităluitelor aprobate în locurile de deține sunt puse în regestru fișcușesc și sĕ cuvin domnilor pămêntesci, este de a se înțelege.

§. 1.

Deținele, sau unde sunt obicinuite, nonele domnesci, și urbarialicesci din toți în același an prăsiți miei, iezi, purcei, și roi de albine, precum de tóte ródele pămêntului, afară de legumi, erburi, pómele pămêntului (picioici) și afară de sămênța, care face iarbă, prin supus trebue sĕ se dea, totuși cu acea încolo adaogare, ca în locul acestora nici bani, nici alte feliurĭ nu se pot lua.

Eară decumva mieii, și iezii a noua sau a zecea nu ar ajunge, atunci colonul de fiesce care miel 4, de ied 3, de roiu 6 și de un purcel 4 creițari va plăti domnului pămêntesc.

§. 2.

Ca nu cumva prin întârdierea strângerii deținei sau unde este obicinuită, a nonii urbarialicéscă colonul în bucatele sale cele secerate sĕ se întêmple a avea pagubă sĕ hotărésce: ca în vreme de opt dile după ce holdele obștii vor fi secerate, și puse în clăi, domnului pămêntesc sĕ se dea de scire care deținа sa a o strânge, și a o căra înlăuntru datoriu este; éră trecând 8 dile, colonilor slobod va fi deținа, sau

jurații satului a le arăta, și a o da afară și după aceea a-și căra bucatele sale înlăuntru, lăsând acolo deținа sau nona.

§. 3.

Deținа sau nona urbarialicéscă dela un funduș numai odată sĕ póte lua într'un an, drept aceea decumva tot în același ani acel funduș și a dóua órĕ s'ar săměna și ar rodi, de acéstă ródă deținа, sau nona nu sĕ póte mai mult lua. In acesta chip și ce sĕ va rodi în ogor, decumva cele dóue hotară bine vor fi lucrate, și sămănate, așișderea nici pămênturile acele, cari pentru neființa riturilor, și locurilor după casă s'ar fi dat colonului, deținii, sau nonii nu sunt supuse.

§. 4.

Fiesce care colon, care va avé casă (sésie) întrégă din cânepă și in, prin sineși rodit, deținа sau după obiceiu, nonă urbarialicéscă, sau în locul acestea șase funți de cânepă sau in ce prin dominium i se va da afară, și după proporția căsii (sésii) sale dintru tóte aceste jumĕtate, a patra sau a opta parte va fi datoriu a da, și a sluji stăpânului sĕu. Alegerea despre aceea, că óre deținа sau nona urbarialicéscă din cânepă sau in în natură, sau în tort sĕ se facă? decumva domnul pămêntesc cu beneficiumul acestii slujbe n'ar fi până acum, rĕmâne pe lângă obștea sătéscă.

§. 5.

Măcar că despre aceea s'ar ridica întrebare: óre cui, și din ce feliurĭ a ródei pămêntului sĕ se dea deținele regalicesci, sau fișcușesci acésta de regulația urbarialicéscă nu sĕ ține; încât totuși deținele regalicesci, sau fișcușesci, în locurile de deține, cari sunt puse la regestru fișcușesc nu după sunetul aproba-

telor p. 2 t. 10 art. 5 și p 3 t. 4 art. 1 precum nici a par. 2 t. 4 art. 3 s'ar fi luat, sau s'ar fi întins, și feliurile cari nu sunt supuse deținei, acest feliu de trăire îndărăpt spre vremea viitóre cu totul să sterge, și nici colonul nu va fi îndatorat cu cărarea acestor deține regalicesci, sau fișcușești mai mult, decât este datoriu.

§. 6.

In locurile, unde din vin deținа, sau unde este obicinuit nonă urbarialicéscă să plătesce, acésta cu acea măsură în care rodirea s'a măsurat, drept și fără nici o adăogare să se ia, măsurarea și luarea acestor deține, sau none totdeuna după feria de Beciu, care ține patrudeci pinturi în sine, să se facă.

B) Despre locurile în cari deținа sau nona în asemenea preț să plătesce.

De vreme ce în Ardél doua feliuri de dețină să află, domnesci adecă și urbarialicesci, cari după sunetul aprobatelor p. 3 t. 5 art. 2 să află în locuri la regestru fișcușului nepuse, și să cuvin domnului pământesc, și regalicesci, sau fișcușești, mai demult clericesci numite în locuri de deține. cari la regestru fișcușului să află puse, și să cuvin fișcușului, așa dară bine trebue luat sama, precum poruncă acestui punctum afară de §. al 2-lea, unde numai despre deținа regalicéscă sau fișcușască este cuvêntare, numai și chiar pentru deținele domnesci și urbarialicesci, cari după mai sus citatele aprobate în locurile de deține la regestru fișcușului se află nepuse și domnilor pământesci să cuvin, este de a se înțelege.

§. 1.

Fiindcă în acest loc deținele, sau unde este obicinuită nonele domnului pământesc nu în natură

într'un asemenea preț sunt de a se plăti; așa dară fiesce care colon a unei sésii întregi cu titulă de asemenea preț sau beneficium ( ) va plăti. Indatorându-se și colonii după proporția sésii la acéstă slujbă în jumětate a patra sau a opta parte a o face.

Intru acest asemenea preț (ecuivalent) să cuprinde și deținele sau nonele ce din miei, iezi, purcei, rode albine, cânepă și in să plătesc.

§. 2.

Măcar că întrebarea óre cui și din ce feliuri, a ródei pământului să se dea deținele regalicesci, sau fișcușesci? de regulația urbarialicéscă nu să ține, totuși încât deținele regalicesi sau fișcușesci în locurile de deținele la regestru fișcușului puse nu după sunetul aprobatelor p. 2. t. 10 art 5 nici a p. 3 t. 4 art. 3 luate și dóră și în feliuri ce nu sunt supuse deținei ar fi întinse, trăirea acésta îndĕrĕpt spre vremea viitóre de tot să fie șterse; precum și colonul cu prilejul căratului acestor deține regalicesci sau fișcușești peste măsură detorii sale să nu să împovereze.

§. 3.

In locuri unde deținа sau nona din vin să ia acésta tocmai în acel feliu în care róda s'a măsurat drept și fără înmulțire să se plătéscă, și acésta măsură să fie după fierie de Beciu, care cuprinde 40 de pinturi.

Punct VI.

Despre iușurile și beneficiumurile domnilor pământesci.

§. 1.

Bunurile colonilor nemișcătóre, cari vor muri fără copii, nu le vor putea nici decum ceialalți coloni pe sama sa cuprinde: ci după urmata mórte fără zăbavă să însciințeze pe domnul pământesc, care

după aceea atât aceste cât și bunurile colonilor celor fugiți la înțelegerea tripartitului p. 3 t. 30 precum și aprobatelor p. 3 t. 30 scoțindu-se din trinsele contribuția datoriile, și alte greutăți domnul pământesc va avea slobodenie a le primi la sine fără a le puté acele desupt contribuție, ba nu numai ci după sunetul articlului dietalicesc 26-lea dela anul 1791 acelea toți supuși a le da va fi îndetorat. Deci rămâind copii siraci (pupili) în viață, rătăcirea (cadutitas) loc nu pótě avé, și în bunumurile împărțite murind unul, trebue ceialalți sě urmeze la împărțenie: drept aceea pentru depărtarea acestor trăiri îndĕrĕpt lucrul rătăcită de aici înainte nu se vă isprăvi numai prin tisturile domnesci, ci în scaunul domnesc se va lua înainte, și după sunetul decretului trip. p. 3 t. 30 se va cerne, și mai pe urmă acest lucru în scaunul varmegii, sau a scaunului cuviincios se va lua înainte și hotărî.

§. 2.

Decumva înprotiva legilor, și poruncii, urbariarialicești din pricina Domnului pământesc, sau altă pricină s'ar întêmpla sě se lase nemai căsi (sésii) părăsite afară, la așa întêmplare acest feliu de căsi, precum și celelalte la conscripția urbarialicéscă trecute (decumva fugiții nu se vor întórce) la alți coloni nóuĕ sě se dea, au la ceialalți în loc așeḑați pe lângă slujbele și datiile în acest urbarium poruncite ce Domnului pământesc sě cuvine, sě se împărțască.

§. 3.

Vênarea, păsărirea și pĕscarea la înțelegerea aprobatelor p. 3, t. 36, art. 1, sě țin adevĕrat de iusurile domnești, dară în cele mai mici ape, totuș pĕscarea după obiceiul până acum avut spre vremea

viitóre și colonilor, precum și obștilor sě slobódă oprindu-se totuși mijlocirile cu vrâmășie.

§. 4.

Măcar că crijmărirea vinului până la o vreme după modru mai sus scris supușilor sě cuvine; totuși unde se va afla crijmă pe sama călătorilor de domnul pământesc făcută, sau de aici înainte se va face în acea crijmă iusul crijmăririi peste tot anul va rĕmênea slobod domnului pământesc.

§. 5.

Colonul nu sě póte sili spre a primi vinderea vinului domnesc, ci decumva el de bună voe fără nici o silă va pofti sě o ia asupra sa, la acésta întêmplare în tótă vremea crijmăririi sale de tóte robotele ce sě fac pe săptămână este scutit, și afară de acésta sâmbria crijmăririi sale dela fiește care ferie de Beciu care cuprinde 40 de pinturi, cu 15 creițari, éră dela o pintă de vinars $1^1/_2$ creițari se va plăti.

§. 6.

Veniturile târgurilor (de nu cumva acele pe lângă osĕbite privilegiumuri nu s'ar cădea obștilor) precum și veniturile măcelării, și a vămii după lege așeḑate, așișderea a vinderii berii și a vinarsului rĕmân domnilor pământesci slobode.

Al șeptelea punctum.

Despre opritele trăiri îndărăpt, și depărtarea gâlcevelor.

§. 1.

De vreme ce pentru copii sĕraci a rĕposaților coloni a purta grije și a-i chivernisi domnul pământesc este datoriu, și tocmai fără nici o plată a-i ți-

nea supt paza sa; drept aceea tacsele rătăcirelor a conscripții și a înpărțănii avuției colonilor celor rĕposați, cari se vor face măcar supt ce nume sĕ fie acele, decumva până acum au fost obicinuite, de aci încolo cu tot sĕ șterg.

§. 2.

Precum și alte tacse supt nume (Laudemia) pentru scrisorile de obște, precum și zăciuirea prețului de lucrul ce va fi in testamentul legat înschimbat, sau vêndut cari au fost obicinuite prin domnul pământesc a se primi, de tot sĕ ridică.

§. 3.

La cumpĕrarea și vinderea tăbacului, mierii, cerii, unsorii, cânepii, inului și a altor naturi măcar dela cine, și măcar unde vor vrea supușii prin domnul pământesc nu e slobod sĕ se turbăléscă, și opréscă nice decum, cu atât mai puțin, pentru acea cu vr'o pedépsă în bani sau trupéscă sĕ se globéscă cumpĕrarea mai întâiu (Jus præemtionis) domnului pământesc de tot oprindu-se.

§. 4.

Precum singura vindere (Monopolia) prin lege este oprită, așa nici arendațiile uneltelor, cari după obiceiul până acuma avut, s'au ținut de neguțătoria supușilor, cu încuerea lor afară, au strîngerea, nu sĕ póte îngădui.

§. 5.

Supusul nici într'un chip sĕ nu se strêngă, ca le sĕ macine în morile domnesci, ci sĕ-i fie slobod a-și duce bucatele sale și la alte mori.

§. 6.

Arênda crijmăririi ce se numesce (Bahnweingeld) unde ar fi obicinuită de tot se opresce.

§. 7.

Cărarea gunoiului de aici înainte cu totul se oprește în așa chip, ca supușii gunoiul sĕu nici odată, iară cel domnesc numai pe lângă înputarea în robote pe sama dominiumului a căra sunt datori.

§. 8.

Deciuirea peanelor pe sama domnului pământesc și smulgerea penelor de pe gâștele supușilor sĕ oprește

§. 9.

Nici a da paie pentru legarea vițelor pe sama dominiumului nu sunt datori supușii.

§. 10

Sêmbria, care prin supuși păzitorilor viilor domnesci, și ispititorilor lucrului, ce sĕ trimit până acum dóră s'ar fi plătit, de aici înainte sĕ șterge.

§. 11.

Hrana (intertentio) ómenilor domnesci la ezecuție trimiși, și alte (afară de crăițarul esecuții mai jos hotărît) în bani gata luătóre diurnumuri, precum și a haiducilor și vênătorilor domnești trăgători de tot sunt oprite.

§. 12.

Bani supt titulă de siguranție, că nu va fugi dela satuși sĕ nu se mai primĕscă; iară de cumva s'ar fi primit, cu acela, care sĕ cuvine sĕ se întórcă îndărăpt.

§. 13.

Plătirile banilor pentru sălașe, cari pe supușî îi fórte apasă, precum și țênzușul (Husargeld și Montierungsgeld) numit, unde până acum ar fi fost obicinuite, sĕ opresc.

§. 14.

In locurile unde supușii măcelărie țin în arêndă tăierea vitelor celor alese prin dominiumul pământesc lor sĕ nu li se poruncéscă, nici măcar ce feliu de carne sau cu funtul, sau cu dărabul pentru bani gata sĕ nu li se dea cu sila, ci supușilor slobod cumpĕrare, și tăiare sĕ se lase.

§. 15.

Colonilor nici naturalii, nici victualii spre a se vinde sĕ nu se dea, precum nici vin, vinars, sau altfeliu de beutură stricată nici cum, și nici cu vasele au în mĕsură mai mici a se crijmări sĕ nu se silésc㎠, cari cu atât mai puțin vor fi rĕspundĕtori pentru vin stricat, sau altă beutură, și datoriu afară de robotă a purta și căra vasele góle.

§. 16.

Pennaticum, și tacsa săceretorilor, precum și luarea pintec de gustare, a țidulii sau a téscului bani ce sĕ numesc (Pressgeld), așișderea hrana (intertentio) ce sĕ plătește ómenilor spre strângerea deținelor sau a nonelor trimiși, cât și alte trăsuri de deține și none, cu totul sĕ ridică.

§. 17.

Colonii sĕ nu se silésc㎠cu prilegiul culesului viilor, sau a strângerii deținelor, au nonelor a da vasele lor.

§. 18.

Cambiația, și schimbarea fundușurilor săsionalicești domnului pământesc almintrilea nu va fi slobodă, de nu va da colonului în locul acelora alte fundușuri, cari cu lărgimea, feliul și róda, vor fi asemenea celor înschimbătóre, că altmintrelea fundușurile luate sĕ vor da colonului îndărăpt. Acest feliu de schimbare nu întralt chip, ci pe lângă testimoniumul varmegii, în scaunul domnesc sĕ póte face și prin sentența scaunului domnesc în scaunului varmegii, sau scaunului sĕ vor puté hotărî.

§. 19.

Afară de cele mai sus arĕtate lucruri fără mĕsură și trăiri îndărăpt, tóte și fiesce cari slujbe a naturalilor și datiilor supt măcar ce pretecst, cari în acest urbarium nu sunt numite de tot sĕ ridică, și domnul pământesc dela supuși alte slujbe, cari în acest urbarium nu-s cuprinse, sau în mai mare mĕsură decât prin porunca urbariumului s'au hotărît, supt pedépsa în legi dată a pofti nu va fi slobod.

Punctul VIII.

Despre lucrurile oprite, și despre hotăritele pedepse și glóbe.

§. 1.

Glóbelor supt măcar ce gândit pretecst nu într'alt chip, ci numai la întâmplările prin legi hotărite, și numai dela acei coloni sĕ se scótă, cărora în scaunul domnesc fiind de față testimoniumul varmegii, sau a scaunului învinși după legi va fi dictăluit și se va fi apelăluit la sedria varmegii sau a scaunului.

§. 2.

De vreme ce pentru vitele rătăcite, și împăgubire aflate prin legile țĕrii îndestulită sĕ află probizie, drept aceea, când prin vite, și dobitóce în sĕmănăturĭ s'ar fi făcut păgubire, atunci după sunetul legilor sĕ se îndrepteze lucrul.

§. 3.

La tóte celelalte întêmplări de obște când din dréptă pricină supușii de ar fi a se pedepsi, vinovații afară din întêmplările prin lege hotărîte aŭ mai în jos numite, nu cu bani care dăjduitórea obște o sărăcesce, nici cu pedépsă trupéscă sĕ se pedepséscă ci în pedépsă lucru de o ḑi douĕ, sau în cea mai mare de trei ḑile cu pălmile isprăvitoriu a lucra se se îndetorésca, hotărîtele totuși în pedepse lucruri pe vremea aratului, săceratului, cositului sau culesului de vii dela dînși nu se vor puté lua, ce acestea vinovații întru altă vreme vor fi datori a le pliní.

§. 4.

Érăși batăr că proștii (precum aci mai din sus s'au ḑis) nici cu bani, dară nici cu pedepse trupesci de rênd (de regulă) trebue sĕ se pedepséscă, totuși fiind că póte a se întêmpla, ca supusul au cu ruga au cu fapta, a mai mare greșele vinovat sĕ se facă decât cu lucru pălmesc de trei ḑile sĕ se pótă aduce la calea cea bună și pentru acel cu mai grea pedépsă trupéscă ar fi de a se pedepsi, atunci vinovatul de va fi sănătos, și tare față, după a vinovăției greutate cel mai mult cu 24 lovituri de bétă, au de va fi parte muerésca cu atâtea lovituri de corbace prin scaunul domnesc a se pedepsi, sĕ hotărésce.

Éră de va fi vinovatul tare bĕtrân, sau slab în trup, unul ca acela cu pedépsa prinsorii sau aristei

după stările împregiur a vinovăției și a feții, încă și cu post în pâne și apă petrecătoriu trebue sĕ se pedepséscă, cu aceea totuși luare aminte, ca nu iobagiul bĕtrân și în trup slab mai mult decât trei ḑile dela isprăvirea lucrurilor sale sĕ se tragă îndărăpt, de nu cumva unul ca același slab și bĕtrân iobag a mai grea vinovății dóră vinovat nu s'ar fi făcut, unde mĕsurată mai lungă pedépsă aristii érăși în scaunul domnesc se va putea hotărî.

§. 5.

Prostul, pentru făcuta mai grea vinovăție, în temnița domnéscă băgat, și înfierat, unde a fiarelor tacsă până aci au fost obicinuită, supt acest nume mai mult de 15 creițari a plăti nu va fi dator.

§. 6.

Prostului fără îngăduirea domnului pământesc a lăzui, supt pedépsa perderii birului, și a întórcerii făcutelor pagubi de aci înainte nu va fi slobod. Èră din protiva domnului pământesc, făcutele până aci lazuri, sau de aci încolo cu a lui îngăduință făcătóre nu întru alt chip, fără cu modrul, care întru acestui urbarium al punctumului al doilea §. 2-lea s'au scris și strâns trebue sĕ se țină, dela iobagiul sĕu va puté lua.

§. 7.

Fiind că luare de samă, și ținerea pădurilor de dătoria domnilor pământesci sĕ ține, nimĕrui dintre supuși arburi trainice, sau nuele pe garduri, au ruḑi de cercuri, sau pari fără scirea și osĕbita îngăduire a domnimei înpotriva rênduelei despre păduri date a tăia nu va fi slobod.

§. 8.

Iobagii, pădurile tăstori, sau arburile descorțători, nu numai pricinuitele pagubi a le întórce sĕ îndatoresc,

ci încă și la punerea în pedépsa lucrărei pălmesci de trei ḑile trebue sĕ se strângă. Erăși decumva iobagiul prin acésta pedépsă dela tăierea pădurei, și descorțirea erburilor nu sĕ va spăimênta, vinovatul acela cu magistratualicésca putere a varmegiei sau a scaunului trebue a se strânge; și cuviinciósă asistenție domnului pămêntesc va trebuí a sĕ da, ca vinovații după greutatea greșelii spre pilda altora sĕ se pedepséscă.

§ 9.

Strângerea de bani, și de bucate între iobagi făcĕtóre supt pedépsă întru mai mult ă 12 bețe prin iurisdicția varmegiei, sau scaunului hotărîtóre oprită sĕ fie.

§. 10.

Decumva porcii în pădurile domnesci cu celuimă mânați de sĕ vor afla, stăpânul porcilor iobag în pedépsă îndoită tacse a jirului (glandinationis) domnului pămêntesc se va plăti.

§. 11.

Culegerea gogorițelor de cer, sau gorun (galarum quercinarum), și a gindelor batere în pădurile domnesci fără scirea domnului pămêntesc cutesată, supt pedépsă a contrabandei, și a punerii lucrului pălmesc de trei ḑile oprită sĕ fie. Dară nici domnului pămêntesc nu va fi slobod iobagii sĕi la culegerea gogorițelor afară de slujbă a-i strênge

§ 12.

Iobagilor arme de pușcat a purta. și câni de de vênat a ținea, supt încurgerea pedepsei lucrări pălmesci de trei ḑile oprită este.

§. 13.

Afară de vremile mai însus însemnate, a tot feliu de beuturi crijmirea iobagilor supt pedépsa contrabandei (adecă a cuprinderii sau a luării aceiași beuturi) și a lucrului pălmesc de trei ḑile oprită sĕ fie de tot, acelora totuși și supt vremea crijmirii domnesci vinul din viile sale spre trebuința căsii a-l ținé și a bea, ba încă și cu butea a'l vinde, slobod va fi.

§. 14.

Decumva iobagiul la slujbă chiemat din greșală sau lenea sa nu ar veni, îndărăvnicia aceluiași înainte îndreptându-se, după greutatea greșelii, sau lenii sale, mai mult cu 12 lovituri de bețe sĕ se bată.

§. 15.

De unde óre careva cu paguba misărniții domnesci, carne a face și a vinde s'ar încumeta, afară de contrabandă totdéuna cu a lucrării pălmesti de trei ḑile pedépsă sĕ se pedepséscă.

§. 16.

Vĕduvele iobagilor morți de se vor mărita după altul din casa moșiască a se duce pot, fără de aceea că s'ar îndetora de a băga alt iobag în locul sĕu, reștanțiile totuși și darea împĕrătéscă, și dăjdile domnesci pe vremea aceea, în care în hăsnuirea economiei rĕposatului sĕu bărbat au stătut din rĕmasa aceluiaș avere a le plăti sĕ îndatoresc.

§. 17.

Detorii supt numele obștii fără scirea domnului pămêntesc a face nu e slobod.

§. 18.

Veniții strĕini fără scirea domnéscă a-i primi, sau fundușuri moșiesci (săsionalicesci) a cumpĕra, a vinde, a

schimba, sau óre ce aședări a fundușurilor strămutare, și înstrĕinare în sine cuprindĕtóre a face supt pierderea datei sume sĕ opresce. Intru acelea locuri totuși unde iobagii la cumpĕrarea și vinderea fundușurilor voe slobodă au, cu scirea totuși domnului da și peste slobozenie lui cumpĕrări și vinderi a face vor puté.

Punct IX.

Despre acele ce sĕ țin de regulația din lăuntru.

§. 1.

Biraele, pentru punerea slujbelor pământesci domnimii, au ori pentru ce altă pricină dela darea împĕrătéscă nici supt un feliu de pretecst sĕ nu se scutéscă.

§. 2.

Drept și de lipsă este, ca domnul pământesc osăbită grije despre aceea sĕ aibă, ca împărțirea, aruncarea dării împĕrătesci între iobagi după aședata a varmegiei, sau scaunului normă în dréptă mĕsură, și proporție sĕ se facă ca nu cumva ceva greutate întru acésta se cadă. Fără de acésta și despre darea împĕrătéscă, și despre veniturile obștii, și acestora cheltuele, dară fără de țiră de greutate a supușilor samă a lua va putea.

§. 3.

In întêmplarea aceea, când domnul pământesc, adusă înainte luare de samă o ar petrece, acésta a domnimei smintéla iurisdicția varmegiei, sau a scaunului o va pliní.

§. 4.

Strîngerea totuși a aruncatei dări împĕrătesci, și la cuviincióéă casă băgarea totuși numai pe lângă obște și biraele sătesci sĕ rĕmână; pentru aceea de privirea tisturilor varmegiei, și a scaunului se va ți-

nea, ca nu cumva domnii pământesci și a acelora deregătóre întru acest lucru sĕ se mestece.

§. 5.

Lenești acelora iobagi, care dăjdiile cuviincióse domnimii după ținerea acestui urbariu a le plăti s'ar lenevi, plătirea plății de ți a grosiții ecsecuționalicesci numai atuncea, când adevĕrate reștanții s'ar lua în sus, și nu întru alte lucruri domnesci a fi dea li se pune.

§. 6.

Jeluitorii iobagi cu slugirea îndatăș a cuviincióséi dreptăți vin de a ajuta și decumva jalbele lor de aceiași domnimii iobagi s'ar atinge, acelea înaintea pământescii domnimi, sau același deregătóre domnesci sĕ se ia înainte; ĕră de cumva împotriva deregătórelor domnesci ar fi dirésă și cuviinciósa lăcuire și îndestulare nu ar urma, lucrul în scaunul domnesc trebue sĕ se ia înainte, și decumva nici dela acésta cuviinciósă îndestulare nu s'ar puté dobândi, jeluitorii întru acésta precum și întru aceea întêmplare, când jalbele lor de domnul pământesc s'ar ținé la cuviinciósa varmegie sau scaun sĕ se întórcă, a cărui datorie va fi, iobagiului cuviinciósa dreptate a i-o slugí și pre acela dela tótă asupréla și glóba a-l mântui și apĕra.

§. 7.

Ĕră domnul pământesc, sau acestui deregătóre care pe supușii sĕi pentru luatul la varmegie sau scaun recurs a-i pedepsi nu s'ar îndoi, ca a supușilor asupritori vin de a se ținé, și cuviincióséi luări aminte de a se așterne.

Pentru aceea, aceste tóte și domnii pământesci, și acelora deregătóre, cât și obștile și fiesce-care iobag a le ținé vor fi datori.

7878

Noi Ioan Alexandru Mavrocordato,
cu mila lui Dumnedeu voivodul Moldovei iproci.

La cererea rumânilor oieri ardeleni, cari dela ḍiua sfântului Dimitrie până la a sfântului Giergie oile sale afară în Moldova a le ținé ar pofti, éră s'au îngăduit lor din iznov slobozenie după așeḍământul cel vechiu.

1. Când sosesc în Moldova, vameșul dela Grosesci, pentru țoluri și cojocele lor cele de iarnă nici o vamă sĕ nu ia, afară dintr'aceea, dacă ar duce în lăuntru ceva marfă de vêndut.

2. Nici aceia, cari vejleți sĕ numesc nici alte spre aceea rênduite tisturi, miel dela turma de oi sĕ nu ia, nici când le mână în lăuntru, nici când le scot afară.

3. A trece prin moșiile mănăstirilor slobod va fi cu adevĕrat; însĕ decumva pre o moșie ca aceea mai mult zăbovesc atunci după-cum le va fi tocméla sĕ plătéscă

4. Cele 2 părale, sau o groșiță, ce până acum pentru un cal s'au plătit, deicea înainte nu vor mai plăti.

5. Când cu deprimăvară sĕ sue cu oile la munte nici un stăpân al pământului, miel nu vor plăti, fără numai aceluia pe a cui moșie mai îndelnngat ar zăbovi, după cum va fi tocméla, sĕ plătéscă.

6. Și stăpânul locului dela Grosăști mai mult pentru trecere berbece sĕ nu ia, fără cu un mielușel tinĕr sĕ se îndestuléscă, dară totuși pe moșia lui mai îndelungat s'ar mai rădima, după cum le va fi tocméla vor plăti.

7. Când vor eși prin vama Grosăștilor afară, dela un cârd de oi, mai mult de un miel după așeḍământul cel de de mult sĕ nu dea și spre aceea mai mult sĕ nu-i întăréscă, ca ei sĕ dea anume vornicului 2. miei, căpitanului de pe margini unul. apoi vameșului altul și fleșarului altul, așișderea fleșari întru trecerea lor prin vamă sĕ nu-i împiedece, fără slobod sĕ le fie, cât caș și oile lor, în târguri sĕ le vêndă și nici un om moldovén sĕ nu îndrĕsnéscă, pe óre care dintre oierii din Ardél al sminti, sau a-l bate, fără dacă dintre eișI ceva nevoe ar avé, pentru aceea amêndóuă părțile, pe birăul ținutului sĕ-l caute, și acolo pricina sĕ li-o îndereptеze.

August 1785.

5518/1787

Noi Iosif al doilea,

din mila lui Dumnedeu ales împĕrat al romanilor, pururea apostolicesc, craiu al țĕrilor nemțesci, ungaresci, al Bohemii, Dalmații și Slavonii, archipovățuitoriul Austrii, al Burgundii și Lotaringii, mare principe al Ardélului povățuitoriul Mediolanului, al Mantui, al Parmii iproci, Grofu1 Habșburgului, al Flandrii, al Tirolui, iproc , iproci.

Dacă cunoscința, sau învingerea inimii despre aceea, cu cât sĕ îndetorесte fiesce care supus țĕrii aceia supt a cărui legi moșia și câștigurile sale cele după ostenéla sa supt pază, éră el, și cei-ce sĕ țin de dênsul în liniște, și fără de frică sĕ hodinesc, și dintru a căria de obștea fericire după statoșul sĕu sĕ împărtășesc, dacă adecă acea cunoscință așa adeseori nu s'ar slăbi de gândurile cele lăturașe, și de umbra dobândei, cure socotesc că or afla-o nici o

lipsă n'ar mai fi: ca fugirea, sau pribegire din țară afară prin legi sĕ se opréscă sĕ se nevoiască aceea a sĕ împedeca.

Ci batăr numai pentru ca nesciința acestei oprelişti, care de atâtea ori s'au noitusĕ, şi prin nescari adausuri sau şi mai luminat, nici spre o mântuință sĕ nu le pótă slugí celor ce o vor călca-o; Bonii: Că tóte acelea care cu prileagiul multor feliuri întêmplări şi pentru pribegirea sau fugirea, şi pentru alte care cu cu aceea au amestecul şi legătura sa (precum în bărbuncul strĕin, amăjirea vicléná a supuşilor țĕreni, şi rănirea cu de-a sila) îndeschilinite porunci şi odată, şi de altă dată afară, întru acéstă lege sĕ se cuprindă.

I.

Pentru pribegirea, sau fugirea afară din țară.

§. 1.

Ca un pribég şi fugĕtor aşa sĕ socotesce, care peste tot puind trece din țĕrile nóstre cele de moşie în țară strĕină cu acela gând, ca mai mult îndĕrĕpt sĕ nu se întórcă.

Gândul acesta sau şi ca acela, care din faptele fugitului sĕ cunósce afară, sau ca acela, care după rênduéla legilor aşa sĕ socotesce, când adecă acéstă îndelungă înstrĕinare într'acolo legea o tălcuesce.

§. 2.

Faptele, care îndatăşi arată gândul omului celui fugit în țară strĕină că nu vrea sĕ se mai întórcă înapoi, şi aşa cumcă îi pribégă sunt acestea: Intâiu: Dacă careva se dă pe sine spre slujbă cătănéscă sau altă slujbă în țară strĕină. A dóua: Dacă întră în vr'o mănăstire din țară strĕină. A treia: Dacă sĕ aşadă în țară strĕină, unde nici iosag, nici boltă de

vêndare n'are. A patra: Dacă sĕ mărită vr'o femee în țară strĕină.

§. 3.

După rênduéla legilor gând de a nu mai întórcerea înapoi sĕ socotesce:

Intâiu. Dacă sĕ adeveresce: că órecineva, a cărui înstrĕinare înaintea tisturilor n'a fost sciută, din tóte țĕrile nóstre în trei ani rĕmâne afară.

A dóua: Dacă cineva cu slobozănie adevĕrată pâna la o vreme iasă din țară afară, dară după ce a trecut vremea slobozenii, nici îşi cere slobozenie ca sĕ mai pótă rĕmânĕ acolo, nici în acea vreme, care i-s'a hotărît, când după lege s'au stricat îndĕrĕpt, nu se întórce.

A treia: Dacă órecareva, după ce înstrĕinarea lui e sciută, şi prin poruncă de obşte, adecă prin edictum s'au chiemat înapoi, la hotărîta vreme nici nu vine îndĕrĕpt, nici zăbăvirea acolo cu ocă de a puté nu o îndireptéză.

§. 4.

Peste tot nimenui nu-i slobod, ca sau el însuşi sĕ umble pribegind, sau pe careva din pruncii sĕi sau din cei ce sunt supt grija şi stăpânirea sa, în țară strĕină sĕ-i trimită.

Ĕră întru întêmplări ca acelea, când nescari lucruri de prin prejur acésta de obşte oprelisce ar mai puté-o slobodí de lipsă este: ca slobodenia a putea pribegii în țară strĕină, totdéuna mai întâiu se sĕ céră.

§. 5.

Slobodenia acésta cu adevĕrat după rînd, cei ce locuesc prin sate, sau prin oraşele cele mai mici dela varmegii, ĕră la mitropolie dela guvernăția țĕrii trebue cerută, dară totuşi nice unul dintre aceste

scaune, numĕrul, acar din ce tréptă și stat sĕ fie, acéstă slobozenie altmintrenea nu o póte sĕ o dea, fără numai oblu din îngăduința înălțatei curți.

§. 6.

Fiind-că țara mai multă dobândă are din împedecarea fugirei sau a pribegirei, decât din pedépsa aceea, pentru aceea tóte scaunele țĕrii, varmegiile, magistratușurile și tóte tisturile deschilinită detorie vor avé, ca tótă fățăria și prilejul pribegirii din țară încât va fi cu putință sĕ se cionte, și sĕ se împuțineze, și cu deschilinită luare de sémă sĕ fie despre cei-ce cu purtarea sa în prepunere cade că dóră au gând ca sĕ pribegéscă.

§. 7.

Dintre fățăriile pribegirii, sau a fugirii acésta au fost până acuma cea mai de frunte stare, adecă că n'au cu ce trăí. Pentru aceea dară tóte scaunele cele càrmuitóre, varmeghiile, magistraturile, domniile și tisturile locurilor detori sunt la tot omul ce vrea sĕ lucre. tóte cărările, prin care traiul vieții și-l póte câștiga, fără stănjere, slobode sĕ i-le țină, acela a-l mai ușura după starea și aședămêntul țĕrii, a-l înmulți și a-l adăuga prin aducerea înlăuntru, sau obicinuirea torsului inului, a cânepii, a lânei și a altora ca acelea, éră pe cei leneși și cu sila a-i face sĕ lucre, și așa cu cuvióse prilejuri a-și câștiga hrana sa.

§. 8

De multe ori călĕtoriile încă ca o fățărie slujesc spre eșirea afară din țară, sau arată prilej spre a nu mai întórcerea înapoi, însĕ ca nu cumva cupre adecă sfătuirea despre lucrul acesta, acele delipsă călĕtorii sĕ se împedece, care cineva sau în trebile sale, sau pentru neguțătorie trebue sĕ le facă, slobod sĕ lasă fiesce căruia în trebile sale precum în lăuntru în țară acar încătrău, așa și în țĕri strĕine a călĕtori, numai cât pentru ca de lipsă slobozenie la tisturile sale sĕ se arete; cei ce sĕ numĕra între ștatașul țĕrii, aceia ca sĕ pótă merge în țară strĕină oblu dela curte trebue sĕ-și céră slobozenie. Pruncilor domnilor mai nainte de a ajunge acea la vêrstă de douĕdeci și opt de ani, slobozenia a mere în țară strĕină altmintrinea nu sĕ dă, fără când așa mare pricină, sau ocă vor arĕta, care și dela curte în loc sĕ va lăsa precum apoi ajungênd acea vestă, de acolo nu se vor opri. Țĕranii, cari vreau a călĕtori din țară afară, după cum or fi cu lăcașurile sale, slobozenia spre acea sau dela guvernăție sau dela varmegie sĕ o céră, așișderea și negustorii pentru călĕtoriile neguțĕtorilor aicia sĕ-și scótă pașuș, și pentru acestea nici împiedecare, nici zăbavă nu trebue făcută.

§. 9.

Fiesce care dintre ceialalți supuși, care pă hotărîtă vreme acar pentru ce altă trébă vreau a călĕtori în țară strĕină, sau în vre-o țară de a nóstră ca aceea la care prin țĕri strĕine póte ajunge dicênd așa: în Belgium, în țara Talienéscă, în Brizcovĭa, și în părțile șvăbesci ce sĕ țin de Austria, acestora de lipsă le este, ca sĕ se arete la tisturile sale, dară acelora spre acea precum nice spre mutare, fără scirea și voința varmegii a le da slobozenie slobodă nu va fi.

§. 10.

Tuturor nemeșilor și negustorilor, slobodă le este a călĕtori in lăuntru prin țĕrile nóstre cele de moșie precum le va fi voia, ba încă și dintre ceia-

lalți țăreni unuia ca acela, care în varmegia acea, de care sĕ ține vrea numai dintr'un loc într'altul a mere nu-i de lipsă ca pentru aceea dela tisturile sale sĕ-și céră slobozenie. Eră îndatăși cum vrea dintr'o varmegie într'alta, sau dintr'o țară într'alta a mere, trebue, ca pentru slobozenia cea de lipsă, la tisturile sale să se arete. Eră încâtui mai încolea pentru mutarea slujbajilor dintr'un loc într'altul, pentru acésta de lipsă este, ca fiesce care de aceea sĕ se ție, ce în rîndul acesta la anul 1785. August 21 de ḑile prin patenș sau poruncit.

§. 11.

Ucenici, adecă feciori care-s la meșteșuguri, care în țĕrile nóstre cele de moșie, din locuri strĕine au venit în lăuntru, a puté mere éră îndĕrĕpt slobod va fi, însĕ așa, dacă prin cărțile sale cele de direptăți vor arĕta, că ei sunt strĕini; ba încă și acei ucenici, sau feciori dela meșteșuguri, care în țĕrile nóstre s'au născut, în ținuturile vecinilor nóstre țĕri, a umbla ḑicênd așa a pribegi, slobozenie li se dă, numai cât de lipsă este, ca în cărțile sale cele de direptăți, acele ținuturi prin care vreau sĕ-și croiască calea, totdéuna cu numele sĕ se însemneze. Éră decumva ucenicii sau feciorii aceștia ar vrea sĕ mérgă în țară strĕină, sau în Belgium, în Brizgovia cea de sus, în țara Tălienéscă, sau în ținutul șvăbesc ce sĕ ține de Austria, acestora tìsturile sale, sau deregătorii sĕi, fără scirea varmegii slobozenie spre aceea nu le póte da. Eră acelora care sĕ socotesc sĕ mérgă în țĕri strĕine, de lipsă le este, ca sĕ se arete la guvernăție, și deschilinită putere, sau avere pentru meșteșugurile sale sĕ adevereze, despre care cu bună samă sĕ se pótă aștepta, că ei pentru meșteșugurile sale cu hasnă vor călĕtori.

§. 12.

Aceia așadară, care spre călătorie între celaș chip, precum sau arătat slobozenie aș cere sunt detori, ca sĕ pótă arăta că ei acésta slobozenie cu adevĕrat au și dobândit-o, de lipsă este, ca cu Pașuș sĕ se gătéscă. Pașușurile spre călĕtorie din țară afară, dela guvernăție, și dela varmegie, éră din ținutul unui verbunc întraltul, dela tistul cel mai mare, sau dacă acesta prea departe ar ședé, dela cel mai de aprópe tist, fără nici o plată se vor da.

§. 13.

Insĕ ca nu cumva prin negândita dare a pașușurilor mai lezne prilej sĕ se facă, cum meșterii cei buni, care după socotéla meșteșugurilor, sau a fabricilor, țerei pré sunt de lipsă, sĕ pótă eși din țĕră, sau ca nu cumva întralt chip îndĕrĕpt sĕ trăiască cu pașușurile, sĕ poruncesce scaonelor celor ocârmuitóre, ca deschilinită grije sĕ aibă când dau pașușurile.

§. 14.

Fiind prepunere, că pe ómenii meșteri umblă sĕ-i cheme și sĕ-i înșele a sĕ duce afară, despre aceea, ca sĕ nu pótă eși, îndoită paza sĕ se facă; Pentru aceea fiește cărui éră mai ales negustorilor și celor ce fabricăluesc adecă meșterilor, vêrtos li-sĕ poruncește, ca decumva ar înțelege niște chemări ca acestea, fără zăbavă știre sĕ facă despre aceea la guvernație.

§. 15.

Éră dacă s'ar întêmpla, precum sĕ întêmpla câte odată, ca ei sĕ trimită de afară la țehuri carte de chemare, atuncea dară mai marii țehului chemarea aceea încât va fi cu putință, a o ținé supt ascuns, éră cartea aceea de chemare în original precum ia, nimica alt ceva făcênd cu dênsa, la varmegie, ca

de acia la gubernăție, éră dela guvernație la înălțata curte sĕ se trimită, a o da detori vor fi; unii ca aceia, care după datoria sa nu vor întârzia a face de știre despre trimiterea unora chemări ca acelea, aceia după prilejuri, și precum va fi hazna, care cu aceea au făcut țĕrii, rĕsplătire vor lua, precum și aceia fórte greu sĕ vor pedepsi, care știută fiind înainte lor chemarea acea strĕină, despre aceea știre unde sĕ va cuvini n'ar face.

§. 16.

Că cu pașușurile cele tipărite (unde acestea sunt în obiceiu) tot traiul înderăpt, adecă tot vicleșugul înainte sĕ se póte încunjura, de lipsă este a lua samă întâi ca pașușurile acelea totdeuna supt cheia aceluia sĕ țină, care îi căpetenie și mai întâi purtătoriu de grije locului aceluia, în care să gătesc. A doua ca nice odată mai multe pașușuri iscălite și pecetluite gata sĕ nu sĕ ție, fără numai tot pașușul numai atuncea sĕ se iscălească, și sĕ sĕ pecetluéscă, când trbue dat afară. A triia în tóte locurile sĕ sĕ ție protocolum cuvios despre aceste pașușuri.

§. 17.

Fiind că ucenicilor care-s de țéra acésta, cartea cea de adeverință, care lipsă dela țehuri în loc de pașuș le slujește, de lipsă este, ca pentru vicleșugul ce s'ar puté întêmpla, cu aceea mai însus numită grije sĕ sĕ ia aminte. Pentru aceea sĕ poruncește, întâi: Tipografilor supt pierderea meșteșugului, ca aceste cărți de adeverință tipărite numai la mai marii țehurilor, éră nice decum chilinește lor ucenicilor sĕ nu le vêndă, nice sĕ le dea; După aceea mai marii țehurilor datori sunt a felelui, precum că aceste cărți de adeverință nimăruia altuia nu sĕ vor da, fără numai acelora, care cu adevĕrat se duc

afară. A doua tótă cartea cea de adeverință de lipsă este cu adevĕrăt sĕ se iscăléscă prin mai marii țehului, dar întărirea ei dela magistrat trebue dobêndită. Tótă cartea cea de adeverintă prin magistrat trebue cu adevĕrat întărită fără nice o plată, dară numai atuncea după ce ferestile, sau locurile cele góle țehul li-au umplut, și mai marii țehului sau iscălit. A tria totdeuna de câte-ori sĕ dau alte cărți nóuĕ de adeverință, cele de de mult, trebue culésă în lăuntru dela ucenici, și sĕ sĕ dea lă Cancelaria Magistratușului. A patra tótă cartea cea de adeverință, pe care nu-i pusă chiar pecetea Magistratului, vicléna sĕ sĕ socotéscă, pentru accea ucenicul acela, care așa o carte va arĕta, de va fi destoinic de cătănie, ca o ragruta acolo unde sĕ va cuvini sĕ se dea, éră de nu va fi destoinic de aceea, așa sĕ lucre cu dênsul, ca cu un pribeag și fugătoriu.

§. 18.

După acésta mai în sus dată rânduéla, de lipsă este dară, că ori cine ar vré sĕ călĕtoréscă din țară afară, sau fiind din rêndul slușbașilor, ar vré sĕ mérgă dintr'o varmegie întralta, pașuș sĕ-și ia în care pașuș țara, sau varmegia aceea, în care voește a merge, cu numele sĕ fie însemnată; și așa de lipsă este, că și despre partea cătănimii, și despre partea Țĕrii, mai ales la marginile hotarului, cu deschilinită luare de samă sĕ fie, și ori cine afară din țară sau din varmegia sa s'ar afla fără pașuș sau s'ar găsi trecând marginele hotarului, după ființa sa sĕ sĕ opréscă, și la scaunul sĕu sĕ sĕ trimită, ca colo lucrul sĕ sĕ cerce, și întru o înțelegere despre partea cătănimii: după starea lucrurilor de prin prejur sĕ sĕ pedepséscă. Insĕ tot nu se înțeleg aicia locuitorii locurilor acelora, care cu strĕine ținuturi sunt încungiurate, sau care sunt stăpâniri împreunate, și cu linia care s'au tras la margine sau deschilinit,

sau unde supușii nostri peste hotar dincolo in țară străină țin moșie, fiind că acolo amestecul la olaltă acuma despre o parte, acuma despre altă parte, lipsa traiului, și deprinderile la găzdușag fac că mersul încolo și încóce nicé decum sĕ nu sĕ pótă ocoli. Așișderea nu-i de lipsă a cere pașuș dela aceia, care în trebile sale cele obicinuite dintro varmegie în ceialaltă aci trec.

§. 19.

Despre pribegire vine în prepunere aceia, care averile sale pe supt ascuns le trimit din țară afară, sau care fără cuviósă pricină mai îndelungă vreme sunt depărtați dela casele sale, sau umblă îngâlmăcindu-se dintre o varmegie întralta, mai ales pe lângă marginile hotarului. Pentru aceia detóre sunt tóte scaunele cele ocârmuitóre, Deregătorii și Magistraturile cu deadinsul a lua samă, ca averile nimeruia pe supt ascuns afară dîn țară sĕ nu sĕ trimită, nice să sĕ scótă afară. Ridicându-se despre acésta parte prepunere cu temei asupra căruiva, cu deadinsul trebue cercat lucrul în ce stă, și luat sama ca nice averea mai încolea sĕ nu sĕ scótă nice cel ce o scóte sĕ nu pótă fugi, éra despre o întâmplare ca acésta varmegia și prin varmegie Guvernăția îndatăș sĕ sĕ însciințeze; cel ce va face de scire despre averile cele scóse afară pe supt ascuns, după ce însciințarea lui sĕ va adeveri, pentru rĕsplătire va lua a treia parte din averea aceea, care Fișcușul o va căpĕta o îndĕrăpt.

§. 20.

Dacă slușbașii, mai ales cei care nu-s așeḑați, sau dintre slujitorii căsii care-va, câte-va vreme or fi duși dela casă neștiindu-se oca pentru ce; Datori vor fi aceia la care au fost în sălaș, sau la cari au slujit, sau vecini îndatăș a face știre la Magis-

trat, la tisturi, și la biraele locului, care detori vor fi a cerca și a ispiti pricina pentru ce sunt duși; și dacă sĕ va adeveri că au fugit, a face rênduélă despre cei fugiți ca sĕ sĕ aducă înapoi.

Tísturile, sau deregătoriile acelea, care se vor afla ca încâtui pentru acésta grije și luare de samă, din voința lor au fost nebăgători de samă, sĕ sĕ dea în sus prin varmegie înaintea guvernății ca de acolo sĕ sĕ pedepséscă.

§. 21.

Unii ca aceia, care cu adevĕrat au pașușuri dela ale sale tisturi, dar totuș aprópe de margine umblă de colea colea îngâimăcindu-se, de lipsă este ca în locurile acelea, și prin Făgădae, unde țin sĕlașele sale nópte sĕ sĕ întrebe prin Biraele și Jurații locului în ce umblă, ce cĕlătorie, și ce gând au; Și dacă din vorbe, sau din alte semne s'ar prepune, că ei vreau pe supt ascuns a trece peste hotar, atuncia sĕ sĕ trimită la locul acela din care sunt, unde adeverindu-se că prepunerea despre dênșii în adevĕrată, așa sĕ sĕ pedepséscă, ca când ar fi fost chiar fugători.

§. 22.

Éră care peste opreliște și rânduielile ce sau făcut ar fugi, nemeșii, cei din cinul preoțesc, și cei mai de cinste, de trei ori prin legiuita strigare, care pretutindenea sĕ va trimite prin cărțile cele de uișaguri sĕ se cheme îndĕrĕpt, și din ḑiua aceea în care s'au făcut chemarea îndĕrĕpt, sĕ li-se pue pentru întórcerea un an înainte, cu acel adaus, că după trecerea vremii aceștia fișcușul după a sa detorie în alénul fugitului aceluia va lucra.

Așa trebue strigați înapoi și aceia, care eșind cu slobozenie din țară afară, după ce vremea slobo-

zeniei au trecut, încă în șasă luni nu sĕ vor înturna îndărăpt.

§. 23.

Ĕră încâtui pentru ceialalți de alt rênd de ómeni îndatăș cum sĕ va înștiința fugirea unuia ca acesta, frățiile si vecinii aceluia îndatăș sĕ sĕ pue la întrebare, ca așa încât va fi cu putință cei ce sunt la acésta părtași, calea încătrău sau dus fugitul, și locul la care trage sĕ mérgă, sĕ se pótă însciința, și aceia de va fi cu putință, încă în hotar mai lesne sĕ sĕ pótă afla, și a sĕ aduce înapoi.

§. 24.

Care va face știre despre vre un fugit, acela dela tot capul cinci florinți va cĕpăta răsplătire, ĕră care pe cel fugit adevĕrat îl va aduce și îndĕrăpt chilin de întórcerea cheltuelei care au făcuto în rêndul aceia, dela tot capul 12 florinți va căpăta însĕ în țara Ardélului atuncia, când cel ce au fugit îi dintre cei mai sĕrmani, rĕsplătirea acésta făcătoriului de știre în doi florinți, ĕră celui ce au adus fugitul înapoi întrun galbin sau hotărît. Banii aceștia cu adevĕrat din averile fugătoriului sĕ trag, ĕră decumva acela nar avé nice o avere, din Cămara cea împărătéscă va trebui sĕ sĕ plătéscă.

§. 25.

Dacă care va dintre cei fugiți cu vreme vine ĕră îndărăpt, despre unul ca acela frățiile, sau ceialalți locuitoriii sĕ facă de știre la tisturi, ca așa dela fuga de dóuĕ sĕ sĕ împedece. Pentru aceia sĕ și oprește, ca nime chizaș sĕ nu sĕ pue pentru o frăție ca aceia, care fiind în slujbă în țară strĕină ar vré ca pe hotărîtă vreme sĕ sĕ întórcă acasă.

§. 26.

Ĕră de cumva vre unul ca acela, care fără slobozenie sau dus și este în slujbă cătănășască strĕină, ar veni cu slobozenie îndărăpt, acela prin tistul acela, supt a cui stăpânire ar fi, îndatăș sĕ sĕ areșteluéscă.

§. 27.

Pedépsa fugirei, afară de aceia, că scade din numĕrul și Iușul țăranilor afară, în cuprinderea tuturor averilor acelora, cu care cel ce au fugit, în vremea fugirii sale ca cu ale sale au fost stăpân; ce iar rĕmâné lui sau ca moșie, sau întralt chip, aceia rĕmâne rudeniilor sale celor de aprópe după mijlocirea urmării rămășițelor. Ba încă și cuprinderea averilor acelora, care fugătoriul la vremea fugirii sale ca pe ale sale le-au stăpânit, numai atuncia are loc, când cei ce au fugit nau prunci. Ĕră dacă cel ce au fugit au lăsat după el prunci, atuncia averile părintești ca o moșie ce au rĕmas pe ei, lor sĕ li-se lasă. Aceia ce nau nice o avere, după ce sĕ vor aduce înapoi, sau sĕ vor prinde, pe trei ani se sĕ pue la lucru în robie.

§. 28.

Desupt acésta pedépsă a fugirii es afară: Intâi cei tineri, care mai nainte de a ajunge vêrsta de douĕdeci de ani fugind, cu vreme de măganul lor sĕ întore îndĕrĕpt. A doua cei ce depărtarea și îndelungată strĕinarea lor cu cuvióse pricini, precum sunt: betegșugul fără de veste și alte grele împedecări iproci de ajuns o vor puté-o îndirepta; Unii ca aceștia de tótă pedépsa sunt curățiți.

Ĕră care a treia din negândire și din nepricepere ar eși din țară afară și după aceea la vremea care s'au hotărît în altreilea, și al 25 de paragraf ar întórce înapoi, acela cu mai puține dile de arest

sĕ sĕ canonéscă. Și nu numai cei ce au fugit sunt detori cu acésta pedépsă a faptelor sale, ci și toți aceia, care sau prin arătarea prilegiului, sau prin întârdierea împedecărei, cu care erau datori, sau făcut părtași. Fără îndoiélă mai mare îi atuncia sminteła, când un tist, sau un mai mare purtătoriu de grije îi amestecat în fugire decât cându-i un slujbaș, pentru aceea și pedépsa după acásta potrivă trebue sĕ fie.

§. 29.

Un diregătoriu sau un mai mare purtătoriu de grije al obștii, de sĕ va adeveri că au fost cu ajutoriu celui ce au fugit, în trei sute de florinți sĕ sĕ pedepsáscă. Dacă cel ce s'au aflat în vina acésta nu va avé atâta avere, ca aeest birșag de bani sĕ-'l pótă plăti, în șasă luni la lucru în robie sĕ sĕ pedepséscă. Tisturile acelea, care ne înțelegându-sĕ după rênduéla cea mai din sus cu tisturile varmegiei dau slușbașilor slolobozenie a puté eși din țară afară, așa sĕ vor socoti, și așa sĕ vor și pedepsi, tocma ca când celor fugiți spre ajutoriu le-ar fi fost.

§. 30.

De sĕ va adeveri despre vre un diregătoriu, sau despre cei ce sunt căpeteniile óstelor, ca ei nu și-au împlinit diregătoria lor, care întru acésta poruncă pentru împedecarea pribegirii, și aducerea înapoi acelor fugiți, înainte li-sau pususă, aceștia pentru ne luarea aminte, de tot pribégul ce au fugit în țară streină o sută cinzeci de florinți or plăti, sau ne avênd din ce plăti, după prilejul întêmplărilor acestora, la varmegie cu arest sĕ sĕ pedepséscă.

§. 31.

Dacă sĕ va descoperi pe care-va dîntră supuși că el acar în ce chip iau stat în ajutoriu celuia ce

au fugit în țară strĕină, acela un an de ḑile sĕ sĕ pue în robie la lucru. Eră despre care s'ar adeveri că el au știut pe altul că are gând se fugă, și cumva mai îndelung și așa cu prepunere sau înstrăinat, sau au știut de întórcerea pe supt ascuns acasă aceluia ce au fugit, și despre aceste nice o știre la tisturile locului n'au făcut, unul ca acela precum or fi și prilegiurile din afară, în șasă sĕptămâni, sau șasă luni cu munca lucrului în robie sĕ sĕ pedepséscă.

§. 32.

Slobod va fi fiește căruia așĭ duce cu sine în țară strĕină, sau în Belgium, în țara Telienéscă, în Brizcovia și în ținuturile Sșvabilor a Austrii, un celed ca acela, care în țară în lăuntru sau născut, fie batăr acela îmbrăcat înliberie sau fără liberie, numai cât despre aceia mai nainte de au făcut știre. Dară de cumva drumariul pe un celed ca acèsta în călĕtoria sa îl va sloboḑi din slujba lui afară, sau îl va lăpăda, și acesta ar căpăta prilej de a fugire, trei sute de florinți sĕ fie chitilén a plăti pentru dênsul. Insĕ detoria acésta a domnilor ca sĕ feleluéscă pentru celezii sĕi, la acele întêmplări nu sĕ póte întinde, despre care ei mai nainte a sci nimica n'au putut.

§. 33.

Intêmplându-sĕ fugării, încă dóră în cel mai de frunte Oraș sau Metropolie cărui-va ținut, atuncia căutarea aceștia în Guvernie raḑĕmă éră la Orașele celelalte, și prin sate Barmegia trebue sĕ cerce și sĕ caute, însĕ totuș judecata despre acésta mai nainte de a se isprăvi, pentru întărirea, la Guvernie și de acia la înălțata curte sĕ se trimită.

II.

Despre verbuncul strèin.

§. 34.

Verbuncurile strëine înlăuntru în țërile nóstre, batăr acar în ce chip s'ar întêmpla acelea, să oprese. Cei ce ar umbla în tréba acésta, așa să se socotéscă ca niște Verbuncași vicleni, și cei ce ar pricepe despre aceștia ceva, tisturilor de stire să facă, întralta mintrinea așa să va pedepsi, ca când pe aceia ei ar fi ascuns, și după cum or fi prilejurile, mai ușóre așa pe un an, sau pe mai mulți, la lucru în robie să va judeca.

§. 35.

Éră care va face tisturilor de scire despre vreun verbuncaș viclén, care l'ar fi simțit, sau pre unul ca acela aflându-l îl va prinde, acela fără nici o deschilinire fie acar cătană, acar țăran, ne spunânduse afară cine au fost, o sută de galbeni capătă resplătire.

§. 36

Un verbuncaș viclén ca acela prințêndu-se; fără deschilinirea feței și a statului sau și a locului căruia, ar fi supus, și nebăgând samă la aceea, că el sau arești̦eluit dóră la careva scaun de judecată a țërii, să se trimită la cel mai de aprópe regimênt, ca lucrul acólea să se cerce, și să se judece. Regimêntul îndatăș să facă scire la general comandă, care apoi gubernăția despre acea o va înșciința. Batăr că cătanelor și fără acésta li sau poruncit, cum trebuie a lucra cu un vinovat ca acela, și cu pedépsa lui. Dară arëtarea aci despre acea înscrisóre și mai mult va ajuta spre înpedecarea unora ca acelea.

§. 37.

Asupra verbuncașului viclén, acar strein, acar fiul patrii să fie, așa asupra unuia ca asupra celuia lalt, după articulușurile cătănesci, aci în loc minten să se pue lege, și vinovatul după vinovăția sa, care cu legea ii se va arëta, la hotarele țërii lângă cale să se spênzure, lângă acésta și a streinului averi, ca și a țëranului așa să se cuprindă. Eară fiindcă acésta cuprindere a averilor pentru cei streini numai atâta slugesce, încât sunt celea ce să află la el când se prinde, éră la fii țëri să înțelege tot cu ce au biruit cand sau prinsuse, de unde trăgênd afară cheltuiala ce s'au făcut la cela ce l'au dat afară întru rësplătire, și ori ce sau cheltuit pe prinsórea lui, pe ținerea pe proțesuș, și pe sëvêrșirea lui, acelelalte rëmên pe fiscuș.

§. 38.

La pedépsa ce cade asupra verbuncașilor celor vicleni nu întră nici o deschilinire, că dóră cei ce sau vervëluit prin țërile nóstre, au fost fii țërii, sau din alte țëri streine; Éră decumva s'ar ivi înainte sau dintr'o parte sau dintraltă parte lucruri deprin prejur ca acelea, care în judecata ce după rênduiala legii cei de pripă (stat recht) ar pune înpiedecare, atuncia dară ca judecata mai oblu și mai bine să póte vedé, lucrul după obiciei, însë în scurt proces să se ia.

§. 39.

Cei ce întru acésta sunt mijlocitori, și lucrători acar în ce formă într'un chip cu verbuncașii cei vicleni să se pedepséscă.

§. 40.

Cei ce slobod pe sine a-se amăgi de vurbuncurile cele străine ca cu sciință să primésca slujbă

streina cătănășéscă, de vor fi născuți fii țerii sau de sau asămênat șeḑênd în ḑece ani prin țerile nóstre, fiilor țerii, la vreme de pace așa, ca nisce fugĕtori se se socotéscă, și cu acea din preună, după cum arată al 17 paragraf așa sĕ se pedepséscă; Ĕră în vreme de răsmiriță amêndoi, primind slușbă la protivnicul, cu acea pedépsă sĕ se pedepséscă, care sau rênduit pentru vêndarea țerii.

III.

Despre amăgirile cele viclene.

§. 41.

Supt acéstă numire a amăgirii se înțelege: desmintirea, și scòterea din fire afară în tot feliul de ómeni meșteri, sau a altor locuitori, ca sĕ descalece cu șeḑutul în țară streină. Că înșelăciunile la slușba cătănéscă streină, acar în ce chip să vor întêmpla, așa, ca verbuncurile streine, sĕ pedepsesc. Pentru ocolirea acestor amăgiri ale supușilor nostri, de lipsă este ca tisturile pretutindenea cu deschilinită luare de samă sĕ ispitéscă și se urmeze după acele iscóde, adecă după acei trimiși, cărora adecă ducerea supușilor țerani din țară, sau amăgirea spre pornirea aceea s'au încredințat. In câte fețe au obicinuit a cești amăgitori a-se schimba pe sine, acelea mai multe sunt, decât a putea arĕta; Semnele din care sĕ se cunóscă, afară de aceea, căs tăinuitori și fără de cuviósă ocă de cólea colé pribeji. Ĕră fiind că între celelalte îmbrăcăminte, vréu și supt haine popesci a-se ascunde; pentru aceea, datori sunt toți preoții cei din clerul din afară strein, care adecă nor fi de valfvă mai mare, cu carte de adeverință despre slobozenie dela vlădicii sĕi, ĕră călugĕrii dela mai marii mănăstirilor, sĕ se indirepteze pe sine, sau de nu alta, batĕr hotărât oca călătorii sale sĕ o arete.

§. 42.

Afară de acea deschilinită despre acésta luare de samă a politicescului stat, a magistratușurilor, și a tuturor tisturilor locurilor, sĕ poruncesce mai în cólea fiesce căruia, ca de niscari amăgitori și amăgiri ca acestea nu numai cu bun prilej sĕ se pădéscă, și încă decumva despre o iscódă, sau trimis ca acésta ar simți ceva, despre acea îndatăș de scire sĕ facă. Pentru facerea de scire despre un trimis ca acela 100 de florini, ĕră pentru prinderea și aducerea înainte a aceluia, 200 de floreni rĕsplătire se dau.

§. 43.

Trimișii aceștia prinḑându-se, îndatăș la cel mai de aprópe scaun de perire, spre cercarea vinovățiii și a mișlocirilor de prin prejur, sĕ se trimită și după ce despre unul ca acesta sau facut scire la gubernie, prin acésta și înălțata curte sĕ se însciințeze. Pedépsa unui trimis ca acela, acăruia vinovĕție va descoperi, îi lucru de ḑece ani în robie, întru care acesta se va socoti prilej de a mai îngreuia pedépsa, dacă acuma sau trimis prin tr'ênsul țĕrani din țară afară.

§. 44.

Cei ce s'au înțeles cu trimisul despre acea; ca supt ascuns săș părăséscă țara, după al 31 de paragraf sĕ se pedepséscă.

§. 45.

Avênd acésta oprelisce fugirea, sau eșirea afară din țară, lucrul din sine arată, că streinilor nu li slobod a duce pe careva din fii țĕri cu sine afară din țară în chip de slugă. Ĕră când nescarí domni de mai mare vălfvă, streini între nescari întêmplări

ar sosi la prilegiuri ca acelea, ca fără slugă dintre fii țĕrii sĕ nu pótă porni pe cale, atuncea dela tisturile locurilor, unde sunt, așa se va dà slobozenie ca pe nisce celezi ca aceștia cu sine sĕi pótă duce afară, dacă adecă acei domni streini cunoscuți fiind, or pune chizeși sau în loc de chizeși trei sute de floreni pănă atuncea chizășie, pă când că acei slujitori fii țĕri înapoi îi vor trimite, cu care carte înapoi la hotare, și acar unde despre acésta sĕ vor întreba, sĕ se derepteze. Despre lucrul acesta bine trebue luat sama, și decumva s'ar adeveri despre acestea, că ei v'run fiu al țĕri au vrut al duce cu sine fără slobozenie în chip de slugă, pentru tot capul trei sute de floreni sĕ se globéscă.

IV.

Despre răpirea supușilor țĕreni cu sila.

§. 46.

Mai nu e cu putință, ca óre cineva în lăuntru în țară, cu sila sĕ se pótă lua, și sĕ se pótă duce din țară afară, decumva numai varmegiile și tisturile în lăuntru în țară. Eră cătănimea, și poliția păla margini n'ar avea nici o grijă. Éră decumva cineva șar pune capul pe aceea, ca prin țĕrile nóstre sĕ răpéscă a-l duce cu sine cu sila pre vr'un om, cu unul ca acela, aflêndu-l în faptă, așa trebue a lucra după rênduiala legii cătănesci, care în loc sĕ face (Stand recht) precum cu verbuncașii cei streini; Éră înălțata curte despre aceea sĕ se însciințeze. Mai obicinuite pilde sunt acele, că călătorind supuși fii țării în țară streină, sĕ prind cu sila, și mai ales sĕ silesc spre slujbă cătănéscă. Aceste întêmplări ca mai înainte sĕ se pótă ocoli, de lipsă este, ca acelor ómeni, care spre slujba cătănășéscă îs destoinici, fără de grea, și cuviósă pricină sĕ nu li se dea

slobozenie a trece din hotarele țĕrii afară, éră la marginile acelea, unde póte fi temere, ba nu cumva sĕ se prinză la cătane, nime nici cu pașuș sĕ nu trécă.

§. 47.

Éră ca țara peste tot sĕ se pótă încredința, sau învinge despre folosul acestor ale nóstre rêndueli, și în cât va fi cu putință lipsele și zmintelele acele de prin locuri, care stau în calea vărtutei acelora, sĕ le pótă afla, de lipsă este, ca despre prilegiu, sau cei ce acar în ce chip au fugit, sau sau înstrĕinat din țară, în tot anul din tot orașul la varmegie și de ci la guvernație, éră dela guvernație sĕ se trimită în sus tabele care așa sĕ vor întocmi, precum din aceste formulare care, la sfêrșitul acestei rêndueli ai nóstre despre acestea s'au adăugat.

Modrul, cum trebue acele tabele înainte, prin pildele care sunt în formular luminat se arată, numai cât aceste următóre puțintele însemnări tot mai mult le desvólbe.

La numĕrul I. în tabelele, care le vor da solgobiraele, toți cei ce au trecut de șapte ani în sus de vêrstă în față sĕ se însemneze, și lângă fiesce care, unde sĕ sci pricina cea adevĕrată, aceea, éră unde numai din ceva fundament sĕ prepune pricina, sau oca, pricina aceea ce sau prepus sĕ se însemneze. Când nice o ocă nu stă de față, numai atâta sĕ se însemneze : că ocă nu se scie.

La numĕrul II. Varmegiile, tabelele solgobiraelor le pun lângă ale lor, fac suma depeste tot locul, și între pricini sau aceea pun, ce din însĕmnăturile solgobiraălor ca o urmare de obste sĕ póte culege, sau ce or trebui și din a sa sciință sĕ înplinéscă.

La numĕrul III. Intracelaș chip în tabelele guvernățiilor țĕrilor, lângă care trebue pusă tabelele

varmegiilor, sumele varmegiilor trebue însĕmnate, pricinile cu lipsele acelea, care în ținutul unii, sau altei deregĕtorii mai multe fugiri sau pribegiri pricinuesc, sĕ se arete înainte cărții împĕrătesci. Datam în cetatea nóstră a Băciului Aprile dóuĕ dile, Anul 1787. Dela împărĕția nóstră cea Rĕmlenéscă al dóuĕdeci și doi, éră dela a țĕrilor celor ce moșie al șeptele an.

Iosif c. m. s. *grof Karol Palfi* c. m. s.

Alecsandru Pastori c. m. s.

Iosif al doilea

cu mila lui Dumnedeu ales al romanilor, împĕrat pururea august, craiul apostolicesc al Germanii, Ungarii, Bohemii, Dalmații, Croații, și Slavonii, archipovățuitoriul Austrii, iproci.

Cinstiților și de bun ném iproci! De vreme ce binele supușilor nostri celor credincioși pravoslavnĭci de legea grecéscă poftesce dela noi, ca în rândul împuținării sĕrbătorilor aceiași, împĕrătéscă și părintéscă purtare de grije sĕ avem cătră dînșii, carea și cătră cei neuniți o am arătat, și vouă crăescului nostru guvernium prin preaînaltul în 7 dile August anul 1786 supt numĕrul 8861 dat rescriptum al nostru cunoscută a vi-o face neam milostivit, și pentru acéstasi pricină și pentru ca încât e cu putință, întru tótă aceiași rênduială sĕ se ție între uniți, și între neuniți, fórte de lipsă este, ca sĕrbătorile care noi pentru biserica neunită a rĕsăritului le-am aședat acelea, și pravoslavnicii de legea grecéscă sĕ le ție: (afară de aceea ce pentru fiește care ném de osăbi sau fost dat, adecă: a S. Sava archiepiscopul, a S. Sfințitul Con-

stantin și Elena, și a S. Paraschevei) drept aceea spre plinirea acestora milostivesce rênduim, ca de acuma înainte, și numiții pravoslavnici de legea grecéscă numai acelea sĕrbători sĕ le ție, care aici urméză, adecă:

In luna lui Ianuarie.

1. In dĭua 1-a. Tăerea împrejur a domnului nostru Iisus Christos.
2. În dĭua a 6-a. Botezul Domnului nostru Iisus Christos.
3. In dĭua a 30-a. Trei sfinți archierei, Vasile Grigorie și Ioan Zlatoust.

In luna lui Fevruarie.

4. In dĭua a 2-a. Stretenia, adecă întimpinarea domnului nostru Iisus Christos.

In luna lui Martie.

5. In dĭua a 25-a. Bunavestire a Născătórei de Dumnedeu.

In luna lui Aprile.

6. In dĭua a 23-a. Sfântul Mucenic George.

In luna lui Iunie.

7. In dĭua a 24-a. Nașterea sfântului Ioan Botezătoriul.
8. In dĭua a 29-a. S. S. și întru tot lăudații apostoli Petru și Pavel.

In luna lui Iulie.

7. In dĭua a 20-a. Sfântul proroc Ilie.

In luna lui August.

10. In dĭua a 6-a. Schimbarea la față a domnului nostru Iisus Christos.

11. In ḑiua a 15-a. Adormirea preas. născătórei de Dumneḑeu.

12. In ḑiua a 29-a. Tăerea capului sf. Ioan Botezĕtoriul.

In luna lui Septemvrie.

13. In ḑiua a 8-a. Naşterea S. Născătórei de Dumneḑeu.

14. In ḑiua a 14-a. Inălţarea Sfintei Cruci.

In luna lui Octomvrie.

15. In ḑiua a 26-a. Sfântul marele mucenic Dimitrie.

In luna lui Noemvrie.

16. In ḑiua a 8-a. Soborul sfinţilor îngeri Michail şi Gavriil.

17. In ḑiua a 21-a. Intrarea în biserică a preasfintei Născătórei de Dumneḑeu.

In luna lui Decemvrie.

18. In ḑiua a 6-a. Cel dintru sfinţi părintele nostru Nicolae.

19. In ḑiua a 25-a. Naşterea Domnului nostru Iisus Christos.

20. In ḑiua a 26-a. Soborul preas. Născătórei de Dumneḑeu.

21. In ḑiua a 27-a. Sfântul întâiul Mucenic şi archidiacon Stefan.

Lângă acestea.

22. Vinerea mare din săptĕmâna patimilor.
23. A doua ḑi de Paşti.
24. A treia ḑi de Paşti.
25. Inălţarea Domnului nostru Iisus Christos.
26. A doua ḑi de Rusalii.

Dintru care chiar sĕ înţelege cumcă tóte sĕrbătorile care aici nu sunt însemnate, trebue sĕ se socotéscă a fi deslegate, şi scăḑute.

Insă după rînduiala, carea prin înaltul răscript al nostru din 7 August o am arĕtat, şi acum poruncim ca sĕrbătorile şi cele legate, şi cele deslegate, totdeuna cu împĕrătescul nostru nume preoţii (în biserică) sĕ le vestéscă norodului. Şi acésta preaînaltă a nóstră rênduială tuturor judecătorilor, şi deregĕtorilor locurilor sĕ li se facă în scire, dânduli-se înainte, cum că bună grije sĕ aibă, ca sĕrbătorile care pentru pravoslavnicii cei de legea grecéscă le-am întărit, şi le-am aşeḑat a se ţinea sĕ se vestéscă a fi legate: éră celelalte se se vestéscă deslegate întru acesta chip cum întru cele deslegate fără de împedecare fieşte carele se-şĭ pótă lucra lucrurile sale. Éră decumva undeva acéstă preaînaltă a nóstră poruncă nu s'ar ţiné atunci episcopilor locurilor, sau de va fi lipsă şi deregătorilor celor mai mari sĕ se facă însciinţare.

Aşişderea şi acésta poruncim, ca preoţii cei pravoslavnici de legea grecéscă se nu se îndestuleze numai cât cu gura au vestit norodului serbătorile cele deslegate, ci şi ei însuşi întru acele ḑile lucrând la câmp, şi la alte trebi se dea pildă bună; Aşişderea mai marii locurilor prin semne dinafară, precum sunt slobozirea tĕrgurilor întru aceste ḑile, deschiderea boltelor, şi oprirea jocurilor (unde numai în serbători se păḑia acestea) sĕ se sirguéscă deplin a arăta, cum că aceste serbători sunt deslegate.

Aşişderea vor putea şi pravoslavnicii de legea grecéscă de aci înainte a ţinea serbătorile sfinţilor întru a cărora cinste ar fi vr'o biserică sânţită (adecă hramul). Iară nădăjduim cum de aici înainte şi archiereii cei pravoslavnici de legea grecéscă nu vor

sfinți vre-o biserică, nici vor alege hramul întru cinstea vre-unui sfânt ca acela, a cărui serbătóre au sau deslegat, sau nici odată n'au fost legată. Drept aceea pentru mai mare încredințare și episcopii cei pravoslavnici de legea grecéscă, datori vor fi în sfîrșitul fiește cărui an, a trimite vouă catastihul bisericilor care preste an le-au sfințit.

Acéstă împărătéscă a nóstră rînduială vouă crăescului nostru guvernium cu o poruncă ca acésta vi se face de scire, ca spre plinirea ei tóte cele ce sunt de lipsă deplin despre tóte părțile să rênduiți și așa să aședați lucrul, ca împuținarea sêrbătorilor la uniți si la neuniți tot întru acciași vreme să se încépă. Dat în Viena 1 Ianuarie 1787.

Iosif m. p. *Carol grof Palfi* m. p.
Alecsandru Pastori m. p.

3083. 1788.

Cuprinderea,

Acelor meșteșuguri, și mai nainte purtări de grije, care doftorul varmegii Iaurinului Budélco pentru curățirea și întórcere spre hrană a bucatelor celor ne curate, și stricătóre de sănătate spre partea locului aceluia au aflat, și au dat afară.

Intâiu. Bucatele cares cu osigă, cu neghină, sau cu tăciune, de aceste bine trebúe curățite.

A doua. Casnicul mai nainte de a vrea a duce la móră acel feliu de bucate, bine să le uște într'un cuptoriu de pită; că prin acea mare parte a stricăciunei piere. Și acésta fără nice o împedecare să póte face atuncia, când pita cóptă se scóte din cuptoriu afară, și cuptoriul cel de pită îi bine cald. Insă pitarii, cari voesc mai multe bucate

a usca decât deschiliniții casnici, pot a întórce spre uscarea bucatelor sale acelea îndemânări care le-au gătit spre uscarea Slaturilor.

A treia. De aceea bucatele acestea trebue a se măcina după obiceiu, și tărâțele alese prin seculețul cel de sită.

A patra. Mai cu samă aluatul bine trebue să dospéscă, prin care pita nu numai va fi ușóră și bună ci și tótă stricăciósa putere piere: spre care sfîrșit din cel mai uscat și mai bun grâu fórte acru aluat trebue gătit și tare sărat ca aluatul sĕși capete adevĕratul și al sĕu puternic miros, din acéstă dospitură nu numai că trebue a mesteca în aluatul cel de pită mai mult de càtu-i obiceíu, și încă fórte de folos va fi a pune la frămêntat doi pumni de leșie închegată (care se dice potașe) sau neavênd de acésta vr'o câteva linguri de rênd de vinars.

A cincia. Aluatul să se lase optspredece césuri să dospiască, și până va dospi să se țină în mai mare căldură.

A șósa. Din aluat mai mici pite trebue făcute decât s'au obicinuit a se face.

A șeptea. Cuptoriul din tâiaș de dată nu trebue tare încălțit ca cója pitei deodată să nu se învêrtoșeze, și pita mai lung să se lase în cuptoriu decât altfeliu de pită.

Fiind că pânea care după acéstă învĕțătură sau gătit, și mai vêrtos care îi din sĕcară crescută, tot mai grea va fi la mistuit, decât altă pâne bună, pentru aceea, ca acea grea mistuire să se pótă ocoli, casnicul acestea încă aici următóre învĕțături va avé a le pădi.

Intâiu. Din pânea acésta odată nu mult trebue a mânca.

A d o u a. Caș sau slănină cu pâne de acésta nu trebue a mânca.

A t r e i a. In celelalte pădituri care se gătesc cu verdețuri și cu legumi de grădină, adecă cu chimin, cu cépă, cu hirén sau cu diresuri mai mult trebue pus și din verdețuri, și din legumile de gradină și și din dirisuri.

M a i p e u r m ă. Pentru încunjurarea acelor întêmplări care ar putea isvori din mâncarea pânii cei stricăcióse, sĕ se poruncéscă sub grea pedépsă morarilor, ca nice un feliu de bucate sau grăunțe, sĕ nu macine de nu vor fi bine curate, și uscate

---

Adevĕrat este,

cumcă pănă acuma, tóte faptele cele vitejesci a cătanelor celor cari sunt în tótă viața sa cu slujba cătănii legați, ori de câte ori s'au dovedit, și s'a adeverit acésta vitejie în fața comandirtului, adecă înaintea povățuitoriului celui mare de ostași, cu bani au fost resplătită, din care toți purtătorii de vitejie altă nimica nu câștiga fără numai o rĕsfățare, și o dobândă, sau un folos fórte în grabă trecĕtor, și apoi nici numelui seu pentru faptele sale cele vitejesci nu puté lăsa după sine o pomenire vecinică, și nici pe soțiile sale cele cătănesci nu le putea deștepta spre îndrăsnélă și spre rêvna faptelor, și lucrurilor celor de vitejie.

Drept aceea au hotărît chesaro-crăéscă și apostolicéscă, mărirea, ca de acum înainte tóte și deosebi faptele și lucrurile cele vitejesci a cătanelor celor ce se ostesc, cu un semn de cinste, vĕdător și remâitor, care totdeuna va dovedi vitejia vitézului și în veci nu va fi uitată sĕ se dăruiască, cu care semn de cinste fiind ei căsătoriți și vrênd ei sĕ se învrednicéscă și fii lor de acéstă neuitată pomenire îi pot îndemna și deștepta spre slujba stării cei de obște.

Acest semn de cinste sau monetă și folosul acela, în care este cuprinsă mila cea împĕ atéscă, vor putea căpăta nu numai cătanele de rênd și tisturile cele mai mici din țara acésta, ci și cătanele și tisturile cele mai mici, care nu sunt din țara acésta.

Semnul cel de cinste care chiar pentru vrednicia acésta s'au făcut este de două feliuri: de aur și de argint, și s'au trimis la generalii cei mai mari peste oștile cele ce sĕ oștesc, ca sĕ le împartă atuncea cătanelor celor viteji, când se vor purta întru asĕmĕnare următórelor punctumuri

Fiéștecine, care va dobândi acéstă monetă, are slobozenie și în slujbă și afară de slujbă de față a o purta, și va căpĕta încă și î o adăugare de bani pe lângă plata sa cea de tóte dile, care au rînduit-o și au învoit preînălțata împĕrăție pentru aceia, cari se vor numi și se vor afla vrednici de a căpĕta semnul cel de cinste și de vitejie.

Voia împĕrătescii măriri cum trebue păsit peste tot în rêndul semnului celui de cinste de aicea urméză:

1. Semnul acesta sau moneta, care este dela turma ostașilor pe sama tisturilor celor mai mici, și pe séma cătanelor celor de rênd rênduit, nu este un ordin (adecă semne ce s'au obicinuit a se da diregătorilor țĕrii pentru ostenelele cele orășenesci) ci este un dar pentru lucru cel de vitejie, și un semn de cinste și vĕdător pentru ceia, care sĕ arată cu pildă și cu faptă de vitejie în rĕsboiu.

2. Semnul cel de cinste sau moneta o póte fiesce care cine se află în slujba chesaro-crăéscă că-

pĕta începênd dela strajamester în jos, fie el pedestraș, călăreț, pontoner, iager, pioner, măcar și slugă de tunuri de-și va arĕta osebită vrednicie.

3. Precum se va da cu deschilinire la cei strĕini, care slujesc la turma ce sĕ ostesce semnul cel de cinste, așa se va da și supușilor celor cari aicea s'au născut, și sunt cătane.

4. Care va face însuși cu fața sa vitejie osebit nu din nebunie sau pentru furtișag, ci ca sĕ scótă și mântuéscă pe tisturile sale sau pe soții sei, cari vor sta înaintea vrășmașului pentru împlinirea slujbei sale și pentru folosul cel de obște, din primejdia vrășmașului cu vitejia sa și va apĕra visteria împĕrătéscă, dovedită acea vitejie cu mărturii vrednice de creput, vor dobândi moneta sau semnul de cinste.

5. Semnul cel de cinste sau moneta nu se póte da la întreg șvadronul, sau la întrégă compania, și la toți volentiri, cari ar sta, și bine s'ar purta supt povățuirea unui tist da, și cinsti, și numai la accea cari de osebi cu fața sa au făcut o vitejie, pentru-că numai pentru aceea este gătit semnul acesta și ei înșii numai sĕ pot învrednici de dînsul.

6. Moneta cea de argint sau semnul cel de cinste sĕ va da la aceia, cari vor face lucruri de vitejie mai mici, éră la aceia care vor face vitejii fórte vestite, cea de aur, pentru aceea póte și o cătană de rênd o monetă de aur, éră un tist mai mic adecă un caplar, sau strajamester monetă de argint dobândi; Și de va face de iznov cătana aceea, care ar fi căpĕtat moneta de argint la altă întêmplare érăși vre-o vitejie vrednică de laudă, atuncia dând el moneda de argint înderăpt póte căpĕta o monetă de aur; Și apoi după acésta unul ca acesta care va avé o monetă de aur, și va face și de al

doilea un lucru nou de vitejie va căpĕta resplătirea vitejii sale în bani.

7. Acésta monetă numai la aceia trebue dată, cari vor face vre-o vitejie, socotindu-se faptele lui fórte bine, pentru ca sĕ nu se înmicșoreze vrednicia ei; Și altul nimenea nu póte acéstă monetă da celui ce au făcut vitejie, fără numai generalul cel mare, care stă, și sĕ ostește cu vrășmașul, cercetând mai nainte de întêmplare, și fapta vitejii, care fiind adevĕrată și prin mărturii dovedită, și el însuși va hotărî, cine sĕ dobândéscă moneta de argint, și cine de aur, și când trebue schimbată moneta cea de argint cu cea de aur.

8. Cine după aflarea generalului celui mare va dobândi acest semn de cinste, trebue sĕ-l priméscă din mâna comendașului sĕu, celui de regiment sau de un corp în fața cătanelor celorlalți, și cu adăugată la tótă moneta pantlică sĕ-l pórte pe haina sa din afară.

9. Acela care va dobândi o monetă de argint, va căpĕta încă din mila preaînaltei măriri împĕrătesci peste plata lui încă o jumĕtate ca plată a caracterului sĕu; éră acela, care va dobândi o monetă de aur, acela va căpĕta peste plata caracterului sĕu încă o porție întrégă, îndoită plata a statului sĕu.

10. Plățile acestea, peste porția caracterului adăugate, tot întins pănă vor fi unii ca acestia în slujbă, cu acest modru i se vor da, adecă omul acela, care are peste obicinuită porția sa o adăugare de jumĕtate de porție, trebue acolo unde va fi rînduit în vremea păcii, la facerea slujbelor, după obiceiul țĕrii împreună cu plata sa cea obicinuită fără tótă mutarea lucrului, măcar de va și păși o cătană la o tistie mai mică, și fraiter la caplarie, sau de

va trece dela pedestrie la călărie, sau dela călărie la pedestrie la mână sĕ o capete.

11. Intêmplându-se ca sĕ se facă unul ca acela care au câștigat sĕmn de cinste, un tist mai mare, trebue sĕ ție și atuncea moneta cea dobândită, și sĕ capete adăugarea cea de bani cătră porția sa cea obicinuită.

12. Și de va vení vre-unul din aceia, cari au semn de cinste în spital, sau se va duce cu slobozenie la casa sa, nici decum întru amândóuă întêmplările plata cea adăugată cu sĕmnul cel de cinste nu se va opri, și cele rênduite fiind în spital va avé.

13. Éră de va fi primit un om cu semn de cinste în casa invalidilor, adecă în casa cătanelor celor neputincioși, va căpăta el lângă hrana sa, încă și o jumĕtate de porție adecă plata întrégă.

14. Éră de sĕ va însĕnătoșa un om ca acesta așa, cât sĕ pótă eșí de acolo, și sĕ pótă slují ca mai nainte, atuncea érăși: pănă nu va întra și de al doilea la casa invalidilor, și el capătă acolo rînduită hrană, lângă porția sa cea obicinuită va căpăta și bani cei de cinste adăugați.

15. Dela aceia érăși, carii ar avé acésta monetă, și ar cădea întru o vinovăție mare pentru faptele lor cele rele, și apoi dela judecată ar fi osândiți spre pedépsă, trebue luat semnul cel de cinste, și așa apoi perd și bunătatea cealaltă a acestui semn.

16. Măcar cine de va vinde, au va perde-o în joc de cărți, sau cu alt modru acésta monetă, va rĕmâné în pagubă, și va perde și celelalte cu dênsa primite folosuri.

17. Dovedind unul dintre cei cu monetă, cum că i-au furatu-o, sau peste vrerea lui au perdut-o, el, atunci va căpĕta altă monetă sau sĕmn de cinste.

18. Acéstă monetă, după mórtea unui căsătorit rĕmâne la muierea, sau copii lui; Éră după mórtea unui neînsurat, trebue luat, și generariului celui mare în mână adusă.

19. Și eșind țĕranii nostri din slușba cătănii pentru voea economii adecă găzdășagului celui de sub porție; Și cei strĕini după făcută între părțile cele ce se oștesc legătura, sau a bătăi sfêrșit, lăsând regimentul, patalionul, sau corpușul sĕu, sĕmnul cel de cinste, care l'au dobândit prin bună purtare și vitejia sa, ca o bunătatea sa cu sine îl pot duce; Éră porția cea adăugată în ḑiua aceea, în care va primí porția cea cătănéscă mai pe urmă, va înceta, și va scade de tot.

20. Éră de vor fi cătanele acelea care au eșit la economia de sub porție, vĕduvi, și fără copii, sau necăsătoriți, și vor murí fără copii, atuncea semnele cele de cinste, după mórtea lor trebue sĕ le ea comendașu regimentului, batalionului sau a corpușului supt care vor fi slujit, îndĕrĕpt, și sĕ le triméță la genaralii cei mari; Și ce sĕ atinge de cătanele cele strĕine, fie ei și neînsurați, sĕmnul cel de cinste, și afară din țĕră îl pot duce cu sine.

3706. 1788.

Scriere de prin prejur

a unui pontonir, adecă cătană prost de luntri, carele în luna acésta, la 24 de ḑile desdiminéță la un cias după méḑă nópte dela Maroșporto au fugit.

Ventel Iaborsci cătană prost luntraș din Presburg din țara unguréscă născut, bĕtrân de 23 de ani, necăsătorit, de legea catolică, fără meșteșug, nalt de 5 șuhi, 4 pălmi, și de două trăsuri, la ochi,

și sprâncene plaviț, la obraz lunguliu, în ochiul cel drept au căpătat la o întêmplare un semn; Au dus cu sine dintre hainele Mundirului:

1 pălărie corsicană.
1 păreche de nădragi de postav.
1 păreche de păpuci.
1 păreche de știbli.

Știe nemțesce și ceva românesce.

S'au dat în Maroșporto 24 Aprile 1789.

F. Amoș,
untărlaidnant.

3707. 1789.

Scriere de prin prejur

a cătanelor celor care drept patentul sunt puși în stare celor spre slujba netrebuincioși, și fiind în spitalele slujitori de beteji au fugit: ădecă

Oltean Nistor din Gaal Teube din varmegia Belgradului, în Ardél născut, bětrân la 65 de ani, căsătorit, unit, fără meșteșug, la stat este mic, slab la față, și cam negru la pěr, la sprâncene, și la barbă galben, au luat din Mundir cu sine aceste haine:

Un pieptar,
O păreche de nădragi nemțesci,
O păreche de ștrimfi,
O păreche de păpuci,
Dóuě camașe,
Un chitel, haina de pânză.
Au fugit din Monoradia la 24 Aprile.

Slugitor de beteji Constantin Petru din Bistrița în Ardél născut, de 59 de ani bětrân, de legea unită, căsătorit, fără meșteșug, la stat este lung, și slab, la

pěr, la ochi, la sprâncene și la barbă negru, au luat cu sine din hainele Mundirului:

Un pieptar.
O păreche de nădragi nemțesci.
O păreche de păpuci.
O păreche de ștrimfi.
Un chitel, haină de pânză.
Au fugit din Monoradia la 24 Aprile.

Slujitor de beteji Gavriel Liscai din Vizokna din varmegia Sibiiului născut, bětrân de 26 de ani de legea reformată, căsătorit, și fără meșteșug, este în stat nici mic nici mare, slab și vênăt la obraz, așișderea și la ochi, la pěr negru, știe nemțesce românesce, unguresce și ceva latinesce. Au dus din mundura lui:

Un pieptar cu mâneci.
O păreche de nădragi nemțesci.
O păreche de ștrimfi.
O păreche de păpuci sau călțuni.
Douě cămăși și un chitel.

Au fugit din Sibiiu din spitalul cel de frunte, la 6 Aprile a. c.

In Sibiiu 29 Aprile 1789.

M. Erdeg, c. m. s.
căpitan.

3021. 1789.

Adaugere.

In tréba scrierii de prin prejur, care încă la 14 Februarie a. c. supt Nro 372, în tréba a lui Mihail Hold, celui ce au primit de 5165 de zloți, și 50 de cr. lucruri sau marfă de vêndare dela Anton Kenik negociantul al armadiei, și cu banii din marfa vêndută primiți au fugit din Timișóra, ș'au fost afară dat, este încă și acésta de vestit cumcă numitul Mi-

hail Hold este făcĕtor de pantlici, și fără de muierea a lui, și 5 copii, este încă și sora a muierii lui cu el fiind schiópă de un picior, are încă și o cociă cu trei cai, și în vremea de vară pórtă o haină nemțasce (roc) acum de postav în fața murg vinetă, acum în fața argintului.

3023. 1789.

A unuia cu modrul înșelăciuni de 7735 de zoloți făcĕtoriul de datorie, și la 13 Martie a. c. din Beciu, prin Purhers-Torf fugitului bărbat;

Acesta sĕ numesce Mavouix, nălțimea statului alui este de 5 și un jumĕtate de ștuh, trupos și în față alb, și stricat de vărsat, sau de bubat, și la ochi lacrimos, peri plaviți, și borțos tare, încă și la barbă este plăviț; bĕtrân de 34 de ani, din ném franțuzesc este chiar născut, știe puțintel și nemțesce dară așa, cât grăind așa, acțĕnturile cele franțuzesci fórte bine se dovedesc, din cuvêntarea a lui, are lângă sine și un pașuș nelegiuvit, cătră Turin povățuitor, spunênd el că acesta îl are el dela solul stăpânul sĕu, hainele lui, care le-au aflat cu sine, sunt mai cu samă tóte cu atlas, și barșon, la poștă și-au dat alt nume Perier.

3478. 3681. 1789.

Scriere de prin prejur

a unui jidov, anume Prețlav Gașpar Iacob, carele locuind în dominiumul Berlin, și făcênd multă datorie, la 4 Martie a. c. au fugit.

Acest Gașpar Iacob, născut din Prețlav, avênd 45 de ani, este mic și slab în statul trupului sĕu, slab la față, la nas mare, la pĕr roșu, pórtă paroca,

și are și mustețe, și tabacul cel de nas fórte tare îl trage, pentru aceea pórtă și o tabachere mare cu sine, și vorbesce fórte umilit, lângă care și cu mâna sa neîncetat arată semnele cuvintelor, umblă dirept și cu mândrie, pórtă o haină nemțască (Iberroc) în fața olivilor, cu nasturi mari și galbeni, și supt acésta un roc cam galben și nadragi negri.

Scriere de prin prejur

a lui Anton Fux, carele cu încredințați 500 de zloți prin stăpânul seu fleșer Ignaț Kauffmann din Gelesdorf, din dominimiul Șenvoruer, au fugit

Acest Anton Fucs, este născut din Bohemia din Știomiți, la stare de mijloc, la pĕr fórte deschis, la față slab și de bube semnat, grăiesce curat nemțesce. Banii aceia, cari i-au fost dat stăpânul sĕu ca sĕ plătéscă vitele cele cumpĕrate, au fost, întregi și jumĕtate de soferendori galbeni împĕrătesci, aggio taleri și doaozeciarnici.

Imprejurată scriere lucrurilor,

și sculelor celor, care la 8 Aprile a. c. la 6 ciasuri séra, cu înșelăciune scoțindu-le furul dela altă față, s'au furat, adecă:

O păreche de cercei, cu briliant îndoit, făcuți.

Un ac iarăși tremurător fără de o parte lui, cu un galant de briliant în fața roji.

Un inel în fața roji cu brilianturi împodobit, și îndoit carmajinit, care au plătit douĕ mii, și jumĕtate de zloți.

Furul acesta sĕ numia Fon Viașeviț, și spunea cumcă ar fi din Edeburg din țara unguréscă, și trăiesce

din bunul seu, arĕta ca când ar fi numai de 28 de ani bĕtrân, dară tot a fost cevaşi mai bĕtrân, la stat era de mijloc şi slab, avé pĕr deschis barnaci, şi tare împuteriţi, şi denderept întru o pantlică înfăşiaţi, Tupeoa şi Buchelele avé direpţ tăiate, spânḑurând la obraz, la faţă lunguliu şi prunet, adecă barnaci, dară era puţintel cu suliman roşu văpsit în faţă şi gengenele după negrimea feţii leau văpsit, avea un nas lung şi de vêrf ridicat, peste care avea el un flaster negru în lungul nasului pus, şi acésta póte ca pentru vreo întâmplare pórtă; In haine; pórtă un căput lung de moldon în faţa mierie deschis, cu bumbi mari şi galbeni, nădragi galbeni şi cisme nemţesci, şi o cârpă albă la grumazi, cu şpiţuri (sau cipci) pălăria rotundă cu pantlică négră încinsă, el grăiesce chiar după modrul celor din ţara nemţéscă.

2068. 1789.

Scriere de prin prejur

a sculelor, şi hainelor, care în anul acest curgĕtor în luna lui Februarie în 13 ḑile, afară din linia Meţlensc Dorfului, dintru Sac de piele, adecă (parnajac) sau furat.

1-mo. O părechie de haine noue cătănesci, cu bumbi albi, şi cu capagi roşii pe din afară, un pieptar roşu şi nădragi albi, aceste tóte sunt făcute de postav franţuzesc fain, şi blanite cu mătasă din lăuntru.

2-do. Un căput nou murg, din postav englezesc.

3-tio. O haină nemţéscă adecă (Frac) în faţa argintului, de postav franţuzesc, blănit cu blană asemenea postavului seu şi cu bumbi împletiţi.

4-to. Un pieptar de Moldon englezesc cam vênăt, şi cruciş cu trăsuri albe şi roşii ţesut.

5-to. Un manşester negru, şi

6-to. O păreche de nădragi de picuet alb.

7-timo. Cinci cămeşi faine de şapodel fără de Taţli.

8-tavo, O cămaşă cu taţli şi cu slovele I. A. şi Nro. însemnată.

9-no. Şepte năfrămi roşii, şi

10-mo. Şese năfrămi vinete.

11-mo. Opt năfrămi de grumazi cu I. şi A. însemnate.

12-mo. Doi ştergari în mijloc roşii, şi la capete netedi.

13-mo. O căciulă de nópte.

14-mo. O păreche ştrimfii cămaşil.

15-mo. Un ştergar de masă cu slova I. A. însemnat.

16-mo. Un lepedeu de pat de pielea cerbului şi cu pantlică albă tivit.

17-mo. Douĕ perini cu feţe albe.

18-vo. O haină mare pentru pieptenat şi alta mai mică (adecă Putermantel).

19-no. Douĕ părĕchi de ştrimfi de aţă cu slova I. şi A. însemnate.

20-mo. Un port de eppe.

21-mo. Douĕ părechi de ştible (cismele nemţesci) fără sufulcătură, şi cu cătărămi din dărăpt întocmite.

22-do. Bucălariu de piele, în care au fost scrisórea a domnului Oberşt Lambati, a domnului Lanc secretariului rĕsboinicesc al grofoi a lui Franz Haisenştai din ţara nemţéscă, al baronului Reţerin, şi la baronésa lui Krauze, împreună cu psaltichia de musică.

23-tio. O legătură pentru mustra şpalirurui.

24-to. O specificație a pometurilor celor din țara strĕină, care era într'un sac de piele négră așeḑată și legată.

A lui Mihail Hold, căruia încredințând Anton Kenih vêndătoriul de haine, și Mihail Gerntt Maier liferant al taberii cei împĕrătesci multe feliuri de lucruri sau scule de preț mare, ca sĕ le vêndă împreună cu tótă casa sa și cu sluga sĕu, neplătind prețul lucrurilor celor lui încredințate, au fugit din Timișóra.

Acesta este de stat mijlociu, pĕrul capului lui fiind în fața castanelor, lung și gros îl pórtă cu pantlică învĕluit, la nas lunguleț, la ochi negru, la față galben, sĕ trage la patruḑeci de ani, pórtă o haină nemțască sură, și cu blană négră din afară blănită, nădragi nemțesci negri de manșester, cisme nemțesci, și o pălărie în trei cornuri

Și muierea acestuia este de vre-o douĕḑeci de ani trasă, sau sĕcată la obraz, și la stat mijlocie, pórtă o rochie albă, și un rechil cam galben, și o căiță în cap bogat încărcată cu aur.

Iară feciorul acestuia, este pe la patruspreḑece sau cincispreḑece ani, pórtă un pieptar cu mâneci în fața argintului, și nădragi de piele négră și cisme nemțesci.

Și sluga lui anume Karl Maderer din Silezia în orașul Tropau este născut, la stat de mijloc la pĕr bărnaci, are la 24 de ani sau la 25.

Míhail Friț fecior fără de stăpân, și pustiu, la ḑiua al 3-lea lui Februarie au fugit din încunjurul scaunului Attenburg din țara nemțéscă este la stat tare și așeḑat nalt de 5 șuhi și de patru degete, la față roșu, și gras la nas têmpav, și pórtă perii rătunzi tăiați, și acestia sunt în fața castanelor, la mustăți și la barbă

negru, la ochi spărios, pórtă un pieptar alb de materie si nasturi albi de metal, și un căput de postav, adecă o haină lungă crăpată de drept nemțască în fața drojdiilor și blănită cu pânză de casă de acéstă față. Nădragi de piele sparți, și strimfi de lână albă, păpuci negri cu cătărămi albi de oțel, o pălărie bĕtrână, și rotocólă, are și o șapla de barșon purtată.

Georg graf Bannfi c. m. s.
guvernator.

Grof Teleki Domokos, c. m. s.
secretar.

Din mila a preaînălțatului împĕrat

rĭmlenesc, și a craiului apostolicesc, tuturor și fiește căruia de osebi, se face de știre.

Preaînălțată mărirea sa împĕratul, și craiul, apostolicesc îndatăși după primire împĕrăției, și stăpânirii sale cei bogate, spre dovedire dragostei, și a milii sale cei osebite care o are cătră ostașii sĕi, sau milostivit, un general pardon, adecă, mila, și o ertare, tuturor cătanelor, cari dela regementurile măririi sale au fugit, și altă vină grea, sau greșală mare n'au făcut, ce numai cu vina fugii sale dela regementul sĕu ar fi îngreuați, fie unul ca acesta măcar afară din țĕrile împĕrăției sale cele moștenitóre, măcar afară în țĕrile cele moștenitóre a împĕrății sale ascuns și fugit, ale dărui.

Drept aceea, cu puterea acestui patent de general pardon, care din ḑiua vestirii sale, adecă: din ḑiua cea dintâiu ale lunii lui Noemvrie anului curgĕtor 1792 până în sfĕrșitul a lunii lui August anului viitor 1793 adecă peste 10 luni neîncetat va ținea tuturor desertorilor, sau cătanelor celor fugite, cari

între vremea acestor 10 luni, se vor întórce, și vor călca din fugirea sa înderăpt la regementurile sale în țara acésta locuitóre, sau măcar la ce feliu de loc în țara acésta s'ar arěta sau și înaintea solilor nostri, cei ce stau în țĕrile cele strĕine ar merge, și s'ar ivi, și de greșala lor, sau călcarea jurămêntului le-ar părea rĕu, pocăinduse, s'ar făgădui fórte tare, cum că la regementurile sale, dela care au fugit de acum înainte fără călcarea jurămêntului statornicesce vor rĕmânea neîncetat, și cei ce s'au băgat pe soroc în cătane, adecă pe o vreme sciută, că vor împlini vremea sa, s'ar făgădui tótă pedépsa și frica fapta acésta următóre, și li-se iartă si se ridică de pe dînsii și cinstea lor va rĕmânea întru tóte nevătĕmată, așa cât greșala 'or în veci nu li sĕ va mai pomeni, și înainte aduce, ce va trece întru zăuitare și întru nebăgarea de sémă, și îndatăși cum se vor ivi la locurile cele numite, fără nici o sudalmă, și socotélă sau întârdiere, și înfricoșare, vor fi primiți, și in slujba sa cea mai dinainte aședați și pușì, fapta lor, și greșala nici odată nu li se va arunca îo ochi, ci tóte cele, cu modrul arĕtat vor trece îutru vecicică nepomenire; Așa dară voi toți cari ați fugit dela regementurile vóstre, slobod, și fără nici o frică ne pedépsă între vremea cea hotărită, vĕ puteți înainte arĕta, măcar aicea în țara moștenitóre, măcar afară din țĕră la solii noștrii și la alte deregĕtorii ale nóstre, care s'ar afla acolo. Așa și voi cari n'ați mai fi în stare mai încolo slujba ostășască in regimenturile împĕrătesci a o face, fără nici o frică vĕ puteți întórce, și și după acésta în țĕrile cele stăpânitóre a măririi sale slobod a lăcui și a viețui.

Spre mai mare dară încredințarea vóstră, cum că aceste tóte, așa vor fi, și așa se vor împlini precum mai însus s'au milostivit mărirea sa împĕrătéscă a hotărî, étă, și tuturor generalilor, și oberșterilor, și la tóte alte tisturi sĕ poruncesce, ca sĕ fie despre partea sa fórte tare luătoriu de sémă, și tóte punctumurile în tréba dezertorilor, sau cătanelor celor fugite, cari între vremea cea legată se vor arĕta, și din fugirea sa se vor întórce la regementurile a măriri sale, fórte bine ca pe o milă osĕbită împĕrătéscăi până la o cértă mai mică sĕ le pădéscă și sĕ le covêrșască.

Și precum s'au întru un chip, sau întralt chip ceia ce se vor întórce și înainte se vor arĕta, de mila și ertarea cea împĕrătéscă mai sus pomenită se vor împărtăși. Așa aceia, cari vor rĕmânea după vremea hotărîtă întru călcarea jurămêntului sĕu, și nu se vor sili a se învrednici de rodul milii cei împĕrătesci, nici odată mai mult nepedepsiți nu se vor primi la regimenturile sale, și de ertarea cea de obște nu vor avé parte, ce măcar când fiind aflați, și prinși după îndreptare articulușului a legilor celor cătănesci chiar așa, ca și aceia, cari ar îndrăsni după sorocul acestui patent a fugi, fără tótă mila, și ușorarea, fórte tare vor fi pedepsiți.

Așa dară tot însuși, pentru înstreinarea tuturor nenorocirilor dela sine, dator este acésta poruncă a o împlini și a o păți. S'au dat în Viena, în ḑiua cea dintâiu a lui Noemvrie anul Domnului 1792.

(L. S.) *Grof Balis Mihail.*

Prin preaosfințită mărire asa împĕrătéscă, și apostolicéscă, crăéscă.

In anul și ḑiua mai sus pomenită.

Șloisnic Iacob.

Copie.

Mltiv Vasiu Ioan Mihail Costandin Suțul Veovod in Gpdină Zemli Vlașcon; dumineavóstră tacsandarilor, i voao slujbașilor Oeri de sud Argișî vĕ facem ín scire pentru văcăritul strĕinilor, care îl plătesc sudiții cesaro-crăesci la vremea oeritului pe vitele ce le au aicea în țară la pășune, adecă de vita mare câte bani 33. și de vită mică pe jumĕtate, că cu acest cuvênt ce sĕ ḑice de vită mică pe jumĕtate, s'au întêmplat în anul cel trecut, a face slujbași oeri la unii din sudiți supurare împotrivă vechiului obiciaiu, făcênd tunși cai mari, și sugători vite mici; pe care slujbași iam pus domnia mea de au întors înapoi banii ce au luat, mai mult plătind și cheltuéla sudiților, deci pentru ca sĕ nu se mai întêmple și pe viitoriu vreme a face vre-un slujbaș tălmăcirea acestui cuvênt întralt chip, măcar că am porunc it domnia mea că și la punturile slujbii sĕ se deslușască, dară iată și la mânile sudiților am dat acéstă domnéscă carte mainainte; prin care poruncim deobște slujbașilor Oeri ca la vremea cea obicinuită a oeritului să nui superați împotrivă ce tunși și mânzați, aveți ai socoti drept vită mică, dela care aveți a lua văcăritul pe jumĕtate, adecă doi drept unul, éră cu sugĕtorii nu aveți a face in saam recohă Gospodetvami. In Bucuresci 29 August anul domn. 1792.

(L. P.) *Ioan Mihail Constandin,*
suțul Voevod Gospodin Zemli Vlașcon.

Copie.

Sluga domnii mele Vătași din Plaiul Argeșului sud, îți facem domnia mea în știre că pentru lăcuitori al nemțescii ce au vitele lor la pășune aicea în țara domnii mele, vi s'au poruncit de obște prin de-

osebite cărțile domniĭ mele, dela șepte ale lui August, întru care sĕ cuprinde, ca lâna și mițele dela vitele lor ce le tund sus în munți, lângă hotar, sunt slobozi după poruncile împerătesci a o trece în lăuntru fără de a li se cere nimic, nici cu nume de havaet nici cu nume de vamă. Dară fiind că se jăluiră sudiți cum că fără de cartea domnii mele de slobozenie nu li se dă voe étă vĕ poruncesc strașnic, ca pentru aceea lână și mițe, tunse dela vitele lor sus în munți lângă hotare fără de a li se cere cartea domnii mele de slobozenie sau măcar adeverință dela spatarie sau dela ispravnici, a o trece înlăuntru, urmând după cuprinderea cărții domnii mele dela 7 ale lui August. Așișderea arĕtară și pentru ciobani cari vin dela vale, și se suie în munți la stăna cu malai de hrana mâncării și cu cele trebuincióse la stânele ce au în pământul țĕrii domnii mele, sĕ opresce de cătră vătași în Plăiași cerêndu-le răvaș de slobozenie, și cu acésta pricină sĕ zăbăvesc, și se trépedă câte doue trei ḑile până sĕ nu mérgă la ispravnici sĕ aducă răvaș, care, acésta fiind de trebuință, când acei ciobani nu au a trece cu mălaiu și alte trebuncióse peste hotar, ce la stênele lor, ce sunt sus pe munți, a pământului țĕrii domnii mele îți poruncim ție vătaș de plaiu ca și acéstă cerere de răvaș sĕ lipséscă, și sĕ fie slobozi a merge la stână fără de răvaș ispravnicesc cu malaiul cel trebuincios a hranei lor. Grijind numai tu vătaș, ca sĕ nu trécă peste hotar cu cât de puțin zaharea. Fiind că acésta este porunca.

Așișderea sĕ jelură domnii mele că nici acum la acéstă vreme nu sunt sloboḑi a-și trece înlăuntru brânză dela vitele lor, după ce au încetat a da casi la căsăria pentru care îți poruncim strașnic ca înpotriva ponturilor sĕ nu te cutezi ale face cât de

puțin supĕrare, și necazuri nici tu, nici plăișii tei ci sĕ fie sloboḍi întracéstă vreme orênduită care este după ponturi a-și trece brânza dela vitele lor înlăuntru nesupĕrați de vamă sau de altă cerere, cu ori ce fel de numiri, că înpotriva poruncilor domnii mele care v'am dat după ponturile înpărătesci, cu cât de puțin de-i veți supĕra, și veți necăji sĕ sciți că negreșit te vom pedepsi strașnic urmând și întru tóte celelalte după cartea domnii mele dela August în șepte ce s'au dat la mânile lor.

Așișderea au arĕtat domnii mele cinstita agenție, cum că slujbași ce sĕ orênduesc cu văcăritul strĕinilor apucă pe suḍiți a plăti văcăritul strĕinilor și pentru cai și boi ce vin din lăuntru împoverați pe cai, și în carĕ cu boi, și érăși sĕ întorc, care vite nu rĕmân în țara domnii mele la pășune, ci nu mai merg și vin. Pentru care căutându-se condinca divanului de cealaltă domnia nóstră. S'au găsit la anul 1783 și la anul 1785 poruncile domnii mele date după vechiul obiceiu cătră vameși, și cătră văcari ai slujbii vămărituri, ca unele vite ca acestea sĕ nu sĕ supere de văcărit. Deci poruncim domnia mea deobște tuturor slujbașilor, ce veți a rêndui cu slujba oeritului, și văcăritului strĕinilor în vremea cea obicinuită, ca pentru acest feliu de vite înpovărate ce merg și vin dinlăuntru, care n'au pășunea lor aice în pământul țĕrii domnii mele supĕrare sĕ nu li se facă. Pentru care s'au dat la mânile lor aceste domnesci ale nóstre cărți lângă celelelalte din trecuta lună lui August, după care sĕ aveți a fi următori in saam receh gostvami. S'au dat în Bucuresci în 7 August 1782.

(L. P.)

Ioan Mihail Constandin,
sutul voevod Zemli Vlașcon.

7917. 1792.

Copie,

a cărții domnesci cei poruncitóre la Vătași plaiurilor și la județele mai jos însemnate, trimisă.

Sluga domnii mele Vătaș din Plaiu cu cutarea îți facem domnia mea în scirea cum pentru bărsani țuțueni ce vin cu oile lor la hrană în pășunea în pământul țĕrii domnii mele, măcar că aveți poruncile domnii mele, date mai dinainte strașnice spre a păḍi dreptatea lor întru tóte după ponturile domnii mele, dară pentru ca nu care cumvași vre-un din voi vatașilor óre la scoborirea lor în țară cu vitele lor la întórcere sĕ vĕ cutezați în vre-un fel de chip ale face în potrivă vre-o supĕrare. Eată de iznov întărim poruncile ce sunt date pentru dînșii, vĕ poruncim strașnic ca fórte se ve feriți de cea mai mică și cât de puțină cerere, și supĕrare în potriva ponturilor, și poruncilor domnii mele, și păḍind dreptatea lor întru tóte sĕ fie feriți și bine ocrotiți; pentrucă ori mult ori cât de puțin de vor fi supĕrați de cinevași în potriva ponturilor, bine sĕ sciți, că acel vămaș, sau ori ce slujbaș chiar acolo în Plaiu, va cerca cea mai grea pedépsă a domnii mele pentru pildă tuturor in saam recoh Gvin. S'au dat în Bucuresci în luna lui Septembre în 29 de ḍile 1792.

Ioan Mihail Constandin,
sutul voevod n Gpdnă Zemlu Vlacșon.

La num. 4111. 1799.

Odatornicéscă. (Oficialis.)

Insciințare din Londeh în 4 Aprile eșită, despre a frâncilor (franțozilor) în ținutul acela prin petrecere făcute grósnice vrășmășii și nelegiuiri, din care adevĕratele urmări mai jos se arată.

Lângă drumul ce sĕ chiamă Finţigauis în satele pe lângă Nanders aşedate Reşhăn şi Grau, unde măcar că mai blând, şi mai domol s'au purtat frâncii de cât pe airea, totuşi cătanele cele próste pe unde au ajuns, ce au vĕdut cu ochii tot au cules cu mânile; casele acelea, care a măriţii, şi sĕracii lăcuitori le părăsisă, le-au stricat şi le-au prădat; ba încă şi însuşi povăţuitoriul generaliş porţia de pe sĕracii lăcuitori pe sama sa au traso, şi au scoso în Nandăr cu grósnică vrăşmăşie întrând.

Unde numai decât în césul cel mai dintâiu casele cele mai bune, şi Bóltele neguţătorilor le-au prădat, uşile şi lăzile le-au spart, ba încă şi feţele (Pardosalele) caselor le-au despicat, şi le-au stricat, sculele cele mai scumpe tóte cu sine le-au dus; ĕră celelalte mai slabe le-au stricat, şi de nimic le-au făcut, înzădar s'au silit sĕracii lăcuitori, pe sine dela aceşti făcĕtori de rĕu cu bani a se rĕscumpĕra, că decum va întru acest chip douĕ sau trei tabăre dela sine le-au şi depărtat, la patrălea şi al cincilea tabĕră numai decât în urma acelora au sosit, şi dela sĕracii lăcuitori tóte averile au prădat.

Intêmplarea unui crişmar, care ca deregătoriu lângă iageri era rênduit, şi mai înainte cu o di de întrarea înpotrivitorilor franţozi, au fost murit, zăcând mort în casă şi amărîta lui vĕduvă de supĕrare şi de amar bolnavă, cât şi de suspinurile sĕracilor prunci împrejurată zăcea, neputênd muia şi domoli inimile acelor făr de omenie franţozi, mortul pe fenéstră l'au aruncat afară, ĕră pe ămărâta vĕduvă bolnavă în locul bărbatului sĕu au pus'o, pentru-ca sĕ pótă roscoli şi căuta şi în pat.

Cu fiesce cine care dinaintea vrăjmăşiilor n'au putut scăpa şi fugi, grósnic au urmat.

Sila şi curviile cu care au asuprit pe partea fomeiască, ba încă şi pe fomeile cele bĕtrâne, fără vătĕmarea cinstii, cu tóte stările împrejur nu se póte spune. Insuşi generalişi, despre o parte jalbele (ponoslurile) nu le-au fost ascultând, ĕră despre altă parte, spre trăsuri neobraznică pildă o fost arătând.

Unul dintre dînşii, au poftit pentru porţia aprinderii 200 de galbeni ce sĕ chiamă lundor, cu acea amelinţare că şi ţinutul Nanderului, ca măgăzinumul cel împĕrătesc, care tocma atuncia cu flacără ardea, îl va aprinde, decumva bani cari i-au poftit, în 2 césuri nu or căpĕta şi nu or da la mâna lui, pe ascuns ca alte tisturi franţozesci despre aceea nimic sĕ nu scie, şi numai cu mare rugare şi făgăduinţă abia s'au putut mijloci, sĕ se îndestuléscă cu sumă mai mică.

Ţinutul Fundului cu ceva au fost mai norocos decât al Nanderului, pentru-că acolo s'au fost dus un generaliş, care urmările cele rele a cătanelor încâtva le-a contenit. Dară cât s'au mişcat acesta de acolo, tabĕra care au fost rĕmas înapoi, deloc au început a prăda casele şi cu grabă a stringe tóte cele ce au aflat; ĕră fiind că s'au apropiat cătanele cele împĕrătesci, vremea prădătorilor s'au scurtat, şi óre câţi-va dintre dînşii întârdiinduse au căduţ robi în mânile cătanelor celor împĕrătesci, ĕră aceia, ce au pătit şi au prădat ţinutul ce sĕ chiamă Taufers este peste firea şi crederea omenéscă, că pe preotul de acolo l'au împuşcat, ţinutul tot l'au prădat, şi cu sĕracii lăcuitori vrăjmăşeşte au urmat.

Pe locuitori din ţinutul ce sĕ chiamă Gesurene care nu s'au putut ascunde în pivniţe i-au închis între niţte ziduri de pétră. Oraşul l-au prădat, şi l'au aprins, pe birău şi pe preotul locului în pielea

gólă desbrăcându-l i-a gonit de acolo afară, și i-au duduit; éră dintre ceĭalalți locuitori, care s'au fost ascuns, mulți de foc și de fum au perit: Așișderea un sat de lângă margine ce sĕ chiamă Malș, până la cinci casă au ars, și s'au făcut praf și cenușe.

In Șhuldere 15 case prin foc s'au prădat, éră pe celelalte le-au mântuit óstea cesaro-crăesculuĭ feldmarșal generaliș Belegarde, care au sosit după aceea acolo. Din Laoci, Burgans, Firștenburg și din Marienburg tot ce au aflat culegând și prădând au dus cu sine împotrivitorii franțozi. Țipetele vaetele și năcazurile acelor nenorociți care sĕ rógă de ajutoriu, sunt minunate, și vrednice de milă.

6192. 1802.

Cuprinderea pe scurt

a învĕțăturei aceea care spre încredințarea și a camării împĕrătești, și acelor ce dau porția după urmarea în rosoluții din 18 Fevruarie 1802 prin crăescul gubernium întâia ḑi a lui Iulie a mai sus amintitului an s'au dat afară.

Punctumul I.

Despre judele satului și despre culegĕtorii dării, sau porții, și despre datoriile notarășilor satelor încâtui despre băgarea porții la preținori.

§. 3.

Ce trebue sĕ facă biraele când adună porția prin alta a 22 Maiu 1794 Nro. 2916 vestită orênduială sau poruncit; aici drept aceea numai aceea sĕ mai poruncesce cum dînșii porția adunată pe drept sĕ o bage la preținori. Spre plinirea acestui lucru.

§. 4.

In locul cărții în care se scrie primirea porții, care carte amintrelea sĕ chiamă Tabelușe care scriitorii de porție comisareși până acuma au putut'o face după voia lor după așeḑĕmêntul de acum a porții aceiași comisari scriitori de porție împurumu tabelii de porție care până acuma rĕmânea la dînșii isprăvindu-se scrierea porții minteni pe loc scriindu'l sĕ'l dea fără plată la judele satului, și culegĕtoriului de porție, éră încâtui despre băgarea porții la preținori vor face crăescii preținori cărți de cvităluit (adecă: de a fi primit) care la preținori după preț hotărît, și așeḑat se vor plăti, în cărțile acestea îndată primind estracturile porții prin exactorat așeḑate și acelor ce trebue sĕ se mai adaugă și cea hotărită pe ani, și cea care sĕ mai adaugă porție drept sĕ o scrie numind și decretumurile gubernialicesci pe lângă care el extracturile acelea le-au primit.

§. 5.

Cărțile acestea de cvităluit cu o singură încredințare pentru culegĕtorii și dovadă de îndreptare acestora éră a crăeștilor preținori de mântuință totdéuna trebue sĕ fie în mâna culegĕtorilor de atunci afară din întêmplările, când sau spre luarea și darea da sémă de peste ani, sau spre ceva cercare deosebi sunt de lipsă, în care întêmplări totuși nu almintrele fără dându-se dela tisturi r e ț e p i s e adecă: carte că le-au luat trebue sĕ se iase, și isprăvind tréba, îndată la culegĕtorii de porție sau stringĕtorii de dare sĕ se dea îndĕrĕpt, ba sĕ se ție în lada satului depreună cu impuru tabeli cei de dare sau porție.

§. 6.

De câte ori judele sătesc cu jurații și culegĕtorii bagă banii la preținori sau duc banii, totdeuna

sunt datori a duce la crăescul preţitoriu şi cărţile sale, a acestor datorie este ca suma banilor primiţi supt rubrica anului cuviincios cu însemnarea acelui ce au dat bani, a ḑilei şi a anului dării cu cuvinte şi şi cu numĕrușu sĕ o scrie în carte, şi cvitanţia acésta şi cu numele sĕu scris a o întări. Éră decumva porţia s'ar duce la preţitori în vremea în care după §. 5 dela stringĕtoriul de porţie sau luat cartea, arĕtând cel care duce porţia reţepisa (adecă cartea n'au dat tabelușa) îi datoriu crăescul preţitoriu despre banii deschilinită cvitanţie a-i da, carea întorcêndui-se cartea o duce cu carte cea tot la preţitoriu şi scriindu-se în carte o strică.

§. 7.

Fiesce care jude sătesc cu juratu sĕu au în locurile cele mai mari cu mai mulţi juraţi îi datoriu porţia de pe birăitu sĕu sau de pe vremea judii sale încât prin datul ilişului, şi ertarea celor păgubiţi nu scade deplin după cum sau scris a o da. Éră culegĕtorii de porţie de prin oraşe, şi cetăţi pentru aceştea numai sĕ bóre porţia în caşe au grije, şi mai adeseori nici scrie nu sciu sĕ fie pe cinci ani deplin cari normalicești cuprinḑindu-se şi anul curgĕtoriu sĕ fac plin d'acestea, sau întru acestia murind culegĕtoriul de porţie cât reştanţie făr de vina lenevirii unul ca acestuia mai este îndĕrĕpt de a plăti îi datoriu culegĕtoriul care în locul acestuia va urma a o aduna şi plini. Éră dacă óre care culegĕtoriu de porţie de deregătoria sa înainte de a se plini cinci ani sĕ va lăsa din pricini necuviincióse atuncia reştanţiile de pe vremea în care au fost el însuşi îi datoriu ale scóte şi plini. Cu totuşi dacă unul sau altul întru acéstă vreme de cinci ani măcar când s'ar găsi că s'au întins la bani ţinêndu-se minteni, şi

după vrednicia faptei pedepsindu-se paguba comorii împĕrătesci din averile lui sĕ se plătéscă, şi reştanţiile ce mai au dătători de porţie de a plăti, judele cel nou ales sau culegĕtoriu sĕ le scótă.

§. 8.

Ca banii de porţie adunaţi sĕ nu se cheltuéscă în trebile satului, numai judele satului cu juratu sĕ strângă porţia care tótă sĕ o bage în cassa preţitorésca, éră adunarea cheltuelilor pe sat împărţite (ce sĕ chiamă cu alt nume mâncări) şi mai vêrtos în locurile cele slobode ce au venituri măioreşti, altul unul dintre juraţi după orênduiala înălţată din 25 Iulie 1799 Nro. 6014 şi 6463 sĕ se încredinţeze.

§. 9.

Cum sĕ pórtă şi ce face judele satului cum sĕ chivernisesce cassa celor ce sĕ adună. sau a venitu-rilor cât mai puţin de douĕ ori în ani, cea dintâiu prin tisturile din proces, éră al doilea prin o faţă numită din Magistrat înţelegêndu-se cu crăescul preţitoriu sĕ se cerce, şi aflându-se ceva strâmbătate sĕ lucreze după §. al şeptelea.

§. 10.

Jude şi juraţi în locurile cele nemeşesci, puindu-se înainte dela obşte feţe harnice, şi cu credinţă dintru acestea luând aminte şi la pofta posesorilor încât s'ar lovi cu încredinţarea căşii, Tisturile pe cei mai harnici, sĕi pue în locurile cele slobode, aşişderea prin obşte sĕ se alégă, mai pe urmă în oraşe şi cetăţi dintre cei aleşi dela obşte harnici, şi cu moşii magistratu sĕ pue culegĕtori de porţie. Dară obştile cele alegĕtóre, de judele sau juratul sau culegĕtoriul s'ar întinde la banii cei de porţie cari nu

se pot erta. Incât acestia n'ar puté din averile lor plăti și la tisturi că la faptele acestora n'au luat sama nu s'ar putea împuta, însuși au de a da sémă și a rĕspunde.

§. 11.

Cu sfirșitul anului ostesc judele satului cu juratu care-i lângă el, precum și culegĕtoriu trebue sĕ dea sémă despre cele ce le-au adunat și primit, și despre cele ce au dat afară după-cum sau orênduit în partea a doua cap dintâiu.

§. 12.

In sat judele cu un jurat, și după mărimea locurilor, și cu mai mulți jurați spre adunare sunt destul. Ĕră în orașe și cetăți numerul culegĕtorilor trebue sĕ fie după lipsa locului și mulțimea porții; cei dintâiu adecă judele și jurații câți or fi aleși spre culegerea porții sĕ fie scutiți de porție și de slujba domnéscă care obștea o va plini. Pentru cei din locurile cele nemeșesci, și cele slobode rumpându-se plată și pentru culegĕtorii deschilinită plată din venituri dară așa ca plata acésta sĕ nu fie mai mare decât doi de pe sută din porția ce o culeg ei preste an.

§. 13.

A notarești lor de pe sate pe care obștea din ómenii harnici, scoțênd afară, cei cam sunt în ceva slujbă de obște pentru că acestia pentru contrelărie nu pot sĕ ia acéstă deregătorie, tocmindu-se cu ei îi pot pune datorie, este

a) ca din impurumu Tabelușii care-i dat după §. al patrulea obștii, și din numirea celor ce trebue sĕ se adaogă, sĕ scótă pe altă carte numele numai acelor ce dau porție de osebi, și câtă fiesce care porție are de a da după forma de supt A. și în cartea acésta se însemnéză deschilinit cât au plătit

la porție și în bani, și în însuși sau cât sau ertat, și osĕbirile care întru acestea s'ar întêmpla între jude și între cei ce dau porție de aceștia nu le-ar puté îndrepta, crăescului preținitoriu spre îndreptare sĕ le dea înainte.

b) de câte ori vrea judele sĕ ducă porția la preținitoriu totdéuna la numĕrarea banilor carea totdéuna înaintea juraților pe loc trebue sĕ fie a sĕ afla de față și sĕ ia sama óre de fațăs toți banii de porție câți după cartea mai sus dișă sĕ găsesc a fi dați judelui dei dĕ față atunci dă scrisóre judelui numind banii care îi duce la preținitoriu, ĕră de nu, sĕ aibă grije cu jurații ca judele minteni sĕ plinéscă cât lipsesce și de n'ar plăti minteni, érăși sĕ dea scire la preținitoriu, apoi or mai avea grija notareșii.

c) A cerca când vine judele dela preținitoriu óre acesta cviteluitau tótă suma de bani ce s'au fost dat judelui, și de n'ar fi atuncia lucru cu numele obștii sĕ-l dea înaintea Magistratului, a fibirĕului, a vicecăpitanului vicecraibirĕului cari vor cerca partea banilor cea necvităluită, cine, judele sau preținitoriu au ascuns'o? și vor griji ca sĕ se întórcă acea pagubă așișderea.

d) Despre Iliș dat, despre Forșpon, și despre banii cei scoși prin Jurat cel rânduit sĕ aibă grijă dea scóte cheltuelile, sau mâncările care sunt deosebi împărțite sĕ pórte scrisóre deschilinit, și sĕ ia samă ca nu cumva dătătorii de dare mai mult decât s'au fost împărțit pre ei cu unele ca acestea sĕ se îngreueze, și dându-se acestea spre alte, nu spre care sunt rânduite sfârșituri și trebi sĕ se cheltuiéscă și sĕ se întórcă mai pe urmă despre cele ce sau adunat le-au primit după rênduială gubernialicéscă crăéscă din 25 Iuniu 1799 Nro. 6014 și 6463 sĕ dea în tot anul samă.

2012. 1800.

Aruncare.

Milostenia și faptele cele bune cu care sau sirguit supușii Austrii împĕrătesci la lipsele fraților sĕi celor viteji a tirolilor și a foralbenzilor de prisosit a griji îndémnă pe cârmuitori țerii însuși acestor milostivi supuși împĕrătesci, a mai arĕta și altă sumă de ómeni trebnici și cetățeni de ai lor, carĕ au ajuns la stare jalnică, și ar pofti ca și pentru aceștia asemenea sĕ-și arĕte mila lor și facerea de bine.

Cel dinainte supus împĕrătesc, care îndată la începutul rĕsboiului s'au făgăduit a fi gata spre apĕrarea lucrului celui bun, și cu îndrăznire au eșit împotriva dușmanului au căutat sĕ-și privéscă cu ochii covârșirea locului sĕu de taberile pismașilor prin întêmplările bătăi, și tóte nevoile de furtișaguri și și de răpiri cu durere ale petrece.

Așa petrecură locuitorii dela Ortenau, la Marclen și la Goldșaer, acei din Mențingen și din Liptingen în Iusagul Nailenburg, și satul Friendorf, Austria șvabilor, care au pierdut 178 de case prin foc, toți acestia căḑură din starea lor cea bună la sărăcia cea mai de pe urmă.

Așa pățiră satele Altpraisac, Rotvail, Burgheim Ahcaren, Grindlingen și Iuhtingen, și țerile Frictal, Merlimbah și Laufenburg, de împreună cu orașul Constanț, cărora tóte averile, vitele și bucatele prin răpiri se prăpădiră, și prin întêmplările acestea gazda cel de frunte a locurilor acestora căḑu la starea cea mai jalnică, care stare cu atâta mai amară o simți căci că dădu și érna cea grea preste dênsul, și tot câștigul lui pentru hrana vieții sĕ împedecă.

Acești ómeni nenorociți cu copii și cu muerile sale ar trebui dară sĕ cadă de tot la perire, de nu s'ar mângăia și ei cu acea, că Tirolii și Foralbenzii

întru asemenea primejdie fiind prin darurile cele vestite ce li-au curs dela creștini sau ajutat.

Nădăjduesc dară și sĕracii aceștia dela ceialalți creștini și cetățenii lor milă și ajutoriu, ca sĕ se pótă mângăia din amarul și primejdia ce au căḑut, după cum s'au mângăiat tirolii și foralbenzii prin milostenia cea vestită a crestinilor acestora.

La num. 9343. 1801.

In numele

preaînălțatului împĕrat al romanilor, și craiului țerii ungurești, și al Bohemii, Francisc al doilea marelui prințip țerii Ardélului, Domnului Domnului noue prea milostivului prin acĕsta la toți sĕ face înștiințare.

Preaînălțatul împĕrat cu acea osĕbită omenie cu care cătră statușul cătănesc în tótă vremea și la tóte stările împrejur sau arĕtat, milostivesce au priceput că ertarea de obște (Pardonul) care în anul trecut s'au fost dat pentru ale rĕsboiului învrăjbiri care după a pomenitului Pardon vestire îndată s'au început, după cuviință deplin pretutindenea nu s'au putut vesti, și că mai încolo a oștii franțozesci adunare, și a povățuirilor (Commando) verbuncului țerii nemețesci, dela osĕbitele sale stări (stații) depărtare pe multe fățĕ împotriva voirii sale neputinciósă le-au făcut de a-și putea gândul sĕu despre venirea înapoi până la hotărîta vreme arĕta, și din făgăduita îngăduirii milă a se împărtăși;

Din aceea dară milostivă luare de samă cu toți aceia, care prin mai sus pomenitele stări împrejur dela întórcerea înapoi s'au împedecat, încă tot supt pedépsă în legi hotărită sĕ află, și numai pentru frica pedepsii nu cutézĕ a se întórce înapoi s'au milosti-

vit preaînălțatul împĕrat a hotărî, ca aceea în anul trecut vestită, și cu sfirșitul lui Fevruarie acestui curgătoriu an fără putere rĕmasă de obște ertare încă pe patru luni să se mai întindă, și de nou de obște sĕ se vestéscă.

Intru aceste preaînălțate hotărîri urmare de obște sĕ vestesc acestea următóre rêndueli:

Intâiu. Acestui înoit pardon vreme ține dela ḑiua dintâiu Noemvrie acestui curgĕtor an, până la sfîrșitul lui Fevruarie a viitoriului an 1802.

A doua. Toți chesaro-crăescii, care supt curgerea acestor patru luni la părăsita sa slujbă de bună voe se vor întórce înapoi, și în țĕrile chesaro-crăești la fiesce-care cătănéscă povĕțuire (comando) regement sau la altă fiesce ce feliu de deregĕtorie, éră afară din țĕrile preaînălțatului împĕrat la chesaro-crăeștile solii, sau la povățuirile verbuncului din țara nemțéscă se vor arĕta, pentru călcarea de jurămênt se vor căi, și se vor făgădui, că de acum înainte în slujba chesaro-crăéscă de zăstăm or rĕmânea, după cuprinsul acestui mai după urmă de obște pardon pe lângă ertarea înfruntării, și a pedepsii fără scăderea numelui și a cinstii negreșit de nou se vor primi, și nu se va face nice o băgare de samă despre cei din țĕri strĕine și despre cel din țĕrile chesaro-crăesci, nice despre aceia, care acum în țĕrile preaînălțatului împĕrat, sau în țĕri strĕine sĕ ocrotesc, și fără nice o împotrivire, sau greutate primindu-se la a slujbei cătănesci purtare se vor lua și greșala, care prin părăsirea ștégurilor sale au făcut'o, pururea în veci uitată va fi.

A treia. Așișderea, și acelea cătane fugite, care nu sĕ vor afla în putere de a mai puté sluji după ce se vor întórce în țĕrile preaînălțatului împĕrat slobodi și în pace or puté rĕmânea.

A patra. De acea supt cele două mai dinainte pontumuri făgăduită milă numai aceia sĕ lipséscă care mai nainte de fugire, și întru alte mari fapte rele s'au amestecat.

A cincia. De împreună și acelea fețe de acéstă milă sĕ lipsăsc care după vestirea acestei milostive rêndueli cumva ar fugi, fiind-că aceia cu pedépsă în legile căsaro-crăeștilor oști hotărită negreșit sĕ vor pedepsi.

A șasa. Pentru ca toți aceia, cari de acéstă milă nu sĕ lipsesc, cu mai mare cutezare sĕ îndrăsnéscă a urma chemărilor sale la care cu punerea jurămêntului sau legat, cu acésta dempreună la toți generarii, Oberșterii, și la ceialalți tisturi li s'au făcut datorie cu deadinsul a priveghia ca cele mai sus făgăduite și prin alți sĕ se țin.

A șeptea. De cumva între cătanele, care întru acesta chip sau ertat, sar afla unele ca acelea fețe, care uitându-și datoria sa, și ne-luând în samă acésta a preaînălțatului împĕrat milă întru călcarea sa de jurămênt împetriți or rĕmânea, și acest la patru luni înlungit termin fără de a sĕ întórce la slujba sa a trece vor lăsa, aceia tocmai după cuprinsul legilor obstesci sĕ vor pedepsi.

Pentru acea dară toți derĕgătorii strîns sĕ îndatoresc, ca după înplinirea acestui de patru luni, termin, pe cătanele cele fugite în tot chipul sĕ le caute și sĕ le prindă, ca acelea; care și fără de acea de acel pardon pururea sĕ lipsesc cu pedépsăîn articulușurile chesaro-crăeștilor oști hotărîtă fără nice o băgare de samă sĕ sĕ pedepsască.

În Beciu, în 12 Octombre a. 1801.

Archipovățuitoriul *Carol*,
mai marele povĕțuitoriu al oștilor.

Prin chesaro-crăiasca și apostolésca mărire.

In ḑiua, și în anul precum mai sus s'au sĕmnat.

(L. P.) *Ioan Lang.*

Noi Francisc al doilea,

din mila lui Dumnedeu ales împĕrat al romanilor, craiul Germaniei, Ungariei, Bohemiei, Galiției, și a Lodomeriei, archipovățuitoriul Austriei, povĕțuitoriu Burguidii, și a Lotaringiei, marele povățuitoriu Hetrurii, iproci.

Fiind că terminul cel prin patensul din 15 Martie a anului curgĕtoriu ca banii cei de doispredece creițari sĕ încete de a umbla, hotărît în 31 de dile August a. c. sĕ sfârșesce, și așa de ci înainte banii aceia nu vor mai umbla; de lipsă a fi am socotit, ca despre acei bani de doispredece creițari, care pănă la împlinirea numitei vremi din curgere n'au mai eșit, acésta rênduială sĕ se facă, și fiesce căruia spre ținere sĕ i-sĕ însciințeze.

1. După orânduiala prin numitul patenș din 15 dile Martie a anului acestuia făcută érași de obște sĕ vestesce precum umblarea banilor de doispredece creițari în avutul sĕu pănă acum de doispredece creițari preț, de tot și pururea în tótă Monarchia nóstră încétă. Dară totuși

2. Hotărîm ca acei bani de doispredece creițari în loc de a sĕ duce cu plinirea hotărîtei vremi la prețul lor cel din lăuntru, adecă: la cât le ajunge argintul, încă dela diua cea dintâi alui Septemvre a anului acestuia în șepte luni, adecă: pănă 31 de dile alui Martie anul 1803 de obște sĕ mai umble în acel preț în care umblă banii cei buni de argint care în diua cea dintâiu Aprile au început a umbla adecă: în șepte creițari, și după trecerea acestii vremi, adecă: dela diua dintâiu alui Aprile a anului viitoriu sĕ sĕ socotéscă ca banii din curgerea, sau umblarea afară pușI, și numai cu prețul cel din lăuntru (Pagament).

3. Ce sau fost îngăduit prin mai sus numitul patenș din 15 Martie a Anului acesta în § al treilea și al patrulea și de aci încolo rĕmâne.

După care acei bani de doispredece Creițari la tóte Casșele Țĕrilor nóstre, și fundușurilor de astădată de a primi bani împrumut deschisă dela diua cea dintâiu alui Septembre a Anului acestuia încă în trei luni, adecă: Septembre, Octobre, și Novembre precum la plătirea Țării, datoriilor, și altor fieșce venituri care săvor da la Comóra cea împĕrătéscă, așa și la locul acela unde Capitalușurile cu camătă patru florinți după sută pe partea Statușului săvor băga, în cel pănă acum de 12 crețari avut de plin sĕ vor lua.

4. Spre mai mare luminare, și încungiurarea greșelilor cari s'ar putea întêmpla acestea sunt Casșele, și locurile în care acei de doispredece Creițari bani după rênduială ce mai sus făcută pănă la sfêrșitul lui Novembre acestui An în tóte Țările nóstre cele de Moșie, adecă: în Bohemia, Germania, Ungaria, Ardél, și Galiția încă sĕ vor mai putea da în doispredece Creițari de plin, adecă: la tóte împĕrățeștile, și a Statușurilor de dare, și ajutorință Casșe, la cea de rênd, și din afară de rênd dare, și împărțita ajutorință, la Darea Jidovilor, și a Moșiilor, cu un cuvênt la fiesce cum numită împĕrătéscă Dare săvor primi.

La tóte Vămile, și Hărmințiile împĕrătesci, la tóte locurile unde Vamă, Drumărie, Trecerea Hotarălor, Apelor, și a Podurilor a plăti sĕ cuvine.

La acele a tuturor Bancalicesci, și Caméralicesci Deregătorii, carii spre crescerea tacselor priveghiază sĕ vor lua aceea în plată pentru petrecerea acolo, la tóte Deregătoriile de Sare, Tăbac, de însemnarea Hêrtii (Stempel) așișderea, și la aceea, care Sare, Tă-

bac, și Hêrtie însemnată în Magazinumuri ar aduna și cu acelea s'ar creșcădui.

La tóte Loteriile cele de până acum de obște, și la cea de acum deschisă.

La tóte Cașșele Băilor nóstre, și la acele Deregătorii, unde pentru slujbă, pentru dișmă sau alte datorii să plătesce.

La a tuturor Cameralicesci de obște Fundușurilor Cașșe când la aceste despre vremea trecută a óre căruia lucru plată sau arêndă camătă, și plătire îndărăpt a Capitalișurilor.

La plătirea fiesce-cărea Iudițialicesci, și Politicesci Tacșe care și pentru însemnarea hêrtii, și alte céle să cuvine.

La tóte Deregătoriile de Poști din lăuntru ce sĕ cuvine pentru cărți, și pentru cărăușie mai pe urmă.

La tóte acuma spre primirea banilor împrumut deschisă a nóstre Cașșe.

La cea de aicea a datoriilor Ștatușului Cașșe a Țări la încredințatele Cașșe a veniturilor statușurilor.

La amêndóuĕ cele de credință Cameralicesci Cașșe în Buda, și în Șvaț, unde Capitalișurile cu patru florinți de camătă după sută să iau înlăuntru Iară totu-și la aceste Cașșe spre încunjurarea unor greutăți mai micĕ summă de o sută de florinți ca Capital nu să va lua înlăuntru.

De cele mai de sus să ține și acésta însemnare cumcă la Cașșele mai sus pomenite întru aceste numite trei luni cu bani de doispredece Creițari în preț deplin să vor puté plăti, tóte datoriile, tóte răstânțiile de Dări, pentru aceea dară fiește căruia i-să poruncește, ca cineva supt óre care nume să află datoriu la Comóra împĕrătéscă vremea mai sus numită spre plătirea Răștanției sale sĕ o foloséscă. Precum despre acésta la locurile cuviincióse, și la Deregătoriile Fișcușesci puternică rênduială sau trimis, ca cele mai mari erarialicesci Restanții cu sêrguința ca să scóță.

5. Acei de doispredece Creițari bani dela ḑiua cea dintâiu Novembre, până la sfêrșitul lui Martie a anului 1803 la tóte Cașșele de Bancute întru alor cel de acum mai jos la șepte Creițari scoborît să vor schimba.

Sau dat în cea de frunte, și locuitóre a nóstră Cetate Vienna în 15 August în Annul 1802.

Franz. (L. P.)

Prokop Graf Lazanski,
Bohemicesc, Împĕrătesc, și Crăesc Obrister, și al mării Povățuiri întâiul Cantler Austriacesc.

După Preaînalta Împĕrătéscă, și Crăiască Poruncă,
Ioann Nepomuk de Geislern.

Vestire.

Prin acésta vestiră se dă de știre tuturor, și fiește căruia, precum Chesaro-Crăescul Magazinul Ilișului, la 22 Iuliu a. c. în Sibiiu sunt de vêndare, adecă de ale patului trebuincióse unelte, saci de pânză și dăraburi de pânză de Magazin, dóge de buți cu fundurile lor, de ale cuptorului multe cele trebuinciose pentru coptul păinii, așișdere și Grâu de supt ciur care este încă bun, dinpreună și tărițe; la 9 óre înaintea prânḑului sĕ vor vinde cu Cuchiovechi, (adecă care va da mai mult) cu bani gata; așadară cine va pofti ca sĕ cumpere de aceste mai sus numite, va pofti de sĕ va afla la numitul în sus loc și ceas. Sau dat

Prin a Chesaro-Crăiască, a Ilișul Cancelarie.

2956 și 2957.

Noi Francisc al doilea

din mila lui Dumnedeu ales Impĕrat al Romanilor, Craiul Germaniei, Ungariei, Bohemiei, Galiției, și a Lodomeriei; Archipovățuitoriu Austriei, Povățuitoriu Burgundiei, și a Lotaringiei, Marele Povățuitoriu a Hetruriei. Iproci.

De lipsă am aflat, ca dintre cele de multe feliuri a Cetății Beciului (Viennei) Băncute (în sine Bani cuprindĕtóre țidule) după cuprinsul Patentalișului încă în anul 1800 în 2 ... e Iulie eșit, până acuma umblătóre; cele de 50 de Zloți sĕ se culégă în lăuntru, și sĕ nu umble mai mult.

Pentru ac.....ră:

§. 1.

Aceste de 50 de Zloți Băncute (Banco țidule) numai până .. sfêrșitul lui Iunie acestui curgĕtoriu Ann sĕ vor lua, (primi) la cele de obște Administrații și plătiri; iară du ... dela ḑiua întêiu Iulie începênd, și între ómeni, și la Cassele, cele împĕrătești, și de obște, luând afară K..... țidulelor, fără de preț, și neputernice sĕ fac, și din umblare afară sĕ pun.

§. 2.

Insĕ acele de 50 de Zloți Băncute la tóte Cassele, cele ..... țidule de acuma nu numai păna la sfêrșitul viitórei luni Iulie, ci și supt curgerea lui Iulie cu alte banc ..... au Bani de hârtie sĕ vor schimba.

§. 3.

Ĕră după acésta mai pe urmă hotărîtă vreme, adecă cu î..... August aceste mai de multe ori

pomenite Băncute, nici la Cassele, cele de Banco țidule sĕ vor schimba mai mult ..... tot șterse sĕ vor sci!

S'au dat în cea de frunte, și de ședere a nóstră Cetate ..... Martie în anul 1803 a Impĕrății nóstre Rêmlenești într'a 11, și a Țĕrilor de moșie într'a 12 Ann.

(L. S.) **Francisc.**

Aloizie Groff Ugarte al Bohemii, și a Austriei întâiul Cantălariș. *Iosif baron von der Mark. Francisc Groff Voina.* După însuși a Chesaro Crăești Măriri Poruncă. *Leopold Carol Hann.*

La Num. 8773. 1804.

Inștiințare

de lipsă spre cunoscință cătanelor celor îmbĕtrênite, și slăbite în îndelungata Chesaro Crăiască slujbă, și pentru credinciósa lor slujbă au dobândit, cu patenș ajutorința ca invaliduși.

Cătanelor celor îmbĕtrênite în slujba Cătăniei, care rĕsplătirea slujbei sale cei credinciósă sau în Casele sale o primesc, sau sĕ țin, și sĕ hrănesc în Căsile cele orênduite, pentru Invaliduși spre îndreptarea, și încunjurarea faptelor acelora cu greșală, care îi pot lipsi de acea hrană, sau ajutorință a lor cu Patenși orênduită. Următórele Reguli tuturor celor cu Patenși, Invaliduși de obște li sĕ fac cunoscute.

a) Invaliduşul cu Patenș dobânditul drept de hrană până la Mórte îl perde, dacă într'adins fără nici o slobodenie sĕ departă din Casa invaliduşilor, s'au dacă mai multă vreme decât au fost dobândite rămâind, și ca pe un rĕmâitoriu, (Emanyor) sĕ șterge din Catastihul celoralalți.

b) Mai încolo își va perde dreptul sĕu, dacă sĕ va însura fără de data în scris sloboḑenie dela mai mare povățuitoriu al oștilor în ținutul acela unde sĕ află el, cu acel drept.

v) Își va perde mai pe urmă dreptul, și atunci dacă de ținutul acela unde s'au fost dus sĕ-și iae ajutorința sa fără de nici o sloboḑenie într'adins sĕ va depărta.

g) Aceia cu Patenș InvalidușІ. carii neputênd trăi mai încolo, cu ajutoriul acel după Patenș sĕ poftesc a sĕ duce la Casa Invalidușilor la Sâmbăta mare, sĕ se înștiințeze numai la aceia staționalicești Comendanși, adecă: la aceia Comendanși a locurilor, dela carii până atunci și-au fost luat plata sa, și acela Comendanș Carte de mărturie (legitimație) dând despre aceea până când și-au luat plata cea cu Patenș, îi va da Carte de îndreptare către Sâmbăta mare.

d) InvalidușІ cu Patenș carii poftesc sĕ se însóre vor avé datorie dela cuviinciósa Deregătorie a Varmeghiei, Scaunului s'au dela Deregătoria Orașului despre averile încredințatei sale, și despre aceea cumcă acea căsătorie își vor întări, și în buna lucrurile căsilor sale dobândita Carte, Deregătorii Cătănești, care sĕ găsește mai aprópe a o da, și după aceea dela Generalcomando sloboḑenia a o aștepta.

e) Aceia Invalidusi carii cu plata cea Patenș ar pofti a trece într'altă Țară, sunt datorii o cerere alor ca aceea sĕ o facă cunoscută Tistului Cătănesc dela care își ia plata, și Generalcomando nu va lipsi a rêndui cele ce mai încolo vor fi de lipsă.

Invalidușilor celor cu Patenș spre îndreptarea lor, și pentru aceeai de lipsă ca nu cumva prin fapte împrotivnice sĕ-și piardă plata însemnatele Reguli de obște sĕ vestesc, și tuturor sĕ dau spre înștiințare.

In Sibii, Noemvrie 24 Anul 1804.

Mitrovoki, m. s.

La numĕrul 6055. 1806.

Circulare

dela Chesaro și erăși Chesaro Crăiasca Gubĕrnie în Archi-Ducatul Austriei supt Enns:

Acum de vro câtăva vréme prin mai multe vesti înlăuntru și afară de țară scornite, s'au lățit grijea ca cum Bancoțidulele și prețul lor sar scădé, și grijea acésta acum, dupăce tocma pentru cea cu gloata, și prea cu graba întoarcere îndĕrĕpt a țidulelor care era afară din țară, curênd fórte tare sau împedecat schimbul lor, și sau suit prețulul Banilor celor grei, cu atâta mai tare sau mărit.

Pentru aceea a sa Impĕrătésca Mărime prin scrisórea Mânii sale din ḑiua de astăḑi au poruncit Presidentului Cămării împĕrătești, ca în tóte țĕrile cele de moșie prin Deregătoriile locurilor tuturor supușilor sĕi în numele Crăeștii Mărimi sĕ facă încredințare, și spre acest sfĕrșit sĕ se facă de știre: că Statul Finanții, măcar că prin bătăile cele cu mari cheltueli în mai mulți ani sau slăbit, totuși nici de cum n'au sosit până acolo, ca sĕ trebuiască a întrebuința o mijlocire așa silnică spre ajutoriul aceluia, precum ar fi scăderea Bancoțidulelor, drept aceea înălția sa și după făcuta șieși representație a Statului Finanții de a întrebuința o mijlocire ca aceea drept este; și cu atâta mai departe, cu cât după așa multe cu fapta arĕtate dovede a iubiților sĕi supuși căci neclătiți stau credincioși către înălția sa, și către țară, cu totul este încredințat, cumcă cu toți de obște, și deosebi fiieste-care după mĕsura putinții, și a averilor sale cu tótă voința va ajuta spre ținerea, și încredințoșarea dreptelor sale orêndueli, care le cugetă pentru întărirea prețului Bancoțidulelor, precum și a Obligațiunilor celor de obște a Statului (adecă a

Contracturilor) și pentru cea deplin ajutorință a lipselor Statului de obște, cât mai curênd sĕ le ducă în sfêrșit.

Care lucru întru urmarea prea înaltului Decret de Curte din 21 Iulie 1806 prin acésta sĕ face cunoscut.

In Vienna, la 22 Iulie 1806.

In neființa mai marelui cămării împĕrătesci:

Ignatie Carol Groff fon Korinski,
Consiliar de curte.

Ernest Groff fon Hoius,
Sfătnic sau Consiliar de Gubernie.

La Num. 2613. 1806.

Despre general pardon.

Pré Inălțatul Impĕrat al Romanilor, și al Austriei Craiul Apostolic al Ungarii, și al Bohemii, prin acésta face la toți cunoscut, și de scire.

Chesaro, și érăș Chesaro, Crăéscă, și Apostolicéscă Mărime, milostivește socotênd, cum că în Anul trecut pe șase Luni până la sfêrșitul lui Aprilie data ce de obște ertare (General Pardon) pentru atuncea începuta Bătae peste tot locul deplin nu sau putut vesti; pentru ca acésta milă a prea înălțatului împĕrat, și acelor fețe sĕ se facă cunoscută, care în țĕri străine aflându-se acei prin dișa de obște ertare vestite Mili la o hotărîtă vreme a fi părtași, ar pofti prin cunoscința Greșalelor, și prin întórcerea înapoi; Acea de obște ertare (General Pardon) încă pe opt luni al înlungì sau milostivit.

Intru acești prea înalte Rêndueli urmare sau hotărît:

a) Ca acésta milostivire de obște ertare dintâia di a Lunii lui Maiu acestui curgĕtoriu An, până la sfêrșitul lui Decembre așișderea acestui An, atât în Țările prea înălțatului Impĕrat, cât și în alte Țări străine sĕ țin.

v) Tuturor Cătanelor fugite dela Chesaro, și érăș Chesaro Crăésca Armadie, care în curgerea acestor opt luni de bună voia sa la lăsata sa slujbă se vor întórce aici în Țară la vre o Comandă Militărésca sau la vreun Regement sau la ori ce Deregătorie afară din Țară la Chesaro, și érăș Chesaro Crăeștile solii, sau la Vărbuncurile Impĕrății sau la careva Chesaro, și érăș Chesaro Crăéscă óste, care este afară din Țară se vor arĕta, și de călcarea Jurămêntului sĕu le va părea rĕu, și se vor făgădui cumcă de aici înainte statornicește vor rĕmâné în Chesaro, și érăș Chesaro slujbă, tótă pedépsa, de care au fost vrednici, că li sĕ va erta, cinstea că li sĕ va întórce înapoi, de obște nemutat, și nevătămat sĕ făgăduește, și sĕ încredințéză, nu sĕ face nici o osebire între fii Țării, și între străini, ori sĕ află în țările împĕrătești cele de Moșii, ori în țări străine, toți fără nici o împotrivire, fără întârdiare, fără împedecare că sĕ vor primi la obicinuita plinire a slujbei cei Cătănești, Greșala care o au făcut prin lăsarea stégurilor că în veci va fi uitată, precum și pedépsa pentru cei de Țară de a le Confișcăluì Averile, adecă: de a le lua pe sama împĕrătéscă începênd dela Strajamešter în jos, și luatele lor Averi li se vor da îndĕrĕpt. Dacă Desĕrtoriul, adecă: Cătana fugită după înștiințarea acestui General Pardon de bună voie că se va întórce la Regementul sĕu, și va fi harnic de slujba cătănéscă.

g) Dintre cei ce se vor întórce înapoi, care sĕ vor afla a nu fi harnici de slujba cătănii, în Chesaro, și érăș Chesaro Crăești de Moșie țări în pace sloboți ca sĕ pótă lăcui li sĕ îngăduește.

d) Dela, întru aceste dóuĕ aici mai sus însemnate articulușuri pomenita și făgăduita Milă numai aceia sĕ închid afară, care afară de Greșala fugirii, și nu alte rĕutăți sunt însemnați.

e) Și aceia de împărtășirea cu acéstă Milă sĕ lipsesc, care după vestirea acestii milostive hotărîri îș vor lăsa Stégurile sale; ba încă aceia și cu pedepsile, care în Articulușurile militărești, pentru cei ce fug sunt hotărîte, sĕ vor pedepsi.

s) Ĕră ca persónele, care prin Articulușurile aici mai sus însemnate nu sĕ închid afară de cătră ertare, la slujba sa, ce cu Jurămênt întărită cu atâta mai cu mare cutezare, și îndrăsnélă sĕ se pótă întórce, la toți Generari, Obêșteri, și alte Tisturi Cătănești sĕ poruncește, că Ertarea pentru cei, ce sĕ vor întórce înapoi făgăduită cu sirguință sĕ se plinéscă, și sĕ fie cu fórte mare luare aminte și spre aceea, că celea făgăduite celor, ce sĕ vor întórce și prin alți cu adevĕrat sĕ se plinéscă.

z) Dacă totuș dintre cei fugiți (Dezărtori) cărora li sau ertat Greșala s'ar afla unii împetriți, care Mila înălții sale întru nimica socotênduo. și mai încolo vor rĕmânea întru rĕutatea sa, și hotărîta de opt Luni vreme a Ertării spre folosul sĕu a o întórce nu ar pofti, unii ca aceia după celea mai aspre Legi Cătănești sĕ vor pedepsi.

Pentru aceea fiește care Deregătorie, ori cu ce nume s'ar numi, sĕ îndatoréză că după trecerea Terminului acestui de opt Luni, pe unele Cătane ca acestea împetrite întru rĕutatea sa, în tot chipul ale certa, și a le prinde. cari după modrul în Legile Cătănești hotărîtă fără nici o îngăduință pedepsindu-se, de tótă Ertarea de aici înainte pururea vor fi lipsiți. Dat în Vienna Austrii în a dóua ḍi Marte Anul o mie opt sute șase

Archipovățuitoriu Carol (L. P.)
Prea Marele General a Óstelor Impĕrătești.

La Num. 1503. 1806.

Noi Francisc al doilea

din mila lui Dumnedeu alesul Împĕrat al Romanilor, și al Austriei, Craiul apostolicesc al Ungariei, și al Bohemiei. etc. etc.

Pace am câștigat Credinciosilor mei supuși. Orênduélele mele sau lovit cu Doririle lor; nădejdea, carea aș puté sĕ am în schimbătórea Norocire, o puiu jos, numai că primejdiile, și patimile acelea cărora cele mai înflorite, și mai vestite Stăpâniri a Mele, ba tocma și cea de lăcuință a mea Cetate, ca o pradă sau supus, mai de grabă sĕ le pociu depărta. Mari sênt cu adevĕrat jertfele, care pentru acésta le-am făcut! și batăr că cu greu sau despărțit Inima mea de dênsele, totuș fiindcă totul, și binele a Milióne de ómeni, și fericirea caselor lor Era în primejdie, le am făcut. Rĕsplătirea mea sunt binecuvêntările acelea care mile făgăduește întórcerea păcii întru Norodul meu.

Nu cunosc altă mai mare fericire, decât de a puté face fericiți pre supușii mei, și mai înaltă mărire de cât aceea, ca sĕ pociu fi tată supușilor mei, carii încâtui Inima lor cea Dréptă, Credința cea ne clătită și Dragostea cea Adevĕrată cătră Monarcha, adecă: cătră stăpênitoriul lor, și cătră Patria sa nu stau înapoia nici unui Ném din Europa carii prin acest haractăr, adecă: sămn Națională esc aceia au săvîrșit, cât însuș împrotivnicul au fost silit sĕi cinstéscă. Ĕră în Inima mea un sămn de pomenire ca acela au făcut pre care nici o vreme nu l va șterge.

Cu mișcarea Inimii m'am întors în Cetatea mea cea de lăcuință, între credincioșii, și bine gânditorii

lăcuitori aceiá la lucrurile Deregătoriei mele. Afunde sunt ranele care le au făcut Bătaia, și numai Anii vor fi îndestulați spre vindecarea lor, și spre uitarea Greutății Patimilor, care le-au pricinuit Acéstă vreme nenorocită. Datoriile îndreptării statului cu mult vor fi mai mari, și mai grele de cum au fost vreodată, și le va și plini; Dară dinpreună și Iușul sau Dreptul e mai mare de a pofti dela tótă Ciata supușilor sĕi, ca spre sfêrșitul cel bun și de obște, Adecă spre adaugerea și creșterea puterii cei din lăuntru a statului: prin adevĕrata poleire a minții, prin înoirea Industriei Națională adecă prin Deșteptarea sêrguinții Némului întru Meșteșuguri prin întórcerea, (și punerea în statul sĕu a creditumului de obște adecă a încredințării întocmele) și prin acésta spre ținerea Monarhii întru acea stare, carea între celelalte staturi a Europii până acum și înschimbatele norociri totdéuna o ținut cu o împreunată putere sĕ se străduéscă.

Tótă clipita vieții mele numai spre acest sfêrșit, numai singur spre creșterea fericirii supușilor mei, Carii toți sunt mie prunci după Inima mea, sĕ fie sfințită, și împreunată cu supușii mei prin împrumutatele legături acei mari încredințări, și a dragosteii cei mai ferbinți. Numai atunci voiu crede, că Inimii mele, ca un Prinț, și Părinte am făcut destul, când spre înflorirea Monarhii Austriacești temeiu tare sĕ va pune, și uitându-se patimile, și rĕutățile țĕranilor mei numai sêngură aducerea aminte de jertfele mele și de cea neclătită credinciósă alor Iubire cătră Țară va rĕmânea în sus.

Nr. 2898. 1807.

Invĕțătură

În ce chip, și cu ce feliu de mijlociri cei Inecați în Ape s'ar putè ajuta mai pre lesne.

De vreme ce întru acest lucru cea mai dintĕiu pricină a tótă sêrguința întru acea razămă, ca plămênile și crierii de sângele cel adunat și închegat acolo sĕ se ușuréză și sângele la a sa obicinuită curgere sĕ se întórcă, pentru aceea acésta întru acesta modru ce urméză sĕ va face.

C e a d i n t â i u: Și mai folositóre Mijlocire razămă în sloboḑirea sângelui din grumaḑi: din vêna ce sĕ chiamă iugularis, care sĕ póte face acar de carea parte; Éră de cumva nu sar puté sloboḑi din vêna aceea sânge, atunci din mână, din Picior, sau de airea se slobóḑă Opt au Zece unți, sau și mai mult de afi lipsă, socotindu sĕ, și acésta, cum că tăerea vênii în picior mai nici odată în Mână arare ori, éră în grumaḑi mai tot déuna slobóde sânge, Intra cea vreme, până curge sângele. E de lipsă sĕi pipăe adesea ori Inima, și pulsul dela mână ca dóră ceva mișcare sar puté simți, care sémne dau bună nădejde. Éră

A d ó u a: De cumva nu sar da de față în pripă vrun Bărbiu sau fălceriu, care ar puté sloboḑi sânge, îndată fără zăbavă trebue căutat unul, și adus înainte, éră până la venirea acestuia, cel tras din apă trebue desbrăcat de hainele cele ude, și sbicit de umĕḑĕlă, si cu altele uscate îmbrăcăminte, Acoperemințe, sau Straiuri acoperit, precum și nasul săisă ție astupat, și pre gură țapăn, și ne curmat săisă sufle Aier nou. După aceea

A t r e i a: Un foiu de sĕ va da îndemână, sau o técă de cuțite reteḑênduo de vêrf, sau de nu sar

da nici acésta, cu o țeve de pipă sĕi sufle prin Ședut în cele din lăuntru, care suflare a Aierului, sau a fumului de tăbac (ce e mai bine) mai lesne sĕ pótă face de va fi gătată amână țéve de suflat; Éră de nar fi o țeve ca acea. atuncea întru fărtaiu de apă fierbênd un lot de tăbac, apoi numai abia cald fiind, un foiu sĕ sufle întrênsul.

A patra: Făcêndusĕ acestea trebue pe tot pieptul dar mai ales pe ambe părțile unde sĕ strêmbă cóstele cu mâinile încălțite lin, și des al pipăi.

A cincia: Un trup ca acela cât mai de grabă cu căldură stêmpărată trebue sĕ se ajute, care cu straiu de pânză sau de lână mai pe lesne așa sĕ póte face, că încălțêndule sĕ se frece tot trupul celui înecat, dar mai ales spatele.

A șasa: Éră ca acéstă încălțire sĕ se facă fără zăbavă, trebue îndată a sĕ aduce trupul celui înecat la un loc mai aprópe unde va fi pat cald; și după aceea

A șaptea: Doi ómeni sănătoși calți la fire, culcândusĕ lângă trup fórte mult ar folosi. Sau

A opta: Sĕ se pue trupul întrun pat în care ar fi preserat Cenușă caldă grósă ca de patru degete, și trupul éră să se presere cu Cenușă, sau supt cărămiți, léspezi, sau tiere de lemn calde să se ție câteva Césuri până când odată sar arăta ceva semne de viață. Și de cumva

A nóua: Sar arăta ceva semne de viață în trup, atuncia după slobodirea sângelui, carii spiritușĭ or fi mai tari săisă ție supt nas, tăbac fórte uscat săisă sufle în nas, și mai pe urmă din spiritușii mai sus numiți isă pot da în gură óre câteva picături amestecate cu apă.

Și tocma de sar și arăta semne de viață în vre un trup de acestea, totuși cele mai sus ărătate mijlociri nu trebue a să părăsi, ce incă óre câteva césuri cu acelea e de lipsă a sĕ ajuta trupul de vreme ce sau dovedit, și acésta că părăsindusĕ acéstea, mai curênd, Omul după cea din tâiu mișcare au murit.

Deci pentru că din adésă patimi. și pilde Scim cum mai sus adusĕle probe au fost cele mai bune mijlociri de ajutoriu, pentru acea noi am socotit afi de trebuință ale vestí obștii adaugênd și acésta, că precum aceste mijlociri sunt fórte folositóre spre ținerea Vieții celor înecați, așa despre altă parte putem nădăjdui că cu nesce Ómeni nenorociți ca aceia nu sĕ vor mai face ne cuviințele cele ce sĕ făcea mai nainte, adecă: ai băga în buți și ai tăvăli întrênsele, sau ai pune sĕ sté în cap, sau pentru ne priceperea ai spêndura de picióre, lângă acestea, și așa sĕ cade asĕ însămna, pentru cei ce din melancolie (mâhnire voe grea) sau pentru alte pricini sĕ spêndură pe sine dóră înpripă cu acest feliu de mijlocire sar puté ținé în Viață.

Invĕțătura

Cum trebue a ținé Viéța Ómenilor celor năduşiți de Aburul Cărbunilor.

De sĕ află unul sau doi Ómeni intrĕ o Casă sau Bordeiu năduşuți de duhórea cărbunilor, a cărora Grumadii, Obrazul, Mâinile, sau tot trupul așa e de gros, și așa de gânfat ca cum lar fi umflat cineva, éră mișcarea vênii dela Mână abia sĕ póte sîmți. Așa dară.

Cea dintâiu: Și mai de lipsă a vieții ținere întru acésta radămă, ca unul ca acela îndată sĕ se scóță afară la Aer nou, și țiindusĕ Nasul, cât de mult aĕr sĕisĕ sufle în gură. După acea:

A d o u a: Întru acelaș chip precum sau scris mai sus pentru cei înecați, sĕisĕ slobódă sânge, și tocmai de nar curge îndată, pentru aceea nu trebue a avé frică déi sloboḑi și adoua, sau a treia óră. Intru acea vreme.

A t r e i a: Fața, și pieptul celui nădușit cu apă rece din destul sĕ se ude, éră supt nas sĕisĕ ție oțet fórte tare, sau cu acela după olaltă și nasul sĕisĕ frece; și de cumva Omul începe așĭ veni în fire. și întru aceea ar puté înghiți ceva, atunci cu apă caldă în care a zecea parte sĕ fie oțĕt unul ca acela sĕ póte ajuta, și ușura.

A p a t r a: Frecătura cu cârpe calde precum mai nainte sau ḑis și aici întru acelaș chip sĕ póte isprăvi cu acelaș folos. Mai preurmă.

A c i n c e a: Fumul de tăbac, și clisteriul odată sau de va fi de lipsă și mai de multeori isĕ póte da, fiind că acelea, mai nainte de puține sĕptĕmâni aici fórte norocită sĕvârșire au avut.

Lângă acestea cadesĕ a sci și acea, cum că mijlocirile carele silesc, și pricinuesc borâtul, tocmai de sar și sili Omul la turnat sunt fórte stricăciósĕ, de vreme ce acéstă silă, sau ignitură nu vine din rânză, ci din crierii, cari sunt strênși și nădușiți.

Invĕțătură

Cum trebue tótă ne norocirea, carea sĕ face în pivniță când fierbe Mustul nu numai ao împedeca, și pre Omul cel nădușit al ajuta. Ca aburul mustului ce fierbe sĕ se pótă lesne străcura.

Întêia: E de lipsă, ca nu numai ușile Pivniței, ce și rĕsuflările îndată sĕ se deschidă, când sĕ bagă mustul, ci pănă va fierbe sĕ rămâe deschisă ḑiua și nóptea.

A d o u a: Când începe mustul a fierbe, atunci înaintea ușii pivniții care sĕ ție deschisă, sau deasupra în trepte, sau și în trépta cea mai de jos sĕ se facă foc, și sĕ ardă neîncetat. Éră când:

A t r i e a: sĕ sêmte aburul mustului atunci nime fără lumină sĕ nu îndrăsnéscă a sĕ băga în pivniță, și pentru aceea tot déuna o făclie sau o lumină mare sĕ fie de în dĕmână, și cu aceea numai câteva trépte sĕ pășască în jos sau făclia au lumina cu drot de fier sĕ o slobódă în lăuntru, éră de s'ar întêmpla, ca luminarea făclii sĕ se adune la olaltă ca un bumb, și întĕiu începe a sĕ micí, atunci nu-i bine a întra în pivniță, și din potrivă sĕ poate întêmpla ca sĕ se stîngă lumina, acésta e mai cu primejdie, și atunci niminea sĕ nu îndrăsnéscă fără de primejdia viții a întra în pivniță. Întru acéstă întêmplare.

A p a t r a: Nu-i mai de folos, ca una, doue sau și mai multe granaturi de hârtie făcute, umplute cu praf una după alta sĕ se arunce în pivniță, fiind că trăsnetul acelora răsipește aburul cel stricătoriu a mustului, și îl scóte afară. După ce s'au sĕvârșit acésta:

A c i n c e a: Érăși sĕ poate cerca cu făclia, sau cu lumină mai mare precum s'au ḑis mai sus, putés'ar întra în pivniță sau ba; încă și s'ar puté întêmpla, ca cineva ne făcênd mai înainte cercarea cu lumina sĕ între în vr'o pivniță plină de abur de must, și din sîngură greșala sa va rămâné acolo nădușit, într'o întêmplare ca aceea nu trebue pentru scóterea lui sĕ se bage unul după altul. Ci ei de lipsă mai întĕiu sĕ se curățéscă Aerul din pivniță după modrul mai sus scris, și după aceea sĕ se facă cercare, ca de ar puté întra fără de grije. Éră după ce pre un om ca acela l'au scos afară, tóte acelea mijlociri care s'au însĕmnat mai sus pentru cei nădușiți de aburul cărbunilor sĕ pot cerca.

Invĕţătură.

Ce trebue a face mai înainte de curăţirea fântânilor, care de mult au stat închise: şi în ce chip sĕ póte ajuta Vre-un om năduşit cu acel prilej.

Mai nainte dé sĕ apuca de curăţirea fântânilor de cel feliu.

Întĕiu: Şi preste tóte ei de lipsă, ca cu trei patru ḑile, sau şi mai mult sĕ sĕ deschiḑă, şi într'aceéa vreme sĕ se lasă deschisă, ca duhórea cea stricătóre sĕ ésă fără înpiedecare dintrênsele, şi aşa întru acéea vreme.

A doua: În tóte ḑilele sĕ se bage apă multă întrênsĕle, precum după acéea până la un loc sĕ se slobódă întrun drot un granat, sau umplătură cu praf făcută de hârtie, prin care duhórea cea stricătóre sĕ se împrăştie, şi sĕ ésă pe gura fântânii. Dară după ce s'au isprăvit acéstea

A treia: E de lipsă încă şi mai nainte, ca pentru mai mare îndrăsnirea sĕ se slobódă cineva în lăuntru ţêindusĕ o lumină aprinsă, pentru aceea ca sĕ se vaḑă rĕmânéva aprinsă, sau stênge-se-va, şi de va rĕmâné aprinsă, atunci cu tótă îndrăsnéla sĕ póte coborî în fântână, éră de cumva s'ar stênge, atunci de nou sĕ încépă modrul curăţirei, şi până atunci sĕ cerce până va rĕmânea lumina (ce or sloboḑi) aprinsă, sĕ póte întêmpla încă şi cuiva acea nenorocire, ca sau sloboḑindu-se, sau în adâncul fântânii, ne fiind duhórea din destul curăţită, sĕ se năduşască: scoţêndu-sĕ de acolo unul ca acela, aşa trebue sĕ se ajute, ca cei năduşiţi de bórea cărbunilor.

Mai pe urmă, şi acésta trebue aci însemnată, că de s'ar năduşi cineva în fântână, nu trebue îndată a sĕ băga după dênsul, ci mai întêiu trebue sĕ se facă de ştire. Apoi trebue de nou sĕ se apuce décurăţi Aerul şi după acéea sĕ se cérce cu lumina, póte-se întra cu îndrăsnire.

La Nr. 2037. 1810.

Despre general pardon.

În Numele Prea Inălţatului Împĕrat al Austriei, şi Craiul Ţĕrii Ungureşti, şi al Bohemii tuturor se face cunoscut.

Chesaro Crăésca Mărire din acea deosĕbită Milostivă băgare în sémă, precum acel de Obşte General Pardon, care în anul 1809 în 23 Octomvrie s'au dat afară, peste tot locu, după Cuviinţă nu s'au vestit, acel General Pardon încă pe trei luni a'l mai întinde, şi a'l mai prĕlungí s'au milostivit.

Prin acéstă Milostivă Rênduélă următórele Condiţii sĕ hotărésc:

1. Vremea acestui înlungit General Pardon atâta despre Cătanele fugite, care sĕ află în Ţĕrile Prea Înălţatului Împĕrat, cât şi despre aceia, care sĕ află fugiţi în alte Ţĕri străine, sĕ întinde până la sfêrşitul viitórei Luni Iulie.

2. Acéstă de obşte ertare (General Pardon) sĕ înţelege despre tóte dela Chesaro Crăésca Armadie fugite Cătane, şi aşa şi despre acelea, care pentru paza Ţĕrii s'au într'armat, şi care sĕ numesc Landveri; de unde Pardonul de obşte pentru acest Landveri la a ḑecea ḑi Luni lui Octomvrie An. 1809. dat sĕ înlungeşte până la sfêrşitul lui Iulie An. 1810.

3. Tuturor Cătanelor fugite dela Chesaro Crăésca Armadie, care în curgerea acestei vremi, de

bună voe la lăsata sa slujbă sĕ vor întórce aicea în Țéră, la vre-o Comandă Milităréscă, séu la vre-un Regement, séu la ori care deregătorie, afară din Țéră la Chesaro Crăeștile Solii, séu la careva Chesaro Crăéscă Óste, care este afară din Țéră, sĕ vor arăta, și de călcarea Jurămêntului sĕu le va părea rĕu, și se vor făgăduí cum de aici înainte statornicește vor remânea în Chesaro Crăésca slujbă, tótă pedépsa, de care au fost vrednici, că li sĕ va erta, Cinstea li se va întórce înapoi de obște nemutat, și nevătĕmat li sĕ făgăduește, și sĕ încredințéză; nu sĕ face nici o deosebire între fii Țĕrii, și între străini, ori sĕ află în Țĕrile împĕrătești cele de Moșie, ori în Țĕri străine toți fără nici o împotrivire, fără întârdiere, fără împiedecare, că sĕ vor primi la obicinuita împlinire a slujbei cei Cătănești, greșala, care au făcut prin lăsarea Stégurilor în veci va fi ertată; precum și pedépsa, pentru cei de Țéră, de a le Confișcăluí Bunumurile, adecă de a le lua pe sémă împĕrătéscă, începênd dela strajamĕșter în jos, și luatele averi li sĕ vor da îndĕrĕpt, dacă Desĕrtorul, adecă Cătana fugită după înștiințarea acestui General Pardon de bună voia sa sĕ va întórce la Rĕgĕmentul sĕu, și va fi harnic de slujba cătănéscă.

4. La aceia, care după ce se vor întórce înapoi, nu sĕ vor afla harnici de slujba Cătánii, li sĕ îngăduește, ca în Țĕrile Chesaro Crăești în pace sloboḑi sĕ pótă trăí.

5. Dela, întru aceste dóuĕ aici mai sus însemnate Articulușuri, pomenita, și făgăduita milă, numai aceia sĕ închid afară, care afară de greșala fugirii, și cu alte rĕutăți sunt însemnați.

6. Și aceia de împărtĕșirea cu acéstă milă sĕ lipsesc, care după vestirea acestii hotărîri prea milostive, își vor lăsa stégurile sale, ba încă aceia, și

cu pedepsele, care în Articulușurile Militărești, pentru cei ce fug sunt hotărîte, sĕ vor pedepsí.

7. Ĕră pentru ca Persónele, care prin Articulușurile aicea mai sus însĕmnate, nu se închid afară de cătră acéstă Milostivă ertare, la slujba sa, cea cu Jurămênt întărită, cu atâta mai cu mare cutezare, și îndrăsnélă sĕ se pótă întórce, la toți Generalii, Obeșterii, și alte Tisturi Cătănești sĕ poruncește, ca ertarea, (Pardonul) pentru cei, ce sĕ vor întórce înapoi, făgăduită, cu sîrguință strînsă sĕ se împlinéscă, și sĕ fie cu fórte mare luare aminte și spre aceea, ca celea făgăduite, celor ce se vor întórce, și prin alții cu credință sĕ se plinéscă.

8. Dacă totuși dintrĕ cei Fugiți (Dezertori) cărora li sau ertat greșala; sar afla unii împietriți, care mila Inălțimei sale întru nimica socotindu-o, și mai încolo vor rĕmânĕ întru rĕutatea sa, și acésta până la sfêrșitul lunii lui Iulie An. 1810. hotărîtă vréme a ertării spre Folosul sĕu a o întórce n'ar pofti, unii, ca aceștia, după cele mai aspre despre Cătanele Fugite sunătóre Articulușuri Cătănești sĕ vor pedepsi.

Pentru aceea tótă Deregătoria ori de ce nume s'ar numi, strînsă sĕ îndatoréză, ca după trecerea Terminului acestuia așa înlungită, pe unele Cătane ca acestea întru rĕutatea sa împietrite. în tot chipul a-le cerca, și a-le prinde, care după modrul în legile Cătănești hotărît fără nice o îngăduință pedepsindu-se de tótă Ertarea de aici înainte pururea vor fi lipsiți. S'au dat în Vienna la 17 Ianuarie Anul 1810.

Groful Ventel Coloredo,
Feldmarșalul, și Prezident al Sfatului Oștilor.

Prin Sfânta Chesaro Crăiasca Mărire. In ḑiua, și Anul precum mai sus:

(L. S.) *Caşpar Lehmann.*

La Num. 9647. 1810.

De obște înștiințare.

Prea Inălțatul Impĕrat la arătarea Deputații, spre schimbarea, și ștergerea Bancutelor orânduită în a 17 ḑi Septemvrie acestui An curgĕtoriu făcută s'au milostivit a hotărî, că după orânduéla prin Patensul la 25 Iulie An. 1807 și la 13 August An. 1808 eșit de obște vestită, cele din Anul 1800. Băncute de cinci zloți din curgere sĕ se pună afară.

Intru acăruia orêndueli urmare Banco Țidulele cele de cinci zloți din Anul 1800 până la ḑiua cea mai de pe urmă adecă sfêrșitul lui Ianuarie a Anului 1811 la cele visterialicești, și de obște Cașse în tóte plătirile sĕ vor lua înlăuntru, și sĕ vor primi, ĕră dela ḑiua cea dintêi Februarie a Anului 1811 înainte numai la Banco Cașșa până la sfêrșitul lui Iulie aceluiași An 1811 sĕ vor schimba cu altele, ĕră după trecerea acestui termin, adecă după ḑiua cea dintêi August a Anului 1811 nice acésta schimbare va mai avé loc.

Acésta orênduială numai spre cele vechi din Anul 1800 de cinci zloți Bancute sĕ întinde, ĕră cele nóuă din Anul 1806 pedeamândóuĕ laturile tipărite Bancute de cinci zloți și de aici înainte în curgerea sa cea de până acum rămâne.

3458. 1813.

Noi Franciscântêiu,

din darul lui Dumneḑeu Impĕratul Austrii, Craiul Țĕrilor Ungarii, Bohemii, Galiții și Lodomerii; Marele Povățuitoriu a Austrii, etc. etc.

A mai deaprópe trecuților, și mai vêrtos acelui de an ani întêmplări încât de lipsă întru Starea biruinței nóstre cu anumită în curgere au fost.

Pacea și Rĕsboiul, a staturilor pre noi împrejurătóre fericită, au nefericita stare, la a Némurilor din grija lui Dumneḑeu Nóuă încredințate odihnă, și fericire cu une încunjurată încurgere este.

Incât ne-am străduit spre aceea ca prin a lucrurilor curgerea dela Noi poftitelor silințe, cu cea mai mare luare de sémă spre curgerea Supușilor nostrii sĕ rĕspundem: Credincioșii nostrii Supuși cu mulțămită vor cunóște.

Cumcă sêrguința nóstră, și dela un an încóce dela Țĕrile nóstre mai mari, și preste rênd poftitele jertfe, a pre mai stătornice tălpi ziditórei odihnă ajungere o avut'o sfêrșit; Acésta în biruința nóstră și în tótă Europa întru o de obște învingere s'au prefăcut.

Și când pre noi acé nădejde ne ține, cum, că cu prilegiul apropiitórei dezvăluiri a sórtei tótei Europa, pentru binele de obște, carele de cătră a nostru a sĕ despărți nu sĕ póte, acé luare aminte, despre care așeḑarea Țĕrilor nóstre, și cu celelalte Puteri avuta însoțire stau bine, o vom ține, cu atâta mai de lipse ne este, ca cu a ostășeștilor Puteri înmulțire, întru acelui sfêrșit măsurată stare sĕ ne așeḑăm.

In vremile cele mai anumite, și mai grele, a Impĕrății nóstre Supușii nostrii, avuta câtră noi dragoste, și spre binele de obște silință cu cât cu mai multe Pilde au arătat, cu atâta mai vêrtos ne-ani puté întru aceea nădăjdui, că cu cea mai anumită Stare, adecă întru aceea, care afară de ajungerea a de mult doritei și lipsitórei odihnă, cu aceștia blagoslovite urmări de împreună, și viitorinl Stat l'a hotărî; la gătirea și cu alor sale spre acest sfêrșit jertfire Supușilor nostrii sĕ ținem samă.

Totuș Părintésca a nóstră grijă spre împlinirea acelor din afară de rênd următóre lipsă ca o slujitóre unĕltă, la a unuia ca acela modru aflare au pă-

șit carele afară de aceea, ca dela Supușii nostrii óreși care oblu curgétóre jertfă ar pofti, care Starea cea bună a Contribuenșilor, și cele mai de lipsă părți a sârguinții le-ar împedeca, mai vêrtos întru arętata cătră noi a Némurilor nóuă supusă, nădejde sau întemeiat.

Fiind că noi de hotărîrea aceea a nóstră ne ținem, ca hotărîta prin Patensul din 20 alui Februarie a anului 1811. Eșit și tuturo:a de știre făcută a înschimbătórelor Țidule sumă, nici odată, și nici cu un prilej, sĕ nu o înmulțim, întru acea ne-am hotărît, ca prin calea a întru o mai anumită parte a viitorilor Staturilor aședatei înainte Primiri (in Anticipationis via) un anumit, și îndată spre sfêrșit întorcĕtoriu Funduș sĕ ridicăm, acésta nóuă țiindu-ne, ca scăderea a obicinuitelor venituri cu altele și aceia întru asemenea mĕsură, și la acel sfêrșit alcătuitóre unelte după stările împrejur a vremilor sĕ le plinim. Pentru aceea hotărîm, și rênduim.

§. 1.

Spre alcătuirea acestui înainte primitoriu Funduș am hotărît pe tot anul 3,750,000 de florinți, carii dela începutul anului 1814 supt curgerea a 12 ani, d ntru a Țĕrilor nóstre Nemțești, Bohemii, și Galiții după Funduri aruncatelor Țĕri venituri pe fiește care an sĕ vor alege.

§. 2.

Fiind că înschimbătórea și ștergĕtórea Deputație aceluia sfêrșit, spre care s'au fost hotărît, până acuma de sĕvêrșit au rĕspuns, cât și îndestularea nóstră, și a obștii încredere au dobândit'o; chivernisirea a Fundușului, din făcuta supt §. 1 hotărîre, următoriu aceștii Deputație singură, o încredințăm.

§. 3.

Spre acest sfêrșit, din anumita înlăuntru viitóre Dare hotărîtă pe an de 3,750,000 de florinți sumă, la unita laolaltă înschimbătóre și ștergĕtóre Deputație trebue sĕ se dee înlăuntru, prin care acésta, supt curgerea a mai sus hotărîților 12 ani, la 45 de Milióne de florinți va crește.

§. 4.

Dară ca acestea a Fundușului împliniri (adausuri) după a lipsii mĕsură, spre punerea acelor din afară de rênd chieltuele îndatăș sĕ se pótă întórce unitei laolaltă schimbătórei, și ștergĕtórei Deputații am încredințat ca 45 de Milióne de florinți făcĕtóre înainte primitóre Țidule sĕ gătéscă, și spre porunca a sfatului nostru Finanțialicesc gata sĕ le țină.

§. 5.

Formele acestor înainte primitóre Țiduli, după acelora deschilinitóre împărțire, prin alt osebit Patens se vor da afară.

§. 6.

Tarul respunderi despre aceea, că începênd dela anul 1814 în tot anul 3.750,000 de florinți de înainte primitóre Țiduli sĕ ștérgă, și făcuta aceștii Deregătorii întocma împlinire totdéuna sĕ o plublicăluéscă, l'am încredințat înpreunatei la olaltă înschimbătórei și ștergĕtórei Deputații.

§. 7.

Fiind-că întru acest chip viitórele încurgere înainte primitórele Țiduli, prin întocma îndestulit Funduș supt îndestulită Chizășie vin afară, și prin acésta supt curgerea a 12, ani de tot se vor șterge, prin acésta rênduim, că acele numai în tóte a Sta-

turilor Casse, ci și prin osebite Fețe întru întregul alor numit preț, întocma ca înschimbătórele Țiduli sĕ se priméscă, și altmintrele încă cu acestea ca și cu cele sĕ se urmeze.

S'au dat afară întru împĕrătésca ântêie și lăcuitórea nóstră Cetate Beciu. In șesĕspredĕce dile Lunii lui Aprilie, în anul o mie opt sute treispredece. Éră a împĕrăției nóstre în anul dóuĕdeci și doi.

Francisc. (L. P.)

Grof Ugarte Aloisius,
A Bohemiei mai mare, și a Austriei ântêie Cancelarius

Grof Voina Francisc,

După a Inălții sale osebită Poruncă:
Kibek Karoli.

Transl. ex Hung. ad. Nr. 10897. 1815.

Semnele

din carii se póte cunósce Ciuma.

Ciuma este o bólă fără veste, și asemenea betegșugului de Lêngóre, care totdéuna se începe cu frig, dară după aceea urmézĕ înfierbințală mare, și afară de aceste este cuprins cu durere, și ametélă de cap, cu tărbăcire, cu trândăvire, și cu osebită slăbiciune a trupului.

Insĕ tóte aceste semne încă nu dovedesc de sine adevărată Ciumă, ci încă afară de aceste trebue sĕ fie și mai multe semne, dintru a cărora întâlnire la olaltă putem cunósce, cumcă Ciumă trebue sĕ fie.

Șése sunt de acest feliu de semne din afară; carii sunt adevĕrate ale Ciumii, și măcar nu sĕ vor afla tóte deodată la un betég, totuși numai vr'o câ-

teva din trênsele de se vor afla de odată, și lângă acésta betegșugul va fi înpripă; atunci iaste cu dreptul Ciumă.

Semnele sunt aceste:

1. Bubă rea (Bubo) Acésta minteni cu începerea betegșugului iasă ca o gâlcă fórte cu durere, care dintâiu zace afund în piele, și este numai ca un grăunț de mazere, dară după aceea încet eșind afară crește ca un ou. Acésta mai cu samă la jămênări sau povóele cu trei degete mai jos dela capĕtul fólelui mai rar la dosul urechii, dară și mai rar supt susuori, cu trei degete mai în jos dela gaoră au obicinuit a rĕsări. Buba acésta de multe ori se împrăscie, dară mai adese ori se móie, și sparge. Buba rea la tótă Ciuma trebue sĕ fie, și nici unul nu iaste, carele avênd acéstă bubă sĕ fi viețuit pănă a patra di.

2. Zgaibă (Carbunculus) acésta mai arare-ori sĕ arată decât Buba rea, dar este mai adevĕrăt semn al Ciumii. Iaste o umflătură fórte tare înfocată, care resare dintr'o beșică fórte mica, și fórte curênd se preface în lupare. Antĕiu rĕsare pe piele o sgrăbunță roșie, și fórte înfocată. In mijlocul acesteia iasă o beșică mică și întunecată, care preste 12 ciasuri spărgênd va fi o Zgaibă négră cu cerc roșu împrejur. De va fi betégul de mórte, atunci Zgaiba acésta négră într'o stare rĕmâind nu se mai întinde, și și cercul cel roșu din prejur capĕtă față întunecată ca și cuptoriul. Éră de va fi spre tămăduire, atunci negrimea cea de desupt de din lăuntru, și pe din afară pănă atunci se lățesce cu cercul cel roșu, pănă când tótă materia cea înveninată se strînge acolo, și cercul cel roșu se preface ca o brazdă umedeóse, și așa partea cea cu lupare, de cea sănĕtósă o des-

parte, care preste vr'o câteva ḍile de sine va cădea, lăsând după sine o rană afundă și curată. Zgaiba mai târḍiu rĕsare decât Buba rea, și este mai bine de se va ivi a 4 sau a 7-tea ḍi. Póte sĕ iasă măcar în care parte a trupului.

3. Petele, aceste unde și unde es supt piele ca nisce pătături mici. Aceste de vor fi roșii, mici, și dela începerea beteșugului la a 4, 7 sau a 9 ḍi numai se vor ivi, și numai după aceea, după ce Buba rea, sau Zgaiba va fi dară preste o ḍi sau douĕ încet vor trece, atunci va fi sfârșitul lor bun. Dară decumva vor fi rari, mari, negre, și decumva dóră minteni cu începerea beteșugului în ḍiua cea dintêiu sau a doua ḍi fără a sĕ arăta Buba rea, séu Zgaibă vor rĕsări, atunci mai cu samă spre mórte arată.

4. (Antrax) este o sgrăbunță négră, mare cu cerc roșu împregiur, dară în mijloc nu are beșică.

5. Beșica Ciumii, acésta este o beșică négră fără cerc împrejur.

6. (Vibices) aceste sunt nesce trăsuri lungărețe, roșii, vinete, séu negre pe piele, carii sunt de mórte.

Fiind dară că Ciuma nu are așa osebite semne, care tóte aflându-se la vr'un betég, dintru acelea sĕ se pótă minteni sci totdéuna, ce feliu de bólă póte fi; așa dară ca sĕ se pótă hotărî că Ciumă este au ba? La aceste următóre trebue luat sama:

Decumva în vremea aceea, când în Țéra învecinată stăpânesce Ciuma; aprópe de hotar am prinde de veste, că pe careva într'o casă, și pe mai mulți în căsi osebite, care s'au însoțietat la olaltă, i-ar scutură frigurile tare, éră după aceea le-ar urma căldura mare, pierderea puterilor, tărbăcire, îngreuiare, și neodichnire și mai pe urmă, încă când este viu,

au și după ce móre vor eși pe trup nesce Pete mari, late, rari și negre, și decumva în starea acésta în ḍiua cea dintêiu, a doua, séu cel mai mult a treia ḍi vor muri; atunci acéstă bólă este cu prepus. Éră decumva betégul afară de aceste minteni atunci, sau și mai târḍiu se jeluesce că la jămânări, supt susuóră sau la códa urechii ar avé dureri cu junghiuri mari, și tocmai în locurile acele s'ar simți, și ceva tare, séu nod, atunci acea bólă și mai cu mare drept o putem cunósce Ciumă; ba decumva încă fără aceste ar eși la betég și vr'o Zgaibă, așa atunci fără nici o îndoélă este chiar Ciumă. Insĕ afară de aceste tóte decumva vor eși și nesce mlădițe vinete și negre pe pielea lor, atunci cu tot dreptul se póte vesti Ciumă.

Așa dară petele cele late fac prepus de Ciumă, Bubele cele rele mai mare lumină dau despre dênsa. Zgaibele tótă îndoéla o depărtéză; éră mlădițele cele negricióse cu adevĕrat arată Ciumă.

Despre cercetarea trupului mort, carele este cu prepus.

Când în Țéra învecinată stăpânesce Ciuma, atunci tóte trupurile celora cari au murit la marginile Hotarului, mai înainte de ce s'ar îngropa, trebue sĕ se ispitéscă, că óre nu au ceva semn de Ciumă pe dênsele?

La tot Satul dintre Ómenii cei mai harnici, și mai încredințați sĕ se alégă vr'o câțiva, cari sĕ aibă datorie acéstă cercetare a o isprăvì; și de cumva vor oblicì ceva, cu prepus; atunci sĕ chieme Fișcușul, sau Hirurgul, ca trupul acela de isnov sĕ se cerceteze.

Cercetarea într'acest chip se face:

1. Când spre cercetarea vr'unui trup mort trebue sĕ mérgă, mai întâiu sĕ se ispitéscă, că în ce feliu de bólă

au murit, și câte ḑile au zăcut, și óre mai înainte de aceea cu puțină vreme, n'au murit și mai mulți în acel beteșug și întru acea Casă, sau óre nu zac și acum betegi acolo?

2. In Casa aceea unde se află trupul mortului trebue mai întêi sĕ se deschidă ușa și ferestrile, ca sĕ iasă, și sĕ se curețe aerul bine din lăuntru.

3. După aceea cu fum de Ciumă, sau nefiind acest feliu de fum, sĕ se tórne oțet pe un fer cald și cu acestuia pară sĕ se curețe bine aerul din casă.

4. Aceste isprăvindu-se, după aceea sĕ se pue pe aceia, cari în vremea bólii au fost pelângă dênsul, ca sĕ-l desbrace în pielea gólă, ca sĕ se pótă tóte părțile trupului cerceta. Cercetătoriul fórte bine sĕ ia sama, ca nici de trupul mortului, nici de cei de casă sĕ nu se atingă, și pentru aceea cu câte doi pași de departe sĕ stea de fețte carele, cercetând bine; că dintru semnele mai sus scrise, adecă: Bubă rea, Zgaibă, Péte de cele mari, și late ș. a. nu se află pe trupul mortului.

5. De sĕ vor afla semnele Ciumii pe trupul mortului, și fără aceea s'ar fi întêmplat mórtea lui fără veste, atunci cu adevĕrat este Ciumă; și Cercetătoriul fără nici o larmă în pripă dând de scire la Tisturile Locului, Casa cu tot ce se află într'ênsa sĕ o închidă de tóte părțile, éră uneltele mortului, mai vêrtos îmbrăcămintea, și hainele de pat, sĕ le arḑă.

6. Éră decumva pe trupul mortului nici un semn cu prepus de Ciumă nu se va afla, atunci Cercetătoriul numele mortului, vremea bólii, și ḑiua în care au murit sĕ le pue în Protocol, și după aceste tóte sĕ dea Scrisóre de sloboḑenie, ca sĕ se pótă îngropa trupul mortului după obiceiul de obște.

Samuil Pataki m. p.
Protomedicus.

Transl. ad. Nr. 1604. 1816

P. P.

Fiind că prin vîrtutea și vitegia Cătanelor în Rĕsbóiele cele mai de pe urmă, (cari puindu-se fundamentumurile Soțietetului orășenesc, precum și Asiguranții de obște, și osĕbite, în anii 1813, 1814 și 1815, au strălucit, și celor viitori au lăsat spre cinste vecinică pomenire) cu noroc s'au sĕvêrșit tóte lucrurile; de sine urmézĕ; că precum, ca nici odată, la bătaie fórte mare numĕr au trebuit sĕ iasă; așa mulți dintru aceia au trebuit sĕ se întórcă din óste, ca neputincioși (Invaliḑi) socotindu-se lângă aceștia încă și aceia, pe carii valurile rĕsbóielor, celor la 20 de ani prelungite i'au adus la acea stare; Numĕru Cătanelor celor neputincióse sue la 50.843 de Capete, întru a cărora numĕr se cuprind:

a.) 6,702 de Capete, carii în Căsile Invaliḑilor a Beciului, Pragii și Tirnaviei, precum și întru acestora Filialuri, adecă Pești, Scaliți și Petau din veniturile fundușului de obște al Invaliḑilor, și din prisosirea Erariumului împĕrătesc întru lipsele sale se ajută făcêndu-se și pentru aceia cuviincióse Orêndueli, ca Căsile aceste, cari acum mai multe Capete nu pot cuprinde, sĕ se facă mai mari, și pe sama mai multor Invaliḑi sĕ se gătéscă.

b) Invaliḑi, carii pelêngă Instrumentumul Proviḑiei Invaliḑilor sunt lăsați, și pentru carii rar sĕ întêmplă, ca ei la starea Invaliḑilor Patentalicești, (care decumva ar pofti a o primì, după întărita Sistemă nu li-se póte tăgăḑui) sĕ se poftéscă a trece, fiindcă aceștia lecuirea sa la Rudeniile séu cunoscuții sĕi, séu acolo unde socotesc a avea deprindere mai bună spre păstrarea vieții sale, au obicinuit a o așeḑa, și starea

Invaliḍilor Patentaliceşti, care cu dese slujbe (Convacaţii) este legată, numai pe vremea lipsii cei de pe urmă o ţin, mai pe urmă

c) 25,081. Invaliḍi Patentaliceşti, carii peste tot în tóte Provinciile Monarchii Austriei după rĕsbóiele dela 25 de ani încóce supt arătatul mai sus numĕr 50,843, se cuprind, şi carii, după ce puterile trupului sĕu, şi sănĕtatea, pentru binele de obşte, şi a fieşte cărui om osĕbit (Privat) care altmintrelea însuş trebuia sĕ se lupte cu primejdiile, au jerfit; cu tot dreptul au loc de a aştepta, ca lor întru cunoscinţa mulţămirei de obşte cu ceva mai mult sĕ li se dea, ca cât spre spriginirea vieţii sale ar fi de lipsă. Prea Inălţata sa Mărire după părinţésca sa Milă, care, mai vîrtos pentru Cătanele Invalide o are, când prea milostiveşte ar vedea, precum Căsile (Inştitutumurile) pe sama lor hotărîte, măcar, după cum mai sus s'au pomenit, pentru acelora lărgime s'au făcut cuviósa Proviḍie, afară de 6,702. de Capete fórte puţin numĕr vor cuprinde încă; ba nici puterile Prea înălţatului Erarium nu sunt în stare de a putea hrăni aşa o înmulţime, séu a-i putea ferici; nu are mai mare părinţéscă grijă, decât aceea, ca trăgĕnd întru ajutorinţă, pe toţi ceilalţi ai sĕi credincioşi Supuşi. cu acelora grabnică dărnicie, lucrul de obşte cuviósa mulţămire cătră Clasişul acestor Orăşeni cu cuviósa dărnicie sĕ o rĕsplătéscă; în fórte multe locuri au rĕspuns sĕvîrşitul acestei prea înalte aşteptări, care inima Prea înaltei sale Măriri au rĕdicat-o la fórte vesélă nădejde; Drept aceea rĕnduieşte Prea Inălţata sa Mărire, şi întru prea iubitul sĕu Marele Prinţipat al Ardélului drumul şi mijlocirea spre acest vrednic sfîrşit a o procopsì; şi a o face de obşte, preamilostiveşte încredinţându-se precum şi alţii de acest feliu de vîrtute fiind îndemnaţi,

aceste frumóse intenţii le vor urma; Aşa dară preamilostiveşte au rĕnduit acestui Crăesc Gubernium a se porunci. ca prin cuviinciósele Tistii (Iurisdicţii) toţi Domnii stăpânitori, Obştile, şi (Privaţi) spre ajutorinţa acestor Cătane, carii în Rĕsbóiele cele de pe urmă în ani 1813, 1814 şi 1815 la starea neputinţii au ajuns, despre cari aici se face cuvêntare, şi carii după arĕtarea însemnării, care prin General Comando se va comunicălui Crăesculuí Gubernium numai puţină parte a mai sus pomeniţilor 25,000. de Invaliḍi patentaliceşti o cuprind în sine de bună voie, fără nici o silinţă, sĕ se îndemne, şi sĕ se deştepte, sunt întraceştia mulţi, care sunt din Ţéra acésta născuţi, pe carii Frăţiile, Rudeniile, Locuitorii, Oştile şi Domnii stăpênitori în sinul sĕu întorcêndu-se în dată îi vor primi, şi fără nici o îndoială îi vor dărui cu cele trebuincióse de păstrarea vieţii sale, şi alţii ĕră cătră alţii, carii airea vor lăcui, aşijderea şi cătră cei străini, carii Craiului şi Patriei au făcut acéstă vrednicie, Dărnicia sa o vor arĕta nici Magistratului de obşte nu-i vor lipsi Argumentumurile spre plecarea inimilor la urmarea acestui sfîrşit, ca totuş întru aceste sĕ pótă ţinea Norma, şi lucrul într'un chip sĕ se pótă face mai uşor, aceste următóre s'au poruncit:

1.) Precum Prefectura Armelor, (Ceneral Comando) din Ardél au primit rĕnduélă, ca însemnările (Consignaţiile) Neputincioşilor (Invaliḍilor) acelora, carii sunt din acéstă Ţĕră născuţi, şi carii în Rĕsbóele cele mai de pe urmă s'au făcut neputincioşi, Guberniumului Crăesc al Ardélului sĕ le comunicăluéscă, şi de odată pe aceia în Sorţile sale, adecă, cei ce sunt neputincioşi, şi de primirea lor la Căsile Invaliḍilor vrednici, séu carii se numesc neputincioşi (Invaliḍi) patentaliceşti, sau mai pe urmă carii ar fi

a se slobodí la Instrumentumul Proviḍii Neputincioşilor, sĕ-i osĕbéscă, şi despre Competenţa fieşte-cării Categorii Crăescul Gubernium sĕ trimiţă înştiinţare (Informaţie), aşa şi a mai sus ḍiselor însemnări Extracturi cuviincióselor Iurisdicţii pentru întrebuinţarea lor sĕ se comunicăluéscă, şi acele Iurisdicţii despre cele mai sus însemnate sĕ se înştiinţeză.

2.) Măcar că stă în slobodă voe a fieşte-cărui om, cine ce vrea spre acest sfêrşit dăruí, aceea totuşi mai nainte de tóte vine de a se poftí; ca Starea Cătanii cei neputincióse, care s'au primit la osĕbită Provizie, mai slabă sĕ nu se facă, decât după puterile fundușului Invaliḍilor, spre păstrarea lor s'ar puté rênduí; ca Cătana neputinciósă, care odată s'au primit întru acéstă osĕbită Provizie sĕ fie fericit şi grijit sub tótă vremea vieţii sale, căci de sine urméză; ca de cumva dênşii acea Provizie o ar perde ce lucru greu ar fi atât încât este pentru starea neputincioşilor, cât şi pentru Căsile (Inştitutumuri) neputinşilor, dar nici cuprinde lucrul acesta pentru sĕvêrşirea sa nici o neputinţă. Fiind că mai mulţi ómeni osĕbiţi unul, éră Oraşele şi obştile întregi mai multe Cătane neputincióse spre chivernisirea lor în tótă viéţa îi pot primí. Însĕ totuşi aceste nu vin aşa de a se înţelege, că dóră şi pe mai scurtă vreme ţinerea şi ajutorinţa neputincioşilor nu s'ar primi.

3.) Ca cu vreme despre partea dătătoriului au primitoriului sĕ nu fie ceva învăluire séu împedecare de lipsă este, ca dela domnii pământului şi Privaţi, precum şi dela obşti, acelea, care spre acest sfêrşit le vor făgăduí şi dăruí, sĕ se ia înscris, şi declaraţiile acelea sĕ se chiverniséscă la cuviincióselе Iurisdicţii, şi despre acelea după Chipul aici arătat gătitele Consignaţii cât mai îngrabă sĕ se trimiţă Crăescului Gubernium de acolo spre cârmuirea şi facerea

mai încolo trebuincióselor orêndueli cu Prefectura Armelor (General Comando) comunicăluindu-se; a cărora Conspect Sumarium şi Prea Inaltei Măriri împĕrătesci spre vedere trebue sĕ se aştérnă. Mai încolo datoria Tistiilor, (Iurisdicţiilor) va fi, a purta grijă, ca fieşte-care Cătană neputinciósă sĕ aibă o Cărticică, în care aceea, ce întru asemânarea făgăduinţii din vreme în vreme 'i-s'au dat, totdeuna sĕ se scrie în sus.

4. Sau milostivit Prea înălţata sa Mărire a îngăduí, ca toţi aceşti feliu de Neputincioşi (Invaliḍi) în tótă premea vieţii sale sĕ fie supuşi Tistii (Iurisdicţii) orăşeneşti întru tóte cu acea păzire (Cautelă):

a.) Ca şi acest feliu de Neputincioşi după Norma Neputincioşilor patentalicești în vreme de lipse prin Prefectura Armelor la slujbă sĕ se pótă chema, şi ei vor fi datori, acea slujbă a o isprăví.

b.) Ca sĕ pótă vr'unul dintr'înşii trece la Căsătorie, trebue sĕ aibă slobodenie dela Prefectura Armelor (General Comando); mai pe urmă:

c.) Ca aceşti neputincioşi cu prilegiul luării lor în samă (reviḍii) în Ţirculușuri séu districtușuri trebue în faţa sa (personaliter) sau de cumva n'ar fi cu putinţă prin scrisóre, care va fi şi de Tistia (Iurisdicţia) locului iscălită, sĕ se arete.

5. Trebue sĕ se rênduéscă, ca, la vreme, când Magistratul de obşte spre împlinirea Prea Inaltei aceşti sĕvêrşiri va porní, cuviincioşii Păstori a sufletelor cu blândeţe sĕ pue înaintea Norodului acest lucru, despre care cel mai frumos, şi mai mare câmp pot avé, prin care Norodul spre urmarea acestui sfêrşit se póte pleca.

Crăescul Gubernium aşa dară întru asemânarea celor mai sus arătate cele trebuincióse va poruncí,

mergerea înainte, și grăbirea acestui lucru, Fișpanilor, sau Administratorilor, precum și Tisturilor altor Iurisdicții cu tot dédinsul o va pune înainte; și despre împlinire înștiințarea sa după mai sus poruncitul chip o va așterne încóce.

S'au dat în Beciu la 26 Ianuarie anul 1816.

Samuil Grof Teleki m. p.

Grof Ioan Nepomuk Eszterházi m. p.

Transl., ex Hung. ad Nr. 10123, 1818.

Indreptare

pentru mai ușóră aducerea Vitelor, din Bucovina, și trecerea lor prin Ardél la Téra Unguréscă.

1. Fiește carele, cine se neguțitorește cu Vite, când pornesce cu cioporul de Vite din Țéra sa, este datoriu, atâți Măciucași (Hăitări) așĭ câștiga, de câți va avea lipsă.

2. Când neguțitorul sosește cu Vitele la careva Sat, dela cei mai Mari ai Satului atâția Măciucași sĕ céră, de câți va avea lipsă, și aceștia sĕ fie datori pentru 30 de creițari de fiește carele om a rêndui atâța, de câți va fi lipsă, carii vitele a-le petrece, nu mai departe, ci numai pănă la alt Sat mai aprópe, vor fi datori, și decumva supt mâna acestor ómeni spre ajutoriu rênduiți s'ar întêmpla pagubă în Vite, dênșii sĕ îndatorézĕ a rĕspunde pentru pagubă, și a plăti acea pagubă, îndatorêndu-sĕ așa dară și Neguțitorii așĭ prinde, nu străini, ci cunoscuți, și avuți Măciucași, cărora se oprește a prinni măcar ce feliu de ómeni.

3. Nu va fi slobod nici odată supt nici un feliu de pretext în locuri oprite și între sămănături

a da loc de pășune la acest feliu de vite, cu atâta mai vêrtos, căci mai cu samă pentru acest feliu de pășune în locuri oprite s'au obicinuit între stăpânii locurilor, și între Gazdele Vitelor a se pricinui bătăi și invrăjbiri, și a da prilej spre trăsături și storsături.

4. Când acest feliu de Vite de Neguțătorie pe hotarul slobod a óre căruia Sat, adecă unde este călcătură, preste nópte vor dormi, atunci nu mai mult, ci de tótă Vita câte un creițariu sĕ se plătéscă, carii bani la lipsele cele de obște ale Satului sĕ se întrebuințeze; însĕ nici mai marilor Satului, nici altor locuitori pentru dormirea Vitelor în câmp mai mult a trage, precum și pentru trecerea Vitelor ḑiua preste hotarul óre cărui Sat a primi ceva Taxă nu va fi slobod. Mai pe urmă

5. Decumva totuși s'ar întêmpla, ca acest feliu de Neguțători sĕ se păgubéscă, atuncia aceștia sĕ se jeluéscă la Solgăbiroul cel mai aprópe, care se ține de acel Țirculuș, a căruia datorie va fi, cât mai îngrab a le face destul. Éră de cumva lucru așa de mare va fi, cât peste puterea unui Tist de jos de Varmeghie séu de Scaun ar trece. atunci sĕ năzuéscă la Tistia cuviinciósei Jurisdicții, unde decumva facerea îndestulării așa înpripă nu s'ar putea mijlocí. la acéstă întêmplare, spre partea păgubitului Neguțătoriu sĕ se rênduéscă asistenție Fișcușiască, pe lêngă care, tocmai de n'ar fi Neguțătoriul de față, lucru sĕ-i curgă cu graba jos, și paguba, cu ascultarea amêndoror părți fără zăbavă, sĕ se plătéscă îndĕrăpt.

Cluj, în 14 ḑile Septembre 1818.

12479. 1823.

Cu numele Chesaro Crăeștii

și apostoliceștii sale măriri, marelui prinț al Ardélului, și grofului sècuilor, preamilostivului uostru Domn Domn.

Pentru împedecarea schimosirii, éră osebit pentru aceia, carii de frica Cătănitului Mădulările trupului sĕu a le schimosi și a le chilăvì, nu se spăimântézĕ, s'au milostivit Prea înălțata sa Mărire prin Prea milostivul sĕu decret Crăesc de Curte la anul 1784 Maiu în 22 de ḑile supt Numĕrul de Curte 984 eșit, și cu numĕrul Guvernialicesc 5503 însĕmnat preamilostivește a porunci; ca acest feliu de Persóne, carii însuși pe sine se vor schimosí, la așa întêmplare, decumva pe lêngă schimosirea lor spre purtarea armelor ar fi harnice, sĕ se asentăluéscă între Recrute, éră decumva prin acésta de purtarea Armelor s'ar fi făcut neharnice, în vremea Bătăii lêngă Tunuri, și Carĕ tăbărești sĕ se primésca, éră în vremea Păcii la Robie de ḑece ani sĕ se judece; într'acelaș chip ca decumva s'ar începe Bătăi așijderea lêngă Tunuri, și Carĕ tăbărești în slujbă sĕ se întrebuințezĕ, însĕ implinindu-se vremea Robiei la slujbele Tunurilor, și Carĕlor tăbărești sĕ se însemneze, (prenotăluéscă) și acéstă pedépsă fiește cărui Schimositoriu cu prilejul publicății Delibĕratului asupră-i făcut, sĕ se facă cunoscută.

Însĕ oblicindu-se prin acest Crăesc Gubernium, că acéstă Prea înaltă Poruncă au venit la uitare, și din aceei neînplinire s'au urmat, de pentru scăparea Cătănitului, mai vêrtos întrĕ Norodul de rênd schimonosirea acésta s'au fórte lățit; drept aceea se poruncește Dumnelor vóstre, ca mai sus pomenita Hotărîre împăratéscă în Ținutul Iurisdicții Sale după

obicinuitul chip sĕ o publicăluiți, și tuturor făcêndu-o cunoscută, la întêmplările mai sus arătate sĕ vĕ țineți de acéstă Rênduélă și întru tóte a o înpliní sĕ vĕ cunósceți strînsă datorie. Din Crăescul Gubernium Marelui Prințipat al Ardélului.

Cluj, în 22 de ḑile Decemvrie 1823.

B. Ioan Iosika mpr.

Ladislaus Cediu,
Cănțălarius Prov.

Antonius Holaki,
Secretariu.

Înălțata Kesaro Crăésca și Apostolicésca Mărire Părințește s'au milostivit a îngăduí, ca sĕ se facă în Brașov o Șpar-Cassa de obște, după cum s'au făcut în cele mai multe Cetăți în țéra acésta și în cele de afară cu urmarea cea mai fericit blagoslovită.

Așa tuturor se făgăduește prin acésta poftita prilejuire, ca banii sĕi cât de puțini, ce va avé, nu numai sĕ și-i păstreze cu siguranție, și nu numai sĕ și-'i strîngă din vreme în vreme pentru cea mai mare lipsă, și sĕ și-'i și mai înmulțéscă prin dobânda lor, fără de ai căuta sĕ aibă grije mai încolo pentru datul înlăuntru al Capitalului sĕu, și pentru de a-și scóte dobânda lor.

Drept aceea dacă le este voia Părinților și Crescătorilor de nevêstnici, ca sĕ-și învețe Copii sĕi, séu pe cei ce îi cresc la o păstrare cuminte, dacă le este voia unora ce dau de lucru séu slujbă la lucrători buni, ca sĕ nu-'și cheltuéscă ajutoriul séu simbria sporiului, ci sĕ și-i păstreze pentru a-'și face sculele și uneltele meșteșugului, séu pentru întêmplări de bólă, — séu ca slugile și slujnicile sale sĕ nu-'și prăpădéscă simbria fără rênduélă pe nimicuri, ci

sĕ și-'i păstreze cu rodire până la vremea căsătorii sale, — în scurt dacă le este voea unor Iubitori de ómeni ca sĕ ajute la sporiul binelui străin ca și la al seu: așa de acum înainte nu va lipsi prilejul la acésta, că prea înălțata Milă Părintéscă și împĕrătéscă au îngăduit și o patrioticéscă unire a bărbaților înțelepți își iau ostenéla și grija acésta fără al sĕu folos, care se dice Institutul uniei Șpar-Cassa de obște.

Așa toți carii pot sĕ-și ție înapoi din câștigul strădanii sale, de s'ar silí tinerimea de osebit sĕ-'și strîngă bănuții cei dăruiți din vreme în vreme într'acésta Șpar-Cassa de obște, a cărora deregători ai locului se află de multe ori zăbovind în sfat aici în Casa unde se strîng Sutașii Cinstitului Țentumviral Communitet, sĕ-i pue înlăuntru ca ori când vor poftí cu sporiul lor sĕ și-'i pótă scóte érăși afară.

La primirea daturilor înlăuntru, cum și la plătirea lor înapoi, s'au rênduit diua, începênd acum dela 1 Ianuarie 1836, numai Sâmbăta înainte de amédi dela 9 până la 12 césuri.

Cine vor vrea sĕ știe mai multe despre lucrul acesta, póte sĕ-'și cumpere Regulele (Ștatuturile) cele în limba nemțéscă tipărite cu 4 Creițari arg., ori din Bolta d. Paul M. Weis, sau din Buchhandlungul d. Wilhelm Németh, și de acolo mai pe larg póte sĕ înțelégă. Mai târdiu se vor tipări Ștatumurile acelea și românește și ungurește.

Mai pe urmă se face cunoscut de obște, cum că Institutul aceștii Șpar-Cassa, dă afară împrumut banii ce i-se încredințéză, numai cu cinci la sută dobândă pe jumĕtate de An înainte, însĕ numai cu zălog de sĕvêrșită siguranție. Așa cine va voí sĕ ia bani de acolo, sĕ poftéscă cu arătarea zălogului ce vrea sĕ pue la în jos subscrisul Căpetenia Institutului, séu la d. Magistratual-Secretairul și Institut Cassirul Fridrich Bemhes, séu la d. Boltașul și Institut-Cassa-Controlor M. P. Weis, și sĕ se prenumĕrisască, pentru că cei ce se vor arăta mai din Vreme sĕ vor socotí mai nainte.

Brașov, în 18 Novembre 1835.

Unirea cei de obște Șpar-Cassa din Brașov.

Ioan de Albrichsfeld, Senator și Căpetenie.

Ioan Fabritius, Secretar și Actuar.

1711. 1837.

Ținerea Regulilor

Pentru Stăpênii Dobitócelor, séu Păscètorii, când se scot Vitele, spre păsune afară la Părțile dincolo de Cordon.

§. 1.

Precum Tistiile Vămilor trebue sĕ aibă cunoștința datelor porunci, a putea împliní slujbele sale, tocmai așa de lipsă este Păscuitorilor a se da Reguli pentru cârmuirea sa, și ținerea lor după care dênșii la scóterea afară și aducerea îndĕrĕpt la schimbarea Boletelor, și la scóterea de păsune vor fi datori a se ținea, din care de sine urméză: că fiește care Stăpên a Dobitócelor, atât pentru Slugile sale, ce se atinge de știința rênduelilor, cât și pentru călcarea rênduelilor sunt rĕspundĕtori.

Tocméla cea mai alésă, sub care Dobitócele din acéstă Țĕră se pot scóte la păsune afară dincolo de Cordon este, ca Stăpênii Dobitócelor, carii Familiile sale nu sunt silite a le duce, afară din Țĕră cu sine, după numĕrarea și clasificația Vitelor sale, celor spre scótĕrea păsunii, hotărîte, la cuvinciósa Tistie

a locului sĕ se arete spre scóterea Pasului de Vite, numĕrul, vremea, soiul Vitelor hotărîrea lor spre ernat, séu erburit, séu îngrăşat adevĕrat sĕ o dea înainte, şi acest pas cu testimoniumurile dinpreună despre aceea precum acele Vite, aici sunt acasă puse supt dare, la acea Tistie sĕ-l arete, care Boletă de păşune o găteşte fiind că supt nici un feliu de pretext fără Pasul Vitelor Boletă nu se va da, că nici scóterea Vitelor nu se va îngăduì.

S'au adus Pasul, aşa trebue Păscĕtoriul Vitelor încă afară de acésta, şi despre Vitele sale, acărora numĕr, feliul, soiul şi vreme, precum şi de lungimea vremii a păşunii adecă: mai puţin decât un an séu dóră un an întreg va fi, inscris, séu cu gura sĕ de în sus, şi după fundamentul acestii arătări, séu spuneri, Vitele prin Tisturi de Vămi se vor numĕra, şi Boletele (pentru carii un creiţariu bun se va plăti) se vor iscălì, şi într'acest chip Stăpênii Vitelor, Vitele sale la cuviinciósa Tistie de Contumaţie, séu purtătorii de grijă la Cordon a se arăta, şi Boletele sale cu Viḍa a le lăsa sĕ se însemne, şi aşa Vitele sale a le duce preste Graniţă va fi slobod.

Dintru acésta urmézĕ de sine, precum Vitele spre păşune scóse după regulă trebue sĕ se arete la Tistia de Vamă, care Boleturile de păşune îi datóre ale da.

La aşa întêmplare totuşi stările locului séu alte stări aşa ar fi de grele, că fără mare ostenélă, séu perderea vremii, şi vĕrsarea cheltuelilor n'ar putea vr'o Tistie a resbate, la aşa întêmplare se va îngăduì Turmele Vitelor şi preste alt plaiu a le trece la altă Tistie de Vamă unde se va afla în partea aceea. Insĕ totuşi la aşa întêmplare Gazda Vitelor trebue aceste împedecări, şi trecerea séu scóterea Vitelor la Vama cea mai de aprópe a le arăta, şi la

acéstă Vamă şi Declaraţia după orêndueli sĕ o arăte înainte. Tistia după acestea întemeiat la acestea va da Bolete de păşune, cu care partea, séu Stăpânul Vitelor la Persónele cele din vreme în vreme la scóterea Vitelor rênduite sĕ se arăte, şi tóte sĕ le slobódă la revisie, şi numĕrare.

§. 2.

Ca Păscĕtorii Vitelor séu Stăpânii în Ţéra din afară pentru Vitele sale a se putea legitimăluì, şi la întêmplarea jefuirii, séu păgubirea a putea căpăta rĕsplătire, séu despăgubire, trebue aceea cu păşirea lor afară din Ţéră prin purtătorii de grijă la graniţă rênduiţi, séu Vameşii pe spatele Boletelor de păşune a lăsa se scrie, numĕrul şi feliul Vitelor sale, fiind că de acestea nu le va face despre partea aceştii Ţeri, séu Stăpênirea acésta nici un ajutoriu nu li se va putea da, drept aceea şi Pasuşurile, şi Boleturile, de păşune sĕ le ţie bine, şi sĕ pórte grijă de dênsele.

§. 3.

In regulă se va da la fieşte care Stăpên a Vitelor deschilinită Boletă de păşune. Éră de cumva mai mulţi Gazde se vor însoţi cu Vitele sale laolaltă, şi Vitele sale într'un Bolet de obşte ar pofti sĕ se scrie, aşa trebue deodată sĕ se declarăluéscă, precum rĕspunderea pentru păzirea mai bună a orênduelilor se pot naşte, de tot, şi peste tot trebue sĕ o priméscă asupra sa. După o vreme despărţindu-se acéstă Soţie, (Companişti) séu împărţindu-se acea turmă între mai mulţi Stăpêni, séu vêndêndu se din acea turmă ceva alt cuiva, aşa dară de lipsă este, dacă părţile de acea legătură vor pofti a se sloboḍi, Boleturile sale cele dintêi de păşune a le duce la Tistia de Vamă, şi în locul acestii Boletă la fieşte care

parte despre a sa parte deschilin Boletă se va da afară. Numai la acea întêmplare, când vr'o Vită din partea cealaltă, la vr'un Supus de aici, séu vr'o Vită din partea cealaltă, care în parte dincóce va paște, la vr'un Supus acestii Țĕri se va vinde, nu se va lua în sus, așijderea și dela Boleturile Vitelor de pășune a se abate, care totuși în tótă vremea minteni, au mai târdiu, cu prilejul cei mai aprópe a înoirii Boletelor de pășune cuviinciósei Tistie de Vamă este a se arĕta. Care pe numele Stăpânului celui mai de pe urmă are a scrie Boleta.

Tóte celelalte păsiri înderăpt dela Bolete se opresc, așa dară de cumva întru așa faptă cu scăderea Vămilor înlăuntru, séu afară a mâna Vitele va îndrăzni, unu ca acela la așa călcare, aflându-se se va ține ca un ajutoriu la înșelare, și după orênduelile de Vamă se va tractăluì.

§. 4.

După ce terminul Boletelor de paștere cel mai mult pe un an sunt date, și acésta totdeuna de Vama cuviinciósă trebue a se însemna; așa sunt datori Gazdele Vitelor de terminurile în Bolete însemnate a se ține tare, și cu Boleta cel mai târdiu cu 6 sĕptĕmâni mai nainte de împlinirea anului séu a terminului a se arĕta înainte, despre starea la pășune, séu îngrășare lăsatelor Vite cu Tistia a ține socotélă, și despre alt termin, cel mai mult pe un an, a scóte Boletă nóuă de paștere.

§. 5.

Acel Păscĕtoriu, care în vreme de șese sĕptămâni, mai nainte de căpĕtarea terminului de pășune înoirea Boletiii de pășune o lasă sĕ trécă, și acéstă trecere la C. Tezaurariat cu credincióse dovedi nu o arată; se îndatoréză Vitele sale la pășune scóse

a le arĕta la acea Tistie, de unde i s'au dat Boleta, și când dênsul acésta nu va face, de Vitele sale se va trage taxa scóterii negrești.

Boleta de pășune se póte în vremea hotărîtă și la altă Tistie de Vamă, nu numai la aceea, care Boletele de pășune cele de dintru'ntâi le-au dat afară, a se înoì.

§. 6.

Vitele cu lapte, séu de jug, acele, carii numai în tóte dilele spre paștere nu departe se trimit, și mai cu sémă séra vin înderĕpt, vor fi numai supt ochii Tistii locului séu a Contrașilor, carii vor purta grijă, ca dintre cele în Țéra din afară nimica sĕ nu vêndă, nici de cele străine sĕ nu se aducă înlăuntru, și Păstorii aceia, carii vor fi rênduiți la acest feliu de Vite, peste tótă véra vor căpăta Țidulă séu Răvaș.

§. 7.

Gazdele Vitelor la întórcerea Vitelor din Țéra din afară dela pășune, séu dela pămênturile arĕtate și la aducerea Productumurilor totdeuna la Contumație séu Cordon trebue sĕ facă arĕtare.

După ce se va sĕvêrși la Contumație Curățenia (Purificația), li se va da Țidulă de sănĕtate, atunci trebue prin arătarea Boletelor de pășune Vitele sale ale trage la revizia Tistii de Vamă, când gazdele Vitelor se vor dojení, Articulușurile cele de vămuit, supt pierderea lor a nu le amesteca cu Vitele de pășune, și Productumurile lor pentru o Boletă, ce se va căpĕta dela Vamă, se va plăti numai un Creițariu bun de argint, și de cumva Productumurile ar trebuí sĕ se pue jos, și de pe acelea legiuita taxă trebue sĕ se plătéscă, éră afară de acésta nimica mai mult sĕ nu se plătéscă, afară de aceste nimic alte declarații supt nici un pretext nu se vor primí.

Mai încolo Economii primitele Bolete de consumo, care spre legitimația sa sunt de lipsă, trebue bine sĕ le păstreze.

§. 8.

De cumva s'ar întêmpla vr'un Econom a-și fi pierdut Boleta de pășune, atunci fără zăbavă trebue la Tezaurariat, séu Tistia, care Boleta de pășune au fi dat-o pentru căpătarea unui (Dupplicat) duplicat a se arăta cu cererea sa, arătând de odată și pricinile pierdutei Boletă, a puté încredința Tistia de Vamă, care au fost dat Originalu afară. Spre hotărîrea cererii sale trebue suplicantul însuși în Persónă sĕ mérgă, care dăduse mai nainte Boleturile de pășune afară, fiind-că numai la acea Tistie este slobod a da duplicatumuri, de unde s'au fost scos Originalele, și pentru fiește-care duplicat partea va plătí 2 Creițari de argint la Vamă.

§. 9.

De cumva Economul ar încumeta Tistia cu pierderea Boletii a o înșela, ca sĕ pótă la altă Tistie cu acea Boletă face înșelăciune, unul ca acela după strajnicile legi a Vămilor cu pierderea pășunii se va pedepsí, așa dară fiește care Păscĕtoriu séu Econom se îndatoréză ca Originalu Boletii cei pierdute, care după vreme s'au găsit, spre a se casăluí, a-'l da la Tistia de Vamă.

§. 10.

Spre ușurarea economilor acolo unde locul, și stările împrejur ar poftí, se îngădue Vitele sale, și Productumurile nu numai la acea Tistie, unde boletele li se dăduse, ci și la altă Vamă, după chipul mai sus arătat, a-le arăta înainte.

§. 11.

Numai Oile spre tundere, și Mieii spre vêndare înlăuntru a se aduce, și peste câteva ḑile éră fără Pas a se trimite îndărĕpt, almintrilea nu se va îngăduí, ci ca economii Vitelor acea tundere supt nemijlocita lor pază, ca și la Contumația supt ceriu, după Instrucția supt numĕrul Guvernialicesc 6894. 1824. Tezaurarialicesc 7615. 1824. dată, trebue sĕ se păzască, se întêmplă, séu despre vitele, care odată s'au mânat înlăuntru pe lângă punerea Pasușului, s'au Răvașului de vite sĕ va da altă Boletă nóuă de pășune. Întêmplându-se tunderea Oilor în locul dincóce de Vamă séu Cordon trebue Economul Vitelor, dela Contrașul, care la tunderea oilor va fi față despre numĕrul, carii din partea dincolo s'au adus la tundere, și éră sĕ vor trimite îndĕrăpt, precum și despre Lâna ce s'au adus înlăuntru, sĕ poftéscă Răvaș, care la înoirea Boletii de pășune supt pedépsă a plătí taxa Vămii în Lână va fi datoriu a o arăta la Vamă.

§. 12.

Se oprește la fiește-care Econom supt grea pedépsă Vitele din afară de Țéră séu productumurile cumpĕrate, séu înschimbate pe Bolete de pășune a-le însemna, a-le aduce înlăuntru.

§. 13.

Acea Vită, care ca în loc de plată pentru pășune, séu alt feliu de despăgubire va rĕmânea îndĕrăpt, așa numai puțin Productumurile într'acest chip adusă va fi supt taxa de Vamă. Precum de obște Economii tótă sporirea séu Productumurile turmelor sale sunt datori a-le aduce îndĕrĕpt, séu de cumva nu le-ar aduce îndĕrĕpt, a plătí taxa scóterie.

Numai aceea Vită, care la naștere fără vina Păstoriului va perí séu spre hrana Păstoriului s'ar ucide, după dovedirea cu Documentumuri va fi slobodă de acéstă taxă.

§. 14.

Economii Vitelor, carii stau supt Iurisdicțiile Provincialicești vor scóte pașușurile dela Iurisdicția Provincialicéscă, așijderea cei ce stau supt Direcția Cătănéscă de Graniță, acele vor avé datorie a le scóte dela Iurisdicția Cătănéscă, când Iurisdicția va avé priveghiare, ca dênsa cu emigrația Persónelor celor primejdióse, séu prepuse a se pune cauțion.

§. 15.

Mai încolo fiindcă Iurisdicțiile provincialicești nu pot avé totdéuna Pașușuri tipărite, și Pașușurile scrise nu se pot socotí nici decum ca credincióse, așa Iurisdicțiile se datoresc a purta grijă, ca sĕ aibă totdéuna Pașușuri destule tipărite, ca Economii Vitelor cu pornirea lor sĕ nu se împedece.

Iurisdicțiile cătănești au acest feliu de Pașușuri, ca sĕ pótă da Persónelor de Graniță.

Adeogare,

spre învețătura Colibașilor.

§. 1.

Colibașii, care se află între Linia Tistiilor de Vamă, și în Granițele din afară, trebue sĕ se ție de acéstă Instrucție, pentru carii încă osebit se hotărește:

a.) Ca Vitele Colibașilor, carii la întrarea înlăuntru în Ardél dinpreună cu Productumurile sale

sunt slobode a întra fără Vamă, în tot anul de Comisariul Rectificății, pe lângă luarea la sine a unui Individuum, dela Vamă, de cumva stările împrejur a sănĕtății vor îngăduí, la fiește care Econom dechilin sĕ se scrie în sus, și sĕ se însemneze, ba încă sĕ se însemneze și aceea, în ce parte poftește a-le ținé la pășune.

b.) Ca despre locul arătat în tot anul sĕ scótă fiește-care Econom dela Vama cea mai aprópe Boletă de pășune.

§. 2.

Carii la Graniță dincóce de Cordon pasc Vitele sale, trebue de întrebuințarea sării străine sĕ se păzéscă, și sĕ păzéscă acéstă oprire, Tisturilor spre acéstă pază rênduite sĕ fie cu ascultare, și la tóte întrebările sĕ rĕspundă drept, fără nici o fățărnicie, căci almintrilea se vor socotí ca călcători orênduelilor de Vamă, și strajnic se vor pedepsí. Inpotrivă sĕ li se dea slobodenie la toți Economii, și Păscĕtorii, ca dênșii, fiește ce Exces, ce prin Slujile séu Tisturile lor li s'ar pricinuí, séu trăsĕturile minteni sĕ le arete la cuviinciósele Iurisdicții, ca unii ca aceia sĕ se pedepséscă dară pe lângă acésta sĕ se ferésscă, Tistiile Vămilor sĕ nu le asupréscă cu jelbi fără temeiu, ci de obște sĕ se pórte ca credincioși Sudiți a Țĕrii și a Stăpânirii.

13,526. 1847. Urb. 328.

Milostivul Regescu Rescriptu din 7 noemvrie subt numerul aul: 5537. anului 1847. emanat.

Dobindindu csea mai innaltá a nosztre interire Artikuli de Lezse in privincza Szluzsbelor schi Dazsdelor urbariale de kredintsosi nostri SS. si OO.

inaintea noasztrá cu umilintze asternutzi, kari inpreune ku szkimbarile prin noi fakute, de dinsi szau primit. dupe Rezseaska noastrá kiemure, acseja neau remasz mai inkolo de afacse, ka dupe data inkredintzare SS. şi OO. prin milosztivul nosztru Rescriptu din 23 Sept, anului kurgetoriu, introducserea Urbariului sze sze mizslocseaszke prin Lezsi fierei lukrului acsesztua asa inszemnat ameszurate. Si sze sze intokmeaszke intoata privincza asa, prekum pofteste firie si marimea lukrului acsesztuja. Si fiindke introducserea urbariului dupe lezsile interite pofteste niste pregatiri ka acsele, fere de cari nicsi marimea mosiilor apriat nusze poate hoteri, nicsi szluzsbele si dazsdiile urbariale nusze pot sztatornicsi, iare acsele kare viszau incredinczat vóá szpre innaintarea skopului acsesztuja kaszeve szfatuiczi deszpre miz-loacsele prinkari sze sze introduke urbariul, si deszpre intsructziile karii szevorda Comisiilor introduketorae, prin al nosztru milosztivul Rescriptu din 18 August a. k. supt nrul 3960 , din firea loru asa szint intokmite, kit péne la înplinirea acsesztora, akerora deszevirsita interire nóaé ni o am pesztrat, trebue sze trake oare kitva vreme. Ka sze sze poaté inkunzsura ka nicsi supt timpul acseszta sze nusze intimple neszcari neplecseri intre Posessori lokurilor si szluzsbasi; am orinduit ka urmetoarele sze sze sztatornicseaszke, prekum prin acsaszta sztatornicim si hoterim: Ka pene atuncsa cse sze vor seversi pregetirile de Lezsi hoterite prin Comisiile kari de noi sze vor numi, si péne kind ku dinsi szeva impertesi Urbariul de kare or trebui sze sze tzije, dupe intzeleszul lezsilor pentru fiestekare lok alketuit si de noi interit. Szluzsbasi sze fie datori a inplini szluzsbele si dazsdele szale intruacseja meszura, prekum acsele szau prin mai inalte orinduili au foszt hote-

rite, szau prin alte impetsuiri de bune voje fakute, au foszt obizsnuiti pená akuma ale inplini; ketre Posessori locului sze fie ku kuviincsoasza si plekare, asisderea, si de Deregetorii mosiilor de szluzsitori, Hajtei, si Hajducsi lor in vremea szluzsbi aszcultetori — si sze nu indrezneaske, pe acsestia ai vetema, inpotriva lor asze szkula, szau lor inderevnicseste alisze impotrivi, dar dekumva sze aflé prindinsi afi aszupritzi szau vetematzi, sze sze zseleaszke la Tisturile vármegyiilor szkaunelor, szau Czinuturilor, kari supt dare de szamé szint datori alefacse desztul, insze pine atuncsa se fie ku astyeptare, si sze sze fereaszke de tot felul de vétámeri si impotriviri findka uni ka acsia dupe' merimea faptelor netrekut szevor pedepszi — prekum din potrivé orinduim ca Posessorii lokurilor deszkilinit sze sze dozseneaszke, ka nukumva ei, tiszturile szau szluzsitori lor, pine' kind szevor impertesi Lezsile acum dekurind adusze, sze' indrezneaske mosiile szluzsbasilor ale miksora, szau greutetzile lor ale iumultzi, si sze nu indrezneaszke prin amézsiri szau tokma prin amerinczeri deszpre szoartea kare prin aduszul Urbariu éi astyeapta, predinsi ai tulbura, szau óri princse inkáltsitur, szau deszmintéri toloszul Lezsilor acsesztora innainte de vreme al aducse supt indojale, pentru ke de szar intimpla una ka acsaszta dupe aszprimea Lezsilor szevor pedepszi.

Asa dare Rezsescul nostru Gubernium a voastre deregetorie vafi, ka indaté kitu veczi intzelezse innalta acsaszta a nosztre Rezsaszka voinicza, deszpre acseja a gindi, ka vointza acsaszta nu numai sze vije la kunostintza si stiincza cselora cse sze kuvine, csi sztredanii, si deregetorii voasztre ameszurat intru acseja sze ve szilitz, ka toate Jurisdictiile, Tiszturile csele mari si csele micsi Magistraturile si

Prepusi, sze privigeze, ka acseszte a nosztre innalte' poruncsi, szupt darea de szame' a fieste keruja, sze sze inplineaszke, si acsia kari ar indrezni poruncsilor acsesztora asze inpptrivi, dupe Lezsi, si rindul prin prea innaltele noastre orindueli preszkrisze aszpru szevor pedepszi.

7237.
U. 243. 1848

Preinstiintzare.

Prin hoterirea obstesti aduneri (Dieti) din 6. di a luni kurgetoare, Szluzsbele Domnesti, texile, dezsmele si alte danii Urbariale szau instetat. si terminul a insteteri atsestia szau pusz Dumineka Sfinti Treime (dumineke intie dupe ruszale) adeke a 19 di aluni lui Junie a anului kurgetoriu, atseszt artikul de Lege szpre interire trimitindusze szau aszternut inaintea Preinduratului nosztru Domnu si Kraju, si dupe' tze Inaltzija sza o aszeminea Lege inprivintza tzeri unguresti nu de mult au interit, nitse o indojale' jeszte, kumke tseva a szeminea va inplini Kredintsosilor sei szupusi din Transilvania; asa dare cse mai szfinte' si neinkunzsurate' a fieste keruja fosztului pine akuma Jobazs si Zseler ardeleneszk jare akuma szlobodului csetetzan deregetorie eszte, ka pretzuind, si ku multzemite kunoszkind atsejes frumoasze' zsertfe' kare dupe pilda tzeri unguresti, si Domni pemintesti dinardeal, din szimtzire kurat Patriotika, si kétre' fosti szei Jobazsi Fratzaszka' dragoszte a adutse nau interzijat; Kuateta maji gata afi, szpre inplinirea tuturor datoriilor szale, inprivintza sztepiniri, a' Patrii si a fieste keruja csetetzan lekuituriu de oszebi, maiku szame ferindusze de atsejes szmintita' perere, kumke akuma dupe tse au kistigat atseszt mare dar, ar avea drept maimult, si doare si atseja cse jeszte a altuja, a pofti, ku puterea akuprinde, si asi inszusi; Tukma asa szfinta' si nevetemata' remine si de atsi innainte proprietatea Domnilor pemintesti inprivintza Kurtzilor a lokurilor de kurte, a peminturilor, a pedurilor, si a altor leguite foloszuri, prekum ne indoite este proprietatea mosiilor si paminturilor a fosztului pine akuma jabozsu, jare akuma szlobodului csetetzan. Totzi atsija kari inpotriva bunului altuja szárszkula, lokuri szau pesuni de obste arkuprinde, si kari ar indrezni la tseva a szeminea prealtzi ai povetzui, szau si inszusi ín neszkar lukreri ka a tzeszte parte arlua, kari szar inpotrivi okirmuirii szau Tisztiilor dupe aszprimea Legii indate si neaperat szevor pedepzi. Datoria si ne aparata vointza a Krejeszkului Gubernium eszte ori cse de aszt feliu inderevnitse si inpotrivitoare fapte, vije atsele ori din tse parte ku sztrezsnitsije ale infrina, si tot deodate cselor pegubitzi, din partea pegubitorilor de pline' si intreage' desgubire a mizslotsi.

Szaudat din Sedintza Kesaro Krejeszkului Gubernium in 7 di a luni lui Junie a anului 1848 in Klusu tenute.

Gróf Teleki Jozsef m. k.
Gubernator.

(L. S.)

Biro Joszef m. k.
Secretariu.

Extractul authentik,

a Lukrerilor comisii mixte Civileşti şi militereşti pentru cserkarea prekum szezitse a neorinduelilor prin innaintea akirmuiri peritzi, şi de obşte invinovetzitzi militari Grenitzeri Szekuj in Koslard şi Mihaltz fekute — prin Inaltzatul K. Gubernium si General Comando orinduite:

Pentru ábusurile (neorinduelile) prin militari Grenitzeri Szekui de al II-lea regement prekum — sze zitse fakute, kari la Koslárd si Miháltz pentru atseja au foszt trimisi ka vetemindusze prin lekuitori de akolo szfintzeniá proprietatii, vetematzilor szelisze fake desztul — Kantzalista Marosan Nikulaje si Archivariul dela Blasu Geredon Josziv, fakind la Comitetul romaneszk din Szibiu odescriere a intimplerilor atsesztora, si atsaszta kunoszkinduo ka asza Praesidentul Barnutiu Simion si notariul Piposiu Joan szupt Iszkalitura sza, inpotriva numitzilor militarii la Preasidiumul militereszk (general Comando) atzeri atsestia au dat ogre si gróznika pire, — prekum urmeaze.

1. Kumke in 30. si 31. di a Luni lui maju a anului curgetoriu pentru executie militereaszke fiind mai szusz numitzi militari szekui în Koslárd, — din pizma' kum szezitse ketre románi, din preumá ku guarda nationale' din Ajud akolo dusze, pe lekuitorii din Koslárd tireneste jar fi purtat, jar fi batut, pérul ilarfi tunsz, mujerile si fetelor csele nevinovate l' arfi bazsokorit, si szile l' ar fi facut, kumke peunele dintre mueri si fete l' arfi vetemat si kumke in urmarea atsesztora tirenii, trei arfi murite, jar mai multzi greu arfi vetemati.

2. Auzind lekuitorii din Mihaltz tireniile atseszte kari szarfi intimplat, pe militari szekui kari

voja prekum sze zitse inpreune ku Guarda nationala' a' merge în szatul lor, mergind inaintea lor nau voit ale da podu kąsze treake peszte mures, dupe kare inpotrivire militari impreune ku tiszturile csele de Comitat, au fost szilitzi a' sze reintoartse, a doá di ku militari dela Ajud szpre ajutoriu venitzi la Galtiu au trekut peste Murasu, si au grebit ketre Miháltz, cse intzelegind lekuitorii deakolo, ku bárbatzi din szaturile vetsine inpreune ku mujerile si kopii szau dusz inaintele, si prekum sze zitse in numele lui Dumnedeu si a Imperatului au tudumánit ka szenusze apropie de szát. Si ke doare militari szekui mergind ketre Koslárd pe Preotul csel neunit din Miháltz intilnindul, larfi bazsokorit si járfi szpart kápul. Kumke un Tiszt de varmegyie ketre un Miheltzánu atseszte vorbe de szkedere arfi zsisze „kumke deregetoria noasztre intoata' intimplarea eszte a intra in szat, fiindque oameni nisz ne inszuratzi si avem lipsze de fetele voasztre". Kumke militari szekui, si Guarda nationale aretind glontzurile arfi szperiete pe popor, mai preurme prekum szezitse ke intrebinduse gloata a cse de oameni deszpre primirea Unii, si Unia nepriminduo un tiszt militereszk au poruntsit sze in puste, intruakerua urmare 30 arfi murite, jar 50 szarfi vetemate, si dupe in pusketuri arfi sztrigate ketre poporu, „akuma Inaltzatul Imperat szeo jee atsaszta depe szpatele voasztre" dupe atsaszta mai multzi din Guarda nationale intre szemineturi fiind aszkunsi nevelind peszte csejaláltzi oameni groaznic jar finekezsit, si dupa atsaszta verszáre de szinge militari szekui, ku atseszt feliu de amenintzeri szarfi departate: „sze stitzi Romanilor, kumke noi czara atsaszta ku szinge oam kuprinsz si cu szinge om si apara" — Si mai preurma kakum militari szekui si Guarda nationale din Ajud Blasul ku re-

sidentia Episcopale de akolo si zidirile scoalelor nationale de acolo ar vrea szele zsefujaszke".

Szpre cserkarea (investigatia) delatiilor atsesztora Excellentzia sza D. Okirmuitoriul (Gubernator) si D. Comendirendul mai zsosz iszkelite mixta comiszie o au orinduit — kare in 14 zi a luni kurgetóre în Koslár intsepindusi lukrerile szale, pecsija kari oau dat ponoszlurile csele grele mai inszusz numite jau kemat innaintea sza ka sze le adevercze, kari nevenind si dupe tse si de doaóri au fosztu kematzi, dintre dinsi numai doi inskrisz saudat merturiszirea sza, pentru ponoszlurile csele din punktul din tiu adusze, pe 70 de bárbatzi dinkari sztau lekuitori Koslárdului, Comiszia atsaszta mixta'a mai in zsos numita, kite unu jau aszkultat si jau intrebat, kari ku un glasz au merturiszit (1) kumke ponoszluitzi szekuj în Koslárd nitse un barbat szau vo mujere nau vetemat nitse kuiva szile au fakut, nitse nimerui perul nu lau tajat, pe nimene nau batut, nitse lavo muere sau fate' szile n'au fakut, 2) nukumke doare prin bataje arfi murit szau szarfibolnevit csineva, csi prekum marturiile mai inszusz numite intronglasz marturiszeszk, si prekum adevereaze extractul Protokolului a mortzilor prin Preotul Lokului unit dat dela a 30-lea di a luni dekurind trekute dekind au mersz militari szekui în Koslárd, nimine nitse ku morte fireaszke nitse din morte szelnike' akolo n'au murit. 3) inkitui pentru atsela ponoszlu kumke ku militari szekui arfi fost si Guarda nationale in Koslárd si arfi fa'kut akolo neorindueli, féredelegi, din merturiszirea marturiilor mai inszusz numite intrun glaszu fakuta' szedoveste kumke ponoszlul atseszta eszte neadeverat. 4) militari szekui din Koslárd in patse szau deszpertzit deleketuitori, bainke szeteni petre

kindui, de bunevoje ku vinu si ku vinarsz iau uszpetat; la despertzire dindu máne pretineste ku militari szekui, mai preurme 5) dintre Koslerdeni nimine nitse in szibiju nitse întrualte lokuri vetsine in potriva militarilor szekui ponoszlu n'audat.

Dupe atseszte atsi mai szusz nitse un punkt fiind adeverat dintre atsele cse in ponoszlu szau adusz pentru Koslárd, csi tokma inpotriva atsesztora szau adeverit: ditseoare totzi lekuitori pomenitului atsesztuja szat prin Protopopul Belgradului Konstantin Molnár ka protopopul lokului innaintea Commiszii pe krutse zsurindusze marturiszirea inaintea lor csedindusze a lor afi kunoszkinduo, oau interit; si asa au venit lalumine' szpurkata vointze a pirisilor mintsinosi, de a areta lukrul almintrele dekum szau intimplat prin veszti szkornite, si mintsinoasze, si de a atzitza ure intre neamuri.

Dintseoare lekuitori Koslardului dela militari szekuji nitse o ne dreptate n'au suferit, Miheltzeni nitse opritsine a'au avut militarilor szekui inarmindusze aszeinpotrivi, si maikuszame pentru atseja, fiindke din marturiszirea marturiilor, la al 2-la punkt fikuta' apriat sze dovedeste: kumke Mihaltzeni, prekum Obrezseni Csisztejeni și Kretsuneni prin mai multzi atzitzetori din Blasu pekari akuma dupetse sau venit inori ei blaszteme, atsela zsfatláudobindit: ka mai mult sze nusze roage, ke tse lokuri de obste, pone'akuma aufoszt a sztatului, szau a Biszeritsi, atsele akume sunt alor, si fiindke szezistse ke pe un rit din Miháltz a' Familii Grofilor Eszterházi arfi foszt oarkindva Beszerika Románeaszke, pekare insze dintra atsija kari trejeszku akuma nime nuoauapukato akolo, ritul atseszta ei cu szila lau peszkut, insze temindusze de urmarile nelegiuiti atsesti fapte au hoterit ka pine kind nuvorkapeta deszpre a-

tsasta din Blasu szau din Szebiju instintzrae, orînduelilor okirmuiri sze sze inpotriveaszke.

Asa szau si intimplat in zioadin 1. a luni kurgetoare, kind spanul au venit kupetere militereaszke szpre executzie de partea de adreapta a Tirnavi, fiindke atuntsa ne dindule podul szpre tretsere, Spanului si Szolgebireului kari pedinsi mai demulteori jau dozsenit orbeste l' au reszpunsz: ke pofteszk vreme de 15 dile szpre asza indreptare, neputind tretse peszte apa executia militereaszke au foszt szilita inke' intra atsejas di a sze intoartse le Tius. Instiintziind deszpre inpotrivirea atsaszta alor printre trei deputatii pe atzitzetori din Szibiju, atsestia jau inkradintzat kumke levoriszprevi, pritsa atsaszta, ba inke innaintea Commissii atsesztia un atzitzetoriu kunoszkut szpre atseja jau invetzat: ka szekistizse arme, sze sze inpotriveaszke, ke de vorfi aszkultetori szekui pe totzi ei voromori. — Intra atseja Fispanul Comitatului Albei de Zsos Domnul B. Bánffy Miklos, fiindke executia militereaszke in Zioa din 1. a luni kurgetóre szau inpedekat, intru atsejas zi din dirigetorie au requirat pe Majorul Regementului pedesztru a Sekuilor Domnul Balás Konràd ka sze mai rendujaszke inke o Companie de militari, kare omare parte a Companii în Ajud remasze indate oasi rinduito la Tius: ka impreuninduse ku Compania kare au foszt szilite akolo a sze intoartse, la Mihăltz se inpleneaszke cse jeszte de ainplini. Domnul majorul in a 2 zi a luni atsesztia ku azsutoriul militereszk din Ajud szoszind la Tius, de akolo ku Spanul si ku mai multe Tiszturi militeresti au pornit ketre Mihăltz, si pine atuntsa cse la Galtiu mititari au trekut peszte mures, ku Domni akuma pomenitzi szau dusz innainte ka Mihaltzenirol szefake kunoszkut szkopul legiut a trimiteri szale, Insze acsestia innainte de

szoszirea Tizturilor pe Obrezseni Csisztejeni si Kretsuneni ka ssei azsute in szilnaka atsaszta inpotrivire ku batarea Klopotelor introureke jau zkemat bainke mai mari Mihaltzului pe lekuitori deakolo ka kuarme szesze inpotriveaszke si ku amenintzeri jau Szilit, in urmarea atsesztora interiteri si szile, lekuitori a numitelor patru szaturi in a 2-o zi aluni atsestia dedemineatze kala trei mii, ku inbletsei, szekuri, Furtsi defer ku koasze in lung legate, ba inke si ku pusti intrarmatzi, szta innaintea szatului, ka intrarea executii militeresti si ku puterea sze o impedetse, — kind Spanu cu pomenitzi D. Tiszturi militeresti szoszind ladinsi, toata sztradania pre atseja au intorszo: ka pe poporul întrarmat asezindul deszpre atseja szel invinge ka sze primeaszke executzia militereaszka, si szenusi bage inkap ginduri d' atsele szmintite kumke doare szekui nu arfi militari Imperatului. Dar ne inplinindusze sztredanialor, mai mult de kit in dóá csaszuri ku opatientie ne meszurata' szau sztreduit gloata atsaszta intramata' din trekari uni era si ku propusz de omor — aó invinzse deszpre inpotrivirea cse nelegiuita' si deszpre urmerile csele rele kari vor veni peszte dinszi, ai adutse la aszkultarea de legi si de mai mari szei, si ka sze primeaszke executia militereaszke. Intru atseja militari szoszind peszte Békás, Majorul innantea lor mergind, dupe rindueala militereaszke jau pusz in sztare de aperat, poruntsind ka intsét szemearge innainte; — Atuntsi trekind on csász dupe ameazézi, jau asezat in preazsma gloati de omeni kare era ka de omie de pasi departata' de szat. Fispanul vezind ke din sztredániile szale csele de impetsuire nitse un rod dorit nu urmeaze, ba inke gloata tot mai szelbatike sze fetse, militari toate zioa fere de a minka si a be inzilele atsele kalduroasze, de popor puind sztrezsi pe mar-

ginea Tirnevi si dela beutul api jera opritzi, dela 10 csasuri innainte de amezezi, póne la 6 csaszuri dupe amazezi ineduseli szoarelui era expusi.

Intratseja gloata intrarmata' mai tare interitindusze ku kutzite, si redikind armele szale amelintzind si osztenelele csele inpatsuitóre in szame ne begindule, ketre 6 csaszuri dupe ameazezi Fispanul debine afi au szokotit a deklara, bainke si pe omenie sza a fegeduit kumke pe militari nu ja bega în szát, fere numai dinszul va merge inszat si militari ja asezat pe rit linge szat; da gloata tulburata' si atseszt mai de pe urme szemn de milostvenie a Fispanului ku o inderevnitsie ketre persoanalui au impinszo inderept pintreszudelmi zikind: kumke mai gate szint totzi d' amuri, dekit pe Fispanul, szau alt Tiszt, pe szekui szau oritse feliu dekatane alesza in szat — Dupe asztfel de alkezuiri dela 10 csaszuri de dimineatza pine la 6 dupe ameazezi czinute, ka de 10 15 pasi szau apropiat gloata turbata' ketre militari szekui karí tot in lokul szeu au remasz, si dupe tse Fispanul si Majorul ku ovoje arfi hoterite: ka katanele ku bajoneturile czinute innainte intset sze pesaszke innainte, ka asa szpergindusi drum pintre gloata szesze poate aseza peszte noapte, fiind ke a sze reintoartse era ku neputintze. si sze pute intimpla ka militari intorkindusze din derept szesze Zdrobeaszke, Majorul de a sztinga companii din tij Kapitanul Szilágyi in mizslokul jei jár Hadnozsul Antos de a dreapta companii din tij sztind, militari ku bajóneturile innainte tzinute au pornit, — de abea au fakut 6—7 pasi kind din szekara cse innalte delinge drum deszpre partea gloati szau intimplat o pusketura,' intruakeruje urmare militariul Moricz Samuel kare in rindul csel dintiju intre Kapitanul Szilágyi si Hadnogiul Antos szta, inpuskat fiind in-

date au kezut; tocma intruatsejá klipita' pe Majorul si kapitanul Szilágyi ku o tejeture do koasze aszupra Kapetelor tzintita' ku primezsdia vietzi jau nevelit, pe kari intraatseja un keprariu si doi militari de rind czipind pustile innaintea loviturilor, nu numai de moarte jau mintuit, dar peatsei doi nevelitori kari avea propusz de omor ku kite o inpusketure de pemint jau asternut, si kind toata' zioa rebdind foame si szete, si totfelul de amelintzeri, interituri. si bazsokuri kutsemai mare patientie, militari szekui arvedea pe ortakul szeu Moritz Samu si pedóá tiszturi ale szale ingura mortzi, prin szilnika navalire fiind szilitzi asze apera, si deodate' ku zsuremint fiind indatoratzi spre aperarea tiszturilor szale indate intru oarkiteva klipite, fere de nitse o porunke au fakut oarkiteva in pusketuri intru akerora urmare póne akum au murit doiszprezetse, si noa' szint renitzi, depertindusze kufuga gloata d' akolo oarkitzva militari nekezsitzi fiind, aupesit afare din rind szpre aperarea Tiszturilor si a inpuskatului seu ortak dare prin zdravina purtarea Tiszturilor au fost szilitzi a szta inloku, si fieste kare a merzse in compania sza! intruakerora urmare pira atseja kumke dore arfi alungat pe oameni, kari fugea, nueszte adeverata'.

In urmarea merturisziri merturiilor, adukind innainte toate atsele ce szau intimplat, — toate atsele punkturi cse szau adusz in privintza intimplerilor din Mihaltz szint ne adeverate, fiindke ku militari szekui nitse in zioa din 1. luni atseja, nitse a doa zi Guarda nationale ketre Mihaltz nitse szau apropijat, nitse szau vezut, makar ke Mihaltzeni nu demineatza la 10 tsaszuri, csi pine in zióe la trei mii ku azsutoriul lor pe militari szekui kare vinea la executzie innaintea szatului jau asteptat; in nu-

mele lui Dumnezeu si a Imperatului nimene nau protestat, atseja kumke un tiszt de varmegyie arfi zisze: kumke noi szintem datori intoata' intimplarea a intra in szat fiinde oameni nisz ne insuratzi si avem lipsze de fete.

Prin marturiszirea Mihaltzenilor și a altora nu ke nuszau adeverit, de ovorbire ka atsaszta nitse szau auzit. — Si nu szekuji ku Guarda nationale, kari nitse n'au foszt akolo de la 10 csaszuri de demineatze pinã la ½ 6 csaszuri dupe amezezi intre amenintzeri arfi aretate glontzurile, ku kari pekum szezise arfi vrute ale szfirsi viatza, de inszusi Mihaltzeni si vinovati lor szotzi au fost atsija kari ku armele rol ku kutzitele si zbereturile au amerintzat si au bazsokorit tiszturile kari ei dozsene szpre aszkultare, si pe militari. — Militari szekui, intru o sztare serioaze au sztat înnaitea poporului, si ku purtarea sza cse asezata' pe nimene nau atzitzat szpre minie, si armele dupe amezezi la un csasz, din kolo de Békás de parte de gloate l' au unplut. — Dintre Mihaltzeni si alte marturii nimene n'au auzit kumke militari szekui szau alt deregetoriu jarfi szilite ka sze primeaszke Unia. Si asa dare fere de fundament eszte atseja kumke ne primindusze Unia militari szekui inflakaratzi la porunka unuja tiszt arfi inpuskat pepoporul nevinovat, fiindke dupe merturiszirea marturiilor, ku mare patientie au szuferit militari szekui, toate nedreptetzile atsele kare gloata mai in 7 csaszuri au verszat peszte dinsi, si nits nu din porunka oarkerujas tiszt. fere szilitzi fiind szpre a sza aperare, si asa in urmarea zsuremintului pe legile militeresti pusz, au inpuskat pe atsija, kari pe tiszturile lor ku propusz de omor, ku koasza jau nevelit si mai intru atseja klipite fere de nitse o porunke au puskat in gloata', de unde au foszt inpuskat ortakul szeu, si kare gloata ne aszkultindu de legi si de Prepusi szei szau szkulat in potriva okirmuirii. — Nau murit 30 de oameni, nitse szau renit 50, pentruke dupe extractul autentik din protokolul mortilor luat pone akuma numai 12 au murit, si după marturiszirea marturiilor 9 szunt renitzi. Nau putut zitse militari szekuj ketre gloata csefugea, „no akuma atsaszta sze o je Inaltzija sza deszpre szpatele voasztre“, pentru ke intimplindusze dupe nevelire inpusketurile, toata' gloata indate szau dusz d' akole, si asa n' aufoszt kui sze zike ori tse, dare deszpre kuvinte asa ne csinsztitoare nitsi atsija kari au fosztu de fatze nitse Mihaltzeni nu marturiszesku — Militari szekui si Guarda' nationale pintre holde aszkunsi Mihaltzeni n' au vezut. da dintre reszkulatzi Mihaltzeni mai multi szau vezut intrarmatzi aszkunzindusze prin szekare. — Tokma asa n' au auzit gloata pornita' szpre fuga ca si marturiile kari au foszt de fatze amerintzarea atseja „kumke szekui ku szinge au agoniszit czara si ku szinge vreu ao si apára;“ mai inkolo kumke jei ku Guarda nationale din Ajud ar vre a zsefui Blasul, residentia Episcopala de akolo, si edificiumurile scholastitsesti a' neamului romanesk; fiindke amerintzerile atseste dintre kari au foszt de fatze nime nule marturiszeste, nitse gloata de oameni nuleau putut auzi, fiindke prekum szau zisz si mai in szusz ku graba au fuzsit deakolo.

Din marturisziria Preotului neunit din Mihaltz eszte fere de nitse o indóle, kumke in calea sza ketre Koslard nitse lau vetemat, ku ateta mai putzin l' au batut szau jau szpart Kapul militari szekuji.

Kare Extract protocolaru kumke ku marturiszirea marturiilor intoate sze vizseste — si kumke

dupe szpuszurile marturiilor szaugatit, comiszia Mixta' mai szosz iszkálita' marturiszeste. In Ajud Juni 21 1848.

Béldi Ferencz, m. p. *Turtse*, m. p. Capit.
Kemény István, tseltiner. *Sándor*, m. p. Capit. és Auditor.

7787. / Ur. 282. 1848.

Szau vesztit kumke robotele in tzara atsaszta obsteaska adunare (Dieta) din bună vointza sza din privintza binelui Patriei și a poporului pentru tot d'una szau stersz. —

Akuma obsteaszka adunare toate atselea kare szint impreunate ku lukrul atseszta, si kare fieste kare trebue szele stie, vojeste ale veszti.

Drept atseja dupa pofta obstesti aduneri in numele K. K. Majesteti FERDINAND al V sze veszteste.

1-o. Prekum ku intseputul primaveri de akuma in Poson prin Domnipamintului și Bojeri (nemesi) tzeri Unguresti szau pornit, si prin obsteaszka adunare szau Hoterit sterzserea robotelor si zetsuelilor (dezmelor) in toata tzara Ungureaszké, si Inaltzatul Imperat, si Kraju, numai dupé atseja au laszat dé buná, si au in terit hoterirea atsaszta: asa si aitsa dela obsteaszka adunare, au venit si purtsede atsaszta concessie; si nitse aitsa nu ne indoim deszpre atseja, ke Domnul, si Krajul nosztru ova lua de bine, si va interi legea deszpre atsaszta szunetóre, kare lege obsteaszka adunare getinduo, oau si trimiszo Inaltzii szale, si kare kafieste kare sze ostie sze si trimite in toate partile.

2-o. In tzara Ungureaszká afaré de ertarea robotelor, si zetsuelelor, pentru binele, si foloszul, fostilor poné akuma Jobazsi, si zseleri, tzara si alte legi folosztoare augetit; si Krajul l' au interit, akolo szau adusz lege deszpre atseja, ka nu numai atsija, sze pleteaszke dare, si sze poarte greutetzile de obste, kari si poné akuma leau purtat, csi aszemenea sze pleteaszke si Domni, si nobilimea pentru mosiile szale apotrivit, si si ei szé fie ku azsutoriu in purtarea greutetzilor, si lukrerilor de obste. Ka tiszturilé de varmegyie, si Deputati obstesti aduneri, nu numai prin nobilime szefie alesi, dar si fosti poné akuma Jobazsi sze aibe cuvint la atsaszta, si obsteaszka adunare, d' aitsa au adusz legi deszpre atseja, ca în alegerea deputaților a obstesti aduneri si care nu sunt nemesi sze aibe glasz, (votum) si la obsteaszka adunare, kare akuma de kurund szévá tziné in Pest Deputatzi intru atseszta kip szevor alege. Atseja, kumke de akuma innainte, nemesi intru oforma cu tsija kari nu szint nemesi sze poarte greutezile tzeri, inke szau hoterit prin obsteaszka adunare si si deszpre atsaszta szau trimisz un project de lege innainte Domnului, si Krajului nosztru deszpre atseja, ka pretzul szari in tzara atsaszta sze nu sze reditse, tsi din potrivé pretzul szari tsei meruntze in date cseva fi ku putintze szesze szkereaszke, járe fintinele csele szarate obstile fere de nitse opedeke szele póte foloszi.

3-o. Eszte de lipsze, ka fijeste kare sze stie, ka' akumu, ku jertarea robotelor, si zetsuelelor, fosztul pone akuma Jobazsu, si zseler, cse au kestigat, si cse eszté acseja cse aó dobindit elu in tsinszte: — éllu au kistigat, si au dobindit in tsinszte, mosija, si pemînturile atsele Jobazsesti szau zselleresti, kari l' au avut pine akuma, dare numai atseszte, l' au

kepetat in tsinszte, si numai atseszte szint adeverat ale lui, ke de kumva mosia lui jeszte lok de kurte, szau peminturile lui de májérság, atseszte reminu in proprietatea fosztului pine akuma Domnu proprietariu, si deszpreatseszte eszte datoriu tsinele tzine, szau le foloszeste, ka si pone akuma apláti takse, szau zile de lukru, szau zetsujalá, insze deszpre mosiile, si peminturile atsele, deszpre kare arfi indojale, intrebare, kumke de majarsag, szau de szoarte (Jobezsesti) szunt, Comisiile de ministeriumul Inaltzii szale numite vor zsudeka, si tseszeva Judeca prin Comisiile atsele ke szau luat fere de lege, la atsela dela kare szau luat, sze vorda inderept, de kumva szár afla kumke mosija, szau peminturile kari szint in mána pone akuma fosztului Jobazsiu szeller, find indoale deszpre dinszele eszte adeverat loku de kurte, szau peminturi de majarsag, intru atseja intimplare szevor Judeka Domnului proprietariu intru atsejás formá, ke dake szeva vizsi ku atsela kare l' au tzinut pine akuma, szau asa kumleau tzinut pine acuma, szau pe linge altá invojale noae, remin insztepinirea atseluja, dekumva nu szevor pute invoji levor lua inderept De atsi Urmeaze:

4 o. Kumke prekum Domni lokurilor, a peminturilorde majarsag, a fenatzelor, riturilor, a Pedurilor, a viilor, si a gredinilor sint adeveratzi mosteni, si proprietarii, tokma asa jeszte mosteanu fosztul pone akuma Jobazsu, si zseler, a tot feliu de peminturi Jobezsesti, akerora fosztele pone akuma robote, si zetsueli intsetind, lui i sze tsinszteszku.

5. Fosztul pone akuma zseler szau Jobazsu peminturile kari pone akuma au foszt zselleresti, szau Jobazsesti, jare akuma szunt ale lui, le poate foloszi prekum lui ei platse, si le poate vinde kui va vre. Si tokma asa nul poate impedeka pe dinszul in

folosirea acselora, prekum nitse pe fosztul pone akuma Domnul szeu peminteszku nimene in biruintza, si toloszurile peminturilor, pedurilor, pasunilor s. ts. l. ale szale de majorsag nul póte inpedeka. Inurmare.

6. Proprietatea fieste keruja fiind szfinta', si ne vetemate', prekumpeminturile de majarsag a Domnilór proprietari prin foszti pone akuma jobazsi, szau zseleri, szau ori prin tsine altul dela dinsi nu sze pot lua asa nitse pamanturile Jobazsilor nu sze pot lua, prin fosti pone akuma Domni proprietari nitse prin altul tsineva. Afare de atsaszta inke din ne vetemarea proprietatii, si a biruintzi urmaze, kumke nitse atsele peminturi, kari szunt szupt indojale nu eszte szlobod numai de kapul szeu nimerui ale kuprinde, fere de Judecata Judecatorilor, fiindke nimene nusi póte fi sies Judecatoriu, si csine are drept tokma asa de kurund szeva repune indrepturile szale prin Judecatori kari sze vor numi, prekum eszte delemuritu dreptul szeu ketre atsele peminturi.

7. Inurmarea atsesztora in numele Inaltzatulu Imperat, si Kraju, si a toati czeri, aszpru sze opreste ori cse fel de Cuprindere volnike, si szilnike. Si de kumva fosztul pone akuma Jobagiu, szau zseleriu, de la Domnul proprietariu, szau de la ori csine altul szau Domnul peminteszku, dela fosztul pone akuma a szeu Jobagiu, szau zseler ori szupi tse pretextu, din buna vointza lui fore de Judecata Judecatorilor dekapulszeu, ori cse ar kuprinde szau ar indrezni pe dinszul al impedeka in foloszirea atselora cse akuma sztepineste, fore de nitse o deszkilinire a persónelor aszpru szeva pedepszi.

8-o. Dupe tilkuirea atsesztora, obsteaszka Adunare, si Krejeszkul Gubernium csere darul Prea marelui Dumnezeu Peszte totzi kari dupe tsele mai din

szusz szkrisze prin atsaszta sze szlobozeszku, si ku proprietate sze tsinszteszk. —

9-o. Dar darul atseszta numai asa Szeva pogori peszte noji csetetzeni, fosti pone akuma Jobazsi, si Zselleri, dake mai nainte de toate ketre atsija dela kari vine fatserea atsaszta debine, kari ku szimtzitsiosze zsertfire oau fakuto, adeke ketre fosti szei Domní pemintesti, prekum si ketre Inaltzatul Imperat, si Kraju, *Ferdinand* al *V.* Kare fatserea atsaszta debine ova aproba, si legea deszpre atsaszta szunetoare ova interi, ku multzemite, si ku inimá buná szevor areta; pentruké pe ne multzemitoriul Dumnezeu nulva bine kuvinta, járe multzemirea ketre Dumnezeu si ketre oameni, eszte lukru plekut innaintea lui Dumnezeu.

10-o. Mai inkolo numai asa putetzi noilor tsetetzeni intru atsaszta a voasztre nóá stare avea nedezsde de darul lui Dumneḑeu, dake bine vetzi intzelezse, si nu vetzi tilkui intru altá parte lukrurile, si kuvintele atsele frumósze, deszpre karii de un darab de vreme atetea atsi auzit intru akerora nume ve pune tzara in sztarea atsaszta nóá, prekum szunt; szlobozenia (l i b e r t a t e a) aszeminetatea in drepturi (e g a l i t a t e a) si fratzietatea, kuvintele atseszte fieste kare lepomineste, dar multzi nule intzeleg, szau intralte parte le tilkueszku. — Asa dare sze stitzi.

11-o Kumké atseja ke szintezti szlobozi nitse de kit nu inszemneaze kumke de atsi innainte putetzi face oritse, si kumke dela nimene nu trebuitzi a atirna. Dekumva arfi szlobod fijeste keruja, a fatse tseva vrea, nimene nuarfi in patse nitsi in privintza persoani, nitse in privintza averilor szale, on om pre altu larbate, lar pute utside, si jar lua averile, si mosiile lui. Adeverata szlobozenie sté intru atseja, ka omul în szekuritate sze sztepinészke, si dupe plakul

széu, sze poate foloszi atseja cse are. Si atsaszta numai asa sze poate intimpla dáke legea in potriva interitorilor (atzitzetorilor, vrezsbitorilor) neva apera. Asa dare ketre legi, si ketre Kraju intruakuji nume sze inplineszku legile, si kare eszte aparatoriul, si szkutitoriul legilor, trebue sze fie fiestekare ku toate aszeminea tsinsztire a legilor, si pe linge atirnarea de la Tisztiile noasztre csele legiuite, potefi omul adeverat szlobod, adeka ne atirnetoriu dela plakul, si puterea kuiva, sze stitzi kumke adeverata szlobozenie szte mai inkolo intru atseja.

12-o. Kumke prekum fieste csine dupe plakul szeu ispote kirmuji mosia, si averile szale, asa szesi okirmujaszke timpul, prekum si puterile szale csele szufletesti, si trupesti, ka atseszte fere de paguba altora dupe vointza sza szele foloszaszké, si dintru atsele nimene sze nu poate szkeri nimika, cu szila, szau dupe plakul szeu. Nu d' altmintrelea szlobozenia szte instru atseja, ka nimene sze nu fie oprit ori dela cse meszerie, (mestersug) modru d' asi tzinea viatza kare eszte de omenie, si dupe legi szlobod, prekum nitse dela purtarea deregetorii, de kare arfi harnik, si sze fie szlobod unuja, ka si altuja a sze prokopszi, si dupe puteri, szoartea sza pekale dreapte asio inbunetetzi. Mai pre urme din szlobozenia cse adeveratá urmeaze si atseja, ka drepturile, Csetetzenesti, prin legi hoterite, fieste kare szlobod szele poate foloszi, asa pentru pilde: ku votumul szeu (gleszuirea) sze sze póte intru atseja asze impertesi, kumka deszpre partea Comitatului (varmegyie) szau szkaunului csine sze sze alege' de Deputati in obsteaszke adunare unde sze alketueszk legile; si ka sze sze impertesaszke in alegerea Tiszturilor de Comitat, szkaun, szau oraselor, prekum si a mai marilor szatelor. In urmarea atsesztora omul, si csete-

czanul szlobog, nu eszte, si nitse nu poate fi szupusz szilei, szau plakului oarekuja — dar eszte, si trebue, sze fie szupusz Legilor, si Leguitzilor szei Prepusi (Tiszturile) csei dupe legi pusi, astfel ku ateta mai de mare pedepsze eszte vrednik, fiindke lege lau deruit pre dinszul ku szlobozenie, dar el pe atsejá nu o au pretzuit, ba inke szpre paguba altora oau intrebuintzát.

13-o. Egalitatea (aszeminetatea in drepturi) inke bine trebue sze o intzelezsem, fiindke si atsaszta multzi o intzeleg intru altá parte. — Egalitatea, aszeminetatea nu szte intru atseja, ka mosiile si averile oamenilor sze fie intru oformá, Ke prekum Dumnezeu nu auzidit pre oameni ku aszemenea merime, formá, si terie a trupului, asa si din mosii, averi, unuja jau deruit mai mult, altuja mai putzin, si tse au impertzit Dumnezeu din mila sza fieste kui, si tse sau kistigat csineva dupe hernitsija, si osztencala sza, nu pre kale ne dreapté, atseja eszte szfint, si nevetemat a lui, la atseja nu eszte szlobod nimerui asze intinde, atseja ao vetema eszte pekat, si pekatul il pedepszeste Dumnezeu, si legea. — Mosiile, si averile intre oameni si pentru atseja nu pot fi intru oformé, fiindke oameni foarte deszkilindusze intre szine, csel szlab pentru pilde putzin, jar csel tare ku mult mai mult poate lukra, csel lenes putzin, jar stredanikul mult sze oszteneste: si asa unu putzin, jar altul mult agoniszeste, si agoniszala atsaszta prepeditul o prepedeste jár gazda cse buná o grizseste, si o in multzeste, kare invatze mai mult de kit altul, kare eszte mai bun meszerariu (mester) dekit ortakul szeu, si kare ku mai mare sztredanie, si ku mai multa harnitsie, si szkitetsie, isi poarte meszeria, negotzitoria, szau economia sza, kumult mai avut va fi, de kit tsel ne trebnik, si ne muntsitoriu.

Asa pentru pilde, da ke asztezi dintru oszute szau omie de oameni, nu ar avea unul mai multe lokuri, dobitoacse, szau bani de kit altul, indate dupe dóe, szau trei luni de zile, ku atita mai virtosz dupe vro doi ani, unu dupe mintea, sztredania. szau norokul szeu ku mult mai mult ar avea, de kit altul si pine kind csel usor la minte, si prepeditul, de toate szar lipszi, pine atunts sztredalnikul, si intzeleptul multe szar agoniszi. Asa dare nu intru atseja szte egalitatea aszeminetatea, kumke unul ateatea averi sze aibe, kite si altul, fiindke, atsaszta eszte ku ne putintze, si fiindke dela nime nu sze poate lua cse eszte alui; dare intru atseja szte adeverata egalitate, aszeminetate, ka oameni sze aibe aszemenia drepturi, fere de deszkilinirea limbi kare o vorbeszk a religii kare o merturiszeszk, si a neamului dekare szetzin, deszpre alte parte ka intru oforme szefie aszkultetori de legi și de deregetori dupe lege pusi, sze fie datori apleti dare puterilor, si averilor szale, ameszuratá, si lukrulire obsti ale inplini, fiindke fere de datul deri, si purtarea greutetzilor, czara nu poate szta din dare sze inpleneszku keltuelele czeri, prekum plata Tiszturilor, czinutul katanelor si multe altele; prin lukrulire de obste sze geteszku mai ku szame drumurile, kari ne aperrat szint de lipsze, si toate aitseszte pentru binile de obste sze intimple.

Drepatsaja dreptatea pofteste, kafieste kare csetatzan a toatei czeri intru oformé sze poarte greutetzale atseszte, dare fireste, fieste kare dupe puterile teczi, kare are mai mult sze dee mai mult, kare are szaleputzin mai putzin sze si deje. De egalitate sze mai mai inkolo si atseja, ka fieste kare in naintea legilor sĕ fie intru oformé pentru pilde: ka pentru o aszemenia gresale aszemenea pedeapsze sze szufere, bogatul ka si szerakul, si dekumva eszte csineva

vrednik de Deregetorie szau altè reszpletire, aszeminea szeopoate atseja dobindi fieste csine ori de tse netsune, szau neamu sze sze tzije.

14-o. Din szlobozenie, si aszeminetate (egalitate) izvoreste fratietatea fere de atsaszta cselelalte dóá n'au pretz dar nitse nu potu exista, fratietatea szte' intru atseja ka uni pe altzi ka fratzii sze ne jubim, pentruke kutotzi fii lui Dumnezeu fiind, neamuri szintem, si noi fiind a Patriei atsestija csetetzeai szlobozi, ku aszemenea drepturi szupt atseleas inzsertsineri, si datorii, ori cse limbe sze vorbim, ori cse relege sze merturiszim, ka fratzi trebue sze ne szokotim uni pe altzi. Asa dare din fratietatea atsaszta urmeaze ka unul pre altul sze ne jubim, szene pretzuim, si szene aperem. Asa eszte Unguri, Romani, Szekui, Szaszi, și Armeni, totzi szintém fratzi si dultsea noasztre Maike' eszte Patria. Atsaszta a noasztre' dultse Maike', marea czara ungureaszke ku Transylvania (ardealul) impreunata', si Puternikul atsesti tzeri Kraju, si Imperat Inaltzia sza *Ferdinand* al V-lea nimerui n'au dat pentru atseja obligetzii (legeturi) si datorincze, pentru ke eszte Unguru, Romanu, Szekuj, Száu szasz, si asa nimene nu sztepineste szlobozenea, si drepturile jei si nu implineste datorinczele szale, ka unul ka atsela, kare vorbeste atsaszta, szau alta' limba, szau eszte neszkut dintru atseszta, szau alt szinge, szau ke sze tzine dekutare relege, dare fieste kare ase sztepineste szlobozenie si drepturi, ka csetetzan szlobod atsejás czeri si ka kredintsosz szupuzs a atselujasu Kraju. Si ka pe uni ka atseja szene bine kuvinteze Domnul cserurilor, si ka uni ka atsestia szedem mina' si sze ne jubim uni pre altzi.

Szaudat din Sedintza Kesaro Krejeszkuluj Gubernium in 17 di a luni lui Junie a anului 1848 in Klusu tenute.

Gróf *Teleki József* m. k. Gubernator. (L. S.) *Biro József* m. k. Secretarius.

Prochemare

către locuitorii Sasi și Români a Satelor din pământul regesc.

Unitul vrășmaș austro-rusesc, se află de pe pământul regesc îndelungat, — și așa în locul atâtelor cruḍimi în Ardeal arătate, se mai vede încă numai în mica împrejurare a cetății Bĕlgradului un vrășmaș.

Sasi, români! cari vĕ îndeletniciți cu lucrarea, pământului țĕrii, și nici de tainele amăgitóre, nici de planurile vênḍĕtóre n'ați avut încunoștință, pentru care voi ca ușori la minte prin povața viclenilor învĕțători, v'ați lăsat pe căi rĕtăcitóre, a fi purtați. — Voi acum puteți vedé și cunósce, că n'ați fost alta decât uneltele cetăților, a cetățenilor celor mai bogați și a mândrii deregĕtoriilor, iubitóre de singur interesul lor, cari au născut o isbândă rĕsplătitóre pentru perderea dijmelor preoțești.

Sasi, români! greșala vóstră este mare, ea este necredință către patrie — însĕ totuși mai ertătóre decât greșala acelora ce spre simțitóre durerea vóstră v'au amăgit pe voi — întórceți-vĕ dară înapoi la calea cea legiuită, ca bunătăților acelora, care patria împreunată întru cele mai vindecătóre legi peste voi au rĕvărsat, cât mai îngrab sĕ vĕ puteți face părtași — aceste legi vĕ sloboḍesc pe voi de apăsătórea domnire peste voi și peste casele vóstre, — a cetăților, vĕ împărtășește (cu mĕsurata legiuire dreptul de alegere) și vĕ ridică pe voi la folosirea celor mai sfinte drepturi ale omenirii. —

Unii dintre voi, mai ales români, pentru temerea de drépta pedépsă, se află depărtați, — aceia dară prin acésta se dojenesc a se întórce înapoi, și prin acéstă rênduélă li se porunceste, ca cu atâta mai tare sĕ sĕ întórcă la lăcașele sale, cu cât altmintrilea

ca niște necredincioși și împotrivitori vor fi socotiți, și la întêmplarea când se vor prinde cu cea mai strînsă pedépsă, dela robie pănă și la mórte, vor aștepta a fi judecați, — éră averile lor pe séma Statului se vor secvestra.

Sibiiu, 26. Martie 1849.

Ladislau Csányi,
împuternicit suprem comisariu a țĕrii.

Insciințare.

Tristele și vêndĕtórele porniri, numai cu puțin de nu aduseră împreunata Ungarie și pe nația magiară în cea de pe urmă perire — mulțime de popóre pe cari le-au crescut și le-au hrănit Ungaria în sînul sĕu, și cu care ungurul bunătățile vieții constituționale cu credință și le-au împărțit, ca ucigătóre s'au sculat asupra patrii, și ca unéltă órbă și sĕlbatecă s'au micșorat a se întrebuința spre cutropirea libertății — fiește-care adevĕrat locuitoriu al patrii cu amar au trebuit sĕ înțelégă, că Sasii, cari după-cum starea lor cea înfloritóre adeveréză, așa bogat au fost împărtășiți de bunătățile libertății constituționale, în casurile cele de primejdie pline, — nu numai n'au dat mâna de ajutoriu națiĭ ungare, ci cu mult mai mult ei au fost cei mai de frunte lățitori a rĕutăților în patrie rĕvĕrsate, — cele mai de căpetenie cetăți le prefăcură vatră flacărilor, care cuprinse țéra a o amerința de prăpădire și după ce vĕdură așa mulțime de vrășmași din lăuntru, cu cari ei, întru ascuns și de obște s'au împreunat, și încă o parte mare dintru aceștia singur dênșii au rădicat'o asupra națiĭ ungare, pe care vrênd a o prăpădi n'au fost în stare — nu s'au rușinat și cel mai

de pe urmă mijloc a'l întrebuința, și a chema trupe muscălesci pe pămêntul sfânt al patrii, și prin acésta atât patria, cât și némurile înfrățite a le vinde — întru aceia dintru o socotință atât de rece, cât și pĕcătósă, au uitat cea mai puternică lățire a Dumnedĕirei părtinitóre de dreptate, și nestînsa însuflețire a națiĭ magiare cătră patrie și Stat, și așa socotéla lor cea greșită au rĕmas înzădar.

Generalul Bem ca vitéz și înțelept comandant au biruit puterea vrășmașilor nostri, — mulțămită ție mare vitéz! și voo vitejilor soldați magiari, în numele patrii!

Legiuita ocârmuire a împreunatei Ungarii, și acum după atâtea nemulțămiri și greșale făcute, nu într'atâta, cu pedepsire, cât cu părintéscă cruțare voesce ca sĕ păséscă, — și onórea națiĭ chizășuesce despre aceea, că după aducerea la loc a păcii și a liniștii, cu libertatea cea câștigată, și popórele acelea care au fost mai turbat împotrivitóre, întru asemenea vor fi împărtășite, dacă și dênsele pe viitoriu neînșelătóre semne de supunere cătră legi, și alor ferbinte aplecare la conștituția țĕrii vor arăta. —

Iară până când în patria cea turburată și prădată, rêndul cel bun și înfrênarea popórelor în contra legilor ridicate, se vor aduce la loc, trebuința cere a se face strînse rêndueli, ca după cum în comitatele acelea unguresci, prin care au trecut vitezele nóstre tabere, buna orênduélă și supunerea cătră legi în partea cea mai mare au urmat, în privința deregĕtoriilor din pămêntul crăesc, următórele orânduesc:

1. Sibiiul, și întreg așa numitul pămênt regesc, până la alte rêndueli mai încolo, sub ocârmuirea statului Ungarii, este supus legilor de rĕsboiu.

2. Supt timpu de rĕsboiu, tóte Judecăţile civile încetézĕ, din potrivă scaunele de judecată grabnică şi pedepsitóre se statornicesc — scaunele de judecată militară grabnică se vor rêndui în Sibiu, — Sighişóra, — Braşov şi Bistriţa, şi în privinţa acésta scaunele, Nocrich Mercurea, Sassebeşu şi Cincu mare, la Sibiu, Mediesu şi Cohalmu sub Judecătoria grabnică a Sighişori se supun — de obşte nu numai cei de starea militară, ci şi persónele locuitorilor după mĕsura greşelii de aceste Judecătorii vor avé a se ţiné.

3. Cele de rênd Scaune de pedépsă judecătóre se vor rânduí în Braşov, Făgăraş, Sibiiu, Sassebeş, Cohalm, Sighişóra, Mediaş şi Bistriţa — Scaunele Nocich şi Cincu mare se ţin în acésta privinţă de Sibiiu, éră Scaunul Mercurii de Judecătoria Sassebeşului.

4. Tóte aceste scaune de judecată îşi vor îndrepta a sa lucrare, după rênduéla ce va urma dela hotărîrea Dietei mai de curênd ţiitóre.

5. Alegerea deregĕtorilor din Sibiiu ce s'au urmat după rênduéla D. General Bem se lasă în loc până va ţiné starea de rèsboiu.

În celelalte oraşe a pământului regesc regularea alegerii va atârna dela stările în prejur — pela sate rĕmân deregĕtorii de până acum, éră mai târdiu, după ce Sasii vor da semne cu dovadă despre credinţa şi aplecarea sa cătră legi — alegerea în înţeresul legilor peste tot după credinţa locuitorilor va urma, şi prin acésta precum bogatul, aşa şi clasa sĕracilor după dreptatea dumneḑeéscă sĕ aiba împărtăşire de bunătatea care adevĕrul legilor o cuprind.

6. Tóte Cassele de obşte ori de ce nume vor fi pe o vreme sunt supuse Inspecţii Statului ţĕrii — éră după aducerea la loc a rêndului bun, Cassele Cetăţilor şi cele Sătesci, supt Inspecţia poporului se vor

orênduí, — din care de sine se înţelege, că amestecul până acum a deregătorilor cetăţeni şi a oraşelor la aceste Casse obicinuit, prin acésta au încetat, precum se dechiară şi numita deregĕtorie de Inşpectorie a ţinuturilor obicinuită, a fi încetată.

7. Deregĕtoriile Camerale — a Poştii cei mari — a Comisariatului Provincial — a Cassei primare provincială de plătire, s'au rênduit a se strămuta la Cluj.

Lotăria ca una storcĕtóre de clasa poporului cea mai sĕracă, stricătóre de moralitate şi Inştitut păgubitoriu, prin acésta pentru totdéuna încetézĕ; singur din socotinţa celor ce au apucat a pune, încă o trăsură mai pe urmă se îngăduesce.

8. Pentru ţinerea trebuinciosului rênd, şi têlcuirea precum în parte, aşa şi de obşte, a unor puţine întrebări ce dór s'ar iví, numesc eu pe pământul Crăesc, un Comisariu al ocârmuirii, chivernisit cu tótă înputernicirea — ale căruia porunci şi rêndueli, de cătră fieşte-care sĕ se asculte.

Sibiiu, 24 Martiu 1849.

Ladislau Csányi.

Ordinaţiuni.

F. g. 12,466.

Spre încunjurarea neorênduelelor şi abusurilor ce s'au băgat de sémă că se fac la rênduirea şi scótere:a forşpanurilor, într'acolo se îndréptă prin acésta tóte Iurisdicţiile ca, deóre-ce în „Közlöny“ din est'an Nri 18. şi 26. s'au rênduit ca forşpanurile, până vor ţiné timpurile acestea de rĕsboiu, sĕ se deie numai pe lângă plată gata: acelea prelângă cvietanţii nimĕrui, dară cu plată gata numai acelora sĕ se deie, cari pot arăta asignaţia şi slobozeniea dela superio-

ritate în privința acésta dobândită; însemnându-se tot deodată, că despre aceea ce s'ar asigna inprivința acésta necuviincios, va avé a rĕspunde asignătoriul atârnătoriu.

Debriţinu 9. Maiu 1849.

Klapka, general
locoţiitoriul ministrului de rĕsboiu.

F. g. 17,170.

Macar că forșpanurile, prelângă cvietanție, s'au stersu și s'au poruncit ca pre viitoriu numai cu prilejul trimiterilor oficióse sĕ se rênduéscă forșpan, și și atunci numai prelângă plată gata: se află totuși comendanți de têrguri și de transporturi, carii tot întruna rênduesc forșpanuri pre lângă cvietanție, drept aceea, aceia de care se ține lucrul acesta, sĕ îndreptéză prin acésta mai pre urmă și sub pedépsa lipsirei din dregătorie, ca în privința rênduirei și scóterei forșpanurilor sĕ păzéscă nevătĕmată rênduéla mai de multe ori repetită, dară mai pe urmă în 13. Maiu a. c No. 12,466 eșită și în Közlöny Nr. 104 publicată.

În lipsirea ministrului de rĕsboiu:
Ernest Kis.

Care cu acel adaus se împărtășesce spre acurată urmare spre publicare și spre lipire pre păreți în tóte satele și în tóte locurile publice, că eu totdeodată pre tóte Iurisdicțiile le fac strîns rĕspundĕtóre înprivința împărțirei forșpanurilor după dreptate și cuviință.

Sibiiu, 13. Iunie 1849.

Moisi Berde, m. p.
comisariul ocârmuirei.

Un pasaport din anul 1759.

Arătătoriul acestuia Ioan Barboi din Vinerea, scaunul Orĕștici, călĕtoresce de aici din un loc (laudă Domnului) neinfectat și liber de morburi lipicióse, la Oradea mare cu scop de a agonisí ceva cu munca mânilor sale și recerc din oficiu și în mod amicabil pe toți oficerii militari de rang înalt și mai de jos, precum și toți funcționarii camerali și civili de ori-ce stare și demnitate, a lăsa prementionatului Ioan Barboi din Transilvania nu numai cale liberă, ci a-i fi și de ajutoriu. Aceia însĕ, carii stau sub comanda mea îșĭ împlinesc numai datorința.

Sign. Timișóra, în 17 Maiu 1759.

(L. S.)

I. S. conte de Soro.
Marșal campestru Locot.

General campestru maestru vigil al Maiestății Sale imperiale rom. al Ungariei și Bohemiei, colonel de infanterie și comandant al orașului și cetății de graniță Timișóra.

Act

privitoriu la convocarea sinodului eparchial după originalul subscris cu mâna proprie a episcopului Dionisiu Novacovici.

Dionisiu, cu mila lui Dumnedeu pravoslavnic Episcop neunit Budii Mohaiului și Ardélului, Pravoslavnicilor creștini din păzitul dela Dumnedeu tot scaunu Talmaciului, iubiți vóuĕ în Christos fii, darul vóuĕ și pace dela Domnul nostru Isus Christos sĕ

vi se înmulțéscă și dela smerenia nóstră Molitvă și blagoslovenia archieréscă.

Cu multă părere de bine aud fiilor mei, că sfatul nostru părintesc vóuĕ dat păzindu-l afară din hotărîrile înălțatei Comisii în poruncile preaînălțatei Cesaro Crăești maicii nóstre dinastii întemeiate nici într'un feliu nu eșiți, și deschideți drum spre plinirea lipselor nóstre după putința cea mai de pe urmă. Intru care paza cea mai cu dédins poruncilor și căḑută bunilor supuși Preaînălțimei în ascultare, și de acuma înainte mai vêrtos, nici într'un chip sĕ rĕmâneți după datoria nóstră părintéscă. Érăși și érăși vĕ ḑic și vĕ sfătuesc, ca liniștea și dorința cea de obște pace înpreună cu binele nostru sĕ sporéscă. Neuitându-vĕ la sfaturi străine aducĕtóre de stricăciune și celor cari dau și celor cari iau. Nici luând pildă rea înderătnicilor fapte și sumeții altora prin care infragați îndelunga răbdare preaînălțatei stăpânii din câștigata mila cea multă lesne putem scădea la drépta urgie, și grohaznicia neascultătorilor pusa pedépsă și a ne închide drumu de tot a mai năzui la mila preaînălțimii ei blândețe și mila în lipsele și în nevoile nóstre, însĕ ascultători fiind și la nimica fără de porunca stăpânilor neînchiḑându-ne, ușa milii la înălțata Comisie totdéuna va fi deschisă, încât va fi cu putință a se îngădui cererilor nóstre celor plecate. Precum vedeți în tóte ḑilele că vi sĕ arată, ca nu numai partea cea mai multă a bisericilor li-s'au îngăduit ci și întrarea cu totul este, ca sĕ vi se dea înapoi numai decât: încă după cererea vóstră cea de obște s'au milostivit a ne îngădui ḑiua de sobor în Aprilie în 12 a acestui an de tótă țéra aici în Sibiiu ca sĕ puteți jalbele și supĕrările vóstre cu căḑuta plecăciune pune înainte la care adunare de obște din tot Talmaciul nu mai mulți decât un

preot și 2 mireni aleși cu ispravă și mărturie dela titori și dela ómeni pe numita mai sus ḑi aici la Sibiiu sĕ vĕ aflați întru care nădejde milii și darului celui de sĕvârșit lăsându-vĕ, blagoslovenia nóstră archieréscă vĕ trimitem pururea fiind de tot binele voitoriu și ferbinte cătră Dumneḑeu rugătoriu.

In Sibiiu, Martie 1762.

(L. S.) *Dionisiu Novacovici* m. p.

Pe adresă:

Pravoslavnicilor creștini neuniți din păzitul dela Dumneḑeu tot scaunul Talmaciului, Iubiților vóuĕ în Christos fii cu de grab sĕ se dea.

Sĕ mérgă fără nici o zăbavă pe tot scaunul din sat în sat, sĕ se cetéscă și publicăluéscă subt glóbă archieréscă unde s'ar zăbovi.

Iuvestigațiune

în causa unei certe pentru unire ivite între preotul ortodox român Dumitru Szuszin trecut singur la unire cu biserica romano-catolică și între poporul român ortodox din comuna Magógea, comitatul Solnoc-Dobâca de aḑi, rĕmas până aḑi credincios bisericei sale strămoșesci.

(Traducere din textul original scris în limba latină.)

Ilustrissimi, Spectabili, Magnifici, Generoși, Strălucițí și Nobili Domni, Domni de noi cu umilință Preaiubiți și Preastimați!

Facem cu umilință cunoscut Pretitulaților Domni, Domniilor Vóstre, că am primit cu cuviincios respect sigilul despre citați și certificatori a Spectabilului și Generosului Domn Ladislau Palotkai, al doilea jude

suprem din Inclitul comitat Solnocul interior, din partea și în persóna Nobilului Szuszin alias popa Dumitru, preotul legiuit dela biserica unită de ritul grecesc din Magógea și care e de următoriul cuprins: In anul 1762, Ianuariu 14, s'a extradat prin Ladislau Palotkai, jude suprem în comitatul Solnocul interior, sigilul pentru citați și certificatori, admoniatori și atestatori exponenți pentru partea și în persóna Onorabilului Nobil Szuszin popa Dumitru, preot la biserica unită de ritul grecesc din Magógea, sub pedépsă de 12 floreni reneși, în mijlocul căruia era sigilul aceluiași jude suprem al Nobililor, cu oștie albă pus, patent și legitim confecționat și emanat; care sigil noi primindu-l, cu supunere cuvenită voind a satisface petițiunei acusatorului sus numit, în acest an curent, 1762, în a 8-a di a lunei lui Februariu, am eșit în posesiunea Magógea din Inclitul comitat Solnocul interior și ne-am aședat în casa Nobilului Ignat Hango din disa posesiune nobilitară Magógea și acolo, în vigórea sigilului menționat, în presența celor legitim citați, s'au citat martorii mai jos însemnați, și după ce s'au jurat pe sacramentul cel mai mare, s'au examinat asupra cestiunilor puse înainte de exponentul antenumit, și după-ce am cercetat și ne-am convins despre starea adevărată a lucrului, acésta o-am descris precum urmézĕ; ér cestiunile exhibite nóuĕ erau de următórea tenóre:

In anul proxim expirat, 1761, în diua a 29-a a lunei lui Iuliu.

(Traducere din textul original scris în limba magiară.)

1. Scie martorul apriat și abunăséma, vĕdut a séu audit'a abunăséma, că pe Domnia Sa Nobilul Szuszin alias popa Dumitru, locuitoriu în Magógea, în acest Nobil comitat Solnocul interior, parochul unit de ritul grecesc, funcționatoriu în acum amintita Magógea, în strada publică a satului, în regiunea caselor de o parte a Nobilului Kupsa Simeon și a curții Domniei Sale Kokh Maria, care curte de present o stăpânesce Spectabilul Domn Korodi Ferencz, ér de altă parte a casei și curții providului Petrucz Gavriil, iobagiul Măriei Sale Fiscului regiu: cine a sărit asupra lui, cine l'a atacat mai întêiu și după aceea, cine l'a bătut, cine l'a sângerat pe exponentul, cum îl chiamă, unde locuesce?

2. După-ce exponentul a fost atacat, pălmuit: scie a bunăséma, vĕdut'a, audit'a, că acela spre apĕrarea sa s'ar fi sculat și ar fi lovit și bătut pe atacatoriul sĕu, séu dór' neputêndu-se apăra, ar fi strigat „tâlhariu“?

3. Scie, vĕdut'a fasionatoriul, fost'a de față atunci, când la strigarea aceluia de „tâlhariu“, hodnogiul jurat de atunci al sătenilor Nobili, pe sĕrmanul exponent l'a prins și l'a dus la locuința sa și acolo l'a legat?

4. Hodnogiul jurat al acelor Nobili, numai singur a făcut acésta séu fostu-i-au într'ajutoriu și mai mulți locuitori Nobili și prosti din sat? Dacă da: cine? câți au putut fi și învoitu-s'au cu toții ca sĕ prindă pe exponentul?

5. După-ce exponentul a fost prins: cu ce feliu de cuvinte necuviincióse și nu la loc, séu cu ce feliu de înjurături defăimătóre l'au tractat, cine anume? Apoi cine l'au legat, cine l'au trimis și l'au dus la locuința nobilitară din Deeș a Domnului jude procesual Korodi Ferencz? De acolo cum a fost eliberat? Sĕ spună martorul după credința lui cea dréptă, dimpreună cu tóte împrejurările, ce au venit înainte.

Urmézĕ fasiunile martorilor.

1-ul martor. Nobilul Michail Kupsa, cam de 47 de ani, fasionézĕ așa: „Când s'a întêmplat pălmu-

irea exponentului în anul și luna mai sus specificată sciu, căci am fost de față dela început, carea — la p. 1 — s'a întêmplat așa, că: ședênd noi vre o-câțiva inși)de a căror nume nu-mi aduc aminte) în locul numit mai sus pe nisce grinḍi, au venit acolo și Domniile lor, exponentul Nobilul popa Dumitru Szuszin și Nobilul Gavriil Pap, bětrânul, cari încă ședênd între noi, am vorbit împreună un rěstêmp; deodată însĕ numai, între mai multe vorbe, se aduce înainte și afacerea legii românesci, ce acum decurge, între cari cuvinte și ḍice Domnul părinte Dumitru, că: „acésta“, așa ḍice, „bun sfêrșit nu va avea“, la ceea-ce îi respunse Domnia Sa Gavriil Pap: „ba bun sfêrșit va avea, pentru-ce ar avé rĕu“; la acésta i-a ḍis popa, că: „va fi ceea-ce s'a întêmplat și la Cusdrióra“, la ce i-a respuus Gavriil Pap: „ba aceea nu va fi, numai voi nu minți atâta, căci nici până acum nu ar fi fost nimic, dacă voi nu ați fi mințit atâta“. Intre cuvintele acestea fiind vorbă și despre Pravilă, ḍise popa românesce numitului Gavriil Pap, că: „mințiți voi,“ așa ḍice, „măgari ce sunteți“. La acésta Gavriil Pap sculându-se, merse la exponentul și-i ḍise Domniei Sale: „Da noi suntem măgari, mințim, ceea-ce facem?“ așa ḍice,... „mamă-ta!“ Și atunci ridicându-și mâna, l'a și pălmuit odată pe exponentul popa Dumitru. Cu aceea Gavrilă a venit lângă mine și a stat puțin și nici exponentul n'a ḍis nimic, nici n'a înjurat îndĕrĕpt pe Gavrilă, ci — la p. 2 — a început a striga: „tâlhariu“ și atunci am și apucat mâneca cămeșii lui Gavrilă, dar neputêndu-o prinde bine, s'a smuls din mâna mea și a fugit acasă. La acea strigare de „tâlhariu“, — la p. 3 — sosind acolo și hodnogiul Nobililor Nobilul Kupsa Bumb dimpreună cu mai mulți alți 50—60 de ómeni, au început a se sfătuì, ce sĕ facă. Vĕḍui însĕ numai, că numitul hodnogiu prinde brațul exponentului și-'l duce cătră casa sa, dar eu nu am mers cu dênșii. Ce au făcut după aceea, eu nu sciu. La p. 4. Precum am ḍis hodnogiul era cu mai mulți inși când a dus cu sine pe exponentul; nu-mi aduc însĕ aminte de numele mai multora, dar despre Dămian Petrucz, Marian Petrucz, Petru Bota, Urs Kupsa bĕlrânul, Ioan Buzure, Marc Onyisze, Ioan Rácz, George și Tóder Bota sciu, că au fost acolo; unii strigau sĕ dé pace popii, căci nu fac bine că'l prind, cea mai mare parte însĕ striga sĕ-'l prindă pentru strigarea de „tâlhariu“, deși celalalt fugise, — și astfel l'au prins. La p. 5. nimic. Și aceea sciu, la împrejurări, că atunci, când Gavrilă a pălmuit pe exponentul, acesta a scuipat jos pe pământ și a ḍis, că „'i iese și sânge din gură“, dar eu, ce e drept, n'am vĕḍut, pentru-că nici nu m'am uitat acolo.“

Al 2-lea martor, Nobilul Marian Petrucz, de 46 de ani, la p. 1. 2. 3. și 4. a fasionat ca și proximul precedent, martorul Mihaiu Kupsa; adăugênd la p 5. ḍice: că „atunci, când hodnogiul a dus cu sine pe exponentul, eu nu i-am petrecut; ce au făcut cu el, eu nu sciu; dar a dóua ḍi hodnogiul mĕ chemă la sine ca sĕ merg la Domnul jude suprem și sĕ-i raportez: cum au umblat cu popa; atunci popa nu era legat, ci numai în arest, drept, sub strajă, la ce exponentul ḍise hodnogiului, că Domnia Sa acolo nu șede, ci séu sĕ-l slobódă, séu sĕ-l lege și sĕ-l trimită la Domnul jude procesual, pentru-că nelegat nici nu va merge, la ceea-ce hodnogiul îl și legară și dându-mi-l în mână legat, l'am dus la Deeș, la Domnul jude procesual și raportând și Mării Sale Domnului jude suprem, așa l'au eliberat de acolo pe exponentul fără nici o chezeșie“.

Al 3-lea martor, Nobilul Irimie Bota, cam de 24 ani și

Al 4-lea martor, Nobilul Tóder Sártó, cam de 43 ani, ambii cu o gură și cu o inimă au fasionat la tóte punctele așa: „Noi la aceste întrebări nu scim sĕ rĕspundem altceva, decât, că scim aceea, că în anul și ḑiua amintită audênd mare larmă la locul specificat din vecinătate, am mers și noi acolo și am vĕḑut, că hodnogiul Nobililor, Nobilul Kupsa Bumb, punênd mâna pe Domnia Sa exponentul, l'a prins de un braț̦iu, iar noi sciricind: ce lucru este acesta, ni s'a spus, că Nobilul Gavriil Pap, bĕtrânul, sfădindu-se cu Domnia Sa exponentul, l'a pălmuit pe Domnia Sa exponentul, iar exponentul strigând pentru acésta „tâlhariu", acela a fugit, iar pe acesta l'a prins hodnogiul; apoi am audit pe hodnogiul ḑicênd: „no părinte, pentru-ce ai strigat „tâlhariu" fără causă, și dacă nu scii sĕ ne spui causa, te prind". Atunci vĕḑurăm, că exponentul scuipă în palmă și arătă hodnogiului scuipatul — era sângios — ḑicênd, că pentru aceea a strigat tâlhariu, pentru că Gavriil Pap l'a pălmuit și'i iese sânge din gură. Deși era de față cea mai mare parte a satului, totuși nu ne aducem aminte de numele mai multora decât de Petru și Marian Petrucz, Petru, Georgiu și Tóder Bota, Ioan Rácz și Marc Onyisze, dintre cari de Kupsa Urs ne aducem aminte, că a ḑis, că „sĕ nu prindă pe popa, dacă n'au putut prinde și pe celalalt, pentru-că nu va fi lucru bun", dar cea mai mare parte strigând sĕ-l prindă numai, hodnogiul l'a prins și l'a dus cu sine la casa sa; ce au făcut cu dênsul apoi, nu ș̦cim, pentru-că noi nu i-am petrecut. Am audit însĕ a dóua ḑi, că pe exponentul l'au dus legat la judele procesual, iar de acolo cum a scăpat, încă nu scim, pentru-că nu am fost acolo."

Al 5-lea martor. Tóder Petrucz alias Tageno ai Miolenésă, Nobil, cam de 40 ani, fasionéză la p. 1.

astfel: „Când s'a întêmplat pălmuirea Domniei Sale exponentului, la anul, ḑiua și locul mai sus scris, am fost acolo; sciu sĕ spun aceea, că pe când ș̦edeam vre-o-câț̦iva inși acolo în drumul satului pe nisce grinḑi dimpreună cu exponentul popa Dumitru și Nobilul Gavriil Pap, bĕtrânul, și vorbeam, deodată se aduce înainte și cérta ce acum decurge între români din causa religiunii, între cari vorbe ḑise Domnia Sa exponentul, că „se póte, sĕ vĕḑă încă Domnia Sa popi și români de cei neuniț̦i *și* spênsuraț̦i", la ceea-ce Gavriil Pap i-a rĕspuns, că „sĕ sue el pe capul aceluia"; la acésta i-a ḑis popa, că „pe cel ce sĕ lasă de Pravilă îl bate Dumuedeu", la ceea-ce i-a rĕspuns Gavrilă: „dar nu noi ne lăsăm de ea, ci tocmai voi vĕ lăsaț̦i și nu vĕ ț̦ineț̦i de cuprinsul ei"; la acésta popa i-a reflectat, că „ḑeu, ei tocmai precum se ḑice în ea se ț̦in de Pravilă", la ceea-ce iar i-a rĕspuns Gavrilă, că „bine ar fi sĕ vĕ ț̦ineț̦i așa, dar nu vĕ ț̦ineț̦i". La acésta mâniindu-se exponentul, ḑise lui Gavriil Pap: „minț̦i", ḑice, „măgariu ce eș̦ti"; atunci Gavriil merse la popa și-i ḑise: „dar eu mințesc, sum măgariu?" și a pălmuit odată bine pe popa și cu aceea a fugit, iar exponentul, — la p. 2., — nimic ḑicênd altceva, a început a striga „tâlhariu". Incepênd însĕ a se aduna mai mulț̦i ómeni, eu i-am lăsat acolo. Ce au făcut apoi, nu sciu; am audit însĕ dela alț̦ii, că hodnogiul a prins pe exponentul și l'a dus la casa sa, iar a dóua ḑi l'au excortat la Domnia Sa judele procesual, de unde cum a scăpat, nu sciu."

Al 6-lea martor, Nobilul Ioan Szirb, cam de 70 de ani, fasionéză la p. 1. și 2. ca și proximul precedent — al 5-lea martor Tóder Petrucz, adăugând la p. 3 și la celelalte puncte: „Sciu și aceea, că după-ce exponentul a strigat „tâlhariu", a venit acolo hod-

nogiul Nobililor Kupsa Bumb, căci fiind și eu acolo, am vĕḑut, și fiind-că Gavriil Pap fugise, a prins pe exponentul, și fiind cu dênsul și jumĕtate din sĕteni, de a căror tuturor nume acum nu-mi pot aduce aminte, dimpreună cu mai mulți sĕteni l'au dus la casa hodnogiului, iar a dóua ḑi am auḑit, că l'au dus la Domnul jude procesual, la Deeș, de unde apoi cum a scăpat, nu sciu."

Al 7-lea martor, Nobilul George Bota, cam de 60 de ani, — la p. 1. și 2. — a fasionat ca și al 5-lea martor Teodor Petrucz, tinĕrul, ear' la p. 3. și la celelalte în acest mod: „Sciu și aceea, pentru-că am vĕḑut chiar cu ochii mei, că la strigarea de „tâlhariu" a Domniei Sale exponentului, sosind acolo și hodnogiul Nobililor, Nobilul Kupșa Bumb, dimpreună cu alții, a prins pe exponentul și dimpreună cu vre-o câțiva înși 'l-a dus la casa sa, unde precum am auḑit, 'l-au pus în arest, ér' a dóua ḑi 'l-au dus la domnul jude procesual, de unde cum a scăpat, nu sciu. Sciu încă și aceea, la împrejurări, că exponentul scuipând în palmă, ni-a arĕtat la vre-o câțiva înși, că pentru aceea a strigat „tâlhariu", pentru-că Gavriil 'l-a pălmuit și îi iese sânge din gură; 'i-a și fost roșu scuipatul, căci uitându-mĕ și eu, am vĕḑut acésta.

Al 8-lea martor, Nobilul Kupșa Bumb, cam de 30 de ani, la tóte punctele fasionéză astfel: „Eu la tóte întrebările acestea nu sciu sĕ rĕspund altceva, decât aceea ce am auḑit dela alții, căci eu atunci n'am fost de față, adecă, că locuitoriul de aici, Nobilul Gavriil Pap, în anul, ḑiua și locul de sus sfădindu-se cu exponentul, acela a dat o palmă exponentului și cu aceea a fugit, ér' exponentul a strigat „tâlhariu", la care strigare de „tâlhariu" sosind și eu acolo, ne-am sfătuit împreună cu mai mulți sĕteni și jurați: ce ar

fi de făcut și am aflat, că după-ce Gavriil Pap a fugit deja, ér' exponentul nu ne-a putut arăta sânge, atunci pentru-ce a strigat „tâlhariu", de aceea sĕ arestăm pe popa; atunci eu ca hodnogiu dimpreună cu primarul Gavriil Petrucz și cu Ioan Buzure, Pinte Achim și Marc Onyisze jurați, am dus pe exponentul la casa mea și am pus strajă lângă el, dar nu 'l-am legat, care și mâind acolo, a dóua ḑi am voit sĕ trimitem la domnul jude suprem: ce sĕ facem în privința lui. dar' exponentul a început a pretinde: ca ori sĕ 'l trimitem și pe Domnia Sa la Măria Sa și încă legat, ori sĕ-'l sloboḑim, căci dînsul acolo nu șede, ér' noi necutezând a-'l sloboḑí numai așa, 'l-am legat, căci nelegat n'a voit sĕ mérgă nici decum și astfel 'l-au dus la Deeș, la domnul jude procesual, dóue străji, de unde, precum am auḑit dela străji, a fost eliberat numai așa, fără nici o chezeșie, la porunca domnului jude-suprem.

În ḑiua următóre, adecă a 9-a a lunei și anul menționat continuându-se. . . . . .
în casa și posesiunea amintită. . . . . .
. . . . . .
. . . . . .

Al 9-lea martor, Nobilul Urs Kupșa, bĕtrânul, cam de 44 ani,

Al 10-lea martor, Nobilul Tóder Bota, de ani circa 65,

Al 11-lea martor, Nobilul Marc Onyisze, de circa 46 ani,

Al 12-lea martor, Nobilul Petru Bota, bĕtrânul, cam de 64 ani,

Al 13-lea martor, Nobilul Pinte Bota, cam de 46 ani și

Al 14-lea martor, Nobilul Ioan Buzure, cam de 40 de ani, acesti șése martori cu o gură și cu o inimă au fasionat la tóte punctele acestea astfel: „Noi la tóte întrebările acestea nu scim sĕ rĕspundem altceva, căci, atunci când s'a certat Domnia Sa exponentul cu Gavriil Pap, n'am fost acolo; care a fost de vină, nu scim; dar' am audit aceea, că exponentul la locul și ḑiua de sus, a strigat „tâlhariu", la care strigare sosind și noi acolo. se vorbea, că nobilul Gavriil Pap, bĕtrânul, a pălmuit pe Domnia Sa exponentul și pentru aceea a strigat acesta „tâlhariu", la ceea-ce sfătuindu-se sătenii: ce sĕ facă, deóre ce Gavriil Pap a fugit, óre sĕ prindă pe popa, — am ḑis eu și Urs Kupșa, sĕ lase în pace pe popa, pentru-că nu-'l pot prinde dacă odată celalalt a fugit; dar' ér sfătuindu-se sătenii, hodnogiul dimpreună cu vre o câțiva înși au dus pe exponentul la casa hodnogiului, acolo 'l-au pus în arest, ér a dóua ḑi 'l-au dus la domnul jude procesual la Deeș, de unde apoi cum a scăpat, nu scim, nici n'am audit.

(Traducere din textul original scris în limba latină.)

Acesti martori specificați în cele premise, 14 la numĕr, sunt ómeni de sórte și condițiune prescrisă, fiecare locuesce și este așeḑat în propria sa porțiune posesionară în amintita posesiune Magógea, din menționatul comitat Solnocul-interior.

Toți și fiecare, pe temeiul premenționatului nostru sigil înaintea nóstră citați, în mod legiuit jurați și examinați, au fasionat în modul arĕtat.

Actele relative la seria acestei incuisițiuni și atestări, după-cum s'a făcut de noi, s'au scris și expedat cu umilință Pretitulați Domniilor Vóstre după cea mai bună a nóstră credință pentru apărarea necesară în viitoriu a drepturilor cuvenite adnotatului

exponent, întărindu-le cu propriul nostru sigil și cu subscrierile proprii.

Altcum poftind Pretitulați Domniilor Vóstre viéță îndelungată,

Dat la anul, diua și locul notat,

Suntem ai Pretitulați Domniilor Vóstre umiliți servi:

Iosephus I...dai m. p., Asesor jurat al Inclitului comitat Solnocul interior

și

Iosephus...essi m. p., Asesor jurat al Inclitului comitat Solnocul interior.

(Dinafară rubru, traducere după textul original scris în limba latină.)

Ilustrissimilor, Spectabililor, Magnificilor, Generoșilor, Măriților și Nobililor Domni, Domnilor comite suprem și vice-comitelui, totodată Nobililor judecători și celoralalți Domni asesori jurați și notari ai comitatului Solnocul-interior, Domnilor nóue cu umilință Preaiubiți și Preastimați.

Anul 1762. Presentat prin Ladislau Palotkai, jude-suprem al comitatului Solnocul-interior.

(L. S.) (L. S.)

Extras din un decret de toleranță.

(Traducere după un manuscript vechiu în limba latină fără dat.)

Extract al decretului aulic de toleranță extradat la 18 Septembre 1782, Nr. 7510 și 528 a protocólelor magistratuali.

La întrebarea Excelsului Guberniu reg., că: cum ar fi sĕ se procédă în casuri, când familii întregi s'ar despărți dela credința catolică, se rĕspunde în numele Maiestății Sale Sacratissime. Instrucțiunea normativă extradată în 22 Maiu 1782 trebue strict observată și silită fiecare persónă séu familie a se supune în casa bisericei la o instrucțiune de 6 septĕ-

mâni, ér' intertenția unor asemeni sĕ se procure în jumĕtate din averea deficienților, ceealaltă jumĕtate din venitul parochului catolic respectiv, din culpa căruia privitóre la instrucțiunea defectuósă au urmat trecerea. Unde însĕ mai multe familii séu comune întregi ar trece, acolo sĕ se exmită din partea episcopului un bărbat piu cu diurn de 2 fl și la primirea doctrinei dela acela, sĕ se constrîngă însuși comuna prin oficialii locali. Unul din cei 2 floreni sĕ-'l solvéscă comunitatea, ér' celalalt eclesia, care pe credincioși nu 'i-a instruat de ajuns.

Nu este de lipsă însĕ ca cei-ce uséză de aceste instrucții sĕ locuéscă în casa eclesiastică, ci se pot aședa și în case rustice; deficienții sĕ nu se recâștige prin arest séu forță, ci prin instrucțiune suficientă, pentru-că întórcerea adevĕrată prin instrucțiune suficientă și prin exemplu bun se póte ajunge. (L. S. Vĕdut. Exemplar autentic).

Punctele

explicațiunei ***Decretului de tolerantă*** *din 22 Maiu 1782 emanate din ținerea comisiunilor din 14 Iuliu 1782 la patentatele Nr. 352 a Protocólelor insertelor în tenórea comisiunei Nr. 530 se publică de nou.*

1. Nu este permis nimĕnui a trece dela religia catolică, decât aceluia, care s'a supus unei instrucțiuni de 6 sĕptĕmâni în casa religionară și pe lângă aceea se póte legitima cu testimoniu legitim.

2. Sĕ se interdică sub cea mai strictă observare preoților acatolici a primi pe cineva între credincioșii sĕi fără legitima premergere, cu atât mai puțin sĕ cuteze a administra cuminecătura cuiva de religiunea catolică.

3. Preoții uniți, cari trec la schismă, sĕ se înstrueze la Blaș pentru instrucțiune, poporul însĕ sĕ se instrueze cu blândețe în loc.

4. In contra acelora, cari ar trece dela religiunea catolică numai din petulanță séu numai ca sĕ încunjure censura, în acel cas se demandă a se observa Aprob. Const. partea I. titula 5.

5. Copii catolicilor trecuți, născuți înainte de trecere, pănă când se află în anii discreționei, sĕ se créscă în religiunea catolică.

6. In contra seducĕtorilor sĕ se învestigeze din cas în cas, sĕ se scirĕscă chiar dela aceia, cari au trecut și sub pedépsa responsabilității se demândă a se procede conform rigórei legilor.

Aceste puncte sĕ se păzéscă in viitoriu și sĕ se publice în tot locul în trebi religióse pentru încunjurarea unor explicațiuni stângace.

Nr. 1680, 6 Aprilie, 1780.

Ordinațiuni bisericesci

după protocolul ordinațiunilor aflat în archivul parochial din Orăștie.

Cu milostivire arată înălțatul crăescul gubernium, precum a sa preaosfințită chesaro-crăéscă și apostolicéscă mărire prin milostivul sĕu decretum, care a eșit la 11 Martie anul curgĕtoriu, cu milostivire bine i-a plăcut a porunci, ca toți preoții sĕ facă protocolum în care sĕ scrie tóte poruncile împĕrătesci și gubernialicesci.

Nr. 4679, 26 Septembre, A. 1780.

Cu milostivire poruncesce înălțatul crăesc guvern, că de acum înainte, cari ómeni sĕ judecă sĕ nu se mai globéscă cu bani, ci după vină se vor canoni cu bătae.

Nr. 4857, 14 Septembre, A. 1780.

Cu milostivire arată înălțatul crăesc gubernium, precum a sa preaosfințită chesaro-crăéscă și apostolicéscă mărire cu milostivire bine i-a plăcut a porunci, ca preoții neuniți sĕ nu îndrăsnéscă a cununa ómeni de dóue legi.

Și noi tare vĕ poruncim sĕ nu cutezați a cununa ómeni de dóue legi nici din alte parochii.

S'au dat în Sibiiu, 10 Novembre 1780.

Ioan Popovici,
vicariș neuniților.

Nr. 6371. 7 Decembre, A. 1780.

Cu milostivire arată înălțatul crăescul gubernium, precum a sa preaosfințită chesaro-crăéscă și apostolicéscă mărire prin milostivul sĕu decretum, care a eșit la 16 Novembre anul curgĕtoriu, cu milostivire bine i-a plăcut a porunci, ca preoții neuniți sĕ nu cuteze a boteza copii de legea papistășéscă séu unită.

Și noi cu tărie vĕ poruncim sĕ nu botezați copii de alte legi; fiește-care om sĕ boteze la popa de legea sa.

S'au dat în Hondol, 30 Decembre, A. 1780.

Ioan Popovici,
vicariș neuniților.

Nr. 141, 18 Ianuariu, A. 1781.

Cu milostivire arată înălțatul crăescul gubernium, precum a sa preaosfințită chesaro-crăéscă și apostolicéscă mărire prin milostivul seu patenș, care a eșit la 22 Dechemvrie, anul trecut, cu milostivire bine i-a plăcut a porunci, ca noviții ușii, cari se duc la mănăstiri sĕ nu fie slobod a da mănăstirei séu bisericei mai mult decât 1500 de florinți, pentru-că ce va fi mai mult se va întórce la rudenii și contractușul se va strica.

Nr. 3445, 15 Maiu, A. 1781.

Cu milostivire arată înălțatul crăescul gubernium, precum a sa preaosfințită chesaro-crăéscă și apostolicéscă mărire prin milostivul seu decretum, care a eșit la 25 Aprilie a. c. cu milostivire bine i-a plăcut a porunci, că fără scirea împĕrății nici dela o lege sĕ nu se mai ia bisericile.

Nr. 4533, 16 Iuniu, A. 1781.

Cu milostivire arată înălțatul crăescul gubernumi și poruncesce, ca preoții neuniți sĕ nu cuteze a cununa cătane împĕrătesci, numai care va avé carte de slobodire dela regementul seu.

Păziți preoților înălțatele porunci sĕ nu cădeți la mare pedépsă.

S'au dat în Sibiiu, 10 August 1781.

Ioan Popovici,
vicariș neuniților.

Nr. 6239, 6240, 27 August 1781.

Cu milostivire arată înălțatul crăescul gubernium, precum preamilostivului înălțatului și puternicului împĕratului nostru Iosif al doilea, cum partea politicéscă așa noi cea bisericéscă, cu credinciósă ascultare jurămêntul credinții nóstre împĕrății sale sĕ punem.

Jurămênt.

Eu N. N. jur pe Dumnedeul cel viu adevĕrat și vecinic și cu credință făgăduesc, cumcă la înălțatul și puternicul Domnul Domnul Iosif al doilea, din mila lui Dumnedeu ales împĕratul romanilor. craiul țerii nemțesci, Ierusalimului, țerii ungurești, Bohemiei, archipovățuitoriul Austriei, povățuitoriul Lotharingiei,

marele prințip al țerii Ardealului și Domnul Domnul și prințipul meu legiuit și moștean mie milostiv și tuturor moștenilor lui în tótă viéța mea drept și ascultătoriu supusă slugă voiu fi, pretinilor lui prietin voiu fi, neprietinilor neprietin, împotriva împerăției sale și moștenilor lui sfinte fețe, cinste, mărire și biruință, nici pe dos nici pe față ceva rĕu nu voiu socotí, nici altora așa a face învĕțătoriu și sfătuitoriu séu ajutoriu nu voiu fi, ci însumi eu de aș vedé séu aș înțelege, că alții spre rĕutatea împĕrății, moștenirii séu a țerilor umblă, unele ca acestea séu eu însumi au prin alții împĕrății sale de vreme voiu face de scire și așa unele ca acestea rĕutăți și acar ce feliu de pagube după putința mea le voiu încunjura și împedeca. Ér împotrivă binele și folosul înălțatei împĕrății sale și moștenilor sei din cât voiu puté voiu ajuta, așa sĕ-'mi ajute Dumnedeu, spăsanie sufletului sĕ-'mi dé, Amin.

Care jurămênt a credinții la 30 de ḑile alui Octomvrie prin protopopi și deputatuși la Sibiiu înaintea nóstră deplin s'au dat.

Ioan Popovici,
vicariș neuniților.

Nr. 8719, 18 Decembre, A. 1781.

Cu milostivire arată înălțatul crăescul gubernium, precum a sa preaosfințită chesaro-crăéscă și apostolicéscă mărire prin milostivul seu rescriptum, care a eșit la 28 Novembre a. c. cu milostivire bine 'i-a plăcut a poruncí, ca săbor séu adunare de lege fără scirea împĕrății sĕ nu se facă.

S'au dat în Hondol 30 Dechemvre A. 1781.

Ioan Popovici,
vicariș.

Nr. 734, 5 Februarie A. 1782.

Inălțatul crăesc gubernium cu milostivire arată, precum a sa preaosfințită chesaro-crăéscă și apostolicéscă mărire prin milostivul sĕu decretum, care a eșit la 16 Ianuarie a. c., cu milostivire bine i-au plăcut a poruncì, ca sĕ se dea numĕrul preoților.

S'au dat în Hondol, 26 Februarie, A. 1782.

Nr. 1412, 7 Martie 1782.

Cu milostivire arată înălțatul crăescul gubernium, precum a sa preaosfințită chesaro-crăéscă și apostolicéscă mărire prin milostivul sĕu decretum, care a eșit la 14 Februarie a. c., cu milostivire bine i-a plăcut a poruncì, ca toți preoții sĕ aibă protocolul gata, și când va pofti cinstita tablă, sĕ se ducă sĕ-l arăte.

S'au dat în Sibiiu, 24 Aprilie, 1782.

Ioan Popovici,
vicariș.

Nr. 8122, 29 Novembre, 1781.

Aicea cu milostivire arată înălțatul crăescul gubernium, precum preaosfințitul înălțatul și puternicul marele monarchul și împĕratul nostru Iosif al doilea cu mare milostivire au dăruit creștinésca toleranță a sa la legea săséscă, calvinéscă și legii grecesci cei neunite.

Acésta milostivă toleranță s'au trimis din mâna nóstră la Sibiiu, 9 Maiu, 1782.

Ioan Popovici,
vicariș.

Nr. 4151, 20 Iulie, 1782.

Cu milostivire arată înălțatul crăescul gubernium, precum a sa preaosfințită chesaro-crăéscă și apostolicéscă mărire prin milostivul sĕu rescriptum, care a eșit la 22 Maiu a. c., cu milostivire bine i-au plăcut a poruncì, ca nimenea împotriva legilor sĕ nu facă

hule séu desmêntări dela unie, nici dela unie sĕ nu se primĕscă pănă n'ar împlini cele șese sĕptĕmâni la examen.

Acest milostiv rescriptum s'a trimis la toți pentru ținere.

S'au dat în Sibiiu, 5 Septembre, 1782.

Ioan Popovici,
vicariș.

Nr. 7883, 22 Octobre, A. 1782.

Cu milostivire arată înălțatul crăescul guvernium, precum a sa preaosfințită chesaro-crăéscă și apostolicéscă mărire prin milostivul sĕu decretum, care a eșit la 20 Iulie a. c., cu milostivire bine i-a plăcut a porunci, ca nici decum dela catolici séu dela unie sĕ nu se primĕscă pănă n'ar împlini cele 6 sĕptĕmâni la examen.

Preoților sĕ nu faceți împotriva înalțatelor porunci.

S'au dat în Hondol, 10 Decembre 1782.

Ioan Popovici,
vicariș.

Nr. 8516, 22 Octobre, A. 1782.

Cu milostivire arată înălțatul crăescul guvernium, precum a sa preaosfințită chesaro-crăéscă și apostolicéscă mărire prin milostivul sĕu decretum, care a eșit la 18 Septembre a. c., cu milostivire bine i-a plăcut a porunci, ca nici decum dela unie nimenea sĕ nu se primĕscă pănă nu va împlini cele șese sĕptĕmâni la examen, și călugărilor séu preoților, cari or învĕța examenul, sĕ aibă diurna lor pe ți un zlot.

Preoți sĕ păziți înălțata poruncă.

S'au dat în Hondol, 10 Decembre, 1782.

Ioan Popovici,
vicariș.

Nr. 6984, 12 Novembre, A. 1782.

Cu milostivire arată înălțatul crăescul gubernium, precum a sa preaosfințită chesaro-crăéscă și apostolicéscă mărire prin milostivul sĕu patens, care a eșit la 20 August a. tr., cu milostivire bine i-a plăcut a hotărì, tóte pricinile cari se află între uniți și neuniți români în cuprindere a 10 punctumuri.

Care milostiv patenș pentru români la toți s'au dat.

Sibiiu, 24 Aprilie 1783.

Ioan Popovici,
vicariș neuniților.

Nr. 1838, 18 Martiu 1783.

Cu milostivire arată înălțatul crăescul gubernium, precum a sa preaosfințită chesaro-crăéscă și apostolicéscă mărire prin milostivul seu decretum, care a eșit la 26 Februarie a. c., cu milostivire bine 'i-au plăcut a porunci, ca sĕ nu se prea înmulțéscă preoții și supernumerari sĕ nu se facă.

S'au dat în Hondol 10 Aprile, 1783.

Ioan Popovîci,
vicarișul neuniților.

Nr. 2042, 14 Martiu, A. 1783.

Cu milostivire arată înălțatul crăescul gubernium, precum a sa preaosfințită chesaro-crăéscă și apostocéscă mărire prin milostivul sĕu decret, care a eșit la 5 Martie a. c., cu milostivire bine 'i-au plăcut a porunci, ca nimenea sub nici un nume sĕ nu adune bani.

Voi preoți sĕ păziți acéstă poruncă.

S'au dat în Sibiiu 30 Aprile 1783.

Ioan Popovici,
vicarișul neuniților.

Nr. 3061, 29 Aprile A. 1783.

Cu milostivire arată înălțatul crăescul gubernium, precum a sa preaosfințită chesaro-crăéscă și apostolicéscă mărire cu milostivire bine 'i-a plăcut a porunci, ca nimenea din legea catolicéscă séu unită sĕ nu fie primit la legea neunită, nice sĕ-l cuminece, nice la mórte a îngropa pănă n'a împlini cele șese sĕptĕmâni la examen.

Vĕ poruncim preoților sĕ nu faceți împotriva înălțatei porunci.

S'au dat în Hondol, 26 Iuliu A. 1783.

Ioan Popovici,
vicariș.

Nr. 3072, 5 Maiu A. 1783.

Cu milostivire arată înălțatul crăescul gubernium, precum a sa preosfințită chesaro-crăéscă și apostolicéscă mărire la 9 Aprile a. c., cu milostivire bine i-au plăcut a porunci, care om a fost odată unit sĕ nu cuteze preoții neuniți nimic a le sluji pănă vor împlini cele 6 sĕptĕmâni la examen.

Vedeți preoți, sĕ nu faceți împotriva înălțatelor porunci.

S'au dat în Hondol, 26 Iulie A. 1783.

Ioan Popovici,
vicariș.

Nr. 3197, 6 Mai A. 1783.

Cu milostivire arată înălțatul crăescul gubernium, precum a sa preaosfințită chesaro-crăéscă și apostolicéscă mărire la 16 Aprilie a. c. cu milostivire bine i-a plăcut a porunci, ca nimerea sĕ nu mai îndrăsnéscă a primi ómeni dela catolici séu dela unie pănă

uu vor împlini cele șese sĕptĕmâni la examen supt neiertat canon.

Care preot va mai trece înălțatele porunci, se va lipsì de preoție.

S'au dat în Hondol, 28 Iulie A. 1783.

Ioan Popovici,
vicarișul neuniților.

Nr. 3343, 8 Maiu A. 1783.

Cu milostivire arată înălțatul crăescul gubernium, precum a sa preaosfințită chesaro-crăéscă și apostolicéscă mărire la 9 Aprilie a. c., cu milostivire bine 'i-au plăcut a porunci, unde sunt ómeni măcar ce feliu de lege și n'ar avé popă au de altă parochie au vreunui popă nu s'ar ține, acolo popii papistași séu popii uniți sĕ slujască fără nici o vătĕmare de lege.

S'au dat în Hondol 28 Iulie A. 1783.

Ioan Popovici,
vicariș neuniților.

Nr. 6824, 11 Septembre A. 1783.

Cu milostivire arată înălțatul crăescul gubernium, precum a sa preaosfințită chesaro-crăéscă și apostolicéscă mărire prin milostivul seu decretum, care a eșit la 16 August a. c., cu milostivire bine i-au plăcut a poruncí, ómenii cari vor cădé în greșeală de curvie sĕ nu se globéscă cu bani.

Nr. 9876, 18 Decembre A. 1783.

Cu milostivire arată înălțatul crăescul gubernium, precum a sa preaosfințită chesaro-crăéscă și apostolicéscă mărire prin milostivul seu rescriptum, care a eșit la 20 Novembre a. tr., cu milostivire bine i-au plăcut a poruncí, care preoți vor mai primí ómeni dela catolicie séu dela unie fără împlinirea celor șese

sĕptĕmâni la instrucție, fórte sĕ se pedepséscă cu mirenii împreună.

Preoți sĕ nu faceți împotriva înălțatelor porunci, că la mare pedépsă veți cădea.

S'au dat în Hondol, 20 Ianuariu 1784.

Ioan Popovici,
vicariș neuniților.

Nr. 10167, 29 Novembre A. 1783.

Cu milostivire poruncesce înălțatul crăescul gubernium, ca ori la ce investigație séu măcar ce feliu de trébă or fi chemați protopopii dela cinstita tablă, sĕ fie datori a merge și s'asculte.

Și noi cu tărie poruncim și preoții sĕ fie ascultători cinstitei table.

S'au dat în Hondol 20 Ianuariu A. 1784.

1784 = Ioga 18 Novembre. S'au cercat protocolul acesta și s'au aflat, cumcă nici una porunca nóstră s'au dat și nice s'au lăsat.

Gedeon Nichitici,
episcop neuniților Ardélului.

Nr. 1, Anul 1784, 20 Dechemvrie s'au trimis poruncile.

Aceste preaînălțate porunci s'au trimis dela preaosfistițitul nostru Gedeon Nichitici prin protopopul Lazar Stef neunit, s'au dat preoților celor neuniți.

Nădĕjduim cunoscut a fi Cucerniciei Vóstre, precum preamilostivul monarchul nostru cu ajutoriul preaputernicului Dumnedeu după preaîndurata purtare de grijă, care au avut și are pentru credincioșii supușii sei, din osebita părintéscă mila sa bine au

voit a hotărî vlădică de legea grecéscă neunită, pentru care pricină Exelența Sa Domnul arcxiepiscopul și metropolitul Carlovețului fă'ênd obicinuita și legiuita însciințare, au ales și au numit pe smerenia nóstră la luna lui Novembre în 6 dile a anului trecut și acésta prin Preaînălțatul crăescul gubernium, consilier al preaslăvitei cancelării ungurești și ardelenești de curte s'au întărit la mai sus datum. Însĕ preaînduratul monarchul nostru cu preamilostivă diplomă au dăruit la care fie a se face obicinuita și legiuita instalație rînduind înălțatul chesaro-crăescul guvernium prin milostivul seu decretum dela 24/13 Iuniu a. c. a se sĕvârși la următórea luna lui Iuliu ḑiua 1 la acéstă podóbă a instalații smerenii nóstre ca un părinte pe fii sei, ca sĕ luați ostenélă a vení cu un preot séu nefiind cu greu și fără păgubirea lucrului care aveți, măcar cu doi din protopopiatul vostru cu o ḑi mai nainte de terminul cel mai sus ḑis. Așa mila preaputernicului Dumnedeu sĕ fie cu cucernicia ta pururea rĕmâind.

S'au dat în Sibiiu, 19 Iuniu 1784.

Gedeon Nichitici,
episcop neunit al Ardélului.

Nr. 6.

După trimiterea blagoslovenii nóstre cei archipăstoresci poftindu-vĕ tótă fericirea cea sufletéscă și trupéscă a o dobândi, vĕ însciințez, că fórte de lipsă este nóuĕ a sci numĕrul familiilor celor neunite a fiește-cărui sat și numĕrul preoților celor neuniți din protopopiatul vostru. Pentru aceea vĕ poftim și vĕ și poruncim, ca după forma cea adusă aicea făcênd însemnare séu conscripție familiilor celor neunite și preoților celor neuniți, fără tótă zăbava sĕ trimiteți la noi în Sibiiu anume cu un preot de ispravă séu

cu un crâsnic de trebă. Aşa făcênd mila preaputernicului Dumneḑeu sĕ fie cu cucernicia ta pururea rĕmâind.

S'au dat în Sibiiu, 5 ḑile Iulie 1784.

Gedeon Nichitici.

Nr. 11262.

Noi Preaosfinţitul, chesaro-crăéscă şi apostolicéscă mărire împĕratului şi craiului Germaniei, Ungarii, Bohemii şi a Ierusalimului, Archiducului Austriei, a ducului Burgundii a mare principatului Ardélului Gubernium, preaosfinţita chesaro-crăéscă şi apostolicéscă mărire însciinţându-se de prea grozavele silnicii a tulburătoriului némului românesc şi împrejurstările acelora, măcarcă aceia din faptele cele rele făcute s'au făcut pre de grele pedepse vrednici, dacă se vor socoti acelea după puterea legilor. Insĕ a sa preaosfinţită chesaro-crăéscă mărire prin milostivul seu decret dela 22 a lunii lui Noemvrie, din născuta sa milostivire tuturor, cari cu pace se vor întórce la locurile lăcaşurilor sale şi în pace se vor întórce la casele sale, bine au voit cu milostivire a le dărui obştésca amnestie, adecă iertăciune, împreună şi comisie crăéscă a rênduit în faţa Exelenţiei Sale Domnului Grofu Antoniu Iankovich şi a Domnului Generariului Depapila pentru cercarea séu investigaţia primelor rĕscóle, adecă a tulburării, după cum crăescul gubernium cu puterea alteia patente date la 11 Noemvrie de toţi cărora se cuvine nu'l lipsise mai nainte a însciinţa. Pentru ca sĕ cuprindă sfatul mai zdravine pentru acel sfĕrşit făcuse spre nădejdea căpĕtării milii şi a iertăciunii dela a sa preeosfinţită mărire, aşa şi acum tot acelora cu numele cel crăesc a preaosfinţitei măririi sale amnestia cea de obşte, adecă iertăciune vestesce şi publicăluesce prin

puterea acestei patente, de acum poruncind, ca sĕ se silĕscă a fi vrednici de mila acésta. Chesaro-crăésca sa mărire a se întórce la locurile lăcaşurilor sale cu pace, armele şi altele asemenea acestora unelte sĕ le pue jos şi sĕ le lase, pre sine în pace sĕ se dea şi în linisce sĕ se aşeḑe şi din locurile în care s'au băgat şi ascuns sĕ iase, şi în casele sale cu pace sĕ se ţie şi mai pe urmă de tóte adunările şi învrăjbirile sĕ se opréscă şi prin aceste de pedépsa aceea va scăpa, care neertare iar aştepta pe cei ce ar fi în tulburări. Din crăescul guvernium al marelui principat Ardélului.

Dat în Sibiiu, 30 Noemvrie 1784.

Br. Samuil de Bruckental, Guvernator. *David Szekely,* Cancelar.

Br. Antonie Josika.

Eu ca un archipăstoriu al vostru părintesce vĕ arăt şi vĕ învĕţ precum milostiva împĕrăţie au dat iertăciune tuturora, cari cu pace se vor întórce la casele sale, şi comisie au rênduit după cum mai pe larg aţi înţeles din patenta crăéscă a cărei original este la mine latinesce, ĕră cea românéscă este acésta. Pentru aceea iubiţii mei fii vĕ aşeḑaţi cu pace la casele vóstre, şi puneţi jos şi lăsaţi armele. Eu aşa vĕ sfătuesc şi vĕ învĕţ, ca sĕ puteţi fi vrednici de mila acésta mai sus ḑisă.

S'au dat în Mihailești, 27 Noemvrie 1784.

Gedeon Nichitici,
episcopul neunit al Ardélului.

Fiindcă în rêndul logodnelor până acum au fost obiceiu la biserica nóstră, că cei ce se logodesc şi pe urmă părêndu-le reu — au logodnicului au logodnicei — şi vrênd sĕ se lase de logodnă, până acum avea pe-

decă dela mai marele bisericei și sĕ silea fără voia au unuia au altuia a se sĕvêrși căsătoria cu cununie, măcar că cunoscut lucru este cucerniciei vóstre din Molitvelnic, că tocmai în vremea cununii la întrebarea preotului pre mirele și pre mirésa voesce unul pre altul a lua, și respundênd deoparte, că nu voesce, atunci se deslégă unul de cătră altul, dară întêmplându-se vre-o logodnă între vre-un voinic și o fată, au făcut logodnă, ceea-ce silindu-se la căsătorie a făcut rĕscólă la prea înaltul și împĕrătescul scaun, cela ce cu milostivire a poruncit, ca nimenea din cei logodiți căindu-se sĕ fie sloboḍi a se căsătorì cu altă față, la judecată pentru acésta nimenea sĕ nu-i tragă. Acéstă poruncă împĕrătéscă ni s'au dat dela preaslăvita general comandă a Ardélului la 6 Martie a. c. și dela înălțatul crăescul gubernium la 12 August a. c. cu adaugatul în copie decret dela preaslăvita cancelaria curții unguresci ardelenesci precum și dela Domnul Exelența Sa archiepiscopul și metropolitul Carloveţului în a căreia puteri și noi vĕ poruncim, — ca logodne făcêndu-se și căindu-se logodnicii sĕ fie sloboḍi dela acea logodire fară de nici o pricină séu pedecă. Lângă acésta nu mĕ îndoesc a vĕ fi cunoscut, precum în rêndul căsătorii rudenii avênd cine-va vre-o îndoélă séu pricină, precum la antecesorii nostrii, așa și acum sĕ sciți a fi în voia archiereului, pe unii ca aceia pentru hotărîre sĕ-i îndreptați la noi. Până acum mai multe însciințări și porunci v'am trimis la care nici un rĕspuns primind până în 15 ḍile sĕ faceți nóue însciințare. Așa făcênd mila preaputernicului Domneḍeu sĕ fie cu cucernicia Ta pururea rĕmăind.

S'au dat in Abrudbánya 7 Dechemvrie 1784.

Gedeon Nechitici.

Cu mila lui Dumneḍu, *Gedeon* preavoslavnic episcop neuniților Ardélului și părților lui împreunate, — preacucernicului Kir Lazar protopopului neunit și tututuror preavoslavnicilor creștini, cari se află în protopopiatul Orĕștii: dela Dumneḍeu milă și dela smerenia nóstră molitvă și blagoslovenie trimitem.

De multe ori până acum prin scrisori și pe unde m'am întêmplat a fi prin graiul nostru v'am însciințat și v'am învĕțat, ca așeḍêndu-vĕ cu pace și cu linisce la casele vóstre, sĕ întórceți tóte lucrurile, care s'au înstrăinat dela stăpânitorii sĕi și s'ar afla la voi și v'ați făgăduit, că tóte le veți da. Prin care făgăduință încredințându-mĕ, că veți da, am fost încredințat pe înălțatul crăescul gubernium prin scrisóre, că veți da tóte câte s'ar afla la voi; acum dacă vĕḍêndu, că acelea nu se adună, sunt silit a vĕ dojenì, că ori-ce s'ar afla la voi din cele înstrăinate lucruri, haine, unelte, scule, bani, vite și ori-ce până la o ață mai mică, sĕ dați stăpânitorilor dela cine s'au înstrăinat, că până nu veți întórce, cu nimica nu se póte îndrepta sufletul acelora, nici nu se póte erta. Pentru aceea s'au rênduit dela chesaro-crăésca comisie un comisarius pentru stringerea acelor lucruri înstrăinate, ca sĕ vie la sate. Deci dacă va veni, sĕ dați la Domnul comisariș fără tótă pricina. Ĕră cine nu va asculta porunca acésta și va călca-o, acela va rĕmâné sub afurisenia sufletului sĕu, și în lumea acésta de pedépsă nu va scăpa. S'au dat la curte scris numele comisarișului, care va vení în sat sĕ mergeți cu dênsul în tóte satele cetind porunca acésta mai sus numitului episcop Gedeon Nichitici.

Vĕ însciințez prin acésta, că am primit o milostivă poruncă dela înălțata chesaro crăésca comisie dela Belgrad dela 24 Februarie a. c., prin care arată, că ar fi înțeles precum unii dintre rebeliși nu s'au

întors la casele sale și umblă prin păduri, locuri ascunse, dară fiindcă chiar gândul împĕrătesc pentru întărirea păcii și a liniscei, ca fără de nici un feliu de pedépsă sè se întórcă la casele sale, pentru aceea ni s'au poruncit, ca sĕ arăt acéstă milă; așa dară cu numele mării sale chesaro-crăescii și apostolicescii măriri înălțatului crăescului gubernium sĕ vestesci acéstă milă, ca cei ce se află prin codrii rĕtăciți și prin munți și prin locuri ascunse, sĕ vină la casele sale, că nu vor avé nici o pedépsă. Așa dară po runcesc, ca sĕ te silesci, ca acésta sĕ vestesci și sĕ vie rĕtăciții la locurile sale și de împlinirea acesteia sĕ ne însciințezi.

S'au dat în Sibiiu, 22 Februarie 1785.

Gedeon Nichitici.

Nr. 165.

Cu mila lui Dumnedeu, *Gedeon* pravoslavnic episcop neunit al Mare principatul al Ardélului.

Preacucernicului Kir Lazar protopopului neunit, preoților, clericilor și tuturor pravoslavnicilor creștini neuniți, cari se află în protopopiatul Orăștiei: dela Dumnedeu milă și dela noi molitvă și blagloslovenie trimitem.

Cu cât mai multă greutate am simțit în postul acesta contenirea mâncării și a beuturii și cu slăbirea trupului, cu afacerea pocăinții și sdrobirea inimii, cu atâta acum mai mult ne-am ușurat și ne-am folosit socotind, că Mêntuitoriul nostru Iisus Chritos pentru noi ómenii s'au întrupat, au pătimit, au răbdat ocară, bătae, legătură, scuipare, chinul, restignirea, singură mórtea cu ocară prin care ne-a mêntuit de pĕcatul osândii cel strămoșesc și de celelalte tóte pĕ-

cate; și așa tóte după scârbă spre bucurie urmând, după biruirea morții și a iadului învierea lui Christos cea de a treia ḍi cu mărire și isbândă, ceea-ce ne-au pricinuit nóue după greutatea ce am fost răbdat, ușurarea, după scârbă bucurie și dela osândire isbăvire; se cade dară în ḍiua acésta a Domnului sĕ ne bucurăm și sĕ ne veselim, că numai acéstă mare bucurie și veselie ne-au solvit nóue, și fii lui Dḍeu a ne chema ne-au dat puterea după cuvêntul evangheliștului Ioan ḍicênd: „Câți pe el au primit, au dat lor putere a fi fii lui Dumnedeu". Pentru acésta cu îndoit dar și îndoită milă și cu îndoită bucurie fiind mângăiați, sĕ lăudăm și sĕ mărim pe Christos cel ce a înviat, bucuria acestei prăznuiri după cuvêntul prorocului David, sĕ o amestecăm cu frică și cu cutremur, păzindu-ne așa în faptele cele bune creștinesci, ca sĕ nu perdem darul fiilor lui Dumnedeu.

Pentru acésta și noi părtași fiind cu iubirile nóstre de Christos de acéstă bucurie, gradușul din inimă poftim petrecerea acestui prasnic a-'l avé cu bucurie și mulțămită; sĕ lăudați pe Christos ce a înviét din morți și sĕ păziți temeiul acestei faceri de bine a lui Christos, adecă dragostea, că pentru dragostea ce a avut Dumnedeu cătră om, a răbdat Christos patimile și a înviét a treia ḍi; acest dar, temeiu, dragostea Vĕ sfătuim ca sĕ aveți cătră Ddeu din tótă puterea sufletului și a inimii și cătră aprópele seu asemenea, adecă dragoste cătra cei mai mari, prin care se înțelege supunerea și ascultarea preaînaltei povățuiri împĕrătesci, mai marilor stăpânirilor și îndreptătorilor țerii, stăpânitorilor locurilor și dragoste cătră tóte națiunile creștinesci, ferindu-vĕ, nimĕrui rĕu nu numai a nu face, ci nici a cugeta. Acésta este folosul și bucuria de obște tuturor, care sĕ puteți avé rugăm pe Christos cel ce a înviét, ca

sĕ vĕ dăruéscă sănĕtate pacinică, viéță, milă și mai pe urmă împĕrăția ceriului, care toți sĕ o dobândiți din tótă inima poftim.

S'au dat în Sibiiu, 2 Aprile 1785.

Gedeon Nichitici.

Nr. 172.

După puterea milostivului intimatului a înălțatului crăescului Gubernium dela 3 Martie sub Nr. 719 poruncitóre, ca toți preoții sĕ facă protocóle și cerênd slăvitele magistraturi, sĕ le dea înainte, cu tot dinadinsul poruncim, ca tuturora preoților din protopopiatul Vostru sĕ poruncesci, ca protocóle tot preotul sĕ facă precum s'au fost și mai nainte poruncit dela înălțatul crăescul guvernium la 6 Aprile A 1780 supt Nr. 1680 și în 7 ḑile Martiu 1782 supt Nr. 1412 și în 7 ḑile Octomvrie A. 1783 supt Nr. 7633. Prin vicarișul Ioan Popovici protopopul Hondolului vi s'au însciințat tóte poruncile, cari s'au dat și se vor da dela noi, prin voi sĕ le scrie și cerêndu-le slăvitele magistraturi séu tablele locurilor, sĕ le dee înainte.

Pentru-că v'am poruncit, ca la adunarea cea hotărîtă a protopopilor și vice-protopopilor sĕ fie la 27 Aprile la Sibiiu, care trebue negreșit a se împliní; pentru aceea după porunca înălțatului crăescului gubernium vĕ poruncim, ca dela domnul vicespan circulașului sĕ cei și sĕ iai pașuș pentru slobodă și neîmpedecată venirea vóstră la Sibiiu.

S'au dat în Sibiiu, 7 Aprile 1785.

Gedeon Nichitici.

Nr. 262.

Preacucernice protopópe Kir Lazare!

Pentru-că înălțatul crăescul gubernium prin milostivul seu intimat dela 19 Aprile a. c. supt Nr. 2767 bine a voit întru asemânarea prea milostivii împĕrătescii ordinații a poruncì, ca la locurile în cari se află fundații în bani séu în moșii pentru spital, ca sĕ se grijască copii cei lăpĕdați, betegi, ologi, sĕraci, după adăugatul aicea formulariu sĕ se scrie. Pentru aceea, după puterea acestei porunci vei avé datorie drept și curat, după formulariu a lua în scris în protopopiatul vostru, unde se află, cu însemnarea fundatorilor, fundațiilor, veniturilor și cheltuelilor, cari se află spre ținerea spitalurilor și sus numitelor fețe și fără zăbavă la noi a trimite.

S'au dat în Sibiiu, 3 Iuniu 1785.

Gedeon Nichitici.

Nr. 392.

Preacucernice protopope kir. Lazare!

Pentru-că înălțatul gubernium prin milostivul seu intimat dela 26 Iulie a. c. supt Nrul 9622 făcută rênduélă pentru venitul ștolei, adecă patrafirul preoților neuniți și dela a sa chesaro-crăéscă mărire întărită, mi-au vestit și formulare mi-au trimis după care preoții datori vor fi a urma, și mai mult decât scrie în ștolar a nu îndrăsní a lua. Pentru aceea trimit formularele Nr. 32 din care vei avé datorie din tótă parochia un formulariu și tóte cu de-adinsul a pune sĕ poruncesci, ca după puterea lui venitul sĕ aibă al patrafirului. Și acésta încă înălțatul crăescul gubernium poruncesce după preaînalta rînduélă împĕrătéscă, fiindcă între români s'au obicĭnuit la pras-

nice, la botezuri, la îngropăciuni, la nunte fórte mari ospețe în mâncări și în beuturi fără sémă a se face de unii se sărăcesc cu acésta; pentru aceea acelea sĕ se desrădĕcineze dintre norod, fiincă porunca bisericéscă nu e una cu aceea și din obiceiul a da și face una ca aceea, mesele au fost numai la sĕraci sĕ se facă, dar' după aceea ómenii unii cu alții au început a se ospĕta și pe sĕraci au uitat detot, că mai bine gazde se vor face lipsând acelea și preoților ce se cuvine mai lesne după formulariu vor împlinì. Așa dar preoților se poruncesce, ca sĕ se siléscă a desvĕța pe parochienii sei de ospĕtările și beuturile fără de socotélă la mai sus numitele prilegiuri și sĕ se strice acelea, și așa ei singuri vor cunósce, că adaugă bunul seu, dară nu scade. Pentru care pricină și la adăugatul ștolar s'au dat poruncă.

Sibiiu, 20 August 1785.

Ghedeon Nichitici.

Nr. 399.

Preacucernice protopópe kir. Lazare!

Pentru-că înălțatul crăesc gubernium prin milostivul seu intimat dela 2 August a. c. supt Nrul 4862 și 5848 mi-au intimăluit pentru cei-ce se înnécă, pentru cei-ce singuri se spênsură, pentru cei-ce din aburul fântînilor de mult închise și pentru cei-ce din aburul mustului când ferbe biruindu-se, cade la stricăciunea vieții și comunicăluita patentă crăéscă cu mijlociri cu cari sĕ se pótă ajuta aceia, poruncindu-mi, ca toți preoții sĕ vestéscă și sĕ însemneze, ca cu mijlocirile ce se pun aici înainte sĕ se foloséscă și sĕ nu se sparie cel-ce ajută la acésta, că va fi infam, adecă necinstit, — pentru aceea vei avé datorie a vestí la toți preoții din protopopiatul vostru și ei la toți poporenii sĕ arete și sĕ sfătuéscă, adecă

pentru cei-ce se înnécă, scoțênd pe înnecatul fiind încă viu, așa sĕ-i ajute: sĕ-i slobódă sânge din vîna grumaḍului, ér neputêndu-se slobodí dela acela, slobodindu-i dela o mână, séu dela picior 8 séu 10 uncii. Neaflându-se bărbiu, sĕ-i lase sânge pănă la venirea lui. Scoțênd pe înnecatul din apă, sĕ-l desbrace de hainele lui cele ude și ștergêndu-l, cu alte haine uscate séu cu țoluri sĕ-l acopere și țiindu-i nările tare, sĕ-i sufle în gură și prin foi séu prin vîrful unei teci tăiate, séu prin camișì sĕ sufle în șeḍut, séu cristir de tăbac sĕ-i facă, peptul și mânile încet și lin sĕ apese și cu lână sĕ ajute, cu cârpe calde de lână séu de flos tot trupul sĕ-i frece, în pat cald sĕ-l pue și doi ómeni sănĕtoși lângă el sĕ se culce, ca sĕ-i încălḍéscă trupul celui înnecat, sĕ-l pue pe pat presărat cu cenușă caldă de patru degete de grósă. După slobodirea sângelui sĕ dee betégului spirt la nas séu tăbac uscat sĕ i sufle la nas și din spirtul acela vr'o câteva picături amestecându-le cu apă sĕ-i dea sĕ bee în gură. Aceste mijlociri de folosesc, a se face și acelor, cari singuri se spênsură. Pentru-ca sĕ se mĕntuéscă cei betegiți și primejduiți din aburul cărbunilor, la aer slobod sĕ-i aducă, țiind nările sĕ-i sufle în gură, sânge sĕ-i slobódă, cu apă próspĕtă pe față și pe pept sĕ-l stropéscă, în nas oțet tare sĕ-i dea și aceia nasul sĕ-i frece, cu cârpe calde sĕ frece, cristir de tabac sĕ-i facă.

Acésta mai pe larg va arĕta slavita tablă a varmegii, după-cum vor vestí la aburul ferberei mustului și de aburul fântânilor celor de mult închise, ca sĕ nu se primejduéscă.

Sĕ învĕțați a urma poruncei acesteia tot norodul.

S'au dat în Mediaș, 7 Septemvrie 1785.

Gedeon Nichitici.

Nr. 568.

Preacucernice protopópe Kir Lazare!

Pentru-că dela înălțatul crăescul gubernium am primit un milostiv intimat dela 18 Noemvrie a. c. subt Nr. 8998 prin care arată, că din representația vestitei table a varmeghii Belgradului de jos, dela 16 Noemvrie, au înțeles, precum popii, mai vêrtos cei românesci, înaintea norodului lorușî încredințat fac strîmbe și nedrepte tâlcuiri la milostivile porunci împĕrătesei date prin slobodă mutarea locuitorilor, și precum ar urma de acolo, acea milă a împĕratului ar fi prin iobagie, ca slujbe sĕ nu mai facă, și vestita tablă silindu-se a aduce pe norod la întréga buna înțelegere și la îndreptare, nici pe stăpânirea varmeghii n'au ascultat. Pentru aceea înălțatul crăescul gubernium mi-a intimăluit, ca cumplit și supt grea pedépsă înfricoșare arătând, sĕ vĕ sfătuesc, ca sĕ nu îndrăsnéscă cineva din preoți asemenea ceva a cerca, nici preaînaltele porunci împĕrătesci a le schimosí chiar adevĕrata lor înțelegere. Așadară după puterea acestei milostive porunci tare sĕ poruncesce tuturor preoților din protopopiatul vostru, ca sĕ nu îndrăsnéscă înaintea înaltelor rêndueli ceva a cerca, nici a face, nici a tâlcuí rĕu și strîmb, nici a schimosí dela adevĕrata lor înțelegere, că unii ca aceia cu pedépsă neertat se vor pedepsí, după-cum s'a pedepsit popa Ioan dela Micăsasa care în anul trecut înaintea preaînaltelor rêndueli a urmat, sfatul nostru n'a ascultat, pentru care la prinsóre a căḑut și a se despopì s'au judecat, cel ce la 13 Noemvrie se va despopì prin noi și mirén va rĕmânea spre împlinirea rênduitei lui pedepse. Precum acésta ai primit și la toți preoții ai vestit și vor face îndestul poruncii sĕ ne înșciințați. S'au dat în Sibiiu, 9 Noemvrie 1785.

Gedeon Nichitici.

Nr. 70.

Preacucernice protopópe Kir Lazare!

Pentru că am primit dela înălțatul crăescul gubernium un milostiv intimat dela 5 Ianuariu a. c. supt Nr. 10202 intemeiat, preamilostivul decretul crăesc dela 27 Noemvrie a. tr. prin care arată, că a sa chesaro-crăéscă mărire bine a voit a îngăduí, ca mirii cei dispensăluiți în scopul pentru grele pricini de proclamație în cele dintâiu Dumineci sĕ pue jurămêntul, că nu sunt legați séu logodiți cu alte fete, slăvita tablă a varmeghii, cu cari sĕ se pótă cununa. Așa dar tabla pe departe, ca părților sĕ nu fie cheltuélă și sĕ nu urmeze primejdie din zăbavă, atuncea sĕ pue jurămêntul înaintea judecății mirenesci a locului, adecă înaintea sfatului séu solgăbirĕului, cu cari sĕ se pótă cununa, viind cu aceea la noi, acésta la toți preoții și norodul a vestí vei avé datorie însciințându-ne precum ai împlinit acésta.

S'au dat în Sibiiu 27 Ianuariu 1786.

Gedeon Nichitici.

Nr. 32 și 176.

Pentru-că înaltul crăesc guvern prin milostivul seu intimat dela 6 Dechemvrie A. 1785 supt Nr. 10137 mi-a comunicăluit prin care se poruncesce, că cădirea caselor și colindele, ce s'au obicinuit în séra de Crăciun, de Anul Nou și de Bobotéză, sĕ se ridice și sé nu se mai facă; pentru aceea după puterea acestei prea înalte porunci vei avé datorie a vestí în tot protopopiatul tĕu la preoți, ca cădirile caselor și colinde la mai sus numitele sĕrbători sĕ nu se mai facă, fiind oprite. Acésta dar numai decât vei avé

datorie a vestí la toți preoții din protopopiatul vostru și dela ḍiua primirei acesteia până la 14 ḍile precum ai vestit, nóue sĕ respunḍi.

Sibiiu, 27 Februariu 1786.

Nr. 187.

Fiindcă a sa preaosfințită chesaro-crăéscă și apostolicéscă mărire prin milostivul seu decret dela 16 Ianuarie a. c. Nr. 1116 și înălțatul crăesc guvern mie comunicăluit și exemplare tipărite mie 'mi-au trimis din cari ér trimit unul. cu milostivire bine au voit a intimăluí, că ar fi înțeles. că uni din preoți se închipuesc a avé dreptate de pe parochienii sei pentru călcarea datoriilor și stavilelor legii cu bani și cu altă pedépsă trupéscă sĕ pedepséscă, care lucru fiind și împotriva canónelor, a oprit. După înaltele rîndueli au poruncit prea înalta po menită chesaro-crăéscă mărire, ca partea preotéscă sĕ nu mai îndrăsnéscă cu bani și cu bătĕi pe trup a pedepsí pe parochianii sei, ci cu sfătuirea și cu învĕțătura și îndemnarea și buna și înțelépta doḍană sĕ certe și sĕ îndrepteze pe parochienii sei, cu bani și cu bătĕi nici decum, că fórte tare se vor strînge a da sémă neîmplinitorii poruncei acesteia. Ér de cumva dintr'o întêmplare n'ar puté cu sfătuirea a folosí, pentru-ca prin aceea sè nu se întêmple vr'o rĕutate, atuncea sĕ-i arete la domnii, la diregĕtorii locului și sĕ aștepte dela dînșii îndestulare. Așadar după puterea mai sus pomenitei porunci vei avé datorie la toți preoții din protopopiatul tĕu a vestí, și ca așa sĕ urmeze a poruncí, nóue referăluind de împlinirea acesteia.

S'au dat în Sibiiu, 5 Martiu 1786.

Gedeon Nichitici.

Nr. 241.

Preacucernice protopópe Kir Lazare nóue iubite!

Dintr'o întêmplare venind la auḍul înălții sale preaosfințitei chesaro-crăesci măriri pentru fețele cele căsătorite, dintre cari una fugită fiind și cea rĕmasă și lăsată față a se căsătorí cu altă față voind mai nainte de dovedirea vieții și morții cei fugite, prea înalta pomenita mărire după cercetare la Excelența Sa la domnul archiepiscopul și metropolitul Carlovețului și de acolo representăluindu-se, după canónele bisericii grecesci neunite a rĕsăritului, muerea bărbatului celui fugit lăsată, séu a muerii cei fugite bărbatului cel lăsat, nedovedind muerea mórtea celui fugit, a nu se puté căsătorí cu altă față. Acésta pomenită mărire aprobăluind bine au voit cu puterea milostivului seu decret dela 2 Iulie 1785 prin înalta general comando dela 29 Iulie 1785 și prin puterea altui decret împĕrătesc dela 8 Februariu 1786 supt Nr. 1667 prea înaltul crăesc guvern la 9 Martie c. c. supt Nrul acela mie a comunicăluí a poruncit, ca fugind bărbatul vreuneia mueri séu muerea vreunuia bărbat și vrênd fața cea lăsată cu altă față a se căsătorí, sĕ fie oprită a nu se căsătorí până ce nu va dovedí mórtea feții cei fugite. Așa dară după puterea acestei porunci împĕrătesci vei avé datorie a vestí la toți preoții din protopopiatul vostru și lor sĕ poruncesci, ca sĕ nu îndrăsnéscă pe vr'o față lăsată dela partea cea lăsată și fugită a slobodí spre căsătorie cu altă față fără dovedirea morții cei fugite și acésta în protocolul morților preotul sĕ o pue și precum preacucernicia ta așa și preoții sĕ împlinéscă, nóue referăluind de primirea și vestirea acesteia. S'au dat în Sibiiu, 20 Martiu 1876.

Gedeon Nichitici.

Nr. 256.

Preacucernice protopópe Kir. Lazare!

Fiindcă preaosfinţita chesaro-crăésca mărire prin milostivul seu decret dela 16 Ianuarie şi prin intimatul a înaltului crăescului gubernium dela 1 Martiu a. c., sub Nr. 1113 comunicăluit, bine au voit a rênduí:

1. Tot lucrul legii, precum este: ridicarea, dirigerea, mărirea bisericilor, iproci, şi măcar ce îngreunări de ale legii, ca stăpânirea diregătorilor varmeghiilor şi a magistraturilor sĕ îndrepte, sĕ rênduesci, ca acolo sĕ se caute şi sĕ se judece în înaltul crăesc guvern, se îngăduesce rĕspunsul numai întêmplarea aceea, unde domnii diregĕtori n'au făcut din destul.

2. Tóte călcările de ale legii de acuma înainte în chipul călcărilor celor orăşenesci se vor socotí şi între pârîţi se vor trăctălui, care lipsesc în uriciunea legii.

3. Călcătorii de rênduelile cele normalicesci în locurile cele bisericesci şi întru ale legii, se vor da sub acţie fişcuşéscă, şi domnii diregători varmeghii şi a magistraturilor fără de a face mai înainte scire la înălţatul crăescul guvern se îngăduesce de tóte de acest feliu de pricini, ér execuţia sentinţii cei publicăluite se împedecă numai întru întêmplările cele strinse judecătoresci şi după sine pedépsa trupului aducĕtóre.

4. Tot acești deregĕtori a varmeghiilor şi a magistraturilor, neuniţilor de legea grecéscă în locurile acelea, unde biserici şi şcóle n'au, fără de a mai face representaţie, vor puté da îngăduinţă spre aceea cu

cheltuiala sa încă a le mărí, a le direge şi încă şi din nou a le face. Pentru acésta între întêmplări ca acestea între obştile şi preoţi aşa a urma sĕ povĕţuiţi, nóuĕ referăluind de împlinirea acesteia.

S'au dat în Sibiiu, 27 Martie 1786.

Gedeon Nichitici.

Nr. 344

Preacucernice protopópe Kir Lazare!

Fiindcă Domnul episcopul nostru la 12 Ianuarie a. c. la toţi protopopii şi la preacucernicia ta au trimis poruncă după puterea preaînălţatelor rêndueli împĕrătesci, ca toţi preoţii cei ce sunt preoţiţi în Valachia după amnestie sĕ opréscă de tótă slujba preoţéscă şi parochienéscă, însĕ acum preasfinţitul Domnul episcopul nostru înţelegênd, că unii preoţi din cei ce sunt preoţiţi în Valachia, după amnestie, adecă, prevaricatori, îndrăsnesc peste porunca şi rênduiala împĕrătéscă a slujì, pentru aceea la 28 Maiu a. c. din Carloviţ au trimis la consistoriu poruncă, ca prin cerculariu sĕ se însciinţeze toţi protopopii sĕ opréscă pe prevaricatori de tótă slujba preoţéscă şi parochienéscă. Aşa dar preacucernicia ta datoriu vei fi după puterea numitei porunci archieresci dela 12 Ianuarie a. c. dată şi întru preaînălţatelor rêndueli împĕrătesci întemeiată a oprì pe prevaricatori de altă slujbă preoţéscă şi parochienéscă şi a urma după porunca mai sus pomenită, într'alt chip sub grea pedépsă, nebăgând samă, vei cădé şi silit vei rĕspunde, aşa şi mila lui Christos sĕ fie cu preacucernicia ta.

S'au dat în Sibiiu, 22 Iunie 1786.

Protopopul Ioachim.

Nr. 357.

Preacucernice protopópe Kir Lazare!

Din pricina Reșinenilor pentru sfințirea maslului asupra unui bolnav cât să plătéscă, pentru-că nu este în stolariu arětat cât să se plătéscă, cu preoții de acolo cunoscut au făcut nóuĕ înălțatul crăesc guvern taxa cât să plătéscă un bolnav unui preot când se va chema la sfințirea maslului, căruia întru urmarea înaltului crăesc guvern prin milostivul său intimat din 6 Aprilie a. c. sub Nr. 2402 mi-au arětat cumcă, de cătră norma făcută stolariului nu se póte mișca, ĕră nici opresc pe preoții dela osfințirea maslului, și când vor fi chemați, să mérgă, plata érăși n'au însemnat. Pentru aceea, după porunca acestui intimat, preacucerniciile vóstre însciințând, ca să arětați preoților din protopopiatul vostru, cum că pot face sfințirea maslului când vor fi chemați. Așa făcênd și de primirea și de vestirea acesteia însciințându-ne, mila puternicului Dumnedeu să fie cu voi.

S'au dat în Sibiiu, 13/2 Iulie 1786.

Gedeon Nichitici.

Nr. 352.

Preacucernice protopópe Kir Lazare!

După-ce așa fiind întréga diecesă séu episcopatul nostru întru 31 de protopopiate și întru 940 parochii și peste acestea încă întru 41 parochii adecă întru tot 981 împărțit, și despre aședarea lor planum séu conscripție făcută la 10 Ianuariu a. c. înaltului crăescului gubernium am trimis și prealăudatul guvern sub 10 Februariu a. c. Nr. 431 curții împĕrătesci pentru cercetarea și întărirea și aședămênt au trimis. Deci acuma înaltul crăescul guvern prin intimatul său din 18 Maiu a. c. Nr. 3462 trimițêndu-mi și decretum împĕrătesc tipărit la 18 Aprilie a. c. mi-au arĕtat, precum a sa preaînălțata mărire împĕrătéscă nu numai cei 31 protopopiate și 981 parochii, după-cum am fost noi rênduit și aședat și împărțit, și ca să rĕmână așa au poruncit, ci pe deasupra au rênduit și acésta, precum de acum înainte vor fi datori poporenii preoților sĕi în tot anul pentru traiul lor a da câte o ferdelă de grâu séu dóue de cucuruz, vĕduvele pe jumĕtate séu în curgĕtoriu prețiu cu bani a plăti, carele ca să aibă statornicie a sa și ómenilor fește-cărei parochie să însciințeze, la cinstita tablă asemenea acestei consignații alta o am trimis, poftind după preaînalta poruncă, ca dintru tisturii sĕi pe unul să rênduéscă și împreună cu sfinția ta la tóte locurile să vestéscă, pentru care tistul însciințându-le și cu dênsul însoțindu-le din loc în loc ómenilor puteți vestì și spre cuviinciósă ascultare și împlinirea înaltei aședări cătră binele vostru și a tuturor razimătorie a-l sfătuì și așa după adăugata consignație de înainte cu parochia preoții aședați așa și satele cu numĕrul caselor, care sunt în protopopiatul tĕu vei înțelege, și de dênșii grijă și samă ai să dai. Pentru primirea căreia și împlinirea poruncitului comision însciințare ai să-mi faci.

Sibiiu, 22 Iulie 1786.

Gedeon Nichitici.

Nr. 395.

Preacucernice protopópe Kir Lazare!

Crăescul guvern prin intimatul sĕu dela 30 Iulie a. c. Nr. 6408 mi-a arĕtat, precum mărirea prea osfințita sa făcênd din prilej o întrebare pentru litiile séu umblarea în dilele praznicelor cu prapori,

óre nu s'ar putea aședa umblarea litiilor la noi la cei neuniți? în puterea rescriptului împĕrătesc dela 30 Iulie a. c. Nr. 6408 acéstă statornicică și nemiscată au făcut și întărită tĕrguélă, ca într'un an sĕ se pótă umbla cu litiile de patru-ori, iar nici de cum împrejurul hotarului parochii sĕ iasă, adecă întâiu la 6 Ianuarie, a dóua la ḑiua Pascilor, a treilea după prilejul vremii, la evanghelistul Marcu și a patra la hramul bisericei, care împĕrătéscă rênduélă arătându-ți și trimițêndu-ți un exemplar pentru bună îndreptare, vei avé datorie tuturor preoților din protopopiatul tĕu a însciința, ca sĕ se într'armeze aședărei acesteia, care și stăpânirii politicesci este poruncit luare de sémă întru petrecerea rênduelii acesteia a purta, și cei cari mai nainte litii ar face, ca pe trecĕtorii aședĕri acesteia și înmulțitorii obiceiurilor bisericesci, spre darea rĕspunsului se vor trage și pedépsă vor lua.

Sibiiu, 29 Iulie 1786.

Gedeon Nichitici.

Nr. 411.

Preacucernice protopópe Kir Lazare!

Inălțatul crăescul gubernium prin milostivul seu .... sub Nr. 6893 în copie ... precum mărirea sa preaosfințită bine a voit pentru umblarea cu crucea la Bobotéză a face acésta milostivire, ca clerul cel neunit, precum până acuma, așa și de acum înainte, în vremea Bobotezii sĕ pótă umbla cu crucea prin case și pentru aceea numai trei cretari dela parochienii sei vor avé, éră care ar voí peste tot anul în fiește-care sĕptĕmână sĕ li se sfințéscă apă, vor plăti în tot anul preotului seu trei fiorini șese cretari, precum și în stolariul dela 23 Septemvrie A. 1784 supt

Nr. 10981 a fost întărit înălțimea sa împĕrătéscă. Pentru aceea vei avé datorie tuturor preoților din protopopiatul tĕu acéstă milostivă poruncă a o arĕta.

Sibiiu, 22 August 1786.

Gedeon Nichitici.

Nr. 441.

Preacucernice protopópe Kir Lazare!

Inălțatul crăescul gubernium prin intimatul sĕu dela 11 Maiu a. c. Nr. 4364 au arĕtat nóue, precum a sa preaosfințită chesaro-crăéscă mărire bine au voit prin decretumul sĕu milostiv din 25 Aprilie 1786 Nr. 4364 făcut a porunci, ca tóte pricinile în tréba cinului preoțesc întêmplate și spre îndreptarea preoților folóse, adecă chiar numai acele pricini, cari se fac împotriva cinului preoțesc între preoți și stapânirile bisericesci, sĕ se judece înaintea consistoriumului episcopesc. Pentru aceea întru urmarea împĕrătescei porunci vĕ povețuesc, ca pricinile preoților cele duhovnicesci și bisericesci, cele mai mici, cu consistoriumul vostru, precum și până acuma după chipul rênduelii nóstre la 10 Septembre A. 1784 Nr. 103 la voi trimisă sĕ judecați, și după asemĕnarea vinii cu canónele acolo însemnate sĕ-i canoniți; ér' cele mai mari, vinovățiile și greșelele lor, care din firea sa sub judecată numai episcopului, consistoriului sunt supuși, sĕ le arĕtați nóue cu tóte faptele și împregiurările lor. Așa dar de primirea acestei rêndueli făcută vestirea tuturor preoților în protopopiatul vostru însciințându-ne, mila preaputernicul Dumnedeu pururea sĕ rĕmână cu voi și noi, suntem

Sibiiu, 8 Septemvrie A. 1786.

Gedeon Nichitici.

Nr. 249.

Preacucernice protopópe Kir Lazare!

Inălțatul crăescul gubernium, prin arătătórea scrisorii a sa din 2 Maiu a. c., după calendarul cel nou, subt Nr. 3966, ne-a însciințat, precum-că mărirea a sa preaosfințită au poruncit, ca de acum înainte, nici preot, nici cantor sĕ fie, care nu va învĕța la școla normalicéscă și nu va arătà dela dascălul seu atestat despre acéstă învĕțătura. Pentru aceea prin acésta ți-se însciințéză, ca tuturor preoților și ómenilor din protopopiatul tĕu sĕ faci de scire și nici pe unul dinainte la preoție sĕ nu trimiți, care nu are atestat dela dascălii normalicesci. Și așa despre primirea acestui cerculariu ne vei face relație.

Sibiiu, 7 Maiu 1787.

Gedeon Nichitici.

Nr. 359.

Preacucernice protopópe Kir Lazare!

Fiindcă înălțatul crăescul gubernium prin milostivul sĕu intimat dela 18 Octomvrie a. c. supt Nr. 11605 la smerenia nóstră trimis arată din preamilostivul preaînaltul decret împĕrătesc dela 1 Octombre curgĕtoriu, precum a sa preaosfințită chesaro-crăéscă mărire înțelegênd precum supușilor sei din țéra acésta pribegirea în alte țeri nu s'a curmat, ci de nou cu grămada se face, n'au lipsit, care lucru fórte spre neplăcere fiind și vrênd a se împedeca și a se oprí acest feliu de pribegire, bine au voit a poruncí, ca și prin partea preoțéscă sĕ se însciințeze ómenii arătându-se greutatea acestei călcări de lege, sĕ se dojenéscă, ca sĕ se părăséscă de tot felul de pricini de pribegire, după-cum de pe adăugatul tipărit românesce patent împĕrătesc, ba chiar și mai luminat va cunósce tot supusul greutatea acestei călcări.

Act

dela episcopul Gerasim Adamovici, pentru întroducerea unui diacon în comuna Răhău.

Nr. 6. P. H.

Tuturor, ori de ce stare și vrednicie, cărora se cuvine, facem însciințare, precum arătătoriul acesteia, Nicolae Cărpinișanu din Răhău, slăvită varmeghia Sibiiului și protopopiatul Sas-Sebeșului, după adusele atestatumurile sale dela mai suslăudata varmeghie din 3 a lunei lui Martie 1788 sub Nr. 870, asemenea dela protopopul locului și dela sat, cumcă cu toții îl poftesc sĕ le fie diacon la biserică pentru ajutoriul celorlalți preoți, și dela tóte greutățile satului îl vor scutì, după-cum se vede sub Nr. 6 în protocolul chirotoniților a. c., așa și noi, îndreptându-l mai naainte la învĕțătura trebuinciósă, și vĕdênd vrednicia lui, mai pe urmă l'am sfințit diacon la 18 a lunei trecute Octomvrie, și în ḑiua de astădi dela noi se întăresce a fi diacon în satul mai sus numit, la Chramul S-tul Luca Evangelistul, poruncindu-i-se, ca întru tóte sĕ-și pórte cinstea sa după-cum se cade, și sĕ fie cu pildă bună înaintea norodului; asemenea și norodul pe dênsul sĕ-'l aibă la cinste și sub scutință după mai sus pomenită făgăduința lor. Și preoții cei de acolo încă sĕ-'l cunóscă, și dintru tóte

cele-ce va slugi cu dînșii de împreună, partea ce i se va cuveni ca la un diacon, sĕ-'i deie și frățesce sĕ trăéscă.

S'au dat în Sibiiu, 1789, Decemvrie 3.

Pravoslavnic episcop al neuniților în marele Pr. Ardealului

(S. S.) *Gherasim Adamovici.*

Pe dosul documentului original se află scris: Produxit Testimonium Anno 1790 die 18 Aprilie.

Michail Sillmann,
Commissarius Proces. et Rectificator.

Un atestat de cualificațiune preoțesc din anul 1790.

Arătătoriul acesteia, Ilie Popovici, dela Orăștie, slăvit scaunul Orăștii, de legea grecéscă neunită, precum fiind aicea o vreme în Sibiiu spre învĕțătura creștinéscă, care se cuvine fiește-căruia preot a o învĕța spre mai bună întemeiare a credinței nóstre, și învĕțând, s'au examinăluit de mine cel mai înjos iscălit, și am aflat a fi învĕțat tótă învĕțătura creștinéscă cea mai însus pomenită, și de cătră cinstitul consistoriu în rênduială. Pe lângă care au mai adăugat învĕțând și cele patru specii ale aritmeticei. Drept aceea întăresc cu iscălitura și pecetea mea.

Sibiiu, în . . . Octomvrie 1790.

(L. S.) *Radu Tempea* m. p.,
al școlelor neunite naționalicești din Ardeal Director.

Rugarea

locuitorilor din Orăștie cătră episcopul Dionisiu de Buda, pentru a nu-'i constrînge la plătirea unui pămênt eclesiastic din banii eclesiei, ci a-i mai amâna cu solvirea pănă vor puté face prețiul din alt loc.

Illustrissime ac Reverendissime Domine D-ne et Episcope Nobis Gratiosissime!

Innumerabiles nostrae neccessitates, recte tramite ducunt ad Vestrae Illustritatis Paternum amorem, duum ordinationes Vestrae Illustritatis nuperas, intuitu Parochi, et Fundi Parochialis, ob renitentiam Domini Jenye Mulyú, in effectum deducere haud possemus etenim posteaquam apud Magistratum Szászvárosiensem Fundum pro Parocho sollicitassemus, non deficit idem Magistratus Fundum illum, quem prioribus etiam temporibus nostrae Ecclesiae designaverat, denuo gratiose decernere, quem Dominus Jenye Mulyù sibi ipsi pro Villa propria retinere attentat, cum praejudicio Miserae plebis Valachicae Szászvárosiensis. Instamus itaque Illustritati Vestrae quam humillime, dignetur Sortem Nostram pauperrimam gratiose considerare, exq.. Congesto Templi, ejus Fundi pretium exsolvere facultare, priusquam aliunde eandem summam aequirere possemus, et D-no Jenye Mulyú demandare, ut ejus Fundi Summam non ultra extendat, quam ut pro eo prius exsolverat

alioquin Ecclesiasticum Nostrum Pastorem omittere cogimur, Gratiam et Favorem humillime Praes..... tolantes persistimus.

Illustritatis Vestrae

Servi humillimi

Incolae et Inhabitatores Szászvárosienses, in Felső Oláhszer habitantes.

Ad Illustrissimum D-num Dominum Dyonisium Episcopum Budense et D-num D-num Nostrum Patronum Gratiosissimum.

Humillimum Memoriale

Introscriptorum.

Un document din anul 1777 privitoriu la dreptul Măcelarilor din Brașov-Scheiu.

Nos Maria Theresia

DEI Gratia Romanorum Imperatrix Vidua ac Germaniae Apostolica Hungariae, Bohemiaeque Regina, Archi-Dux Austriae, Dux Burgundiae, Magna Princeps Transylvaniae, Comes Tyrolis, Goritiae & Siculorum. Memoriae commendamus tenore praesentium significantes quibus expedit Universis: Quod Fideles Nostri, Nobis Sincere, et respective Dilecti Illustris S. R. I. Comes Carolus Teleki de Szék, Status & Regii Nostri per Haereditarium Nobis Magnum Transsylvaniae Principatum Gubernii Consiliarius, utrobique Actualis Intimus, ac Cancellarius Noster per antelatum Magnum Principatum Nostrum

Partesque eidem reincorporatas Provincialis Regius; Generosi porro Michael de Bruckenthal, Adamus Neres de Nagy Várad & Michael de Sonnenberg, Secretarii Nostri Guberniales; nec non Michael de Ahléfeld & Antonius Biro de Pollyán, Cancellariae Nostrae Regiae in Transylvania Provincialis Regestratores retulerint Nobis: Qualiter Iidem alias Literas Nostras Sibi ipsis praeceptorie sonantes et directas, Summo quo decuit honore & obedientia receperint in haec verba:

MARIA THERESIA DEI Gratia Romanorum Imperatrix Vidua, ac Germaniae Apostolica Hungariae, Bohemiaeque Regina, Archi-Dux Austriae, Dux Burgundiae, Magna Princeps Transylvaniae, Comes Tyrolis Goritiae, & Siculorum. Fidelibus Nostris Illustri S. R. I. Comiti Carolo Teleki de Szék, Status, & Regii Nostri per Haereditarium Nobis Magnum Transsylvaniae Principatum Gubernii Consiliario utrobique actuali Intimo ac Cancellario Nostro, per antelatum Magnum Principatum Nostrum. Partesque eidem reincorporatas Provinciali Regio; Generosis porro Michaeli de Bruckenthal, Adamo Weres de Nagy-Várad, & Michaeli de Sonnenberg Secretariis Nostris Gubernialibus; nec non Michaeli de Ahléfeld & Antonio Biro de Pollyán, Cancellariae Nostrae Provincialis Transylvaniae Regestratoribus Nobis Sincere & respective Dilectis; Gratiam Nostram Caesareo Regioque Principalem! Exponitur Majestati Nostrae in personis Strenuorum Lanionum Walachicorum Bolgàr-Szegiensium Numero 28. Qualiter iidem paribus quarundam Literarum Altissimae videlicet Resolutionis Nostrae Regiae Wienae Die Octava Octobris Anni 1777. ad Regium Nostrum Gubernium ra. . .ne emacellationis Carnium emanat, nec non Ordinationis Gubernii Regii sub numero 5285 Cibinii Vigesima

prima Novembris Anni currentis 1777 ad Magistratum Coronensem, ad praefatam Resolutionem Nostram Regiam factae, plurimum indigerent, essentque iisdem, paria earundem Literarum Summe necessaria. Proinde Vobis harum serie committimus & mandamus firmiter, quatenus acceptis praesentibus, Statim Vos, vel alter Vestrum praescriptas Literas diligenter requirere, ac reinvenire, requisitarumque, ac reinventarum tenorem & continentiam de verbo ad verbum sine diminutione et augmento, veriationeque prorsus aliquali describentes in Transumpto Literarum Vestrarum annotatis Lanionibus Valachicis Bolgár-Szegiensibus Jurium suorum uberiorem futuram ad Cautelam necesar. sub Sigillo Nostro Judiciali, et authentico, eoque Transsylvanico penes Gubernium Nostrum Regium habito, modo consveto extradare modis omnibus debeatis, ac teneamini, caveatis tamen ne dolus, aut fraus, hac in parte contingat aliqualis. Secus non facturi. Datum in Libera Regiaque Civitate Nostra Saxonicali Cibiniensi. Die Vigesima Septima Mensis Novembris, Anno Domini Millesimo, Septingentesimo, Septimo. Erantque Eaedem Literae nostrae, Sigillo nostro authentico, eoque Transsylvanico ab extra, super cera rubra ductili impraessive munitae, clauseque, confectae, & emanatae, ac praescriptis Fidelibus Nostris in dorso earundem ab una hoc modo intitulato: Fidelibus Nostris, Illustri S. R. I. Comiti Carolo Teleki de Szék, Status, et Regii Nostri in Haereditario Nobis Magno Transylvaniae Principatu Gubernii Consiliario, utrobique actuali Intimo, ac per eundem Magnum Principatum, partesque eidem reincorporatas Cancellario Nostro Provinciali Regio, Generosis porro: Michaeli de Bruckenthal, Adamo Weres de Várad, et Michaeli de Sonnenberg, Secretariis Nostris Gubernialibus, nec non Michaeli de Ahlé-

feld, et Antonio Biró de Pollyán, Regestratoribus, et Conservatoribus Archivi Nostri Gubernialis Transylvanici, Nobis Sincere, & respective Dilectis, pro parte, et in personis Strenuorum Lanionum Valachicorum Bolgár-Szegiensium Numero 28 paulo inferius ad calcem scriptum erat, Requisitor. Partibus vero ab altera infra praescriptum Sigillum Nostrum. Lect. Corr. Introscriptorum Instrumentorum exquisitio concreditur Tit. Domino Antonio Biró Regestratori Guberniali Cibinii 27-ma Novembris A. 1777 per Michaelem de Sonnenberg Secretarium Gubernialem. Cui quidem Mandato Nostro idem Regestrator Noster, uti tenebatur, et par est obedire, Satisfacereque volens in hoc Anno Millesimo Septigentesimo Septuagesimo Septimo, Die vero vigesima Octava Mensis Novembris, post diligentem in Archivo Cancellariae Nostrae factam Investigationem, et requisitionem, praescriptas Literas inter acta, anni currentis sub numeris Aulico 1601, Protocollari autem Guberniali 5285. reinvenisse Nobis retulit, quarum tenor, et quidem: Primarum, altissimae nimirum Resolutionis Nostrae Sequitur in hunc modum: Sacratissimae Cesareo — Regiae, et Apostolicae Majestatis, Dominae Dominae Nostrae Clementisimae Nomine, Regio in Magno Principatu Transylvaniae Gubernio intimandum! Ruminatis argumentis, in consequentiam Benigni Decreti de dato duo decima Decembris, anni proxime evoluti, circa querelas Lanionum Valachicorum Bolgár-Szegiensium, contra Magistratum Coronensem motas medio Informationis prealaudati Regii Gubernii de dato duo decima Septembris anni currentis Numero 4154 allatis, prodit, Supplicantibus per ipsum Magistratum Coronensem Anno adhuc 1671. Jus emacellandi Carnes, ideo plane concessum esse, quia Laniones ejates, publico, Carnem bubulam, nec

pretio determinato, nec in Sufficienti Quantitate, subministrare, potuerunt, imo ex alio Instrumento in Supplici Libello, penes preacitatum Decretum subtractura secunda remisso, doceri, Lanionibus Bolgár-Szegiensibus Jus emacellandi, non prout Magistratus adserit, restricte ad non nulla Individua, atque ad Dies vitae tributum, verum potius indultum ipsis fuisse, ut Numerus, qui tunc plane ad 31. Individua ascenderat, maneat, et ubi unus horum defecerit, alter Surrogari posset. Quibus proinde Stantibus, et reflectendo ulterius, quod Laniones Cehales per tot annos, et preasertim dum in Vicinia Valachia res pecuaria ob turbas vigentes restricta fuisset, cum Bolgár-Szegiensibus concurrere, imo plane ad tantum numerum augeri potuerint; Altefata sua Majestas benigne decrevit, ut Valachi Bolgár-Szegienses, porro quoque in Jure Carnes emacellandi manuteneantur, ad restringendam tamen exorbitantem, ipsis quoque preajudiciosam concurrentiam 79. Individuorum dum emodernis 28. Possessoribus quidam defecerint, nec hearedes, multominus alii, quincunque in horum locum tamdiu suscipiantur, donec numerus eorum, Saltem ad 14. Individua reductus fuerit, imo interea etiam non Singulus in Seorsivo, Sed omnes 28. in quatuor decim tantum Macellis, Carnes vendendi facultatem habeant. In cujus proinde altissimae mentis complementum prealaudatum Regium Gubernium ad Magistratum Coronensem congrua disponet, cum adnexo, ut Lanionibus Cehalibus quoque intimetur, de meliori illorum Subsistentia, etiam concurrentibus Valachis, provideri posse, si ad Contubernium Novos Magistros per aliquot annos non assumserint haeque ratione numerum concurrentium, Distractioni, atque lucro, defalcatis Erogationibus, emergenti, magis attemperare studuerint. Cui in reliquo Eadem altissima,

Gratia sua Cesareo-Regia ac Principali benigne propensa manet. Datum Vienae die Octava Octobris, Anno Millesimo, Septigentesimo Septuagesimo Septimo. Et subscriptum erat a Dextris T. B a Reischach, a Sinistris vero Alexander Horváth. Erantque Eaedem hae Literae Nostrae, Sigillo Nostro Aulico super hostia rubra impressive munitae, clauseque confectae, et emanatae, ac parte ab altera Regio Nostro in Transsylvania Gubernio hoc modo intitulatae:

Sacratissimae Caesareo-Regiae & Apostolicae Majestatis Regio in Magno Transilvaniae Principatu Guberno Consignandum. Secundarum vero Conceptus ut pote: Ordinationis Gubernialis sub praecitato Numero 5285. in complementum praescriptae Resolutionis Nostrae Magistratui Coronensi exaratae, continentia taliter sequitur: 5285 Magistratui Coronensi 21-a 9-bris 1777. Altissima Resolutio Regia Benigno Decreto Aulico, ad demissam Gubernii Informationem, circa Lanionum Valachicorum Bolgár-Szegiensium querelas sub 12-a 7-mbris anni currentis Majestati Suae Sacratissimae Substratam, 8-a Octobris Anni decurrentis emanato, contenta communicatur D-vris per extensum in apographo pro notitia, et directione, debitaque observantia nec non necessaria tam Lanionum Cehalium, quam Bolgár-Szegiensium în viatione. Et subscriptum erat inferius Sonnenberg.

Duarum quidem praescriptarum modo praevio in Archivo Gubernii Nostri Regii requisitarum, et reinventarum Literarum tenores, et continentias, de verbo ad verbum sine diminutione, & augmento Variationeque prorsus aliquali transumi, praesentibusque Literis Nostris in Scribi facientes, praenotatis Strenuis Lanionibus Valachicis Bolgár-Szegiensibus uberiorem futuram ad Cautelam necessarias, Sub Sigillo Nostro

Judiciali, & authentico, eoque in Cancellaria Nostra Regia Provinciali Transsylvanica habito extradandas duximus, & concedendas. Datum in Libera Regiaque Civitate Nostra Saxonicali Cibiniensi. Die Vigesima Nona Mens.. Novembris. Anno Domini Millesimo Septingentesimo Septuagesimo, Septimo.

(L. S.)

Lect: Collat: et Extradat: per *Antonium Biro* Cancellariae Regiae Provincialis Tranniae Regestratorem.

Hae Copia Collata cum suo Originali de Verbo ad Verbum, congruit, quo Super attestantur Coronae 20-a X-bris 1777.

... *Prigell.* — *Ioannes Barani* m. p.

C. Reg. — Distr.-30-d Contr. — Cons. Fis. Bartzensis.

Nro 2.

L. a.

Cătră comitetul de pacificațiune al Românilor.

În împregiurările de față, când cele mai înalte interese și cele mai sfinte drepturi atât ale fiecărui cetățén și ale națiunilor întregi, cât și ale tronului și ale dinastiei, se află în mare primejdie din pricina întărîtărilor și turburărilor unei partide factióse, care pentru a-și mulțumí scopurile sale egoistice, lucréză neobosit prin întrebuințare de putere și silă, ca sĕ

rĕstórne ordinea civilă și liniscea, și sĕ aducă cea mai înfiorătóre confusiune, precum și ca sĕ ție necontenit terorismul și întărîtarea deosebitelor naționalități între dînsele, pe care a împins-o la cel mai înalt grad, datoria tuturor binecugetătorilor cetățeni ai statului și prieteni ai ordinei și ai liniscei publice precum și ai sfintelor drepturi ale țerii și ale tronului, este de a se împotrivi neměsuratelor călcări nelegiuite ale acelei partide, și pentru restabilirea ordinei și a liniscei, precum și pentru asigurarea adevĕratei libertăți și egalități a tuturor naționalităților a se pune în posițiune de apărare cuviincióșă împrotiva acelei partide și atacurilor ei.

Spre acest sfîrșit Excelența Sa D. Generariul Comandante al țĕrei, pe temeiul proclamației din 18 a lunei curgĕtóre ce a sloboḑit cătră tóte jurisdicțiunile, și cătră locuitorii Transilvaniei, și în puterea guvernului țĕrii, ce în vîrtutea acelei proclamații a primit pe cât timp vor ținea împregiurările extraordinare de acum, cătră acésta luând în băgare de sémă, că atât națiunea română, cât și cea săséscă în multe chipuri și-au exprimat voința și singure de sine au făcut propunere, a găsit cu cale de a orênduí, ca sĕ le lacă o recrutație din amêndóue națiunile, în cercurile de jurisdicțiune și în satele ce sunt în dispositiune, spre a completa corpurile de trupe patriotice ce se află în țéră, adecă: al treilea batalion din regimentul de infanteriă Lainingen Nro. 31. întâiul și al treilea batalion din regimentul de infanterie Archiducele Karl Ferdinand Nro. 51, trei companii ale batalionului al treilea din regimentul de infanterie Cavalerul de Turski Nro. 62, trei divisii din batalionul de grenadiri Baron Uraka, precum și spre a se forma o divisie de reservă pentru regimentul Lainingen, și alta pentru regimentul Archiducele

Karl Ferdinand, pentru care tóte se cere un numĕr trebuincios de 3745 ómeni, și tot deodată sĕ se formeze din nou un batalion de Jageri in numĕr de 1253 ómeni, și prin porunca dela 22 Octombre 1848 Nro. 4300 și dela 25 Octobre Nro. 4321 a însărcinat cu aducerea la îndeplinire a acestei orênduieli pe Comitetul de apărărea țerei ce s'a întocmit de cătră Exelența Sa sub președința subt însemnatului.

In urmarea acestia, fiind-că populația săséscă cătră cea română, în cercurile de jurisdicțiune ce stau astădi în dispositiunea Exelenției Sale, este cam ca 1 cătră 4, se hotăresce, ca completarea numitelor trupe ale țĕrei dimpreună și cu reservele ce trebue sĕ se formeze în numĕrul trebuincios de 3745, sĕ se facă numai din populația română; ér noul batalion de Jageri, care se va numi batalionul de Jageri saso-transilvani, se va forma numai din populația șăséscă.

Cât pentru presentația și asentația recrutelor după acest masstab, se hotăresce și se publică următórele reguli, care se vor păzí fără smintélă și se vor aduce la îndeplinire fără cea mai mică întârdiere:

1. Locuri de asentație se hotărăsc: Sibiiul, Brașovul, Mediașul, Sas-Sebeșul și Hațegul.

2. Impărțirea quantumului de recrute, ce fiecare cerc e dator a presenta la locurile de asentație după deosebirea națiunilor, se va vedea în tabela de împărțire ce se alătură aici. Fiind-că națiunea comitatului Belgradului de jos este deosebită, și a Belgradului de sus și mai deosebită, pentru presentația recrutelor din acest comitat nu se hotăresce loc deschilinit, ci rĕmâne ca satele sĕ-și alégă după voie cel mai aprópe loc din cele cinci locuri de asentație

3. Recrutația celor 1253 ómeni, ce cad pe națiunea săséscă pentru batalionul de Jageri sași, se va îndeplinì de cătră Universitatea națiunei săsesci prin subordinatele jurisdicțiuni de scaune și districte, afară de districtul Bistriței, care nu se cuprinde acum între cercurile ce sunt în dispositiunea Excelenției sale D. Generariu Comandante, căci acesta are sĕ-și dea contingentul sĕu la trupele ce sunt aședate în partea despre médă-nópte a Transilvaniei.

Recrutația celor 3745 ómeni ce cad pe națiunea română pentru complectarea trupelor țĕrii și pentru formarea reservelor, se va aduce la îndeplinire de cătră Comitetul român prin Tribunii orênduiți pentru cercurile române prin înțelegere cu jurisdicțiunile săsesci, care au sĕ priveghieze, ca sĕ nu se impedece îndeplinirea presentației recrutelor, în cât se atinge acésta de cercurile jurisdicțiunilor lor.

4. Atât universitatea națiunei săsesci și subordinatele sale jurisdicțiuni, cât și Comitetul român și orênduiții Tribuni români, luând în băgare de sémă si la și împregiurările de față, când lucrul nu értă cea mai mică întârdiere, trebue sĕ aducă la îndeplinire presentația recrutelor cu astfel de grabă neprecurmată ḑiua și nóptea, încât tótă recrutația sĕ fie fără smintélă sĕvîrșită la 6 Novembre, și tot quantumul de recrute atât dela sași, cât și dela români sĕ se presenteze pănă atunci negrešit. Spre acest sfîrșit.

5. Jurisdicțiunile săsesci și Tribunii români sunt datori ca mai întâiu sĕ caute și sĕ cerceteze pe recrute în locurile pretoriale prin doctorul cercului séu prin altul spre a presenta la comisiile de asentație, în locurile de asentație, numai ómeni sănĕtoși, puternici și buni de slujbă soldățéscă; și pentru-ca sĕ se pótă alege cei mai buni, totdéuna sĕ aducă pe jumătate mai mulți ómeni, decât e îndatorată

după împărțire a da fiecare jurisdicțiune séu sat. In astfel de chip, spre pildă, un loc, care are se dea ḑece recrute, e dator sĕ ducă la locul de asentație, cel puțin 15 ómeni aleși cu îngrijire de cătră mai marele respectiv al locului și de cătră doctorul, și aflați de buni pentru slujbă.

6. Spre a se puté urma recrutația cu neprecurmare și a nu se pricinuì deodată prea mare înbulzială, jurisdicțiunile și Tribunii vor îngriji, că îndată ce se va aduna un quantum de recrute numai decât sĕ-l trimiță la locul de asentație, făr' a aștepta ca sĕ se strîngă tot quantumul ce e dator sĕ dea cercul întreg.

7. Spre a nu risipì prea mult puterile garnisónelor militare, nu se vor întrebuința comendi militare pentru escortarea recruților la locurile de asentație; ci acésta escortație se va face din partea civilă prin paznicii lor séu prin gardiști.

8. Din partea jurisdicțiunilor și a Tribunilor se vor trimite recruții la locurile de asentație totdéuna cu o însemnare, în care se va cuprinde numele, vêrsta, locul nascerii, naționalitatea recrutelor, și starea în care s'au aflat de doctor.

9. Despre o parte pentru a avé mai mulți ómeni din care sĕ se alégă recruții, și despre altă parte pentru a insufla ómenilor mai multă aplecare, pentru starea militară, vêrsta de primire pentru recruți se întinde dela 18-lea an până la al 38-lea, mĕsura mărimei se cobóră la 5 șuchuri, se dă plată îndoită pe tótă ḑiua câte 8 cr. argint, și timpul capitulației se hotărésce numai 3 ani cu deosebitul folos, că timpul slujbei ce sĕ petrece în rĕsboiu, soldatului cu capitulație i se socotesce îndoit, încât spre pildă, șese luni de slujbă în rĕsboiu, sĕ socotesc un

an întreg, și un an și jumătate petrecut în rĕsboiu, se socotesce drept tot timpul capitulației de trei ani.

10. Asentația în locurile de asentație se face de cătră Comisiile de asentație deocamdată făr' a se împărți în vre un regiment; asemenea și aprovisionarea din ḑiua încetărei până la împărțire se face la olaltă neîmpărțit.

11. Indată ce s'a presentat quantumul de recrute și s'au asentat, se trimit tóte de cătră Comisiile de asentație sub escórtă cuviinciósă la Sibiiu spre a se împărți mai departe și a se trimite la deosebitele corpuri de trupe, afară de recrutele naționalității române din Mediaș, care sunt hotărîte pentru completarea trupelor țĕrii. — Ce se atinge de recrutele naționalității săsesci pentru batalionul de Jagheri, aceste tóte se trimit la Sibiiu.

Excelența Sa dl Generalul Comandante așteptând cu încredințare atât dela jurisdicțiuni cât și dela poporația săséscă și română, ca luând în băgare de sémă înaltele interese despre care se lucréză în têmpul de față pentru mêntuirea patriei și a tronului, și pentru apărarea drepturilor și a libertăților, atât ale națiunei române, cât și acelei săsesci, vor întrebuința tóte mijlócele spre a sprijiní cu tótă rîvna dorințele sale, și vor aduce la îndeplinire completarea k. k. trupe până la hotărîtul termin negreșit, învită pe Comitet ca fără cea mai mică întârḑiere sĕ ia mĕsurile cele mai potrivite și sĕ se întrebuințeze tótă puterea influenței sale spre a îndeplinì aceste orêndueli ale Excelenției Sale cât se va puté mai curênd și mai punctual.

Sibiiu, 26/14 Octobre 1848.

Pfersman, m. p.
F. M. A.

Documente

relative la biserica gr. ort. română din Făgăraș.

Sub titlul „Biserici vechi românesci în țéra Făgărașului“ am publicat încă în nr. 36 a. tr. al „Telegrafului român“ o diplomă a principelui Transilvaniei Mihail Apaffy de dto Turda, în 10 Octobre 1694 prin carea 'i-s'a conces principelui Constantin Brancoveanu din țéra românéscă de a clădit în Făgăraș în strada Brașovului din material solid o biserică pentru românii din Făgăraș, cari atunci erau cu toții greco-orientali.

După-ce o parte din Românii din Făgăraș au trecut la unire cu biserica romano-catolică, biserica Brancoveanului la anul 1761 a fost predată în mod oficios credincioșilor români gr.-cat., a căror proprietate este și astădi.

În urmă acesti români, rămași în legea strămoșéscă gr.-ort., la anul 1783 'și-au clădit o biserică nóuă în strada grecilor în apropierea pieței Făgărașului. Turnul acestei biserici l'au acoperit cu tinichea la anul 1791. Și a ținut acéstă tinichea până la anul 1896 În acest an noi credincioșii parochieni ai acestei biserici am tocmit cu un măestru sĕ ne acopere turnul bisericii din nou cu tinichea albă. Când s'a început lucrarea noi am pregătit un act istoric comemorativ despre înființarea și trecutul acestei biserici, ca acest document sĕ-l aședĕm în un glob din turnul bisericei pentru următori. Când au ajuns lucrătorii cu dĕrîmarea coperișului vechiu până sus la cruce, au aflat în globul de sub cruce în un toc de tinichea dóue acte scrise cu litere cirile.

Aceste acte noi le am transcris cu litere latine spre ușurarea cetirei pentru următori. Apoi dimpreună cu actul nostru istoric le-am aședat atât pe cele originale cu litere cirilice, cât și transcrierea lor cu litere latine în tocul cel vechiu de tinichea, și cu acestea le-am pus în globul de sub crucea cea nóuă.

După acestea crucea a fost sfințită în biserică în 4/16 Septembre 1896 în presența mai multor parochieni prin parochul Nicolae Aron din comuna învecinată Galați, învitat la acésta.

Mesterii îndată au luat crucea sfințită și pe un timp fórte frumos o au înălțat splendid strălucitóre pe vîrful turnului în presența nóstră a parochienilor adunați acolo, cari

cu pietate și pătrunși și inspirați de un tainic simțĕmênt de religiositate și speranțe, implorăm în sufletul nostru timpuri mai bune și înfloritóre pentru mult încercatul nostru neam și sfânta nóstră biserică.

Actele amintite mai sus sunt următórele:

I.

La anul Domnului 1783.

Cu vrerea și ajutoriul a totputernicului și preabunului D-ḑeu, care prin grația și slobodenia prea milostiv înălțatului împĕrat Iosif al II-lea al rêmlenilor și altor țĕri împreunate s'a pus temelie adecă fundament și s'a făcut acéstă sf. bis. de ritușul și legea grecéscă neunită a rĕsăritului cu cheltuiala séu milostenia a unora din orășenii și poporenii sf. bis. și și a altor creștini buni din alte părți, pe cari 'i-au îndemnat D-ḑeu spre acéstă părere de bine sufletéscă. Fiind întru acéstă vreme și an gubernator marele principe al țĕrii Ardélului Escelența Sa Baron Bruckenthal și căpitan mare a Făgărașului și districtului sĕu Grof Béldi Iózsef. Vlădică neunit nefiind în acest an, dară vicareș clerului acestuia Ioan Popovici de la Holdor și protopop în Făgăraș și acestei Eparchii Popa Bucur, popa Popovici și al doilea preotul și parochul popa George Petrascu. Gosiman bis. ..... jupân Pana Nyerges curatori mari séu titori jupân Vasalake Nyerges jupânul G. Korodi cel bĕtrân al Doilea mai mici Jup. Jemla Isae și jupânul Vasale Nyerges cel tinĕr, care mai mult decât toți din orășeni a dat ajutor cu milostivirea la acéstă sf. bis. Éră la anul 1791 s'a ridicat și s'a făcut acest turn din zid în sus cu lemnul și coperișul blechilor, Impĕrătia înălției sale Leopold al II. fiind gubernator țeri Ardélului Escel. sa Bánffy George, dară Vlădică de legea grecéscă neunită prea

sfinția sa Gerasim Adamovici, protopop și preot în Făgăraș George Petrașcu, Dascăl Dlu Andrei Suvailovici dând tot blechiul de pomană care s'a pus pentru D-lor cinstiți jupân George Korodi cel tinĕr. Apoi la meșterii de lemn și de blechiu și la cheltuială altă tótă a turnului care s'a făcut și s'a isprăvit au dat alții de cinste negustori și din meșteri cinstitului Țehului a Timarilor și din alte orașuri cari au vrut, unii câte 100 de zl. unii câte 50, alții câte 25, fieste-care după putință și pe cum l'au îndemnat D-ḑeu, cu a cărora ajutorință s'au sĕvĕrșit acest turn prin vrerea lui D-ḑeu, după acésta s'au făcut parcanurile împrejur și s'au tinciuit tótă biserica pe din afără pentru care lucru ca sĕ se scie când s'au întêmplat la o vreme a se mai direge s'au scris aicea acestea și s'au băgat închise într'acest bumb la luna Iulie 18, a. 1791 prin

Popa George Petrascu
din Făgăraș.

II.

Tuturor celor ce se va întêmpla a vedé acésta scrisóre facem însciințare, noi cei mai jos iscăliți, ca sĕ se scie, cum Tatăl, Fiul și Sfântul Duch, sfânta Troiță, un Dumneḑeu adevĕrat cu milostivire au căutat spre naționul neuniților, ce se numesc adevĕrați pravoslavnici creștini și fiĭ bisericei rĕsăritului, și prin prea înțeleptul și de mare laudă vrednic împĕrat Iosif II. au ridicat la cinste acest neam și l'a făcut primit asemenea altor némuri, dându-le sloboḑenie întărită cu decret ca sĕ zidéscă biserici și sĕ aibă preoți și tótă țirimonia legii și a ritului sĕu deplin, sĕ pótă avé și împlinì după obiceiu, trimițênd și vlădică pe séma acestui rit, pe domnul Dionise

Novacovici, cari mai înainte de acésta în vremea rĕposatei Maria Theresia, împĕrătésă, nu numai că erau opriți, dară multe și nespuse nĕcasuri trăgeam noi neuniții fiĭ bisericei rĕsăritului, precum și aicea în Făgăraș. Că fostu-s'a milostivit Constantin Basarab Brancovean, princip de Roma, care a fost Vodă în Țéra Românéscă și a zidit biserica cea din ulița chivărarilor pe séma norodului fiilor bisericei rĕsăritului, împodobindu-o cu tot felul de cărți și cu clopote, și norodul nostru au și mai împodobit-o cu tot felul de scule și odóre sfinte. Nu după lungă vreme, întemeindu-se unația în Ardeal. Împĕratul nostru au dat acésta biserică sĕ fie metropolie pe séma uniților și noi am rĕmas la o casă cu cărțile, sculele și odórele nóstre, unde făceam noi slujbă ca și în biserică. Dară întemeindu-se unația, multă supĕrare au tras și mult jaf și pagubă le-au făcut, că în multe rênduri ne-au jefuit biserica nóstră, acolo unde țineam, ḑic, puțin ca la preț 5000 de zloți, cărți, odăjdii scumpe, potire, candele și cădelniță tot de argint, dară icóne scumpe și alte multe ce s'au prețuit pe ușor întru acésta sumă. Și era oprit sé nu ținem în Făgăraș nici preot nici capelan pe ritul nostru și dintre făgărășeni fără de preot s'au îngropat morții lor. Că pe cel unit nu-'l primea nici cum. Alții cât căpĕta un preot neunit îl luau între furci de fer, între măcaue și între mùeri încărcate cu petrii și așa petreceau pe preot și pe mortul, ca sĕ nu prindă pe preot și sĕ-'i facă supĕrare. Precum și în anul 1761 venind un general Bucov cu mulțime de óste și fórte cumplită fiară sĕlbatică asupra neuniților, s'au arătat, care au făcut milităria și au ars mănăstirile pela tóte satele de pe sub margini, care era prin păduri de se odichnea, călugări mulți și bolnavi mulți se tămăduiau la acele mănăstiri. Acest general

fiind și în Făgăraș, multă rĕutate a făcut neuniților, furci a făcut și le-a ridicat în mijlocul târgului, ca pe cei ce nu se vor pleca la unație sĕ-'i spênsure, și i-au prins și i-au îngrozit și 'i-au bătut fără de milă, și sosind atunci și vlădicul Dionisie dela împĕrăție a rușinat pe Bucov, ḑicêndu-'i, că lucră ce nu 'i-a poruncit împĕrăția și tot norodul neunit din Făgăraș, care nu era prin acela era fugit sĕ scape de mórte, ér care era unit avé cinste. Și de spênsurat pe nimenea nu au spênsurat, dară fórte cumplit i-au bătut și pe grecii neguțători i-au globit cu 180 adecă o sută optḑeci de floreni nemțesci, cu care au plătit 6 boi grași la cătane. Și nefiind fiindu-și în grabă au făcut dumnélui jupân Vasalache Nyerges din Făgăraș și au pus banii aceștia pentru oraș până cu vreme la vre-o câțiva ani i-au primit fără dobândă. Ĕră acest general fiind în Sibiiu într'una din ḑile a eșit la preumblare cu căruța sa și din depărtarea lui Dumneḑeu, diavolul s'a apropiat și a făcut spaimă cailor lui și l'au strivit cu căruța până ce a căutat sĕ piară ca un diavol cu mórte grabnică. Ĕră noi am fost rênduiți sĕ mergem la biserică în Beclén. Și cu multă cheltuială am mers în Galați. In Galați era o biserică mică de lemn, vechie, próstă, și noi cu cheltuiala nóstră am făcut asta acolo în sat. Și am umblat la Galatz 20 de ani; cine ar puté spune nĕcasurile și frica trecerei Oltului și cheltuiala, că era podul slab și rupt și ceva de vrea ploua, tot cu luntrea și cu cinul trebuia sĕ trecem și totdéuna sĕ plătim la mers și la întors, și pe ulița Galațului era tină mare și ochiuri ca acelea, cât multe vite de a sĕracilor au perit acolo, și noi și familia nóstră cât ne-am chinuit acolo, nu se póte crede.

Apoi la anul 1781 în ḑilele Excelenției Sale Gubernatorul Baron von Bruckenthal și în fŏcăpitănia mărei Sale Grof Béldy și în vicariesia sfinției Sale părintelui Ioan Popoviciu dela Holdor a căpĕtat milă împĕrătéscă sĕ facă biserică în Făgăraș și așa am scăpat de Galatz și a deschis biserică în casa Borșoșescilor, în ulița Grecilor. O ce bucurie, o ce părere bună, o ce dragoste era atunci, preot-protopop era Bucur și cu dascălul Andreiu. Acestia și în Galatz au petrecut împreună cu noi la tóte nĕcasurile. Era jupânii bisericei Enachie Arpași cel bĕtrân, era Ioan Oncea cel bĕtrân, era jupân Pană Nerges, curator era jupân Iordache Petru, fórte osîrdios patron al bisericei, era jupân Korodi și așișderea jupân Vasalache Nyerges, asemenea toți socotéu unde sĕ afle loc, de zidirea bisericei și unii vor sta la un loc, alții la celalalt loc și nici de cum airea nu s'au putut învoì, fără aici pe fundușul Borșosescilor. Fiind dară stăpân pe acest fundus Dumnealui jupân Pană Borșoș au mijlocit tare jupân Iordache, avênd prietenie cu Pană Borșoș și i-au promis fundușul pe séma bisericei, însĕ sub acest condție, fiind-că aceea casă unde facem noi slujbă o au dat-o unei nepóte a Dumnia-lui dela o soră a Dumnia-lui și sĕ-i cumpere alt fundus unde sĕ i se mute casa acolo și de va fi atuncia vrednic fundușul unul ca și altul, sĕ fie pace, ĕră de va fi acesta mai mult vrednic, sĕ i se întórcă copilei. D-lui jupân George Korodi, avênd mare osîrdie sĕ vaḑă biserica pornită, a avut un fundus peste uliță și cu casă pe dênsul, și o au dat-o pomană de s'au făcut schimb cu fundușul Borsosescilor și s'a hotărît sĕ se mai dea și vre-o trei sute bani adaus. Atuncia Andreiu dascălul cu jupân Iordache întâiu au făcut începere și au adus 6 stânjîni de pétră la fundament, al doilea jupân Nicolae Harompotor 2 stânjîni, jupân Nicolae Fitochie 3 stânjîni apoi s'au pornit și alți mai mulți,

care cu un stânjîn care cu 2, cine cu cât au vrut, éră la anul 1783 s'au început fundamentul bisericei cu mare bucurie norodului și jupân Korodi cu jupân Vasalache au ajutat cu multe sute la ridicarea bisericei și jupân Iordache a ajutat în multe rênduri. Dascălul Andreiu a fost luător de sémă lângă jupân Pană la plata lucrătorilor, la stînsul varului, la mĕsură și la tótă materia, ce a fost de lipsă la biserica acésta. A ajutat bine jupân George Fogarași cu câteva sute și alți mulți dintre tineri, cari sunt scrișî la lada bisericei, a ajutat bine și sf. Sa părintele Popa George Petrascu, după-ce a venit la noi în multe rênduri. A ajutat bine familia Sarloescilor cu 500 zloți, a ajutat bine Fürstum din Bucuresci cu 600 zloți și a fost paler de zid Iohann Müller, și jupân Ioniță Isaie a făcut têmpla altariului.

La 1791 în ḑilele Domnului Gerasim și Excelenției Sale G. Bánffy G. G. s'a apucat înainte coperișul turnului la care jupân Gheorghiță Korodi a dat tot blechiul ce a trebuit, jupân Nyerges Vasalache cel tinĕr a pus 100, éră în multe rênduri a ajutat și jupân Vasalache cel bĕtrân a dat ferul ce a trebuit la acésta biserică, a ajutat bine jupân Mateiu Roșca 100. Jupân G. Fogarași 100. Ioniță Purcelea 50. George Navrea 25, Serban Tutean 25 și unii mai mulți, cari sunt scrișî la lada bisericei. Au fost paler de lemn jupân Martin din Brașov, care a făcut numai turnu. Plata a fost 200 fl. Paler de blech a fost Andreas Marchelinda, ér din Brașov, care a avut plată 350, și la 10 Iulie 1791 s'a ridicat fusul turnului cu ciga care s'a adus din pădurea dela Crihalma, pe care s'au cheltuit pănă în Făgăraș 12 zloți numai pentru lemnul fusului. Și trichtărariul a ridicat crucea la 22 Iulie la 1791.

Pe acésta vreme a fost numai căpitănie, care

a fost Domnia Sa Pap István Fogarași, acesta a fost bun patron bisericei nóstre încă dintru început. Slăbindu-se așa jupân Pană Nyerges au întrat în gosmănia dlui jupân Vasalache cel bĕtrăn, ér Nyerges, unde tótă casa bisericei sĕ aducă jupân George Korodi fókurator cu jupân Vasalache mai sus pomenit. Apoi curatori mai mici jupân Ioniță Isae, jupân Vasalache Nyerges cel tinĕr, jupân Mateiu Roșca. Pe acésta vreme s'au lovit Turcii cu Muscalii. Acum stau la Stillstand. Acésta-i bătaia dela 1787. Mult magazin a dat Ardélul încât s'a fost făcut mare scumpete; întâiu ferdela de grâu a fost cu 2 zloți 30; o ferdelă sĕcară 1.18; cucuruz 1.15; o ferdelă orz a fost cu 36 cruceri, un car de fên cu 50 zloți. O sută de jipi de sĕcară cu 1 zlot, o găină cu 15 cr., un pund de carne 7 cr., de rîmător cu 8 cr., care acuma s'a mai eftinit ceva, un pund carne de vită 5 cr., de rîmător 7 cr., o găină 12 cr., o ferdelă grâu frumos 1.30. Cupa de vin 12, mai de rênd 8 cr., cupa de unt 1 fl. Pe vremea aceea au umblat bani de aramă stiucu 3 b., potori, stiucu de 2 b., cruceri stiucu de $1^1/_2$ groși, de 1 ban stiucu și de $^1/_2$ bani și bani de hârtie ce s'au numit banco-cettel un stiuc de 5 zloți, mai mic nu. Apoi de 25, 30, 50 de 100 și mai mare. O ferdelă sĕcară 1 zlot, o ferdelă cucuruz 1 zlot, o ferdelă orz 18 cr. In vremea resmiriții s'au fost schimbat domniile ear, că aici în Făgăraș s'a pomenit Tablă vici-căpitan și fókăpitan, éră atuncia s'au făcut Tabla Făgărașului, vármegye, și tóte scólele săsesci și vármegye dela Metis, Torea cu tóte satele era supuse la Făgăraș, în ḑilele lui Iosif Impĕratului. Éră după mórtea lui Iosif s'au ridicat Impĕratul Leopold și vármegye s'a dus din Făgăraș și s'au făcut éră scólele săsesci și tabla Făgărașul cum a fost și mai nainte. In 1790 s'a cu-

tremurat pământul fórte tare și în 1791 s'au făcut bucate destule preste tóte locurile. In anul 1790 a chemat D-ḍeu pe protopopul Bucur și s'a îngropat în biserică de a drépta parte lângă strana dréptă, de a căreia lipsire tot norodul s'a întristat, fiind om prea b un și dulce la cuvênt. Tare a fost osîrdios pentru zidirea bisericei. Și în locul deregătoriei sfinției Sale a întrat Sf. Sa părrintele popa G. Petrascu, care este éră prea bun, osîrdios la slujba bisericei dimpreună cu dascălul Andreiu, mai sus pomenitul dascăl, normal al negutătorilor Făgărașului, de supt a căruia învățătură mulți diaci și preoți au eșit procopsiți.

Și când s'a cumpĕrat fundușul Borșoșeșcilor s'a pus zidul bisericei, tocmai în mieḍuină, în dos. Și fiind jup. Pană Nyerges goșman, s'a milostivit ca un vecin bun și și creștin și au mai dat în dosul bisericei din grădina sa și din curtea Dumneialui în lungul fundușului Dlui din uliță pănă în fundul grădinei de câte 5 coți de lată din zid cătră Dlui ca sĕ fie întru vecinica pomenire pentru sufletul Dumnialui, a găzdóiei și a tuturor rêmășițelor Dlor. Așișderea și dumnialui rĕposatul jup. Nicolae Harompotor precum vine zidul turnului cătră apus, din zid pănă în grădina popii sașilor, care este cumpărată dela Galea, a dat'o bisericei nóstre, ca sĕ fie întru vecinica pomenire pentru sufletul d-lui și a tuturor rĕmășițelor d-lui și jup. Nicolae Harompotor cel tinĕr, a dat un policandru de aramă. Și éră Jup. Korodi cel bĕtrân a făcut singur clopotul cel de 6 măji, și dumneaei jupânésa Stăncuța sora jup. Korodi, soția jupânului Vasalache Nyerges a făcut clopotul cel de 4 măji, în care a fost materia bisericei într'însul o a plătit-o domnia-ei și fiind clopotul de 4 măji cu tótă cheltuiala Dumniaei ca sĕ fie întru pomenire pentru

sufletul Domniei ei, a jupânului, a fiului și a tuturor rĕmășițelor D-lor.

Acéstă scrisóre s'a făcut cu cuvêntul tuturor curatorilor și pe plăcerea tuturor, ca cei ce se vor întêmpla a vedea și a ceti acésta, sĕ-și aducă aminte de némurile acestea, aici însemnate, și sĕ-și spue rĕmășițelor ce se vor întêmpla, precum am pătimit noi pentru lege în veacurile nóstre, éră de veți cunósce ceva neplăcere întru lucrările nóstre, nu ne defăimați, și vĕ siliți a înmulți casa bisericei, ca sĕ aveți funduș a înoì și a face tóte pe plăcere și sĕ aveți la mare cinste pe ómenii cei învĕțați și cu experiențe, dela aceia ies sfaturile cele de îndreptare și tótă procopséla pruncilor și cinstea și podóba obștei, și acestea cu grabă s'au scris prin mine mai mult pĕcătosul și smeritul între dascălii normalicești, care mai jos mĕ voi iscălí.

S'au dat în Făgăraș, 22 Iulie 1791.

Curator

Vasalache Selar,

gosmanul bisericei.

Andrei Șovăiloviciu,

boer de mărgineni și dascăl scólei normalicești a negut. neuniți din Făgăraș și locuitor în Făgăraș, soția mea Anica, soția jup. G-ge Strezea nemeș de Copacel, care mĕ aflu locuitor în Făgăraș pe fundușul ce mi l'a dăruit Impĕratul Iosif al doilea lângă cetate cătră rĕsărit cu fundul casei cătră rĕsărit în grădina comandanșului.

III.

La anul Domnului 1896.

Sub Archipăstoria Inalt Prea-Sânțitului Domn

Miron Romanul,

archiepiscop și metropolit al Românilor greco-ortodoxi din Transilvania și Ungaria,

și sub

Prea-grațiósa domnie a Maiestății Sale Cesare și Regesci Apostolice

Francisc Iosif I.

Parochia română greco-ortodoxă din Făgăraș a existat și există în continuu din cele mai vechi têmpuri de când sunt creștini în ținutul țerei Oltului.

Este aici cea mai veche parochiă creștină.

La anul 1469 a existat aici la Făgăraș o episcopie română greco-ortodoxă numită de Galați, „galatiensis“, al cărei episcop era Macarie.

Constantin Brancoveanul, principele țerei românesci, carele avea domeniul dela Sâmbăta-superióră din țéra Oltului și cel dela Poiana-Mĕrului, a căpĕtat cu diploma dată din Turda, în 10 August 1694, dela Michail Apaffy principele Transilvaniei concesiunea, ca sĕ zidéscă în Făgăraș pentru parochia română greco-ortodoxă, de care pe atunci se ținéu toți Românii, o biserică din material solid.

Acéstă biserică s'a și clădit, în locul unde se află și adi, în strada Brașovului, la anul 1697.

La anul 1700 o parte dintre Românii din Ungaria și Transilvania au trecut la unire cu biserica romano-catolică, la carea au trecut și o parte dintre Românii din Făgăraș.

In puterea și în sensul legilor de atunci, ce-i fovorisau, Românii trecuți la unire au pretins pentru sine biserica Brancoveanului ce li-s'a și dat fără însĕ ca greco-ortodoxii sĕ fi abdis definitiv de dreptul și folosința acelei biserici.

După multe certe și lupte înverșunate, biserica Brancoveanului însĕ a fost ocupata de Uniți, definitiv numai cu intervenirea autorităților publice la anul 1761 pe timpul protopopului Sofronie.

Vechii creștini români greco-ortodoxi rĕmași astfel fără biserică, după multă rugăminte și stăruință neînfrântă, la anul 1782 au căpĕtat concesiune sĕ-și clădéscă o biserică nóuă.

Erau atunci 251 familii române greco-ortodoxe, cari au cotribuit cu trei mii (3000) floreni la clădirea bisericei. Celelalte lipse s'au acoperit din contribuiri și milă adunată dela binefăcĕtori.

Clădirea bisericei s'a început în 1 August 1783 când s'a săpat fundamentul pe locul unde se află biserica și adi, în strada Grecilor, în apropierea pieței Făgărașului.

Turnul clădirei finite încă în acel an, s'a acoperit cu tinichea, mai târdiu, la anul 1791.

Și a ținut acéstă tinichea până la anul 1896, când stricându-se de tot coperișul cel vechiu al turnului, noi parochienii dela 1896 l-am dat jos și afară de singurul lemn din mijloc, în vîrful căruia este aședată crucea din vîrful turnului, l'am făcut întreg din nou și l'am acoperit tot cu tinichea prin măestrul paler Nágó István din Racoșul-de-jos pentru suma de 1000 fl. v. a.

Ne-avênd parochia nóstră banii aceia, suma o am luat împrumut dela banca română „Furnica“ din Făgăraș, la carea am depus ca zălog trei obli-

gații de stat după rĕscumpĕrarea regalelor de cârcĭmărit, cari obligații le-a căpĕtat parochia nóstră în acest an, ca competență a sa dela stat.

Împrumutul se va replăti pe rênd din interesele obligațiunilor zălogite și din arunc pe parochieni, cari adi sunt numai 120 de familii, mai mult ómeni sĕraci.

Când s'a dat la 1896 coperișul cel vechiu jos, în globul de sus al turnului de sub cruce am aflat în un toc de tinichea dóue scrisori cu litere cirile scrise de protopopul de atunci George Petrașcu și aședate în globul de sub crucea turnului la anul 1791. Acele hârtii le punem acuma înapoi în turn tot în locul unde s'au aflat și pe lângă ele mai punem și din partea nóstră tot în tocul cel vechiu de tinichea acéstă descriere a nóstră, ca sĕ se scie fasele prin care a trecut sfânta nóstră biserică și mult cercata nóstră parochie.

La anul 1783, când s'a clădit acéstă sfântă biserică, erau 251 familii (pater familias) române greco-ortodoxe, cei mai mulți negutĕtori cu stare, căci pe atunci negoțul era în mânile greco-ortodoxilor, (negutători numiți și greci).

Protopop, când s'a clădit biserica la anul 1783, a fost Bucur Stefan și paroch era George Petrașcu. Curatori au fost negutătorii Ignațiu Arpași, Pană Nyerges, George Korodi senior, Nicolae Fĕtoiu și George Arpași.

Protopopul Bucur a funcționat ca atare până la 1790, urmând după el ca protopop dela 1790—1800 George Petrascu.

Ca protopopi au funcționat apoi Vasile Harompotor, dela 1800 1804; după aceea: Vasile Kis, supranumit și Cziczken, dela anul 1804—1819; — Simion Ginariu, dela 1819—1840; — George Gi-

mariu, dela 1841—1846 și dela 1846 până la 1884 Petru Popescu, carele s'a retras în pensiune. La 1884 s'a denumit de administrator protopresbiteral și parochial Iuliu Dan, născut din Zernesci, carele la 1886 a fost ales definitiv și este și adi ca protopresbiter și paroch.

Ca parochi locali au funcționat George Petrașcu, dela 1783—1790; Vas. Harompotor, dela 1792—1800; Toma Banciu, dela 1806—1811; Simion Ginaru, dela 1818—1819; George Ginaru, dela 1826—1841; Petru Popescu, dela 1846—1847; Vasile Leicu, dela 1855—1870. Dela 1870 încóce respectivul protopresbiter îndeplinesce și funcțiunea de paroch, deóre-ce numĕrul parochienilor a tot scădut și de atunci încóce cu timpurile devenite pentru noi tot mai aspre, parochienii nostri au tot sĕrăcit și așa nu mai pot ține și paroch deosebit, ce de altfel nici nu e de lipsă.

Locul unde s'a clădit biserica s'a cumpărat la anul 1782 dela negutĕtoriul român Pană Borșoș cu 300 fl. ung., ĕră conducerea clădirei bisericei o a îndeplinit măestrul păler din Făgăraș Iohann Müller pentru suma de 400 fl. ung.

Locul și casa de școlă s'a cumpĕrat dela nepoții lui Pană Nyergeș, anume Constantin și Ioan Toma, cu suma de 900 fl. la anul 1800 și 1808.

Daruri binevoitóre mai însemnate s'au făcut bisericei și școlei nóstre din partea următorilor și anume:

Clopotele s'au făcut la anul 1791 cu suma de 1474 fl. 32 cr. ung. spre a cărora acoperire au dăruit negutătorii:

1. George Korodi 100 fl.
2. Vasilache Șelariu 100 fl.
3. George Fogarasi 100 fl.

Au dăruit și alții sume mai mici. Colecta se află în archivă.

4. La anul 1813 Ioan Visea a dăruit 200 fl. pentru spesele zugrăvirei bisericei.

5. La anul 1825 Ioan Moldovan a testat 500 fl.

6. La anul 1824 neguțătoriul Ioan Zamfir și soția sa Ana au făcut cripta pe spesele lor și pe la anul 1859 au dăruit bisericei casa de sub Nr. 165 de lângă biserică.

7. La 1826 George Korodi a făcut din al seu școla, căci se stricase.

8. La 1831 Agi Sivu a făcut foișorul pe spesele sale.

9. La 1832 Stefan Fogaras a făcut paraclisul.

10. La 1836 Ana Szevesztrényi a donat bisericei 300 fl.

11. La 1837 Uța Ioan Văpsitoru a donat bisericei 500 fl.

12. La 1847 Ioan Kissa a dăruit 33 galbeni.

13. La 1876 George Boer morarul a dăruit un loc de 2 jugăre.

14. La 1880 Toma Moldovan a dăruit un agru de 10 feldere, și

15. La 1889 advocatul Ilarie Duvlea a donat 500 fl.

Adi parochia nóstră, afară de obligațiile de stat numite mai sus, altă avere mișcătóre nu are. Realități are numai casa de școlă cu dóue încăperi și o tindă și o altă casă mică lângă biserică tot cu 2 odăi și o bucătărie mică, apoi mai are un loc mic de casă, un loc de 1 ferdelă de arătură în câmp și cimiterul comun cu greco-catolicii.

In anul 1883 la Rusalii, când s'a ținut chramul bisericei, s'a serbat în mod festiv jubileul de 100 de ani dela clădirea acestei biserici.

Parochieni ai acestei biserici au fost și căpitanii supremi ai districtului Făgărașului: Ioan Bran de

Lemenyi (1861—1865), născut din Zernesci, și căpitanul suprem Ioan cav. de Pușcariu (1865—1867), născut din Sohodol (Bran), apoi Ioan Codru Drăgușanul, născut în Drăguș, carele a fost vice-căpitan al acestui district (1862—1878) și Ioan Turcu, născut din Zernesci, carele după alte funcțiuni dela 1874 încóce a fost și protonotar (1884—1896) al acestui comitat și carele a compus și acéstă descriere.

Acum la anul, 1896 în acest comitat nu mai sunt Români în nici o funcțiune mai înaltă. Nu este nici un jude regesc, nici comite suprem, nici vicecomite și nici prim-pretori în cercuri.

Mai este în Făgăraș numai un singur neguțător român și și acela începětor, ér parochieni mai cu stare abia mai avem doi, trei.

Cu firma credință în Dumnedeu, cu alipire neclintită către neamul nostru românesc și către sfânta nóstră biserică română greco-ortodoxă și cu puternica iubire către patrie, sperăm, că vor veni și pentru némul și biserica nóstră timpuri mai bune, ce să dea bunul Dumnedeu atât spre binele nostru, cât și spre binele țerei.

Adi sunt în curs banii de bronz: de un filer și de o jumětate de filer; de nickel: de 10 și 20 fileri; de aramă: de 1 crucer, ce valoréză 2 fileri; de argint: de 1 corónă, care are valóre de 100 fileri, tot de argint: de 1 floren, care are valóre de 2 coróne; de aur: de 10 și 20 coróne și de un galben imperial cam 11 coróne. Apoi mai sunt bani de hârtie de 5, 10, 50, 100 și 1000 floreni bucata. Prețul mărfurilor se socotesce adi după floreni și cruceri (1 fl. = 100 cruceri). Costă: un hectolitru de grâu 5 fl., de sěcară 3 fl., de cucuruz 3 fl. 50 cr., de ověs 2 fl. 40 cr., de picioici bune 1 fl., mai slabe 60 cr.

Carnea de vită costă kgramul 40 cr., cea de rîmători 40 cr., de viţĕl 30 cr. şi cea de óie 26 cruceri. Óue se vênd cam 6 de 10 cr. Litra de vin vechiu de masă costă 50 cr., de cel nou 36 cruceri.

Dintre vitele prăsite de economii din comitatul acesta, o păreche de boi buni costă dela 250 floreni pănă la 350 fl. v. a. şi mai bine. O vacă costă dela 40—80 fl., un cal dela 50—150 fl., un berbece 6 fl. şi una óie stérpă cam 4 fl. 50 cr. Ingrijirea vitelor şi cu deosebire a cailor este şi aḑi primitivă şi cât de neglésă.

Locuitorii români din comitatul Făgăraşului trăesc în genere din economie de câmp şi de vite, din pădurărit şi din industrie de casă. Prima cale ferată s'a deschis în acest comitat în 20 Noemvre 1892 dela Sibiiu la Făgăraş, unde este şi aḑi ultima gară, căci altă cale ferată aici pănă acum nu s'a mai clădit.

Despre ce, ca sĕ scie şi cei viitori am făcut şi subscriem acéstă descriere.

Din şedinţa comitetului parochial român greco-ortodox.

Făgăraş, în 2/14 Septembre 1886.

(L. S.) *Iuliu Dan* m. p.,
protopop.

Membrii comitetului parochial:

Ioan Turcu m. p.,
protonotar comit. pensionat.

Ioan Dejenariu m. p.,
comptabilul „Furnicei".

Ioan Ciora m. p.,
argăsitor.

Iosif Ciora m. p.,
argăsitor.

Ariton Ciora m. p.,
argăsitor.

George Ciora m. p.

Apoi mai sunt membrii ai comitetului parochial, cari împedecaţi fiind nu s'au presentat la subscriere, şi adecă: Nicolae Toma, David Berlea, Tanase Boer, Ioan Ţenglea.

Avem şcólă confesională elementară cu patru despărţĕminte conduse de un învĕţător, căruia îi dăm pe an 300 floreni, salar şi cuartir liber în edificiul şcólei.

Ioan Berescu m. p.,
învĕţător.

Ioan Turcu m. p.,
membru al comitetului parochial.

Ioan Dejenariu m. p.,
membru al comitetului par.

Cu ocasiunea subscrierii a acestui document membrul comitetului parochial Iosif Ciora subscrie 15 fl. pentru spesele acoperirii turnului şi a mai dat înainte 30 fl. pentru o haină de biserică.

Iosif Ciora m. p.

La dorinţa „Societăţii argăsitorilor români din Făgăraş" se constată, că acéstă societate, care aḑi are 49 membri, a dăruit bisericei nóstre praporul cel mare de mătasă grea, ce a costat 350 fl. v. a.

D. u. s.

Ioan Turcu m. p.,
membru al comitetului parochial.

Ioan Dejenariu m. p.,
membru al comit. parochial şi notar al comit.

Aceste documente s'au pus cu crucea deodată în globul din vîrful turnului şi s'au aşeḑat acolo sus pe turn în 4/16 Septembre 1896.

Făgăraş, în 27 Aprile 1897.

Dr. Ioan Turcu,
protonotar comitatens pensionat.

Pentru completarea colecțiunei de documente referitóre la biserica din Făgăraș adaugem ulterior aci și documentul emanat dela Michail Apafi, menționat în întroducerea acestor documente, mai adaugênd un extras din Urbariul țerii Făgărașului despre onorariele, ce se plăteau din partea unor comunități bisericesci de ale nóstre din țéra Făgărașului principelui pe timpul lui Michail Apafi.

IV.

Nos Michael Apaffy Electus Transilvaniae Princeps, ac Georgius Bánffy de Losontz Transilvaniae et Partium Regni Hungariae eidem annexarum Gubernator, Comitatuum Colosiensis et Dobocensis Comes, Civitatisque Kolosvár Capitaneus ubique supremus; — Stephanus Nalátzi Comitatuum Hunyadiensis et de Zarand supremus Comes; — Gregorius Bethlen Militiae Transilvanicae Generalis, Comitatus de Kukülö Comes, Sedis Siculicalis Udvarhely, Arcisque et Districtus Fogaras Capitaneus ubique supremus; — Alexius Bethlen Regni Transilvaniae Praesidens, Comitatus Szolnok Interioris Comes supremus; — Nicolaus Bethlen Cancellarius Regius, Comitatus Maramaros Comes, Arcis Huszt Capitaneus ubique Supremus; — Samuel Keresztesi Comitatus Albensis Comes supremus; — et omnes Suae Sacrae Caesareo — Regiaeque Majestatis in Transilvania Consiliarii: et Stephanus Vesprémi Ecclesiarum Reformatorum in Trania Superintendens: Damus pro memoria per praesentes omnibus quorum interest, modernis pariter ac Posteritati; Quod cum Celsissimus Princeps ac Dominus Dominus Brankovan Cantachuzenus DEI Gratia Valachiae Transalpinae Vojvoda ac Haeres perpetuus, Dominus et Frater Nobis Colendissimus, nos per Grôsum Dominum Theodorum Ladislaum Dindar, suum Secretarium fraterne requisivisset, ut Suae Celsitudini permitteretur, ut Templum Graecanicae Religionis, quod nunc in Oppido Fogaras, sola per Leges Regni exercitii solidi templi Parochiae et Scholae jure gaudet

tanquam dictae Religionis; itta Clementissimo DEO disponente, in Trannia nunc Primaria Membra et Nutritores nomine totius Ecclesiae Reformatae Transilvanicae dicto Domino Principi permittimus his Conditionibus:

1-mo. Ne hoc ullo modo, vel nunc, vel imposterum in Reformatae Religionis in Fogaras Juri, uti et Jurisdictioni, qua hactenus Reformati Superintendentes in Sacerdotes Graecanicae Religionis in Trannia usi sunt, praejudicium trahatur; imo teneatur dictus Dominus Princeps ac Succesores pro omni possibili Reformatae Religionis in illo loco juri; imo toti etiam Transilvanicae Ecclesiae Reformatae bonus Amicus Adjutor ac Patronus esse. —

2-do. Ne aedificium aliquod nimis crassis et valde altis parietibus fieri curet ob respectum Arcis, cujus fortitudini hac etiam in parte consuli et prospici debet. —

His praemisis ac servatis, saepe memoratus Dominus Princeps in Nomine Domini aedificet; Cui nos omnem a Coelo Benedictionem precamur; et in hujus negotii firmamentum ac perpetuam memoriam dedimus has Nostras Litteras sub sigilis Nostris et subscriptionibus nomine saepefatae Ecclesiae Reformatae Transilvanicae. —

Datum in Oppido Thorda, Die Decima Mensis Octobris Anno Domini Millesimo Sexcentesimo Nonagesimo Quarto.

Michael Apaffi m. p. (L. S.). *Georgius Bánffy* m. p. gubernator (L. S.) *Stephanus Nalátzi* m. p. (L. S.). *Gregorius Bethlen* m. p. (L. S.) *Alexius Bethlen* m. p. (L. S.) *Nicolaus Bethlen* m. p. Cancellar (L. S.) *Samuel Keresztesi* m. p (L. S.) *Stephanus Veszprémi* m. p. *Episcopus Reformat* (L. S.)

Praesentem Copiam ex veris et authenticis Originalibus suspicioni omni carentibus extractam iisque in omnibus punctis, Articulis et clausulis conformem esse, fide mediante attestor.

Sigl. Coronae die 19 Febr. A. 1774.

(L. S.) *Gregorius de Hermann* m. p,
Notar: Coron:

V.

„Honoraria“.

Az udvarbirák székén levő boér assesorok mind itt az udvarhoz való jószágban mint penig Porumbákon és Alsó-Kománán minden újesztendőben tartoznak két-két tallérral facientes in summa taller 48.

Iten Fogaras vidékén két Oláh esperesek is szoktak kontribuálni személyekről husz-husz forinttal az kettője fl. 40.

Ugyan az Fgrs. földi Oláh papok is szoktak annuatim adni florenos 100. — szász forintot.

Minden jobágyból való Oláh pap mikor pappá teszik ad eö — Herczegségeknek fl. 15 — ha penig boér nemzetből való fél annyi fl. 7.50, zabot is adnak capitatim Cub. 1 k. egy-egy köblöt, de innét excipiálván az két esperestet s két assesort.

Minden fő plajás szokott adni honorariumot fl. 15 — tizen őt forintokat.

A salétromfőző mikor volt taller 10.

A révész is mikor volt talleros 10.

A serkorcsmárosok honorariuma hol egy hol egy másképen volt.

A czigányok vajdája is szokott adni taller 10.

Kemény Jánosnak lévén 18 szálasig való czigánya, mindenik szálas hat-hat forinttal tartozott, mely teszen fl. 108.

A Barczai czigányok is tartoznak hatvanezer sendély szeggel annuatim.

A Fgrsi görögök minden újesztendőben egy Skarlat szőnyeggel.

A sárkányi pap szép tiszta búzával annak Cub. 10 k. kikészitett lenfővel 300.

Colecțiune
de cărți și manusorise vechi.

1.

Ciaslov mare, în limba slavonă, tipărit în anul 1642.

2.

Carte românéscă *de învețătură Duminecile peste an și la praznice împĕrătesci și la svânții Mari. Cu dișa și cu tótă cheltuéla lui Vasile Voivodul și domnul țĕrii Moldovei din multe scripturi tălmăcită din limba slovenéscă pe limba românéscă de Varlaam Metropolitul de țéra Moldovei; în tipografia domnéscă, în Mănăstirea a trii steli în Iași, dela Chr. 1643.*

Dóue exemplare a acestei cărți, diferind unul de altul în privința întocmirii paginei I., ce conține titulul cărții, și în privința tipariului aceleiași pagine, se par a deriva din ediții deosebite. Arangiarea titulului cărții la un exemplar, ce se pare mai vechiu, este mai simplă, avênd încadrați sus pe pagina I. pe trei sânți ierarchi, de-adrépta pe sântul George și de-a stânga alt sânt; éră al II-lea exemplariu, al cărui titlu este tipărit cu un tipariu mai perfecționat, are pe pagina titlului sus încadrat pe Dl Christos, la cornurile paginei pe sânții patru evangeliști, apoi Petru și Pavel, Gavriil și Maria Preacurata Fecióră alternând de-a dreapta și de-a stânga, și jos sânții trei Ierarchi.

3.

Noul Testament *séu Impacarea cu lumea cea nóuă a lui Isus Christos Domnului nostru. Isvodit cu mare socotință din Isvod grecesc și slovenesc pe limba românéscă cu îndemnarea și porunca dim-*

preună cu tótă cheltuéla a măriei Sale George Rakotzy, craiul Ardélului iprocia.

Tipăritu-s'au întru a Măriei Sale tipografie dintâiu nou în Ardél în cetatea Belgradului, anii dela întruparea Domnului şi Mêntuitoriului nostru Isus Chs. 1648, luna lui Ianuariu 20.

4.

Un fragment din o carte veche. Tipariul şi hârtia este după felul Testamentului Nou, tipărit în Belgrad la a. 1648. Sunt folosite cuvinte, *cocon, om mator, miróme*-miresme, *popa*. Conţine învĕţătura despre credinţă, simbolul credinţei explicat, învĕţătura despre taine, fapte bune. cele 10 porunci după feliul unui catechism.

5.

Şieriul de aur. *Carte de propovedanie la morţi, scósă din scripturile sânte cu porunca şi îndemnarea Măriei Sale Apafi Michaiu craiul Ardélului, tipărită în tipografia nóuă în cetate în Sas-Sebeş, anul 1683 Septembre 17.*

Conţine 15 predici. „Predoslovia la Măria Sa Craiul“ se încheie cu cuvintele: „slugi mai mici şi plecaţi ai Măriei Tale Popa Ioan din Vinţ cu toţi protopopii şi cu tot soborul Românilor din Ardeal“.

6.

Ἡ θεία λειτουργία τοῦ ἐν ἁγίοις πατρός ἡμῶν Ἰωάννου τοῦ Χρυσοστόμου.

Divina missa sancti patris nostri Iohannis Chrysostomi.

Venetiis MCLXXXIII.

Apud Julianos.

Superiorum permissu c. privilegiis.

In cartea acésta se cuprinde liturgia sântului Ioan Gură-de-aur, tipărită frumos pe hârtiă fină, în limba elină pe paginele din stânga, şi în limba latină pe paginele din dreapta; ér' la finea cărţii se află în manuscris frumos aceiaşi liturgie în limba română. După scrisóre şi limbă judecat acest manuscript, trebue să fie adăugat cu mult mai târdiu decât textele tipărite în limba elenă şi latină.

7.

Evhologion, *ce se dice Molitvelnic,* de *Popa Ioan din Vinţ.* Dóue exemplare bine conservate. La unul din ele sunt legate împreună şi alte 3 cărţi respective fragmente, şi adecă:

a) Mai multe predici la morţi;

b) Rênduéla Diacoistvelor şi cu a vozglaseniilor, care se dic la liturgia şi rênduéla Vecerniei şi a Utreniei, scóse şi întocmite de pe limba slavonéscă pe limba românéscă cu blagoslovenia prea-osfinţitului Kir Varlaam archiepiscop şi mitropolit Belgradului iprocia. Acum întâi s'au tipărit întru folosul şi întru Pravoslavnicei rumânescii biserici, ca toţi preoţii şi diaconii ca sè pótă cunósce pe lesne de a slugì, cum se cade, pe orênduéla lor.

În scaunul Metropoliei Bel-Gradului tipărindu-se. Anii Domnului 1689.

c) Învĕţătură preoţilor pe scurt de şépte taine ale bisericii cu drepte dovĕdiri din Pravila Sfinţilor Părinţi. Acum tipărită în dilele prea luminatului şi înălţatului Domn şi oblăduitoriu a tótă ţéra Rumânéscă Ioan Constantin B. B. Voevodul, cu porunca şi tótă cheltuéla a Preaosfinţitului Mitropolit Kir Teodosie. In tipografia domnéscă, în sfânta Episcopie dela Buzĕu.

La anul dela zidirea lumii 7210.

Pe pagina a dóua sub icóna Domnului Christos se află următórele stichuri:

Dómne, Iisuse, păzesce în sfânta Mitropolie
Pre al nostru Părinte și în vécul ce va sĕ fie,
Pre Teodosie Vlădică al Țĕrii Românesci,
Care la un gând s'au unit cu marii Basarabe,
De au scos la lumină aceste șepte taine sfinte
Și le-a împărțit la preoți, sĕ le ia fórte aminte,
Ca pre tr'ênsele sĕ sfințéscă norodul creștinesc
Și sĕ-'l ducă la frumseța ta Raia cea ceréscă.

Plecatul poslusnic:
Mitrofan, episcop.

După o „predoslovie cătră preoți", urméză în acéstă cărticica stătătóre din 31 foi nenumerisate (nepaginate), învețături despre taine, și în legătură cu taina cuminecăturei se dau învețături despre pregătirea Pascilor.

Împreună mai e legat un mic manuscris, care conține întrebări ce le pune preotul la spovedanie și o molitvă (rugăciune) apocrifă pentru alungarea demonilor rĕi dela casele ómenilor.

8.

Un fragment din o carte, ce conține îndrumări pentru preot la spovedanie. In el se află cuvinte, ca: *sudui,* biserică *catolică,* = biserică de rĕsărit.

9.

Viéța și petrecerea sfinților, Tomul I., carte tipărită la a. 1682 în Iași de Metropolitul Dositeiu, dela care avem și Psaltirea în versuri; din acest tom încă lipsesc unele foi la început și la fine, rĕmânênd numai 333 foi, adecă viéța Sânților dela

14 Septembre până la 19 Februariu, dintre cari până la finea lui Decembre foile sunt numerisate sus, éră dela Ianuariu încolo sunt numerisate jos.

Tipariul apare mai vechiu de cum este tipărirea, ceea-ce se explică prin împregiurarea, că tipografia, ce o primise Dositeiu dela Ioachim metropolitul din Moscva, a trebuit sĕ fie folosită și învechită.

Pe lângă text se află pe margine glosse explicative istorice, limbistice, cuvinte sinonime, precum: ishoc, explicat pe margine = *smochine uscate;* verdéță hiartă la foc, explicația pe margine = *chiurechiuri;* prundul apei = *țĕrmure;* bob sĕlbatic, ce-i dic slonesnic = *lupinus sativus*; român = *rĕmlean*; că-i era fleșe barba = *stuhósă;* petrecênd *țerenesce* la viață = *prostesce;* umărariul ce-i dic *orariu* = *plașcă;* propădit = *prăbușit;* împĕratului = *boieriului;* têmpla Davirlui = *catapetésma altariului;* somar = *torlița;* privătariu = *dobândariu;* protictorii = *latinesce, nume boerésc, spregenitoriu;* ilectrul = *brustin chichribaru.* Tot pe margine: *Spun istoricii cum corabia au despicat via vĕduvii în dóue și se vĕd până astădi la Țarigrad;* Vălanul Devorii = *feredeul la Vavilon.* Pe margine se mai află și adause de text indicate prin semnul unei steluțe precum: *Și neputénd cu silogisme filosoficesci, apucă cu desmerdări,* adăugat pe margine: *și cu măgulitul.*

Décă glosele acestea de pe margine n'ar avea asĕmĕnare așa de mare cu tipariul textului insuși al cărții, ușor ar putea crede cineva, că sunt scrise cu mâna de cineva mai târdiu după tipărirea cărții.

Din cuvinte, ca: *gâzduì,* om *ticăit, cărăruș*ă strimtă, *tarcă, acmu, vorovesce, astrucat;* apoi din forma sintactică: l'au scosu-*l*, l'au învitatu-*l*, ș. a. s'ar putea conchide a fi limbagiu ardelenesc; dară versificațiunile de laudă la finea vieții unor sânți

mai însemnați, ne aduce aminte de Psaltirea în versuri alui Dositeiu, metropolitul Moldovei.

La viața Sântului Ioan Damaschin la fóia 194 grecesce cât și românesce se află d. e. urmatórea rugăciune cătră Preacurata Fecióră Maria:

Domnitóre preacurată, ce ai născut fără prihană,
Pre Dumnedeu, precum se cade, și cu fecioria 'ntrégă,
Pentru sfintele icóne 'mi-s'a tăiatu-mi drépta
Sfinția Ta sci și pizma, pentru care 'mi fac *le oci* (?)
Sîrguesce de-mi ajută și-mi istelesce dirépta
Celui de subt dirépta, cei dintru tine întrupat,
Multe puteri, ce sci face și prin tótă rugămintea,
Și îndreaptă-mĕ acesta rógă-l sĕ o isteléscă
Și-ți fac cântări, cum 'ți place și întrupatului din tine,
Cu încheieturi socotite sĕ le scriu precum se cade
Desĕvîrșit sĕ fie creștinătății drepte,
Că de tóte ți-se póte, lui Dumnedeuești maică.

La fóia 144 în descrierea vieții Sântului Amfilochie, întrerupêndu-se textul, este intercalată următórea observare:

Din sabornic mai prea manuit am scris.

Aceste cuvinte intercalate sunt tipărite ca celalalt text; éră de mână se află scris pe margine la un loc:

„Scris'am eu cel mai mult pĕcătos decât tótă lumea Mateiu Voilean și mĕ rog tuturor sĕ rugați pe Domnul pentru mine. 1741. Mĕ rog tot cela-ce va cetí pe acésta scrisóre, sĕ dică: Dumnedeu sĕ-l ierte".

Apoi la alt loc: „Eu logofĕt Mateiu Voilean am scris:

Acésta am scris, ca sĕ se scie, că multă viața mea am cheltuit eu la mănăstirea Dragușului; în copilăriă m'am pomenit aici și umblând prin multe

locuri a venit vremea fiind de 22 de ani; anul 1741, și în a. 1742, 1743 am ședut aici; și éră Mateiu Voileanu am scris și în anul 1746 Martie 14."

Cartea acésta s'a aflat la preotul greco-oriental Ioan Făgărășan din Draguș, care se află încă în viață.

10.

Învĕțătură *sfântă, adecă sfintei și dumnedeescii Liturgii.*

Tâlcuire de pe limba grecéscă pe limba românéscă de Eremia Cacavela dascăl, cu porunca mării Sale Prealuminatului Domn Ioan Antioch Constantin Voevoda.

Tipăritu-s'au în Iași în tiparnița domnéscă, Valeat 7205; dela Christos 1697 Mna Mai în 20.

Acesta este titlul cărții, ér pe pagina următóre.

„Stichuri pe stema țerii:
„Capul cel de bour de pe chip se cunósce,
„Arĕtând puterea țerii, cum se tocmesce,
„Pe vîrfuri de munți locuind sĕ vĕdă
„Sórele ziua și nóptea luna, i dau rază.

Urméză: „predoslovia" care se încheie așa: „Al mării tale mai mic plecat slugă Lupul Bogdan Hatman.

Cuprinsul cărții stă din învĕțături în formă de întrebări și rĕspunsuri despre însĕmnătatea liturgiei și ale singuraticelor acte din ea, despre cunoscințele pregătitóre la trépta preoției și alte taine. Cartea este destinată pentru pregătirea candidaților la trépta preoțéscă.

11.

Octoich, *ce se dice Osmoglasnic, care acum întâi s'au tipărit din porunca și tótă cheltuela Prealuminatului Domn Ioan Constantin Basarabă Voivoda. Mitropolit fiind a tótă țéra Kir Teodosie.*

Textul stichirilor din Octoich e preste tot în limba slavonă; numai titula cărții și pe pagina următóre:

„Stichuri politice 10 asupra stemei prea luminatului, slăvitului și blagocestivului Domn Ioan Constantin B. Basarab Voevodă"; apoi o adresă cătră principele Constantin Basarabă la începutul cărții și adresa cătră clerul înalt, la finea cărții, ambe scrise de Mitrofan, episcopul Buzĕului; în textul cărții numai îndrumările tipicale sunt în limba română.

Cartea, precum se vede din adresa — devoțiune cătră principele, a existat ca manuscris în usul bisericilor, și acum pentru întâia-óră s'a tipărit cu notițele și îndrumările de tipic de asupra stichirilor în limba slavă. Cartea acésta în forma presentării ei, ne dă o icónă clară despre procesul de emancipare al limbei române de limba slavă în biserică.

12.

Pentecostariu, *carele are întru sine slujba ce i se cuvine lui. Care acum întâi s'au tipărit din porunca și tótă cheltuéla Prea-luminatului Domn Ioan Constantin Basarab Voivoda. Mitropolit fiind a tótă țéra Kir Teodosie. Și s'au tipărit în Sfânta Episcopie dela Buzĕu în anul dela zidirea lumii 7209.*

Pentecostariul este o continuare a tipăririi de cărți bisericesci tot prin Mitrofan, Episcopul Buzĕului. El este tipărit în anul următoriu după tipărirea Octoichului mare și arată un progres în folosirea limbei românesci; în el afară de îndrumările de tipic mai sunt tipărite în limba română și unele părți din textul propriu al cărții, precum sinaxarele ș. a.

Precuvêntarea la Pentecostariu, care ca și la Octoich conține o adresă de laudă cătră Domnul

Constantin Basarab, este scrisă de metropolitul Teodosie, éră cuvêntul de încheere, tot ca la Octoich, de Episcopul Mitrofan al Buzeului.

Stichurile politice de desuptul stemei domnitoriului sunt în Octoich următórele 10:

Semn strajnic și armă la rĕsboiu prea tare
Din ceriu fu arătat o minune mare,
O cruce de stele pe ceriu însemnată
Marelui Constantin Christos i arată,
Cu slove împrejur scrise Rîmlenesci
Pre toți vrășmașii tĕi tu sĕ-i biruesci,
Acuma și Corbul încă o arată
Domnului Constantin în acéstă dată
Dându-i lui putere cu nădejde bună,
Ca sĕ stăpânéscă, că-i de viță bună.

Éră stichurile politice din Pentecostariu asupra numelui Domnitoriului sunt următórele 12:

Bună tocmire vedem, Dómne Constantine,
Că numele-'ți cu fapta-ți are întru tine.
Când Constantin, Tărie, stare închipuesce,
Ce și din buna-ți faptă chiar se dovedesce,
Că tare stai, și grijesci de casele sfinte
Și de podóbele ei, din suflete ferbinte
Cărți tipărind țĕrii pe limba românéscă
Dumnedeu a mar' dăruri sĕ te învrednicéscă.
Avea-vei măria ta nemuritoriu nume
Ca și sfântul Constantin în acéstă lume,
Slăvi-vor cei următori prea sfânta Troiță
Ne uitându-ți numele cel de bună viță.

13.

Triodion, *ce se dice Tripesnița, care acum întâi s'au tipărit din porunca și tótă cheltuiala Prea-luminatului Domn Constantin Basarabă Voevoda*

Mitropolit fiind a tótă țéra Kir Teodosie. Și s'au tipărit în sânta Episcopie dela Buzèu în anul dela zidirea lumii 7208.

Acéstă carte este întru tóte după feliul cărții: „Pentecostariul".

14.

Liturgieriu în limba slavă cu îndrumările de tipic în limba română; lipsind foile dela inceput, nu se póte arăta anul tipărirei; dară fiind acela'și tipariu și acela'și sistem ca la Octoich, Pentecostariu și Triodion edat în Buzău, cu siguranță se póte afirma, că și acest Liturgieriu este din acela'și timp cu numitele cărți și de aceea'și proveniență.

15.

Trei Liturgiere vechi cu textul în limba română peste tot. dela care lipsind foile dela început, nu se scie anul și locul tipărirei. După format și tipariu se presêntă ca și Liturgieriul precedent.

Aceste trei Liturgiere se asemênéză mult unul cu altul după exteriorul tipariului, fără sĕ fie egale; se par a fi acelea'și în ediții deosebite.

16.

Molitvelnic în textul slavén, cu titlii și îndrumări de tipic în limba română după feliul Octoichului, Penticostariului, Triodionului tipărit la Buzĕu. Acéstă carte încă este tipărită în Buzĕu, ceea-ce, perdută fiind fóia sa cu titlul, se póte vedé din Precuvêntare.

Aici cetim următórele:

„De acéstă dară carte, ce este de mare trébă în tóte dilele și în tot césul, vĕdênd smerenia nóstră, că suntem preoții țĕrei nóstre lipsiți și încă mai ales,

că cele mai dinainte tipărite nu sunt cu tipicul românesc, drept aceea m'am îndemnat de o am tipărit cu tóte învĕțăturile românesci pentru înțelegerea tuturor, acum în dilele Prealuminatului Domn Ioan Constantin Basarabă Voevoda, fiind Archiereu și Mitropolit a tótă țéra Ungro-Vlachiei Preasfințitul Părintele nostru Kir Teodosie, ca sĕ fie de acea trébă a mêntuirii lor, a tuturor celor, ce sunt dați pre sémă".

17.

Testamentul nou. Tipariu mic. In lipsa fóiei, ce pórtă titlul cărții, se vede din Precuvêntarea, ce stă din o adresă cătră Domnul țĕrii, Ioan Constantin Basarab și este subscrisă de Ieremonachul Antim Ivirénul, că edarea în tipariu a cărții este lucrarea numitului Ieromonach.

18.

Octoich *acum dintâi tălmăcit pe limba românéscă spre înțelegerea de obște, și tipărit întru al 24 de ani a înălțatei domnii a Prea-Luminatului oblăduitoriu a tótă Țéra românéscă Ioan Constantin B. Basarab Voevod, cu tótă chelluiala Preasfințitului mitropolit Kir Antim Ivirénul în sfânta Mitropolie a Târgoviștii la anul dela Christos 1712 de George Radovici.*

Acesta este titlul cărții, éră pe pagina următóre cetim:

„Asupra peceții stichuri politice,
A țĕrii românesci cu bună ferice,
Acest semn al crucii, ce corb ivesce,
Domnului Constantin Christos î-l gătesce,
Sĕ-i fie spre pază cu bună voire,
Și sĕ-l îndelunge întru stăpânire"

19.

Psaltirea *proroculuĭ și împĕratuluĭ David acum într'acest chip tipărită în ḑilele Preaînălțatuluĭ Domn Ioan Grigorie Ghica Voevod, cu cheltuiala și blagoslovenia Preasfințitului Mitropolit al Ungro-Vlachiei Kir Stefan, în sfânta Mitropolie în Bucuresci, la anul dela facerea lumii 7243, de cucernicul între preoți popa Stoica. Iacovi tipograf.*

Cartea are format mic cu text slavonesc și numai la fine este „Polieleul“ (Robii, robii pe Domnul) în limba română.

20.

Cazaniĭ *de prăznuire la tóte praznicele cele dumneḑeesci ale lui Ilie Miniat, care de isnóvă s'au tălmăcit după limba grecéscă pe limba românéscă în ḑilele Prea-luminatului și Prea-înălțatului domnul nostru Ioan Michaiu Racoviță Voevoḑ întru a dóua domnie a măriei sale aici în Țéra Românéscă. Cu blagoslovenia și tótă cheltuiala Preasfințitului Mitropolit Kir Neofit dela Crit a tótă țéra românéscă și exarch plaiurilor.*

Și s'au dat în tipariu în tipografia cea nóuă a sfintei Mitropolii. La anul dela zidirea lumii 7250.

21.

Sinopsis *adecă cuprinderea în scurt a cei vechi și a cei nóuĕ scripturi, a celui dintru sfinți Părintelui nostru Atanasie cel mare, Patriarchul Alexandriei, tipărită acum întâiu românesce în ḑilele Prealuminatului Domn Ioan Nicolae Constantin Caragea Voevod, cu blagoslovenia și tótă cheltuéla Preasfinției Sale iubitoriului de Dumneḑeu Filaret, episcopul Rîmnicului, în sânta Episcopie a Rîmnicului; în*

tipografia cea nóuă, ce s'au făcut cu cheltuiala Preasfinției Sale.

La anii dela Christos 1783.

S'au tipărit de Dimitrie Mihaiu Popovici Tipograful Rimnicénul.

Cuprinsul cărții este o întroducere în cărțile sântei scripturi.

22.

Preoția *séu îndreptarea preoților. care s'a tipărit acum de nou în ḑilele Prea-blagocestivului Marelui Monarchului și Preaosfințitului și întru tot milostivului împĕratului Romii Iosif al doilea Domn, Domn, fiind gubernator țerii Ardealului Excelența Domnului George Grof Bánfi.*

În vremea acésta nefiind episcop Neunit în Ardél, fiind vicarius clerului neunit C. Ioan Popovici de Hondol și cu Blagoslovenia C. Consistorium.

S'au tipărit în vestita cetate crăéscă a Sibiiului, la tipografia Neuniților Petru Bart în anul 1789. (Întâiu în Beciu la a. 1786, eră acum în Sibiiu la a. 1789.)

Autorul acestei „cărțăluie“, așa numită în „predosloviă“, a fost dascălul Radul Duma, cântărețul bisericii Brașovului.

La finea cărții se află următórea notă: „S'au diortosit prin smeritul între dascăli George Haines, Sibiianul.

23.

Desvoltele și tâlcuitele Evangeliĭ *a Duminecilor, a sĕrbătorilor și a óre-cărora ḑile spre trebuința caticheților și a dascălilor neuniți, ce se află în mare principatul Ardélului.*

Prin Dimitrie Eustatievici, directorul școlelor numite naționalicesci, în limba românéscă puse și în-

tocmite cu blagoslovenia Preasfinţitului Domnului Gerasim Adamovici, episcopul neuniţilor în Ardeal, Sibiiu, la Petru Bart, chesaro-crăescul, privilegiatul tipograf a cărţilor şcolasticesci neunite românesci, 1790.

In o notă la „Inainte cuvêntare“ se cuprind următórele:

„Acésta sântă carte, ce se chiamă Têlcul a câteva sfinţi evangelii povĕţuitóre spre buna procopsélă şcólelor *Naţionului* neunit, s'au cetit şi revĕdeluit după prea înalta poruncă a înălţatului crăiescului gubernium prin Consistoriumul Neuniţilor a Eparchiei Ardealului şi neaflând nici o smintélă séu împotrivire sfintei credinţe, ci încă de mare trebuinţă a fi, o socotim şi vrednică a se tipări. Sibiiu 1789.

Consistoriumul Neuniţilor Episcopesc a Eparchiei în mare Principatul Ardealului“.

24.

Pravoslavnica învĕţătură *acum întâi tipărită pe limba românéscă,* domn fiind Ioan Alexandru Constantin Moruţ. Mitropolit Dositeiu, anul 1794, în Bucuresci, Tipograf Dimitrie Petrovici.

25.

Carte folositóre de suflet, *învĕţătură cătră duchovnic, canónele sfântului Ioan Pustnicului, sfătuire cătră cel-ce se ispoveduesce, tălmăcită din limba grecéscă,* domn fiind Ioan Alexandru Constantin Moruţ Voevod, Mitropolit Dositeiu, la anul 1799, tipărită de Stanciu Popa şi de Dimitrie Petrovici.

26.

A celui întru sfinţi Părintelui nostru **Ioan Damaschin, descoperire cu amĕruntul a pravoslavnicei credinţe** *tălmăcită din limba*

elinéscă, domn fiind Alexandru Constantin Moruţ, Mitropolit a tótă Moldavia Veniamin, Tipografia sfintei Mitropolii, în Iaşi, la anul 1806, luna lui Iunie.

27.

Catavasieriu *tipăritu-s'au prin tocmirea de-ortosirea lui Laurente Jeromonach Dimitrievici.*

Ruptă fiind fóia primă, nu se póte sci anul, când s'a tipărit.

Are format mic şi tipariu mărunt.

28.

Cuvêntarea în cinstea Excelenţiei Sale Ioan Bobb, Vlădicului Făgăraşului, ţinută în Blaşiu la a. 1809 de Dimitrie Vaida de Sosmezö, canonic eclesiarch şi rector clerului celui tinĕr, cu tipariul seminariului, 1813.

29.

Biblia, *adecă Dumnedeésca Scriptură a legii vechi şi a cei nóuĕ.*

Cu cheltuéla Rusesienescii societăţi a bibliei, în Sanct-Petersburg, în tipografia lui Nic. Grecia, în a. 1819, August 15 ţile. 2 tomuri.

30.

Scurt Apendice la Istoria lui Petru Maior *ţesută de Teodor Aaron, la Buda, cu tipariul c. universităţi din Pesta, 1828* — dedicată de autor prin o adresă — *Preacinstitului şi de bun gen născutului Domn Atanasie Grabovsky de Apadea, precum şi la mărita deputaţia, care administréză funduşurile naţionale de legea grecéscă, alesului condeputat ş. a. a sciinţetor Marelui Mecenas şi părtinitoriu spre cunóscerea patronii cu umilite blândeţe încredinţată.*

31.

Deregĕtoriul bunei crescere *spre îndreptarea multor părinți și bun folosul tinerimei române, țesut de Damaschin T. Bojinca în Crăimea Ungariei și alăturatele ei părți jurat advocat.*

Directorium bonae educationis; în Buda la crăésca tipografia Universităţii Ungaresci, 1830, cu o dedicaţie în limba română și latină la adresa: Colegiul preparandicesc din Arad.

Cartea acésta a fost proprietatea lui Teodor Aaron, dela care, precum e scris pe ea, o-a primit nepotul seu, Dimitrie Aaron.

Manuscripte.

1.

Trei manuscripte vechi în limba paleoslavă, format cuart mic, legate în scórțe, dóue din ele scrise pe hârtie, éră unul pe pergament. Ele se par a deriva de prin secolul al XVI-lea; de un interes și mai mare ar puté fi, dacă s'ar adeverí, că sunt copii după manuscrise și mai vechi.

2.

Manuscris în limba română de cuprins variat, format cuart, în legătură ușóră, care după tóte semnele din afară nu póte fi mai de curênd, decât din secolul al 17-lea. Fiind împrumutat acest manuscris dlui profesor I. Bogdan, nu putem de astă-dată arĕta cuprinsul lui.

3.

Molitvelnic, manuscris românesc din anul 1716 de „Vasile, feciorul lui Muste Ionuț din Corueani, anume cel mai mic“.

4.

Manuscris, format cuart mic, legat în table cu pele, ce este întitulat: „*Invețături creștinèsci*“, ce se cuprind în 40 capete, indicate la începutul manuscriptului dimpreună cu cuprinsul lor, d. e. „Pentru credință, cap 1; Pentru care sfîrșit s'au zidit omul, cap. 2; Pentru desfătarea lumii, cap. 3; Pentru mórte, cap. 4; Pentru județul de apoi, cap. 5;“ și așa mai departe până la capul 40: „Pentru câte daruri are rugăciunea“.

La începutul scrierii în frunte este indicat anul când s'a scris: 1732.

La fine stă scris: „Hoc librum est Rudolphi, filius Rudolphi Iereos vel sacerdos de Bolgárszegi coronensis 1732 die 20 maj“.

Pe tabla din urmă a legăturei în partea din lăuntru se află scris de altă mână următórea notiță: „In anno 1787 mense Augusti prima die contiget me esse hic coronae pro lustrando ratiocinio mercantili cum patre in Focsian habito. Et 10 hujusce iterum Deo juvante reversus sum Buchurestinum, unde sit notum. Iohannes Vlad“, apoi cu scrisóre mai bĕtrânéscă, Georgius Vlad.

Același text se află aci și în limba grecéscă, subscris de Vlad, tata și fiu.

Acest manuscris, care s'a aflat la parochul din Predeal în Bran, este scris, precum se vede, de un preot din Scheiu în Brașov cu numele Rudolf séu Radu, și câștigă interes îndată-ce cu temeiu putem presupune, că este o copie după o carte séu manuscris mai vechiu, și mai ales, când titulul scrierei: „*Invețăturile creștinesci*“, ne aduce aminte de un catechism vechiu românesc, ce s'a tipărit în Brașov pe la anul 1560.

5.

Manuscris legat în table de scórțe, format cuart, scris de monachul Visarion din schitul Brezei, început la anul 1737 și terminat la 1762. Conține *Acatistele*: al Născătórei de Dumnedeu, al Domnului Christos, al sânților îngeri, al Patimilor, al sântului Nicolae și canonul „Uspeniei, care se cetesce în sfânta Mercuri".

6.

Manuscris în limba românéscă, îngrijit și legat frumos în scórțe, din 191 foi, format folio, e scris în anul 1747 și conține *Tâlcuirea evangeliilor* după Teofilact, archiepiscopul Bulgariei. Cartea s'a păstrat la familia preoțéscă Pușcariu în Sohodolul Branului.

7.

Triodul, scris cu scurtări și litere aruncate, spre întrebuințare în biserică. Scrierea, arangiarea stichirilor, până și folosirea negrelei roșie la inițiale, la titluri și la îndreptările tipicale — este o imitație după tipariu admirabilă, făcută cu atâta îngrijire, încât la prima vedere crede omul, că e tipariu. Formatul este după feliul „Triódelor tipărite", asemenea și legătura în scórță cu piele se vede a fi fost una dintre cele mai luxurióse, căci pe partea din afară a primei scórțe se mai cunósce auréla, măcar că cartea se vede a fi cel puțin din prima jumětate a secolului al XVIII-lea. Lipsind câteva foi dintâiu, nu se póte sci unde și prin cine s'a scris. Din însemnările marginale identice la foile 84 și 171, de cuprinsul: „Scris-am eu cutarele om din cutare sat Geleni din mila lui Dumnedeu", s'ar vedé, că scriitorul din evlavie a voit se rémână necunoscut.

Triodul acesta manuscris s'a aflat la preotul Stefan Russu din Nasna, care-'l posede dela socrul dênsului Vasiliu Hodoșiu, paroch în Iclandul mare.

8.

Manuscript în limba românéccă, din 112 foi, dintre care 80 sunt scrise de o mână, éră 32 de altă mână. Conține *viéța unor sânți* de preste an fără ordine chronologică. Legătura cărții s'a perdut, cu tóte acestea manuscriptul este bine conservat. Partea cea mai mare e scrisă în anii 1787 și 1788 de Érei Bucur Mnoci Greș. Afară de cuprinsul cărții, care se distinge prin scurțimea și precisiunea istorióreloř din viața unor sânți, acest manuscript câștigă în interes și prin scrisórea caracteristică, frumósă și cetéță, la care titulele capitulelor sunt scrise cu văpsea și litere inițiale mari.

9.

Piatra smintelii, *adecă începerea și pricina despărțirii a dóue biserici a rĕsăritului și a apusului* este titlul unui manuscris de 314 pagini format cuart, care tractéză în mod polemic cinci cause ale desbinărei și punctele de diferință între învețăturile bisericei rĕsăritului și apusului. Manuscrisul este bine conservat și legat în scórțe cu pele; scrisórea este frumósă și legibilă, avênd titulele capitlelor și a literilor inițiale scrise roșu cu imitația tipariului.

Introducerea la acest manuscris, care este o traducere veche din grecesce după cartea lui Ilie Miniat, Episcopul Cernichei și al Calabritei în Peloponnes, e de următoriul cuprins:

„Cartea I".

„De cele ce s'au întêmplat în vremea lui Ignatie și Fotie, patriarsii Țarigradului".

Cap 1. „Ai cerut dela mine boieriule credincióse slăvite, ca sĕ afli cu amĕruntul, ce este aceea, care despărțesce amêndóue bisericile a rĕsăritului și a apusului, adecă pricina acestei desghinări și a despărțirilor dogmelor. Eu cu tótă dragostea voiu sĕ te mulțămesc și în cât este cu putință, sĕ-ți odichnesc iscodirea ceea cu osârdiă. Și pentru începerea acestei ticălóse desghineri trebue sĕ scii cu amĕruntul acelea, care s'au întêmplat între Ignatie și între Fotie patriarsii Țărigradului. Care atâta au turburat atunci biserica lui D-ḑeu, care la dênșii și acei după dênșii nu puțină întristare au pricinuit și au dat pricină unei gălcevi mari, care stă până în ḑiua de astăḑi. Dacă precum în vremea acea tot clirosul și norodul era desghinat în dóue părți, unul cu Ignatie și altul cu Fotie și lucrurile se făceau fórte cu pizmuire, așa cei-ce le-au scris au urmat atuncia mai mult ale sale patime, ca sĕ arete partea cu care ținea mai dréptă și alții viitori și următori după dênșii. Acésta făcênd, unul creḑênd unuia istoria și altul altuia, zugrăvesc acéstă istorie fie-carele după plăcerea lor, arătând nu după adevĕr, ci fiesce-carele după plăcerea lui, ci pentru acésta cu greu este a cunósce adevĕrul, care cu tóte acestea tot se cunósce și se arată la ochii gândului, ce sunt neturburați de pizmuire, vĕd curat și socotesc drept. Primesce dară acésta pe cât am putut cu iubirea de adeverință ca sĕ aleg din Istoria acestei trebi, care în multe feliuri o au scris Istoricii".

O altă traducere de mai târḑiu a acestei cărți în limba românéscă s'a făcut și tipărit la Iași, la anul 1844, de Veniamin Costachi Proin Mitropolit al Moldovei, pe când se afla în mănăstirea Slatina. Cu „*Peatra Smintelii*" împreună mai sunt legate la olaltă în cartea nóstră următórele manuscrise:

a) Invĕțătură pentru cele 12 Vineri Mari, care când este și pentru ce pricini sunt așeḑate și în ce chip s'au aflat" 12 pagini manuscris;

b) Voróva dela Bela Țircov adecă dela Biserica Albă 2 pagini.

c) Mai multe tractate sub diverse titule până la pag. 617 tóte cu privire la punctele de diferință, cătră biserica de rĕsărit și cea de apus.

In lipsă de date despre proveniența acestei cărți vom reproduce unele însĕmnări aflătóre pe foile de pe legătură, din care se vede prin câte locuri a fost și prin câte mâni a trecut cartea acésta în timp de una sută de ani.

Insemnări pe carte înșirate aci în rênd chronologic:

1. La anul 1789 Nov. 3 de când s'au stricat capela grecilor și s'au dus la biserica cea nóuă.

2. Acéstă carte, care cuprinde întru dênsa mai multe vistierii ale sufletescii doctorii, de care némul părintescii mele patrii s'a tălmăcit prin cea de lut mâna mea cea nevrednică, care carte umplêndu-se de focul dragostii și chir Savva Marcea a o trebui pentru sine, acum a hărăzit-o părintele popii Crăciun, parochul din Agnita, Petru, ca sĕ aibă datoria a'l pomeni la jertfa cea nesângerată pentru iertarea pĕcatelor din neam și neamul Dumnealui.

S'au dat în Brașov, 1790 Maiu 10, Savva (dóue cuvinte nu sĕ pot ceti), dat de a mea bunăvoe. Savva.

Fiind de față și eu dascălul Radu Duma, cântărețul bisericei Brașovului. Martor.

3. „Acéstă carte s'au petrecut cetindu-se tótă de mine popa Savvul Deișorénul din satul Merghindeale și s'au petrecut la anul 1792, și am însemnat fiind în Agnita, 1792, Maiu 28 ḑile.

4. „Popa Savva Popovici ot Reşinari, asesor consistorial 1812“.

5. „La anul 1812 Aprilie 5 ḑile a cetit acéstă carte tótă popa Crăciun Fechetici ot Şoimuş Namesnic Protopopiatului de sus al Cetăţii de Baltă şi a-şi fi scris şi mai mult, dară sĕ rĕcea mămăliga“.

6. „Acéstă carte s'au cetit şi de mine preotul Michail Moldovan, parochul pravoslavnic grecesc la (nelegibil) 1812 Dechemvrie“.

7. „M'am învrednicit şi eu mult pĕcătosul şi nevrednicul la bietele bĕtrâneţele mele cele de 73 de ani şi 40 de ḑile, de am cetit pe acéstă sântă carte şi am aflat mulţi mărĕcini înghimposi într'ênsa, dară clestele credinţei cei pravoslavnice le trage din gura hulitorilor ca pe măséea cea plină de dureri din gura celui ce simte durerea.

Smeritul şi mult pĕcătosul Teodor Dâbea, paroch în Daneşiu, 1813 Ianuarie în 24“.

8. „Pentru acéstă carte s'au luat dela mine alta.

Voina Pitişiu, paroch Bolgarszekului“.

9. „Ioan Gheaja m. p. Protopop Varmegiei Belgradului de sus am cetit întru acésta carte şi am scris 6 Februarie 1834“.

10. „La anul 1837 şi 1838, 20 Fevruarie am hotărît cetirea. Stoicovici parochul (nelegibil)“.

Cartea acésta manuscrisă s'a aflat la parochul Vasiliu Hodoşiu din Iclandul mare, care probabil o a primit dela socrul sĕu, rĕposatul protopresbiter al Paloşiului, Nicolau Gheaja; éră la mâna nóstră a ajuns prin mijlocirea inteligentului paroch din Nasna Stefan Russu, care este ginere al parochului Vasiliu Hodoşiu.

10.

Manuscript românesc din anii 1811—1813, în folio, ce stă din dóue părţi: una de 30 foi, scrise „prin smerenia şi nevrednicia mea mult pĕcătosul şi mai smeritul Ioan Zichil ot Sohodol“ éră alta de 29 foi: „de mâna mea a pĕcătosului şi smeritului Ioan Sin Bucur Zecheriu în Sohodolul Branului in anul 1811 August 7“.

Cuprinsul manuscriptului sunt *predici* basate pe istoria evangeliilor şi a vieţii sânţilor. Manuscriptul acesta se distinge prin frumseţa literilor iniţiale dela tituli şi începutul capitulelor, cari prin desemnuri lineale şi în colori intercaléză flori, animale, mai ales şerpi şi alte figuri.

11.

Chronograf, *ce se ḑice scrierea anilor, care s'au scris acum în ḑilele Prea-Inălţatului Impĕrat al Austriei Franciscus cel dintâiu, prin ostenéla mea mai în jos numitul. Braşov 8 Februarie 1823. Constantin Gridovici.*

S'au început a se scrie acéstă carte la 12 Noemvrie şi au luat sfârşit la 7 Februarie“.

Manuscriptul acesta, ce se vede a fi fost decopiat după altul, constă din 501 feţe în folio mare, legate solid, cuprinde *Istoria bibliĕ începénd cu facerea lumii, istoria impĕrăţiilor asirice, persice, macedonice, sirice, a Romanilor, istoria bizantină şi încheie cu sinodul dela Florenţa*, cu subscrierile celor ce au luat parte, cuprinderea Brusei prin Turci, şi „ca sĕ se scie când s'au zidit vestita Veneţia şi câţi principi adecă domni au fost până acum“, numindu-i pe toţi cu indicarea anilor când au domnit, până la a. 1763.

La finea cărții se află următórele versuri Acrostichone, din a căror inițiale iese numele Constantin Gridovici:

Cu adevĕr nici odată n'am iubit mai tare,
Grăesc în credință! că acéstă séră,
O frumósă istoriă n'a fost ca sĕ-mi placă,
Rîvna cine are sĕ o citéscă tótă.
Sunt încredințat, că plasoforia din destul luând
Inima sĕ-i salte punêndu-și în gând;
Tot folosul vĕd, că dobândii,
Dintr'acéstă carte, ca ce o cetii.
Adevĕrat și lacrimile încă încep a-l prelinge!
Omul cât de tare nu-l póte învinge,
Necurmatele bătăi totdeuna audind,
Vărsări de sânge nici odată nelipsind,
Din pricină unii pentru țĕră în rĕsboiu periră,
Isbânda pe urmă tot o dobândiră.
Isprăvind dar acestea eu mĕ dau rugării,
Cerșind pre cetitoriu sĕ mĕ dea ertării.

„Mai încolo rog pre cetitoriul, că de se va întêmpla vre-o greșélă a afla, sĕ nu huléscă. ci cu duhul blândeților sĕ o tréca cu vederea, că precum ceriul cu anevoie este a se vedea fără de nori, așa și scriitorul cu neputință este a nu i se ascunde vre-o greșélă (mai vîrtos amețit fiind de multa scrisóre) subt perdeaoa ochilor.

Fiți sĕnătoși.“

Constantin Gridovici m. p.

ACADEMIA R.P.R.
FILIALA CLUJ
BIBLIOTECA
Nr. 3080 1957